

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.4.20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.4.20

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.4.20

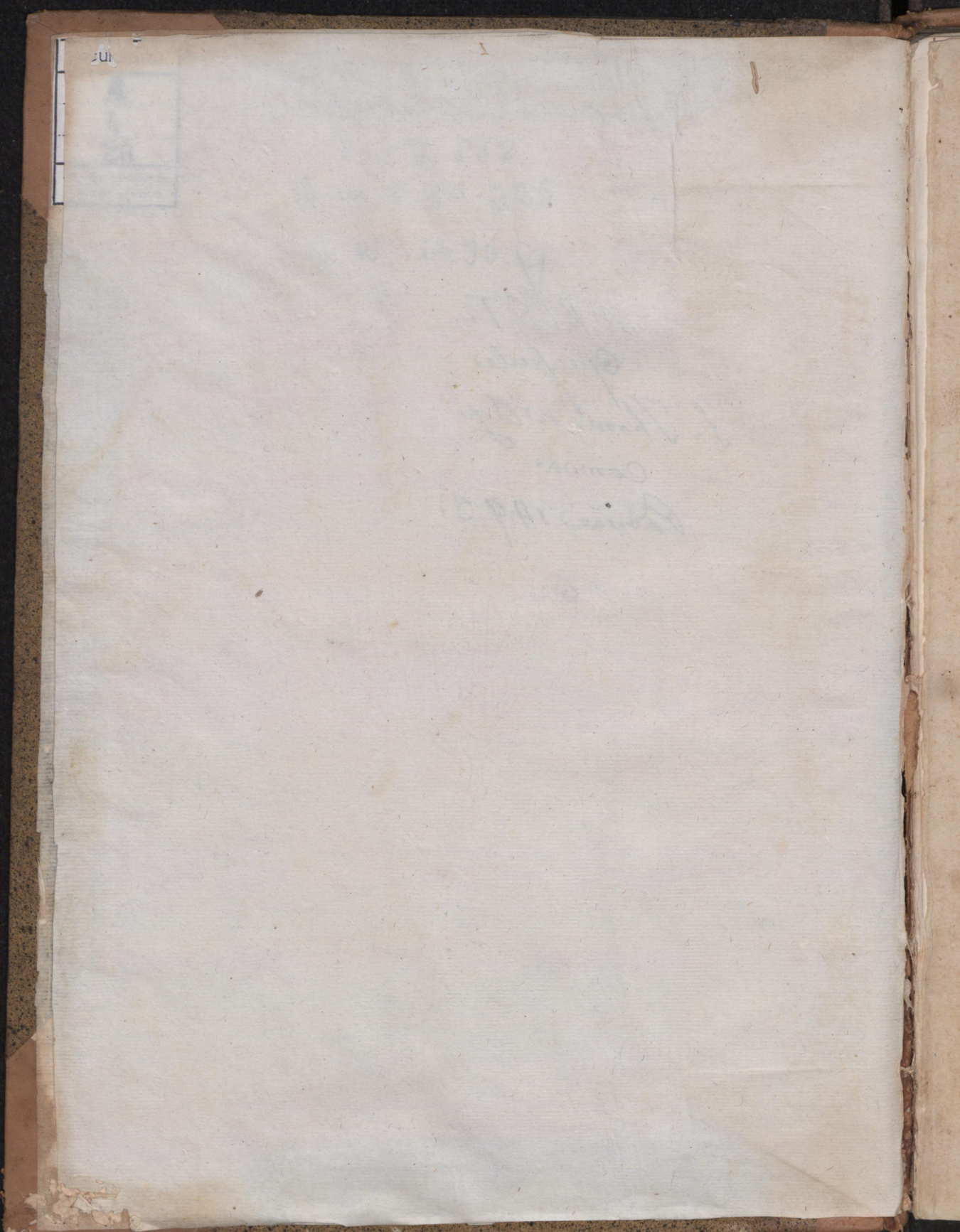

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di
Firenze.
Magl. A.4.20

INCUNABULI
A
4
20
Biblioteca Nazionale
Centrale - Firenze

D. G. D. 837
B. m. c. vii. 325
G. w. 2430

V
ARIST.
Opuscula
S. Thom. de Ag.
Commun.
Padice 1493.

2.
In presenti volumine lector subscripta
reperies opuscula philosophi principis Aristote-
lis per divini thome aquinatis commentaria
condensate exposita.

De sensu et sensato.
De memoria et reminiscencia.
De somno et vigilia.
De moribus animalium.
De longitudine et brevitare vite.
De iuventute et senectute.
De respiratione et inspiratione.
De morte et vita.
De bona fortuna.
Ultimo altissimi proculi de causis cum eius-
dem. s. Thome penetrationibus.

De sensu et sensato

Incipit expositio libri de sensu et sensato Aristotelis secundum crimum doctorem sanctum Thomam de agno.

Sicut philosophus dicit in tertio de anima, sicut separabiles sunt res a materia: sic et que circa intellectum: unumquodque enim in tantum est intelligibile in quantum est a materia separabile, unde ea que sunt secundum naturam a materia separata sunt secundum seipsa intelligibilia actu, que vero a nobis a materialibus conditionibus sunt abstracta sunt intelligibilia actu per lumen nostri intellectus agentis: et quia habuit alicuius potentie distinguuntur specie secundum differentiam eius quod est per se obiectum potentie: necesse est quod habuit scientiarum quibus intellectus percipitur aut distinguantur secundum differentiam separationis a materia: et ideo philosophus in vi. meth. distinguit genera scientiarum secundum diversum modum separationis a materia. Nam ea que sunt separata a materia secundum esse et rationem pertinent ad metaphysicam, que autem sunt separata secundum rationem et non secundum esse pertinent ad mathematicam, que autem in sui ratione cōcernunt materiam sensibilem pertinent ad naturalem: et sicut diversa genera scientiarum distinguuntur secundum hoc quod res sunt diversimode a materia separabiles: ita et in singulis scientiis: et precipue in scientia naturali distinguuntur partes scientie secundum diversum separationis et cōcretionis modum: et quia universalia sunt magis a materia separata: ideo in scientia naturali ab universalibus ad minus universalia procedit: sicut philosophus docet primo philosophus. Unde et scientia naturalis incipit tradere ab his que sunt communia omnibus naturalibus que sunt motus et principium motus demum percessit per modum cōcretionis sine applicatione principiorum eorum ad quedam determinata mobilia quorum quedam sunt corpora viventia circa que et simili modo percessit distinguens hanc cōsiderationem in tres partes, nam primo quod cōsideratur de anima secundum se quasi in quadam abstractione, secundo cōsideratione facit de his que sunt anime secundum quandam cōcretionem siue applicationem ad corpus: sed in generali, tertio cōsideratione facit applicando oia ad singulas species animalium et plantarum determinando, quid sit proprium unicuique speciei. prima igitur cōsideratio pertinet in libro de anima, tertia vero cōsideratio pertinet in libris quos scribit de animalibus et plantis, media vero cōsideratio pertinet in libris quos scribit de quibusdam que pertinent cōiter vel ad oia animalia vel ad plura genera eorum: vel et ad oia viventia circa que huius libri est presens intentio, unde cōsiderandum est quod in secundo de anima quatuor gradus viventium determinantur: quorum primus est eorum que habent solam partem anime nutritivam per quam vivunt sicut sunt plantae, quedam autem sunt que cum hoc habent et sensum sine motu progressivo: sicut sunt animalia imperfecta puta peculia, quedam vero que habent in super motum localem progressivum: sicut animalia perfecta ut equus et bos, quedam vero super hec intellectum sicut homines appetitum enim quibus potatur quantum genus potentiarum anime, non tamen

constituit quantum gradum viventium: quod semper persequitur sensum: horum autem intellectus quidem nullius pars corporis actus est ut patetur tertio de anima, unde non potest considerari per cōcretionem vel applicationem ad corpus vel ad organum corporeum: maxima enim cōcretio eius est in anima summa autem eius abstractio est in substantiis separatis: et ideo propter librum de anima autem non fecit librum de intellectu et intelligentiibilibus, et si fecisset non primeret ad scientiam naturalem: sed magis ad metaphysicam cuius est consideratio de substantiis separatis, alia vero omnia sunt actus alicuius partis corporis: et ideo eorum potest esse specialis consideratio per applicationem ad corpus vel organa corporea preter considerationem que habita est de ipsis in libro de anima: oportet huius considerationes media in tres partes distinguere quarum una cōtineat ea que pertinent ad vium: in quantum est vium: et huius pertinet in libro que scribit de morte et vita: in quo et determinat de respiratione et expiratione per que in quibusdam vita perseverat: et de iuventute et senectute per que diversificatur status vite, similiter autem et in libro qui inscribitur de causis longitudinis et brevitatis vite: et in libro que scribit de sanitate et egritudine: que etiam pertinent ad dispositionem vite: et in libro que dicit de nutrimento et nutritibili qui duo libri apud nos nondum habent, alia vero pertinent ad motum: que quidem pertinent in duobus, scilicet in libro de causa motus animalium in quo determinat de partibus animalium opportunis ad motum, tertium vero pertinet ad sensum: circa quod considerari potest: id quod pertinet ad actum interiore vel exterioris sensus: et quantum ad hoc consideratio sensuum pertinet in hoc libro qui inscribitur de sensu et sensato, id est de sensu et sensibili sub quo et pertinet tractatus de memoria et remiscencia, et iterum ad cōsiderationem sensuum pertinet ad quod facit differentiationem circa sensum in sentiendo vel non sentiendo quod per somnum et vigiliam determinatur in libro qui inscribitur de somno et vigilia. Sed quod oportet per magis similia ad dissimilia transire talis videtur esse rationabiliter horum librorum ordo ut post librum de anima in quo de anima secundum se determinatur immedia te sequatur hic liber de sensu et sensato: quod ipsum sentire magis ad animam quam ad corpus pertinet post quem ordinandus est liber de somno et vigilia que ipso tantum ligamentum et solutionem sensus: deinde sequuntur libri qui pertinent ad motum quod est magis propinquum sensui, ultimo autem ordinantur libri qui pertinent ad eam cōsiderationem vium: quod ista consideratio maxime cōcernit corporis dispositionem.

Adnam autem de anima secundum seipsam determinatum est: et de virtutum qualibet ex parte ipsius conveniens est facere considerationem de animalibus et vitam habentibus omnibus que sunt proprie et communes operationes eorum. Que igitur dicta sunt de anima: subiciantur. De reliquis autem dicamus et primum de primis.

Ubi igitur liber qui de sensu et sensato inscribitur primo quidem in d. p. dividit in premissum et tractatum qui incipit ibi. Sed de sensu et sentire, circa

de intellectu et intelligentiibilibus non est tractatus specialis

primum duo facit. primo manifestat suam intentionem ostendens de quibus sit tractandum. secundo assignat rationes: quare necessarium est de his tractare ibi. v. dicitur autem magis. dicit ergo primo. id determinatum esse in libro de anima: de anima enim se ipsum ubi. scilicet animam diffinit. Iterum consequenter determinatur est de qualibet virtute et potentia eius: sed hoc dico ex parte ipsius. Cum enim potentie anime preter intellectum sint actus quarundam partium corporis dupliciter de his considerare potest. vno modo scilicet quod pertinet ad animam quasi quedam potentie vel virtutes eius. alio modo ex parte ipsius corporis. de ipsis ergo potentis anime ex parte ipsius anime determinatum est in libro de anima: sed nunc consequens est facere considerationes de animalibus et omnibus habentibus vitam: et addit propter plantas determinando. scilicet que sunt operationes earum proprie. scilicet singulis speciebus animalium et plantarum. Et que cōs. scilicet omnibus viventibus vel omnibus animalibus vel multis generibus eorum. illa igitur que dicta sunt de anima subiciant vel supponantur. i. vtamur ipsis in sequentibus tanquam suppositis iam manifestis. de reliquis autem dicamus: primum de primis. i. primo de cōsibus et postea de propriis. iste enim est debitus ordo scientie naturalis vt determinatum est in principio libri philosophi.

Videntur autem maxime et cōia et propria animalium cōia esse et corporis et anime: puta sensus et memoria et ira et desiderium et omnino appetitus: et cum his gaudium et tristitia: etenim hec fere insunt omnibus animalibus. Cum his autem hec quidem omnium sunt vita participantium cōmunita: hec vero animalium quibusdam existunt autem hominum maxime quattuor coniugationes numero: velut vigilia somnus et iuventus et senectus et expiratio et respiratio et vita et mors: de quibus considerandum est: quid enim est vniquodque eorum: et quibus de causis accidit. Verum philosophi est de sanitate et infirmitate prima inuenire principia. Nec enim sanitatem nec infirmitatem possibile fieri carentibus vita. Quare fere philosophorum plurimi et medicorum quia magis physice artem prosequuntur: hi quidem finiunt ad ea que de medicina: hi vero ex his que de natura incipiunt de medicina. Deinde cum dicit. videtur autem maxime ostendere necessitatem presentis considerationis. Si enim operationes tam proprie quam cōmunes animalium et plantarum essent proprie ipsius anime sufficeret ad hoc consideratio de anima: sed quia sunt cōmunes anime et corpori. ideo oportet de huiusmodi considerare: vt scias qualis dispositio corporis ad huiusmodi operationes vel passiones requirere: et ideo philosophus hic ostendit oia cōmunita esse anime et corpori. Circa autem hoc facit philosophus. proponit et intendit. secundo enumerat ea de quibus est intentio ibi perita sensus. tertio probat propositum ibi. Quod autem oia dicta. dicit ergo primo quod illa que sunt maxima et precipua inter ea que pertinent ad

animalia et plantas sunt cōia omnium animalium. aut plurium: siue sint propria singulis speciebus et ex ipso primo aspectu videntur esse cōia anime et corpori: unde aliam considerationem requirit propter eam que est de anima absolute. Denique cum dicit puta sensus enumerat de quibus est intentio. et primo ponit ea que pertinent ad sensitiuum. scilicet sensum et memoriam non facit autem de aliis mentionem. scilicet de ymaginatione et estimatione: quia hec non distinguunt a sensu ex parte rei cognite. Sunt enim presentia vel quasi presentia: sed memoria distinguit per hoc quod est preteritorum inquantum preterita sunt. secundo ponit illa que pertinent ad motum. est autem propinquus principis motus in animalibus appetitus sensitiuus qui diuiditur in duas vires. scilicet irascibilem et concupiscibilem sicut dictum est. tertio de anima. ponit ergo iram pertinentem ad vim irascibilem et desiderium pertinentens ad concupiscibilem a quibus duabus passionibus tanquam manifestioribus pōdite due vires denominantur. concupiscibilis enim denominatur a desiderio. irascibilis autem ab ira: sed quia sunt quedam alie anime passiones ad vim appetitiuam pertinentes id subiungit. Et ideo appetitus vt apprehendat omnia que ad vim appetitiuam pertinent ad omnes autem passiones anime: siue sint in irascibili siue in concupiscibili sequitur gaudium et tristitia ut dicitur philosophus ethicorum: et ideo subdit et cum his gaudium et tristitia quasi finales et vltime passiones et subiungit quod hec que enumerata sunt fere inueniuntur in omnibus generibus animalium. dicit autem ferere quia plura eorum inueniuntur in omnibus animalibus tanquam perfectis quam imperfectis. scilicet sensus et desiderium et appetitus et gaudium et tristitia. habent enim animalia imperfecta de sensibus solum tactum. habent etiam fantasiam et concupiscentiam et gaudium et tristitia: licet indeterminate moueantur: vt dictum est. secundo de anima. Memoria vero et ira in eis totaliter non inueniuntur: sed solum in animalibus perfectis cuius ratio est: quia non omnia que sunt inferioris generis: sed solius supreme et perfectioris pringunt ad aliquas participationes similitudinis eius quod est proprium superiori generi. differt autem sensus ab intellectu et ratione: quia intellectus vel ratio est vniuersalium que sunt vbiq; et semper: sensus autem est singularium que sunt hic et nunc: et ideo sensus secundum suam propriam rationem non est cognoscitiuus nisi presentium quod autem sit aliquid virtus sensitivæ prae se extendens ad alia que non sunt presentia hoc est secundum similitudinariam participationem rationis vel intellectus: unde memoria que est cognoscitiua preteritorum puenit solum animalibus perfectis: vt pote superioribus quoddam in cognitione sensitiva. Similiter et appetitus sensitivus consequens sensus secundum propriam rationem est eius quod est delectabile secundum sensum quod pertinet ad vim concupiscibilem que est cōmunitis omnibus animalibus. Sed quod animal tendat per appetitum ad aliquod laboriosum: puta ad pugnam vel aliquod huiusmodi habet similitudinem cum appetitu rationali cuius est appetere aliqua propter finem: que non secundum se sunt appetitiva. et ideo ira que est appetitus vindicte pertinet solum ad animalia perfecta propter quandam appropinquationem ad genus rationalium. Deinde ponit ea que pertinent aliqua lte ad rationem ecce. et dicit quod cum premisis inveniuntur alia in animalibus: quorum quedam sunt

al. vegetatiuus

communia omnibus participantibus vitam: non solum animalibus: sed etiam plantis. Quedam ergo pertinent solum ad quedam genera animalium: et horum precipua sub quadruplici coniunctione enumerantur vel coniugatione. primam quidem coniugationem ponit vigiliam et somnum que inveniuntur in omnibus animalibus: non tamen in plantis. secundam autem ponit iuventutem et senectutem: que inveniuntur tam in animalibus quam in plantis. cuiuslibet enim corruptibilis et generabilis vita distinguitur per diversas etates. tertiam ponit respirationem et expirationem que inveniuntur in quibusdam generibus animalium. scilicet in omnibus habentibus pulmonem. quartam ponit vitam et mortem: que inveniuntur in omnibus in hoc mundo inferiori: et de his omnibus dicit considerandum: quid unumquodque eorum sit: et que sit causa eius: et quia predicta dixerat esse marina subiungit de quibusdam que non sunt ita precipua: sicut accidit de premissis: sunt tamen nata inveniri in omnibus: tam animalibus quam plantis. dicit autem quod etiam ad naturalem principium pertinet invenire prima et naturalia principia sanitatis et egritudinis. particularia autem principia considerare pertinet ad medicum: qui est artifice factus sanitatis sicut ad quilibet artem factuam pertinet considerare singularia ad suum propositum eo quod operationes in singularibus sunt: et quod hec consideratio pertineat ad naturalem probat ibi. Necnon sanitatem et. Et hoc dupliciter. primo quidem per rationem. non enim potest inveniri sanitas aut infirmitas nisi in habentibus vitam: ex quo patet quod corpus vivum est proprium subiectum sanitatis et egritudinis. principia enim subiecti sunt principia proprie passionis: unde cum ad principium naturalem pertineat considerare corpus vivum et eius principia: oportet etiam quod ipse consideret principia sanitatis et egritudinis. secundo probat idem per signum sive etiam quod concludit ex ratione inducenda. plurimi enim philosophorum naturalium finiunt suam considerationem ad ea etiam que sunt de medicina. Similiter etiam plurimi medicorum qui scilicet magis publice artem medicine prosequuntur: non solum expiuntur videntes: sed causas inquirentes incipiunt medicinalem operationem a naturalibus: ex quo patet quod consideratio sanitatis et egritudinis communis est et medicis et naturalibus cuius ratio est: quia sanitas causatur: quandoque quidem solum a natura: et propter hoc pertinet ad considerationem naturalem cuius est considerare opera nature. Quandoque vero ab arte et per hoc consideratur a medico: sed quia ars non primo causat sanitates: sed quod adiuvat naturam et est ministrans ei: ideo necesse est quod medicus a naturali tanquam a principali principia sue scientie accipiat sicut gubernator navis ab astrologo. Et hec est ratio quare medici bene artem prosequentes a naturalibus incipiunt. Si qua vero sunt artificialia que solum sunt ab arte ut domus et navis huiusmodi nullo modo pertinent ad considerationem naturalem: sicut ea que sunt solum a natura: nullo modo pertinent ad considerationem artem nisi in quantum ars utitur re naturali.

Quod autem omnia dicta communia sunt anime et corpori: non manifestum est: omnia enim hec cum sensu accidunt: hec vero per sensum: quedam autem hec quidem pas-

siones huius entis existunt: hec vero habitudines: hec autem conservationes et salutaria: hec vero corruptiones et privationes. Sensus autem quoniam per corpus fit anime manifestum et per sermonem et absque sermone.

Deinde cum dicit. Quod autem omnia dicta probat propositum. scilicet quod omnia predicta sunt communia anime et corpori et videtur tali ratione. omnia predicta ad sensum pertinent. sensus autem communis est anime et corpori. sentire enim convenit anime per corpus ergo predicta omnia sunt communia anime et corpori. primum manifestat quasi per inductionem. predictorum enim quedam cum sensu accidunt. scilicet que pertinent ad cognitionem sensitivam ut sensus fantasia et memoria. Quedam vero accidunt per sensum sicut ea que pertinent ad vim appetitivam que movetur per apprehensionem sensus aliorum vero que pertinent manifesti ad corpus quedam vero sunt passionibus sensus. scilicet somnus qui est ligamentum sensus et vigilia que est solutio eius. Quedam vero sunt habitudines sensus. scilicet iuventus et senectus que pertinent ad hoc quod sensus se bene habeat vel debilitetur. Quedam vero conservationes et salutaria sensus scilicet respiratio vita et sanitas. Quedam vero corruptiones et privationes sicut mors et infirmitas. Sed et autem. scilicet quod sensus communis fit anime et corpori dicit esse manifestum et per rationem et sine ratione. Ratio enim est in promptu quia consensus patitur a sensibili sicut ostensus est in libro de anima sensibilia autem materialia sunt et cor: necesse est corporeum esse quod a sensibili patitur absque autem ratione manifestum est experimento: quia corruptis corporeis organis impeditur operatio sensus et eis ablatis totaliter sensus tollitur.

De sensu et sentire quid sit: et quare accidunt animalibus hec passio: dictum est prius in his que de anima.

Sensu et sentire et. Premisso probemio i quo ostendit philosophus suam intentionem hic incipit prosequi suum propositum: et primo determinat ea que pertinent ad sensum exteriorem. secundo determinat ea que pertinent ad cognitionem sensitivam interiorum. scilicet de memoria et reminiscencia ibi. de memoria et reminiscencia. Ille enim tractatus est pars istius libri secundum grecos. Circa primum tria facit. primo resumit quedamque de sensu dicta sunt in libro de anima quibus utendum est tanquam suppositonibus ut supra dictum est. secundo determinat veritatem quam intendit circa opera sensuum: et sensibilia ibi. In quibus autem habent fieri. tertio solvit quasdam dubitationes circa premissa ibi. Obicit autem aliquis si commune corpus. Circa primum duo facit. dicit enim primo quid circa sensum in libro de anima dictum sit. secundo assumit quedam eorum ibi. Animal autem secundum quod animal. dicit ergo primo quod in libro de anima dictum est de sensu et sentire. id est de potentia sensitiva: actu eius: et duo dicta sunt de eis quid sit utrumque eorum et causa quas hec passio aliquibus accidat. Monet autem sentire passionem: quia actio sensus in patiendo fit: ut probatum est in secundo de anima. Quod autem sit

animalibus

sensus et animalia sentiant ostendit circa si. secū-
di de anima per hoc scilicet quod animalia recipere
possunt species sensibiles sine materia.

Animal autem secundum quod animal neces-
se est unumquodque habere sensum: per hoc
enim determinamus animal esse et non aial.

Deinde cum dicit. Animal autem secundum quod animal
assumit tria ex his que in libro de anima dicta sunt
circa sensum quorum primum pertinet ad sensum
in comuni. secundum pertinet ad sensus qui sunt
communes omnibus animalibus et hoc ibi. Proprie
autem secundum unumquodque. tertium pertinet ad alios
sensus qui inveniuntur in animalibus perfectis ibi.
Sensus autem qui per exteriora. dicit ergo primo
quod omne animal in quantum est animal necesse est
quod habeat sensum aliquem. In hoc enim quod est sen-
sitivum esse consistit ratio animalis per quam ani-
mal a non animali distinguitur nam attingit animal
ad infinitum gradum cognoscendum que quidem
aliis rebus cognitione carentibus preminent in hoc
quod plura entia in se continere possunt: ita virtus
eorum ostendit esse capax: et ad plura se exten-
dens. Et quanto quidem aliquod cognoscens uni-
versalior: et habet rerum cognitionem tanto vir-
tus eius est absolutior et immaterialior et perfectior:
virtus autem sensitiva que inest animalibus: est qui-
des capax intrinsecus sed in singulari tantum: vir-
de et quandam immaterialitatem habet in quantum est
susceptiva specierum sensibiles sine materia: im-
firmam tamen in ordine cognoscendum in quantum
huiusmodi species recipere non potest nisi in orga-
no corporali.

Proprie autem secundum unumquodque
tactus et gustus insequitur omnia neces-
sario. Tactus quidem propter dictam cau-
sam in his que de anima: gustus vero pro-
pter eam: delectabile enim et tristabile di-
sternit ipso circa eam: ut hoc quidem su-
giat: hoc autem prosequatur: et omnino sa-
por est nutritive partis anime passio.

Deinde cum dicit. Proprie autem ponit id quod
pertinet ad sensus communes et necessarios anima-
li: circa quod considerandum est quod sensus communes et
necessarii omni animali sunt illi qui sunt cognosci-
tini eorum que sunt necessaria animali. Est autem
animali aliquod sensibile necessarium dupliciter.
uno modo in quantum corpus est mixtum ex quat-
tuor elementis: sic necessarium est animali debita
commensuratio calidi et frigidi humiditatis et siccitatis et alio-
rum huiusmodi que sunt differentie corporum mix-
torum. aliud autem est necessarium animali in qua-
tum corpus eius est unum nutritibile et sic neces-
sarius est ei cibus convenientis per contraria autem
horum animal corumpitur. Et quantum primum sit
necessarium in plantis tamen animal superabun-
dat in hoc quod horum notitiam habere potest ratione
in dicta secundum gradum sue nature: ad hoc igitur quod
cognoscit ea que sibi sunt necessaria vel contraria
secundum rationem corporis mixti ordinatur sensus ta-
ctus qui est cognoscitivus predicatorum differen-
tiarum: ad hoc autem quod cognoscit convenientem nu-
trimentum necessarium est ei gustus per quem cogno-
scitur sapidum et insipidum quod est signum nutrimenti

convenientis et inconvenientis: et ideo dicitur quod gu-
stus et tactus ex necessitate consequuntur omnia ani-
malia. Et de tactu quidem causa assignata est in li-
bro de anima: quia scilicet tactus est cognoscitivus
eorum ex quibus compositum animal. Gustus autem
est ei necessarius propter alimentum: quia per gu-
stum animal discernit delectabile et tristabile sive
sapidum et insipidum circa cibum: ut unum eorum
prosequatur tanquam convenientem alterum fugiat ta-
quam nocivum. Et totaliter sapor est passio nutri-
tive partis anime: non quod sit obiectum potentie nu-
tritive: sed quia ordinatur ad actum nutritive po-
tentie sicut ad finem ut dictum est. Aliter tamen di-
cit in commento. quod in quibusdam libris invenitur in
greco quod sapor est gustative nutritibilis pars anime
passio: quia videlicet sapor apprehenditur a gustu or-
dinato ad nutritionem.

Sensus autem qui per exteriora profici-
scentibus ipsorum insunt: quemadmodum
odoratus: auditus: visus: omnibus quidem
habentibus vitam causa salutis insunt: ut
presentia prosequantur alimentum: mala
autem et corruptiva fugiant.

Deinde cum dicit. Sensus qui per exteriora
prosequitur de sensibus qui insunt solum animalibus
perfectis. Et primo assignat causam propter
quam communiter huiusmodi sensus insunt omnibus
talibus animalibus. secundo assignat causas propter
quas specialiter insunt quibusdam perfectioribus
eorum ibi. Et habentibus autem prudentias. Sci-
endum est circa primum quod animalia perfecta di-
cuntur quibus non solum inest sensitivum sine mo-
tu progressivo ut ostreis sed insuper habent motu-
um secundum motum progressivum. Et autem conside-
randum quod huiusmodi animalia excedunt anima-
lia imperfecta. immobilia sicut illa animalia exce-
dunt plantas et alia corpora mixta. Plantae enim
et corpora inanimata non habent aliquam notitiam
eorum que sunt eis necessaria: sed animalia immo-
bilia habent quidem cognitionem eorum que sunt
solum secundum quod eis presentialiter offeruntur:
animalia vero progressiva accipiunt notitiam eorum
etiam que a remotis: unde quedam magis accedat
ad cognitionem intellectivam que non determina-
tur ad hic: nunc et sicut omnibus animalibus ad
cognoscendum necessaria que pertinent ad nutri-
tionem secundum quod presentialiter offeruntur ordinatur
gustus ita ad ea cognoscenda etiam a remotis ordi-
natur odoratus: odor enim et sapor quandam affi-
nitatem habent: ut infra dicitur. Et sicut per sapo-
rem cognoscitur convenientia cibi coniuncti. Ita
per odorem cognoscitur convenientia cibi a remo-
tis. Alii autem duo sensus. scilicet visus et auditus
ordinantur ad cognoscendum a remotis omnia ne-
cessaria animali vel corruptiva sive sint ei neces-
saria secundum rationem corporis mixti: sive secundum ra-
tionem unius corporis nutritibilis. Manifestum eni-
est quod animalia per visum et auditum fugiunt corru-
ptiva quolibet et salutaria prosequuntur. Et ideo di-
cit quod illi sensus qui per exteriora inveniuntur sunt ut di-
ctum est secundo de anima. scilicet odoratus audi-
tus et visus insunt illis de numero animalium que
proficiuntur in motu progressivo moventur omni-
bus quidem his propter unam causam communem

scilicet causam salutis ut a remotis, scilicet necessaria cognoscant sicut per gustum et tactum presentialiter: et hoc est quod subditur ut presentia id est a remotis sententia prosequantur convenientis alimentum et fugiant mala et corruptiva quecumque sicut ovis fugit lupos ut corptium. lupos autem sequitur ouem visam vel auditam aut odoratam ut convenientis alimentum.

Et habentibus autem prudentias eius quod bene gratia: multas enim annunciant differentias: ex quibus contemplabilius est discretio et agibilia.

Deinde cum dicitur. Et habentibus autem assignat altam causam specialem quibusdam perfectionibus animalibus: et primo proponit hanc causam et circa has causas comparat sensus ad invicem. horum autem ipsorum circa primum considerandum est quod prudentia est directiva respectu: quoniamque agendum: unde non est in animalibus: nisi in solis hominibus qui habent rationem universalem cognoscitivam: in alijs autem animalibus sunt quedam prudentie particulares ad alios aliquos determinatos actus: sicut formica que congregat in estate cibum de quo vivat in hyeme. predicti autem sensus marime auditus et visus profitunt animalibus huiusmodi ad prudentias particulares et hominibus ad prudentiam universalem ad hoc quod aliquid bene fiat. odoratus autem totaliter videtur necessitati nutrimenti deservire. parum autem prudentie: unde in omnibus in quibus est perfecta prudentia est defectissimus iste sensus ut dicitur libro de anima: quomodo autem deserviant predicti sensus prudentie ostendit per hoc quod multas differentias super ostendunt ex quibus homo proficit ad discernendum et contemplabilia. id est agibilia. per effectus enim sensibiles homo elevatur in intelligibilia et universalem considerationem et etiam ex sensibus per ea que audiuntur et videtur et instruitur circa agenda. alia vero animalia in nullo participant de contemplatione actionem autem participant particularem sicut dicitur decimo ethicorum. Ideo autem hi duo sensus multas differentias annunciant: quia obiecta eorum inveniuntur in omnibus corporibus quia consequuntur ad ea que sunt communia omnibus corporibus et inferioribus et superioribus. Color enim consequenter se habet ad lucem et dyaphanum in quibus inferiora communicant celestibus corporibus. sonus autem consequitur motum localem qui etiam inveniuntur in vtriusque corporibus. odor autem consequitur sola corpora mixta ex quibus animal natum est nutrire.

Horum autem ipsorum ad necessaria quidem melior est visus et secundum

se ad intellectum autem et secundum accidens auditus.

Deinde cum dicitur. Horum autem ipsorum comparat circa predictas causas visum et auditum. Et primo ponit comparationem. secundo probat ibi. multas quidem. Circa primum quidem dicit quod visus dicitur premium auditus. vno quidem modo quantum ad necessaria puta ad querendum cibum et ad vitandum corruptiva que certius apprehenduntur per visum qui innotatur ab ipsis rebus quam per auditum qui innotatur a sonis consequentibus motus aliquos rerum. Alio modo visus est premium auditus: scilicet se quia magis est cognoscitivus et plurimum quam auditus. Sed auditus premium visui inquantum deservit intellectui: et hoc est secundum accidens ut post manifestabit.

Multas quidem differentias et multimodas visus annunciat potentia: quia omnia corpora colore participat: quare et communia magis per hunc sentiuntur: dico autem communia magnitudinem motum quietem figuram numerum: auditus autem soni tantum differentias paucis autem et eas que vocis.

Deinde cum dicitur. Multas quidem enim manifestat quod dixerat: et primo quod visus sit secundum se melior. secundo quod auditus sit melior per accidens ibi: secundum vero accidens. dicit ergo primo quod visus ideo secundum se melior: quia potentia visiva sua apprehensione annunciat nobis multas differentias rerum et diversorum modorum et hoc ideo est: quia eius obiectum quod est visibile inveniuntur in omnibus corporibus. sit enim aliquid visibile per hoc quod dyaphanum illuminatur actu a corpore lucido in quibus inferiora corpora cum superioribus communicant: et ideo dicitur quod colore omnia participant tam superiora quam inferiora: quia in omnibus corporibus vel inveniuntur ipse color secundum propriam rationem sicut in corporibus in quibus est dyaphanum terminatum vel saltem in eis inveniuntur principia color que sunt dyaphanum ut lux: et ideo plura manifestantur per visum per hunc etiam sensum magis cognoscuntur communia sensibilia quia quanto habet virtutem cognoscitivam universaliorem et ad plura se extendentem tanto est efficacior in cognoscendo: quia omnis virtus quanto est universalior: tanto est potentior: et dicitur sensibilia communia: que non cognoscuntur ab vno sensu tantum: sicut sensibilia propria: sed a multis sensibus sicut magnitudo figura quies motus et numerus. Qualitates enim que sunt propria obiecta sensuum sunt forme in communi: et ideo oportet quod ipsum premium inquantum est subiectum talibus qualitati-

bus moueat sensum non per accidens: sed si cut per se subiectum et comune omnium sensibilia qualitatibus: omnia autem hec que dicuntur sensibilia communia pertinent aliquo modo ad contrarium uel finem mensuram eius ut magnitudinem uel finem diuisionem uel finem terminationem ut figuram uel finem distantiam et propinquitatem ut motum. Sed auditus annuntiat nobis solas differentias sonorum que non inueniuntur in omnibus corporibus nec sunt expressiue multarum differentiarum que sunt in rebus paucis. animalibus autem ostendit auditus differentias uocis. uox enim est sonus ab ore animalis prolatus cum ymaginatione quadam ut dicitur in secundo de anima: et ideo uox animalis in quantum brutus naturaliter significat in terrorem animalis passionem sicut latratus canum significat iram ipsorum: et sic perfectiora animalia ex uocibus inter se cognoscunt interiores passiones: que tamen cognitio in imperfectis animalibus deest. Sic ergo auditus non cognoscit per se nisi uel per differentias sonorum ut puta graue et acutum: aut aliquod huiusmodi uel differentias uocis: et sic cognitio auditus non se extendit ad cognoscendum per se totam differentiam sicut uisus.

Secundum uero accidens ad prudentiam auditus plurimum confert partem: sermo enim audibilis existens causa est discipline: non secundum se: sed secundum accidens. Ex nominibus enim constat. Nominum uero unusquisque symbolum est. Quare sapientiores a natiuitate priuatorum utroque sensu sunt ceci muti et surdi. De uirtute itaque quam habet sensum unusquisque dictum est.

Deinde cum dicit. Secundum accidens uero manifestat quod auditus per accidens melior sit ad intellectum: et dicit quod auditus multum confert ad prudentiam: et accipitur hic prudentia pro quadam intellectiva cognitione non solum prout est recta ratio agibilium: ut dicitur sexto ethicorum: sed hoc est per accidens: quia sermo qui est audibilis est causa adiscendi non per se. id est finem ipsas sonorum differentias: sed per accidens in quantum sunt nomina in quibus sermo est. id est locutio componitur sunt symbola. id est signa intentionum intellectuum et per consequens rerum: sic doctus docet discipulum in quantum per sermonem significat ei conceptiones intellectus sui et plus homo potest cognoscere adiscendo ad quod est uilis auditus quam per accidens: quod de se uidendo ad quod precipue est uilis uisus. Unde est quod inter priuatos a natiuitate utroque sensu. scilicet uisu et auditu. sapientiores sunt ceci qui caret uisu: mu-

tis et surdis qui carent auditu. Ad id autem mutis: quia omnis surdus a natiuitate ex necessitate mutus est: non enim potest adificare formare sermones significatos significat ad placitum: unde sic se habet ad locutionem totius humani generis sicut ille qui nunquam audiuit aliquando linguas: non est autem necessarium quod conuerso omnis mutus sit surdus potest enim contingere ex aliqua causa aliquem esse mutum: puta propter impedimentum lingue. Ultio autem epilogando concludit quod deus est de uirtute quam habet unusquisque sensus.

In quibus autem habent fieri corporis instrumentis nunc quidem que secundum elementa corporum: non possidentes autem ad quatuor quinquas existentes autem coaptare cupiunt de quito.

In quibus autem habent fieri corporis instrumentis. Postquam philosophus resumpsit ea que sunt necessaria ad presentem considerationem de ipsis uirtutibus sensitiuis nunc accedit ad propositum in hoc libro applicando considerationem sensus ad corporalia. et primo quantum ad organum sensuum. secundo quantum ad sensibilia ibi de sensibus autem his circa primum duo facit. primo attribuit organum sensuum elementis in probando sermones aliorum. secundo determinando id quod uerius esse potest ibi. igitur si quidem in his circa primum duo facit. primo tangit in generali quomodo antiqui attribuebant organa sensuum elementis. secundo descendit specialiter ad organum uisus circa quod a pluribus errabatur ibi. faciunt autem omnia uisum. dicit ergo primo quod philosophi querebant secundum elementa corporum qualia essent corpora infra in quibus et per que operationes sensuum exercerentur: de hoc ideo quia sicut in primo de anima dictum est ponebant simile simili cognosci: unde et ipsam animam ponebant esse de natura principiorum: ut per hoc posset omnia cognoscere: quasi omnibus conformis. nam omnia in principijs communicant et pari ratione quia organa sensuum omnia corporalia cognoscunt attribuebant ea elementis corporum: sed statim occurbat eis una difficultas. Sunt enim quinquas sensus et quatuor elementa: ideo inquirebat ut posset organum quinti sensus applicari. Est autem inter aerem et aquam quoddam medium aere quidem densius. aqua autem subtilius. Quod autem dicitur fumus uel naui: quod possit. sit primum principium et huic attribuebant organum odoratus: quia odor finem quandam euaporationem fumalem sentitur. Alios uero quatuor sensus attribuebant quatuor elementis: spectrum autem terre gustum autem aque: quia sapor sentitur per hu-

libet

medium: auditum autem aeri visum igni.

Faciunt autem omnes visus ignis quia passio cuiusdam ignorat causam. Districto enim et moto oculo videtur ignis lucere: hoc autem in tenebris habet accidere et palpebras super velantibus sunt enim et tunc tenebre.

C Deinde cum dicit faciunt autem omnes accedit specialiter ad organum visus quod attribuebant igni: et primo improbat causam positionis, secundo ipsam positionem ibi. Quoniam autem si ignis esset. Circa primum tria facit. primo ponit causas ex quibus quidem movebantur ad attribuendum organum visus igni. secundo movet quandam dubitationem ibi. habet autem dubitationem. tertio determinat veritatem circa vtrumque ibi. causa vtrumque huiusmodi. Alit ergo primo quod omnes qui attribuunt organum visus igni hoc ideo faciunt: quia ignorant causam cuiusdam passionis que circa oculum accidit. Si enim oculus comprimitur et fortiter moveatur videtur quod ignis luceat: quod accidit solum quando aer exterior est tenebrosus. aut etiam in aere claro: si primo claudatur palpebre: quia per hoc sunt tenebre oculo clauso et hoc reputabant esse manifestum signum quod organum visus ad ignem pertineret.

Habet autem dubitationem hoc et aliam: si enim non est latere sentientes et videntem visibile: quid necesse erit se videre oculum: quare ergo quiescente illo hoc non accidit.

C Deinde cum dicit. habet autem dubitationem: movet quandam dubitationem circa predicta. Manifestus est ibi enim quod sensus cognoscunt sensibile. unde et visus cognoscit visibile sed ignis propter suam lucem est quid visibile. Si ergo semper est presens ignis visui: utpote organo visus in eo existens videtur quod semper visus ignem deberet videre. Sed hoc quidem secundum principia que aristoteles supponit non sequitur. Supponit enim quod sensus in potentia ad sensibile et oportet quod per aliquod medium a sensibili imuetur. unde secundum ipsum sensibile suppositum sensui: non sentitur: ut dicitur: secundum de anima. unde si etiam organum visus esset igneum propter hoc visus non videret ignem. Sed secundum alios philosophos: visus et alii sensus percipiunt sensibilia in quantum sunt actus tales id est similes sensibus naturam principiorum habentibus: ut dictum est: et ideo secundum eos: quia organum visus erat igneum sequeretur quod predicto modo videret ignem: sed tunc remanet dubitatio quia aruit. hoc idem: quare oculi quiescentes non vident ignem sic oculi moti?

Causa quidem huius et obiectionis et putandi ignem visum esse hinc sumenda: lenia enim in tenebris nata sunt fulgere non tamen lucem facere: oculi autem vocatur nigrum et medium lenia: apparet autem hoc moto oculo quia accidit: quasi duo fieri unum: hoc autem celeritas facit motus: ut videatur aliud esse videns et visum: quare et non fit nisi celeriter et in tenebris hoc accidat: lenia enim in tenebris natum est fulgere: quemadmodum quedam capita piscium et sepe turbide lente moto oculo non accidit: ut videatur simul unum et duo esse videns et visum: illi autem modo ipse seipsum videt oculus: quemadmodum et in refractione.

C Deinde cum dicit. causa vtrumque huius as signat causam predictae apparitionis per quam et dubitatio motu soluitur et ostenditur quomodo inaniter putaverunt ignes visum: et ad hoc accipiendum est quod corpora posita lenia id est posita et tercia ex proprietas sue nature habent quandam fulgorem quod in corporibus asperis et non planis non accidit: quia quedam partes supereminunt alijs et obumbrant eas: et igitur in se aliquantulum fulgeant huiusmodi corpora non tamen habent tantum de fulgore quod de se possent facere medium lucidum actus: sicut facit sol et huiusmodi corpora. Manifestum est igitur quod illud quod est medium oculi quod vocatur nigrum oculi quod est quasi lenia et posita. unde habet quandam fulgorem ex ratione lenitatis. non ex natura ignis sicut alij existimabant per hoc ergo iam remota est necessitas attribuendi organum visus igni: quia scilicet huius claritatis que apparet causa potest aliunde assignari quam ab igne sed sine hoc sit ex igne: siue ex lenitate pupille remanet communes dubitatio: quia huiusmodi fulgorem videt oculis motus: quiescens vero non: et ideo assignat causam huius. Et ideo dicit quod talis fulgor apparet moto oculo: quia accidit per oculi motionem quasi quod unum fiat duo unum enim et idem subiectum est pupilla fulgens et videns: in quantum est fulgens proicit fulgorem suum ad extra in quantum autem est videns cognoscit fulgorem quasi recipiendo ipsum ab exteriori: cum ergo est in quiete est quiescens emissio fulgoris que fit ab exteriori: et ita visus huiusmodi fulgorem non recipit: ut videre possit. Sed quando oculi celeriter movetur id nigrum oculi transfert ad exteriori locum in quem pupilla emittebat suum splendorem: antequam ille splendor efficiat: et ideo pupilla

ad alium locum velociter translata recipit splendorem suum quasi ab exteriori: ut sic videatur esse aliud videns: et visum quousque sit idem subiecto. et ideo huiusmodi ibi apperitio fulgoris non fit nisi oculus celeriter moveatur. quod si moveatur tarde prius deficiet impressio fulgoris ab exteriori loco ad quem fulgor perveniebat: quod pupilla illuc perveniat. Sed videtur quod nulla celeritas motus ad hoc sufficiat: quoniam enim motus localis sit velox oportet tamen quod sit in tempore. emissio autem fulgoris ad presentiam corporis fulgentis: et eius cessatio ab ipsius absentia utriusque sit in instanti. non ergo videtur possibile quantumcumque oculus moveatur quod prius perveniat pupilla ad exterioriorem locum: quod cesset fulgor: illuc perveniens ex pupilla in alio loco existente. Sed ad hoc dicendum est secundum Altran. in commento pupilla corpus est quoddam: et in partes divisibilis. unde celeriter commoto oculo: cum aliqua pars pupille ad alium locum pervenire inceperit: adhuc fulgor ille pervenit ex residuo corpore pupille et nondum attingit locum illum: et inde est quod pupilla incipit videre fulgores quasi aliunde resplendentes: et huius signum est: quod huiusmodi fulgor non videtur descensus: sed pertransit et subito disparat visio assignat et causas quare talis apparitio accidit in tenebris et non in lumine: quia fulgor corporis levis propter sui modicitatem obscuratur a magna claritate: sed non in tenebris sicut etiam accidit de quibusdam aliis que modicum habent lucis et propter hoc videntur in tenebris et non in lumine: sicut quedam capita piscium: et humor turbidus piscis qui dicitur scyphus. Et subiungit quod si aliquis lente vel tarde moveatur non accidit predicta apparitio per hoc quod videns et visum simul videatur esse unum et duo: ut dictum est: sic illo modo qui scilicet celeriter moveatur oculus: tunc oculus videt scyphum quasi secundum suum gerum a se ipso imutatus sicut accidit in refractione: vel in reflectione. puta cum oculus videt se ipsum in speculo: a quo oculi ad ipsum oculum scilicet ab exteriori reddit species oculi ad ipsum oculum per modum reflectionis cuiusdam: sicut et in predicta apparitione figura oculi reddit ad ipsum: ut dictum est.

Quoniam si ignis esset: ut dicit Empedocles. et in timoe scribitur: et accideret videre creante: quemadmodum et lucerna lumen: quare non in tenebris videtur utriusque visus: dicere autem quod extinguatur in tenebris egrediens: sicut timoeus dicit: vanum est omnino: que enim extinctio luminis est: extinguatur enim aut humido aut frigido: calidum et siccum: qualis videtur quidem

in carbonibus ignis et flamma: quorum neutrum in lumine apparet existens: si igitur est quidem: sed propter debilitatem latet nos oportebat per dies et in aqua extinguere lumen: et in glaciibus magis fieri tenebras: flamma enim et ignita corpora patiuntur hoc. Nunc autem nihil tale accidit.

Deinde cum dicitur quoniam si ignis esset accedit ad improbandum ipsam positionem et primo quantum ad hoc quod visum attribuebant igni. secundo quantum ad hoc quod ponebant visum videre extramittendo ibi. Irrationale vero omnino est. Circa primum tria facit. primo proponit opinionem Platonis. secundo Empedocles. ibi. Empedocles. autem ibi videtur. tertio opinionem democriti ibi. Democritus autem quoniam. Circa primum duo facit. primo obijcit contra Platonem. secundo remouet eius responsiones ibi. dicere autem quod extinguatur. Circa primum sciendum est quod Empedocles. et Plato in timoe in duobus conveniebant quorum unum est quod organum visus pertinet ad ignem secundum est quod visio contingit per hoc quod lumen exit ab oculo sicut ex lucerna: ex his autem duabus positionibus concludit philosophus quod visus deberet videre in tenebris sicut in luce potest enim etiam in tenebris lumen a lucerna emitti illuminans medium: et ita si per emissionem luminis oculus videt: sequitur quod etiam in tenebris oculus videre possit. Deinde cum dicit. dicere autem quod extinguatur excludit positionem Platonis quam in timoe dicit quod quando lumen egreditur ex oculo siquidem inueniatur in medio lumen saluatur per ipsum sicut per sibi simile: et hoc accidit visio: si autem non inueniatur lumen: sed tenebras propter dissimilitudinem tenebrarum ad lumen ab oculo egrediens extinguatur: ideo oculus non videt. Sed aristoteles dicit hanc causam non esse veram: et hoc probat ibi. Que enim extinctio. Non enim potest assignari ratio quare lumen oculi a tenebris extinguatur. dicebant enim Platonici tres esse species ignis scilicet lumen: flamma et carbonem ignis autem cum sit naturaliter calidus et siccus extinguitur vel ex frigido: vel ex humido: et manifeste apparet in carbonibus et flamma: quod non pringit in lumine: quia nec per frigidum: nec per humidum extinguitur. Non ergo bene dicitur quod extinguitur ignis per modum ignis. Altran. autem in commento dicit quod inuenitur alia littera talis qualis videtur qui carbonibus esse ignis et flamma in lumine autem neutrum videtur conueniens neque enim humidum: nec frigidum quibus extinctio fit et secundum hanc litteram ratio aristoteles. magis videtur esse ad propositum. Lumen enim igneum quod apparet in carbonibus

et flamma inuenitur extinguatur frigido addit humido tenebre autem neque supra aliquid frigidum nec humidum. Non ergo per tenebras potest extinguatur lumen igneum egrediens ab oculo: nec extinguatur in tenebris: sed quia debile est non confortatum ab exteriori lumine. ideo latet nos: ut propter hoc non sit visio: sed aristo. hoc reprobatur ibi. Stigatur est quidem. circa quod sciendum est quod lumen igneum extinguatur: vel obtenebratur dupliciter uno quidem modo secundum proprietatem luminis: puta paruum lumen recipit et presentia maioris luminis. Alio modo secundum proprietatem ignis qui extinguitur in aqua: si ergo illud debile lumen ab oculo egrediens esset igneum oporteret quod extinguatur in die propter excellentiorem claritatem: et in aqua propter contrarietatem ad ignem et per consequens inter glacies magis obtenebraretur predictum lumen visibile videmus enim hoc accidere in flamma et in corporibus igneis quod tamen non accidit circa visum. unde patet predictam responsionem vanam esse.

Empedo. autem videtur existimare: quod exiit lumine sicut dictum est prius videtur: ait enim: ut quando quis progressum meditantem properauit lucernam hyemalem per noctem ignis ardentis attendens: ut omnium ventorum impetus prohibeat ventorum enim spiritum dispergit flantium: lumen autem extra diffusum quantomagis expansum fuerit: illustrat per velum domitis radiis: sic quod miris contutatum antiquus lumen subtilibus lineis diffunditur circulo per pupillam: que aque quidem profundum reuelauerunt circumfluentis: lumen autem extra peruenit quantomagis expulsum fuerit: aliquando quidem igitur sic videre ait aliquando autem de fluxibus his qui ab his bis que videntur.

Deinde cum dicit. Empedo. autem narrat opinionem Empedo. de cuius improbatione iam dicta est: et dicit quod Empedo. videtur existimare sicut dictum est quod visio fiat lumine effusum: et ponit verba eius que metricè protulit. dicebat enim quod ita accidit in visu sicut quando aliquis cogitans progredi per aliquod iter per noctem hyemis preparat lucernam accendens lumen ardentis ignis impetus omnium ventorum sufficienter prohibens ponens accensum in laternam: et per hoc statum ventorum spirantium impediens scilicet eos ne possint eorum flatus peruenire usque ad lumen ignis: lumen autem ignis contentum extragrediat: et quantomagis expansum fuerit extra tantomagis illustrat aeternum: ita tamen quod radij existentes sunt domiti id est attenuati per velum lanterne: puta per pelles: vel aliud huiusmodi: non enim ita clare illuminatur aer per lanternam sicut illuminaretur ab igne non vellato: et similiter ostendit accidere in oculo in quo lumen antiquus id est a prima formatione oculi accessum contutatur id est tunc conseruatur in miringis. id est in tuniceis oculi per quas sicut per quosdam subtiles lineos lumen diffundit circūque: quod per pupillam: que quidem tunice reuelant radijs per eas

emissis profundus aque fluentis circa ignem accensum in pupilla ad nutritiones: vel post compactionem ignis in profundo coloco: et sic lumen extra peruenit quantomagis fuerit ab interiori procedens: vel quod dicit circulo referendus est ad circularitatem pupille. notandus est: quia signanter dicitur per velum domitis radijs ad signandum causas que non videntur in tenebris: quia scilicet lumen egrediens debilitatur per hoc quod transit per predicta vellamenta: ut possint perfecte aerem illuminare positus autem verbis Empedo. subiungit: quod aliqui dicebat visionem fieri per emissionem luminis: ut dictum est aliquando: autem dicebat quod visio fit per quedam corpora defluentia a visibilibus et peruenientia ad visum: et forte eius opinio erat: quod utrumque coniungeretur ad visionem.

Emocritus autem quoniam quoniam quidem aquam dicit: esse benedixit: quia autem putauit ipsum videre esse illam apparitionem non bene: hoc enim accidit quoniam oculus levis est: et est non in illo: sed in vidente: passio enim refractionis est. Sed omnino de apparentibus et de refractione nondum ipsi manifestum erat: ut videtur. Incongruum autem erat et non superuenire ipsi dubitare: quare solus oculus videt nullum autem aliorum in quibus apparent ydola.

Emocritus autem quoniam quidem aquam dicit: esse benedixit: quia autem putauit ipsum videre esse illam apparitionem non bene: hoc enim accidit quoniam oculus levis est: et est non in illo: sed in vidente: passio enim refractionis est. Sed omnino de apparentibus et de refractione nondum ipsi manifestum erat: ut videtur. Incongruum autem erat et non superuenire ipsi dubitare: quare solus oculus videt nullum autem aliorum in quibus apparent ydola.

Emocritus autem quoniam quidem aquam dicit: esse benedixit: quia autem putauit ipsum videre esse illam apparitionem non bene: hoc enim accidit quoniam oculus levis est: et est non in illo: sed in vidente: passio enim refractionis est. Sed omnino de apparentibus et de refractione nondum ipsi manifestum erat: ut videtur. Incongruum autem erat et non superuenire ipsi dubitare: quare solus oculus videt nullum autem aliorum in quibus apparent ydola.

Emocritus autem quoniam quidem aquam dicit: esse benedixit: quia autem putauit ipsum videre esse illam apparitionem non bene: hoc enim accidit quoniam oculus levis est: et est non in illo: sed in vidente: passio enim refractionis est. Sed omnino de apparentibus et de refractione nondum ipsi manifestum erat: ut videtur. Incongruum autem erat et non superuenire ipsi dubitare: quare solus oculus videt nullum autem aliorum in quibus apparent ydola.

vitro apponatur plumbum vel aliquid huiusmodi q̄ impediatur eius penetrationem ne ulterius procedat immutatio non fit talis apparitio. Vtrūq̄ autem horum concurret in oculo. Est enim moderate fulgens propter leuitatem: vt supra habitum est: et habet aliquid in fundo q̄ terminet eius paruitatem. vnde manifestum est q̄ hoc accidēs scilicet q̄ forma rei visē appareat in oculo accidit pure propter refractionem: que ex refractione corporalis causa ex determinata corporis dispositione. Democrito nondum erat manifestum: de huiusmodi refractionibus: et de formis que apparent in corporibus speculabilibus propter refractionem predictam. Ipsa autem visio s̄m rei veritatem: non est passio corporalis sed principalis: et causa est virtus anime. Democritus tamen ponebat animam esse aliquid corporale. et ideo nō est mirum si operationem anime nihil aliud esse dicebat q̄ passionem corporalem. Sciendum tamen q̄ predicta apparitio quantum ad primam receptionem forme que est causa visionis. Non enim visio est acutis anime nisi per organum corporeū: et ideo non est mirum si habeat aliquam causam ex parte corporee passionis non tamen ita q̄ ipsa corporea passio sit idem q̄ visio. Sed aliqua causa est eius quantum ad primam: vt ita dicam percussione forme visibilis ad oculum nāq̄ refectio consequēs nihil facit ad hoc q̄ oculis videat rem visam in eo apparentem. sed facit ad hoc q̄ alterius possit apparere: vnde etiam oculis videns rem visam non videt ipsam speciem in eo apparentem. Deinde cum dicit incongruum autem prosequitur quantum ad hoc q̄ democritus male dixit. et dicit q̄ valde incongruum videt q̄ democrito ponenti visionem nihil aliud esse q̄ apparitionem predictam non occurrerit illa dubitatio. quare alia corpora in quib⁹ forme rerum visibiles: quas ydola nominabat specialiter apparēt non videbant. sed solus oculus: ex quo manifeste apparet: q̄ non tota ratio visionis est predicta apparitio. sed i oculo est aliquid aliud: quod visionem causat. scilicet virtus visiva.

Quod visus nāq̄ est aque verum quidem
Non tamen accidit videre scdm q̄ aqua est sed scdm q̄ perspicuum: quod et aeri comune est: sed magis seruabilis est aqua aere et magis spissum. Quare pupilla et oculus aque sunt.

Deinde cum dicit. q̄ visus manet prosequitur
id quod democritus benedixit et primo proponit necessitates. secundo manifestat per signa ibi. Et hoc est: in ipsis operibus. dicit ergo primo q̄ democritus organum visus attribuit aque: verum est sciendum tamen q̄ visio attribuit aque non s̄m q̄ est aqua: sed ratione perspicuitatis que communiter in aqua et aere inuenitur. Nam visibile est motuū perspicui: vt dicitur in libro de anima attribuit: magis tamen visio aque q̄ aeri ppter duo. primo quidem: quia aqua magis potest cōseruari q̄ aer. Alter enim de facili diffundit. et ideo ad cōseruationem visus conuenienti⁹ fuit aqua: q̄ aer. natura autem facit semper quod melius est. secundo quia aqua est magis spissa q̄ aer et ex ratione sue spissitudinis habet q̄ in ea per quādam reuerberationem appareat forma rei visē: et h̄ competit instrumento

visus: paruum enim competit sibi in eo q̄ comune est aeri. et ideo concludit q̄ oculus et pupilla magis attribuitur aque: q̄ aeri: est etiam et corpus celeste perspicuum. sed quia non conuenit in compositione corporis humani propter hoc hic pretermittit. **Et hoc est q̄ in ipsis operibus manifestū:** videtur enī aqua q̄ disturrit corruptis oculis et in omnino nouiter formatis frigiditate excedens et claritate et album oculi in habentibus sanguinem pingue et crassum: propter hoc est: vt permaneat humidum in coagulatum. et ideo corporis minime est frigēs oculus: nulli enim vnq̄ quod infra palpebras est frigit: animalibus vero que sine sanguine sunt: dure pellis sunt oculi. et hoc facit protectionem.

Deinde cum dicit. Et hoc est manifestat organum visus esse aque per tria signa que in ipsis operibus manifesta sunt quorum primum est q̄ si oculi destruantur ad sensum apparet idē aqua discurrens. secundum est q̄ in oculis embryonum de nouo formatis qui quasi adhuc recipientes magis virtutem sui principij excedunt et in frigiditatem et claritatem que duo sunt conaturalia aqua: tertium signum est: quia in habentibus animalibus sanguinem in quibus potest esse pinguedo quasi ex sanguine genera circa pupillam ponitur album oculi habens pinguedinem et crassitudinem quandam: vt ex eius caliditate permaneat aqueum pupille humidum absq̄ congelatione que paruitate aque et sic determinaret impediretur visio: etiam ideo ratio predicta pinguedinis oculis qui pinguescit propter eius caliditatem nullis vnq̄ passus est frigus in toto eo q̄. i. palpebras continet in animalibus vero que sunt sine sanguine in quibus non inuenitur pinguedo natura facit oculum dure pellis ad protegendum humidum aqueū q̄ est. i. pupillam.

Irrationale omnino est exente quodaz visum videre: et aut extendi vsq̄ ad astra: aut quodamtenus procedente coadherere: sicut quidam dicunt.

Deinde cum dicit. Irrationale vero est: accedit ad improbandum quod aliqui posuerunt visionem fieri extramittendo q̄ erat ratio attribuendi visum igni vnde hoc remoto et illud remouetur. Et circa hoc duo facit. primo ponit duos opiones ponentium q̄ videmus extramittendo. secundo improbat alteram illarum ibi. Istō enim melius est. dicit ergo primo q̄ irrationale videt q̄ visus videat aliquo ab eo exente: quod quidē aliqui posuerunt dupliciter vno modo: vt id q̄ egreditur ab oculo extendatur vsq̄ ad rem visā ex quo sequitur q̄ cum nos omnes etiam astra videamus pertingeret ad astra: id quod egreditur q̄ continet manifestam in possibilitatem. cum enim egredi non sit nisi corporum sequitur q̄ aliquod corpus egrediens perueniet vsq̄ ad astra: q̄ idē appet falsus multipliciter. primo quidē q̄ sequeret plura corpora esse in eodem loco: tum quia illud q̄ egrederetur ab oculo simul esset cum aere: et quia huiusmodi egrediendum ab oculis oportet multiplicari in eodē modo s̄m multitudinē vidētū

exente

per idem mediū, scēdo: quia quēlibet emissio corpo-
ris, in principio quidē est maior, in fine vero atten-
nuatur, ppter qd stringit qd flamma est corpore accen-
tū. pcedens tendit in solum, hic autē accidit strari-
um, dicitur enim in arborē, qd corpus: corporeis egredi-
ens ab oculo est intra oculum basis altius a re vi-
si, tēto: quia non possēt quantitas oculi sufficere
q tantū corpus ab eo pgrederet, q attingeret vsq ad
altra dīstācia, subtiliaret aliquis enim est ter-
minus subtilitatis corpore naturalū, q quādo cor-
pus est subtilē: cōspiceret, v itez oporteret qd vī ef-
fect aer vel ignis illud corpus emissum ab oculo
aerē quidē emissus: emittit ab oculo nō est necessa-
riū: quia abūdā ceterius. Si vero esset ignis vi-
deremus etiā ignem: vel non possēmus videre
mediante aqua: nec etiā possēmus videre nisi in
sursum quo tendimotus ignis, nō autē pōt dici
q illud corpus qd egredit ab oculo sit lūmē: qd
lūmē nō est corpus: vt pbatur est libro de anima.
Alia opinio ē iplotonis qui posuit qd lūmē egredi-
ens ab oculo nō pcedit vsq ad rem: sed quodā-
tēus idēst ad aliquod determinatū spatium, vō scilicet
coheret lūmini exteriori: ratione cuius cohe-
rentie fit visio: vt prius dicam est.

Tisto enim melius est in principio cōiun-
gi oculi: sed hoc stultum. Quid enim cōiun-
gi est lumen lumini: vel quō hoc possi-
bile esse: nō enim quodlibet coniungitur
interius exteriori quō miranda n. itus ē

[illegible]

¶ Quod quidem igitur sine lumine impossibile est videre: dictus est

in alijs. Sed siue lumen siue aer est: quod ē
inter rem visam ⁊ oculum motus qui per
ipsum facit videre.

9 **Mod** quidē igitur sine lumine ꝛ.
postqꝫ philosophus proba-
uit opinionem ponentem visionem fieri
extramittendo de hoc determinat veritatem
ꝛ circa hoc tria facit. primo manifestat qualiter
visio fiat ꝫ suam sententiam. secundo ex hoc red-
dit causam eius qꝫ supra positum est de organo vi-
sūs ibi. Et rationabiliter. tertio manifestat causas
illam per signum ibi. Et hoc est ab accidentibus
reflūm ergo. primo qꝫ dictum est in libro de ani-
ma. Quid sine lumine impossibile est videre: quia
nisi visio sit per mediū qꝫ est dyaphanum: vt dici-
tur libro de anima ꝛ ideo fuit illud mediū qꝫ est
inter rem visā ꝫ oculum sit actu ar illuminatus
sive sit non quides per se subsistens: cum nō sit cor-
pus sed in quocūqꝫ alio corpore pura aqua vel me-
diolmotus quis sit per huiusmodi mediū causat
visionem. Non est autē intelligendū qꝫ huiusmodi
motus sit localis quasi quorūdam corporum deslu-
entium a re visā ad oculum sicut democritus ꝛ cin-
pedocles posuerunt: quia sequeretur qꝫ per huius-
modi deslūm corpora visā diminueretur quo-
visꝫ totaliter consumeretur etiā qꝫ oculus ex oc-
cursu continuo huiusmodi corporis deslueret: vt
etiam esset impossibile: vt totum corpus ab oculo
videretur: sed solum ꝫ tantam quantitatem quā-
tam posset pupila capere. Est autē motus iste ꝫ
alterationem: alteratio autē est motus ad formā
que est qualitas rei visę ad quam mediū est im-
potentia inquantum est lucidum in actu: qꝫ est dy-
aphanum interminatur. Color autē est qualitas
dyaphani terminati: vt i. dicitur. Quod autē ter-
minatur est sic se habet ad terminatum. Nam for-
ma est quidam finis materię: sed propter aliam
rationem dyaphanitati in medio ꝫficuo sequitur
qꝫ mediū recipiat alio modo speciem coloris qꝫ
sit in corpore colorato in quo est dyaphanum ter-
minatur: vt i. dicitur. Alnus enim sūm in suscep-
tuis ꝫ modum ipsorum ꝛ ideo color est quidem
in corpore colorato sicut qualitas completa in suo
esse naturali in medio. Est autē incomplete ꝫ
quoddam esse intentionale aliquod nō posset ꝫ
idem mediū videri album ꝫ nigrum albo autē
autē ꝫ nigro prout fuit forme complete in esse
naturali non possunt simul esse in eodem sed ꝫ
predictum esse in completum sunt in eodem: quia
iste motus effendi propter suam imperfectionem
appropinquat ad modum quomodo aliquid est in
aliquo in potentia. Sunt autē in potentia oppo-
siti ꝫ simul in eodem.

T rationabiliter & interius aque est: aqua enim perspicua est: videtur autem sicut exterius non sine lumine: ita & interius perspicuum igitur oportet esse: necesse igitur aquam esse: quia non est aer: non enim in ultimo oculi anima aut anime sensum est: sed manifestum: quoniam interius: quare necessario perspicuum est & receptibile tamen quod interius oculi: hoc etiam ab accidentibus manifestum. Jam enim qui

busdam vulneratis in bello iusta tempora: ita: vt absconderentur pori oculi accidit fieri tenebras: sicut lucerna extincta eo q̄ quasi lampas quidam abscissa fuit perspicuum vocatum pupilla.

¶ Deinde cū dicit. Et rōnabilē assignat sup id q̄ dictus est causam quare necesse sit visum attribue re aque qd̄ supra solum per signa ostenderat & dicit q̄ quia imutatio mediū illuminati a corpore visio causat visionem rationabiliter id q̄ est intra pupillā que est organum visus est aqueum. aqua enim est de numero perspicuum oportet autem q̄ sicut ceterius medium est aliquod perspicuum illuminatum sine quo nihil potest videri ita etia q̄ intra oculum sit aliquod lumen & cum nō sit visio nisi in perspicuo necesse est q̄ etiam intra oculum sit aliquod perspicuum nō autem corpus celeste: quia nō venit in compositionē humani corporis & ideo necesse est q̄ sit aqua que sit seruabilior & spissior q̄ aer vt dictum est. quare anteq̄ ad videndū requiratur lumen interius manifestat p̄dicit. Nō enim imutatio. Si enim virtus visiva esset i exteriori superficie oculi sufficeret ad videndū solū lūmē exterioris perspicui per qd̄ imutatio coloris pueniret ad exteriorē superficiē pupille. Sed anima siue sensitiuum anime non est i exteriori superficie oculi sed intra. Et est attendendū q̄ signanter addit. Aut anime sensitiuum: anima enim cū sit forma totius corporis & singulariū partium eius necesse est q̄ sit in toto corpore & in qualibet parte eius: quia necesse est formam esse in eo cuius est forma. s̄ sensitiuum anime dicitur potētia sensitiua que quia est principium sensibilibus operationis anime que per corpus exercetur oportet esse in aliqua determinata parte corporis & sic principius visionis est interius iuxta cerebrum vbi coniungunt duo nervi ex oculis procedentes. Et ideo oportet q̄ intra oculū sit aliqd̄ perspicuum receptivum luminis: vt sit vniuersalis imutatio a re visiva vsq̄ ad principium visuum. Deinde cum dicit. Et hoc est etiā manifestat qd̄ dixerat per signum q̄ accidit in qui busdam qui impugnis circa tempora vulneratur abscissis enim poris qui pupillam continuant visui principio subito tenebre fiunt per visus amissionem ac si lucerna extinguere pupilla enim sicut quidam lampas illuminat ab exteriori lumine & ideo quando prescindunt poris continuantes pupillas principio visui nō potest lumen hui⁹ lapidis vsq̄ ad visuum principium pervenire & ideo visus obscuratur.

¶ Igitur si quidem in his accidit: sicut diximus manifestum: q̄ si oportet s̄m hunc modum attribuere & assignare vnumquodq̄ sensitiuorum vni elementorum oculi qui dem visuum aque existimandum: aeris vero sonorum sensitiuum: ignis autem odoratiuum.

¶ Deinde cum dicit. igit̄ si quidem exclusis falsis opinionibus aliorum accedit ad principale positum. & primo quantum ad organa sensuum nō necessarium. secundo quantum ad organa sensuum necessarium: ibi tactū autem. Circa primū duo facit. primo adaptat organa sensuum elementis. se-

cundo manifestat q̄ dixerat ibi. q̄ enim actu odoratur. Circa primum considerandum est q̄ non fuit s̄m sententiam aristote. Quod organa sensuum elementis attribuerentur: vt patet in libro de anima. sed quia aliquando p̄b̄ organa sensuum quatuor elementis attribuebant: ideo q̄ si in hoc p̄descedens dicit quod suppositis his que dicta sunt de visu sic patet s̄m q̄ aliqui dicunt vnumquodq̄ sensitiuorum id est organorum sensuum attribuere alicui vni elementis sicut alij faciunt existimādū ē q̄ visui oculi attribuēdo sit aquei sensitiuum autē sonorum sit attribuēdo aeri igni vero odoratiuum. Sed hoc videt̄ esse p̄tra id qd̄ dictus est in libro de anima. pupilla est aque auditus vero aeris olfact̄ autem alterius horū autem. aut nullus est. aut omnibus cōmunit̄ sed dicendum est q̄ id q̄ est odoratus potest accipi dupliciter vno modo s̄m potentiam: & sic organus odoratus est aeris vel aque vt dicit in secundo de anima. Alio modo s̄m actum & sic est verum q̄ hic dicit̄: vt ipse probabit. Et iō signanter non dicit odoratiuum esse ignis: sicut dixerat sensitiuum sonorum esse aeris & visui oculi ē aque odoratiuum enim dicit̄ s̄m potentia sed odoratus s̄m actum.

¶ Quod enim actu odoratur: hoc potētia odoratiuum est. Sensibile enim facit agere sensum: quare necesse existere ipsum potentia prius: odor vero fumalis euaporatio ē: fumalis est autem euaporatio ab igne: propter quod & circa cerebrum loco odoratus proprium sensitiuum est: potentia enim calida que frigidi materia est: oculi autem generatio eundem habet modum: a cerebro enim constat. Cerebrum autem frigidius & humidius omnibus partibus corporis.

¶ Deinde cum dicit. Quod enim actu odoratur probat quod dixerat de organo odoratus & circa hoc tria facit. primo ostendit odoratiuum esse in actu ignis. secundo concludit quale debeat esse & visus organum odoratus q̄ est odoratus in potentia: ibi propter qd̄ & circa cerebrum. tertio ostendit similitudinem organi odoratus ad organum visus ibi & oculi & generatio aut ergo. primo q̄ odoratiuum id est organum habens virtutem odorandi oportet q̄ sit hoc in potentia q̄ actual̄ odoratus est in actu q̄ manifestat per hoc q̄ sensibile facit sensum agere id est esse in actu vel etia operari oportet q̄ sensitiuum sit in potentia sensibile alioquin non patere ab ipso. vnde relinquē q̄ sensitiuum sit in potentia sensus in actu. Manifestū est autem q̄ odor: est fumalis euaporatio non quidem ita q̄ fumalis euaporatio sit ipsa essentia odoris hoc enim imprecatur est. secundo de anima longius enim diffundit odor q̄ fumalis euaporatio s̄ hoc dicit̄: q̄ fumalis euaporatio est causa q̄ sentiatur odor: fumalis euaporatio est ab igne v̄l a quocūq̄ calido: vt ergo odoratus in actu sit per caliditatem que principalit̄ est in igne: ideo in temporibus & locis calidis flores sunt maioris odoris. Deinde p̄dicit p̄pter qd̄ & circa cerebrum concludit ex premisis q̄ organum odoratus dicitur esse in loco qui est circa cerebrum organum enim odoratus est in potentia odor in actu q̄ est per calorem vel ignem: & ita oportet q̄ sit po-

De sensu et sensato

entia calidum. potentia autem est causa frigidi quia
cades est materia p[er]ioris nec potest esse in poten-
tia ad unum cor nisi s[ecundu]m q[uo]d est actu sub altero: vel p[er]
fecte: vel imperfecte. Imperfecte sicut quando est sub
forma medii. et ideo oportet q[uo]d essentia organi sit id
q[uo]d est actu frigida: et humidum q[uo]d precipue est in loco
circa cerebrum. unde organum odoratus est circa ce-
brum. Deinde dicitur. Et oculi generatio ostendit p[re]-
sentia organi odoratus ad organum visus et dicit q[uo]d
etiam oculi generatio h[ab]et eundem modum istum ad hoc q[uo]d
constat ex cerebro: q[uo]d cerebrum inter o[mn]es partes corpo-
ris est humidum et frigidius. et ita habet naturam aque
que est naturaliter frigida: et sicut p[er]guit organum odo-
ratus q[uo]d debet esse calidum in potentia et organum visus
q[uo]d debet esse aque. Sed tunc videtur p[re]sentem attribu-
isse plato visus igni sicut et hic aristoteles. odoratum. dicit
dum est autem q[uo]d organum odoratum est aque in quantum
aqua est potentia calida q[uo]d est ignis organum autem vi-
sus est aqua in quantum est p[er]cipua et p[er]sequens luci-
da in potentia: s[ed] q[uo]d ignis est etiam lucidus actu sicut
et calidum. Adhuc posset aliquis dicere q[uo]d p[re]senter
visus attribuitur igni dicendum est ergo q[uo]d eodem modo
quo aristoteles attribuit odoratum ignis nihil p[ro]hibet vi-
sum attribui igni non s[ecundu]m p[ro]p[ri]as eius qualitates q[uo]d
sunt calidum et siccum. sed s[ecundu]m q[uo]d est lucidus actu q[uo]d at-
tendisse videtur alii p[ro]bi arg[um]entum sumentes a fulgore
qui apparet motu oculo. Sed tunc dicitur ad hoc im-
probatur eorum opinio aristoteles. non quidem: quia pone-
bant ibi in actu esse ignem q[uo]d aliquantulum esset vix in-
quantum. s[ed] visus in actu non fit sine lumine sicut nec
odoratus in actu sine calore. Sed quia ponebant
organum visus esse lucidum actu ponentes visum fieri
et non suscipiendo sed extrinsecum.

Tactum autem terre: gustatum vero
species quedam tactus est: et ideo iusta cor-
sensitivum est ipsorum. s[ed] gustus et tactus. cor-
enim oppositum est cerebro: et est calidissimum
partium: et de sensibus quidem partibus cor-
poris hoc modo sit determinatum.

Deinde cum dicit. Tactum autem terre determinat
de organo sensum necessarium. et primo ostendit que
ei elementa sunt attributa. secundo in quo loco sint
sit ibi. Et ideo iuxta cor. dicit ergo primo q[uo]d orga-
num tactus attribuitur terre et similiter organum gustus
qui est tactus quidam: ut in secundo de anima dictum
est q[uo]d quidem non est sic intelligendum quasi organum
tactus vel gustus sit simpliciter terrenum capillis enim
et crinibus non sentimus que sunt magis terrea. S[ed]
quia: ut fitio de anima dicit. Terra maxime misce-
tur in organo ipsorum sensuum et de organo quidem tactus
ratio ista est: quia ut dicitur secundo de anima or-
ganum tactus ad hoc q[uo]d sit in potentia ad p[er]arias
aqueum tangibiles debet esse mediocris comple-
tionatum et ideo oportet q[uo]d sit ibi s[ecundu]m quantitatem
plius de terra que inter alia elementa minus habet de
virtute aeris de organo autem gustus ratio manifeste
ita est. Sicut enim organum odoratus debet esse
quantum: ut sit in potentia calidum sine quo non fit
odoratus in actu: ita etiam organum gustus debet
esse terrenum: ut sit potentia humidum sine quo non
est gustus in actu. Deinde cum dicit. Et ideo iuxta
cor. ostendit ubi sit organum tactus et gustus consti-
tutus: et dicit q[uo]d est iuxta cor. et assignat huius rationem
quia cor est oppositum cerebro s[ecundu]m situm et qualita-

tem: et sicut cerebrum est frigidissimum omnium que in
corpore sunt: ita et cor est calidissimum inter omnes cor-
poris partes. et propter hoc enim invicem opponun-
tur s[ecundu]m situm: ut per frigiditatem cerebri temperet
caliditas corde. Et inde est q[uo]d illi qui habent parvum
caput s[ecundu]m proportionem ceterorum membrorum im-
petuosi sunt tanquam calor cordis non sufficienter refle-
ro per cerebrum. Et e converso illi qui credunt immo-
derate in magnitudine capitis sunt nimis humores
si et pinguioris caloris cordis per magnitudinem ce-
rebrum impediunt. Sed oportet autem organum ta-
ctus q[uo]d terrenum esse principaliter in loco calidissimo
corporis: ut per caliditatem cordis ad temperiem
terre frigiditas reducat. Nec obest q[uo]d per totum
corpus animal sentit sensu tactus: quia sicut alii
sensus sunt per medium extrinsecum: ita tactus et gu-
stus per medium intrinsecum q[uo]d est caro. Et sicut vi-
suum principium non est in superficie oculi: sed in-
trinsecum: ita etiam principium tactus est intrinse-
cus circa cor cuius signum est q[uo]d lesio si accideret in
locis circa cor et maxime dolorosa nec tamen oportet
esse duo principia sensitiva in animali unum circa
cerebrum ubi constituit principium visuum: odoratum:
et auditum: et aliud circa cor ubi constituit
principium tactus et gustus. Sensitivum enim p[ri]-
cipium. primo quidem est in corde ubi est sors calo-
ris in corde animalis. Nihil enim est sensitivum
sine calore: ut dicit in libro de anima. sed a cordis
derivat virtus sensitiva ad cerebrum et crinde p[er]-
dit ad organa trium sensuum. visus auditus et odo-
ratus tactus autem et gustus referunt ad ipsum cor
per medium communem: ut dictum est. Ultimo au-
tem epilogat q[uo]d de sensibus partibus corporis sit
hoc modo determinatum est sicut in superioribus
habitu est.

Sensibus autem his que secundum
unumquodque sensitivum: puta
dico colore et sono et odore et gu-
stu et tactu universaliiter dictum
est: que actio ipsorum in his que de anima:
et quid operari secundum unumquodque sensitivum.
Quid autem oporteat dicere quodli-
bet eorum. s[ed] quid color: quid sonus: quid
odor: quid sapor: similiter et de tactu consi-
derandum est: et primum de colore.

Sensibus autem his et. postquam p[ro]bi
lophus ad organa sensuum appli-
cavit considerationes de sensibus anima-
lium hic applicat ad ipsa sensibilia. et pri-
mo dicit de quo est intentio. secundo e reg[ist]r[um] p[ro]p[ri]um: ibi
Quodmodum igitur dictum est de lumine. circa p[ri]-
mum duo facit. primo p[ro]ponit intentum. secundo ma-
nifestat q[uo]d dixerat ibi. Et sit quidem igitur unumquodque
dicit ergo primo q[uo]d de sensibilibus p[ro]p[ri]is que sen-
tiunt s[ecundu]m unumquodque sensitivum. i. s[ecundu]m singula organa
sensuum q[uo]d dicit ad differentias sensibilibus communium
s[ed] de colore sono et odore que sentiunt per visum au-
ditum et odoratum. et de gustu tactu. i. de sensibilibus
h[ab]et sensum dictum est in libro de anima universali-
ter et quo habent in sensu agere et qualis sit operatio sen-
sus s[ecundu]m unumquodque organum imutatum a predicto sensi-
bili: ut dictum est in secundo de anima. Ad sensus
est potentia sensibile et q[uo]d sensibilia faciunt sensum esse
in actu. Sed nunc p[er]siderandum est quid sit quilibet

sensibili se fm seips. s. qd sit color qd son? qd odor qd
sapor: & sil? d tactu d sensib? tact? & pmo scda e
de color qui e obiectu visib? eo q visus est spualior
inter omnes sensus: non est autem per hoc intellige
dum q de omnibus his sensibilibus in hoc libro
determinare intendat: sed q omniu hor sensibilia
consideratio necessaria sit ad ppositam intentionem
sed tam sensibilia tact? sunt uel ppterates elemen
toru. s. calidum frigidu humidu & siccu: de quibus
determinatu est libro de generatione: vel sunt pro
pterates corporu distinctoru sicut dur? & molle: et
alia huiusmodi de quibus determinatu est in libro
metheoroz: unde nunc restat determinare de tri
bus. s. de colore odore & sapore. de sono determina
tum est in libro de anima: eo q eadem est ratio ge
nerationis soni & immutationis auditus organi a
sono: qual? autem inuenitur organa sensus a sen
sibilibus pater ad consideratione libri de anima.

Est quidem igitur vnusq; simpliciter
dictum: hoc quidem actu: hoc aut potentia
quomodo quidem igitur actu color? & so
nus: & qd est idem uel alteru? his qui secu
dum actum sensibus: puta visioni & auditio
ni dictum est in eis que de anima. Quid
autem vnusq; eorum existens faciat sen
sum & actum nunc dicamus.

Deinde cum dicit. Est quidem igitur exponit
quod dictum est. s. qd considerandu sit quid sit color
& sapor: & vnusq; hor. n. dupliciter est vno qd
modo prout sentitur in actu: alio vero modo prout
est sensibile in potentia. Qd autem sit vnusq; eo
rum fm actum id est fm q est color actu pcept? a sen
su uel sapor uel qdcuq; aliud sensibile dictum est i
libro de anima. qd. s. vnusq; hor idem sit uel al
teru? sensu fm actum. s. visioni uel auditio: quia
v? visibile in actu est idem visioni in actu: visibi
le autem in potentia no est id? visu in potentia er
go quid vnusq; sensitiu sit in actu dictum est in
libro de anima ibi que determinatu est de sensibi
bus in actu quid sit vnusq; eorum fm seipsus q na
tum est facere sensitiu actu est nunc dicendum in
hoc libro.

Quodmodum igitur dictus est de lumi
ne i alijs: qd sit color perspicui fm accidens:
quando eniz inest aliquid igitur in pspi
cui: presentia quidem lumen est: priuatio ve
ro tenebre: quod autem dicimus perspicui
non est ppiu aeris uel aque: nec alicuius
sic dictoru corporu: sed est quedam cois na
tura & virtus: que separata quidem non est:
in his uero est: & alijs corporibus. In his
quidem magis: in his vero minus.

Deinde cum dicit. Quodmodum igitur est di
ctum determinat de sensibilibus fm modu ptractu
& pmo de colore. secundo de sapore ibi de odo
re uero & sapore. tertio de odore ibi. Eodem autem
modo oportet intelligere. prima aut pars diuidit
in duas ptes. In prima ostendit quid sit color: i co
muni. In secunda parte determinat de differentijs
coloru ibi. Est ergo in esse perspicuo. Circa primu
duo facit. pmo proponit pmi? color. secundo in
uestigat color diffinitione ex huiusmodi pncipijs ibi.

Quodmodum ergo & cor? est aut duplex color fm
vnum quidem formale. s. lumen. aliud materiale. s.
perspicui. pmo tangit pncipi? formale. s. lumen.
secundo pncipi? materiale. s. perspicui ibi. Qd
autem dicimus perspicui. dicit ergo pmo qd sicut
dictum est libro de anima. lumen est color perspi
cui q quidem dicitur fm quanda pportione: ex eo
q sicut color est forma & actus corporis colorati: ita
lumen est forma & actus perspicui. differt aut qd
ad hoc q corpus coloratu in seipso habet causam
sui coloris. Sed corpus perspicuum habet lumen
ab alio: ideo dicit qd lumen est color: s. perspicui s?
accidens id est per aliud non qa lumen sit actus p
spiciu iquantu huius. quod autem sit actus eius s?
aliud manifestat per hoc q quando aliquod corpus
ignitu. i. actu lucidum adest perspicuo ex presentia
eius sit lumen in perspicuo. & priuatione uero si
unt tenebre. non sic aut est de color: quia color: ma
net in corpore colorato quocuq; pte n?e uel absente
habet non sit actu visibile sine lumine. Deinde cu
dicit. Quod autem dicimus perspicui determinat d
perspicuo: & dicit q hoc q dicitur perspicuum non
est proprium: uel aeris: uel aque: uel alicuius hu
iusmodi corporu: sicut est vitrum & alia corpora tra
sparen?: sed est quedam natura cois: que in multis
corporibus inuenitur. i. quedam naturalis proprie
tas in multis inuenta: qua est virtutem nominat in
quantu est quoddam pncipi? visionis: et q plato
ponebat communia sicut sunt separata fm rationem
ita etiam separata esse fm cois ad hoc excluden
dum subiungit. Qd natura pspicitatis no est aliq
natura separata: sed est in his corporibus sensibili
bus. s. in aere & aqua: & in alijs in quibusdam qd
magis: in quibusdam vero minus. Qd cuius eide
tam sciendum est q philosophus dicit in secundo
de anima. visibile non solum est color: sed et qd
aliud q ratione cois: e? inominatu. Est aut
i genere visibilis cois: accepti aliqd ut act? aliqd
verou potia. non est aut in hoc genere ut act?
aliq qditas propria alicui? elementoz. S? ipm lumen
qd est qd pmiu in corpore celesti: dicitur autem ad
inferiora corpora: vt potentia quidem in hoc gene
re est id qd est ppiu luminis susceptiu: q quidem
in triplici ordine graduu se habet: pmius quidem
gradus cu id qd est luminis susceptiu est totaliter
lumine repletus: s? perfecte in actu reductum: ita
q vltimus no sit receptiuus alicuius qualitat? uel
forme huius generis: quod quidem inter oia corpa
maxime cois: s? sol: unde corp? solare non potest
esse medium in visu vt sit recipiens & reddens for
mam visibilem: proprietates autem lucendi secu
dum ordinem quendam descendendo pcedit vsq;
ad ignem vltimus vsq; ad quedam corpora que p
pter paruitatem sui luminis no possunt lucere nisi i
nocte: vt supra dictu est secundis gradus est cor
que de se no habet lumen in actu: sed sunt suscepti
ua luminis per totu huiusmodi corpora ppte dictu
tur pspicia s?e transparentia: vel dyaphana. pha
non enim in greco idem est q visibile: & hoc qui
dem ppietas transparenti inuenit quide maxima
i corporibus celestibus ppter corpora aethoz. que
occulant q post se est: secundario autem in igne fm q
est in ppiia spha ppter raritatem aures in igne fm q
est in aqua. quinto etiam in quibusda terrenis corpori
bus ppter abundantia aeris uel aque in ipsis terti
& infimus gradus est terre: que maxima distat a cor?

perspicui
vel h? geur

poze celesti: que minime nata est recipe de lumine sed in superficie tri exterioris. n. ptes pp sui grossitie interioris obdurat: vt ad eas nō pueniat lumē. Quis aut in solis corporib⁹ mediū gradus pprie dicat per spiciu⁹: vel d'aphanū fm noia pprietate cōter nō loquēdo pōt dici spiciu⁹: qd est luminis susceptiuū qualitercūq; ita videt pbs hic de spiciu loqui

Quemadmodū ergo et corporū. necesse est vltimū esse: et huius luminis qd igitur natura indeterminato spiciu est: ipsi aut qd in corporib⁹ perspicui vltimū qd quidem erit vtiq; aliquid palā est: qd aut hoc sit color ex accidentibus manifestū. Namq; color in extremitate. aut extremitas est: vnde pythagorici epiphaniā colorem vocabāt. Est quidē enim in corporis extremitate: sed nō est extremitas corporis.

Deinde cū dicit. Quemadmodū ergo et corporū inuestigat diffinitionē coloris: et primo inuestigat genus. secūdo dīaz ibi. fm eandē naturā. tertio diffinitionē pcludit ibi. quare color vtiq; ē. Et aut cōsiderandū q; semp os subiectū ponere i diffōne accidētis: vt dicit vii. meth. differēt tñ. Nā si accidēs diffinit in abstracto subiectū ponit loco dīe. Id ē q; pertinet ad gen⁹ accidētis ponit loco generis: sicut cū dicitur symitas est cūitas nati: cū aut accidēs diffinit in cōcreto cōuerso subiectū ponit loco generis sicut cū dicit. Sym⁹ est natus curuus ga ergo h color diffiniendus ē in abstracto. primo i cipit inuestigare loco generis id q; ē cēntialit ipse color: et pcludit ex pdictis: q; cū perspicuū nō sit natura sepata: sed in corporibus eris necesse est q; sicut corporū in qbus hoc natura inuenit est aliqd vltimū si sit finita ita et ipsi spiciu: qd significat qualitatē talis corporū oportet ēē aliqd vltimū: et eadē rō ē. de oibus qualitatib⁹ corporū: q; p accidēs sūt quāta fm corporū quātitates. vñ per accēs terminat fm corporū terminatiōē. Est ergo pōderandū q; sicut corporū quedā terminata dicunt: quia pprijs terminis terminant sicut corpora terrestria qdā interminata: eo q; nō finiant pprijs: s; alijs: ita et est et circa perspicuū quodā enim est itermiatiz ex seipso: quia nihil hz in se determinatū. vñ ipis videatur quodā aut terminatū: ga determinate habet aliqd in seipso. vñ videat fm pprijs itminatiōē spiciu igit in determinatū est susceptiuū lumis: cuius natura nō est: vt suscipiat solus in extremo: s; per totum mediū est aut ipsius spiciu q; significat qualitates in corporib⁹ erites: vt dictū est: est aliqd vltimū q; est color: vt manifestū est ex bis q; accidit. Non. n. videt corpa colorata: nisi s; suas extremitates p q; appet q; color: vel ē extremitas corporis vel ē extremitate corporis. Et idē ē q; pythagorici colorem vocabāt epibiaz. i. appitiōē: q; illd q; appz i superficie corporū color ē. Mō ēat vñ q; color sit extremitas corporis: vt pythagorici posuerūt: q; sic ēē superficies: vel linea: vel pñtus: sed est in extremitate corporis sicut natura spiciu est in corporibus.

Sed eandem naturā oportet existimare qua exterius coloratur hanc et interius. Videtur autē aer et aqua colorata: et enim auro ra tales: sed ibi quidē: quoniā indeterminato accidit nō eundē colorē habet accidētibus

prope et lōge nec aer nec mare. In corporibus vero nisi cōtinens faciat transmutatiōnez determinata est et fantalia coloris: manifestum igit q; idē ibi et hic susceptiuū coloris est: perspicuū ergo scdm q; existit i corporibus inest autē. aut plus. aut minus: in omnibus colores facit pmutari. Quomā autē in extremitate color huius vtiq; extremitas aliqua erit.

Dein cū dicit. Sed eandē naturā inuestigat id q; ponit in diffōne coloris sicut dīa. s. eius qd est spiciu: et dicit q; os existimare eandē naturā esse q; est susceptiuū coloris in corporib⁹ q; colorant exteri nō per ppriū colorem: sed ex aliquo exteriori: et in his que colorant interi⁹ ppriū ppriū colorem. illa aut q; colorant ab exteriori sunt spiciua sicut aer et aqua et h manifestat p colorem qui apper in auroa et repleddē tia radior solis ad aliqua corpa. Assignat tñ dīaz inter corpora q; colorant ab exteriori: vel a seipsis. In his. n. q; ab exteriori colorant. ppri hoc q; nō hnt determinatū colorem de se nō vñ idem color de ppe et de lōge sicut apparet in aere et aqua maris: q; de lōge apper alteri coloris: q; de ppe: q; n. boz color videt fm aliquā reuerberatiōē: necesse est q; fm varietatē situs pspiciuū variat appitiōē ppriū diuersas reuerberatiōis figuraz: s; in corporib⁹ que de se hnt determinatū colorem est determinata fantalia. i. appitiō coloris: et nō variat fm diuersis sitū aspiciētiū: nisi forte p accidēs: puta cū corpus cōtinens facit aliquā transmutatiōē apparitiōis: vel qñ color: vt p aliū: sicut que pñt i vase vitri rubet viderent rubea: vel et per aliq; reuerberatiōē splendoris: sicut p in collo colibe: q; igit color qui videtur in vtriusq; corporib⁹ nō differt fm ppriū subiectū coloris s; fm apparitiōis cām: que ē vel interi⁹: vel exteri⁹. manifestū est q; vtriusq; est idē susceptiuū coloris. Manifestū est q; et in his: q; coloratur interi⁹ perspicuū ē q; facit ea picipare colorem q; qui de perspicuū in corporib⁹ inuenit fm magis et minus: vt dictū ē. que. n. illos corporū plus hnt de aere vel aqua plus hnt de spiciu minus hnt q; super abundāt in fressi. Si vero pūgam⁹ duo que dicta sunt. s. q; color sit in extremitate corporis et q; corpa participet colorem fm perspicuū seq; q; color sit qdā extremitas perspicu.

Quare color vtiq; erit perspicui extremitas indeterminato corpore: et ipsoz autem perspicuoz puta aque: et siquid aliud tale quorumcūq; videtur aliquis color proprius ē fm extremitatem similiter omnibus inest.

Deinde cū dicit. Quare color vtiq; erit cōclut diffinitionē coloris et primo in his que p se colorant interi⁹. secūdo in his que colorant ab exteriori ibi. Et ipsoz autē perspicuoz. cōclut ergo q; color est extremitas spiciu in corpore determinato qd quides addit eo q; huiusmodi corpora sunt q; fm se colorant. In diffinitione autē debet poni id q; sper se q; autē dicit colorem ēē extremitatē perspicui non repugnat ei qd dixerat supra colores nō ēē extremitatē. Illud. n. dicit de extremitate corporis hoc autē de extremitate perspicui q; nōmīat corporis qualitatē: sicut calidū et albus. et ideo color nō est in genere quātitatis sicut superficies: que est ex

perspicui
vel hz gaur

apiciuū

b

tremū corporis sed est in genere qualitatis: sicut et pspicitas. Quia extremū et id cuius est extremus unus generis sunt. Sicut autē corpora intrinsecus quidē habent superficie in potentia nō autē actu: ita etiam intrinsecus nō colorant in actu: sed in potentia que reducitur ad actū facta corporis diuisione illud aut intrinsecus nō habet virtutē mouēdi visus q per se colorū puenit. Deinde cū dicit. Et ipsorū manifestat rationē coloris qstū ad ipsa pspiciuā interminata sicut est aqua vel quicqd aliud huiusmodi h3 colorē: quia in oibus his nō est color nisi sūm extremitatem.

Ergo inesse in pspicuo hoc quidem in aere facit lumen: est autē non: sed priuatiu3 esse: quemadmodū igitur ibi hoc quidē lumen hoc vero tenebre: ita et in corporibus inesse album et nigrum.

Et ergo in esse pspicuo et postq pbi losephus ostēdit quid est color: hic pcedit ad distinguendū spēs colorū: et primo qstū ad colores medios ibi de alijs aut coloribus: q vero dñe quib3 spēs distinguunt debet ēē per se generis diuise et nō per accidens: vt ps. vii. meth. ideo et ipsa natura coloris quā p pōt finitiōē supra pōtū explicauerat cōcludit diuersitates specierū ip3ū habiti est. n. et pmissis q subiectū coloris est pspiciu sūm sūm extremū i corporibus fminat ppr aut act. pspiciu in qstū hui3 est lux: cū p pōtū in dyaphano nō determinato: sicut est aer facit lumen: et aut abītia facit tenebras: ptingit ergo i extremo pspiciu fminatorū corporū i ēē illud q in aere facit lumen: et hoc facit ibi colorē albū: et per ei3 abītiā efficit color niger q quidē nō ē sic intelligēdus quasi i coloris nigro nihil sit luminis: sic. n. nigredo nō ēē p raria albedini: vt pōt nō participās eādē naturā: sed ēē pura priuatiō sicut tenebra aeris: s3 di eis nigredo causari per abītiā luminis q minimū h3 d lumine iter oēs colores: sicut albedo plurimū p raria. n. suntq in eodē genere maris distat: vt d r. meth.

De alijs autem coloribus iam diuidentes quot modis contingit fieri dicēdū. Et contingit enim secus inuicē positis albo et nigro ita q vnūquodq3 eorū sit inuisibile ppter paruitatem: quod autē ab ambobus visibile fit fieri: hoc enim neq3 albus potest videri neq3 nigrum. Quoniam autem necesse quidē est quendam colorum habere: nentū autem horū possibile est: necesse est cōmixtū esse et specē quendam coloris alia3. Et si quidem ergo sic accipere plures colores esse q album et nigrū.

Deinde cū dicit de alijs autē coloribus pcedit ad distinguendū colores mediōr dicē in pres secundas. in pma ponit quosdā modos generationis et distinctionis colorū mediōr: nō sū ipsorū cōtiam sed sūm apparentiā. secūdo assignat vtrā generationē mediōr colorū sūm suā naturā ibi. Si aut cōmixtio est corporū. Et circa primū pbus quo facit. pto ponit duos modos generationis et distinctionis mediōr colorū sūm apparentiā. secūdo cōparat illos mo-

dos ad inuicē ibi. dñe autē sicut antiq. prima ps dñ in sēda sūm duos mōs quos pōt. sēda pars incipit ibi: vnus ēē appere. circa primū duo facit. pto pōt generationē colorū mediōr. secūdo assignat distinctionē ipsorū ibi. Multos aut pporē. dicit ergo pto q pdictū sit de colorib3 extremis dicendū ē de alijs colorib3: simulq3 medijs distinguēdo quorū modis cōtingit eos generari supponit ergo aliqd circa inuisibile ppr ei3 paruitatē ptingit ergo duobus paruis corporib3 nō visibilibus ppr paruitatē: iux se positis quorū vnū sit nigrū et aliud sit albū illud q ē vtrorū cōpositū ē videri ppr maiore qritatē ē aut q3 vtrū in hūmō corporib3 sūm aliqū colorē vtrū illud at totū: nec vtrū: vt albū: nec vtrū nigrū: q tam illū q est albū in ipso q3 illud q est nigrū in ipso positi est inuisibile ppr paruitatē. vtrū necesse ē q quasi quidē color ē vtrorū cōmixtus. Et sic sit alia species coloris pter albū et nigrū: ex quo ps q cōtingit colores plures accipere: q3 albū et nigrū.

Multos autem proportionē: tria enim ad duo et tria ad quattuor: et sūm alios numeros est secus inuicē latere: ibi autē omnino sūm nullam proportionē sunt sed sūm abundantiam quandā et defectum in cōmensurabiles.

Deinde cū dicit. Multos aut pporē assignat distinctionē mediōr colorū et pto assignat cām distinctionis mediōr colorū et diuersā pporē albi et nigri. secūdo assignat cās quare qdā colores mediū sunt delectabiles et qdā nō ibi. Et eodē itaq3 mō. circa primū cōsiderandū ē q sicut pbus dicit r. meth. rō mensur. pmo quidē iuenit in numeris. secūdo in qritatib3 ptenus de iū vtrio transierit ē ad qualitates sūm q3 eis pōt inueniri excessus vni3 qualitatis sup alia: sūne per modū inēstōis: put aliqd dñ alio albe siue p modū extēstōis: put dñ albedo maior sup cte. Quia vero pporio ē quedā hūmō qritatē ad inuicē vbi cūq3 dñ et quocūq3 mō etiā ibi pōt dici pporio. Et pto quidē in numeris q oēs sunt ad inuicē cōmensurabiles: cōdicant aut oēs in pā mēsurā: q est vnitās. Sū aut diuersē pporē numeros sūm q diuersi numeri ad inuicē cōparant. Alia. n. ē pporio tria ad duo que vocat ser altera: et alia quattuor ad tria que vocatur ser q tertia. Quia vero qritates cōtinue nō resoluitur in aliquod indinabile sicut numeri in vnitatē: non est necesse oēs qritates cōtinuas esse ad inuicē cōmensurabiles sed ē inuenire aliquas aquarū vna excedat alterā que tamen nō habent vnam mēsuram cōmunem. quecūq3 tamen quantitates cōtinue pportionant ad inuicē sūm pportionem numeri ad numerum. Earum est vna mēsurā cōmunis: puta si vna sit trium cubitorū: et alia quattuor vtrorū mēsuratur cubito et ad hunc modū in qualitātibus contingit in esse excessum et defectum: vel sūm aliquam pportionem numerale3: vel sūm excessum cōmensurabilem et est q dicit q cōtingit esse multos mediōs colores sūm diuersas pportiones cōtingit enī q album iaceat iuxta nigrum sūm pportionem duo ad tria: vel trium ad quattuor vel quolibet aliorū numerorū. aut sūm nullam pportionem naturalem: sed solum sūm in cōmensurabilem superabundantiā et defectum.

Eodem itaq3 modo hoc oportet habere consonantijs. Quis quidem in numeris p-

portionatissimi sunt colores: quemadmodum ibi concordantias: hi autem delectabilissimi colores esse videntur: veluti croceus et puniceus: pauci autem tales propter causam propter quam quidem et symphonie pauce: que autem non in numeris alii colores: vel etiam omnes colores in numeris esse ordinatos: inordinatos autem et hos ipsos quando non puri sunt: quia non sunt in numero tales fieri. Unus liquidem modus generationis colorum hic est.

Deinde cum dicit. Et eodem itaque ostendit quare quidam colores sunt delectabiles et quidam non. et assignat circa hoc duas rationes secundam ponit ibi: vel et omnes colores. Dicit ergo. primo quod etiam mediis coloribus distinguuntur secundum diversas proportionales albi et nigri eodem modo oportet se habere in mediis coloribus: sicut et in consonantibus: que causant secundum proportionem vocis gravis et acutae. Sicut. n. in consonantibus ille sunt proportionatissime et delectabilissime que consistunt in numeris sicut dyapason in proportionem duorum ad unum et dyapente in proportionem trium ad duo: ita etiam in coloribus. Illi qui consistunt in proportionem numerali sunt proportionatissimi et hi etiam videntur delectabilissimi sicut croceus et purpureus id est rubescens et subrubescens et sicut pauci sunt symphonie delectabiles ita etiam pauci sunt colores tales. Alii vero colores: qui non sunt delectabiles non consistunt in proportionem numerali. Deinde cum dicit. Vel etiam omnes. assignat aliam rationem: quare. quidam colores sunt delectabiles et quidam non: dicit quod omnes species colorum possunt dici quod sunt ordinate secundum numeros et potest ad hoc movere: quia si sit excessus solum secundum superabundantiam et defectum non erit alia species coloris: sed tunc solum quando superabundantia et defectus est secundum aliquam proportionem numeralem hoc autem supposito adhuc sequitur: ipsos eosdem colores esse inordinatos: quando non sunt puri: ut puta si in una parte sit excessus albi supra nigrum secundum unam proportionem. In alia autem parte secundum aliam numeralem proportionem et hoc consistit et absque ordine. Et ideo quando non erit per totum eadem proportio numeralis sequitur quod huiusmodi colores erant inordinati et indelectabiles. Ultimo autem concludit hunc esse unum modum generationis mediorum colorum.

Unus autem apparere per alternos: quemadmodum animalium pictores faciunt alterum colorum super alterum manifestiore supponentes: quemadmodum quando in aqua vel aere volunt aliquid facere apparet et quemadmodum sol secundum se quidem albus videtur per caliginem vero et fumus puniceus. Multi autem et sic erunt colores eodem modo prius dicto: proportio enim erit utique quedam eorum qui in superficie ad eos qui in profundo. Quidam autem et omnino non sunt in proportionem.

Deinde cum dicit. Unus autem apparere potest secundum modum generationis mediorum colorum et primo assignat generationem colorum mediorum. secundo distinctionem ipsorum ibi. Multi autem et sic erunt: dicit ergo primo quod propter modum predictum est unus alius modus generationis mediorum colorum secundum apparentiam: per hoc quod unus colorum apparere per alium. Ita quod ex duobus coloribus resultat apparitio cuiusdam mediis coloris. Et ponit duo exempla. primum in artificibus: sicut quandoque faciunt pictores ponentes unum colorem super alium: ita tamen quod manifestior color id est fortior et tenacior subitus ponatur. Alioquin si debilius poneretur subitus nullatenus appareret et hoc precipue faciunt: quando volunt facere in sua pictura quod aliquid appareat ac si esset in aere: vel aqua: ut puta cum pingunt pisces quasi in mari natantes. Tunc enim superponunt fortiori colorum piscium quendam debilem colorem quasi aqua. Aliud enim exemplum ponit in rebus naturalibus. Sol enim secundum se videtur albus propter luminis claritatem: sed quando videtur a nobis mediante caligine sive fumo resoluta a corporibus sive tunc puniceus id est rubicundus. Et sic patet quod id quod secundum se est unus coloris quando videtur per alium colorem facit apparentiam tertii coloris. fumus enim secundum se non est rubescens: sed magis niger. Deinde cum dicit. Multi autem et sic erunt. assignat etiam secundum hunc modum rationem distinctionis colorum: dicit et eodem modo multiplicat mediis colores secundum hunc modum generationis eorum: sicut et secundum predictum. secundum diversas proportionales. Est enim accipere quandam proportionem coloris infra positi quod dicit esse in profundo ad colores suprapositi: quem dicit esse in superficie. Et quidam tamen colores supra et infra positi non sunt in proportionem aliquam numeralem: ideo causantur colores: ut delectabiles et indelectabiles: ut supradictum est.

Secere autem sicut antiqui defluxionem esse colores et videri propter talem causam incongruam. Omnibus enim modis per tactus necesse ipsis facere sensum. Quare mox melius est dicere per moveri inter medium sensus a sensibili fieri sensum: quoniam tactus et defluxionibus.

Secere autem sicut antiqui et positus duobus modis generationis colorum mediorum hic comparat predictos ad invicem et circa hoc tria facit. primo ostendit quandam positionem et quia procedebat. unus predictorum modorum. secundo comparat predictos modos ad invicem ibi insunt invicem. tertio ostendit quantum ad quid utriusque predictorum modorum sustineri possit ibi. Quare si non contingit dicit ergo. primo quod antiqui posuerunt colorem nihil aliud esse quam quedam effluxum a corporibus visis sicut supradictum: democritus et etiam empedocles posuerunt ideo dicunt quod visio sit propter huiusmodi causam scilicet propter defluxum et dolor a corporibus visis: et quia unumquodque videt per proprium colorem: ideo crediderunt nihil aliud esse colorem quam huiusmodi defluxionem. Sed hoc dicere est omnino incongruum. Non enim poterat ponere quod huiusmodi corpora defluxura a corporibus visis ingrederentur. intra oculum quia sic comperetur substantia eius. unde oportet

bat omnib' modis q' poneret q' visio fieret per contactum corporum resolutioz ad ipsum oculum ex huiusmodi contactu imutatum ad videndum. Si ergo imutatio talis sufficit ad causandū visionem. Velius est dicere q' visio fiat per hoc q' medium statim a principio moueat a sensibili q' dicere visionem fieri per contactum & deflucionem. Natura enim per pauiores se expedit inquantus potest sit autē & alia quibus predicta posito ostendit esse falsa. primo quidem quia si visio fieret per cōtactum tunc sensus visus non distingueret a tactu: qd pateret esse falsum. visus enim nō est cognoscitiuus cōtrarietatis tactus. secundo quia corpora visa p cōtinuum deflucum diminnerent. & tandem totaliter cōsumerentur nisi alijs deflucionibus superuenirent eorum quantitas seruaret. tertio quia huiusmodi corpora deflucientia a rebus visis cum sint subtilissima a ventis propellerent. vnde non fieret recta visio. quarto quia visus non indigeret lumine ad videndum ex quo visio fieret per contactum visibilis & multa alia huiusmodi inconuenientia se quuntur que manifeste sunt philosophus pretermisit.

Insecus inuicem quidem igitur positus necesse sicut & magnitudinem accipere inuisibilem ita & tempus insensibile: vt lateant motus peruenientes & vnum putetur esse. ppter simul apparere. hic autem nulla necessitas. Sed qui in superficie color immobilis existens & motus a supposito non similem facit motum. Quare aliud apparebit & nec album nec nigrum.

C Deinde cū dicit. Insecus inuicē comparat predictos modos adiuices. Et vnde considerandū est q' primus modus generationis mediorū colorum assignabatur ab illis qui ponebant colorem esse deflucionem. Et ideo postq' arist. ostendit falsitatem huius positionis fin se concludit inconueniens q' sequitur in eis in hac assignatōe generationis colorū mediorū & dicit q' in hoc q' ponunt medios colores generari: per hoc q' colores exempli secus inuices ponuntur necesse est eis dicere nō solum q' magnitudo sit inuisibilis sed etiam q' aliq' tempus sit insensibile ad hoc q' habeant ppositum: quia enim ponebant visiones fieri per motum localez corporum deflucientū: nihil autem mouet ad aliquam distantiam fin motus localem nisi in tempore oportet autem assignare aliq' tempus in quo deflucus fiat a re visa ad oculum & tanto oportet ponere maius tempus quanto fuerit maior distantia. Manifestū ē autem q' corporum minimorū secus inuicem positōz nō est omnino eadem distantia ad oculum. Et sic oportet diuersa ēē tēpora in quibus perueniunt motus ab eis ad oculum. nō ergo videbitur totum q' ex huius corporibus componit: vt vnu: sicut supra ponebatur nisi lateat tempus in quo vnus motus predecurat alium: & ita necesse est ponere tempus insensibile in hoc modo generationis colorum. Et hic. i. in secundo modo generationis colorum nulla necessitas est q' ponatur tempus insensibile: q' nō ponitur visio fieri per deflucum fin motum localem sed ille color: qui in superficie ponitur cum maneat immobilis fin locum imutatur tamen per motus alterationis ab inferiori colore: ita vt nō similit mo-

ueat visum: sicut per se moueret: vt color: suprapositus vel suppositus vel alius color: medius apparebit & nec album: nec nigrus. Et si autem considerandū q' ponentibus visus fieri per deflucionē & tactum etiaz remota generatione mediorū colorū quam ponebat sequi tempus ēē insensibile oportet enim eos dicere q' nullus corpus totum simul videat fin. Sed per aliquā temporis successione cū ponebat visus fieri per cōtactum nō est autem possibile q' totū aliquod magnū corpus: vel deflucus ei' simul tangatur a pupilla propter eius paritatem & ideo sequitur tempus esse insensibile cum de alijs quibus nobis videatur q' simul ea tota videamur. Est tamen considerandū q' aliq' corpus visus se offerens potest considerari dupliciter vno modo fin q' est totum vnum in actu: & singule partes ei' in eo existentes sunt quodammodo in potentia & sic visio fertur in totum simul: sicut in aliquod vnu non autem in aliquam eius partem determinate. Alio autem modo potest considerari corpus q' visus se offert fin q' aliqua pars ipsius accipitur: vt determinata in seipsa & quali ab alijs partibus distincta & sic visus non fertur in totum simul: sed in vna partem post aliam. Et hoc quidem tempus quo visio totius mensuratur non est insensibile simpliciter cum anima sentiendo prius & posterius in motu sentiat tempus: vt patet. i. quarto phy. Sed tanto est huius tempus sensibilis quanto sensus fuerit perspicacior: & maior diligentia fuerit appposita.

Quare si non contingit nullam magnitudinem esse inuisibilem sed quamlibet ab aliqua distantia visibilem: & hec quedam vtiq' colorum cōmixtio & illo autem modo nihil obstat: quin appareat quidam color cōmuni eis qui a longe: quoniam enim nō est vlla magnitudo inuisibilis in eis que deinceps considerandū.

C Deinde cum dicit. Quare si nō contingit ostendit qualiter predicti duo modi generationis colorum sustineri possint: & ad quid se extendant. i. vtiq' ad apparentiam concludens ex predictis: q' si non contingit aliquam magnitudinem inuisibilem sed quolibet magnitudo ab aliqua distantia est visibilis: vt sequitur erit quedam cōmixtio colorum hec. i. per alternos colores: & illo etiam modo p positionem colorum secus inuicem nihil prohibet quin appareat quidam color cōmuni ab aliqua distantia erqua: i. non potest videri per se vtrq' color simpliciter ppter corporis paritatem. q' autē nulla magnitudo sit inuisibilis simpliciter ppter paritatem dicit in sequentibus esse visus alias vidēdū.

Si autem cōmixtio est corporum non solum fin hunc modum quem putant quidam solum secus inuicem positus minimis: i. manifestis autem nobis propter sensus: s. omnino omnium apud omne sicut in eis que de cōmixtione dictum est vniuersaliter de omnibus: illo enim modo miscentur hec solum quęcūq' contingit dividere ad minima quemadmodum homines equis. aut semina: hominum enim hominem minimum: equorum vero equum. Quare horum secus

inuiem positione multitudo cōmixta est: q̄ simul vtrozūq; hominem vtro vnum vni equo non dicimus cōmisceri. Quēcūq; vero non diuiditur ad minimū: horum cōmixtionēs non contingit fieri s̄m hunc modum. Sed per cōmisceri ex toto: que quidē et maxime cōmisceri nata sunt. Quomodo autem hoc fieri possibīle in eis que de mixtione dictum est prius.

C Deinde cum dicit. Si autem cōmixtio est corporū: ponit modum generationis mediōz colorū q̄ est s̄m non apparentiam: sed s̄m existentiam. et primo determinat generationem mediōrum colorū. secundo assignat rationem distinctionis ipsorū s̄m in s̄m modus generationis ibi. Multi autem erūt: quia vero iste modus generationis mediōz colorū accipitur s̄m mixtionēz corporū ideo premittit. primo de mixtione corporū adinuiem et subiūgit. secundo de mixtione colorū ibi. Simul autē que sit necessitas. dicit ergo primo. q̄ mixtio corporū adinuiem non solum est s̄m quidem hunc modum: quem quidāz putauerunt: q̄ quedam minima iuxta alia ponentē que ppter paruitatem essent nostris sensibus manifesta. Sed contingit aliqua corpora totaliter misceri. ita. s. q̄ totūz totū miscatur: sicut dictum est in libro de generatione: vbi vniuersaliter tractatum est de corporū mixtione. est autem verum q̄ quedam miscentur illo modo. s. per positionēz minimorū iuxta inuiem quēcūq; scilicet possunt vsq; ad minima diuidi sicut multitudo hominūz diuidit vsq; ad vñū hominem tanq; vsq; ad aliq; vñū minimū et multitudo equorūz vsq; ad vñū equum et multitudo seminū vsq; ad vñū semē q̄ est vñū granum tritici: vel aliquid huius. vnde bene potest dici q̄ talis multitudo est permixta p hoc q̄ minima secus inuiem ponit sicut si homines cōfusa equis permisceantur: vel semina tritici semibus ordei: non tamen erit permixtio talium totaliter. Singule enim partes multitudinū remanebunt impermixte: quia vñus homo non permisceat vñi equo: nec aliquid aliud huius alicui tali: sed eorū que nō diuiduntur vsq; ad minimūz scilicet corporū cōtinuorū et similium partium sicut vinum et aqua non potest fieri mixtio modo predicto scilicet per positionem minimorū iuxta inuiem: q̄ non est in eis accipere minimūz: sed per hoc q̄ totūz totū miscetur: ita q̄ nulla pars remanet impermixta: et hec sunt que maxime et verissime nata sunt permisceri: quomodo autem hec fieri possint determinatum est in libro de generatione.

Simul autem que sit necessitas cōmixtis illis et colorēz misceri manifestum est: et hāc causam esse principalem: quoniam multi sunt colores: sed nō supernationem: nec secus inuiem positionem. Non enim de longe quidem: de prope autem non videtur vnus cōmixtorū colorū: sed vñūq; dōz. Multi autem erunt colores: quoniam multis cōtingit proportionibus cōmisceri sibi inuiem cōmixta: et hoc quidem innumeris hoc autem s̄m abundantiam solum: et alia co-

dez modo quo quidem nec secus inuiem positis coloribus. aut de supernatione cōtingit dicere et de cōmixtis. Sed qua de causa colorū species terminare et non infinite et saporū et sonorū postertus considerandum. Quid quidem igitur sit color: et qua de causa multi colores: dictūz est. De sono autem et de voce prius in his que de anima est dictum.

C Deinde cum dicit. Simul autem que sit necessitas. post cōmixtionem corporū tangit cōmixtionem colorū et dicit manifestum esse s̄m predeterminata que sit necessitas q̄ cōmixtis corporibus colores miscantur: dictum enim est supra q̄ perspicuum s̄m q̄ existit in corporibus facit colores partim pari perspicuum autem diuersimode inueniuntur in corporibus s̄m maius et minus et similiter lucidum: et ideo permixtis corporibus in quibus est lucidūz et dyaphanum necesse est q̄ fiat permixtio colorūz et ista est principalis causa q̄ sunt multi colores preter album et nigrum: non autem est principalis causa supernatio id est quod vnus color ponatur super alium: necq; secus inuiem positis scilicet quod minima colorata iuxta inuiem ponant: quia color medius videtur preter album et nigrum non quidem de longe: nec de prope: sed et quacūq; distantia et ita patet quod iste est modo generationis colorū mediōrum secundum ipsorū existentiam. Alii autem duo modi pertinent ad solam apparentiam. Deinde cum dicit. Multi autem erūt colores: assignat causam distinctionis colorū mediōrum secundum predictum modum generationis: et dicit quod multi generantur colores mediū quare multis proportionibus solū inuiem contingit cōmisceri corpora et per cōsequens ipsos colores: quedam quidem secundum determinatos numeros. quedam vero secundum solam abundantiam incōmensurabiles et alia omnia eodez modo hic dicenda sunt circa mixtionem que supradicta sunt in aliis duobus modis. s. in positione colorūz iuxta inuiem et insuper positione vnus coloris super alterūz. vnus autem est q̄ restat postertus determinandūz quare scilicet sint finite et non infinite species colorū saporū et sonorū. Ultimo autem epilogando concludit. Nam dictum est quid sit color. propter quā causas sint multi colores circūfate autē se deinceps a determinatione soni et vocis: quia de his iam determinatūz est in libro de anima. Et o quod eadez est ratio generationis ipsorū: et imitationis que secundum quod ammutant pertinet ad considerationē libri de anima.

De odore vero et sapore dicendūz

d fere enim eadem est passio: non in eisdem autem est vtrumq; eorū.

Asanifastius autem est nobis saporū genus quam odoris: huius autem causa: quoniam peiorem habemus alijs animalibus odoratum: et ipsis sensibus qui in nobis: tactum vero certissimūz aliorū animalū: gustus vero tactus quidāz est.

d Et odore autem et sapore et. postquāz philosophus determinauit de colore hic con-

sequenter determinat de sapore & primo dicit de quo est intentio. sequens requiritur propositum ibi. Que quidem igitur aqua eni dicitur ergo primo q post colorem dicenda est de odore & sapore & circa hoc assignat duorum causam. primo quidem quare eorum enim de eis sit agendum scilicet propter eorum convenientiam: quia utriusque eorum est: fere eadem passio nominat autem utriusque passionem: quia utriusque eorum est in tertia specie qualitatibus que est passio: vel passibilis qualitas dicitur autem superius & odor: fere esse eandem passionem: quia utriusque causatur ex permissione humidi & siccitatis secundum aliqualem terminationem a calido: non tamen utriusque eorum est omnino in eisdem: quia odor magis sequitur siccitatem & ideo principalis est in summi evaporatione: sapor autem magis sequitur humiditatem. secundo vero cum dicitur. Manifestum autem assignat causam quare prius dicendum est de sapore: quam de odore. videtur enim esse dicendum de odore immediate post colorem: quia odor sentitur per medius extrinsecus sicut & color: non autem sapor: sed ordo discipline requiritur: ut a manifestioribus ad minus manifesta procedatur manifestius est autem nobis genus saporum quam odoris: unde de saporibus prius est agendum ideo autem sapor est nobis manifestior: quia certiori sensu sentitur a nobis sensum enim olfactus periores habemus: & per comparisonem ad cetera animalia & per comparisonem ad ceteros sensus: qui in nobis sunt: cuius ratio est: quod sic supradictum est odoratus in actu perfectus per calidum igneus est autem organum olfactus circa cerebrum quod est frigidum & humidius omnibus partibus corporis: ut supra habitus est. hanc autem inter omnia animalia habet cerebrum maius secundum quantitates sui corporis: ut dicitur in libro de partibus animalium: & ideo oportet quod homo deficiat in sensu odoratus sed homo habet certissimum tactum inter omnia animalia. cum enim tangibilia sint ea ex quibus constituitur corpus animalis scilicet calidum & frigidum humidum & siccum: & alia huius que consequuntur non potuit esse quod organum tactus esset denudatum ab omni qualitate tangibili sicut pupilla caret omni colore. Sed oportuit organum tactus esse in potentia ad qualitates tangibiles sicut medius est in potentia ad extrinsecum: ut dicitur in secundo de anima: ideo oportet quod sensus tactus tanto sit certior quanto completio corporis est magis temperata. quod ad medium reducta hoc autem maxime oportet esse in homine ad hoc quod corpus eius sit proportionatum nobilitati forme & ideo homo inter alia animalia habet certissimum tactum: & per consequens gustum: qui est tactus quidam. Et huius signum est quod minus potest sustinere vehementiam frigoris & caloris: quam alia animalia: & inter homines: tanto est aliquis magis aptus mente quanto est medius tactus: quod apparet his qui habent molles carnes sicut dicitur est in secundo de anima.

Que quidem igitur aque natura vult sapere esse. Necessesse est itaque in ipsa aqua habere genera saporum insensibilia propter parvitatem: secundum quod Empedocles dicit vel materiam talem inesse quemadmodum paupersimam saporum: & omnia qui-

dem ex aqua fieri: alia quidem ex alia parte vel nullam habentem differentiam aqua faciens causam esse: ac si calidum & solem dicat quis.

Deinde cum dicitur. Que quidem igitur aque natura requiritur propositum & primo determinat de sapore secundum veritatem. secundo excludit falsas positiones quorundam de natura saporis ibi de modis autem prima pars dividitur in duas in prima determinat que sit natura saporis. in secunda determinat de speciebus saporis ibi quemadmodum autem colores. Circa primum duo fecit. primo excludit opiniones quasdam circa generationem saporum. secundo determinat veritatem ibi. Apparent autem saporis: circa primum duo facit. primo ponit tres opiniones circa generationem saporis secundo improbat eas ibi. hocum autem sic Empedocles. incipit autem determinare naturam suam generationem saporis ab aqua que videtur esse subiectus saporum. Et dicit quod ipsa natura aque secundum se vult esse id est habet naturalem aptitudinem ad hoc quod sit insipida: si aqua habeat aliquem saporem hoc est ex permissione alicuius terrefacti: & tamen quoniam aqua sit secundum se insipida est tamen radix & principium omnium saporum qualiter autem hoc esse possit tripliciter aliqui assignaverunt. Empe. enim dicit quod omnes saporis sunt actu in ipsa aqua: sed sunt insensibiles propter parvitatem partium in quibus radicantur. secunda opinio fuit democriti & Anaxagore sicut dicit Averroes in commento. Quod in aqua quidem non erant saporis in actu: sed erat ibi quedam materia saporum: quemadmodum sperma & semen universalis: ita scilicet quod omnes saporis fiat quidem ex aqua sed alii saporis ex aliis aque partibus. ponebant enim partes indivisibiles esse primum corporum nullum autem indivisibile est actu saporosum: sed oportet corpus sapidum esse compositum: ideo non ponebant esse saporis in actu: sed saporum semina. Ita tamen quod diversa indivisibilia corpora sint semina diversorum saporum sicut & diversarum naturarum. tertia opinio est dicentium quod differentia saporum non est ex parte ipsius aque sed solus ex parte agentis quod aquam transmutat diversimode sicut sol vel quicumque aliud calidum.

Saporum autem sicut Empedocles dicit: multum apertum mendacium: videmus enim permutari per calorem saporis oblati fructibus ad solem & ignitis tanquam non ab aqua trahere saporis tales factos: sed in ipso fructu transmutantes & resudantes & facientes propter tempus austeros a dulcibus & amaris & omni modos factos & decoctos & ad omnia saporum genera: ut est dicere transmutatos. Similiter autem & paupersime materiam esse aquam impossibile: ex eodem enim videmus sicut ex esca factos alios saporis. Restat igitur in pati aliquid aquam transmutari. Quod quidem igitur non a calidi solus virtute accipit hanc virtutem quam dicimus saporem manifestum est. Subtilissimum enim omnium bu-

morum aqua est et ipso oleo: sed protenditur oleum plus quam aqua propter viscositates: aqua autem fragibilis est. Quare et grauius est seruare aquam in manu quam oleum: quoniam autem calida facta aqua non apparet ingrossata aqua ipsa sola: manifestum quoniam alia quedam utique erit causa. Sapores enim omnes grossitudines habent magis: calidum autem cum causa.

Deinde cum dicitur. Idcirco autem sicut Empiricus probat per ordinem predictas tres opiniones, et primo opinio Empirici dicens quod dictum Empiricus est aperte mendacium. Si enim diuersitas saporum esset actu in paruis partibus aque oporteret quod immutatio saporum non fieret nisi per hoc quod diuersae partes aque attraherentur ad corpus cuius sapor immutatur: hoc autem non semper fit. Si enim fructus ablati ab arboribus exponantur soli uel etiam decoquantur ad ignem manifestum est quod immutatur eorum sapor per actionem caloris non per aliam actionem ab aqua quod posset dici de fructibus qui cum dependent ab arboribus mutant saporem attrahendo diuersos humores a terra: sed in fructibus decisis ab arbore uidemus transmutationem saporum factam per hoc quod ipsi fructus transmutantur facta resolutione interioris humoris per modum cuiusdam resudationis et ita vacent aliquo tempore ad solem transferantur de dulcedine in amaritudinem aut econuerso: uel ad quoscunque alios saporum secundum diuersam quantitatem decoctionis. secundo cum dicitur. Sicut autem et pauperie etiam probat secundam opinionem democriti et Anaxagorae et dicit quod impossibile est aliquam esse materiam saporum quasi continentem omnia semina eorum: ita scilicet quod diuersae partes eius sint semina diuersorum saporum quia uidemus omnes unum et idem corpus mutari ad diuersos saporum: sicut enim eadem esca que sumit ab animali uel plancta conuertitur in diuersas partes animalis: uel plancta: ita et conuertitur in diuersos saporum conuenientes diuersis partibus sicut unius plantae alius sapor est radices seminis et fructus et diuersarum plantarum ex eodem cibo nutritarum sunt diuersi saporum: et hoc est manifestum indicium quod diuersi saporum non causantur ex diuersis partibus aque: unde relinquatur quod causantur ex eo quod hoc quod aqua transmutatur in diuersos saporum secundum quod aliquo modo patitur ab aliquo imitante. tertio ibi. Quod quidem igitur improbat etiam opinionem dicentium quod saporum causantur ex mutatione aque a solo calido et dicit manifestum esse quod aqua non accipit qualitatem saporis ex sola uirtute calidi immutatur: aqua enim est subtilissima inter omnes humores et inter omnia corpora que sensibilibus humectant: non autem dicit inter omnia humidissima: aqua aer qui est humidus est subtilior aqua. Poterat autem esse dubium de oleo propter hoc quod supernat aqua et plus diffundit quam aqua: ideo ad hoc remouendum subdit quod aqua est subtilior etiam ipso oleo: quod oleum supernat aqua est propter acritatem uel raritatem ipsius sicut et digna supernat aqua. Sed quod oleum plus diffundatur quam aqua contingit propter eius subtilitatem et viscositatem. Aqua enim est ualde diuisibilis: et ita una pars eius non sequitur

ad aliam sicut et contingit in oleo. Et propter hoc quia aqua est subtilior et magis diuisibilis: difficilius est conseruare aquam in manu quam oleum: facilius enim tota cum manu elabitur supra quam oleum: quia igitur aqua propter suam subtilitatem si sit pura non habens aliquid permixtum non ingrossatur a calido agente sicut alia in quibus sunt partes terre stipes que remanent sublimi humidi et alate manifeste sequitur quod oportet aliquam aliam causam ponere generationis saporum et immutationem aque a caliditate: quia omnes saporum inueniuntur in corpore aliquo grossitudinem habente non tamen remouetur quod ea sit aliqua causa imitans aquam ad saporem: sed non est tota causa: requiritur enim aliquid aliud: unde est magis cum causa quam causa.

Apparent autem saporum quicunque quidem in fructibus hi existentes et in terra. Quare multi antiquorum physiologorum dicunt talem esse aquam per qualemque terram transeat: et hoc manifestum est in salinis aquis maxime. Sal enim quedam terre species est. Et que per cineres colate ipso amaro existente amarum faciunt aporem. Sunt quoque fontes multi hi quidem amari: alij uero acuti: hi autem omnimodos habentes saporum alios. Rationabiliter itaque in nascentibus fit saporum genus maxime.

Apparent autem saporum et. Postquam philosophus exclusit opiniones aliorum de causa generationis saporum hic assignat ueram causam secundum propriam opinionem. Et circa hoc tria facit. primo assignat causam generationis saporum. secundo diffinit saporem ibi. Et hoc sapor tertio manifestat quod dixerat ibi. Quoniam autem non omnes fieri. Circa primum tria facit. primo ostendit quod sapor est terre et non solum aque ut antiqui ponebant. secundo ostendit quod aqua immutatur a sicco terre ad saporum ibi. Patet enim et. tertio concludit causas generationis saporum ibi. Quomodo igitur generantur. Circa primum duo facit. primo proponit quod intendit. secundo manifestat propositum ibi. Quare multi antiquorum dicit ergo primo quod omnes saporum quicunque apparent in fructibus plantarum in quibus manifeste diuersificantur saporum sunt et in terra: non quidem ita quod terra pura saporem habeat cum non habeat humorem: sed ad modicum permixtionem humidum cum aliqua alternatione calidi accipit aliquem saporem. Deinde cum dicit. Quare multi antiquorum manifestat quod dixerat per duo signa quorum primum sumit. secundum dicitur in quo multi antiquorum naturalium conueniunt qui dicit talis saporis esse aqua per qualem terram transeat: hoc manifestum est: maxime in salinis aquis non quidem ipsi maris: quia hoc habet aliam causam: ut in libro meteorum ostenditur: sed quia aqua quorundam fontium sit salis propter hoc quod transeat per simile terram: nec hoc de uideri mirum quia sal est quedam species terre sicut et alumen uel sulfur: unde et quidam mores inueniunt de sale: hoc enim apparet in aquis collatis per cineres que habent amarum saporem sicut et cinis per quem colant inueniunt quosdam fontes diuersi saporum propter diuersas terras per quas

transcunt. Est autem considerandum quod aristoteles non inducit hoc ad ostendendum vltimam generationis saporem quod per hoc non manifestatur nisi cum saporem in aquis sed totum hoc inducit quasi quoddam signum ad ostendendum quod sapores conueniunt terre: non solum aque sed et signum post ibi rationabiliter itaque. Et dicit quod sapores conueniunt terre rationabiliter saporem genus marime manifestatur et diuersificatur in his que nascuntur immediate ex terra propter affinitatem ipsorum ad terram.

Pati enim natum est humidum: quod ad modum et alia a contrario. Contrarium autem siccum: quare et ab igne patitur quid. Sicca enim ignis natura. Sed proprium ignis calidum est: terre vero siccum: sicut videtur est in his que de elementis. Quia quidem igitur ignis et quia terra nihil natum est facere vel pati nec aliud quicquam.

Deinde cum dicit. Pati enim natum probat quod humidus aque immutatur ad sapores a terra: et primo probat propositum. secundo excludit quandam obiectionem ibi. Quod admodum igitur dicit ergo primo quod humidum natum est pati a suo contrario sicut et omnia alia patiuntur a suis contrariis ut probatum est in primo de generatione: contrarium autem humido est siccum: unde humidus naturaliter patitur a sicco: quia non solum terra est sicca sed etiam ignis: ideo etiam patitur ab igne: quauis autem quatuor elementum due edicant singulis. Nam ignis est calidus et sicus aer calidus et humidus aqua frigida et humida terra frigida et sicca in singulis tamen elementis singule harum qualitate principaliter inueniuntur quasi proprie ipsis. Nam ignis proprie calidus est quia ignis est nobilissimum inter elementa et propinquissimum celesti corpori ideo attingit ei proprie et per se calidum esse quod est maxime actiuum: siccum vero competit ei propter excessum caliditatis quasi iam humiditate consumpta. Aer vero competit quod calidum secundario ex affinitate ad ignem secundum se autem competit ei humidum quod est nobilius inter qualitates passiuas quasi calore resoluente humiditatem et non consumente propter maiorem distantiam a prima causa caloris que est corpus celeste. Aquae vero proprie et secundum se competit ei frigidum quod est secunda qualitas actiua quasi priuatie se habens ad calidum: competit autem ei humidum secundario secundum propinquitatem ad aerem terre: competit quidem frigidum secundario quasi ex propinquitate aque. Sicca autem competit ei proprie et per se quasi propter longissimam distantiam a fonte caloris non resoluta terra in humiditatem sed in vltima grossitie permanente. Et hec determinata sunt in libro de elementis. id est secundum de generatione: unde humidum marime natum est pati a sicco terrestri.

Quia autem inest contrarietas in vnoquoque: hec omnia faciunt et patiuntur.

Deinde cum dicit. Que quidem igitur. Excludit quandam obiectionem. Non enim sequitur quod humidum a magis sicco patitur nisi patitur a sicco inquantum est siccum: posset autem aliquis hoc negans dicere quod humidus patitur

marime ab igne inquantum est ignis: ideo ad hoc excludendum dicit quod ignis inquantum est ignis nihil natum est facere vel pati: nec etiam aliquid aliud corporum et hoc probat quia secundum hoc nata sunt aliqua agere et pati ab invicem: quia habent contrarietatem ut ostensum est in primo de generatione. ignis autem inquantum ignis et terre inquantum terra nihil est contrarium sicut nec alicui substantia: unde relinquitur quod huiusmodi corpora non agunt et patiuntur inquantum sunt ignis vel aliquid huiusmodi: sed inquantum calidus vel frigidus humidus et siccus. Sed contra hoc videtur dubitatio. Si enim igni competit per se esse calidum et siccum: si agit inquantum est calidum videtur sequi quod agit inquantum est ignis. Et ad hoc sciendum est quod quidam opinati sunt calorem esse formam substantialem ignis et secundum hoc ignis secundum suam formam substantialem habebit aliquid contrarium et per consequens erit actiuus. Sed quia ignis non solum significat formam sed compositum ex materia et forma id hic dicitur quod ignis non est actiuus nec est et aliquid contrarium. Et sic soluit Alcan. in comen. Sed hoc non potest stare: quia idem non potest esse in genere substantie et accidentis secundum illud philosophum. Quod vere est sit accidentis nulli forma autem substantialis igni reducitur ad genus substantie ergo non potest esse quod calor sit forma substantialis ignis cum sit accidentis aliorum. Item forma substantialis non percipitur sensu sed intellectu. Nam quod quid est proprium obiectionem intellectus ut dicitur tertio de anima. unde cum calidum sit sensibile per se non potest esse forma substantialis alicuius corporis. Et ergo dicendum quod calor per se igitur non sicut forma substantialis que non percipitur sensu sed sicut proprium accidentis eius: et quia actio naturalis est alicuius contrarij alterantis: ideo ignis agit secundum suum calorem: cuius est aliquid contrarium: non autem secundum suam formam substantialem que caret contrarietate: nisi contrarietas large accipiat secundum differentiam perfecti et imperfecti in eodem genere: per quem modum etiam in numeris contrarietas inuenitur secundum quod minor numerus est ut imperfectum et pars respectu maior forme autem substantiales rerum sunt sicut numeri ut dicitur octauo meth. et per hunc modum est etiam inter differentias cuiuslibet generis contrarietas: sic enim animatum et inanimatum sensibile et insensibile sunt contraria. Sed adhuc potest esse dubitatio. Si enim in elementis non est principium actionis forma substantialis: sed accidentalis cum nihil agit ultra suam speciem non videtur quod per actionem naturalem elementorum materia transmutetur ad formam substantialem: sed solum ad formam accidentalem. Et propter hoc quidam posuerunt quod omnes forme substantiales sunt a causa super naturali: et quod agens naturale solum alteratur disponat ad formam. Et hoc reducitur ad opinionem platoniceorum qui posuerunt quod species separate sunt cause generationis: et quod omnis actio est a virtute incorporea. Stoici autem sicut Alcan. dicit posuerunt quod corpora secundum seipsa agunt inquantum. scilicet corpora. Aristoteles autem hic tenet mediam viam quod corpora agunt secundum qualitates suas. Et ideo dicendum quod vniuersumque agit

secundum quod est in actu ut patet primo de generatione. Necessario est autem quod esse qualitatibus elementariis derivatur a principijs essentialibus eorum: ita etiam ut virtus agendi competit huiusmodi qualitatibus et virtute formarum substantialium omne autem quod agit in virtute alterius facit simile ei in cuius virtute agit sicut terra facit domum et virtute domus que est in anima et calor naturalis generat carnem animatam et virtute anime et per hunc etiam modum per actionem qualitatibus elementariis transmutatur materia ad formas substantiales.

Quemadmodum ergo qui lauant in humido colores et sapor: talem faciunt habere aquam: sic et natura siccum et terremum et per terremum et siccum colans et movens per calidum quale quid humidum facit: et hoc est sapor facta a dicto siccum passio in humido gustus secundum potentias alteratius in actu. Dicit enim sensitiuus ad hoc potentia preexistens. Non enim secundum discere sed secundum speculari est sentire.

Deinde cum dicit. Quemadmodum ergo qui lauant. i. concludit ex premissis generationem saporum et dicit quod sicut illi qui in humido aquo lauant colores et sapor: ita et corpora colorata et saporosa faciunt aquam habere talem colorem et sapor: ita etiam e converso quando humidum aquum colatur per siccum terreste: et cum hoc sit aliqua immutatio a calido digerente et quodammodo commiscione humidum siccum qualiscumque humor aqueus qualitate saporosa. Deinde cum dicit. Et hoc est sapor: inducit ex premissis predictis diffinitionem saporis: dicit quod sapor nihil est aliud quam passio facta in humido aquo a dicto siccum. i. terrestri cum additione calidi que gustum per potentiam alterando in actu reducit quod quidem additur ad differentiam odoris et quarundam aliarum passionum que causantur ab humido et siccum per actionem calidam: que tamen non sunt immutatio gustus: sed aliorum sensuum. Deinde cum dicit. Dicit enim sensitiuus manifestat diffinitionem saporis quantum ad ultimam partem eius. Nam prima pars eius manifestat ex precedentibus: dixerat autem quod sapor alterat gustum secundum potentiam et ad hoc manifestatus subdit quod sapor sicut et quodlibet sensibile reducit in actum sensitiuum quod prius erat in potentia ad sensibile: quia sentire non fit per actionem sensibilibus in sensu non fit per adscere sed per speculari. i. non habet similitudinem cum eo quod est adscere: quod alias in eo quod adscit generatur bitus scientie de novo: sed in eo qui sentit non generatur sensus de novo per actionem sensibilibus sed sensus fit actu operans sicut contingit in eo qui speculari actu.

Quoniam autem non omnes siccum sed nutritivi sapor: aut passio sunt aut privationes oportet sumere hinc: quoniam nec siccum absque humido: nec humidum absque siccum. Et ita enim ipsis animalibus nihil unius solum sed comixtum: neque ipsis plantis sed mixtum. Et sunt oblata cibi animalibus tan-

gibilia quedam sensibilia et augmentum facientia et decrementum: horum enim causa calidum aut frigidum oblatum: hec enim faciunt et augmentum et decrementum. Nutrit autem secundum quod gustabile oblatum: omnia enim nutriuntur dulci: vel simpliciter: vel comixto.

Deinde cum dicit. Quoniam autem non omnes siccum manifeste quod supra dixerat. scilicet quod sapor non fit solum in humido sive siccum et circa hoc tria facit. primo ostendit quod sapor fundatur simul in humido et siccum. secundo probat quoddam quod supponeret ibi. Et sunt oblata tibi. tertio probationem manifestat ibi oportet quidem. dicit ergo quod sapor sicut passiones quantum ad dulce vel privationes quantum ad amarum quod se habet ut imperfectum: et privatio ad dulce sicut nigrum ad album: sed non cuiuslibet siccum: sed nutritivum ex quo possunt nutri animalia et plantae. Et hoc possunt accipere quod nec siccum sine humido nec humidum sine siccum pertinet ad sapor: quia esca que nutriunt animalia non est solum humidum vel solum siccum: sed comixtum ex his. et hisce enim nutriuntur ex quibus sumus ut dictum est primo de generatione. Et eadem ratio est de plantis.

Et sunt oblata cibi animalibus tangibilia quedam sensibilia et augmentum facientia et decrementum: horum enim causa calidum aut frigidum oblatum: hec enim faciunt et augmentum et decrementum. Nutrit autem secundum quod gustabile oblatum: omnia enim nutriuntur dulci vel simpliciter vel comixto.

Deinde cum dicit. Et sunt oblata cibi probat quod supponerat quod sapor sit passio vel privatio nutritiva: ubi considerandum est quod cibi qui offeruntur animalibus ad duo eis deferuntur. scilicet ad augmentum quo producuntur ad perfectam quantitatem et ad nutrimentum ad quod conservat substantiam. deferuntur etiam cibi et ad generationem: sed hoc iam non pertinet ad individuum: sed ad speciem: dicit ergo quod cibi animalibus oblata cum sint de numero sensibilibus in quantum sunt tangibilia causant augmentum et decrementum: quia calidum et frigidum facit augmentum et decrementum: ita quod calidum proprie facit augmentum. Eius enim est dilatare et diffundere quasi movendo ad circumferentiam frigidum autem causat decrementum quia est contrahere quasi movendo ad centrum: unde in iuventute animalia augentur in senectute decrescunt et nec est contrarium quod dicitur secundo de anima quod cibis auget prout est quantitas quia quantitas non sufficeret ad augmentum nisi esset calor conuerteret et digerens: sed cibis oblatus nutrit in quantum est gustabilis. Et hoc probat per omnia hec quod omnia nutriuntur dulci quod percipitur gustu et hoc vel simpliciter dulci vel commixtione aliorum saporum: nec etiam est contrarium quod secundo de anima dictum est quod tactus est sensus animalium alimentum: quod ibi humorem id est sapor: ponit inter tangibilia et ibidem dicit quod sapor est delectamentum nutritivum.

erimentum: sicut. s. uenientiam eius.

Oportet quidem igitur de his determi-
nare in his q̄ de generatione. Pūcānt q̄m
necesse rāgere de ipsis. **E**alidū. n. augmētāt
r̄ sruīt nutrimentū: eo q̄ leue qdēm attra-
hit: amarū autē r̄ falsū reliquit propter gra-
uēdinem. Quod itaq; facit in exterioribus
corporibus exterior calor: hoc quidem i na-
tura animalium r̄ plantarū. Quare nutri-
untur dulci: commiscetur autem ali j sapor
res ad cibum eodē modo falso r̄ acuto pro
condimento: hoc autem propter contrahere
eo qd vniū nutrimentū sit dulce et super-
natatiuum.

Deinde cū dīc os uenientia ei firmat p̄bationē s̄
mīssam: s̄mō q̄m ad hoc q̄ dīc oīa nutriri dulci
secundo quantum ad hoc q̄ dīc erat de cōmixtio-
ne aliorum ibi: cōmīscuntur autem: dīcīt ergo p̄dō
q̄ de his que p̄tinent ad augmentum r̄ nutrime-
tum opo: r̄t determinare in his que sunt de gene-
ratione dīcīt autem de his in libro de generatio-
ne in vniuersali: sed adhuc magis dicendum est d
his in libro de generatione animalium: ad quē per-
tinet consideratio de alimento animalium: nūc au-
tem quantum ad propositum p̄tinet tangendum
est aliqd. s. q̄ calor naturalis actiue causat augmē-
tum per extēsiōē quandā r̄ cōstruit nutrimen-
tum digerendo inquantū. Attrahit id quod est le-
ue r̄ dulce: r̄ relīquit id quod est falsum r̄ amarū
propter grauitatem: vnde omnes feces animalū
sunt satis amare: uel falsē r̄ hoc manifestat per simi-
litudines in toto vniuerso: quia illud facit calor: na-
turalis in animalibus r̄ plantis q̄ facit calor: solus
in corporibus exterioribus attrahit enim humidū
subtile r̄ relīquit id quod est terreste r̄ grossū:
vnde aque p̄te sunt dulces quāuis mare a quo
fit resolutio sit falsum. Et ex hoc concludit qd om-
nia nutriuntur dulci q̄ est attractum a calido natu-
rali. Deinde cum dīcīt. Cōmīscuntur r̄ alij sapo-
res r̄. assignat causam cōmixtionis aliorum sapo-
rum ad nutrimentum r̄ dīcīt qd alij sapo-
res in ci-
bo dulci q̄ solus nutrit loco cōdimentis: sicut manife-
ste apparet de sapore falso r̄ acuto vt. s. per huius-
modi sapo-
res reprimitur dulce ne nimis nutriat.
Est enim nimis repletium r̄ supernatatiuum: quia
facile attrahitur a calor propter sui leuitatem.

Admodum autem colores ab
q̄ albi et nigri cōmixtione sunt: ita
r̄ sapo-
res r̄ a dulci r̄ amaro.

Admodum autem colores
q̄ quā philosophus determinauit gene-
rationes saporū hic distinguit species
saporū. Et circa hoc tria facit. p̄mo ostendit in
cōmuni generatione mediocriū saporū. secundo
ostendit quomodo diuersi sapo-
res differant ibi.
Et sūm proportionem r̄. tertio ostendit quomodo
album r̄ nigrum se habeant ad invicem ibi. Et quē
admodum nigrum dīcīt ergo p̄mo q̄ sicut alij co-
lores mediū generantur ex cōmixtione albi r̄ nigri
uel ipso-
rum sūm se uel ex cōmixtione causarum albi
r̄ nigri ita mediū sapo-
res generant mixtione dulcē

r̄ amarū: uel ipso-
rum sūm se uel ex mixtione causarū
dulcē r̄ amari calidum enim perfecte digerens hu-
midum causat saporem dulce: priuatio autem hu-
midi perfecte digesti est causa amaritudinis. Alij
vero sapo-
res causantur sūm q̄ humidus medio mo-
do se habet nec totaliter est cōsumptum nec totali-
ter est indigestum: quia enim sapor propinquus se-
quitur humorem q̄ calorem non oportet conside-
rare medium r̄ extrema sūm calidum: sed sūm hu-
midum aliquantulum passum a sicco r̄ calido: quia i hoc
principaliter consistit natura saporis: alioquin si me-
dium r̄ extrema accipiuntur in saporibus sūm cali-
dum non esset dulce r̄ amarum extrema: sed dulce
esset medium: nam calidum intensius r̄ cōsumēs
frigidum autem digerens: calidum autem omnino
deficiens in digerendo propter victoriam frigidū
causat ponticum uel acetosum saporem: calor au-
tem moderatus sufficiens ad digerendum causat
dulcedinem.

Et secundum proportionem: etiam eo q̄
magis uel minus vniuersis est secundum
numeros quosdam cōmixtiones r̄ motus
sive indeterminate. Qui autem delectatio-
nem faciunt: cōmixti bi numerum. solum.
Qui quidē ergo pinguis est: dulcis sapor:
amarum uero r̄ falsum fere idem sunt: pon-
ticus uero r̄ austerus et stipticus et acutus
in medio.

Deinde cum dīcīt. Et secundum proportionem
agit de distinctione mediocriū saporū: r̄ p̄mo
quantum ad differentiam delectabil. secundo quā-
tum ad nomina ibi: qui quidem ergo pinguis. ter-
tio quantum ad numerum per similitudinem ad co-
lores ibi. fere enim equales: dīcīt ergo p̄mo q̄ me-
diū colores diuersificantur secundum proportionem
cōmixtionis inquantum. s. vniuersisq; eorū illis
magis uel minus accedit ad dulcedinem sive ama-
ritudinem. Quod quidem contingit dupliciter: si-
cut in coloribus dictum est. vno modo sūm numera-
lem proportionem obseruatur in predicta cōmixtio-
ne r̄ transmutatione humidū a calido. Alio modo
secundum indeterminatam superabundantiam abs-
q; proportionem numerali. Solum autem illi sapo-
res delectant gustum qui sunt cōmixti sūm numera-
lem proportionem. Deinde cum dīcīt. Qui quidē
igitur distinguit sapo-
res medios secundum nomina
r̄ dīcīt quod d sapor pinguis est quasi idem cum dul-
ci: vterq; enim sapor designat digestionem humi-
di a calido: vtrum tamen in dulci sapor ostenditur
calor magis ostari super humidum: vnde pinguis
sapor propinquus est aquoso sive insipido sapor
propter abundantiam humiditatis. Similiter etiā
amarus sapor r̄ falsus fere sunt idem vterq; enim
ostendit excessum calor cōsumens humidum: vtrū
tamen in amaro videtur esse maior consumptio hu-
miditatis q̄ in falso: quia in falso videtur esse con-
sumptum humidum infusum corpori. In amaro au-
tem videtur esse vterius resolutū r̄ consumptum
uel totaliter uel in parte humidū cōglutinans sub-
stantiam corporis: vnde feces corporum resolutio-
rum r̄ interminato-
rum sunt amare: in medio autē sit
ponticus sive mordacitarius sapor et austerus. i.
acetosus r̄ stipticus r̄ acutus ita tamen q̄ ponticus
et acetosus consistunt in humore nondū digesto pp.

defectū caloris propter quod fructus indigesti sunt ut acetosi sapor ut poma acerba uel pontici siue pirra acerba ponticus tamen sapor videtur plus habere de terrestri: unde et terra sere potiora sapore habet acetosius autem videtur plus habere de frigido. Si ticus aut sapor videtur et multum habere de terrestri propinquus enim est pontico: sed plus habet de calido magis enim ad digestionem accedit: unde etiam quedam digesta habent saporē stirpium sicut fructus mirti. Acutus aut sapor significat excessum caloris: non quidem sumentis: sed super digerentis humidum.

Fere enim equales humorum species et colorum sunt. Septem enim amborum species si quis ponat sicut rationabile liquidum nigrum aliquid esse. Relinquitur enim flauum quidem albi esse: quodammodo et victuosus est dulcis: puniceus uero et alurgon et viride et ciarius in medio albi et nigri: alij uero misti ex his. Et quodammodo nigrum priuatio est in perspicuo albi: ita amarum et salsum dulcis in nutrimentali humido. Quare et cinis combustorum amarus omnium. Exalatum enim est ex ipsis potabile.

Deinde cum dicitur, fere enim equales distinguunt sapores medios secundum numerum per similitudinem ad colores et dicitur quod species humorum. id est saporum sunt fere equales numero: o species colorum. vii. autem species saporum sic numerandae sunt: ut pinguis sapor non distinguatur a dulci. Salus autem distinguatur ab amaro: ita quod si his tribus saporibus addantur alij quatuor supererunt numerati erunt. vii. sapores. similiter etiam rationabiliter de ex parte colorum quod liquidum se habet ad nigrum sicut falsum ad amarum. flauum autem est ad album sicut pingue ad dulce. In medio autem erunt hi colores: punicus. id est ruber et alurgon. id est cinis et viridis et ciarius. id est color celestis: ita tria quod viridis et ciarius magis appropinquat ad nigrum punicum et citrinum magis appropinquat ad album. sunt autem alie species plurime colorum et saporum ex commixtione predictarum specierum adiunctis. Deinde cum dicitur. Et quodammodo nigrum comparatur amarum ad dulce: et dicitur. Quod sicut nigrum est priuatio albi in perspicuo ita amarum et salsum est priuatio dulcis in humido nutrimentali. Semper enim alterum contrariorum est ut priuatio ut patet ex decimo meth. Et quia amarum est priuatio dulcis inde est quod omnium combustorum cinis est amarus propter exalationem humidum nutrimentalis quod potabile vocat.

Democritus autem et plures physiologorum quicunque dicunt de sensibilibus incongruissimum aliquid faciunt: omnia enim sensibilia tangibilia faciunt: etenim si hoc taliter se habet manifestum quod sit et aliorum sensuum unusquisque tactus quidam est: hoc autem quod sit impossibile: non difficile est discernere. Amplius autem communibus sensuum omnium vtuntur quasi propriis: magnitudines enim et figuras et asperum et lenem amplius autem acutum et obtusum quod in glebis communia sunt sensuum: et si non om-

nium sed visus et tactus. Quare et de his decipiuntur: de propriis autem non decipiuntur: velut visus de colore: et auditus de sonis.

Deinde cum dicitur. Democritus autem et pluri mi excludit falsas opiniones aliorum de natura saporum. primo in generali quantum ad omnia sensibilia. secundo in speciali quantum ad sapores. id est. Quidam autem proprie. Circa primum duo facit. primo improbat opinionem antiquorum quantum ad hoc quod reducebant omnia sensibilia ad quatuor tangibiles. secundo quantum ad hoc quod reducebant sensibilia propria ad sensibilia communia ibi.

Amplius autem communibus. dicit ergo primo quod democritus et pluri mi naturalis philosophus quicunque inueniuntur se ad loquendum de sensibilibus faciunt quodam incongruissimum: quia omnia. id est sensibilia dicunt esse tangibilia: quia si esset verum sequeretur quod quilibet sensus esset tactus cum potentie distinguantur secundum obiecta quod autem hoc sit falsum facile est videre: quia alij sensus sentiunt per medium extraneum: non autem tactus. Deinde cum dicitur. Amplius autem arguit antiquos in hoc quod vtantur sensibilibus communibus quasi propriis reducebant enim colores et sapores et alia sensibilia ad magnitudinem et figuram. Magnitudo enim et figura et asperum et lenem secundum quod ad figuram pertinent: et similiter acutum et obtusum que etiam pertinent ad dispositiones figurarum habentium angulos sunt communia sensuum quibus non omnia hec percipiuntur ab omnibus sensibus percipiuntur tamen saltem tactu et visu: ita non sunt propria sensibilia: quia si vno solo sensu sentirentur: dicit autem quod acutum et obtusum quod est in melodis: uel in magnibus et aliam litteram. id est in corporibus ad differentias acuti secundum quod est in vocibus et in saporibus et quod predicta sunt sensibilia communia manifestat per quodam signum quod circa huiusmodi que dicta sunt decipiuntur sensus qui tamen non decipiuntur de propriis sensibus: visus non decipit de colore nec auditus de sonis.

Quidam autem propria ad ista reducuntur quodammodo Democritus albi quidem et nigri hoc quidem asperum dicit esse: hoc uero lenem esse: ad figuras autem reducit sapores: quibus aut nullius uel magis visus est communia cognoscere. Si ergo gustus magis minima quidem certissimi sensus est discernere circa unum quodque genus. Quare oportebat gustus et alia omnia sentire maxime et figurarum esse discernentissimum. Amplius sensibilia quidem omnia habent contrarietatem velut in colore nigro albo in sapore dulci amaro figura autem figure non putatur esse contrarius. Qui enim polygonarum circiferens contrarius. Amplius et figuris existentibus infinitis necesse est sapores esse infinitos. Quare enim hic quidem facit sensum: hic uero non facit. De sapore et gustabili quidem igitur dicendum sit: alie namque passionis saporum proprias habent considerationem in philosophia de plantis.

Deinde cum dicit. Quidā autē propria excludit
opinionē p̄dictas in sp̄ali: p̄mo narrat eas. sc̄do
improbat ibi. Quāvis. n. nulli. dicit ergo p̄mo q
quidā reducūt p̄pria sensibilia ad 1^{am} cōmūia sicut
democritus qui nigrū dicit esse asper. cr̄stimans
abscuritatē nigri. cāri. p̄pter hoc q partes que sup̄
eminēt i aspero decultāt alias. Alibi autē dicit eē le
ne cr̄stimans claritatē albi puenire ex hoc q leneto
taliter illustret. p̄pter hoc q pres ei⁹ equalit^r iacēt
sapores autē reducūt ad figuras p̄pter hoc q iuenit
acutū & obtusū i saporibus sicut in figuris in hoc.

Deinde cū dicit. Quāvis autē nulli⁹ improbat p̄e
dictā opinionē de saporibus trib⁹ rōnibus. Quārū
prima est q nullus sensus cognoscit figuras. q. p̄
pria sensibilia & si cēt alicui sensui. p̄pria marine
primē ad visū. Sed si saporēs cēt figure seq̄re
tur q gust⁹ magis ea cognosceret. Si ergo hoc est
verū cū sensus aliq⁹ quāto est certior tanto possit
marine discernere et mīna i vnoquoq⁹ genere se
queret q gust⁹ tanq⁹ certū m⁹ cognosceret cōia sen
sibilia: maxime discernēt figuras q p⁹ esse falsū:
q⁹ visus in hoc est potēti⁹. secundā ratiōne ponit
ibi. Alip⁹ sensibilia q tal⁹ est oīa sensibilia habēt cō
trarietate q⁹ fm ea fit alteratio: ut pbat⁹ est. vii.
phoz. Sicut in color⁹ sūt cōtraria albi & nigri: in
saporibus autē dulce & amar. Et idē p⁹ in aliis vi
detur autē eē instantia i lumine q fm se nō hz cōtra
rietatē: vtpote q̄ltas p̄pria cr̄stēs sup̄premi cor
poris cōtrarietate carent. Tenebra vero opponit^r
ei ut p̄uatio nō ut p̄trariū: habet tamē p̄trarietatem
fm q p̄cipat in colorib⁹: sed figura nō videt esse
p̄traria figure: nō. n. est assignare q poligōaz. i. fi
guraz habentū multos angulos sit p̄traria circū
ferens. i. circū qui nullū angulū hz: p̄traria enī ma
rime dūtāt. Mon. n. est dare aliq⁹ figurā qua nō sit
invenire alias plures angulos h̄ntes: ergo saporēs si
sunt figur. certā rōne ponit ibi. Alip⁹ figur cr̄sten
tibus que talis est figure sunt infinite sicut & nu
meri multiplicant. n. fm numerū angulor⁹ & linea
rum: vt p⁹ in triāgulo & q̄drāgulo. Si ergo saporēs
cēt figure sequeret q cēt infinite spēs saporū
q p⁹ esse falsū: q nulla est ratio quare vnus sapor
sentiret & nō ali⁹: non autē discernit sensus infinitos
saporēs ergo saporēs nō sūt figur: vitio autē epi
logando p̄cludit q dictus est de sapore & gustabili.
Quedā autē alie p̄prietates sapor⁹ p̄pria habent
p̄siderationē i libro de plantis que az. nō fecit: sed
theophrastus vt Alēx. hic dicit i cōmēto.

De vero modo oportet intelli
gere & circa odores. Quod enī fa
cit in humido sicum: hoc facit in
genere alio enchimū humidū in
aere & in aqua similiter. Cōmune autē de his
nunc quidē dicimus perspicuū. Est autem
odorabile nō secundū q p̄spiciū: s̄ secundū
q lauabile vel mūdabile enchime siccitatis.

Idem vero mō oportet rē. p̄post⁹ p̄ri
i⁹ sophus determinauit de saporibus hic
incipit determinare de odoribus. & diuidi
tur in duas pres. in p̄ma determinat de
odoribus. in secūda cōpar sensū odorat⁹ ad alios
sensus ibi. videt autē sensus qui est odorand⁹. Circa
primū duo facit. p̄mo determinat generationē & na
turā odor. secūdo determinat spēs ipsius ibi. Spēs

aut odorabilis. Circa primū duo facit. p̄mo termi
nat generationē & naturā odor. secūdo determinat
spēs ipsius ibi. spēs aut odorati circa primū duo fa
cit. p̄mo manifestat qd sit passiuū i ḡione odor.
secūdo qd sit actiuū ibi. Quoniam ab enchimo. Cir
ca primū tria facit. p̄mo pponit qd intendit. secū
do exponit qd dixerat ibi. cōmune autē his. tertio
pbat ibi. Mō. n. solū dicit ergo p̄mo q eodē modo
oportet itelligere i generationē odor: sicut & in gene
ratione sapor⁹. s̄ q aliqd est i generatione saporū
passiuū & aliqd actiuū. dictū est enī circa saporēs
q humidū aqueū patit a siccō terrestri: sic redu
citur per actionē calor ad hoc q sit saporosū: in ge
neratiōe autē odor est actiuū humidū enchimū: & di
citur enchimū ab eo q est mibi: & chum⁹ q est hūor
quasi humore cr̄stente in hūito & incorporato alicui
siccō hoc igit est actiuū in odor: passiuū autē est al
quod aliud genus q cōprehendit sub se aerem et
aquā. deinde cū dicit. Cōmune autē exponit qd sit
illud genus cōmune aeri & aque q est susceptiuum
odor: & dicit q cōmune vtriq⁹ dicit esse p̄spiciū:
non tamē inquantū p̄spiciū est susceptiuū odoris:
coloris ut supra habuit est: sed est susceptiuū odor
fm q est lauabile vel inudabile enchime siccitatis
.i. fm q est receptiuū enchimi siccī: quā quidē rece
ptionē vocat lauatiōē vel mūdationē inquantū
aliqd p humidū receptiuū natū ē abui v⁹ mūdari.

Non enī solū in aere sed & in aqua qd
odorans est. Manifestū autē in piscibus &
ostracodermis: videntur enim odorare: nec
aere cr̄stente in aqua sup̄natat enim aer: cū
fuerit: nec ipsa respirāia. Si quis ergo po
nat aquā & aerem vtriq⁹ humidā: erit vtriq⁹
que in humido enchimi siccī natura odor &
odorabile tale.

Deinde cū dicit. Non solū pbat q sup̄posueret
.i. q susceptiuū odor non solū sit aer: sed & aqua. et
p̄mo inducit huius p̄bationē. secūdo cōcludit qd
sit p̄pū susceptiuū odor ibi. Si qs ergo. dicit er
go p̄mo qd odor: nō solū suscipitur in aere: sed & i
aqua: & hoc manifeste ostendit. p̄pter hoc q p̄fices
aliqui ut est co: demia. i. aialia dure teste vinentia
in aqua vident odorare: ex hoc q a longe odor trā
hūnt ad alimētū qd videre nō possunt. Et ex hoc
apparet q aqua est susceptiua odor duplici ratiōe
p̄mo quidē q huiusmodi aialia nō viuunt in aere:
sed in aqua q aut substantia in aqua huiusmodi p̄
fices degunt non sit aer sed aq pbat per hoc q aer
sup̄natet aque ē si infra quā ponat: sicut patet de
vetro inflato si per violentiam submersat q super
nabit aque: secūdo etiā q si daret q aer eēt in
fra aquā: cū tamē huiusmodi aialia nō respirēt ae
rem: ita nō sentirent odores: si solus aer esset odor
susceptiuus. deinde cū dicit. Si quis ergo p̄cludit
q sit p̄po⁹ susceptiuū odor: & dicit q ex quo aer et
aqua que sit susceptiua odoris sunt humida sequit^r
q odor: nūbil sit aliud q̄ qdā natura. s̄ forma ab en
chimo siccō ip̄ressā q est aer & aqua: illud est odo
rabile q est tale. i. humidū h̄ns naturā sibi ip̄ressā
ab enchimo siccō.

Quoniam uero ab enchimo passio est: ma
nifestum & per habentia & nō habentia odo
rem. Elementa enī inodorabilia velut ignis

aer: terra: aqua: quia sicca et humida eorum
achimia sunt: nisi quod comitum faciat: propter
quod et mare habet odorem: habet enim hu-
mor: et siccitatem: et sal magis intus odo-
rabile est. Manifestat autem etiam quod ab il-
lis effluit oleum: uirum autem terre est ma-
gis: amplius lapidis odorabile: achimus. n.
ligna autem odorabilia: enchima enim et
horum aquatica minus: amplius in eis que
metallantur aurum inodorabile: achimum
enim es autem odorabile et ferrum: quando
vero exurit humidum: inodorabile scio-
rie sunt omnia: argentum vero et stagnum:
his quidem magis odorabilia: his uero mi-
nus: aquatica. n.

C Deinde cum dicitur. Quoniam uero ab enchimo p-
bat quod enchimus sit effectus odor et hoc: ob-
pliciter primo quidem per ea que habent odorem et
que non habent odorem. secundo per diuersas opinio-
nes quoniam de odor ibi uidetur aut quibusdam. tertio
per affirmatorem odor ad seposse ibi autem quod dicitur. er-
go primo quod manifestum est et per ea que habent odo-
rem quod hoc passio que est odor: sit ipsa ab enchimo.
i. ab humore inhibito et comprehenso a secco ut su-
pra dictum est primo. n. clementia omnia. i. lignis aqua
terra carent odor: quia siue sunt humida siue sicca
sunt achimia. i. siue humore comprehenso a secco: quod
eorum sunt humida habent humidum siue sicco: que au-
tem eorum sunt sicca habent sicco siue humido nisi sit
facta aliqua mixtio elementorum: unde mare habet
aliquem odorem: quod in eo sicco terre est admixtum
humido aquae ut manifestat per salum saporem.
Sal et magis habet odorem quam vitru: et quia duo. i. sal
et vitru habent aliquid de enchimo manifestat per hoc
quod oleum erit ab eis per aliquid artificium: et hoc mani-
festat quod est in eis aliquis humor pinguis apprehen-
sus a secco: sed vitru minus habet de humore modum hu-
more quam sal et ideo est minus odorabile. secundo mani-
festat idem in lapidibus et lignis: et dicitur quod lapis solidus
et durus caret odor: quod non habet predictum humorem a quo
odor causatur. propter magnam sui terrefactam: et ligna
habent odorem: quod habent aliquid de predicto humore quod
per hoc quod inanimabilia sunt propter pinguedinem in eis
existentem: unde ligna quod habent humorem magis aquosum
et minus pingue. quod non apprehensum a secco sunt minus odo-
rabilia sicut patet de ligno populeo: ligna autem abie-
tis et picea sunt multum odorabilia. propter pingue-
dinem humoris ipsorum. tertio manifestat. Idem in metallis
inter que aurum est minime odorabile: eo quod caret pre-
dicto humore quod pingit propter eius magnam terrefac-
tam que significat ex maximo potestatem eius. Est. n.
ponderosius ceteris metallis sed et ferrus est odo-
rabile: quod humidum in eis digestum est inhibitu a secco
et non est totaliter ab eo separatum sicut in auro: unde
et ferrus eorum propter adustionem humidum sunt minus odo-
rabiles. Argenti uero et stagni sunt magis odorabi-
lia quam aurum minus uero quas et ferrus habet. n.
humorem magis aquaticum et minus comprehensum a
secco quam et ferrus: quod tamen humiditas eorum aliquanti-
ter comprehensum a secco non sunt penitus absque odor
sicut aurum.

Videtur autem quibusdam, fumalis eua-

poratio esse odor communis existens terre et
aeri: et omnes dicunt super hoc de odore.

Quare et Erastus? sic dicit: quod si omnia en-
tia fumus fiant: quod nares utique discerneret:
ad odorem omnes inferunt: hi quidem tan-
quam exalationem: hi uero sicut euaporationem:
hi autem utraque hoc. Est autem uapor quidem
humiditas quedam: fumalis uero exalatio
sicut dictum est commune est aeri et terre: et co-
stituitur ex illa quidem aqua: ex hac uero ter-
re quedam species. Sed neutrum horum ul-
detur: uapor enim aque est: fumalis uero eua-
poratio impossibile est in aqua fieri: odorant
enim et que in aqua: sicut dictum est prius.
Amplius euaporatio similiter dicitur efflu-
uio. Si igitur nec illa bene: nec ista be-
ne. Quoniam ergo contingit recipere hu-
midum: et illud quod in spiritu: et illud quod
in aqua: et pati aliquid ab enchima siccitate
non manifestum. Et enim aer humidus na-
tura est.

C Deinde cum dicitur. Videtur autem a quibusdam esse
dicitur quod enchimus sit actus odor per opiniones alio-
rum. secundo excludit eas ibi. Sed neutrum horum.
dicitur ergo primo quod quibusdam uidetur quod odor sit fu-
malis euaporatio que est communis aeri et terre. Est
meum inter ea: quod est aliquid resolutum a secco terre-
stri non pingens ad subtilitatem aeris et omnes an-
tiqui qui loquuntur de odor propter fuerit ad hanc
positionem: unde et Erastus dicit quod si omnia entia
resoluerent in fumum nares percipientes odorem: di-
scerneret omnia entia. quod d. omnia entia erant odo-
res. Et risum habet enim Erastus vapores esse re-
rum principium: quod tamen non omnes philosophi posuerunt odo-
rem esse fumum: sed quidam aliquid simile id ad hanc
diuersitatem manifestam subiungunt quod quidam attribue-
bant odor exalationem quidam euaporationem quidam
utrumque et ostendit differentias inter hec duo: quia
euaporatio nihil aliud est quam quedam humiditas aqua re-
soluta. exalatio autem siue fumus est commune aeri et
terre cum sit resolutio quedam ex secco terrestri sicut
dictum est signum huius differentie quod ex euaporatione
aque condensata generatur aqua ex fumali autem eua-
poratione aliquid terrestre. Deinde cum dicitur. Sed
neutrum horum uidetur excludit predictas positiones dua-
bus rationibus quarum prima est: quia uapor per
tinet ad aquam que non est odorabilis absque admixtione
sicci sicut supra dictum est. fumus autem non potest fieri
in aqua: in aqua tamen sit odor ut supra est osten-
sum per hoc quod quedam animalia odorant in aqua ergo
odor non est fumus nec uapor: has rationes ponit ibi.
Amplius euaporatio que talis est similis ratio est
quod euaporatio dicatur odor et quod colores dicantur ef-
flusiones: sed illud non dicitur bene de coloribus:
ut supra dictum est ergo nec illud bene dicitur de
odoribus utrobique enim sequitur quod sensus fiat per
tactum et odor et color et quod corpora odorata et uisa
diminuerent et tandem totaliter resolverent per ef-
flusionem uel resolutionem et hoc est inconueniens si certum
cum inueniatur tam a remotis aliquid uideri et odora-
ri quod nullo modo resolutio corporis uisus illuc reduci

possit. Sic enim ad tantaz distantia et calor et odor
per spirituales dicitur medij percipi possunt.
Deinde cu dicitur. Quonia ergo ocludit propo^{ri}. s.
q. et quo odor no est nec uapor: nec fumus manife
stus est q. humidu q. est in spiritu. i. in aere et in aq
paritur ab enchima siccitate et sic odor fit et sentitur
humida entis no solu inuenitur in aqua: s. et in aere.

Adhuc autem siquem similitur in humi-
dis faciat ⁊ in aere: quodammodū lauat⁹ sic
et: manifest⁹ quod oportet. proportionales
esse odores humoribus. Sed adhuc hoc in
quibusdam accidit: ⁊ n. acetosi ⁊ dulces sūt
odores ⁊ asperi ⁊ pontici ⁊ trasi ⁊ amaris
proportionales: dicat utriq; quos putridos.
Quare quodammodū illa difficilis potatiōis
putrida discina pnesta sūt. Manifest⁹ et
go quoniam quod in aqua sapor: hic i aere
⁊ in aqua odor. Et propter hoc frigus ⁊ cō-
glutinatiō ⁊ saporē hebetat: ⁊ odores ex-
terminant. Calidum enī quod mouet ⁊ ge-
nerat: auferunt infiridat⁹ qd cōglutinatiō

¶ Deinde cum dicit. Adhuc aut manifestat q̄ enchi-
maz sit iracundia odor per affinitates ad fapores ⁊ cir-
ca hoc tria facit. primo pponit dicens q̄ si enchi-
maz similiter faciat odores in humido aq̄uo ⁊ in aer-
e sicut siccus terrestris lauat per humidū aq̄uū fac-
tū fapores manifestū est q̄ odores opozet pportione
ita esse fapozibus. scilicet ibi dicit adhuc ibi ada-
ptat odores fapozibus ⁊ dicit q̄ in quibusdā h̄ ac-
cidit manifeste dñr. n̄ acetosi ⁊ dulces odores ⁊ au-
steri ⁊ fusi ⁊ potici ⁊ crassi. sicut ⁊ fapores ⁊ amari
ros odores nō dicitur. sed putridi odores ppozio-
nabiliter respondent amaris fapozibus q̄ amari fa-
pores difficile sōbzent putrida sūt dñr asanaputrida
i. difficilis respiratio: unde manifestū est q̄ hac
affinitate odor ad fapozem q̄ sicut fapoz: fieri aqua
ita odor in aere ⁊ aqua tertia ibi ⁊ propter h̄ frigus
probat predictas affinitates per impedimenta fa-
pozis ⁊ odozis: q̄ per frigus ⁊ congelationem fapo-
res hebetant ⁊ odores retinuant inquantū per p̄-
dicta auferunt calidum q̄ generat ⁊ mouet odore
⁊ fapores ut ibi dicitur apparet.

Species aut odorabiles due sunt: nō.ii.
sicut quidam dicunt: non sunt species odo-
rabiles: sed sunt. Determinandū autē quo-
modo sunt: & quō non sūt: hoc adē em̃z ē
secundū sapores ordinatū ipsorū: sicut di-
ctū est. Et delectabile & triste habent s; ac-
cīdens. Quoniam enim nutritiū passio est
appetentibus quidem delectabiles odores
corū sunt: plenis autē & nihil egentibus nō
delectabiles neq; odores. Et estā habens
odores quibuscūq; nō delectabiles neq; his.
Quare iste qdēz velut diximus fin accīdēs
adē habebit delectabile & triste: ppter qd
om̃i bus sunt cōes animalibus.

f Species at odorabiles rē. Postq̃ philo
sophus determinavit generationem ⁊ na
turam odor hic determinat de speciebus
odori ⁊ circa id duo facit. 6. determinat di-

uersas species odor. scđo determinat modus odo
 randi ibi, et propter hoc fit per respirationem circa
 primum tria facta. primo proponit esse aliquas spe
 cies odoris. secundo determinat de speciebus odo
 ris per consequentiam ad species saporis; ibi. Hoc
 quidem ens est fin sapores. tertio determinat spe
 cies que sunt odor fin se ibi. Quidaz autem sz ipo
 dicit ergo primo qd due sat species odorabiles vna
 quide; per convenientiaz ad saporis. alia sz se fal
 sum est enim qd quidam dñt odorabile species non
 habere: sed oportet determinare quomodo habeat
 r quomodo non hz est enim determinare species
 odoris fin contentiata ad spēs saporis ut supra di
 ctum est: non autem sicut determinate odor species
 fin se nisi solum fin diuersa odorabilia sicut si dica
 mus alium esse odorem rosarum r alium huius
 modi differtur tamen in his odoribus delectabi
 le r abominabile. Deinde cum dicit. Hoc idē ens
 determinat de speciebus odoris que consequunt
 species saporis r dicit qd inter odorabilia aliquid
 est odoratum fin sapores species: vt supra dictum
 est: idē delectabile r tristis est in eis sz accē
 dens. i. non inquantū habent odorem: sed inquantū
 eorū odor: significat nutrimentū: odor enim est qđ
 passio nutrimenti sicut r sapor. Animal ens dicer
 nit quicquid nutrimentū a remotis per odorem si
 cut pumens per saporē. Et ideo huiusmodi odores
 nō sunt delectabiles aialibus repletis: que cibis
 nō indiget sicur nec esse habēs hos odores est ibi
 delectabile: sed aialibus appetentibus cibū. i. cū
 ribet: uel sciētiis ibi sunt huiusmodi odores appeti
 biles sicut rebus uel potus est eis appetibilis: vñ
 manifestū est qđ huiusmodi odorabile hz delectatio
 nem: tristitia fin accēdens sicut dictū est. Et ratio
 nutrimenti: qđ nutrimentū est cō omnibus anima
 libus. Ad idē oia animalia per cipit hos odores
 qđ tamē intelligendū est de omnib⁹ animalibus ha
 bentibus motū p̄gressiū que necessariū habent
 querere alimentū et longinquo per odores aialib⁹
 aut imobitibus sufficit gustus r tactus. Ad discer
 nendum cōuenientiaz alimentū.

Quidam aut̃ fm̃ ipsos delectabiles odo-
rum sūt: quēadmodū illi q̃ flor. Pibil. n.
magis vel minus ad escam assequuntur nec
confertur ad desideriiu quēquam. Sed contri-
arium magis verū enī est: qđ Empe. vitupe-
rans Traciū dicit. Quando lenem d̃ quo
q̃: non infundas in irion. Qui aut̃ nūc cō-
miserit ad potationes tales virtutes vīz fa-
ciunt per vsū delectatōi: donec vīz a duo-
bus sensibus fiat delectabile: quēadmodū
vinum et ab vīno.

C Deinde cum dicit. Quidam aut̃ fm̃ ipsos de-
lectabilis species odoris per se: primo ponit huius
speciei odoris. secundo ostendit a quibus aialib⁹
percipiant: ibi. hoc idēz igit̃ odorabile. circa p̃mus
tria facit. primo. pponit qđ intendit. secūdo p̃ponit
propositū. secūda ibi et igit̃ magis. tertio. excludit
obiectionē contrariāz ibi. Qui aut̃z p̃miserit:
dicit ergo primo qđ quidam odores sunt delectabi-
les fm̃ se ipsos. i. nō per cōpationē ad alimētū
sicut fit de odorib⁹ florum. Deinde cū dicit. Nihil
enim magis potabile qđ p̃mōi odores. sūt fm̃ se de-
lectabiles: quia. i. non se habent conferre ad escāz

¶ **¶** 95: appetentes escam magis his odoribus delectent: ¶ repleti minus neq; et huiusmodi odores cōferat aliquid ad desideriu esse sicut odores de quibus supra dictū est. pmouentes esse appetitu: magis accipit p̄tariā: q̄ per inūtionē horz odora biluū reddēt effa in delectabilē q̄ frequenter que bene reddēt s̄m huiusmodi odores sunt mali saporis: ¶ indicat ad hoc uerbu quādam poetē comici qui tractus dicebatur qui in ymperia alteri? poe te. f. cupidis equiritis cibaria minus delicata pariete dicit q̄ sentem decoquis nō infundas in trion vnguentū suauiter redolens quasi dicat non oportet q̄ in pulmento tuo apponas aliqua suauiter redolen. ¶ Deinde ita dicit. qui aut nūc s̄ querit excludi obiectionē q̄ poss; ppter s̄stendū quōdā tam ratia cibus admittentiā: sed ipse respondet dicens q̄ illi qui huiusmodi virtutes. i. res odosiferas cōmēnt cibus p̄ potibus faciunt per cōfūtiōnes quādā violentias nāti delectationi ut. f. perueniant ad b q̄ vnus idem sit delectabile duob; sensib; f. gustu i odoratu sicut naturaliter ē vnus delectabile vni sensui.

Hoc quidem igitur odorabile proprius hominis est. Quod autem sunt saporis ordinati et aliorum animalium sicut dictum est prius. Et illorum quidem quia sunt accidentia habent delectabile diuiduntur species sunt saporis. Istius autem non sed iam propter naturam ipsius esse sunt ipsam delectabilem aut tristem. Causa autem est proprium esse hominis talem odorem propter frigus: quod circa cerebrum: frigidum enim natura existente cerebrum et sanguine qui circa illud in angustis uenis existente subtili et puro. De facili autem refrigerabili propter quod et cibi summositas refrigerata propter locum infirmitia rheumata facit hominibus: propter quod facta est ista species odoris. Nihil enim aliud est opus ipsius quam hoc. Hoc autem facit manifesta enim delectabilis existens et siccus et humidus multioris infirmis est. Qui autem ab odore sunt seipsam odore operi quocumque se habeat utilis ut est dicere spiritus.

C Deinde cu dicitur Hoc quidem igitur ostendit a quibus huiusmodi odorabilia percipiuntur circa hoc tracta facit primo ponit quod intendit. secundo assignat causas dicens ibi. causa est. Tertio explicat objectiones ibi. Que enim a cibo dicitur ergo quod odorabile quod si se delectat ut contrariat est populi hominibus quod si solus homo huiusmodi odorabilia percipit in eis delectatur ut contrariat unde dicitur ad hoc abundat in homine sensus odoratus prealiter animalibus sed odor qui coordinatur saporis coperit et aliis animalibus que huius odoribus differendiis habent acutiores sensum quod homo et dicitur ad hoc supra dicit quod sensum odoratus habemus potestatem assignat animalibus quod quia illi odores qui coordinantur saporibus habent delectationem per accedens. per comparisonem ad eamdem ideam species eorum distinguit finis species saporis quod non contingit in odoribus qui secundum proprias naturas habent tristitiam

trās: uel delectationē: sed huius odoris species di-
 stingui nō possunt nisi fm odorabilita vel diuini eff.
 Deinde cū dicitur: Laus autem eff.: assignat causas
 predictorum: dicit qd odor fm se delectabilis est p-
 prius hominis ad cōtempnandū frigiditates cere-
 bri ipsius homo enim habet maius cerebrū fm q̄
 ratem fm q̄ corpus inter cetera animalia. Cerebrū
 autem fm suam naturā eff. frigidū ⁊ sanguis q̄ cir-
 ca cerebrū cōmōtur in quibusdā subtilibus ve-
 nis est de facili frigidabilis: ⁊ hoc cōtigit q̄ fumū
 resolutū a cibo sursum ascendentes ppter loci in-
 frigidationē inspissant in frigiditate: ⁊ hoc causant
 rheumatica infirmitates in hominib⁹: ideo i adiu-
 toriū sanitatis contra superflū cerebrī frigidita-
 tes attributa est ista species odoris hominib⁹: si
 quib⁹ huiusmodi odores grauent cerebrū hoc eff.
 quia non adhibent fm q̄ debent: fed supāne ipsum
 calefacientes faciunt nimias resolutiones: hoc fm
 debito adhibeant cōferunt ad sanitates ⁊ hoc ma-
 nifeste apparet ⁊ effectum: cuius si nulla alia vti-
 litas appareat talis odor par. tñs deservit intel-
 lectui perceptio talīū odorū ad inuestigandas natu-
 ras rerū: cui multas deservit visus ⁊ auditus: vt tu
 pra ostensum est: Deinde cum dicitur: qui tñs a cibo
 excludit q̄dam obiectōes: possent enim aliqui dicere
 qd ad predictū remediū sanitatis sufficeret aliqua
 species odorabilis q̄ coordinatur saporis: fed ipe
 respondet qd illa species odoris que eff. delectabi-
 lis per cibum multoties magis grauat caput vel
 ppter superflūas humiditates uel ppter superflūā
 siccitate: sed illa species odoris que eff. fm se de-
 lectabilis semper est vtilis ad fanitatem ex fm natura.
 Alidit autem ut dicit ppter in debitum vñs.

Et propter hoc fit per respirationem nō omnibus: sed hominibus ⁊ sanguinem ba-
bentibus velut quadrupedib⁹ ⁊ magis pri-
cipaliter naturā aeris. Ascendentibus nā-
q; odoribus ad cerebrum propter leuitate
caloris que in ipsis sanius habent circa lo-
cum hunc. Odoris nāq; virtus natura cali-
da est. Utitur autem natura respiratione ad
duo: vt operose quidem ad toracis adulo-
rium ut aduenticie ad odorem respirante. n.
Sicut et transitu facit p̄nares mori. Q̄uo
prius autē hominis nature tale genus odo-
ris: quia plus cerebrum ⁊ humidius habet
alijs animalibus ut secūdi magnitudinem
propter hoc enim ⁊ solum ut est dicere alio-
rum animalium homo: ⁊ gaudet florum et
talium odoribus: cōmensuratur enim corū
calor ⁊ motus ad hyp̄bolem eius que in lo-
co frigiditatis ⁊ humiditatis est. Alijs vero
quecumq; pulmonem habent per respirare
alterius generis odoris sensum dedit natu-
ra: ut non duo sensitiua faciat: sufficit enī.
Quoniam quidem ⁊ vt respirantibus quē
admodū hominibus vtroq; odorabiliū
his alterum solum existens sensus.

Deinde cum dicit. Et propter hoc fit per respirationem concludit ex predictis debitum modum

odorandi: primo in hominibus et in aliis animalibus respirantibus. secundo in animalibus non respirantibus ibi. Que vero non respirant circa primum tria facit. primo proponit quod intendit. secundo assignat causas. propositas quantum ad homines ibi. asseritibus namque. tertio quantum ad alia animalia ibi. Aliis vero cum plus. dicit ergo primo quod quod odor utilis est ad contempnendum cerebri frigiditatem. ideo odoratio fit in respirationibus non quidem in omnibus animalibus. sed in omnibus hominibus et quibusdam animalibus habentibus sanguinem sicut in quadrupedibus et avibus. que etiam magis precipiant aerem et naturam aeris. ut eorum motus demonstrant. Deinde cum dicit. Ascenditibus namque manifestat causas. quare odor percipitur respirando quantum ad homines et dicit quod odores ascendunt ad cerebrius. quia calor igneus qui resoluunt odores dat eis quandam leuitatem. vel superiorem perant. et hoc sequitur quedam sanitas circa cerebrius. Odor enim habet virtutem calefaciendi propter calidum ignem a quo causatur et resoluuntur. unde natura vult respiratione ad duo. ut operose quidem ibi principaliter ad adiutorium toracis. i. peccatoris et ad refrigerium caloris cordis. ut aduentitiae aut. i. secundario ad percipiendum odorem dum enim homo respirat. mouet odorem aerem per nares attrahendo et sic facit pertransire odores. versus ad organum olfactus. ideo autem tale genus est proprium nature humane. quia homo habet inter cetera animalia secundum proportionem magnitudinis maius cerebrum et humidius aliis animalibus. ideo solus homo inter cetera animalia sentit et delectatur in odoribus florem. et aliorum huminodi odor et motus ad cerebrius reducit ad debitam mensuram per boles. i. super excessus frigiditatis et humiditatis cerebri. Addit autem ut est dicere. quia alia animalia fugiunt malos odores inquantum sunt corruptibiles. Deinde cum dicit. autem vero assignat causam odorandi per respirationem quantum ad alia animalia. et dicit quod animalibus habentibus pulmonem que sola respirant natura dedit sensum alterius odoris. i. pertinentis ad cibum per respirationem. ut non faciat duo organa vnum respirandi. et aliud odorandi cum sufficiat organum respirandi etiam odorandum sicut hominibus quantum ad duo genera odorabilium. ita etiam aliis animalibus quantum ad vnum tantum.

De vero non respirant. quod quidem habent sensum odorabilis manifestum est. Et enim pisces et entomorum genus omne diligenter sentit de longe propter nutritiuas species odoris remota multum a propria esset. quemadmodum apes faciunt ad mel et paruarum formicarum genus. quas vocant quidem senipas et marinarum purpure et aliorum multa talium animalium acutissime sentiunt esset propter odorem.

De vero non respirant. quod quidem philosophus ostendit quod homines et quedam animalia odorant respirando hic inquit quomodo animalia non respirantia odorant. et circa hoc duo facit. primo ostendit quod circa huiusmodi animalia sit manifestum. secundo quod circa ea sit dubium ibi. Que autem sentiunt. dicit ergo primo manifestum esse quod animalia que non respirant sentiant odorabile. et hoc quod videmus pisces et omne

genus entomorum. i. interceptorum animalium sicut sunt formice apes et huiusmodi acutissime sentire de longe nutrimentum suum quod distat a proprio cibo plus quam proprium visum possent id percipere. unde manifestum est quod id percipiunt propter nutritiuam speciem odoris. et inquantum sentiunt illam odoris speciem que proportionat saporis. et indicat qualitatem nutrimenti et ponit exempla de apibus que longe mouentur ad suum cibum querendum. et mel et de quibusdam formicis quibus que habent super pedes et de quibusdam animalibus aliis que purpure vocant propter calorem et similiter multa animalia non respirantia inueniunt que acutissime sentiunt suam esset propter odorem.

Propter quod utique dubitabit aliquis quomodo sentiunt odores. si spirantibus quidem omnibus sit spirare vno modo. Hoc enim videtur in respirantibus accidens omnibus illorum. aut nullus respirat. sentiant tamen. si non aliquis preter quatuor sensus illius. hoc autem impossibile. Odorabilis enim olfactus. illa uero non hoc sentiunt. Sed non forte eodem modo. Sed respirantibus quidem spiritus auferit superiacens. quemadmodum cooperulum quoddam. Quare non sentiunt non respirantia. his autem non respirantibus ablatum est hoc. quemadmodum in oculis. Quedam enim animalium habent palpebras. quibus non reuelatis minime possunt videre. Que autem habent duos oculos. non habent. Quare non egent illo quo illa reuelat. sed vident a facultate existente in illis statim. Similiter autem et aliorum animalium quodlibet non indignat de his que secundum seipsa fetidior secundum odorem. nisi quid accidat corruptiuum existens. ab his autem corrumpitur similiter. quemadmodum et homines a carbonum fumo patiuntur grauedi nem capitis. et corrumpuntur multotiens. sic et a virtute sulfuris. et corrumpuntur alia animalia. et fugiunt propter passionem. Ipsam autem secundum seipsam non curat fetiditatem. quavis multa crescentium fetidos habent odores. nisi quid conferat ad gustum vel ad edulium illis.

Deinde cum dicit. Quomodo autem sentiunt ostendit quod circa huius animalia sit dubium. et circa hoc tria facit. primo mouet dubitationes. secundo soluit ibi. Sed non forte eodem. tertio manifestat solutionem magis per simile ibi. Similiter autem et aliorum. dicit ergo primo quod est manifestum sit quod predicta animalia sentiunt odorem non est manifesta quomodo sentiunt odores et ratio est quod omnia animalia respirantia percipiunt odorem vno modo. i. respirando hoc enim per experimentum apparet accider in omnibus animalibus respirantibus. Sed circa predicta animalia appareret quod non respirant. tamen sentiunt odorabile posset autem aliquis assignare rationes dicens quod quodam alio sensu qui est preter quatuor sensus notatos huiusmodi animalia sentiunt odorabile. et posset videre si probabit quia sentire est pati quoddam. unde diuersus modus sentiendi est quasi diuersus modus

De sensu et sensato.

patiendi: qui indicat diuersitates potentie passive: sicut diuersus modus agendi significat diuersitatem virtutis active: videmus enim quod quando calor est fortior: tanto calefactio est vehementior: et sic ex parte passiuorum que alio modo patiuntur aliam potentiam passiuam habere videntur: et sic que alio modo sentiunt videntur habere alium sensum: sed quod alio modo sentiant odorabile est impossibile: quod ubi est idem sensibile est idem sensus potentie. n. distinguuntur per obiecta. Idem autem est sensibile quod sentiunt vtriusque animalia. scilicet odorabile: unde non potest esse alius sensus. Deinde cum dicitur. Sed non forte eodem modo soluit premissas dubitationes per hoc quod idem odorabile sentiunt cum eodem sensu sed non eodem modo considerandum est: quod est quod modus sentiendi per diuersificationem duplicem. primo modo per se quod est per diuersam habitudinem sensibili ad sensum: et talis diuersitas in modo sentiendi diuersificat sensum pura quod vnde sensus sentit sensibile coniunctum sicut tactus. Alii autem sensibile remouit sicut visus est: et alia diuersitas in modo sentiendi per accidens que non diuersificat sensum: attendit. secundum remotiones prebentis: et talis diuersitas in modo sentiendi est in proposito: quia in animalibus respirantibus per respirationem remouetur quoddam quod per modum corporali substantia et organo odoratus: ideo qui non respirant impediuntur ab odorando propter huiusmodi cooptulorum. Et animalia non respirantia caret huiusmodi cooptulorum: ideo non indigent respiratione ad odorandum: sicut videmus in oculis quod quedam animalia habent palpebras: que si non aperiant non possunt huiusmodi animalia videri. huiusmodi autem palpebras pedit natura animalibus indigentibus acutiori visu. propter securitates oculi: ut oculus conservetur: unde animalia habentia duos oculos quasi non indigentia acutiori visu non habent huiusmodi palpebras: ideo non indigent aliquo motu appetente palpebras ad videndum: sed statim oculus habet ad videndum facultatem nullo remoto. Deinde cum dicitur. Similiter autem et aliorum manifestat predictam solutionem per aliquid simile per osatum in quo est quedam alia diuersitas inter animalia que non diuersificant sensum: nullus enim aliorum animalium preter hominem grauius fert ea que habent fetidum odorem: secundum seipsa. id est non per compassionem ad nutrimentum: et hoc quidem superius dixerat sed poterat esse contra hec dubitatio: et hoc quod quedam animalia videntur huiusmodi fetidos odores fugere: ideo repetitur ut hanc dubitationem remoueret: et dicitur quod alia animalia non fugiunt odores secundum se fetidos nisi per accidens inquantum. scilicet accidit huiusmodi fetidus odoribus esse corruptum: cum enim odor cause tur ex calido humido et sicco: ut supra dictum est. Quis igitur quod fetidus odor puenit ex magna dissipatione in predictis qualitatibus: et sic fit cum odore immutat medium ad aliquid possit dispositionem que corrumpit corpora aliorum animalium sicut et hominis quam quod immutationem alia animalia sentiunt per sensum tactus: ideo fugiunt huiusmodi fetida: et ponit exemplum quod homines patiuntur grauedinem capitis a fumo carbonis propter eius diuersitatem: quod visus ad corruptionem. Similiter est de sulphure: unde animalia fugiunt huiusmodi corruptionem propter passionem corporis quam sentiunt: sed de ipsa fetiditate odoris secundum se considerata non curat quous multa terre nascentibus habent fetidos odores nisi per quod fetiditas odoris re-

presentat aliquid contra gustum: vel contra puenientiam proprii nutrimenti.

Videtur autem sensus qui est odorandi in partibus existentibus sensibus et numero habere medium imparis: et ipse medius esse tactuorum: quemadmodum tactus et gustus et palia sensitiuorum: velut visus et auditus. Quare et odorabile nutritiuum est passio quedam: hoc autem in eodem genere: et audibilis autem et visibilis. Quare et in aere et in aqua odoratur. Quare est odorabile commune aliis quod amborum: quod et tactuali inest et perspicuo et audibili. Quare rationabiliter assimilata est sicut citatis in humido et sensibili velut tictura quodam et lotura. Quomodo quidem igitur species oportet dicere: et quomodo non oportet odorabilis: in tantum sit dictum.

Deinde cum dicitur. Videtur autem sensus comparat sensus odoratus ad alios sensus. et primo determinat veritates. secundo excludit errores ibi. Ad autem quod. circa primum considerandum est quod per similitudinem pythagoricorum philosophi vnde per priorem numerum ad ostendendum comparationem sensuum. Numerus enim impar non potest diuidi in duo media: sicut par: sed in medio remanet aliquid indiuisum inter duas partes equales sicut in quinario remanet unitas media inter duos: duo: cum autem sensus sint in pari numero constituti. scilicet quinario duo eorum sunt tactuali: quod scilicet sentit suum sensibile coniunctum non per medium extraneum. scilicet tactus et gustus. duo autem eorum. scilicet visus et auditus sentit suum sensibile remouit per alia. id est per extrinseca media: odoratus autem in medio vtriusque: vnde cum vtriusque puenit cum tactu quodam et gustu qui sunt sensus nutrimenti: ut dicitur in secundo de anima. inquantum odorabile est quedam passio nutritiuorum secundum quod odor proportionatur saporis: et sic tangibilia sunt in eodem genere cum odoribus et idem genus visibilis et audibilis et odorabilis: inquantum cognoscunt per medium extraneum: unde odorant animalia per aerem et aquam sicut vident et audiunt: sic patet quod odorabile est aliquid commune vtriusque. Inest enim tactuali secundum quod est passio nutrimenti: sic occurrit in eodem cum tangibili qualitate et similiter inest perspicuo et audibili. id est percipitur per medium perspicuum per quod videtur et per quod etiam auditur. id est per aerem et aquam: licet non inquantum huius sunt perspicua sed inquantum sunt susceptiua enchymie siccitatis ut super dictum est: et ideo a quibusdam rationabiliter ista duo assimilantur: ut esse enchymie siccitatis odoriferum in humido aqueo: et sensibili aereo propter facile diffusionem sic sicut tinctura quedam que refertur ad immutationem media coloris et sicut lotura que refertur ad sapores quia. scilicet odor habet puenientiam cum vtriusque: post hec epilogando concludit dictum esse quod oportet distinguere species odorabilis: quod non inquantum. scilicet accipiunt odores secundum seipsos.

Ad autem quidam pythagoricorum dicunt: non est rationale. Nutriti namque dicunt quedam animalia oribus. Quibus quidem enim videmus: quoniam cibum oportet esse corpusculum. Et enim ea nutrita non sunt simplicia

cia: qre et supfluitas fit cibi aut i ipis aut ex-
tra: sicut i plantis. Ampli? vero neq; aqua
vult ipsa sola nutrire i comixta cristis. Et
porale. n. aliqd oportet esse nutritiuu. Ampli
us multominus ronabile aere: corpulentu
fieri. Cu his aut quonia oibus est aialibus
locus receptiuus cibi: a quo qñ cibis egre-
ditur: recipit corpus. Odorabilis aut sensi-
tiu in capite et cu spuali intrat fumositatem.
Quare ad spiratiu vadet vtiq; locus. Ad
quide igitur no cõfert ad nutrimentu odora-
bile fm qd odorabile manifestu. Ad autem
ad sanitatem et ex sensu et ex dictis manifestu.
Quare qd sapor in nutritiuo et ad nutrien-
dum vnuq; qd quide igitur sensitiu deter-
minetur hoc modo.

Et inde cu dicit. Ad autem qd dicitur ex-
cludit et rone: et circa hoc tria facit. primo narrat
erroneam opinionem. secundo improbat eam
ibi prima: qd eim des. tertio respondet
tacite obiectioni ibi. Et igitur dicit ergo pmo no esse
ronabile qd qd dicitur ptagonice dixerit. quedam aialia
nutriti odoribus fm quos odoratus no esset medi-
us inter sensus vt dictu est: sed oino pnumera? e
sensib? nutrimenti monebant aut ad b dñm q vide-
bant hoies et aialia pfortari odorib? Deinde cu di-
cit primum qd n. improbat pdicta opinionem duob?
ronib? qz pma e q: videm? cibū pposita ee et plu-
ribus etis simplicia etis etia no nutriti aialia eim
que ex his nutriti pposita sūt et qtuor: elementis
et eisdē at nutrit aliqd ex qb? Et vt dictu ē i secundo
d generatioe: et p huius signū pcludit q ex cubis ge-
neratur aliq supfluitas iteri? sic p i aialib? ita quo-
ru cor? sūt qda loca deputata pgregatione supfluita-
ti ul' exteri? sic i plantis quaz supfluitas magis sta-
tum exteri? emittunt sicut pz de gummis arborū et de
aliis hmoi. Si aut aliqd aial ul' plāta nutretur sim-
plici elemēto nulla fieret supfluitas cu no sit aliq dis-
formitas priu: cu aut nulla elemētū sit aptū nutri-
tioni pp simplicitate adhuc ampli? aq bz spale ipe
dimentū qre sola no possit nutrire sine admixtione ali-
cuius terrestris sicut agricultores adhibet simū ut
aq mitta nutriet plantas: q: nutrimentū pstituit: et
generat aliqd i ea nutriti: et id oportet q sit aliqd
corpale et solidū q no pperit aq: vñ aq sola no pōt nu-
triri et multo min? aer: vñ relinq; q odor: nutriti no
possit manifestu ē. n. q odor: cu sit qñtas fm se non
pōt nutriedo pstruere sbām nisi forte rōne suscep-
ti q est aer uel aqua: et si odor: eēt enaportatio vñ su-
malis exalatio: vt antiqui dixerūt adhuc rō reman-
et: q: vñq; pñet ad naturā aeris vt sup dictū
est hāz rōne ponit ibi. Cu i his aut et dicit q i oibus
aialibus est aliq; loc? i quo pmo recipit cib? .i. sto-
machus vñ derivat ad singulas partes corporis:
q: vñ aialia plima respirādo odorāt: si consideremus
ipm odorabile manifestu est q sensus organo circa
cerebrū exsistente: vt sup dictu est: ipse aut aerire
spiratus cu quo odor: attrahit vadit ad locū spira-
tus. i. ad pulmōne manifestu est aut q i aialib? neq;
cerebrū neq; pulmo est locus recipiens cibū: vnde
manifestu est q odor: no nutrit: cõforatāne ppter

imitationes que est a calido humido et sicco et ppter
delectationē sicut et malis odor: corripit: vt supra
dictu est. Deinde cu dicit. Ad tñ no cõfert. rñ dicit
tacite obiectioni posset eim aliq; obicere si odor: no
nutrit: ergo ad nihil ē vñ: sed ipse rñdet q i n. nu-
triat tñ cõfert: ad sanitatem sicut manifestu est ad sen-
sus et per ea que supra dicta sunt: vñ cõcludit q sic
sapor: ordinat ad nutritionē: ita odor: ad sanitatem
vñ aut epilogādo pcludit qd dictu est de sensibili-
bus fm vnuq; organū sensus.

Et dicit aut aliq; si omne corp?
in infinitū diuiditur: et passiones
ergo sensibiles puta color: et sa-
por: et odor: et grauedo et frigidi-
tas: et calidū: et leue: et durū: et molle.

Et dicit aut aliq; et. Postq; pbs deter-
minat de organo sensu: de sensibus
hic determinat qda qñes circa sensus et
sensibilia: et p mouet quāda qñes circa
ipsa sensibilia: sed mouet aliā circa imitationē sen-
sus a sensibili ibi. Obicit utiq; aliq; tertio mouet
tertiā circa ipm sensū ibi. Et aut qda obiectionē cir-
ca pma tria facit. pmo mouet qñē. secundo inducit
rōnes ad qñē ibi. aut ipossibile. tertio soluit ibi de
solutione aut corripit ergo p qd eōd? in infinitū
diuidit: hoc eim est de rōne pñui: vt pzi l. pñico-
rū qñates aut sensibiles q passionis dñr: vt dicit i
pñicamentis sūt i corpore aliquid i subiecto est: er-
go qd qñas q obicere pōt vñ eē ipse qñates sen-
sibiles. i. color: et sapor: et alia huiusmodi in infinitū
diuidantur.

Aut ipossibile. Actiuū. n. est vnuq; qd
ipor sensus. In eo. n. q possit mouere illū
dicunt oia. Quare necessariū sensū in infini-
ta diuidi: et omne magnitudinē eē sensibile.
Impossibile. n. albi quide videre. Ad aut
qñ. Si. n. no sic: vñq; cōtinget aliq; corp?
nullū hñs colorē neq; grauedinē neq; talem
aliā passionem. Quare nec oio sensibile. hec
n. sensibilia sūt: sensibile igit erit cōpositū:
nec ex sensibilib? .i. necessē. Non. n. ex ma-
thematis. Ampli? cut ad iudicabim? hoc:
aut cognoscem? nisi intellectui: s. no itelligi-
bilia. Nec. n. itelligit intellectus: que exteri?
nisi cu sensu. S. si hoc hñt sic: videt testifica-
ri illis qui iduisibiles faciūt magnitudines.
Sic quide vñq; soluetur sermo: sed hoc im-
possibile: dictum est enim prius in sermoni-
bus qui sunt de motu.

Deinde cu dic. Aut ipossibile obicit ad qñem
motam: et primo ad ostendendum q qualitates sen-
sibiles non diuiduntur in infinitum. secundo ad op-
positum ibi. si enim no sit. tertio excludit quandam
solutionē ibi: sed si hec habet sic dicit. ergo primo
q ipossibile videt qñates sensibiles diuidi in infini-
tus: q: vñqueq; predictarum sensibilitū qualita-
tus est nata agere in sensus et in hoc ē propria ratio
vñuicuiusq; earum consistit vt moueat sensum si-
cut ad rationem coloris pertinet quod possit mo-
uere visum. Si ergo predictae qualitates in infini-
tum diuiduntur consequens erit q sensus. i. ipsum

sentire in infinitū diuidat fin q mouet diuidit in i finitū fm diuisione magnitudinis fm quaz aliquid mouet: ita sequeret: q sicut id quod mouet pertransit quamlibet magnitudinem ita sentiens sentiat omne magnitudinem: sic omnis magnitudo eet sensibilis subdit autē rationē quare nō pcludit etiā pūcta esse sensibilia: q impossibile est videre alibi q nō sit qdā: et eade ratio est de sensibilibus huius autē ratio est quia sensus est virtus in magnitudine: cū sit actus organi corporali. Et ideo nō potest pati nisi ad hūc magnitudinem actiū enim dicitur esse proportionatū passiuo: relinquit autē p incontinenti omni magnitudinem esse sensibile: q quō sit intelligēdū ita patet: unde cōcludi potest: q qualitates sensibiles nō diuidunt in infinitū. Deinde cū dicitur si nō sic obic ad oppositū duobus rōnibus quaz prima talis ē si qualitates sensibiles nō diuidantur: pūctū esse aliqd corpū: minimū transcendēs diuisione sensibilibus qualitatibus nullā habens sensibile qualitatem. i. neqz colorē neqz grauitatē: neqz aliqd aliqd huiusmodi et ita huiusmodi corpū nō erit sensibile: q sole pūctū qūitates sunt sensibiles cū igit huiusmodi pūctū corpū sunt pē totū corpū: q est sensibile sequit q corpus sensibile sit cōpositū nō ex sensibilibus sed necesse est sensibile corpus ex sensibilibus componi. Ad enim potest dici: q corpus sensibile componat ex mathematicis corpibus in quibus cōsiderat qūitates sine qūantibus sensibilibus relinquit ergo q oportet qūitates sensibiles in infinitū diuidi fm rationē ponit ibi amō. cui adiudicabimur: et pcedit ratio sua ex h q anima nata est cognoscere oia vel fm sensus: vel fm intellectū: ut habitus est in tertio de anima sic ergo pūctū infinita corpora q transcendunt diuisionē qūantū sensibilia nō fuerūt sensibilia vt pōre sensibilibus qūantū? qūantū nō possūt adiudicari nisi p intellectū: ut cognoscant p ipsū: sed nō potest diuidi q sunt intelligibilia nihil. n. ex q sunt extra aliam intellectū intelligit ubi nūc sensus eorum. i. simul ea sensendo. Et ergo huiusmodi numerica corpora nō sentiunt intelligi non poterūt dici autē hoc ad excludēdū opionē platonis: qui posuit formas intellectuales esse et infinitas aut res intellectuales sunt ipse nature rex q sunt in singularibus que qdē fm q in singularibus sunt cadūt sub apprehēsiōe sensus: intellectus: et apprehēdit huiusmodi naturas abite et attributis eis quāda intēctōes intelligibiles. i. ex generalis spēs: que qdē intēctōes sunt solū vt intellectu nō autē vltērius extērius. vñ solus iteller ea cognoscit. deinde cū dicit. Sed si h. e. habet excludit falsas repositiones posset. n. aliquis dicere q ex quo posita diuisione magnitudinis in infinitū sequit incontinentens quicquid dicat de sensibilibus qūantibus siue deducam diuidant in infinitū siue q nō videt hoc attestari opionē illorū qui ponūt aliquas magnitudines indiuisibiles per hūc. n. modū predicta dubitatio soluetur. Si. n. corpus nō est diuisibile in infinitū nō sequitur aliqua corpora ē insensibilia si in infinitū nō diuidat qualitas sensibilibus sed hoc ē impossibile aliqz magnitudines ē indiuisibiles: vt patet p ea q dicta sunt in sermonibus de motu. i. in. vi. pbi.

De solutione autem eorum simul manifestum erit: et quare terminat species coloris et saporis et sonorum et aliorū sensibilibus Quorum quidem. n. sunt vltima: necesse terminata esse que intus: cōtraria autem vlti-

ma: omne autem sensibile habet cōtrarietatem velut i colore album et nigrū: in sapore dulce et amarum: et in alijs itaqz omnibus sunt vltima que cōtraria.

Deinde cum dicitur de solutione autē soluit predicta questionē: quam mouerat de diuisione sensibilibus qualitatum: et primo agit de formali diuisione earum que est generis in species secūdo de diuisione quantitatū ibi cōtinuū quidē igit dicit ergo primo q cum solutione predictarū dubitationū simul manifestandum erit quare sunt finite species coloris et saporis: et aliorū huiusmodi b. enim supra determinandū pmisserat: et huius rationē assignat: quia si est deuenire ad vltimū ex parte vtriusqz extremi necesse est ea que in medio sunt esse finita: vt pbatum est in primo posteriorū manifestum est autem q in quolibet genere sensitiū est quedā pvariētas: que est maxima distantia: et ideo cōtraria oportet esse vltima sicut in colore album et nigrum in sapore dulce et amarum et in alijs similiter vñ relinquit q species medie sunt finite.

Continuum quidem igitur ad infinitū diuidit in equalia: ad equalia vero finita. Ad autem nō secundum se cōtinuum in species finitas.

Deinde cū dicit cōtinuū quidē igitur soluit pūctam questionē de diuisione qūantū sensibilibus qualitatum: et primo presupponit quedā: secūdo pcedit ad soluendū ibi: Quoniam igitur passiones: circa pūctū presupponit duo quorū pūctū est q cōtinuum quodāmodo diuidit in infinita alio modo in finita. Si vero fiat diuio in pēs equalēs nō poterit diuio in infinitū pcedere dimōdo cōtinuū sit finitū: q si ab vno qz finito semp sub trabat aliqd ad mēsurā palmi totaliter cōsumēt. Si vero fiat diuio p partes inēquales pcedit diuio in infinitū: pūctū totū diuidat in diuidiū. Et itēz diuidiū in diuidiū: qd est quarta pē totū in infinitū pcedet diuio. secūda suppositio est q id qd nō est fm se cōtinuū sed per accidens sicut color: et alia huiusmodi diuidit per se qdē. i. formaliter in species finitas: sicut paulo ante dictum est.

Quoniam ergo passiones quidem sunt et species dicendum. Existunt autem in cōtinuitate: et in his sumendum: quia q potentia et q actu aliquid. Et ppter hoc decimum millesimū milia later visus quāuis visus su perueniat et qui in dyesi sonus later: quamuis cōtinuus existens auditur omnis cantus. Distantia vero intus existentis ad vltima later. Similiter autem et in alijs sensibilibus parua omnino. Potentia namqz visibilia ipsa: actu autem non: quando non se parauerit: et enim inest potentia que pedalis bi pedi actu itaqz diuisa.

Deinde cum dicit. Quoniam ergo passiones pcedit ad soluendū principalem questionē: q erat de diuisione sensibilibus qualitatum: et q ad hūc questionē rationē assumpserat et apparentia sensus: id primo igit de diuisione in infinitū: qd ad ipm sentire: sed pcludit pūctū qd ad ipa sensibilia ibi cō-

itaque circa primus duo facit primo inquit vtrum sentire procedat in infinitum secundum partes existentes in toto etiam modo secundo: vtrum secundum partes separatas ibi separate, dicit ergo primo quod quia passiones id est sensibiles qualitates dicende sunt: quasi quedam species: et forme: que non sunt infinite secundum se continere sicut dictum est: et tamen existunt in continuo sunt in subiecto secundum cuius divisionem per accidens diuiduntur consequens est quod sicut in continuo aliud est in actu sicut pars separata: et aliud in potentia. scilicet pars in continuo existens non separata ita est in his qualitatibus que sunt diuisibiles per accidens pars separata est actu existens. unde potest actu sentire pars autem in diuisa est in potentia: et ideo non sentit in actu: inde est quod quous superueniat visus est aliqua pars eius minima puta decima millesima later visus: et similiter quous totus cantus continuus quodatur tamen auditus aliquid later paruum de cantu puta dyesis: quod est minimum in melodia quasi quod distantia quedam toni: et sentoni huiusmodi autem distantia media inter vltima later: ita est in aliis sensibus: quod ea que sunt oino parua later oino sensus: sunt enim sensibilia in potentia non autem in actu nisi: quando separantur sicut videmus in magnitudinibus quod linea vnius pedis est in potentia in linea bipedali sed tunc est actu quando diuidit a toto: patet autem ex premissis falsum esse quod quidam mathematici dicunt: quod nihil simul totum videtur: sed visus percurrit per partes visibiles ac si videret sic paruum sicut et moueri sic decipiunt autem in hoc quod partes continui non sunt visibiles actu sed solum in potentia unde visus vtriusque toto visibili vtriusque quodammodo vno id visibili in suo genere nisi forte vtriusque partibus non diuisis: vtriusque sicut cum sigillatim inspicit vnam quantam. Sed tamen nec in hoc peccat visus visus ad quous minimas partes: quia sic sentire diuidetur in infinitum: quod supra diuisus est per locum uenit.

Separate autem tante superabundantie rationabiliter vtriusque et resoluitur in contrarium: velut minimum sapor mari infusus. Quoniam quoniam neque sensus superabundantia: secundum ipsam sensibilibus nec separata potentia inest certiori superabundantia nec tantum sensibile separatim erit actu sentire: sed tamen erit sensibile: potentia enim est iam et actu erit adueniens. Quod quidem igitur quedam magnitudines et passiones latent: et propter quam causam: et quomodo sensibilia: et quomodo non: dictum est. Cum autem vtriusque in existentia sic quanta quedam sunt: vtriusque actu sensibilia sunt: et non solum quod in toto: sed seorsum finita necesse est secundum aliquem numerum et colores: et saporos: et sonos.

Deinde cum dicit separate ostendit quod etiam partes separate non sunt in infinitum sensibiles: et primo ex parte ipsarum partium: secundo ex parte ipsius sensus. Quoniam dicit ergo primo: quod si ergo partes in paritate superabundantes separantur a toto rationabiliter videtur: quod non possunt permanere propter paritatem virtutis cōseruatis: quia virtus cōseruatis: quia virtus corporalis diuiditur secundum diuisionem magnitudinis: vtriusque patet in vi. pbi. et ideo illa minima separata pñecutur in corpus continens puta acres

vel aquam: sicut patet de alipuo liquore saporoso quod infunditur mari: et hoc patet quare corpus mathematicum est diuisibile in infinitum in quo considerat sola ratio quantitatis in qua nil est repugnans diuisioni infinite. Sed corpus naturale quod considerat sub tota forma: non potest in infinitum diuidi: quod quando iam ad minimum deducit statim propter debilitatem virtutis conuertitur in aliud unde est inuenire minima carnes sicut dicitur in primo pbi. nec tamen corpus naturale componitur ex mathematicis: vtriusque obiebat. Deinde cum dicit. Quoniam ostendit propositum ex parte ipsius sensus: ad cuius evidentiam sciendum est quod quatuor virtutes sensitiva est excellentior: tanto minor est imitatio nem organi a sensibili percipit manifestum est autem quod quanto minus est sensibile tanto minores imutationem facit organi: et ideo indiget excellentiori virtute sensus. ad hoc: quod sentiat in actu manifestum est autem quod potentia sensitiva non crescit in infinitum: sic nec alie virtutes naturales: unde etiam si corpora sensibilia in infinitum diuiderent: tamen non semper inuenirent superabundantiam sensus in excellentia virtutis secundum ipsam abundantiam sensibilibus in paritate nec etiam hoc esset superabundantia paritate sensibilibus separata remanente: quia superabundantia paritas sensibilibus est in potentia vtriusque sentiat a certiori et perfectiori: sensu quod si non addit non poterit actu sentire: sed tamen erit sensibile quod est in se iam. n. ex quo separatus est huius potentia actum ad mutandum sensus: et quoniam sensus aduenit sentit in actu sicut patet per vtriusque esse quod superat nullam magnitudinem esse inuisibilem. scilicet quod est in se quous autem sit inuisibilis propter defectum visus cōcludit ergo quod dicitur est: quod quedam magnitudines: et passibiles qualitates lateant sensus: et propter quod: etiam: et quoniam sint sensibilia: et quoniam non. Deinde cum dicit. Et autem pñecutur ex premissis: quod cum aliquo presens sensibilibus corporis huiusmodi habeat quantitatem vtriusque actu sensibilia non solum in toto existentes: sed et diuisus necesse est quod huiusmodi presens sint finite secundum aliquem numerum: sive in coloribus: sive in saporibus: sive in sonis: et sic secundum quod actu sunt sensibilia in infinitum non diuiduntur.

Biject autem vtriusque aliquis igitur: perueniunt autem sensibilia vel motus qui a sensibilibus qualitercumque fiat sensus: cum operetur in medium primo quemadmodum odor videtur facere et sonus: proprius enim prius sentit aliquid odorem et sonum. Posterioris ictu venit graue ita et visibile et lumen: ergo ne.

Biject autem aliquis vtrum aliquis re. Postquam prius prosecutus est questionem primam pertinentem ab ipsa sensibilibus. hic accedit ad questionem secundam que pertinet ad imutationem sensus a sensibilibus circa hoc tria facit primo mouet questionem: secundo argumentatur ab ipsa ibi. Quemadmodum? et Empedo. tertio soluit ipi vtriusque circa sonum. Circa primum considerandum est quod sicut supra habitum est quidam posterunt sensum mutari a sensibilibus per modum cuiusdam defluus. ita quod ipsa sensibilia et defluentia ab eis perueniunt visus ad sensum ipse vero posuit quod sensibilia per modum cuiusdam alterationis immutant medium. ita quod huiusmodi per mutationes perueniunt visus ad sensum est ergo questio qualitercumque fiat sensus vtrum: vel

ipsa sensibilia sunt aliorum opinionem vel limitatōes que sunt a sensibilibus. In sua opinione primo perueniunt ad medium: quod ad sensum: hoc non habet dubitationem in auditu: odoratum manifestum est. n. q. aliquis de propinquo prius sentit odorem: et similiter sonus potius peruenit ad medium auditus: quod faciat iter per cussionis quod causat sonum sicut manifestum potest percipere: qui per cussionem inspicit et longinquo manifestum est autem quod in gustu: tactu hec questio locum non habet: quia non sentiunt per medium extrinsecum unde dubitatio videtur esse de solo visu: utrum scilicet visibile: et lumen: quod facit videre prius perueniat ad medium quod ad sensum: vel ad quem: cuius terminum.

Quemadmodum et Empe. dicit attingere prius quod a sole lumen ad medium priusquam ad visum aut ad terram. Putabit autem utique hoc rationabiliter accidere. Adnotum enim videtur ab aliquo in aliquid. Quare necesse quoddam tempus esse in quo mouetur ab altero in alterum: tempus autem omne diuisibile: quare erat quando non videbatur: sed adhuc ferebatur radii in medio. Et si omne simul audit et audiuit: et omnino sentit et sensit: et non est generatio eorum: sed sunt absque fieri: tamen nihil minus quemadmodum sonum iam facto ictu non dum apud auditum. Manifestat autem hoc et litterarum transfiguratio: quemadmodum facta latitatio: ne in medio: non enim dictum videtur audiuisse quod transfiguratur aer de latere: ergo sic et color et lumen. Non enim uno quod quocumque habet hoc videtur: hoc vero videtur: quemadmodum equalia sunt. Nullum enim oportet alicubi vtriusque esse: equaliter enim factis non differt vel prope vel longe ad inuicem esse.

Deinde cum dicit. Quemadmodum Emp. obicit ad quoniam motum. Et primo argumentatur ad partem falsam quod rationis: sed excludit quandam falsam solutionem ibi: et si omne sit argumentatur: et ad quoniam primo per auctoritatem Emp. qui dicit quod lumen a sole per gradus primo peruenit ad medium quod ad visum: qui videtur lumen: vel ad terram videtur per lumen: et ultra quod radius solis non precedit hanc quod quoniam retigit in se de anima: sed improbat eam per hoc: quod in tam magno spatio sicut est ab oriente visus ad nos temporis latere successiones impossibile sed ibi putabit autem argumentatur ad idem per rationem: dicit quod si videtur rationabili et accidere scilicet quod visibile: vel lumen primo peruenit ad medium quod ad visum videtur. n. esse quidam motus ipsius visibilis vel luminis perueniens ad visum et ante quod mouetur ab alio aliquid. ita se habet quod prius in finem a quo mouetur postea in finem ad quem mouetur aliquid si simul esset in utroque finem non moueret de vno in aliud prius autem: posterius in motu numerat tempore ergo necesse est esse aliquid tempus in quo visibile vel lumen mouetur a corpore visibili vel illuminante visus ad visum. et aut tempus est diuisibile ut probatum est in. vi. pbi. Si ergo accipiamus medium illi temporis adhuc radius luminis: vel ipsi visibilis nodus peruenit ad visum. Sed adhuc mouebatur per medium: quod ostendit per magnitudinem per quam aliquid mouetur finem diuisione

temporis ut probatum est in. vi. pbi. deinde cum dicit. Et si omne sit excludit quandam in sufficientem rationem posset. n. aliquis putare quod sensum non prius perueniat ad medium: quod ad sensum: quod sensus sit percipit sensibile absque successione ita quod in auditu non prius et auditus: quod auditus esse: sicut in successione prius est moueri: quod motus esse. Sed simul quod aliquis audit iam audiuit: quia instanti perficit tota auditio: et vltimus est vix in vno sensu: quod si aliquid sentit: et sentit: et hoc ideo: quod non est generatio eorum: sed sunt absque fieri illorum. n. de eadem generatio ad quorum esse peruenit per aliquem motum successiuum: siue illi successiuus motus sit ipsa eorum forma terminus sicut si aliquid dicat generari: quod per successiuam alterationem peruenit ad albedinem siue ipsa dispositio ad formam ipsorum sit motus successiuus terminus: sic ignis et aqua dicuntur generari: quia dispositiones ad formam ipsorum: que sunt qualitates elementales per alterationem successiuam acquiruntur. Illa vero incipiunt esse absque hoc: quod generentur: vel fiat que nec secundum se nec secundum aliquas dispositiones precedentes in ipsis per motum successiuum causantur sicut de vtriusque casus in aliquid: vltimo successiuo motu preexistente in ipso: sed quodam alio facto sibi sinistro similiter: et aer incipit illuminari nullo motu successiuo preexistente in ipso: sed ad presentiam corporis illuminantis: et similiter sensus incipit sentire nullo motu in ipso preexistente: sed ad debita oppositiones sensibilis. Et ideo si aliquid sentit: et iam sentit nihilominus tamen propter hoc non oportet quod sensibilia: vel motus sensibilium absque successione sensibilium perueniat ad sensum manifeste enim apparet: quod simul aliquis audit: et audiuit: et statim tamen sonus non statim facto ictu quod casus sonum peruenit ad auditum: et hoc fit medium per translationem litterarum: quando alicuius locutio auditur ex longinquo: ac si sonus vocis litterate deferatur per medium successiuum propter hoc enim audientes sonum non videntur auditu discreuisse litteras prolatas: quia aer motus in medio transfiguratus quasi admittit impressionem primi sonantis: quod quidem contingit quandoque propter aeris imutationem sicut cum multis loquentibus non potest discerni quod aliquis dicat propter hoc quod motus inuicem se impediunt. Quandoque vero contingit propter distantiam sicut enim actio calefacientis in remotioribus debilitatur. ita etiam immutatio aeris que est a primo sonante: ex quo contingit: quod ad illos: qui sunt prope loquentem perfecte contingit sonus cum debita expressione litterarum ad remotos autem cum quadam confusione: vix igitur similiter se habere: et de colore: et de lumine: quia etiam color: et lumen non videntur quocumque sunt disposita secundum situm: sed requirunt determinata distantia. sicut enim locutiones a remotis audiunt absque discretionem litterarum ita etiam corpora videntur a remotis absque discretionem dispositionis singularum partium: nec ita de relatione visus: et visibilis sicut de relatione equalitatis: ad hoc enim quod aliqua sunt equalia non requiruntur aliquis determinatus situs: sed qualitercumque mouentur eorum situs semper manent eodem modo equalia nec differt utrum sint prope: vel longe. videtur ergo: quod sicut transfiguratio litterarum manifestat sonum successiuum peruenire ad auditum quous postquam iam peruenit sit audiat: ita et inspecta visio visibilium finem vix significat: quod color: et lumen successiuum

virtus illuminatis: et ideo est vni illuc mediatum
et illuminatio totius mediū vna. Deinde cum dicit
oio v; similiter ostendit per dīam et dicitur si vni
uersali loquimur de altitudine et latitudine loci mutatio
si similis se habet i vtroque: qd loci mutatio rationabilis
pungit pā ad mediū magnitudinis supra qm ē mo-
tus qd ad vltimū: qd si loci mutatio est motus de
extremo magnitudinis ad extremū eius: vnde o5:
q mobile i medio rplis pertingat ad mediū magni-
tudinis: et tūc ratio sup inducta locū h3 in loci mu-
tatione sonus aut psequit quēdā motū localem in
quatuor. scilicet percussione causante sonū pmovent aer
vltis ad auditū: ideo rationabile est: q sonus prius
perueniat ad mediū: qd ad auditū: sed in his q alte-
rant nō similit se habet: terminum. n. alterationis nō
sunt ipsa extrema magnitudinis. Et ideo nō pō-
ter: q tempus alterationis p se loquēdo cōmentūret
aliqui magnitudinis. ita q in medio rplis motus pue-
niat ad mediū magnitudinis sup qm sit motus: qd h nō
dare i altitudine q nō ē motus in qritate vbi h i q
litare neq ad mediū magnitudinis q mouet pigit. n.
aliqui q totū corpus simul alterat nō autē dimidiū
eius prius. Sed videmus q tota aqua cōgelatur
sicut. n. in motu locali tempus cōmentūrat distātie
magnitudinis sup qd transit motus: et fm diuisiones
eius diuidit: vt pbat in. vi. phi. ita in alteratione
tempus cōmentūrat distātie terminor. Et ideo
maius tēpus requirit ceteris parib3 ad hoc q de
frigido fiat calidum qd ad hoc q de tepido fiat ea-
lidus. Et ideo si aliqua extrema sunt iter que nō sit
accipe mediū q de vno extremo in aliud fiat trāsi-
tus sunt ab alijs medio p predictio aut ē oppositio cu-
ius nō est mediū fm se: vt dicit in primo postero-
rior: et eadē ratione de priuatione supposita aptitu-
dine subiecti cū priuatio nihil aliud sit q negō i sub-
iecto: vni omnes mutationes quaz finitū sunt eē: et
nō ē iō priuatio et forma sunt istarū: nō pōt eē
successiue in alteratione. n. successiue attendunt
successio fm distātia vni. Prius ab alio p determinā-
ta media in qua qd distātia tota magnitudo cor-
poris in qua pōt immediate virtus prius alterantis
pferat sicut vni subiectū: qd statim fieri incipit
moueri. sed si sit corpus alterabile tam magnum q
virtus prius alterantis nō possit ipsū attingere fm
totū: sed fm partē eius segē q prius pars primo alte-
rata alterabit psequens alia: ideo dico q si fuerit
multū corpus qd calefit vel qd cōgelat necesse ē q
habitu parat ab habitu. i. q prius pars ab immediate
precedēte alteret. Sed pma pars alterat ab ipso
primo alterante: simul et subito: q nō est ibi succes-
sio ex pte magnitudinis. Sz solus ex pte ppariaz qū
rati: vt dictū est. hoc autē est cū qd odor p pūct ad
mediū qd ad sensum: quia hoc fiat p alterationem
sine motu locali: q corpus odoriferū nō pōt fil mu-
tare totū mediū: s. inuaret partē vna q imutat alia:
et sic successiue puenit imutatio ad olfactus per plu-
res motus: vt supradictū est: et eē simile in gustu: sic
in odoratu si nos videremus i humido aqueo: q so-
lū successiue est saporis sicut in aere: qui est suscep-
tiuis odoris: si itē pōt fieri sentiri sapor per altera-
tionē mediū a remotis anteq3 tangeremus corpus sa-
porosū sicut cōtingit circa odoratū videt aut qd
dicit esse cōtrariū ei p qd plūs pbat in. vi. phi. oē
qd mouet esse diuisibile: q pars ei3 est in termino
a quo p in termino ad quē sic igitur videt q dum

aliquid alterat de albo i nigrū qd vna pars ei3 ē alba al-
tera sit nigra: et sic nō pōt eē q totū sit alteret. Sed
pars post partē dicit aut quidā: q itē pbi ibi est
ostendit non quidē q vna pars mobilis sit in ter-
mino a quo et alia in termino ad quē s. q mobile sit
in vna parte termini a quo: et in alia parte termini
ad quē: et sic in alteratione nō oportet: q vna pars mo-
bills prius alteret q alia: sed q totū mobile qd al-
terat puta de albo i nigrū habeat partē albedinis
et partem nigredinis: h anteq nō conuenit intentio-
ni aristo. q per hoc nō pbat: q mobile esset diui-
sibile: sed q termini motus sint aliquantū diuisibi-
lis: nec etiā cōpetit verbis quibus vni sicut paret
diligenter istam ei3 intēti: in qua manifeste hoc re-
fert ad partes mobiles: ideo aliter dicendū est q
de numero illa intelligit de motu locali qui est ve-
re: et fm se cōtinuus agit enū aristo. in. vi. phi. de
motu sup ratione cōtinui motus vero augmētū et
alterationis nō sunt simpliciter cōtinui vt dictum est
in. vii. phi. vnde in alteratione non verificat illud
aristo. dictū dno: sed solū qd accipit qdam cōtinui-
tate ex mobili cuius vna pars alterat alia mobile ve-
ro: qd totū simul attingit a virtute prius alterantis
h3 se sicut qdā indiuisibile: qd ad hoc qd sit alter-
rat. Deinde cū dicit rationabilis aut pcludit exmissis
pncipale intēti: dicit q rationabilis insensibilis in qd
est aliq3 mediū inf sensibile: et organū sentiēdi non
sit panis et mouet totū mediū: s. successiue pter qd i
lumine: et hoc ppe p dicta: pmo qd ē: q illuminatio
sit p motū localem: vt sonatio sicut ē mpe. posuit: s. p
motū alterationis. s. sedo q nō sunt ibi multi motus
sicut dictū ē de odore: s. vnus tū qd ad audiēdi ē. ter-
tio q lumē nō h3 ppariaz: s. tenebra oppōit ei: sicut
simplex priuatio: ideo illuminatio sit subito: et idem
oportet dicere de visione: quia lumē facit videre.
vni mediū inuaret a visibilib3 pportioabilis luminis.

Et autem et alia quedam obiectio
talis circa sensus: vtrum contingit
duos simul sentire in eodem et in
diuisibili tempore vel non.

Sed autem obiectio et. solutus duabus que-
stionibus hic plūs psequitur trias: que
tūc pōt fieri ex parte ipsius sensus: et circa hoc tria
nos in facit. primo mouet questionem. scūdo ob-
icit ad partem fallam ibi si autem semper. tertio de
terminat veritatem ibi prius autem dicta obiectio
ne. dicit ergo primo q circa ipsos sensus est que-
dam alia talis obiectio vtrius. cōtingat: q simul. et
in eodem indiuisibili tempore sentiat. dictos sensus
puta si dū visus videt colore: auditus audit vocē.

Si autem semper maior motus minorem
depellat. propter quod delata sub oculis
non sentiunt: si fuerint vehementer in aliquip
intendentes vel timentes vel audientes mul-
tum sonum: hoc itaq3 supponatur: et q vni
quodq3 magis est sentire simplex existens
quā cōmixtum velut vinum intemperatum
et mel et colorem et notam solam quas in dia-
pason quia obscurant se inuicem hoc au-
tem faciunt ex quibus vnum aliquid sit si
itaque maior minorem motum depellit.
necesse si simul sint et ipsum minus sen-

sibile esse qd si solus esset: auferetur. n. aliquid minoris comitione: siquidē omnia simpliciā magis sensibilia sunt. Si igitur equales fuerint alteri existētes: neuter erit sensibilis obsecrat. n. alter alterum: simplicem autē nō est sentire. Quare aut nullus erit sensus vel alter ex vtriusq; quidē qdē & videre fieri ex comitione in quocūq; comiscantur. Quoniam ergo ex quibusdā quidē sit aliquid: ex quibusdā vero nō sit: alia autem que sub alio sensu: comiscetur enim quorū vltima contraria. Nō est autem ex albo & acuto vinum fieri: nisi fin accidēs: sed nō sicut ex acuto & graui symphonia: ergo nec sentire cōtingit ipsa simul: equales enim existētes ipsorum motus exterminabunt inuicē: quoniam vni nō sit ex illis: si vero inequales: melior faciet sensum.

Deinde cū dicitur autē semp obicit ad partem falsam. Ad ostendendū qd duo sensus nō possunt simul sentire. & primo ponit rōnes ad b ostendendū. secūdo excludit quandā falsam solutiōē per quam hoc sustinebat ibi. Quod aut dicitur circa primū. d. i. p. ponit tres rōnes: quarū prima a capite ex mutationib; sensibilia. secūda ex pte ipsi sensus ibi adhuc sit sensus. ito ex pte rōne sensibilia ibi. Amp. p. rōne circa primā rōne pmitit duas suppositiōnes quarū prima est: qd maior motus repellit minorem: & ex b dicit. qd puenire: multoties ea que latent sub oculis homines nō sentiūt ppter alius fortiozem motū: vlt exteriorē siue rōnis sicut cū. heies aliqui vebemēter intendūt ad aliquid siue appetitū ue virtutis sicut cū homines vebemēter timēt: vlt etiā extiozem. Aliquius sensibilia. sicut cum homines audiūt magnū sonū hoc igit ppter euidētiā dicit esse supponēdū secūda suppositiō est qd vni quodq; magis sentit: si sit simplex: qd si sit alteri permittit: sicut vinū purū fortius sentit qd si sit remperatū aqua: & idē est de melle qd ad gustum: & de colore qd ad vīsum: qd ad auditū de vna voce que magis sentit si sola sit: qd si audiat in consonātia ad alia voce puta in dyapason vel in quacūq; alia consonātia: & hoc ideo: qd ea que comiscetur obscurant se inuicē. Sed b secūda suppositiō nō habet locū nisi in his ex quib; vni fieri pōt b. n. sola pmissiō ex his aut duabus suppositiōib; vlt teri: procedit cū subdit. Si itaq; maior. & dicit: qd si maior motus repellat minorem: vt prima suppositiō dicit necesse est si ambo motus sunt simul qd ē maior motus minus sentiat: qm si ēt solus: qd aliquid eius auferat per minoris comitionē: vt p ex secūda suppone. i. qd simplicia sunt magis sensibilia qd pmuta: dicit aut si sint simul: qd maior motus quicq; est tam fortis: qd nō pmitit aliū motū fieri: & tūc in nullo diminiat ex motu minore: qd nō est: sed si non tantū pueniat: qd omnino ipediat minorem motū fieri duob; motib; existētib; necesse est: qd minor motus in aliquo obscurat maiorem. Si ergo motus fuerint duo equalitē diuersi existētes neuter erit sensibilis: qd totalitē alter obscurat alterū nisi forte ex istis duobus motib; permissione fiat vnus motus. Et nō pōt aliquis eorū simplex sentiri: & sic oportet qd

vel nullus sensus facit illorū motū. Et qualium vel qd sit quidā alter sensus cōpositus ex vtriusq; inquitur. i. id qd sentit est cōpositū ex vtriusq; hoc manifeste apparet in oculis que comiscant permittit nō ē aliquid eorū qd comiscant: sed qdā alter cōpositus ex his sic ergo ex pmissiōib; p: qd si duo motus fuerint in equales maior obscurat minorem. Si aut equales vel nil sentit: vel aliquid comitū: ex his aut vltius pcedit pponens: qd quidā ex quibus pōt aliqd vni fieri: qdā vero sunt ex quib; vni fieri non pōt & huiusmodi sunt illa que sentiūt diuersis sensib; sicut color & odor: illa enim solū comisceri possunt in quibus extrema sunt p. raria: qd comitū: sit per quandā alterationē: sed ea que sentiūt diuersis sensibus nō sunt p. raria adiuncte: vnde non possunt comisceri. vnde nō sit aliqd vni ex colore albo & fo no acuto nisi forte p accides inquantū pueniūt i eodem subiecto nō aut per se sicut symphonia pstituit ex voce graui & acuta & ex his cōcludit qd nullo modo cōtingit sentire sensibilia diuersorū sensū simul quia si eorū motus sint equales omnino desinent se inuicē cum non possit vnum fieri ex istis. Si vero sint inequales maior motus pueniat: & ipse solus sentietur.

Adhuc si magis simul duo sentiat vtiq; anima vno sensu quorū vnus sensus velut acutus & graue: magis enim simul mor vni? ipse ipsius qd duorū puta vīsum: auditū: vno autē simul duo nō est sentire si nō mixta fuerint. Ad ista enim vni vult esse: vnus autem simul vnus sensus: vnus autē simul ipse. Quas necesse mixta simul sentire: quia vno sensu fin actū sentit: vni quidē enim nūmero qui fin actū vnus: specie autē qui fin potentiam vnus: & si vnus ergo sensus qui fin actum vni illud dicit: & miseri ergo necesse ipsa. Quando ergo non fuerint mixta: duo erunt sensus qui fin actum sed fin vnus potentia & indiuisibile tempus vna necesse ē operationes: vni enim qui ad semel vīsum & mor vnus: vna autē potentia. Non ergo cōtingit duo simul sentire vno sensu: at vero si ea que sub eode sensu simul impossibile si sunt duo: palam qd adhuc min: que fin duos sensus cōtingit simul sentire velut albu & dulce. Adde enim qd idem vni numero anima nullo alio dicere nisi in eo qd simul. Nō autē specie vni indicāre sensu & modo: dico autē hoc qd forte albu & nigrū alterū qd p ptiū idem indicabit & dulce & amarū: idem quidē ipse: ab illo aut alius: sed aliter vtrūq; contrariorū. Eodem autē modo sibiipsis coelementaria puta sicut gustus dulce. ita vīsus albus: & sicut iste nigrum: ita ille amarū. Deinde cum dicit Adhuc si magis ponit fam rationē que sumit ex vnitatē & pluralitate sensū & arguit p locū a maiori negative. Magis enim videt qd anima possit duo aliqua sentire simul pertinentia ad vnū sensum sicut acutus & graue insonis qd diuersa sensibilia ad diuersos sensus pertinentia p

duos sensus et huius ratione assignat: quia quanto motus sunt magis diuersi minus videntur eide po-
tentie simul attribui. duo autem motus quibus anima si-
mul sentit diuersa sensibilia diuersorum sensuum et di-
uersorum generum sunt magis diuersi quam duo motus: quibus per unum sensum sentit diuersa sensibilia eiusdem generis unde magis videtur: quod possit esse simul in una anima motus unus sensus respectu diuersorum sensibilia eiusdem generis quam motus duorum sensuum pura visus: et auditus posita hac comparatione remouet id quod magis videtur: et dicitur quod non contingit simul sentire duo sensibilia per unum sensum nisi fuerint commutata: et tunc quando mixta sunt non sunt duo: quia mixta natura liter est aliquid unum: quod autem sensus unus non possit cognoscere multa nisi in quantum fuerit unum per mutua-
raz. probatur per hoc quod unus sensus in actu non potest esse simul nisi unus sicut nec aliquid una operatio aut unus motus terminatur nisi ad aliquid unum sensus autem non potest esse simul in actu ubi unus: sicut nec aliqua po-
tentia simul recipit diuersas formas. unde necesse est quod si aliquis sensus puta visus: vel auditus debeat sentire plura sentiat ea in quantum sunt facta unum per mixtionem: hoc ideo quod potentia sensitiva sentit illa duo secundum sensum in actu. id est secundum unam operationem sensitivam: et hoc autem sensus secundum actum. id est operatio sensitiva habet unitatem secundum numerum: quod est unum sensibilibus operatio autem est unum sensus secundum actum siue una operatio sensitiva et eo: quod est secundum potentiam una sunt omnes visiones quoniamcunque visibilia sunt eiusdem speciei propter unitatem potentie: sed visio huius rei differt numero a visione altere rei necesse est ergo si est unus sensus secundum actum: quod unum dicatur. id est iudicet ergo quod si sunt multa quod commisceantur in unum: si non fuerit mixta necesse est: quod sint duo sensus secundum actum. id est due operationes sensitivae: sed necesse est: quod unus potentie in eodem indiuisibili tempore sit una operatio: quod unum rei non potest esse si mul visus unus: et unus motus. vii. cum operatio sensitiva nihil aliud sit quam visus quidam anima videtur potentia sensitiva erit motus quidam ipsius potentie in quantum sensus mouetur a sensibili. et non ergo unus sensus sit una potentia non contingit quod sic multa sentiat unum sensum. Si ergo ea quae sunt unum sensus non possunt simul sentire: si sunt duo manifesta vel ad hoc quod minus contingit sentire quod sunt secundum diuersos sensus sicut albus et dulce hanc autem illationem consequenter manifestat dicere quod anima nullo modo alio videtur iudicare aliquid esse unum numero: nisi in quantum simul ab ea percipit. ipsa enim operatio sensitiva est una numero in quantum est sit vel dictum est: sed anima dicit aliquid esse unum specie non ex eo: quod simul sentit: sed quia est idem sensus qui iudicat utrumque: et quia est idem modus quo utrumque sentit: et ad exponendam hanc dixerat subdit: quod idem principium. id est idem sensus principium iudicat de duobus diuersis. scilicet de albo et de nigro: et similiter dulce et amarum iudicat quidam sensus: qui est idem numero: quod eodem sensu. scilicet gustu utrumque cognoscit. Si igitur sensus qui idem est cognoscit dulce et amarum alius est ab illo qui cognoscit album et nigrum: sed tamen unus: id est idem sensus alius cognoscit utrumque contrarium unum enim cognoscit sicut habitum: et aliquid perfectum et aliud sicut privationem et aliquid imperfectum omnia enim contraria hoc modo se habent: tria igitur modis quo utrumque sensus cognoscit coelaria. id est in proportionibus sibi respondentibus. Et o. n. modo quo gustus sentit dulce visus albus: et sicut visus nigrus: et gustus amarum: per ergo quod anima iudicat aqua esse diuer-

sa specie vel diuerso sensu sicut albus et dulce: vel eodem sensu sed diuerso modo sicut albus et nigrus unum autem numero ex hoc quod simul sentit. Si ergo impossibile est illud quod est unum specie esse unum numero vel impossibile est quod anima simul sentiat: vel ea quae cognoscunt diuersis sensibus: vel ea quae cognoscit unum sensum: sed alio: et alio modo quod minus diuersa esse videtur.

Ad plus si contrarium motus contrarij: simul autem contraria in eodem et atomo non contingit esse: sub sensu autem uno contraria sunt: velut dulce et amarum: non utique contingit sentire simul. Similiter autem palam quod neque quae contraria nec quidem enim albi sunt: nec vero nigri: et in alijs similiter velut sapor: hi quidem dulcis: hi vero amari: nec que commixta simul: proportionibus enim sunt oppositorum: velut dyapason et dyapente nisi sicut unum sentiant: sic autem una proportio extremitatum sit: aliter autem non. Erunt. n. si nec quidem multi ad paucum vel imparis ad parem: nec autem pauci ad multum vel paris ad impari. Si ergo plus adhuc distant ab invicem et differunt: coelementariter quidem dicta in alio autem genere quam que in eodem genere: dico autem puta dulce et albus voce coelementaria: genere autem alia: dulce vero amigro multo amplius specie differt quam albus: adhuc utique minus contingit ipsa simul sentire quam que genere: quare si non nec: nec illa.

Optime si contrarium motus et c. positus duabus rationibus: sed ostendendum quod non contingit sensus duos sentire hoc ad idem ponit tertiam rationem quod sumit ex contrarietate sensibilibus: et dicit quod imitantes que sunt a contrariis sunt contrarie: sicut calefactio et refrigeratio. contraria autem non possunt simul esse in eodem atomo. id est indiuisibili in eodem. n. indiuisibili possunt simul esse contraria secundum diuersas partes manifestus autem est: quod ea quae cadunt sub sensu sunt contraria sicut dulce et amarum ergo non possunt simul sentire et sumi lis ratio. est hiis quae non sunt contraria. scilicet in medijs quorum quedam magis appropinquat ad unum extremum quedam magis ad aliud sicut supradictum est de coloribus: et saporibus: quod colorum mediorum quidam pertinet ad album et quidam ad nigrum: et similiter saporum mediorum quidam pertinet ad dulce: quidam ad amarum: et eadem ratio est de commixtis cibis quia diuersae mixtiones habent quidam contrarietatem: quod diuersae commixtiones sunt secundum diuersas oppositas que habent quandam ad invicem ut patet in consonantijs: quare una dicitur dyapason quod consistit in dupla proportione quod est duorum ad unum alia autem dicitur dyapente quod consistit in triplice set qui altera que est tria ad duo: ista autem in quantum sunt commixta diuersis proportionibus non possunt simul sentire per oppositas proportionibus: nisi forte duo sentiant: ut unum quod sic fiet una proportio ex diuersis extremitatibus: ostendit consequenter diuersas proportionibus esse oppositas secundum duplicem oppositionem: que inueniuntur quarum una est secundum multitudinem: et paucum: et secundum oppositum: proportio dupli: et proportio dimidii: itaque

proportio dupli multæ ad paucum proportio: vero si
medij est pauci ad multa. Alia vero est oppositio
fm par. & impar: fm h opponitur proportio dupla:
& serquialtera. Nam proportio dupla est duorum ad
vnu: quasi paria ad impar vnu enim est forma im
paris numeri serquialtera autem proportio est trium
ad duo: quod est imparis ad pares sit ergo patet q
nō possunt simul sentiri: que eadē sub eodem sensu
plus autē distant ad invicē que coelenter sibi cor re
spondēt in diversis genere existēdi puta dulce: & al
bum: q̄ ea que sunt vnius generis: q̄ ea que sunt
vnius generis nō distinguat specie nisi ppter modū
sentendi sicut albus: & nigrus. Et a vero que sunt di
versorum generis possunt differre specie nō ex par
te sensus: sed etiam ex pte modi sicut dulce a nigro
plus differt q̄ album vnde min⁹ possunt simul sen
tiri: quod est q̄ esse vnum numero: vt suprahabitū
est. Si igitur ea que sunt vni⁹ generis ppter arit
metiam nō possunt simul sentiri multo minus ea que
sunt diversorum generis possunt simul sentiri.

Quod autem dicunt quidam eorum qui
circa symphonias: quod non simul quidem
pertingunt soni: vident autem: & latent cum
tempus insensibile fuerit: vtrū recte dicē
vel non: forte enim vtrūq̄ dicit aliquis & nūc
ex hoc putabit simul videre & audire: q̄ in
ter media tempora latent bis.

Deinde cū dicit. Quod autē dicit quidā excludit
quādam falsas solutōes hui⁹ q̄ntis: & primo narrat eā
scōo improbat ibi. An h est ver. dicit ergo pmo: q̄
qdā de symphonias. i. de sonatibus musicis tractā
tes dixerūt q̄ soni psonates nō simul pueniūt ad au
ditū: s̄ vident simul puenire cor: q̄ tps mediū est in
sensibile pp putat de quo pōt esse dubius recte di
cantur: vel nō: si enim h recte dicat pōt erit aliq̄s si
milis in ppositō dīe cōsenties pmissis rōnibus q̄ n
est possibile sibi videre: & audire s̄ tñ sensibili vi
det ita ptingere: quia latet nos tempora media vi
sionis & auditionis.

Aut hoc non verum: neq̄ contingit tem
pus esse insensibile nullum neq̄ latere: sed
omnia quecūq̄ contingit sentire. Si enim
quoniam ipse seipsum sentit: vel alias in cō
tinuo tempore nō contingit tunc latere: q̄
est: est autem aliqd in continuo & tantū quā
tum omnino insensibile est: manifestum q̄
tunc latebit vtrūq̄ si est ipse: ipsum & quod vi
det: & quod sentit: & si sentit. Ampli⁹ nec vtrū
q̄ erit: nec tempus nec vlla res que sentit: in
quo non sit quia in huius aliquo vel q̄ isti
us aliquid videt si quidem est aliqua magni
tudo & temporis & rei insensibilis omnino
propter paruitatem scilicet enim totam vi
det & sentit eodem continuo tempore nō eo
q̄ in huius aliquo auferatur. a. g. b. in qua
non sentiebat. Non ergo in huius aliquo
vel istius aliquid: velut terram videt totam:
quoniam hoc ipsi⁹ in anno ambulat quo
mam in hac parte ipsi⁹ at vero. in. g. b. nihil

sentit eo ergo q̄ in hui⁹ allquo. s. a. b. sentit
dicit in totum sentire. a. b. & totam. Eadem
autem ratio & in. a. g. semper enim in aliquo
& in aliquid totum autem nō est sentire. a. g.
b. Omnia quidem igitur sensibilia sunt: s̄
non videntur quecūq̄ sunt: soli autem ma
gnitudo videtur: & quod quattuor: cubitorū
a longe: sed non videt q̄tuncq̄ sed aliqū
do indivisibile videt non indivisibile: di
cta autem est causa in anterioribus de hoc.
Quod quidem igitur nullū est tempus in
sensibile: manifestū ex his.

Deinde cū dicit. Aut hoc nō ver. improbat pte
dictā solutōne & circa hoc etia facit pmo iterum id
q̄ predicta solutio supponit secundo narrat q̄ di
xerat ibi. Omnia q̄d igit dicit ergo primo q̄ nō est
ver q̄ dicta solutio supponit. & q̄ sit aliqd tēpus i
sensibile vel latet sensus nullū. n. tempus est tale: s̄
omnia tps cōtingit sentire. Deū dicit. Si. n. aut ip
se pbat q̄ dixerat duabus rōnibus circa quāz pū
mā p̄siderandus est: q̄ tēpus nō sentit quasi aliqua
res permanēs pposita sensui sicut videt color: magni
tudo sed ppter hoc sentit tēpus q̄ sentit aliquid
q̄d in tpe: & oīno sequit: q̄ si aliqd tēpus nō sit sensi
bile: q̄ id q̄d est in tēpore illo non sit sensibile dicit
ergo q̄ si aliq̄ aliquis sentit seipsum esse in aliquo
ptinuo tēpore nō cōtingit latere illud tēpus cō
nūtelus est autē q̄ homo: vī aliqd aliqd est in quo
das ptinuo tpe: & q̄tuncq̄ dicat parvū tps esse i
sensibile manifestus est q̄ latebit hoīes si ipse sit i il
lo tpe & latebit. n. si i illo tpe videt tpe: vī sentit q̄
est in cōueniens oīo ergo ipossibile est aliqd tēpus
ē insensibile secundā rationē ponit ibi ampli⁹ non
vtrūq̄ erit circa q̄s primo p̄siderandus ē: q̄ sicut dīe
phus in. v. p̄bi. tripliciter dicit a mouere. aut moue
ri vno modo p accēdes: vt si dicamus musicū am
bulare alio modo fm pte: vt si dicam hoīem sana
ri: quia oculus sanat. tertio modo pmo & p se quādo
aliqd mouet vel modus nō: q̄ vna ps eius tñ mo
uet vī aut mouet sed q̄ totus mouet s̄ quālibz suā
partē: s̄ sibi pōt dici tripli aliquid sentiri vno mo
do & per accēs sicut dulce vī alio modo fm partē:
vt si dicamus hoīem videt q̄ solus caput eius vi
det. tertio mō primo & p se. s. h. q̄ aliq̄ ps ei⁹ videt
tur dicit ergo q̄ sic est aliqua magnitudo: vel tēpo
ris: vel etiā rei corporalis insensibilis ppter puita
tem sequet: q̄ nec tēpus: nec vlla res sit que sentit:
vel q̄ sensus sentit. s. in quo tempore. s. non sit. i. nō
sentiat q̄ in hui⁹ aliquo. q. d. nullum tēpus erit pos
sibile: q̄ nō dicat sentiri ppter aliq̄ partē ei⁹: & q̄tū
ad rē corporeā subdit: vel q̄ illi⁹ aliqd videt. q. d.
nulla magnitudo corporeā erit q̄ nō sentiat: q̄ ali
qua ps ei⁹ sentit: q̄d est eam nō ē sensibile pmo ad
pbandū autē q̄ dixerat subdit: q̄ si aliquis videt:
vel sentit quocūq̄ sensui aliquo cōtinuo tpe non
rōne alicuius partis tēposi: vel magnitudinis & p
men ponat aliqua magnitudo & tempus esse insen
sibilis ppter paruitatem sit igitur quedam magni
tudo vel tps vel rei corporalis. a. b. g. & si ps eius
que est. b. g. insensibilis ppter paruitatem nō ergo
de hac parte insensibilis ppter paruitatem poterit
dici q̄ sentiat in huius aliquo si sit tempus insen

bile vel q^o sentiat aliquid istius: si sit insensibile corpus eo modo quo dicitur de tota terra: q^o videtur ab aliquo aliqua pars ei videtur de aliquo q^o ambulat in anime: quia ambulat in quadam parte anime: q^o ergo. m. g. b. nil sentit relinquere q^o dicat sentire totum a. b. siue sit tempus siue corpus: q^o in residua parte eius sentiat. s. a. g. et eadem ratio est de magnitudine a. g. q^o ponbat sentire: q^o aliqua pars eius erit insensibilis p^o paruitate. Et ita semper dicet sentiri q^o cumq^{ue} sensibile: q^o in aliquo eius sentiat si sit t^ops: vel q^o aliquid ei sentiat si sit corpus nihil alia totum erit sentire: sicut nec a. g. b. h. aut v^o incoherens. non ergo est aliq^{uod} t^ops: vel aliq^{uod} corpus insensibile p^o paruitatem. v^o autem: r^o efficacia non habet sentiri. n. aliquid b. q^o habet virtutem immutandi sensum p^obat ar. vii. p^obi. q^o si aliq^{uod} totum mouet aliq^{uod} mobile i aliquo t^ope non q^o pars ei moueat illud mobile i quocunq^{ue} t^ope et t^o dictum est p^oima mouens: q^o totum mouet s. forte nulla pars ei moueat. sicut ergo v^o posse dici q^o aliq^{uod} sit primo sensibile s. aliquae partes ei sunt insensibiles p^o paruitate et aut ad hoc dicitur: q^o differt log^o de parte i toto existere: de parte separata a toto pars. n. aliquid mouetur p^omo si sit separata moueri non poterit: sed si i toto erit non coheret ad virtutem mouendi: sed o^{mnino} est expers virtutis motus: sequeret^{ur} q^o totum non esset primo mouens. Sed r^one partis ad q^{uod} p^oinet virtus motus. Sicut et nihil phibet aliq^{uod} p^o separatis acceptis latere sensus p^o paruitate: v^o si pra^{ter} habitum est: q^o t^o put in toto existit cadit sub sensu inq^{uod} sensus ferit sup^{er} totum non exclusa aliq^{uod} parte: et id ad hac dubitationem aperietur p^oter eam. v. oia quidem igitur ostendit q^o sit verum circa p^odicta et dicit q^o oia sine magna sine qua sunt sensibilia. Sed non videntur q^{uod} q^o sunt. i. non v^o ei modo s^{ed} q^o sunt sicut p^o de sole cuius magnitudo est longe maior tamen p^oter hoc q^o a longe est v^o r^oto cubito: vel et min^{us} sicut et licet oia sunt sensibilia sensui s^{ed} natura. non t^{amen} videntur in actu q^{uod} t^ops sit: s. aliq^{uod} indiuisibile s^{ed} s^{ed} q^o pot^{est} intelligi q^{uod} dicitur vno modo: s^{ed} q^o indiuisibile dicitur aliq^{uod} corpus naturale minui: q^o non pot^{est} diuidi vlt^{erius} q^{uod} corpus paratur et tunc residuum in corpus continetur: tunc sensus erit: q^o corpus indiuisibile est q^{uod} i seipso insensibile s^{ed} t^{amen} h^{oc} indiuisibile sensus videtur si pot^{est} alio modo pot^{est} intelligi indiuisibile: q^o non est actu diuisus: s^{ed} pars continui: huius indiuisibile non videtur sensus i actu: et q^{uod} ad vtriusq^{ue} expone^{re} co^{nt}erit q^{uod} subdit: q^o ea huius dicitur et p^o in determinatio^{ne} p^ome q^onis v^o aut sed a exposito melior: q^o per hoc soluit obiectio p^odicta: q^o s. pars q^{uod}libet co^{nt}inue magnitudinis sentit quidem in toto put est in pot^{est}ia ipsa: s. non sentiat in actu q^{uod} sit parata vltimo et co^{nt}cludit manifestu esse ex p^odictis q^o nulla tempus est insensibile.

E prius autem dicta obiectione
d^o considerandum: verum contingat simul plura sentire aut non contingit
Simul autem dico in vno indiuisibili tempore ad inuicem.

E prius autem dicta obiectione et postea ph^{ilosophus}
d^o i^{os}ophus exclusit secundam solutionem saltem hic ingrit verum: circa h^{oc} tria facit primo ingrit vtriusq^{ue} p^odictae q^ois. s^{ed} o^{mnino} p^obat q^odam q^{uod} in p^ocedentib^{us} supposuerat ibi. Quoniam autem sensibile est. tertio exp^onat q^{uod} in hoc libro dicta sit ibi de sensibilibus quidem igitur dicit ergo p^omo: q^o ex q^o co

clusum est: q^{uod} quidam dixerunt plura sentiri sit non quia si i indiuisibili t^ops s^{ed} rei veritate: sed quasi i t^ope iperceptibili p^o paruitate o^{mnino} co^{nt}iderare de obiectione p^o mota verum s. p^ongat: vel non p^ongat plura sentire sit ita. s. q^o intelligat sit hoc est indiuisibilis tempus.

Primum quidem igitur verum sic contingit simul quidem altero autem anime sentire et non indiuisibili: sic autem indiuisibili ut o^{mnino} existente continuo.

Deinde cum dicitur primum quidem igitur supposito q^o animal simul sentiat diuersa sensibilia: q^o h^{oc} manifeste experimur ingrit q^{uod} h^{oc} sit possibile et circa h^{oc} tria facit: primo p^oponit quendam modum falsum. secundo im^{pro}bat ipsius ibi: vel q^{uod} p^oima. tertio p^oponit modum verum ibi igitur s^{ed} q^o indiuisibile trahit dicit ergo. p^omo co^{nt}siderandum est verum p^ongat simul sentire diuersa sensibilia per aliam partem anime q^{uod} sit sensitiua aie sit non in diuisibile. i. non pot^{est} diuidi sit t^{amen} indiuisibile. i. non diuisum in actu: ac si esset q^{uod}da totum primum. Si autem intelligam^{us} partem aie sensitiuam esse sicut q^{uod}da p^otinuam soluente p^omisit r^one: q^o nihil phibebit diuersa p^otraria esse in. vi. sensitiua aie s^{ed} diuersas partes eius sicut inuenimus v^o corpus esse albu in vna parte: et nigrum in alia.

Nel quoniam primum quidem ea que secundum vnum sensum velut dico visum: si est alio sentiens alium et alium color: plura resq^{ue} vtriusq^{ue} partes habebit specie eadem: et enim quod sentit in eodem genere est. Si autem quia oculi duo dicat quis nihil phibere: sic et in anima dicendum: quia forte ex his quidem vnum aliquid sit et vna operatio ipsorum. Ibi autem siquidem vnum quod ex ambobus illud sentiens erit: si autem separatum: non similiter se habebit. Amplius et sensus idem plures erunt: sicut si quis sentias indifferentes dicat. Neq^{ue} enim operatio erit sine virtute que secundum seipsam nec absq^{ue} hac erit sensus.

Deinde cum dicitur: vel quoniam primum improbat primum modum p^odictum: et circa hoc tria facit: primo ostendit q^{uod} sequeret^{ur}. Quod est vnum sensus puta visus diuidat in plures partes. secundo ostendit h^{oc} esse impossibile ibi. Si autem q^o oculi. tertio ostendit q^{uod} non est possibile s^{ed}rum ad diuersos sensus. Si autem hoc modo. At ergo primo q^o cu^m p^ongat plura s^{ed}rum eundem sensum sentire: sicut cum visus destruit inter albus et nigrum oportebit dicere eandem rationem q^{uod} diuersos colores sentiat s^{ed}rum diuersas sui partes: et sequet^{ur} q^{uod} idem sensus habebit plures partes eadem spe^{cie} non enim pot^{est} dici q^{uod} partes sensus visus differat spe^{cie}: q^{uod} omne: q^{uod} sentit p^o visum est eiusdem generis in pot^{est}ia sensitiua nihil differt spe^{cie}: nisi p^oter diuersa genera sensibilia. Deinde cum dicitur. Si autem q^o improbat q^{uod} dicitur est duab^{us} r^oib^{us}: q^{uod} p^oia est: q^o si aliq^{uod} dicat q^{uod} sicut sunt duo organa visus. s. duo oculi sic nihil phibet in anima sensitiua et esse duos visus dicendum est. Id^o q^o ex duobus oculis sit aliq^{uod} vnum: et vna est operatio ambob^{us} oculorum inq^{uod}sum. s. visio vtriusq^{ue} oculi co^{nt}currit per quosdam nervos ad aliq^{uod}

antrinfecū in fupm organū quod est circa cerebrum
vel fupra dictū est. Si autē filiter in aia fiat vnus ex
duob⁹ visibus per hoc q̄ vterq⁹ visus cōcurrat ad
vnum principium illi vni attribueretur operatio
fentiēdi si vtro omnino separatim se habent duo
visus in anima qd nō cōcurrat in aliquod nō simili
ter se habebit de visione in aia: sicut de oculis i cor
pore ita ⁊ similitudo nō fuit pueniēs ad manifesta
dū ppositū. Ad ergo rōnabiliter audeat dici q̄ sit duo
visus in aia fecūdas rōnes ponit ibi amp. ⁊ sensus:
⁊ dicit q̄ fm p̄dicta pōne hoc modo erūt plures sen
sus que sunt idēz spē. puta plures visus. aut plures
auditus: sicut aliq⁹ dicat scientias nō differētes spē
esse plures in eodē homine vt plures grāmaticas
vel plures geometrias esse quidē plures grāmati
cas numero: vel plures visus indiuisibilis hoibus
possibile ē: sed nō in vno: ⁊ eodē hoie: sicut nec plu
res numero albedines sunt in vno: ⁊ eodē subiecto
subiūgit autē ad ostendendū q̄ nō possunt ēē plures
sensus eiusdēz spē in eodem: q̄ virtus sensitiua: ⁊
operatio se inuicē psequūtū ita q̄ neq⁹ virtus ē si
ue ppria: ⁊ p se operatōe neq⁹ opatio sine ppria vir
tute. operatio autē sensitiua distinguit fm sensibilia:
⁊ ideo vbi sunt oīno eadēz sensibilia nō sunt diuer
se virtutes sensitiue causantes diuersas operatōes
⁊ simile est de habitibus scientiāz quarū actus di
stinguntur fm subiecta.

Si autem hoc in vno ⁊ indiuisibili sentit
manifestū q̄ ⁊ alia: magis enim cōtingebat
hoc simul plura q̄ generē altera. Si itaq⁹ alia
quidē dulce: alia vero albū sentit parte aia
aut quod ex istis vnus aliquid ē vel nō vnū
sed necesse vna enim quedāz sensitiua est ps
Luius ergo illa vnus: nullū namq⁹ ex istis
vnum. Necesse ergo vnū aliquid esse anime
quo omnia sentit: sicut dictum est prius ali
ud autem genus per aliud.

Deinde cū dicit si autem h in vno h ostendit ēē
ipossibile insensibilis: diuersorū sensū: vt. f. per ean
dē partē anime sentiant: ⁊ dicit q̄ si sensibilia diuer
sorū generē sentiunt per aliqd aie vnū: idē indi
uisibile manifestū est: q̄ multo magis alia q̄ sunt vni
us generis pbatū est. n. fupra: q̄ magis cōtingit ea
que sunt vni⁹ generis simul sen ire: quā ea que sunt
diuersorū generē: ⁊ h maxime verū est q̄ ad idē
p̄ratē sentientis q̄ aut eadē indiuisibilis aia senti
at sensibilia diuersorū generē pbat: q̄ si aia sentit per
aliā sui partē dulce: ⁊ p alia albi aut eritis in dua
bus p̄tib⁹ erit aliqd vnū vel nō erit sed necesse est
dicere: q̄ sit aliqd vnus ad qd referant omnes iste
partes. f. diuerse sensus: q̄ sensitiua est quedā vna
ps anime. nō autē pōt dici: q̄ pars sensitiua aie sit
alicui⁹ vnus generis sensibilia: nisi forte diceretur
q̄ ex oibus sensibilib⁹ particulariū sensū puta co
lore sonō: aliis hmoi fieret vnum sensibile que co
rūdem isti vni parti sensitiue: q̄ est cōis omnib⁹ pro
p̄tis sensib⁹. hoc autē est ipossibile. Necesse ē ergo
q̄ sit aliqd vnū anime quo aia oia sentit: sed ad ge
nus per aliud puta colorē per visū: ⁊ sonū p auditi
⁊ sic de alijs cōsiderandū est hic: q̄ vbiq⁹ sunt di
uerse potētē ordinate inferior: potētia cōparat ad
superiōrē p modū instr: eo q̄ superiōr mouet infe
riōrē actio autem attribuit principali agenti p in

strumentū sicut dicimus q̄ artifer ferrat per ferraz
⁊ per hūc modū p̄bus dicit q̄ sensus cōis sentit p
visū: ⁊ per auditū: ⁊ alios sensus pprios qui sunt
diuerse partes sic alicui⁹ p̄mū: vt super⁹ dicebat
Igitur secundum quod indiuisibile est se
cundum actū vnum est dulcis ⁊ albi: quan
do vero indiuisibile factū fuerit secundum actū
alterum: vel quemadmodū in reb⁹ ipsis con
tingit: ita ⁊ in anima: idē enim ⁊ vnum nu
mero album ⁊ dulce est: ⁊ alia multa sed nō
separabiles passiones ab inuicem: sed esse al
terū vnicuiq⁹: similiter ergo ponendū ⁊ i ani
ma idē ⁊ vnū esse numero sensitiuū omni
um: secundū esse tamen alterū ⁊ alterū horūz
quidē genere: horūz vero specie. Quare ⁊
sentiet vtiq⁹ simul eodēz ⁊ vno: ratione autē
non eodem.

Deinde cū dicit igit fm q̄ indiuisibile ostendit
quō eadēz pars anime indiuisibilis possit simul sen
tire diuersa: ⁊ assignat duos modos quoz p̄mū
breuit⁹: ⁊ obscure ponit quia in libro de aia apertū
positus est. ad hūc ergo euidentia cōsiderandū q̄
cū operationes sensū pprior referat ad sensū cō
mūne sicut ad p̄mū cōe hoc modo se habet sensus
cōmūnis ad sensus pprios ⁊ operationes sicut vnā
punctū ad diuersas lineas que in ipsū cōcurrunt.
punctū autē qd est t̄minis diuersaz lineaz: fm q̄ i
in se p̄derat est vnū ⁊ indiuisibile ⁊ isto mō sensus
cōmūnis fm q̄ in se est vnū: est indiuisibilis: ⁊ vnū
sensitiuū actū dulcis: ⁊ albi dulcis per gustū: ⁊ albi
per visū: si vō cōsideret punctū seorsūm vt est ter
minus hui⁹ linez sic est quodāmodo indiuisibile: quia
vtrūq⁹ vno p̄cto vt duobus: ⁊ similiter sensus cōis
quādo accipit vt indiuisibile. Quodam putā cū seor
sum iudicat de albo: ⁊ iudicat seorsūm de dulce ē al
terū fm actum fm vero: q̄ est vnū iudicat oīas sen
sibilia ⁊ per hoc solunt rōnes supradicte: q̄ quo
dāmodo est vnū ⁊ qdāmodo nō ē vnū illud qd sentit
diuersa sensibilia fm modū ponit ibi: vel quemad
modū ⁊ dicit: q̄ sicut est in reb⁹ exterioribus ita pōt
dici in aia videmus. n. q̄ corpus vnus: ⁊ idē nu
mero est albus: ⁊ dulce: ⁊ multa alia q̄ accidentalit⁹
de eo p̄dicat. Sed tamē hui⁹ passiones separantur
ab inuicē: sicut p̄tingit q̄ aliquod corpus retinet al
bedinē: ⁊ amittit dulcedinē: sed qd nō sic separa
tur iste passiones album: ⁊ dulce retinet idē subie
cto sed differūt fm esse: ⁊ similiter pōt poni de ani
ma: q̄ vnus: ⁊ idē subiecto est sensitiuū omnū sen
sibilium tam eoz que differunt genere sicut albus: ⁊
dulce: q̄ eozum que differūt specie sicut albi: ⁊ ni
grū ⁊ fm hō dīcēdū erit q̄ anima sentit diuersa sen
sibilia quodāmodo fm vnus: ⁊ idē. f. subiecto quo
dāmodo fm diuersa inquantū rōne differūt potēt
autē p̄tra hoc obici: quia in reb⁹ que sunt extra aiam
licet idē possit esse dulce: ⁊ album nō potest idē
esse album: ⁊ nigrū: ⁊ ita vidēbitur q̄ anima nō pos
sit simul sentire sensibilia vnus generis euz sint cō
traria hanc autē obiectionem arift. remouet in li. de
anima cum dicit ⁊ ipossibile est album: ⁊ nigrū ēē
simul quare neq⁹ species pati ipsozum: ⁊ inuicē solu
tionem per hoc q̄ subdit si vnus est sensus: ⁊ intel
ligibilia per quod datur intelligi: q̄ nō omnino ē ha
ber in sensū: ⁊ intellectu sicut in corporibus naturali

bus corpus enim naturale recipit formas in se naturale: et materiale in se contrarietates: et ideo non potest idem corpus simul recipere albedinem: et nigredinem: sed sensus: et intellectus recipiunt formas rerum spiritualiter: et materialiter in esse quoddam intentionaliter: prout non habent contrarietatem: unde sensus: et intellectus simul potest recipere species sensibiles contrariarum cuius simile potest videri in dyaphano: quod in una eademque parte immutatur ab albo: et nigro: quia immutatio non est materialis: in esse naturale: et supradictum est etiam aliud considerandum quod sensus: et intellectus non solum recipiunt formas rerum: sed etiam habent iudicare de ipsis iudicium autem quod faciunt de contrariis non est contrarium: sed unum et idem: quia per unum contrarium summum iudicium de altero: et quantum ad hoc verum est quod supradictum est: quod magis simul possunt sentiri sensibilia unius generis: de quorum uno iudicatur per alterum quod sensibilia diversorum sensuum. Et autem et aliud circa hoc dubium: quia per premissa verba philosophi. videtur confirmari opinio philosophorum: qui posuerunt: quod non diversis potentis sentitur color: et odor: et alia sensibilia sed nec sunt diverse potentie sensuum. Sed ipsa anima in seipsam cognoscit omnia sensibilia non differens nisi ratione. Sed dicendum est quod secunda solutio supponit primam unde intelligendum est: quod anima. i. sensus communis unum numero existens sola autem ratione differens cognoscit diversas genera sensibilibus que tamen referunt ad ipsam in diversas potentias sensuum proprias.

Quoniam autem sensibile omne magnitudo est: et non est indivisibile sensibile: manifestum est enim unum quidem non videtur in infinita distantia: unum autem videtur finita. Similiter autem et audibile et odorabile et quicquid non ipsa tangentes sentiunt. Et itaque aliquid ultimum distantie unde non videtur: et primum unde videtur: hoc itaque necesse indivisibile esse: quod in ulteriori quidem non contingit sentire existens: in anteriori autem necesse sentire. Si itaque aliquid erit indivisibile sensibile componat in ultimo unde est: ultimo quidem non sensibile: primo autem sensibile: simul accidet visibile esse et invisibile: hoc autem impossibile. De sensibus quidem igitur et sensibilibus quomodo habent: et communiter secundum unumquodque sensuum dictum est. Reliquorum autem primo considerandum de memoria et reminiscencia et somno.

Deinde cum dicitur quoniam autem sensibile probat quod supponerat. scilicet quod nihil sentit nisi quantum excidit manifestum esse quod omne sensibile est magnitudo: et quod nullum indivisibile est sensibile et ad hoc probandum inducit: quod est quedam distantia ex qua non potest aliquid videri et hanc distantiam dicit esse infinitam quia si in infinitum illa distantia preterat nihil inde videtur est autem aliqua distantia unde aliquid videtur: hoc est infinita distantia a qua incipit aliquid videri: simile est de aliis sensibus que sentiunt ab aliqua distantia per medium extrinsecum non tangentes ipsa sensibilia sicut auditus: et odoratus cum igitur

distantia. unde non videtur aliquid sit infinita per remotionem a visu finita autem versus visum sequitur quod sit dare ultimum aliquid. unde nihil videatur distantia autem ex qua videtur aliquid est ex ultraque parte finita est ergo dare aliquem terminum unde primo possit aliquid videri omne autem ad est medium duarum quantarum unamque privatarum est indivisibile ergo necesse est esse aliquid indivisibile ultra quod nihil possit sentiri: et circa quod necesse sit aliquid sentire. si ergo aliquid indivisibile sit sensibile et ponatur in illo indivisibili termino sequetur: quod illud sit visibile simul et invisibile quidem invisibile inquantum est in termino visibilis distantie visibile autem inquantum est in termino visibilis hoc autem est impossibile. Si enim aliquid indivisibile in predicto termino ponatur partim videbitur: et partim non videbitur: quod de divisibili dici non potest videtur quod hoc probatio non valeat: quia non est dare aliquem terminum: unde omnia visibilia incipiant videri quia maiora a maiori distantia videntur minora vero a minori dicendum est: quod unum quodque sensibile ab aliquo determinato distantia videtur si ergo illud indivisibile quod ponitur posse sentiri videatur ab aliqua determinata distantia sicut: et aliquid divisibile concluditur ratione aristoteli. si vero non sit determinare antequam distantia ex qua simul incipit videri cum aliquo divisibili sequetur iterum: quod nullo modo possit videri oportet enim accipere proportionem distantia ultra quam videtur aliquid divisibile in proportionem magnitudinis que videtur: sed non est aliqua proportio indivisibilis ad magnitudinem divisibilem sicut nec puncti ad lineam et ita sequetur quod ex nulla distantia possit videri indivisibile quia cuilibet distantie est aliqua proportio ad aliam distantiam sequetur ergo si videtur: quod videtur cum visum: quod est contra rationem visus: et aliorum sensuum qui non tangentes sentiunt. Sic ergo indivisibile non potest sentiri nisi forte in: quod est terminus privatus sicut: et alia accidentia privatorum sentiunt. Deinde cum dicit de sensibus quidem igitur. Et prologat que dicta sunt in hoc libro privas se ad sequentia et dicit quod dictum est de sensibus. i. de organo sentienti. i. de sensibilibus quomodo est habere ad sensus: et contra: et per unumquodque organum sensus partim in hoc libro prius in libro de animalibus reliqua: vero quod primo privandū occurrit est memoria: et reminiscencia et de somno: quod sicut per sensus cognoscunt presentia ita per memoriam cognoscuntur preterita et in somno fit aliquid qua precognitio futurorum.

Explicit scriptus Gregorius doctoris sancti thome de aquino ordinis predicatorum super libro aristoteli de sensu et sensato.

Incipit liber de memoria et reminiscencia secundum ex-
positionem beati thome.

E memoria autem et memo-
rari dicendum quid est: et pro-
pter quam causas sit: et cui aie
partium hec accidat passio et
reminisci. Ad enim idem sunt
memorari et reminiscere: sed
ut frequenter memorabiliores
quidem qui tardi. Reminiscibiliores autem
qui veloces et bene dicentes.

Sicut philosophus dicit i. vii. de hi-
storia animalium. Matu-
ra ex inanimatis ad animata per-
dit paulatim ita quod genus inanima-
torum prius inuenit quod genus planta-
rum: quod quidem ad alia corpora cor-
paratum videtur esse animatum ad ge-
nus autem animalium inanimatum: sicut a plantis ad
animalia quoddam continuo ordine progreditur: quod quedam
animalia immobilia que sunt terre adherent partem videntem
a plantis differre ita etiam in ingressu ab animalibus
ad hominem quedam inueniunt in quibus aliqua simili-
tudo hominis appareat cum enim prudentia sit propria
virtus hominis est. n. prudentia recta ratio agibilium: ut
dicitur in vii. et ibi inueniunt quedam animalia quandam
prudentiam participare non ex eo quod habeant rationem: sed
ex eo quod instinctu nature mouentur per apprehensionem
sensitivam prius ad quedam opera facienda: ac si opera-
rentur ex ratione prius autem ad prudentiam: ut prudens
dirigatur per ea in his que terminant sibi agenda ex consi-
deratione non solum presentium: sed et preteritorum. vii. tul-
lius in sua rethorica partes prudentie potest non solum
prudentiam per quam futura disponatur: sed et intellectu-
um per quam considerant presentia et memoriam per quam
apprehendunt preterita. vii. etiam in aliis animalibus in
quibus inuenitur prudentie similitudo participata ne-
cesse est esse non solum sensus presentium: sed etiam memo-
riam preteritorum: et ideo philosophus in principio methaphisice
dicit quod quibusdam animalibus et memoria sit et proprie
prudentia sunt. Sed sicut prudentia imperfecta habet res-
pectu hominis ita etiam et memoria. Nam alia animalia me-
morant tamen homines autem et memorantur et reminiscuntur et
ideo gradatim aristoteles post librum in quo determinat
de sensu quod compositus est omnibus animalibus determinat de me-
moria et reminiscencia quorum alter inuenitur in solis homi-
nibus: alter vero in his in animalibus perfectis dividitur
autem liber iste in partes duas. primo. n. ponit phre-
nomen in quo manifestat suam propositam. secundo accedit ad
tractandum ea de quibus interdu ibi primum quidem igitur cir-
ca primum dicit de duobus esse dicendum. primo quidem
de memoria et memorari quod est actus et circa quod tria se-
pmitit dicitur primum quod sit memoria et quod memorari
et quod sit ea eius et ad quam partem anime pertineat passio
memorandi. Omnes enim operationes sensitivae partis
passiones quedam sunt secundum quod sentire pati quoddam est
Secundo pmitit se dicitur de reminisci: et ne videretur
idem esse reminisci et memorari subiungit quoddam si-
gnum differentie ipsorum ex parte hominum in qui-
bus inuenitur utrumque. Ad enim idem homines in-
ueniuntur ita bene memorari: et bene reminiscere
ut: sed sicut frequenter accidunt sunt bene memoran-

tes qui sunt tardi ad inveniendum et discendum. Illi
autem melius reminiscuntur: qui sunt velocis inge-
nii ad inveniendum et se et bene discendum ab aliis: cu-
ius ratio est: quod diverse habitudines hominum ad opera
aie inueniunt et diverse corporis dispositiones. vide-
mus autem in corporibus: quod illa que difficilis et tarde reci-
piunt impressiones bene retinent ea: sicut lapis: que
vero de facili recipiunt non retinent bene: sicut aqua: et
quia memorari nil aliud est quam bene perscrutare semel
accepta inde est: quod illi qui sunt tardi ad recipiendum retinent
recepta: quod est bene memorari. Qui autem de facili re-
cipiunt: plerumque de facili amittunt. Sed reminisci est re-
miniscencia prius acceptorum non conservatorum: et ideo il-
li qui sunt velocis ingenii ad inveniendum et recipi-
dum disciplinam etiam sunt bene reminiscituri.

Primum quidem igitur accipiendum est qua-
lia sunt memorabilia: multoties enim decipit h-
C Deinde cum dicit primum quidem igitur requirit pro-
positum: et primo determinat de memorari. secundo de
reminisci. Ibi de reminisci autem reliqua dicere cir-
ca primum tria facit. primo ostendit quid sit memora-
ri. secundo cuius partis anime sit: ibi quoniam autem de
fantasia. tertio propter quam causas fiat ibi dubitant
autem aliqui: et quod operationes: et habitus: et poten-
tie specificantur ex obiectis ideo circa primum duo fa-
cit. primo inquit quid sit obiectum memorie. secundo
concludit quid sit memoria ibi. Et quidem igitur memo-
ria. Circa primum duo facit primo dicit de quo est in-
tentio. secundo manifestat propositum: ibi neque enim. futu-
ra. dicit ergo primo quod ad determinandum de memo-
ria. primo oportet accipere qualia sunt memorabi-
lia: quod obiecta sunt actibus: et actibus potentibus: ut dicitur
in secundo de anima. Necessarium autem est hoc deter-
minare quod multoties accidit deceptio circa hoc quod
aliqui putant quoddam esse memoriam quorum non est.

Neque enim futura contingit memorari: sed est
opinabile et separabile: erit autem utriusque et sci-
entia quedam separatiua: quemadmodum qui-
dam divinativam dicitur: neque presentis est:
sed sensus: hoc enim neque futurum neque factum
cognoscimus: sed tantum presentis. Ad memo-
ria autem facti est: presens autem cum adest
ut hoc albus cum aliquis videt: nullus utriusque
dicit memorari: neque quod consideratur: cum
sit considerans et intelligens: sed hoc quidem
sentire dicunt: illud autem scire solum: cum ve-
ro sine actibus scientiam et sensum habeat: sic
memoratur easque trianguli quod duobus rectis
equales: hoc quidem quia didicit aut specu-
latus fuit: illud vero quoniam audiuit aut vi-
dit aut aliquid tale. Sempiternum enim cum secundum
memorari agat sic in anima dicitur: quod hoc pri-
us audiuit aut sensit aut intellexit. Est quidem
igitur memoria neque sensus neque opinio. Sed
horum alicuius habitus aut passio: cum factum fuerit
tempus: ipsi autem nunc in ipso nunc non est memoria sic
dictum est: et n. presentis quidem sensus: futuri vero
spes: facti autem memoria est: vii. post tempus memo-
ria omnis. Quare quicquid tempus sentit et quo
hec sola animalia memorantur et isto quo sentit

De memoria et reminiscencia.

¶ Deinde cum dicit. Neque enim futurum a manifestat
propter. et primo dicit quod memoria non est futurorum. se-
cundo quod non est presentium ibi. neque presentium. tertio quod
est preteritorum ibi. memoria autem facti est. dicitur er-
go quod futura non contingit memorari: sed eorum est opi-
nio ex parte virtutis cognoscitive dum aliquis opia-
tur aliquid esse futurum: species ex parte virtutis
appetitive dum. species in aliquid futurum quando ten-
dit: dicit autem quod et quedam scientia potest esse futurorum
que potest esse separata scientia quidam autem nomi-
nant eam diatinam: quia per eam aliqui possunt cogno-
scere quid in futurum contingere de quo est species: sed cum
species sit futurorum: que ab homine acquiri possunt. hu-
ius autem sunt futura contingencia de quibus non potest
esse scientia: videtur quod nulla scientia possit esse separata
futurorum. dicendum autem est quod de futuris contingentibus
sim se consideratis non potest esse scientia sed cum in causis
suis considerantur: potest de eis scientia esse. puta aliquae scientie
cognoscunt esse ineluctabiles quasdam ad tales effectus. ¶ Deinde
cum dicit neque enim presentis est ostendit quod memoria non
est presentis: sed hoc dicitur pertinere ad sensus per quem
neque futurum: neque factum. i. preteritum cognoscimus: sed
tantummodo presentis. ¶ Deinde cum dicit. Memoria
autem est. ostendit quod memoria est preteritorum: hoc
probat ex omni usu loquendi. Cum enim aliquid pre-
sentialiter adest: puta cum aliquis presentia videt
album nullus diceret se memorari album sicut nul-
lus dicit se memorari illud quod per intellectum actu
considerat cum actu considerat et intelligat sed cum comu-
niter homines vident album narrant solummodo scire.
Cum aliquis autem habet scientiam biualem et po-
tentiam sensitivam sine actibus vel operationibus: cor-
rum: tunc dicitur memorari preteritorum actu puta
cum considerat intellectum istum triangulum habere tres an-
gulos duobus rectis equales et forte sensibiliter de-
scriptionem si. videtur: et quodammodo parte operationis
intellectualis memoratur aliquis: quia didicit ab
alio vel quia speculatus est per seipsum. ex parte vero
sensibilis apprehensionis memoratur: quia audi-
uit vel vidit: vel aliquo sensu percepit: sic enim cum
anima memorat. pronuntiat se vel prius auduisse aliquid
vel sensisse vel intellexisse ex quo patet quod non est
intentio preteriti dicere quod memoria non possit esse ipsarum
rerum: que in presenti sunt: sed solum eorum que in
preterito fuerunt. potest enim aliquis memorari non solum
bonum: qui mortui sunt: sed etiam qui nunc vivunt si-
cut et sui ipsi: aliquis dicitur reminisci semetipsum illud. virgi-
lii. Illece ratia passus vires oblitusque sui est itacus
discrimine tanto per quod intelligi voluit quod memi-
nit sui: sed intentio preteriti est dicere quod memoria est pre-
teritorum quantum ad nostras apprehensiones. i. quod per
sensum vel intellectum aliqua indifferenter si-
ue ille res semetipsum considerat sunt in presenti sine non.
¶ Deinde cum dicit. Et quidem igitur. concludit
et premissis quid sit memoria: quod neque est sensus: quod
solum est presentium: neque est opinio que potest etiam
esse futurorum: sed oportet quod ad aliquid bonum pre-
neat vel per modum habitus puta si sit aliqua vis per-
manens vel per modum passionis: puta se sit. aliquid
impressio transiens: sic autem memoria pertinet ad

sensum vel opinionem cum interueniente aliquo tem-
pus medium inter priorem apprehensionem sensus:
vel intellectus opinionis et memoriam subsequen-
tem: et sic memoria possit esse preterite apprehen-
sionis: quia eius quod nunc apprehendit in ipso nunc
non est memoria ut dicitur est: sed sensus quidem est
presentis species vero futuri memor vero preteriti.
Et ideo oportet quod omnis memoria sit cum aliquo
tempore inter medio inter ipsam et priorem apprehen-
sionem: et ex hac concluditur quod sola animalia que
possunt sentire tempus memorantur et illa parte anime
memorantur quod tempus sentiunt et de hoc in sequen-
tibus inquiret.

¶ **Coniam autem de fantasia pri-**
in his que sunt de anima dictum
est: et intelligere non est sine fan-
tasmate: accidit enim eadem pas-
sio intellectui: que quidem et in deseribedo:
ibi enim nulla vtentes quantitate trigoni de-
terminata: tamen finitum secundum quanti-
tatem describimus et intelligens similiter et
si non intelligat quantum ponitur ante oculos
quantum: intelligat autem non secundum
quod quantum est solum: si autem natura sit quod
eorum infinitorum: antepositur tamen quantum
determinatum: intelligit autem secundum quod
quantum solum. Propter quam igitur causam
non contingit intelligere nihil sine: continuo
neque sine ratione temporis entia: alia vero ratione.

¶ **Coniam autem** fantasia
hic ostendit ad quam partem anime pertine-
at: et circa hoc duo facit. primo premitte quoddam quod
est necessarium ad positi manifestationem. secundo
manifestat propositum ibi magnitudinem autem et motum:
circa primum. primo premitte quod intendit. secundo ma-
nifestat quod dixerat per exemplum ibi. accidit enim. pas-
sio. tertio ostendit quid circa hoc sit alibi manife-
standum ibi propter quam igitur causam ponit ergo primo
quod in libro de anima dictum est de fantasia quod sit: quod. scilicet fa-
ctus motus a sensu primo actum in eodem autem libro de-
clarat quod non contingit hominem sine fantasia intelligere.
¶ Deinde cum dicit. Accidit enim manife-
stat hoc quod ultimo dixerat posset enim alicui videri
inconueniens si non posset homo sine fantasia intel-
ligere cum fantasia sit similitudo rei corporalis: intel-
ligere autem sit vniuersalius quam particularis: abstrahere
et ideo ad huius manifestationem inducit quodam ex-
emplum dicens quod ita accidit circa intellectum quantum ad
hoc quod indiget fantasia sic accidit in descriptionibus
figurarum geometrice. i. quod describitur quodam triangulus qui
sit alicuius determinate figuratus cum geometrice. i. sua de-
monstratione non vti aliquid determinate figurate trianguli
sunt et hoc volenti intelligere re aliqua ponit ante oculos
fantasia alicuius determinate quantitates: ut po-
terit imaginatio alicuius hominis bicubiti: sed intel-
lectus intelligit hominem in quantum est homo: non autem longi-
tudinem figurate hanc: sed quia intellectus intelligit naturam
figuratis: id subigit quod si ea que debet intelligi sunt per
sua naturam figura puta lineas superficies et numerus non est

finita. l. determinata determinate singularitatis: nihilominus tñ pot ante oculos fantasma qñi determinati sicut volenti intelligere linas ppor. fantasma linee bipedalis: sed intellectus intelligit eam solum fm naturā qñitatis nō fm q est bipedalis. Deinde cū dicit. ppter quas igit eam ostendit ad quam cōsiderationē referuat b: dīc q ad alias rationem pñet assignat eam quare nihil pōt homo intelligere sine pñuo t tempore qd quidē accidit in quātū nihil pōt homo intelligere sine fantasmate. fantasma aut oportet q sit cū pñuo t tempore eo q est si mulitudo rei singularis que est hic: nūc q nō pōt intelligi sine fantasmate: quare homo aut nō possit intelligere sine fantasmate de facili pōt assignari rō qñm ad pñmā acceptionē specierū intelligibilibum que a fantasmatibus abstrahunt fm doctrinā ax. in fñio de anima. sed expmēto patet q etiā ille qui iāz acqñuit scientiā intelligibile per species intellectas nō pōt actu cōsiderat idē sciāz habet: nisi occurrat ei aliqd fantasma: t inde est q lesō organo imaginationis impedit homo non solus ab intelligēdo aliqua de nouo: sed et pñderando ea que prius intellexerit vt patet i freneticis: posset aut ad huc aliqd dicere q species intelligibiles nō manēt in intellectu possibili humano nisi qñdū actu intelligit: postqz autē defunt actu intelligere perēnt: cessant spēs intelligibiles eē in intellectu per modū quo cessat lumen esse in acre apud absentiam corporis illuminatis: t ideo est necesse si intellectus uelit de nouo intelligere q iterū se conuertat ad fantasmatia: acquirat spēs intelligibiles: sed hoc expresse cōtra verba aristo. in fñio de anima: vbi dicit q cū intellectus possibilis fiat singulari intelligibilia q est per species eorū tunc etiā est in potentia ad intelligendū in actu: repugnat ēt rationi q species intelligibiles recipiant in actu in intellectu possibili inobit: scdm modū ipsius. Qd aut intellectus possibilis hēat species intelligibiles ēt cum actu nō intelligit. Itō est autē sicut in potentis sensitiuis in quibus ppter pñtio nē organi corpāl aliud est recipere impressiones q facit sentire in actu t aliud retinere: quando ēt res actu non sentiunt ut obit Alui. sed pñgit ppter diuersum gradū essendi for. intelligibilibū aut fm potentiam purā sicut aut inuenire uel addiscere uel fm actū purū sicut quando actu intelligit uel medio modo inter potentias t actū: quod est esse in habitu. Vero ergo ppter b solum indiget intellectus possibilis humanus fantasmatē vt acquirat intelligibiles species: sed ēt eas quodāmodo in fantasmatibus spicit: t hoc ē qd dīc in 3. de aia. spēs igit in fantasmatibus intellectū intelligit: huius aut rō est: q opatio pportionat virtutē t essentia. Intellectū aut hominis est i sensitiuo sicut dīc in pō de aia. Et ideo pñia opatio eius est intelligere intelligibilia in fantasmatibus sicut intellectus sōt separe. opatio est intelligere res fm se intellectas. t iō huius cā est reddē. a merba. ad que pñet cōsiderat diuersos gradū intellectuum.

Ad magnitudinē autē t motum cognoscere necesse: quo t tempus t fantasma cōmunis sensus passio. Quare manifestum q primo sensitiuo hominū cognitio est: memoria autē et que est intelligibilibum non sine fantasmate est: quare intellectū fm accidens vtiqz erit: per se autē primi sensitiui.

Deinde cū dicit. Magnitudinē autē t motū ostēdit ad quā pñem aie pñet memoria. t primo pñtē secūdo p signa ibi. vnde t alius. 3. cōcludit ppositum ibi. cuius qdem igit. dīc ergo primo q necesse est q eadē parte aie cognoscat magnitudinē t motus q ē cognoscat tempus b. n. tria se sequunt tam in diuisionē q in eo qd est ēt infinitū t finitū. vt pbat in. vi. phi. magnitudo. n. cognoscat sensu est. n. vñ de sensibilibus cōbus: silt autē t motus pñtue localis cognoscat in quantum cognoscat distantia magnitudinis: tempus autem cognoscat in quantum cognoscat prius t posterius in motu: vnde t etiā sensu pñt possunt dupliciter autē aliquid sensu pñt. vno quidem modo per ipsam simulationem sensus a sensibili t sic cognoscat tam sensibilia propria q etiam cōmunia a sensibus propriis t a sensu cōmuni. alio modo cognoscitur aliquid quodam secundario motu qui relinquē pñia imutatione sensus a sensibili. Qui quidem motus remanet etiam quā doqz post absentiam sensibilibum t pñtinet ad fantasmatia vt habitū ēt in libro de anima. fantasia autē p q apparet per huius imutationem secundariam est passio sensus cōmunis. sequitur enim tota imutationem sensus que incipit a sensibilibus propriis t terminatur ad sensum cōmunem: vñ manifestum est q predicta tria. s. magnitudo motus t tempus fm q sūt in fantasmate comprehendunt t cognoscuntur per sensum cōmunem: memoria autē non solum est sensibilibum: vt puta cum aliqz memoratur se sensisse: sed etiā intelligibilibus ut cū aliquis memoratur se intellexisse nō autē est sine fantasmatibus sensibilibus. n. postqz pñterēnt assensu non percipiunt nisi sicut in fantasmatibus intelligit: etiā non est sine fantasmate vt supra habitū ēt: vnde cōcludit q memoria fit intellectu parit animē sed per accidens per se sūt primi sensitiui sensus cōmunis. dictum est supra quod intellectus proponitur in fantasmatibus qñm determinatum: licet intellectus secundum se cōsideret rem absentē: ad memoriam autem pñtinet apprehensio temporis fm determinationem quādam fm. s. distantiam in pñterito ad hoc in pñsenti nūc: vnde per se memoria pñtinet ad apparitionem fantasmatum per accidens autem ad iudiciū intellectus: posset autem alicui videri q ex his que dīc dicuntur q fantasia t memoria non sūt pō distingere a sensu cōmuni: sūt sint quedam passionē ipsius. sed Aluicena rōnabiliter ostendit esse diuersas potentias: cum enim pō sensitiue sūt actus corporaliū organozum: necesse est ad diuersas potentias pñtinere receptionem formarum sensibilibum quod pñtinet ad sensum t cōseruationem eorū que pñtinet ad fantasmatia siue imaginationē sicut in corporaliū videmus q ad aliud principium pñtinet receptio t cōseruatio humida enim sūt bene receptiua sicca autē t dura bene cōseruatiua. Similiter etiā ad aliud principium pñtinet recipere formā t cōseruare receptam per sensum t intentionem aliquā per sensus nō apprehensas qñs estimatiua pñt ēt in alijs aialib. vis autē memoria retinet cui ē memorari rē nō absentē: sūt put ē i pñterito apprehensa a sensu uel intellectu pñgit tñ q diuersas potentias: vna ē qñ radit t origo aliarū potētiarū qz actus ipi pñe potētie pñsupponit sicut nutritia ē qñ radit augmētatiue t ge neratiue potētie quarū vtra qz vtiut nutritio. Sili autē sensus cōis est radit

fantasia et memerie que presupponunt actum sensus communis.

Unde et alteris quibusdam inest animalium et non solum hominibus et habentibus opinionem aut prudentiam. Si autem intellectus uarum aliqua partium esset non unus esset multis aliorum animalium: forte autem nulli mortalium. Quoniam neque nunc omnibus propter id quod non omnia temporis sensum habent. semper enim eis agat memoria sicut et prius dixit quoniam vidit: hic autem audiuit: aut didicit: simul sentit: quia prius: prius autem et posterius in tempore sunt. Cuius quidem igitur eorum que sunt anime memoria sit: manifestum quoniam quidem cuius et fantasia est: et sunt memorabilia per se quidem quorum est fantasia: secundum accidens autem quecumque non sine fantasia.

Deinde cum dicit. Unde et alterius manifestat quod dicitur per duo signa quorum primus sumit ex parte animalium habentium memoriam: et dicit quod memoria est per se primi sensus. Unde est quod memoria inest quibusdam aliis animalibus habentibus sensum et carentibus intellectu et non solum homini et quibusdam aliis habentibus opinionem que potest ad intellectum speculationis pertinere et prudentiam que pertinet ad intellectum practicum. Si autem memoria esset aliquid de potentis intellectus non inesset multis aliorum animalium de quibus manifeste constat quod habet memoriam: et tamen non habet intellectum: forte non inesset memoria alicui mortalium nisi homini qui solus homo inter mortales habet intellectum: dicit autem forte propter quosdam qui dubitauerunt de quibusdam aliis animalibus ab homine: utrum habeant intellectum propter opera quedam similia operibus rationis sicut sunt opera symiarum: et quorundam huiusmodi animalium secundum signum ponit. scilicet quoniam neque nunc: et sumit et animalibus non habentibus memoriam: et dicit inde esse manifestum quod memoria pertinet per se ad partem sensitivam: quod etiam nunc cum supponimus solum homines inter mortales habere intellectum memoria non inest omnibus animalibus: sed solum illa habent memoriam que sentiunt tempus: quedam enim animalia nihil percipiunt nisi apud presentiam sensibilibus sicut quedam animalia imobilia que propter hoc habent indeterminatas fantasias: ut dicitur in secundo et tertio de anima. et propter hoc non possunt cognoscere prius et posterius: et per consequens non habent memoriam: semper enim cum anima agit per memoriam ut prius dictum est simul sentit quod hoc prius vidit: aut audiuit aut didicit: prius autem et posterius pertinent ad tempus. Deinde cum dicit. eius quidem igitur deludit propositum: et dicit manifestum esse ex premissis ad quas partes anime pertineat memoria: quod ad eam ad quam pertinet fantasia: et quod illa sunt per se memorabilia quorum est fantasia. scilicet sensibilia per accidens autem memorabilia sunt intelligibilia que sine fantasia non apprehenduntur ab homine. Et inde est quod ea que habent subtilem et spirituales considerationem minus possumus memorari: magis autem sunt memorabilia que sunt grossa et sensibilia et oportet si aliquas intelligibiles rationes volumus memorari facilius quod

eas alligamus: quasi quibusdam aliis fantasmatibus: ut docet tullius in sua rethorica memoria tribuitur a quibusdam in pre intellectu secundum quod habet memoriam intelligitur omnis habitualis conservatio eorum que pertinent ad partem anime intelligitur omnis habitualis conservatio eorum que pertinent ad partem intellectum.

Ababit autem utique aliquis propter quid quidem passione presentem te vero absente memoratur quod non presentem.

Ababit autem utique aliquis et. Postquam philosophus ostendit quid sit memoria et cuius partis anime sit hic ostendit causas memorandi: et circa hoc duo facit. primo proponit dubitationem. secundo soluit ibi. aut est ut contingit circa prima tria facit. primo movet dubitationem. secundo manifestat quodammodo dubitatio supponit ibi. manifestum enim quoniam oportet. tertio inducit rationes ad questionem ibi: sed quidem tale est dicit ergo primo quod potest aliquis dubitare cum memorando quedam passio presentialiter afficiat animam: res vero cuius memoramur sit absens propter quod memoramur id quod non est presentem. scilicet rem: et non memoramur passionem presentem.

Manifestum enim quoniam oportet intelligere talem aliquam factam per sensum in anima et in parte corporis habente ipsam velut picturem quandam passionem cuius dicimus habitum esse memoriam: factus enim motus imprimat velut figuram quandam sensibilibus sicut sigillantes anulis. Unde et his quidem qui in motu multo propter passionem: aut propter etatem sunt: non fit memoria tanquam utique in aquam fluentem incidente motu et sigillo: aliis quidem propter frigida esse: sicut autem edificiorum et propter duritiem accipientis passionem non inest impressio: propter quod quidem multum novi et senes inemores: fuit enim hi quidem propter augmentum: illi vero propter decrementum. Similiter autem et multi veloces: aut tardi neutri videntur memores: hi quidem enim plus oportuno humidiore sunt: illi vero duriores: his quidem igitur non manet fantasia in anima: alios vero non tangit.

Deinde cum dicit. Manifestum enim manifestat quodammodo quod supposuerat. scilicet passionem quandam esse in anima. duo memoramur: et primo manifestat hoc per causas. secundo per signa ibi. unde et his quidem dicit ergo primo manifestum esse quod oportet intelligere aliquam talem passionem a sensu esse factam in anima: et in organo corporis animati cuius quidem anime memoriam dicimus esse quendam quasi habitum que quidem passio est quasi quedam pictura. scilicet quod sensibile imprimat suam similitudinem in sensu: huius similitudo remanet in fantasia etiam sensibili abeunte. Et ideo subiungit quod motus qui fit a sensibili in sensum imprimat in fantasia quandam figuram sensibilem que manet sensibili abeunte admo-

dum quo illi qui figillat imprimunt figuram quandam in cera querebantur anet figillo vel anulo remoto: dicitur autem in anima et in parte corporis quod eius huiusmodi passio pertinet ad partem sensitiuam que est actus organi corporis huiusmodi passio non pertinet ad solam animam sed ad coniunctam: memoria autem nominatur habitus partem huiusmodi: quia memoria est in parte sensitiua: et ea que in memoria conservamus quodammodo non actu apprehendimus sed quasi habitualiter tenemus. Deinde cum dicitur. Unus et bis manifestat propositum per signa. scilicet quod tunc morando fit predicta passio pfecta et dicitur quod propter hanc talis passio necessaria est ad memoriam pertingit quod quibusdam non fit memoria: quia sunt in multo motu siue hoc sit propter passionem corporis sicut infirmis uel ebriis uel aie sicut in his qui sunt immoti ad iras: uel per pfectentiam: aut et hoc accidit propter etatem deputatam augmento siue decremto: sic propter huiusmodi eas corpus hominis est in quodam fluxu: ideo non potest retinere impressionem que fit ex motu rei sensibilis siue contingeret si alias motus uel et figillum imprimere in aqua fluentem statim. non propter fluxum deperit figura in quibusdam vero aliis non recipiunt predictam impressionem quodammodo denique propter frigiditatem congelant humores sic accidit in his qui sunt in magno timore: propter frigiditatem quodammodo non potest imprimi aliquid in aia ipsorum et ponit exemplum de antiquis edificis cum paries est nouus antequam cementum inspuisset potest de facili inutari: non autem postquam inspuisset: quodammodo autem accidit non propter inrigidationem sed propter duritiem naturalem: quod debet recipere passionem corporis terrestria duritie huiusmodi etiam si sint calida: cor vero aquea iduratur pro hoc quod super inrigidantur et propter predictas causas illi qui sunt multum noui sicut pueri et senes sunt immemores: quia cor: puerorum sunt in fluxu propter augmentum sensus uero propter decremto: ideo in neutris bene retinetur impressio contingit tamen quod ea que quis a pueritia accipit firmiter in memoria tenet propter vehementiam motus ex quo pertingit ut ea que admiramur magis memorie imprimantur: admirantur autem noua percipere et insolita pueri cum de nouo mundum ingreduntur maior aduenit admiratio de aliquibus quasi insolitis et ex hac autem causa firmiter memorantur semper autem contemplatione suentis corporis naturaliter copetitur illis ut sint labilis memorie subiungit autem quod similiter propter predicta neutri videtur esse bene memores neque illi qui sunt multum uelociter apprehensionis nec illi qui sunt multum tarde. Illi enim qui sunt multum ueloces sunt magis humidi quod oportet humidi eis est facile recipere impressiones. Illi autem qui sunt magis tardi sunt et magis duritie: ideo uelociter non remanet impressio fantasmatum in aia duos autem non tangit. non recipiunt fantasmatum in impressionem potest et aliter exponi quod dictum est: ut primo quidem intelligat assignasse causam defectus memorie propter motum supuenientem quam postea manifestauit per exemplum iuuentutis et senium. secundo autem assignauit causas ex naturali contemplatione uel quod in aliquibus abundat humor aqueus qui est frigidus et humidus: et ideo dispunguntur de facili in eis impressiones fantasmatum sic facilius dilabuntur antiqua edificia uel quod in aliquibus abundat humor terrestris qui propter duritiem non recipiunt impressionem et hoc postea manifestauit per exemplum uelocitatis et tarditatis. Est autem considerandum quod ideo premissis impressionem fantasmatum fieri in aia et in parte corporis: ut postmodum ostenderet homines diuersimode se habere ad huiusmodi impressiones diuersam corporis dispositionem.

Sed siquidem tale accidens est circa memoriam: utrum hanc memoriam passionem aut illud a quo facta est. Si quidem enim est hoc absens nihil utique memorabimur: si vero illud quomodo sentientes hoc memoriamur quid non sentimus quod absens. Et si est simile sicut figura aut pictura in nobis huiusmodi sensus propter quod utique erit memoria alterius: sed non huiusmodi ipsius: agens enim memoria speculatur hanc passionem et sentit hunc. Quomodo igitur non sensus memoratur: erit enim utique videre non presens et audire.

Deinde cum dicitur sed si quidem tale argumentum ad questionem prius propositam: et primo iam manifestato quod suppositum erat resumptum quodammodo dicitur quod si hoc accidit circa memoriam scilicet quod sit in ea passio quedam presens ut in pictura quodammodo est utrum aliquis memoratur hanc passionem que presentialiter est in memoria aut rem sensibile aqua facta est ista impressio. So ibi si quidem enim hoc obicit ad unam partem: et dicitur quod si quis dicat quod homo memoratur hanc passionem presentem: sequitur quod nihil absentium memoratur quod est contra preterdeterminata. tertio ibi. Si vero illud obicit ad partem aliam tribus rationibus. quarum prima ponit dicens quod si aliquis memoratur illas res aqua facta est passio videtur esse inconueniens quod homo sentiat id quod est presens scilicet passio nem et quod simul cum hoc memoratur id quod est absens: quod non potest sentire dictum est. non quod memoria pertinet ad primam sensitiuam: sic non videtur quod sensus sit de uno et memoria de alio secunda ratione ponit ibi: et si est simile. et dicitur quod si huiusmodi passio que est presens memoranti est in nobis sicut quedam figura aut pictura ipsius sensus in representando primam immutationem sensus a sensibili quod memoria erit alterius. scilicet rei et non ipsius figure uel picture cum enim sit figura sensus manifestum est quod apprehendi potest et hoc experimeto patet quod ille qui memoratur speculatur aliquid per intellectum circa hanc passionem uel sentit per partem sensitiuam: videtur autem inconueniens quod presente eo quod cadit sub apprehensione illud non apprehendatur sed aliquid aliud tertiam rationem ponit ibi. Quomodo igitur et quod ita quomodo aliquis possit per sensum interiore memorari illud quod non est presens. Cum enim sensus exterior sit conformis sensui interiori sequitur quod sensus exterior esset rei non presentis: ita scilicet quod contineret videre et audire rem non presentem quod videtur inconueniens.

Aut est ut contingit et accidit hoc: ut enim in tabula scriptum animal: et animal est et imago: et idem et uinum ipsum est ambo: esse tamen non idem ambo: et est considerare: et sicut animal et sicut imaginem: sic et quod in nobis fantasma oportet suscipere et ipsum aliquid secundum se esse et alterius fantasma. Secundum quidem seipsum speculamur: ut fantasma est. Inquantum vero alterius: ut imago et memorale. Quare et cum agat motus ipsius: si quidem inquantum secundum

se sic fumpserit anima ipsum ut intelligibi-
le aliquid aut fantasma videtur adesse. si aut
in quantum alterius ⁊ sicut in pictura tan-
quam imaginem considerat ⁊ qui non vidit
Christum vt confici imaginem hec alia passio
huius speculationis ⁊ quando sic aut animal
pictum considerat in anima. hoc qdem fit sicut
intelligibile solum. hoc aut vt ibi qd. imago
memorable.

¶ Deinde cu dicit. Aut ergo est ut cōstringat soluit
pōssit qñe: p̄mo ostendit per quā cū p̄gar
memoria. secūdo ostendit qe sit cū q aliqd bene
in memoria p̄uenit iū. mediatibus aut. tertio ep̄
logat ibi q quide igit. circa p̄mū dū facit. p̄mo
soluit dubitationē. secūdo manifestat. solutionē per
signus ibi: q ob hoc aliquid dicit ergo p̄mo q pōt as-
signari quōd p̄ingar q accidit hoc quōd dicitur. est. q
aliquis sentiat passionē p̄ntes q memōe rez ab-
sentē: inducit exēplū de animalis quōd p̄ungit. in ta-
bula quōd quide q est aliquid p̄ntes q imago animē veri
cū idē subiecto sit cui p̄uenit. hoc animo dīferat:
tamē hoc dū rōne q ideo alia est cōsideratio cū in-
quantū est alia p̄cū: alia inquantū est imago aī-
lis veritatis et fantasia q est in nobis pōt accēpti:
vel p̄one est aliqd in re vel p̄one est fantasia alie
rins: p̄m se quide est quōd speculatur circa quōd spec-
ulatur intellectus vel fantasia q̄m p̄ner ad
p̄m sententiā sūm vero q est fantasia aliterius q
p̄m sensum vel intellectū sic cōsiderat: vna
q in aliud ducens: p̄ncipiū memorandi: vñ cū
alia memoratur p̄ modū fantasmiat. Si alia cōder-
tatur ad ip̄m fin se sic videtur alie ad eū aliquid
intelligibile q intellectus fantasia manifestat inspicit
vel simpliciter fantasia q vis imaginatiua p̄p̄be
dit. Si vero anima cōuertat se ad fantasmiā in qua
tū est fantasia aliterius q cōsiderat ip̄m tanq̄ imā-
ginē eius quōd p̄m sensum: vel intellectum: vñ
dicitur est circa p̄cū: sic ille qui nō videt cōser-
fic q cōsiderat eius fantasmiā vñ cōsificū imaginē
bi iam est alia passio huius cōsiderationis: q vñ
tam hoc ad memoriā p̄ner: sic accidit de fan-
tasmiat aliterius singularis hōis p̄na cōserfic q̄m
q cōsiderat sū se quāq vñ imago ita et accidit cir-
ca intelligibilia: quāq cum intellectus inspicit ad
fantasmiā sicut ad quoddā aīal. p̄cū: ita inspicit ad
ip̄m fin se sic sol p̄cū: qdā intelligibile.
Si aut intellectus cōsiderat ad ip̄m inquantū est
imago sic erit p̄ncipiū memorandi sicut accidit
ibi. i. circa p̄cū: sic igitur manifestum est q qñ
anima cōuertit se ad fantasmiā p̄one est quedam
forma referat in parte sententiā: sic est actus una
gūmationis siue fantasie vel cūm intellectus cō-
siderantis circa hoc vñ. Si autem anima cōuertat
tū ad ip̄m inquantū est imago eius quōd p̄m au-
divimus: aut intellectus hoc p̄ner ad actum
memorandi q ita esse imaginē significat intentionē
quandā circa formā: ideo p̄uenienter. Aut. dicit q
memoria respicit intentionē. imaginatio vero formā
per sensū p̄p̄benfam.

Et ob hoc aliquādo nescimus factis nobis in animabus nostris ab eo qd prius fecimus; si fm sensisse accidit: & si est memo

ria aut non: dubitamus quandoq; Aliqua
do autem accidit intelligere q; remissi: quo/
niam aliquid audiuimus prius aut vidim?/
hoc autem cōtingit: cum speculans tanquā
ipsum permutetur q; consideretur sicut alte-
rius. Sit aut aliquādo q; cōtrariū ut accidit
anīforēte r alijs extraim passis: fantasma
enī dīcebant vt facta & tīmemōrātes: hoc
autem fit cum aliquis non imaginē tanquā
imaginē consideret.

¶ Deinde cū dicit. Et ob hoc aliqui nefum? manifestat quod dicitur per quodam signa? dicit quod si tunc memoriamur qui attendunt? ad fantasma sūm quod fantasma imago est? quod prius finis fuit? et intellectus inde cū actum memorie tripliciter se habent habet imago. Aliqui. n. Quis in nobis sint motus fantasmati qui sunt facti ab eo? primo finis quoniam. i. relinquunt et fine imitatio sensus a sensibilibus. i. nefum si accidat hoc motus est in nobis finis hoc quod prius finis aliquid. Et tū dubitamus utrum memoremur vel nō. secūdo ob pringit aliqui quod homo intelligit? remissit quia pōt audire aut videmus Aliquid cuius fantasma tunc nobis occurrat? est proprie memorari? et hoc pringit quando ille qui speculat fantasma mouet. quidē ab ipso presenti fantasmate sed considerat ipm inquantum est imago alterius quod prius fuit vel intellexit. tertio autem nō aliqui accidunt pteriam pūm modi ut. sc. e. d. ob homo se memorat cū nō memoscat sicut accidit cuiusdam qui dicebatur antipheron? erat origine ocieas? similiter pringit illi qui patiuntur alienationē mentis fantasmata. n. que eis de nouo occurrunt estimant? ac si effect aliquo prius facti ac si memorentur illa que nūc videntur vel audierit? et hoc pringit cū aliquis considerat id quod nō est imago alterius prius facti? ac si effect eius imago.

Asseditationes aut memorias saluant in
remissendo: hoc aut est nihil alteruz q̄ sp̄
tulari multoties sicut imagines: nō sicut
secundū se. Quid quidem igitur est memo-
ria ⁊ memorari: dictum est: quoniam fantas-
marū vt imaginis cuius fantasma habitis
⁊ cuius particule earum que in nobis: quia
primi sensitiui ⁊ quo tempus sentimus.

¶ Deinde in dicit. Meditationes autem ostendit per h̄ memo^{re} conseruati^{re} dicit q̄ frequenter meditationes eorum que sensimus aut intellegimus esserunt memoriam ad hoc q̄ aliquis bene reuiscatur eorum que vidit aut intellegit. Nil autem est aliud meditari quā multoties considerat aliq̄ h̄c imaginem p̄ hoc apprehensum: non solum in se q̄ quidem modis conseruandi p̄net ad rationē m̄orie manifestum aut est q̄ et frequenter actu memozandi habitus memorabilium conseruatur sicut quilibet habitus per similem actum & multiplicata causa forficatur effectus. Deinde cum dicit. Quia quidem est ista in epilogat similiter supradicta: et dicit quod dicitur est quid est memo^{re} & memorari quia memo^{re} est habitus idest habitualis quedam conseruatio fantasmatis non quidem in se ipsū: hoc enī p̄net ad virtutes imaginatiuā sicut fa-

tasima est ymago alius prius dicti est et ad quas partem anime earum que in nobis sunt prinear: qz .f. prinet ad primū sensitiuū inquantū per ipsū cognoscimus tempus.

E reminisci aut reliquū est dicere. **P**rimū quidē igitur quē cūq; in argumētatis rationib; vera sunt oportet ponere vt exi-

stentia.

E reminisci autē rē. **P**ostq; philosophi determinauit de memoria et memorari. Nunc determinat de reminisci: et primo dicit de quo est intentio, secundo psequitur ppositū ibi. Non enim est memo^r. dicit ergo primo q postq; dictum est de memorari reliquū est dicere de reminisci hoc ordine: ut q; cūq; vera possint accipi per disputatās rōnes: primo supponatur quasi entia vera per qd excusat se a pūa disputatiōe eoz que ad reminiscētiā prinet.

Non enim est memorie resumptio reminiscētia neq; acceptio.

Deinde cū dicit. Non enī est memo^r ex sequitur ppositū: et circa hoc tria facit. primo ostendit quid sit reminiscētia per cōparationē ad alias apprehensiones. secūdo determinat modū reminiscēdi. **I**bi ptingit autē reminiscētie. tertio ostendit q; his sit reminiscētia. passio ibi. Quod autē corpora quedā passio circa primū duo facit. primo ostendit quid nō sit reminiscētia. secūdo quid sit ibi. **E**z enī resumit circa primū duo facit: primo pponit qd in tendit. secūdo mādāt ppositū ibi. cū enim addiscat pmiū. dicit ergo primo q reminiscētia neq; est resumptio memo^r ita q nihil aliud sit reminisci q; iterato memorari: neq; iterū reminiscēdi est pma acceptio alicuius cognoscibilis: puta que sit per sensum: vel per intellectum.

Eum enim primū adiscat aut patiatur. non resumit memorias neq; vnam. Nulla enim antefacta est. Neq; ex principio accipit: cum enim factus fuerit habitus aut passio: tunc memoria est. Quare cum passione que sit non insit. **A**dbuc autem cum primo facta est in individuo et vltimo passio quidē in existit: iam patienti et scientia. si oportet vocare scientias habitū aut passionē. Nihil enim autē prohibet fin accidens memorari quedā que scimus: memorari aut fin se nō est aut factū tempus: memoratur enim nunc que audiuit: aut vidit: aut passus fuit prius: non qd nunc passus est: memoratur nunc.

Deinde cū dicit. Cū enī primū māsēat quod dicitur: et circa hoc duo facit. primo ostendit differentiam duorū que pposuerat. f. resumptionis memorie et acceptiōis. secūdo ostendit q; reminiscētiā si sit memorie sumptio neq; ē acceptio ibi. **A**mplius manifestū circa primū duo facit. primo ostendit q; acceptio nō est memoria: q; ille qui accipit nō memorat. secūdo ostendit q; nec eoduerso memorari est acceptio eo q; ille qui memoratur nō de nouo accipit rē. dicit ergo primo q; cum aliquis primū addiscat q; ad apprehensiones sensitiuas nullā me-

morias tunc resumit q; nihil resumit nisi prius existens. Nulla autē memo^r pcessit ergo primū ad discere vel sentire nō est memorias resumere. **D**einde cum dicit: neq; ex pmiū. ostendit q; memorari nō sit pma acceptio et circa h duo facit. primo ostendit q; memorari nō pssit in hoc q; est primo acceptū esse secūdo q; nec memoria ē i primo pmiū. nō. ibi. **A**dbuc autem: dicit ergo primo q; neq; etias memorias accipit a pmiū. notitias rei memorare. Cum enim memo^r sit facta: vt supra habitū est: tunc est memo^r quādo notitia per modū habitū vel saltē passionis iam est in facto ēē: sed cū sit pma passio in ipsa. f. acceptance notitiae nō deest in facto ēē ergo nondū sit memo^r. **D**einde cum dicit. **A**dbuc autē cū primo ostendit q; neq; memo^r est in primo instanti in quo iam facta est notitia: siue per modū habitū: vel per modum passionis sicut quando nondū notitia ē in habitu vera: vbi pssiderandum est q; si eū probatur in. vi. pbi. primo dicitur esse factum aliquid in indiuisibili instanti quod est vltimū temporis mēsurātis motū. dicit ergo q; cū primo facta est notitia in indiuisibili q; est vltimū temporis generationis noticie. In illo quidem instanti dici pot q; iam inest patienti. i. acquirenti notitias passio et scientia. ita ut nō faciamus vim in nomine scilicet: quod pprie significat habitū: sed accipiamus hoc nomen cōiter pro habitu et passione et ratio huius quod dicit est q; semper i vltimo instanti generationis verum est dicere illud ēē cui est generatio sicut in vltimo instanti generationis ignis. Ignis iā ē existēte alit scia in hoc nil prohibet memorari ea que ias scimus: sed hoc est per accidens. Non enī memorant ea inquantū in presenti eoz scias habemus: s; per se memorari nō ptingit ante factū tps. n. anteq; interueniat tps mediū inter noticiā prius existētem: et ipsam memoriā memorat enī nūc aliq; que prius audiuit: vel vidit vel q; altercūq; passus fuit: nō aut nunc memorat qd nūc passus est. manifestū est aut q; primo aliquis iam passus dicitur in ipso vltimo instanti passionis. Non ergo tūc potest esse memoria.

Amplius manifestū quoniam memorari est nō nunc reminiscētem: sed a principio sententem aut patientem.

Deinde cū dicit. **A**mplius manifestū ē ostendit vltius q; reminiscētia nec est memo^r resumit nec noua acceptio: et dicit supra pmissa manifestū esse q; memorari ptingit nō nūc reminiscētem. i. non memoratur aliquis huius qd nunc reminiscitur: sed eius qd a principio sensit vel qualitercūq; passus est: et sic reminiscētia nō est resumptio memorie: s; refert ad aliqd qd pri^o aliq; apprehēdit.

Sed cum resumit quā prius habuit scientiam: aut sensus: aut cui^o qdem habitū: memoriam dixim⁹. hoc est: et tūc reminisci est: non eoz que dicta sunt aliqd: memorari autem accidit: et memoriam sequitur. **N**eq; ita q; hoc simpliciter: sed cum ante essent. iterū fiant sed est vt est aut vt non. his enim discere et inuenire contingit eundem idē. **E**portet igitur differre reminisci ab his et in ente pluri principio q; ex quo adiscit reminisci. **D**einde cum dicit. **S**ed cū resumit manifestat

De memoria et reminiscencia.

quid sit reminiscencia. et primo dicitur quod reminiscencia est resumptio prime acceptationis. secundo ostenditur quod non quilibet talis resumptio est reminiscencia ibi. neque itaque. dicit ergo primo quod reminiscencia non est resumptio memorie. sed cum resumit aliquis id quod prius scivit vel sensit sensu proprio vel eorum huiusmodi habitum dicimus esse memoriam. sicut enim memorari refertur ad prius factam noticiam. ita et reminisci. et tunc est reminisci. scilicet aliquo modo resumimus priorem apprehensionem non autem ita quod reminiscencia sit aliquid eorum que dicta sunt. vel sensus. vel memoria. vel fantasia. vel scientia. sed per reminiscencia accedit memorari. quod reminiscencia est quidam motus ad memoriam dum sic memoria sequitur reminiscencia sicut terminus motui. vel finem aliam. Item reminiscencia sequitur memoriam. quod sicut inquisitio rationis est via ad aliquid cognoscendum. tamen ex aliquo cognito procedit ita reminiscencia est via ad aliquid memorandum. et tamen ex aliquo memorato procedit. ut infra patebit. **C** Deinde cum dicitur. neque in hoc ostenditur quod non quilibet presumptio sensus vel scientie est reminiscencia et dicitur quod non est. videtur hoc verum quod reminiscencia sit quicquid ite sit cognitio scientie vel sensus que prius fuerat sed quodammodo. prout resumentem sciat aut sensus reminisci. et quodammodo. et quod non sit universalius. verum ostendit per hoc quod prout eundem hominem. secundo post amissam. sciat idem adiscere aut invenire quod prius hoc tamen non est reminisci. oportet igitur quod reminisci differat ab his iterato adiscere vel invenire. et quod aliquid plus insit quod sit principium reminiscendi quod requiritur ad addiscendum. quod autem sit id plus per seque. manifestat.

Ostingunt autem reminiscencie. quoniam aptus natus est hic motus iam post hunc. Siquidem. n. ex necessitate manifestum quod cum moveatur illo. hoc movebitur. Si autem non ex necessitate sed ex consuetudine ut ad multum movebitur. accedit autem quosdam semel consuevisse velocius quam alios multoties motos. unde quedam semel videntes magis memorantur quam altera multoties.

Ostingunt autem reminiscencie. et postquam philosophus inquisit quomodo reminiscencia se habeat ad alia que ad cognitionem pertinent. hic incipit manifestare reminiscendi modum. et primo manifestat modum reminiscendi. secundo ostendit differentiam inter memoriam et reminiscenciam ibi. Ad quidem igitur non idem sunt circa primum duo facit. primo ostendit modum reminiscendi quod ad res quarum reminiscimur. hoc quantum ad tempus ibi. reminiscencia enim percipit tempus sic memoria et ibi. maxime autem oportet cognoscere circa primum duo facit. primo ponit causam reminiscendi. secundo ostendit modum quo procedit in reminiscendo ibi. cum ergo reminiscimur. causa autem reminiscendi est ordo motus qui relinquitur in anima ex prima impressione eius quod primo apprehendimus hanc ergo causam. primo proponens dicit quod reminiscencie contingunt per hoc quod prius motus natus est post alium nobis occurrere. quod quidem prout dupliciter. uno modo quando sensus motus consequitur post primum motum ex necessitate sicut ad apprehendendum huius sequitur apprehensio alialis et

necessitate et sic manifestum est quod quando anima movetur primo motu movebitur et secundo alio vero modo contingit quod secundus motus sequitur post primum non ex necessitate sed ex consuetudine. quod scilicet aliquis presuevit post hoc cogitare vel dicere vel facere. et tunc prius motus sequitur post primum non semper sed ut ad multum. sicut in pluribus sicut et effectus naturales ut in pluribus et suis causis sequitur non semper dicta autem consuetudo non firmatur equaliter in omnibus hominibus sed accedit quod quidem simul cogitando velocius firmetur in se consuetudine quam alii. Sed multoties cogitent hoc post illud quod potest contingere vel propter maiorem attentionem et profundior cognitionem vel propter naturam que est melius receptiva et retentiva impressionis et inde etiam contingit quod nos semel videntes quidam magis memorantur eorum quam alia multoties viderent quia ea quibus vehementius intendimus magis in memoria manent ea vero que superficialiter et leniter videmus aut cogitamus cito a memoria labuntur.

Cum igitur reminiscimur. movemur secundum quendam primum motum. quousque utique moveamur. postquam ille consuevit. unde et quod consequenter veniamur meditates a tunc aut alio aliquo et ut a simili aut contrario aut propinquo. et propter hoc fit reminiscencia. Adnotum enim horum. horum quidem est idem. horum autem similitudo. illorum autem partem habent. quare reliqui parum quod motum est post illum. Querunt quidem igitur sic. et non querentes autem sic reminiscuntur. cum post alterum motum ille fiat. ut autem secundum multa alteris factis motibus quales diximus fiebat ille.

C Deinde cum dicitur. Unde ergo reminiscimur ostendit quomodo reminiscencia procedat supposito dicto ordine motuum et circa hoc duo facit. primo manifestat modum procedendi in reminiscendo. secundo ostendit unde oportet reminiscere procedere ibi. oportet autem acceptum esse principium. circa primum duo facit primo manifestat modum quo procedit in reminiscendo. secundo ex hoc ostendit qualiter differt reminisci. adducere quod supra indeterminatum dimiserat et ibi. et in hoc reminisci circa primum tria facit primo ponit modum reminiscendi. secundo ex hoc soluit quandam dubitationem ibi. Nihil autem oportet. tertio manifestat propositum per signa ibi. unde citissime. primo concludit ex premissis quod ex quo unus motus sequitur post alterum vel ex necessitate vel ex consuetudine oportet quod quando reminiscimur moveamur secundum aliquem horum motuum quousque veniamus. ad id quod moveamur apprehendendo illo motu qui consuevit esse post primum quem. scilicet motum intendimus reinvenire reminiscendo. quia reminisci nil est aliud quam inquisitio alicuius quod a memoria recedit. ideo reminiscendo veniamus. inquirimus id quod consequenter est ab aliquo prior. quod in memoria tenemus sicut enim ille qui inquit per demonstrationem procedit ex aliquo prior. quod est notum ex quo veniat. aliquid quod est ignotum. ita et reminiscens ex aliquo prior quod in memoria habetur procedit ad reinveniendum id quod ex memoria excidit. huius autem primum a quo reminiscens sua inquisitiones incipit quodammodo.

quidē est. p̄us aliq̄d notū. q̄nq̄. n. aliqua res nota
 fm̄ rēpus quidē incipit. q̄nq̄ aut. i. a presenti rēpo-
 re. p̄cedendo in p̄teritū cuius querit memoriā: pu-
 ta. si querit memoriā id q̄d fēc ante. 7. dies medi-
 tatur sic hodie feci hoc heri illud tertia die aliud &
 sic fm̄ p̄sequētiā motū affuctoz puenit resoluēdo
 in id q̄d fēcit: quarta die q̄nq̄ vero incipit ab aliq̄
 alio rēpo: puta si quis in memoria hēat q̄d fecerit
 .viii. die añ & oblitus est quid fecerit quarta die p̄-
 ceder descendendo ad septimā & sic inde quousq̄
 veniat ad quartā diē uel ēt ab octaua die ascendet
 in .xv. dicit aut in aliq̄d aliud tempus p̄teritū. Si-
 militer ēt q̄nq̄s reminiscit̄ aliquis icupies ab aliqua
 re cui? memorat̄ a qua p̄cedit ad aliā triplici rōne
 q̄nq̄s quidē ratione similitudinis sicut q̄n aliq̄s me-
 morat̄ de forte & per b̄ occurrit ei p̄b̄ qui est similis
 ei in sapientia: q̄nq̄s vō rōne p̄teritis sic si aliquis
 memoret̄ Hectoris: & per hoc occurrit ei Achilles
 Quis vero rōne p̄pinq̄tatis cuiusq̄s sicut cū ali-
 quis memo: est p̄ris & per hoc occurrit ei filius &
 eadez ratio est de quacūq̄s alia p̄pinq̄tate uel fo-
 cietatis uel loci uel rēpo: & p̄pter hoc sic remini-
 scētia: q̄ motus horz sequit̄ p̄sequit̄ quousq̄ enīz
 p̄missoz motus sunt idē sicut p̄cipue similitum
 quousq̄s aut sūt. f. p̄torum q̄ cognito vno p̄torū
 simul cognoscit̄ aliud q̄nq̄s vō quidā motus habet
 partē alioz sicut cōiungit̄ in quibusq̄s p̄pinq̄s:
 quia in vnoquoq̄s p̄pinq̄oz cōiūctat̄ aliqd q̄d p̄-
 tinet ad alterū. & ideo illud residū q̄d deest app̄-
 prehensio cū sit parū cōsequit̄ motum p̄ioris ut ap-
 prehensio p̄mo p̄sequit̄ occurrit apprehensio.
 est autem p̄siderandus vltimus q̄ q̄nq̄s puenit ad
 motū posteriorē ex aliquo p̄iori fm̄ p̄dictū modū
 ab his qui querunt inueniri motū p̄sequēte p̄ditū:
 & hoc p̄p̄rie est reminisci quando. f. aliquis ex in-
 tentione inquit̄ alicuius rei memoriā p̄tingit au-
 tem q̄nq̄s q̄ ēt qui nō querit̄ memoriā p̄pter sic p̄-
 cedentes ex p̄iori motu in posteriorē: ut dicit̄ est
 deuenit in memoriā alicuius rei cū ille mot? rei
 oblitus fiat in anima post aliū: & hoc quidem erat p̄-
 ter intentionē sed ut fm̄ multa. i. in pluribus factis
 alijs motibus quales dicimus. f. similibus uel con-
 trariis uel propinquis iūgebat ille motus qui oc-
 currit: sed hoc abusive dicitur reminisci. Est autē
 casualiter memoriā fm̄ similitudinem quandam
 reminiscētie.

Nihil autē oportet intendere que p̄ocul
 sunt quomodo memoremur: sed non q̄ p̄pe.
Manifestū enim q̄ idem modus aliq̄liter.
Dico autem q̄no dicit q̄ cōsequenter non
 perquirens neq̄s reminiscens: cōsuetudine
 enim cōsequitur motus hic post hūc. Et cūz
 igitur reminisci voluerit: hoc faciet q̄ret acci-
 pere p̄ncipium motus post quod ille erit.
Deinde cum dicit. Nihil autē oportet intendere
 soluit ex p̄missis quandā dubitat̄ onē: p̄stet eim
 alicui venire in dubiū quare frequenter memo-
 ramur ea que p̄ocul sunt: puta ea que ante multos an-
 nos cōtēgerunt & nō memoramur ea que sunt puta
 que fuerāt ante paucos dies sed ipse dicit q̄ circa
 hoc nō oportet intendere. i. dubitādo sollicitari: q̄
 manifestū est q̄ aliqualiter eodem modo hoc acci-
 dit qui in p̄missis positus est: & ponit resumēs
 quod dictum est. f. quod contingit q̄nq̄s q̄ aia dicat

apprehendendo id q̄d cōsequenter est cuius erat
 oblita absq̄s hoc q̄ p̄nquirat uel ex intentione remi-
 niscat q̄: p̄pter cōsuetudinē vnus motus sequit̄
 ad aliū: vnde insurgente p̄mo motu sequit̄ secun-
 dus ēt si homo nō intendat & sicut p̄git hoc ex cō-
 suetudine p̄ter intentionem: ita ēt faciet aliquis
 cū ex intentione voluerit reminisci. queret enim ac-
 cipere p̄mū motū ad quē cōsequat̄ motus poste-
 rior: & q̄ q̄nq̄s p̄tingit q̄ motus eoz que sunt p̄cul
 magis per cōsuetudines firmati p̄pter hoc eoz
 iterū magis memoramur uel ex inq̄tate uel sine
 inq̄tatione.

Ande citissime & optime sunt a p̄nci-
 pio reminiscētie. Sicut enīz se habent res
 adinuicem: in eo quod cōsequenter: sic & mo-
 tus. Et sunt magis reminiscibilia quēcūq̄s
 ordinationes habent aliquam sicut mathe-
 matica. Que autem p̄p̄rie grauit̄.

Deinde cum dicit. Ande citissime manifestat
 p̄missū modū per duo signa quozū p̄mū ponit
 dicens q̄ q̄: ex p̄iori motu p̄pter cōsuetudinē ve-
 nit in sequentes: uel inquirēdo: uel nō in quēdo.
Idem est q̄ citissime & optime sunt reminiscētie
 quando incipit aliquis meditari a p̄m totū negotiū
 q̄ fm̄ ordinē q̄ res sūt sibi inuicē p̄sequit̄ fm̄ hūc or-
 dinē facti sūt mot? eoz in aia sicut q̄n q̄m? aliq̄
 vltū p̄m? icipim? a capite fm̄ signū ponit ibi: & sunt
 magis: & dicit q̄ illa sūt magis reminiscibilia q̄cūq̄s
 sūt bene ordiata sicut mathe. & theozemata mathe-
 maticoz quoz p̄s cōcludit̄ ex p̄mo & sic deinceps
 illa autē que sūt male ordiata difficulter reminiscit̄
 sic ergo ad bene memorandū uel reminiscendū ex
 p̄missis q̄tuor documenta valia addicere possu-
 mus quoz p̄mū est ut fludeat que vult retinere i
 aliq̄ ordinē ducere. secūdo ut p̄funde & intēte eis
 mētē apponant. tertio ut frequenter meditent̄ fm̄ or-
 dinē. q̄to ut incipiat reminisci a p̄m.

In hoc reminisci differt ab ite-
 rum adiscere: quia possunt quod-
 dāmodo moueri in id quod est
 post p̄ncipium: cum vero non:
 sed per aliud: nō adhuc memoratur.

In hoc reminisci differt a p̄m. Post-
 q̄ p̄bus ostendit modū re-
 miniscendi hic manifestat duo que sup̄a
 dicta sunt. p̄mo quidē q̄no differant remi-
 nisci: & iterū ad discere. f. q̄ reminiscētie a p̄ncipijs
 incipe ibi. oportet autē acceptū ēē circa p̄m. duo fa-
 cit. p̄mo ostendit q̄no differat reminisci: & iterū addi-
 scere. secundo q̄no differat reminisci: & iterū inuenire
 ibi. multotiens autē circa p̄m. p̄siderandū est q̄ tam
 ille q̄ reminiscit̄ q̄ ille q̄ iterato addiscit̄ recipat noti-
 tiā quā amisit. f. ille q̄ reminiscit̄ recipat eā sub rōne
 memoriē i ordie. f. ad id q̄d p̄us sūt cognitus. Ille
 autē q̄ iterato addiscit̄ recipat eā absolute vō q̄n ali-
 cui? p̄m? cognit̄. cū aut ad noticiā ignotoz nō pue-
 niant? nisi ex aliq̄? p̄ncipijs p̄cognitis necesse ē q̄
 p̄m? ex q̄b? p̄cedim? ad aliq̄ ignotū cognoscendū
 sint cuiusdē generis: ut p̄s i p̄o. posterior: & id necesse
 ē q̄ reminiscēs ad recipiendū noticiā sub rōne me-
 morie p̄cedat ex aliq̄? a p̄ncipio memoriā q̄ non
 p̄tingat iterato addiscere: dicit ergo q̄ i hoc differt
 reminisci ad hoc q̄d ē iter addiscere: q̄ reminiscēs

De memoria et reminiscencia.

habet potestatem quodammodo ut moueat in aliquid quod preterit ad presentem. in memoria retentum: puta cum aliquis recordatur quod tale quid dictum est et oblitus est aut quis dixerit ei. videtur ergo ad reminiscendum id esse et oblitus eo quod habet memoria: sed quoniam non puenit ad recuperandum amissam notitiam per principium in memoria retentum: sed per aliquid aliud quod ei de nouo traditur a docente non est reminiscencia: sed hoc de nouo adiscere.

Multoties autem iam quid non potest reminisci: quoniam aut potest et inuenit: hoc autem fit multa mouenti: si moueat huiusmodi motu quem consequatur res. Ademinere enim est in esse potentiam mouentem: hoc autem est vix ipso est: et quibus habet motibus moueatur sicut dictum est.

Deinde cum dicit. Multoties autem manifestat quod differt reminisci: ut ex inuenire et dicit quod multoties homo non potest iam reminisci et quod oblitus est: quia non manet motus aliquis quibus possit deuenire in id quod fuit memorari: sed si quare. i. de nouo in notitiam illius rei potest prederi: et multoties inuenit id quod fuit: ac si de nouo sciam acgreret id autem prout quod aia diuersa ex cogitatione multis motibus mouetur: et si prout quod pueniat ad motum: quod preterit: unde cognitio rei tunc dicitur inuenire: ad ante non potest reminisci: sed post inuenire: quod reminisci prout per hoc quod homo interius retinet quodam potestiam: ut virtutem inducendi se ad motum rei quos prout: hoc autem prout cum potest puenire ad hoc quod moueat motu quoniam amittit per obliuionem et hoc esse ipso non ex aliquo docente ut prout quoniam ut ex adiscit: et ex motibus phabitis sicut dicitur est non ex nouis motibus sicut quando iterum inuenit.

Oporet autem acceptum esse principium: propter quod a locis videtur reminisci aliquando. Causa autem est: quia velociter ab alio i aliquid veniunt: ut a lacte in album: ab albo autem in aerem: et ab hoc in humidum a quo meminit autummi hanc querens horam.

Deinde cum dicit. Oporet autem acceptum esse manifestat quod oporet reminiscere a principio scire et circa hoc duo facit. primo ostendit propositum. secundo assignat causas defectus quod quicquid patimur in reminiscendo ibi. et autem quod ab eodem circa primum duo facit. primo ostendit quod oporet reminiscere incipere a principio. secundo a quali principio ibi videtur autem circa primum tria facit. primo proponit quod intendit: et dicit quod oporet: et qui vult reminisci accipere primum a quo incipit moueri vel cogitando vel loquendo vel aliud faciendo. secundo ibi. propter quod et manifestat quod dicit per signum quod. n. oporet reminiscere aliquid principium accipere: unde incipiat prederi ad reminiscendum inde est quod aliqui boies videtur reminisci a locis in quibus aliqua sunt dicta vel facta vel cogitata vtentes loco quasi quodam principio ad reminiscendum: quod accessus ad locum est principium quodammodo coram in loco aquant: unde et tullius in sua rethorica docet quod ad facile memoriam oportet imaginari quedam loca ordinata quibus fantasmatum eorum que memorari volumus quodam ordine distribuamus. tertio ibi. et autem est manifestat propositum per causam dicens quod causa quare oporet reminiscere accipere principium est quod homines de facili per mentis quandam euagationem de vno veniunt in aliud ratione similitudinis:

aut contrarietatis aut propinquitatis sicut si cogitemus vel loquamur de lacte de facili puenimus in album propter lactis albedinem et de albo in aerem propter claritatem dyaphani quocumque albedinem et ab aere in humidum: quod aer est humidus ab humido autem puenit ad reminiscendum temporis autumnalis quod querebat ratione prietatis quod hoc tempus est frigidum et sicca.

Videtur autem vniuersale principium et medium omnium. Si enim non prius cum in hoc veniat reminiscitur: aut non iam neque aliquid de: ut si quis intellexit in quibus. a. b. g. d. e. 3. i. t. Si. n. non in. e. reminiscitur i. t. meminit: hinc. n. ad ambo motum esse contingit et i. a. et in. e. si vero non horum aliquid querit i. g. veniens reminiscitur: si in. i. aut. 3. inquit. r. t. Si autem non in. a. et sic semper.

Deinde cum dicit. videtur autem ostendit quale principium reminiscens debeat accipere et dicit quod istud quod est vix videtur esse principium et medium quod potest pueniri ad omnia dicit autem b. vix non illud sed indicat de pluribus sicut i. logicis: sed id a quo aliquis consequitur ad diuersa moueri sicut si post lac aliquis moueat ad albedinem et ad dulcedinem et tunc ab albedine ad quam alia sicut dicitur est iterum a dulcedine ad calorem digerentem et ad ignem et ad alia consequenter cogitata lac erit quasi vniuersale ad omnes istos motus: et oportet ad hoc recurrere si aliquis voluerit cuiuscumque consequentia reminisci: quia se non reminiscit alicuius consequentia prius per alia posteriora primum. saltem reminisci poterit cum venerit ad illud primum vix principium aut si tunc non reminiscit non poterit aliunde reminisci: et ponit exemplum de diuersis cogitationibus per diuersas litteras. f. a. b. g. d. e. 3. f. t. quas quod litteras enumerat secundum ordinem alphabeti greci. non tamen i reminiscendo: id est ordo sed accipiendo est quod aliquis cogitando vel loquendo de. b. veniat in. a. de. a. vero quicquid quod in. e. quicquid vero in. g. c. d. quicquid in. d. quicquid in. c. de. g. vero quicquid in. i. quicquid in. a. si ergo aliquis non reminiscit et quod est in. e. poterit reminisci et quod est in. e. si veniat ad. c. ex quo mouebatur ad duo. f. ad. e. et ad. d. sed forte non querbat. c. neque. d. sed querebat. i. vel etiam. 3. tunc veniens ad. g. reminiscit: sed quia nescit verum id quod primum prout sub. c. vel sub. g. oportet recurrere ad. a. ad est quasi vix respectu duorum: et sic semper oportet prederi puta si ad huc. b. sit vltimus. f. a. potest autem et aliter dispositio per dicta intelligi: ut ab. a. directe quidem veniat in. g. litteraliter aut in. b. quicquid de. b. in littera mentio non fiat. a. g. aut litteraliter quidem in. i. cum hinc inde directe aut in. e. a. quod in. d. et. e. i. deo dicit quod si aliquis meminit in. e. quod est vltimum venit in. e. quod est prius et si forte in. e. non meminit: quia id quod querit non continetur sub eo recurrendum est ad. g. sub quo quedam alia proutentur puta. a. 3. et deinde in. a. ut prius dictum est sub quo proutentur et. b.

Causa autem quod ab eodem aliquando quod meminerit: aliquando autem non causa est. quod prout ad pl. motum est ab eodem principio ut ab ipso. g. in. 3. aut i. d. Si igitur si prius quoniam mouetur: ideo sicut moneatur tamquam in. n. a. i. a. consuetudo: et vix quod multoties intelligitur. pro reminiscitur. sic. n. a. hoc prout hoc est sic: opatio hoc multoties naturam facit.

C Deinde cū dicit. Eius autē q̄ ab eodem assignat
cām defectus q̄ reminiscētes patiunt. Et primo
q̄stus ad hoc q̄ oīno non reminiscunt. secūdo q̄stus
ad hoc q̄ corrupte reminiscunt ibi. Quonā autē di-
cit ergo primo q̄ ideo ab eodē principio a quo moue-
tur aliq̄s ad diuersē plures mouet ad vnus q̄ ad
aliud. puta si ab ipso. g. moueat in. e. i. d. plures
in vnū q̄ in aliud. vñ eo accepto de facili remi-
scit eius in q̄ plures p̄suevit moueri. si vero non
moueat per antiquū. i. per id per q̄ magis p̄suevit
moueri mouet min⁹ cōsuevit. i. ideo nō de facili re-
miniscit. quia cōsuetudo est quasi quedā nā. vnde
sicut ea que sunt naturaliter de facili sunt et repa-
tur inquantū res cito redeit ad suā naturā p̄pter
nature inclinationē. ut patet i. aq̄ calefacta q̄ cito fri-
gescit ad frigiditātē. ita etiā ea que multoties cōsi-
derauimus de facili reminiscimur p̄pter inclina-
tionē cōsuetudinis. Nō autē cōsuetudo sit sicut nā
manifestat per hoc q̄ sicut in natura est quidā ordo
quo hoc post hoc fit. ita etiā quādo multe opatiōes
per ordinē se cōsequunt facit quādam naturā. i. b̄
p̄cipue p̄tingit in opatiōibus aialium in quorū
principiis aliquid est imprimēs et aliquid impressio-
nes recipiens sicut imaginatio recipit impressionē
sensūs. i. ideo que frequenter vidim⁹ uel audiui-
mus magis in imaginatione firmant per modū cu-
iusdam nature. sicut ē multiplicatio impressionis
agentis nāis pducit ad formā que est natura rei.

Quoniam autē sicut in his que sunt natu-
ra. sic et extra naturā. i. a fortuna adhuc ma-
gis in his que per cōsuetudinē sunt. quib⁹
natura nō similiter inest. Quare moueri. ali-
quādo et ibi et alibi aliterq̄ et cū retrahat
inde ipse casu quoq̄. Et p̄pter hoc cū in-
digeat nomē reminisci dissimile quo scim⁹
in illud solo erramus. reminisci quidē igitur
hoc accidit modo.

C Deinde cū dicit. Quonā autē ostendit causam
q̄re q̄q̄ corrupte reminiscimur. i. dicit q̄ sicut in
his que sunt fm naturā p̄tingit aliqd q̄ est extra
naturā. q̄d est a fortuna uel cū sicut monstrat i. pri-
bus aialium. multo magis p̄tingit aliquid in ordina-
tū et p̄ter intentionē in his que sunt fm p̄suetudi-
nez que et imitē naturā deficiūt nā firmitate ip̄i-
us. i. ideo et ibi. i. in his que per cōsuetudinē remi-
niscimur p̄tingit reminisci aliter et aliter et hoc acci-
dit p̄pter aliqd impedimentū puta cū aliq̄s retra-
hitur inde. i. a cōsuetō cursu ad q̄cūq̄ aliud. ut pa-
ret in his qui memoriter aliqd dūt quorū imagina-
tio si ad aliud distrabat p̄dunt q̄d dicere debent.
vel dūt corrupte. p̄pter b̄ cū aliq̄s indigeat remi-
nisci aliqd nomē uel aliqd sermōne facimus circa
alium finem dissimiliter ab eo q̄d scimus. Ultimo
autē epilozat q̄d reminisci accidit fm modū similitū.

Arime autē oportet cognoscere
re tempus aut mensura aut in-
finite.

Arime autē oportet cognoscere rē.
Post q̄ philosophus mani-
festauit modū reminiscendi ex parte re-
rum reminiscendā hic determinat mo-
dū reminiscendi ex parte temporis. i. primo p̄po-
nit quod intendit. secundo manifestat p̄positū ibi.

Est autē aliquid dicit ergo primo q̄ in reminiscēdo
oportet maxime cognoscere tempus. i. p̄teritū q̄d
p̄erit memorā cuius inquisitio quedā est remi-
niscētia tēpus p̄teritū cognoscere a reminiscēte
q̄q̄s quidem sub certa mensura puta cū scit se hoc
sensisse q̄q̄s ante tres dies q̄q̄s ante infinite. i. in
determinate puta si recordet se aī b̄ sensisse.

Est autē aliquid quo indicat matius et mi-
nus. rōnabile autem sicut et magnitudines.
Intelligit magnas et procul non extendēdo
ibi intelligentiā. sicut visus dicit quidā.
Et nāq̄ cū non sint similiter intelligit. sed
p̄portionali motu. Sunt enī in ipsa simi-
les figure et motus.

C Deinde cū dicit. Est autē aliquid rē. manifestat
p̄positū et primo ostendit q̄ā aia cognoscat men-
suram tēporis. secundo manifestat principale p̄po-
sitū. i. q̄ cognoscere tempus necessariū est remi-
niscēti ibi cū igitur rei et circa primū duo facit. p̄mo
manifestat p̄positū. secundo soluit quādam que-
stionem ibi. Duo. n. dicit dicit ergo p̄mo q̄ aliqd
est in aia quo indicat maiores et minores mensurā tē-
poris et hoc rationabile est esse circa tempus sicut et
circa nigritudines corporales quas quidem intulit
aia et magnas quidē q̄tum ad q̄ritatem corporis
visus et procul q̄tū ad q̄ritates distantie localis cū
p̄portionatur q̄ritas tēporis que accipitur fm di-
stantiā a p̄senti nūc huiusmodi aut magnitudines co-
gnoscat aia non extendēdo ibi. intelligentiā q̄tū aia
cognoscat magnitudinē cōtingendo eas fm intellē-
tū q̄ videt dicere p̄pter plōnem ut patet in p̄mo
de anima. i. per hunc et modū quidā dūt visū fieri
per hoc q̄ radii visuales p̄trant totam distantiam
visus ad rem visam ut dicitur in libro de sensu et sen-
sato. sed nō p̄est esse q̄ magnitudines cognoscantur
ab aia per cōtactū intelligentiē. q̄ sic non posset
aia intelligere nisi magnitudines eriscentes nunc
autem videmus q̄ intelligit magnitudines q̄ non
sunt. Nihil. n. p̄dibet animā intelligere q̄ritatem
duplā q̄ritatis celi. non ergo cognoscat aia magnitu-
dinem ei se extendendo sed per hoc q̄ quidāz mo-
tus a re sensibili reuolutus in aia est p̄portionalis
magnitudini ceteriori. Sunt enim in aia quedam
forme et motus similes rebus per q̄s res cognoscit.

Quo enim differt cū maiores intelligat
aut q̄ illa intelligit que minora. oia enī q̄
inter minora et p̄portionaliter et que extra.
Est autē forte sicut et speciebus et proportio-
nale accipere. sed in ipso sic et distantis. Si
cut igitur si fm. a. b. b. e. monetur. facit. g. d.
p̄portionale enī est. a. g. i. g. d. qd ergo ma-
gis. g. d. q̄. i. fac. aut sicut. a. g. ad. a. b. se bz
sic. h. t. ad. t. m. se haber secundūz hos igitur
simul mouetur. Si vero fm. a. z. i. uelut in-
telligere. ei quidem que. g. b. b. e. similiter in-
telligit. Sed pro. c. t. l. m. intelligit. bec. n.
se habent sicut. c. a. ad. b. a.

C Deinde est dicit. Duo enī differt determinat
q̄daz q̄dē. sō soluit ibi. Aut q̄ illa. tertio solutio-
ne exp̄licat in lris ibi. sicut ergo. Querit ergo p̄i-
mo cū aia per similitudinē magnitudinis quā bz ma-

De memoria et reminiscencia.

gnitudinē cognoscat in quo differt illud quo cognoscitur maiorem et minorem magnitudinem: videtur enim non habere differentiam similitudinem eo quod differat specie. Deinde cum dicitur. *Aut quod illa intelligit soluit quod dicitur quod per alias vel per simile figurā suae formae intelligit minora. i. minorem quantitatem sicut et per formae simile cognoscitur maiorem magnitudinem.* forme enim et motus interiores proportionaliter considerantur magnitudinibus exterioribus et forte ita est de magnitudinibus sine distantis locorum et temporis ut de speciebus rerum: vnde sic in ipso cognoscere sunt diversae similitudines et motus proportionaliter respondentes diversis speciebus rerum. puta equo et boui: ita etiam et diversae quantitates. Deinde cum dicitur. *sicut igitur manifestat huiusmodi diversae proportionem per exemplum in literis ad cuius evidentiam consideranda est quod quod dicitur in intelligentia esse similes figuras et motus proportionales rebus veris: hic gratia exempli similitudinem ponit figuram sicut geometre videntur apud quos figures similes dicuntur quare latera sunt proportionalia et anguli equales ut per 1. vi. euclidis. describat ergo triangulum. b. a. c. cuius basis sit. b. c. Deinde a puncto. g. significato in latere. b. a. ducat lineam eque distantem basi usque ad aliud latus que sit. g. d. et similiter in triangulo. g. a. d. producat lineam et. i. eque distantem basi est aut demonstratum in primo euclidis. quod linea recta cadens super duas eque distantes facit angulos oppositos equales angulus ergo. a. g. d. est equalis angulo. a. c. b. et angulus. a. d. g. est equalis angulo. a. c. b. angulus autem. a. est communis ergo tres anguli. a. g. d. sunt equales angulo trianguli. b. a. c. ergo linea g. d. subtrahuntur equalibus angulus sunt proportionales secundum quarta proportionem. vi. euclidis. ergo proportio que est ab. a. b. ad. a. g. eadem est proportio. b. c. ad. g. d. ergo permutatis que est proportio. a. b. ad. b. c. eadem est proportio. a. g. ad. g. d. et sic duo trianguli predicti sunt figure similes per lineam vero. a. b. et partes eius intelligitur motus anime: quibus anima cognoscitur per lineas autem. b. c. g. d. et. i. que sunt bases triangulorum intelliguntur diversae quantitates magnitudinis et putatur differentes concludit ergo exemplificando quod si anima per motum. a. b. mouetur ad cognoscendum quantitate. b. c. faciet et iste motus per aliquid sui cognoscitur quantitate. g. d. quod motus. a. g. qui continetur in. a. b. et magnitudo. g. d. eadem proportio se habet in qua motus. a. b. et magnitudo. b. c. sed tunc redhibet quod quod a motu est quoniam plus requiritur ad cognoscendum quantitate. g. d. quod est maior quam ad cognoscendum quantitate. b. c. que est minor et ut hoc expressius videatur possit accipi motus ut distinctos quorum unus non continetur in altero. Sit ergo una linea. l. m. et diuidatur in puncto. l. tali ratione ut eadem sit proportio. l. z. ad. t. m. que est lineae. a. g. secundum quam cognoscitur quantitas. g. d. ad lineam. a. b. secundum quam cognoscitur quantitas. b. c. sic ergo sit mouetur secundum hos motus: quod sicut secundum motum. a. g. cognoscitur quantitas. g. d. ita secundum motum. l. z. et sicut secundum motum. a. b. cognoscitur quantitas. b. c. ita secundum motum. t. m. Si vero aliquis velit secundum motum. a. et cognoscere quantitate. z. l. oportebit quod subtrahat ab. a. g. hoc quod est. g. et sicut ei adderat. g. b. ad cognoscendum quantitate. b. c. sed si volumus accipere motus distinctos oportebit accipere loco duorum motuum. l. z. et. t. m. loco cuius ponit. t. c. ita quod est. c. z. m. scribant eadem puncto alii duo motus quorum unus sit. l. l. et alius. l. m. ita quod linea. l. m. diuidatur in puncto. l. et ob hanc rationem*

ut sit proportio. l. z. ad. l. m. sicut proportio. a. z. ad. a. b. unde sicut per motum. l. m. cognoscitur quantitate. l. z. ita per motum. l. l. cognoscitur. z. l.

Quia igitur rei simul fiat motus et temporis: tunc memoria agit. Si autem puter non facies memorari: nihil enim prohibet mentiri: quod admodum et videri memorari non memorantem: agente autem memoria non putare sed latere memoratum vero est. hoc enim erat ipsius memorari. sed si qui rei fiat sine eo qui temporis aut ipse sine illo non reminiscitur. Qui vero est temporis duplex est: aliquando quidem mensura non meminit ipsum: ut quod tertia die quod tamen aliquando fecit: aliquando autem et mensura. Sed memoratur quauis non mensura. consueverunt enim dicere quoniam memorantur quidem: quando tamen nesciunt: cum ipsi quod non cognoscunt quantitate metro.

Deinde cum dicitur. *Quia igitur rei manifestat principale propositum. et primo ostendit quod reminiscens oportet cognoscere tempus. secundo manifestat duplicem modum cognoscendi tempus ibi. Qui vero est temporis: dicit ergo primo quod quando in anima simul occurrat motus rei memorandi et temporis praeteriti tunc est memoria actus. Si vero aliquis puter ita se habere et non fiat memoria: quod vel deest motus rei vel motus temporis non est memoratum. Nihil enim prohibet quod in memoriam mandatum sicut cum alicui videtur quod memoratur et non memoratur: quod occurrat ei tempus praeteritum: sed non res quam videt: sed alia loco eius et quoniam aliquis memoratur et non putat se memorari: sed latet ipsum quod non occurrat ei tempus sed res quod ut supra dictum est hoc est memorari factum intendere alicui rei: prout est imago prius apprehensa: unde si motus rei fiat sine motu temporis aut e converso non reminiscitur.* Deinde cum dicitur. *Qui vero est temporis ostendit diversum modum quo reminiscens cognoscunt tempus. Quoniam enim aliquis recordatur tempus non quidem sub certa mensura puta quod tertia die fecerat aliquid: sed quod aliquando fecit quoniam recordatur sub mensura temporis praeteriti quoniam non sub certa mensura. consueverunt enim homines dicere quod recordantur quod est alicui rei ut praeterit: sed nesciunt quoniam sunt quod nesciunt tempus metri. i. mensuram et hoc pertingit propter debilem impressionem sicut pertingit in his: que videntur a remotis quod indeterminate cognoscuntur.*

Quod quidem igitur non ideo sunt memorati ut et reminiscuntur in porribus dictum est: differt autem memorari a reminisci non solum secundum tempus: sed quoniam ipso quidem memorari et aliorum aliorum participant multa sed reminisci nullum: ut est dicere que cognoscuntur aliorum nisi homo. Causa autem: quod reminisci est ut syllogismus quidam. Quod enim prius aut vidit aut audiuit aut aliquid huiusmodi passus fuit: syllogizatur reminiscens. et est ut inquisitio quaedam: hoc autem quibus deliberatum inest: natura solum accipit

cidit et nāq; deliberare syllogism⁹ quidā ē.

Modus quidem igitur non pūit ē. Postquā philosophus ostendit modū remiscendi nūc ostendit differentias memorie et remiscencie et inuit aut tres differentias quarū prima est ex aptitudinē ad utrūq; dictum est. n. supra q; non idē homines sunt bene memoratiui et remiscitui. secunda autē differentia est ex parte temporis q; f. remiscencia cū sit oī ad memoriā tēpore ipsaz pcedit ut ex predictis patet. tertia differentia est ex parte subiecti in quo utrūq; eorū inueniri potest: q; hoc q; est memoriā multa alia animalia pceptant ppter homines ut etiā supra dictū est: s; nūlum animal q; a nobis cognoscitur remiscit nisi homo q; quidē dicit q; apud quosdā dubium fuit: an aliquod aīal esset rationale ppter hominem cā quare solū homini puenit remiscitū est q; remiscencia habet similitudinē cuiusdā sili. qre sicut in siliō peruenitur ad pclusionem ex aliquibus principijs ita ē in remiscendo aliquis quodāmodo syllogizat se prius aliquid vidisse aut audisse aut aliquo alio modo pcepisse ex quodā principio in b; deueniens: et remiscencia est qsi quedā inquisition: q; non a casu remiscens ab vno in aliud: sed cū intentione deueniendi in memoriā alieni. hoc autē. s; q; aliquis inquirat in aliud peruenire solum illi accidit q; uis inest naturalis virtus ad deliberandum: q; ē deliberatio fit per modū cuiusdā sili. deliberatio autem solis hominibus cōpetit. cetera vero aīalia non ex deliberatione sed ex quodam naturali instinctu operantur.

Quod autē corporea quedā passio remiscencia questio in tali fantasmatas signis turbari quosdā cū non possunt remiscit et valde adhibētes intelligentiaz et nō adhuc cōntes remiscitū nihil min⁹ et maxime melancolicis: hos. n. fantasmatas mouent maxime. Deinde cū dicit. Quod autē corporea ostendit qualis passio sit remiscencia: q; enim dixerat q; remiscencia est sicut silius quidā syllogizare autē est actus rōnis que nō est actus corpis cuiusdā: ut probatur secūdo de anima ppter alient videri q; remiscencia non esset passio corporea. i. operatio exercita per organū corpale. Philosophus autē ostendit cōtrariū. et primo quid est per quodāz q; accidit remiscencibus. secūdo per eos qui habent impedimentū remiscencie ibi. Et sunt autē et superiora. Circa primū tria facit. primo inducit accēs pdictum. secūdo assignat cām accēs ibi. causa autē eius. tertio manifestat per simile ibi. vñ et ire et timores. dicit ergo primo q; signis huius q; remiscencia sit quedā corporea passio siue existens inquisitio fantasmatas in tali. i. in aliquo pteu lari uel in tali. i. in quodā organo corporeo est q; cū qdā nō possunt remiscit turbantur. i. quādā iniquitudine sollicitant et valde apponūt mentē ad remiscitū: et si attingat q; iam decetero non pducantur ad remiscitū quasi non cōntes cessantes a proposito remiscendo nihilominus adhuc iniquitudo illā cogitationis remanet in eis et hoc maxime contingit in melancolicis q; maxime

mouentur a fantasmatibus q; propter terrestrem naturam impressiones fantasmatum magis firmantur in eis.

Causa autem eius qd non in seipsis est remiscitū: quia sicut ptoiciēti bus nō amplius in ipsis sistere: sic et remiscens et inuestigans corporeale aliquid mouet in quo passio est. Maxime autem turbantur qb; humiditas fuerit existens circa locum sensitiuū. Non enim facile pausat mota quousq; superueniat quod queritur: et recte procedat motus. Unde et ire et timores cum contramouerint: et contramouenti bus iterum bis non sedantur: sed ad eadem contramouent. Et pparatur hec passio nemini bus et melodis et rationibus: cum per hos fiat ali quod ipsorum valde: pausanti bus enim et non uolenti bus accidit iterum cantare aut dicere.

Deinde cū dicit. Cā autē assignat cām predicti accēs. et primo ponit cām. secūdo ostendit q; bus maxime locū habet ibi. Maxime autē turbant. Circa primū pssiderandū q; operationes que sunt pū intellectiue absq; organo corpali sunt in sui arbitrio ut possit ab eis desistere cū uoluerit: sed nō ira est de operationibus que per organū corporeale exercentur q; nō est in potestate hominis q; ex quo organū corporeale est mē eius passio statz cessat: et tō dicit q; causa eius q; est remiscitū non ita est in ipsis remiscencibus. i. in potestate eorū: ut. s; possint desistere cū uoluerint q; sicut accidit ptoiciēti q; postq; mouerit corpus ptoiciēti non est amplius in eorū potestate ut stant sic etiam remiscēs et quicūq; inuestigans per organū corporeale mouet corporeale organū in quo est passio. unde nō statim motus cessat cū homo uoluerit. Deinde cū dicit. Maxime autem turbant ostendit in quibus maxime pdicta causa locum habeat: et dicit q; maxime turbantur. i. cōmouentur in remiscendo iūi quibus humiditas abundat circa locūz ubi sunt organa sensuum puta circa cerebrum et circa cor. q; humiditas mota nō de facili gescit donec et quousq; occurrat illud q; queritur et motus inquisitionis procedat recte vsq; ad tēp^m. nec est contrarium q; s; dicit hoc maxime accidere melancolicis qui sunt hecē nature: quia in illis cōtingit. atq; pp violētā ipressionē in his autē ppter facilem pmoionē

Deinde cū dicit. unde et ire et timores manifestat q; dixerat per simile: et ponit. duo similia quorum primū est de passionibus anime quibus organū corporeale quodāmodo cōmouetur: et dicit qd quando ira uel timor uel cōcupiscētia uel si qd burisimddi mouet contra aliquod obiectum etiam si homines uelint in siliō mouet retrahēdo se ab ira uel a timore non sedantur passio. Sed contra idem adhuc mouet q; cōtingit: quia cōmotio corporalis organū nō statim quiescat. Pm simile ponit ibi et comparat. et dicit q; pdicta passio q; accidit in remiscendo cōparatur in hoibus et melodis et rationibus cū aliquod eorū cum aliqua intēde per eos p

De somno et vigilia

ferat. sicut accidit his qui cum magna intentione recitant noiant vel cantant: vel argumentantur: quia quando ipsi voluit desiderare adhuc preter intentionem eorum accidit quod cantent: vel aliquid preterint: propter hoc quod motus preterint imaginationis adhuc manet in organo corporali.

Sunt autem et superiora maiora habentes et nam peius memoratiui quam contrarii: propter id quod granitate multam habet insensibili: et quia neque a principio motus possunt in manere sed dissoluti sunt neque in reminiscendo facile recte procedit. Denique autem non ui et multum senes inmemores sunt propter motum: ibi quidem enim in decremento: illi vero in augmento multo sunt. Amplius autem pueri et vanoli sunt usque ad longam etatem. De memoria quidem igitur et memorari quod sit natura ipsorum: et quia earum que sunt anime memorantur animalia: et de reminiscere quid est: et quomodo fit: et propter quas causas: dictum est.

Deinde cum dicat. Sunt autem et superiora manifestat propositum per hoc quod reminiscencia impeditur per aliquam corporalem dispositionem: et ponit duas dispositiones corporales impediennes reminiscencia quare prima ponit dicens quod illi qui habent membra superiora maiora quam interiora: que est dispositio nanorum: qui habet curtas tybias et superiores corporis proportionatiter maiorem sunt peius memoratiui: quam illi qui habet contrariam dispositionem: propter hoc quod organum sensitiuum in eis quod est in superiori parte est aggregatum in eis multitudine materie: et propter hoc nec motus sensibilius eis diu possunt permanere: sed cito dissoluntur propter confusionem humorum quod pertinet ad defectum memorie: nec etiam de facili possunt recte procedere reminiscendo quod non possunt regulare motum materie quod pertinet ad defectum reminiscencie secunda dispositio impediens est quod illi qui sunt penitus non sicut pueri nuper nati et multum senes sunt inmemores propter motum augmentum qui est in pueris et decrementum qui est in senibus ut supra dictum est: Et hec dispositio parte conuenit cum prima. scilicet quantum ad pueros qui usque ad longam etatem sunt nanoli quasi habentes superiores parte corporis maiorem sic ergo patet quod reminiscencia est corporalis passio: nec est actus partis intellectiue: sed sensitiue que etiam in homine est nobilior et virtuosior quam in aliis animalibus propter coniunctionem ad intellectum. Semper enim quod est inferioris ordinis perfecti sit suo sit periorum coniunctum quasi aliquid de eius perfectione participans utrum autem epilogando concludit quod dictum est de memoria et memorari que sit natura ipsorum et per quam partem anime animalia memorantur et si muliter de reminiscencia quid sit et quomodo fiat: et propter quam causam.

Explicit sententia super librum de memoria et reminiscencia.

Incipit expositio libri super somno et vigilia sancti thome de aquino.

De somno autem et vigilia considerandum est quid sint. Et utrum anime vel corporis propria sint vel communia: et si communia: cuius particule anime vel corporis: et propter quam causas insunt animalibus. Et utrum communicant omnia simul ambobus ipsis aut alia quidem somno: alia vero altero soli: vel alia quidem neutro: altera vero utrisque.

De somno et vigilia autem et c. in prout libro determinauit auctor de quibusdam proprietatibus sensus: que causantur a parte anime et insunt animalibus perfectis in hoc libro determinat de quibusdam proprietatibus sensus a parte corporis: insunt omni animali et soli quod sunt somnus et vigilia. Et diuidit liber iste in partes duas in phemum et tractatum: qui incipit ibi primum quidem et c. prima in duas finem quod duo sunt intera in hac scientia. in prima dat intentionem circa primum intentum. scilicet circa somnum et vigiliam. in secunda dat finem intentum: quod est passio somni et secunda ibi adhuc autem et c. tractatus similiter diuiditur in partes duas penes hec duo intera. in prima intendit de prima. in secunda parte determinat de secunda. ibi post hoc autem de somno. prima in duas. in prima ostendit quod somnus et vigilia sunt passionibus coniunctis in omni animali vicissim et soli. Et in secunda parte coniuncti. primo debet: et ob quas causas et quibus dubitationibus patebit sufficienter: quod sit somnus et vigilia: et secunda ibi quare autem dormit et c. prima est preter lectionis. Et diuidit in duas. in prima ostendit quod sunt passionibus coniuncti. in secunda ostendit quod insunt omni animali: et vicissim: soli: et secunda ibi cum autem determinata prima in duas in prima parte probat maiorem: ibi quoniam autem vnde et c. prima adhuc in duas. in prima declarat quoddam preambulum ad maiorem. in secunda probat istam maiorem et secunda ibi amplius autem: illa pars in qua ostendit quod somnus et vigilia insunt omni animali vicissim et c. ibi: et similiter autem et c. dicit ergo primo: et dat intentionem suam circa somnum et vigiliam: et sunt quinque intentiones: primum est quid sit somnus et vigilia secundus est vnde sint passionibus anime soli vel corporis tantum: vel coniuncti: tertium si sint passionibus: et quia particule anime: et corpus sit illud coniunctum. quartus est propter quam causam insunt animalibus. quintus est utrum omnia animalia communicent tam somno: quam vigiliis: vel non. Et si non utrum hec animalia communicent somno tantum illa vigilia tantum vel b animalia neutrum: illa utrumque.

Adhuc autem quid est somnium: et propter quam causam dormientes interdum quod somniant: interdum autem non: vel accidit quod semper dormiantibus somnare: sed non meminerunt. Et si hoc fiat: propter quam causam fit. Et utrum contingat futura preuidere: aut non contingat: et qualiter si contingat: et utrum futura ab

homine prospiciantur solū: & utrū agēda ab homine solū: vel quorū demoniis hī cām: & utrū a natura sunt: aut ab euentu.

Deinde cū dicitur adhuc autē &c. dat intentionē circa somnū: & sunt tria primū est quid sit somnū: secundū est ppter quā cām somniātes aliquādo somniāt aliquādo nō: vel semp somniāt: & nō semp sunt memores somni ppter quā cām est: tertū est utrū ptingat hī puidere futura in somno: vel nō. Et si sic qualiter ptingat. s. utrū homo inq̄tus homo pōt. puidere futura per renouationē spiritū. Et utrū hī natura vel a casu. Et notandū: q̄ demō grece idēz est: q̄ sciens latine: est etiā nomē cōmune cuiuslibet intelligētie: & componit cū calo demō q̄ est bon⁹ de mon: a calo: q̄ est bonū & demon: q̄ est bon⁹ demon.

Rūmū quidem igitur hoc manifestum: quoniam circa idem animalis vigilia quidem est & somnus. Op ponitur enim & videt somnus vigilię quedam priuatio: nam extrema semp i alijs & in naturalibus circa idem susceptibile videntur fieri: & eiusdēz passiones eē. Vt: cō autēz veluti visus: cecitas: turpitudine: pulchritudo: sanitas: egritudo: fortitudo: debilitas: auditus: & sorditas.

Deinde cū dicit. Primū quidē &c. psequit intētuz: & pbat. primo q̄ somnū: & vigilia sunt passiones iuncti sicut sensus ē passio iuncti. Sed somnū: & vigilia sunt circa sensus ergo somnū: & vigilia sunt passiones iuncti in hac rōne sic pcedit. primo probat minores. secūdo pbat maiore. tertio infert pclusionē circa minores. primo ostēdit q̄ somnū: & vigilia sunt circa idē: q̄ que sunt priuatiue opposita habēt fieri circa idē. Sed somnū: & vigilia sunt priuatiue opposita ergo &c. vñ pmo ponit pclusionē: cū dicit pma secūdo minores ibi opposita. n. vbi dicit q̄ somnū: est quoddā vacuū extremū p̄traheret immediate tertio maiore ibi semp. n. & pfirmat p̄ exēpla: ibi dico autem & accipit hic cōmuniter priuatiue opposita secundū: q̄ p̄tinet: sub se cōtraria. Et ideo exemplificat in priuatiue oppositis a natura & i p̄trarijs &c.

Amplius autem & ex his manifestus. In quo enim vigilantē cognoscimus: in hoc & eum qui somno impunit. Sentientē enim vigilare putamus & vigationem. aut eo q̄ eorum que extrinsecus aliquid sentit: vel eorum qui in ipso motu aliquid. Si ergo vigilare in nullo alio est q̄ in eo quod est sentire: manifestum quoniam quo quidem sentiunt hoc vigilāt vigilantia: & dormiūt dormientia.

Deinde cū dicit. Amplius autē pbat minorem in se sic eodem sensu cognoscimus vigilantē: & dormientē. Sed vigilantē cognoscimus per actus sentiendi: eo q̄ sentit aliq̄ motum interiorē: vel exteriorē quare idem est vigilare: & sentire: & qua pte sentiūt aialia eadēz parte vigilantē: & dormiūt hanc rationē ponit totam p̄tinere. Et notandū: q̄ mor⁹ exterior: est q̄ sit a sensibili extra in organū sensus p̄ticularis motus interior qui sit a specie sensibili in organū sensus cōmunit qui superior est.

Quoniam autem nō anime proprius est sentire neq̄ corporis: cuius enim est potentia: eius est & actio. Quoniam vero dicitur sentis ut actio motus quidam per corpus anime est: manifestū quoniam neq̄ anime passio propria: neq̄ inanimatum corpus possibile est sentire.

Deinde cū dicit. Quoniam autē &c. pbat maiorem sic eiusdē est potētia cuius est act⁹ pcedēs a potētia sed act⁹ sentiendi est ipsius p̄iuncti: est. n. motus ab aia mediante organo corporeo ergo sensus est act⁹: vel passio iuncti. vñ hic primo ponit pclusionē cū dicit qm̄ autēz secūdo maiore ibi cuius. n. tertia minor cū dicit que vero est. quarto iterū infert cōclusionem cum dicit manifestum quoniam.

Cū autē determinatū sit prius i alijs de his que dicuntur quasi particule anime & de nutritiua q̄ quidē separatur ab alijs in corporibus habētibus vitam aliorū vero nullo sine hoc existēte manifestū quidē quicūq̄ vinctū augenti dūm nutritionisq̄ particula solū: quoniam in his non est somnus nec vigilia velut plantis. Vñ enim habet particulam sensitivam: neq̄ si separabile neq̄ si non separabile: potestate enim & esse separabile est.

Deinde cū dicit. Cū autem determinatū &c. ostendit: q̄ somnus: & vigilia insunt soli aiali: nō enim in sunt plantis ergo insunt soli animali pbat antecedēs sic plantę nō habēt particula sensitivā cuius passiones sunt somnū: & vigilia ergo nō habēt somnū: & vigiliā huius rōnis solū ponit pclusionē dicens: q̄ cum determinatū sit in lib. de anima: de his q̄ sunt particule anime. s. q̄ ps vegetatiua siue nutritiua: separā ab alijs partib⁹ anime in quib⁹da corporibus sicut in plantis nulla autē pars aie reperit siue vegetatiua manifestū est q̄ nulla viuētia p̄icipatā solā partē aie vegetatiuā q̄ operat augmētū: & detrimētum habent somnū: & vigationem sicut plantę. Deinde ponit medium huius rationis cum dicit nō. n. habent dicens: q̄ plantę nō habent sensitivā particulas: & hoc siue illa particula sit separabilis: a potentia vegetatiua secundum locum: sicut dicit plato qui dicit: q̄ sensitiva est in corde vegetatiua in epate: siue nō sit separabilis a potentia vegetatiua secundum locum: quia si non sit separabilis secundū locum separabilis est tamen secundum potentiam: & diffinitionem.

Similiter autem q̄ nihil est quod semp vigilet aut semper dormiat: sed eiusdē insunt animalium utraq̄ passiones he. Neq̄ enī si est animal habens sensum hoc contingit neq̄ dormire neq̄ vigilare: utraq̄ enī passio hec circa sensum primi sensitivi.

Tunc sequitur secūda pars principalis: in qua ostendit q̄ somnus: & vigilia insunt animali vicisim & ista in duas. primo proponit duas quēstiones probandas. secūdo probat eas. ibi nō contingit autēz & ista in duas. primo probat primam secūdo secundam ibi animalia quidē prima in duas. primo repe

tit conclusiones probandam, secundo probat ea ibi amplius autem et. et ista in duas, primo pbat qd necesse est ois vigilant aliquando dormire. In secunda pbat cōuerfam, ibi similiter autem et. Nunc sequit secunda pars: in qua pbat cōclusionē secundā: et illa in duas in parte principalē: et incidentale, secunda ibi plantat autem et. prima in duas, pmo pbat: qd somn? et vigilia sunt omni aiali, secūdo probat: qd vniuer saliter insunt omni ibi quoniam quidē et. sequit pars incidentalis in duas, pmo reperit rationem ppositam, secūdo pbat mediū rationis ibi quibusdā vero et. et ista in duas fm duas rōnes: et secūdo ibi signū autem et. ponit ergo pmo duas cōclusiones, pbandas: et est prima qd nulli animali, semp inest vigilia et semp inest somnus. Sed utraqz insunt vicissim, scda est qd nulli animal habēs sensus pōt neqz dormire: neqz vigilare: sed necesse est alterz omni aiali inesse: eo qd ambo sunt passionēs sensus cōis: q inest omni animali.

Nō ptingit autem neqz alterum horum semper inesse eidem: veluti aliquod genus animalū semper dormire vel semper vigilare. Amplius quorūcūqz est aliquod opus secundum naturam quando excesserit tempus inquanto possunt aliquid facere vel aliquod eorūz que possunt tempore facere necesse de facere: ut oculos videntes et quiescere facientes hoc. Similiter autem manū et aliud omne cuius est opus aliqd: si itaqz alicuius est opus sentire: et hoc utiqz excedat quāto erat tempore potēs sentire p̄tinue deficiet: et nō amplius faciet hoc. Si igitur vigilare diffinitur solutione sensus: p̄triorum vero hoc quidem necesse alteruz adesse: illud vero nō: vigilare autem ei quo est dormire p̄trioruz: et necessarium omni alterum inesse necessarium utiqz erit dormire.

Deinde cū dicit nō cōtingit autē quorūcūqz probat primā cōclusionē: et primo reperit eam ibi. Non cōtingit autēz pbat eam p duas rationes, prima talis est: cūqz est aliquod opus determinatū fm naturam quādo excedit tēpus determinabile a natura i operatione tali necesse est ea languescere: et gescere ab operatione tali: ut patet in visione que est talis operatio oculos: et etiā in operatione manus quare cum sentire sit opus sentientis determinatū a natura si p̄tinue sentiet ipsuz necesse est ipsuz languescere: et cessare ab actu operādi. Et tūc cum dicit si ergo cōcludit intentū si si omni sensitivo necesse est cessare ab actu sentiendi cū vigilare ptingat in actu sentie di ergo necesse est ipsuz cessare ab actu vigilandi. Sz vigilare et dormire sunt p̄traria immediate: quare necesse est inesse aliquando omni aiali ergo necesse est aliquando vigilare: et aliquando dormire.

Si igitur huius passio est somnus hoc autem est in potentia propter excessum vigilandi vigilandi autē excessus quādoqz quidē ab egritudine quādoqz absqz egritudine fit quare impotētia et dissolutio similiter erat necesse omne quod vigilat contingere dormire. Impossibile. n. semp agere. Si

militer autem neqz dormire semp nihil contingit. Somnus enim passio sensitivē particulē est: ut vinculum et immobilitas quedam. Quare necesse ē omne dormiens habere sensitivam particulam. Sensitivum autem qd potest sentire secundum actum: agere autem sensu proprie et simpliciter impossibile ē dormientem: simul ideo necessarium est somnū omnē excitabilem esse.

Deinde cum dicit: si hūmō passio et. ponit secundam rationē que talis est somnus est impotētia sensitivus ppter excessum vigilandi sed excessus vigilandi aliquando accidit animali ab egritudine aliquādo sine ergo etiam huiusmodi impotētia quare vigilantē necesse est aliquando dormire quādo nō possit amplius sentire. Et hanc rationem ponit totam cōsequenter probat cōuerfam: et. b. d. primo ponit conclusionem, secundo pbat eam ibi agens autem, dicit ergo qd necesse est omnem dormientem vigilare aliquando et. Deinde cum dicit similiter autē hoc probat sic omne dormiens potest sentire fm actum: sed hoc nō ptingit dum dormit ergo necesse ē ipsum excitari a somno: ut actu sentiat: huius rationis, primo probat maiorem: sic somnus ē passio sensitivē particulē: est enim immobilitas sensitivus: et quasi vinculum ergo necesse est omnē dormientem habere particulā sensitivā: sed omne habēs sensitivā particulam potest sentire fm actū: ergo omne dormiens potest sentire secundum actū hanc rationē totāz ponit post cōclusiones que est maior: principalis ratio nis: et secūdo infert principalem cōclusionem cū dicit ideo necessarium.

Animalia quidem igitur pene omnia somno cōdicant et natabilia et volatilia atqz gressibilia: et enim genera piscium omnium et que marinoz vel malachioz visa sunt dormiētia et alia oia quecūqz habēt oculos: et. n. q. duos habēt oculos manifesta entoma qd dormiūt brevis autē somni sunt huiusmodi oia. ideo qd latebūt utiqz quidē multotiens: vtrū participant somno vel nō: eorum quidem qd durant habēt testam secundū sensum quidē nū qd factum est manifestum si dormiūt. Si cui vero verisimilis dicta ratio est suadebit.

Deinde cum dicit aiali quidez et. pbat secundam cōclusionem, s. qd somnus et vigilia insunt pene omni animali sic omnia animalia volatilia gressibilia et natabilia habent somnum: et vigiliam. Sz omnia animalia pene sunt huiusmodi: ergo oia animalia pene habent somnum: et vigiliam huius rationis, primo ponit cōclusionem cum dicit animalia et. subiungit minorem cū dicit natabilia et. Et nota qd dicit pene propter animalia carentia motu progressivo: que sunt terre affra: que sunt cōchilia degentia. Deinde cum dicit. Et enim piscium pbat minorem personis a minoz: sic omnia genera piscium et que sunt molachia cuius sunt osterge: et huiusmodi cōchilia: et omnia animalia que habent oculos dormiūt aliqñ: et que habēt oculos duos: et carent palpebris qbus vidētur vigilēs oculi: quia signūz marime dormiendi est clausio palpebrarūz.

Et sic aialia imperfecta aliquando dormiunt licet ppter lenitatem somni latent nos ipsos dormire: ipsa etiam animalia que habent durum corium: in quibus parua ascendit evaporatio: a nutrimento propter eorum duritiam: qd est causa somni aliquando dormiunt licet illud nondum sit manifestum. Et ita est manifestum: qd omnia animalia aliquando dormiunt.

Quod igitur quidē somno cōcitant oīa aialia manifestū ē: his: eo. n. qd ē sensus hīe: dīfinit aial: sensus autē modo qdē aliquo imobilitatē et velut vīculū somnū ē d. cum. so. lutionē aut remissionēq; vigiliā. Plantaz aut nullā pōt. bīle qdē cōicare neutra harūz pass. onū. Nā sine sensu qdē nō existit neq; f. min. neq; vigilia. Quibz vero uest sensus: et trīstari et gaudere: qd vero hec: et cupiscētia: plātis aut nībil horū inest. Signū autē quoniā et opus suū facit nutritiva pīcula i dormiēdo magis q̄ inigilādo. Nutriūt aut et augēt tūc magis tanq̄ nībil egentia ad hoc sensū.

Deiñ cū dicit. Quod qdem et. pbat qd somnus et vigilia sūt omni aial: et vltter sic omne aial habet sensus: s. somn. et vigilia sūt passioēs sensus ergo oīa aialia hūt somnū: et vigilia hūt rōnes. pmo ponit pclusionē cū dicit quā qdē. scdo ponit declaratiōē maioris dicens: qd aial hz sensus qd dīfinit per sensus: et ita pbat: qd oīa aial hz sensus: et hīc cū dīc eo enūm. Deinde cū dicit sensus aut ponit declaratiōē minoris sic somn. ē imobilitas: et vīculū sensus: quodāmodo dicit qd nō est vīculū nīsi mathe maticē accipiat vīculū vigiliā ē remōtio: et solutio sensus a tali vīculo: et ita somn. et vigilia sūt passioēs sensus: qd sup. pbat ut somnū nō uest plātis eo qd nō hūt sensus hīc dīc cū dicit plātaz et. reddit: ut pbat dīctū modū: pmo repetit rōnes prius positā ut p. Deinde cū dicit quibz aut probat mediū p duas rōnes pma talis est qbus uest sensus: inest trīstia et gaudiū: et qbus hī sūt in eis ē cōcupiscētia. Sed nībil horū uest plātis ergo nec sensus. Deinde cū dicit. Et hūc est signū ponit scdaz ratiōē: et talis pterio plātaz in nutrimento: et augmētō: et ita melius sūt sive sensu: qd cū sensu ergo plātē nō habet sensus: cū natura semp facit: qd meli. est hūc ratiōis solū ponit minōrē p signū dicens: qd signū est nutrimentū: et augmentū meli. sūt sive sensu qd cū sensu: quare aiala vegetatiua: sive nutritiva melius facit opus suū in aialibz in dormiēdo: qd in vigiliando. Nutriūt. n. et augent magis cū dormiūt: qd cum vigiliāt. Et ita nutrimentū: et augmentū nō indigent sensu.

Nare aut dormiūt et vigiliāt aialia: et ppter qualē quedā sensus: vel qles si ppter plures pīderādū. Quoniā vero qdā aialium habet sensus oēs: quedā vero nō habet: ut vīfuz: tactū autē et gustū oīa habet: nīsi sit qd aialū imperfectū dīctū est aut de his in his qd de aial. Impossibile autē simpliciter qlicūq; sensu sentire qd dormit animal: manifestū qm omnibz necel-

sariū inesse eandē pass. onē inuocato somno nā si hūc qdē: hūc vero nō: hac dormiēs sentiet: hoc autēz imposs. bile est.

Nare autē dormiūt et. Ostēso qd somn. et vigilia sūt oīa aialia vīfūfuz: et solū i hac pte ostēdit qd pīcti passioēs sūt: et ppter quā cām: hec i. d. pmo dat intentionē suā. scdo pīcti ibi qm vero qdā et. et ita in. d. pmo dicit qd somn. et vigilia sūt passioēs sensus cōis: et cōrganti in scdā ostēdit pp quā cāz accidit dormire et. pma in duas i pīcipalē: et correlariā ibi sive oīs et. pma in tres. i pma ostēdit maiorē. scdo ostēdit minorē: ibi qm aut et. in tertia sūt pclusionē: ubi manifestū est aut et. media i duas in pīcipalē et incidētales q incipit ibi hoc aut sit: et pma i duas. pmo ponit minorē: scdo pbat eam p duas ratiōes: ibi que qm: ita in duas sū duas rōnes: et scdā ibi: indicat et. dīc ergo pmo intentionē suā dicens ppter quā cām dormiunt: et vigiliāt aialia cōsiderandū est modū: circa quales sensus: sicut si sūt circa plures. Deīñ cū dicit quoniāz vero et. pbat qd somn. et vigilia sūt passioēs sensus cōis: et cōrganti sic somn. et vigilia o bus pīctis aialibz sūt simul: s. sensus cōis se quis ad oēs sensus pīctulares: et cōc eis ergo somnus: et vigilia sūt passioēs sensus cōis: et fundat hec ratio sup hanc marīnā oīs passio inherēs pluribus sensibz inherēs p naturā sū subiecti pīcti: qd reperit in omnibus ut dicit Alīstō. i libro posteriorum: et ita cū somnus: et vigilia sūt passioēs sensus: et sūt omnibus partibus animalis hoc erit de necessitate per naturā sensus cōmūis huius ratio nis. pmo probat maiores sic cum quedā animalia habeant omnes: ut perfectā quedā nō: sed solū tactum et gustus: et ad minus illos: nīsi fuerit a iqd animal imperfectū: quod animal est terre affīum more plātē: ut spongia maris. Sed quoniā vel pars decūa aialis anulōsi q gustu carent vniuersaliter est veruz qd si nō contingit alias dīcens aliquo sensu particulari sentīēs necesse est. hanc passionē que est somnus simul inesse omnibz sensibus particularibus huius rationis. pmo ponit antecedēs cum dicit quoniā vero. scdo pīctens cū dicit manifestum quoniā. tertio declarat pīctentiam dicens si somnus inest alicui sensui nō tūc sentiet sū vni et dormiet sū aliū: quod est impossibile: et hīc est qd dicit si tamē hīc et.

Quoniāz autem existit secundum vnum quemq; sensum: hoc quidem aliquid proprium: illud vero aliquid commune: proprium quidem velut visui videre: auditui autem audire et alijs secundum eūdem modum. Est autem quedam et cōmūis potentia que sequatur omnes.

Deinde cum dicit quoniā autem probat minorem dicens: qd in vnoquoq; sensu particulari aliqd proprium: et aliquid commune consequens ad ipsum proprium: est ei sua propria operatio ut visui videre: et auditui audire: et quedam cōmūis potentia sentiendi est consequens ad omnes sensus particulares.

Quia et qd videt et audit et sentit. Ad enim visu quidem videt quoniam videt: et indicat

itaque et potest discernere quoniam alia quidem dulcia sunt ab albis: nec gustu nec visu nec ambobus: sed quadam communi particula omnium sensitivorum: nam est quidem sensus unus: et principale sensitivum unum esse aut sensui generis cuiuslibet alterum velut soni et coloris. Hoc autem simul tactivo maxime existit: hoc quidem enim separat ab alijs sensitivis: alia vero ab hoc inseparabilia: dictum est de ipsis in his que de anima theorematibus: manifestum igitur quoniam huius est passio vigilia et somnus.

Deinde cum dicit. Quia quod perbat consequens duabus rationibus quarum prima talis est aliquo sensu sensitivum nos videre: sed non sensui proprio ergo alius est sensus ceteris sentiens: et primo ponit conclusionem: et secundo minorem ibi quod vero. Deinde cum dicit indicat ponit secundam rationem que talis est alius sensus discernit sensibilia diversorum generum: ut albus a dulci. Sed non facit hoc: uno sensui proprio nec pluribus ergo de necessitate est aliquis sensus ceteris faciens binum iudicium et discretionem. primo ponit maiorem. secundo cum dicit neque gustus ponit minorem. tertio cum dicit: quodam ponit conclusionem. Et ex hoc concludit ulterius: quod unus est sensus ceteris: et principalis: et unum organum sentiendi principale: quod licet sit idem: unum secundum substantiam: tamen diversus: esse inquantum sentit sensibilia diversis generis: hoc est quod dicit est namque quidem. Et quod superius dictum est quod sensus ceteris sequitur maxime ad sensus particulares: ne crederetur quis: quod hoc esset generaliter: verum addit ulterius: quod sensus ceteris maxime sequitur ad tactum: et simul est cum ipso quod tactus solus respicit sine sensu: alius: alii namque sunt tactus: ut dicitur in libro de anima: et hoc quod dicitur habet autem finem. Et tunc concludit principale conclusionem cum dicit manifestum est ergo.

Propter quod omnibus inest animalibus. Nam tactus solus omnibus inest.

Deinde cum dicit propter quod omnibus et. inferat correlativum: quod somnus et vigilia in sunt omnibus animalibus talibus. nam ad quem sequitur sensus ceteris inest omnibus animalibus ad minus.

Si enim in eo quod omnes patiuntur aliquid sensus fieret dormitio inconueniens: si quibus neque necesse neque possibile est aliquo modo agere simul hos vacare simul et immobiles existere. Contrarium enim rationabilius accidit eis quod simul quiescere: quemadmodum autem nunc dicimus rationabiliter se habere et de his: nam cum principale aliorum hominum sensitivorum: et ad quod tendit alia patient aliquid copati necessarii et reliqua omnia: illorum autem cum aliquid impotens sit: non necesse est hoc impotens fieri.

Deinde cum dicit. Si. nam. eo. et. ponit secundam rationem principalem: et talis ad cuius vacationem: et quod tem sequitur vacatio et quod omni sensui: et non conuenit illius est somnus primo et per se et vigilia: sed ad vacationem sensus ceteris sequitur vacatio omnium particularium et non conuenit: ad vacationem autem unum sensui proprio non sequitur vacatio aliorum sensuum particularium: sicut nec ad actionem unius sequitur actio alteri ergo som-

nus non est passio sensui proprio: sed ceteris: primo ponit conclusionem cum dicit si enim et peruenit parte minoris cum antecedere cum dicit si. nam. eo. et tertio addit tertiam parte minoris cum dicit quemadmodum autem.

Manifestum autem ex pluribus quoniam non in sensu sine operatione esse: et non ut ipsis somnus est neque in non posse sentire: nam et manifeste in anime defectionibus tale quid accidit in potentia enim sensuum anime defectio: sunt autem et amentie quedam huiusmodi. Amplius autem quibus in collo vene apprehenditur: insensibiles sunt. Sed quando in potentia usus neque in sensitivum neque per quamvis causam: sed quemadmodum dictum est nunc in primo quo sentit omnia: cum enim hoc quidem impotens fuerit: necesse est et sensitiva omnia impotentia esse sentire: cum vero illorum aliquid non est hoc necesse.

Deinde cum dicit manifestum autem et. quod dicit quod somnus est vacatio sensui ne crederetur quis: quod ois vacatio esset somnus. Remouet dicens quod non: quod multiplex iterum accidit in potentia sensus propter defectum spirituum animalium in cooperatione sensui. Alter propter defectum illorum pergit aliquando amentia. Similiter pergit insensibilitas propter occupationes venarum quibus deferunt spiritus ad sensus exteriores: nulla talis potentia sensus est somnus: sed quod sensus in potentia non propter defectum organi particularis: neque ex quacunque causa. Sed propter impotentiam sensus ceteris per organum quod puenit ex defectu sensus materialis per organum potentia reducunt omnia organa particularia in potentia ad sentiendum: non conuenit.

Propter quam vero causam accidit dormitio propter quam? passio est dictum. Quoniam vero modi plures sunt causarum: nam et quod cuius gratia: et quod per principium motus et materia et ratione causas esse dicimus.

Propter quam ergo causas accidit dormitio? Dico quod somnus et vigilia sunt passiones sensus ceteris et ceterorum organum. in hac parte intendit determinare de causis somni: et dividit in duas. prima dat intentionem suam. i. secunda per modos causas declarat et determinat causas somni. ibi prima quod dicit et. et ista in duas. primo dat causas finales somni. i. secundum da amplius dicit et. determinat causas materiales. i. tria pre determinat causas efficientes: ibi primo quod dicit prima in duas. primo per mittit quodam suppositionem. i. secunda per seque intentionem: et secunda ibi quod dicit vero et. Et ista in duas. primo determinat somni finem spectare ad esse animalis. i. secunda finem spectare ad bene esse animalis: ibi vigilia vero et. tunc sequit illa per seque determinat causas materiales: et illa in duas per seque dividit. i. prima dat intentionem suam. i. secunda per seque intentionem: ibi primo quod dicit et. et ista per seque dividit in duas in principalem: et incidentalem: quod mouet dubitationem: ibi mouet igitur et. per seque in duas. i. prima perbat sue rationis maiorem. secunda perbat minorem: et inferat conclusionem: ibi si vero et per seque in duas primo perbat per seque illam ad maiorem. secunda declarat et per seque per seque illam motus quod dicit et. Et ista in duas. primo ostendit minorem: secunda maiorem ibi media autem per seque in duas. primo perbat minorem. secunda perbat causas: ibi et per seque et. Et ista in duas. primo perbat per seque partem maiorem. s. quod cor est principium motus: in secunda perbat secundam. s. quod cor est principium motus sensibilis: ibi

Quoniam mouere re. prima in duas. primo ostendit
q cor est principium habentibus sanguinem: secundo
ostendit q in non habentibus sanguinem est: aliquid
principium simile cordi ibi non habentibus re. primo dat
rationem suam: et prosequitur: et diuidit eam in finalem
formalem efficientem et materialem: et h est quidem.

Primum quidem igitur quoniam natura
ram dicimus gratia huius facere: hoc autem
bonum aliquid: quietes vero omni qd na-
tum est moueri cum non possit semper con-
tinue moueri cum delectatione necessariam
esse atq; utilem: somno quoque propter ipsam
veritatem coaptant metaphoram hanc tanq
requies sit. Quare propter salutem anima-
lium existit: vigilia vero finis: nam sentire et
sapere: omnibus finis quibus inest alterum
eorum: optima enim hec: finis vero optimus.
Quod autem necessarium unicuique anima-
lium inesse somnum: dico autem ex supposi-
tione necessitatem: quoniam si animal erit ha-
bens suam naturam ex necessitate inesse que-
dam ei oportet: et ex his existentibus alia
existere.

Deinde cum dicit. et primum quidem determinat
causam somni finale: et primo premitur quandam sup-
positionem dicens quoniam natura facit: q facit ppe
aliquem finem: qui est bonum aliquid: et h dicit ibi pri-
mum quidem: et ex hac suppositione sequitur: q somnus
finem habet cum sit passio naturalis. Nota etiam: q
quia somnus forma non est imo priuatio: ideo eius
causam formalem non determinat. Et q: ex determi-
natis h sentit diffinitio somni per quam eius pdras
signat re. Deinde cum dicit quiete vero re. Ostendit
finem somni spectantem ad esse animalis sic cul-
bet animali non potenti prius moueri cum voluptate
necessarie est aliquando qes ppter salutem eius: et
somnia est quies huiusmodi q: si animal non potest con-
tinue sentire cum voluptate ergo necessarius est som-
nus ppe salutem animalis. Et ita patet q diffinitio
somnia est salus animalis huiusmodi rationis. prius po-
nit maiores cum dicit quiete vero. secundo minores
cum dicit somno. Et nota: q dicit somni omnium qeres
per metaphoram. i. per similitudinem q: non est ppe q
es: sicut nec sentire est ppe moueri. Sed psequen-
ter: et quia licet somnus sit quies virtuti animalis
est tamen magis labor virtuti naturalis: et sunt vir-
tutes naturales q operantur digestionem virtuti ani-
mali que operantur sensum: et motum et tunc ponit solu-
tiones: cum dicit quap: opt. Deinde cum dicit vi-
gilia vero ostendit finem somni spectantem ad bene esse
animalis: q est exercere: et exercere opera animalis: sic
vigilare siue exercere opera vigilie est finis animalis
sed ista opera non potest animal aliquando exercere ni-
si aliquando capiat somnum: et quiete ergo somnus est
necessarius cuiuslibet animalis ppe hunc finem huius
rationis. primo ponit maiorem cum dicit vigilia ve-
ro. secundo declarat eam sic sentire et sapere sunt
opera cuiuslibet animalis: cui insunt ergo: et vigila-
re est finis huius rationis tunc ponit medium: et probat.
Deinde cum dicit optima re. probat sic: q est opti-
mum in quoquoque est finis eius. Sed sentire et sa-
pere sunt optima eorum in quo sunt ergo. sunt finis

huius rationis. primo ponit maiorem cum dicit optima
secundo maiores ibi finis vero. Deinde ponit co-
clusionem cum dicit necessariam: et postea maiorem
principalis rationis cum dicit dicto autem: vocat vi-
gilare: et exercere opera eius finem naturam animalis.

Amplius autem quali motu tactu i cor-
poribus aduenientibus accidit vigilare et dor-
mire animalibus post hoc dicendum: alijs
quidem igitur animalibus quemadmodum
non habentibus sanguinem existimandus
causas esse passionis vel easdem vel propor-
tionales. Sanguines vero habentibus que qui-
dem hominibus quare ex his omnibus spe-
culandum. Quod quidem igitur sensus pri-
cipium sit ab eadem parte animalibus aqua
quidem et motus: determinatum est prius
in alijs: ipsa vero est trium determinatorum
locozum qui medius capitis et deorsum ve-
tris: habentibus quidem igitur sanguinem
hoc est que circa cor pars. Omnia enim ha-
bentia sanguinem cor habent et principium
motus: et sensus principalis huic est.

Deinde cum dicit. Amplius autem determinat
de causa materiali somni: et primo dat intentionem
suam: ut patet. Deinde cum dicit: et alijs quidem
prosequitur. Et primo premitur quandam supposi-
tione dicens: q eadem est causa materialis somni: et p-
portionalis animalibus habentibus sanguinem: et in non
habentibus. Et nota q causam materiale somni
eat istam partem corporis que est primum somnus: q
est principium sensus. Deinde cum dicit quoniam
quidem determinat intentum tali ratione. cor: vel ali-
quid simile cordi est principium sensus: sed somnus et
vigilia primo: et per se sunt circa principium sensus:
ut probatum fuit prius ergo sunt primo circa cor
vel aliquid simile cordi ut circa primum subiectum
huius rationis probat maiores tali pro sillogismo eade
pars animalis est principium sensus: et motus: sicut
determinatum est in libro de animalibus. Sed cor: et
simile cordi: vel proportionabile est principium sensus
ergo est principium motus huius rationis. prius po-
nit maiores: et secundo maiorem. et conclusionem dicens:
q ista pars animalis est media trium locozum in cap-
put. n. et deorsum ventus. i. medium finem veritatem:
inter cerebrum: et caput que sunt alia membra prin-
cipalia: et h pars in omnibus habentibus sanguinem
est cor: in alijs non habentibus sanguinem propor-
tionalem cordi est principium motus: sensus ab hac par-
te: et h dicit ibi ipsa vero.

Motus quidem igitur et spiritus manife-
stum quoniam principium et omnino refri-
gerationis est hic: et respirare autem et humi-
do refrigerari ad salutem eius qui est in hac
particula caloris natura adepta est. Dicit
autem de ipsa post ea secundum se.

Deinde cum dicit motus quidem ostendit pmissas
predicti syllogismi. et primo maiorem. q cor est prin-
cipium spiritus in habentibus sanguinem: sic cor est prin-
cipium refrigerationis que fit per attractionem spiritus.
Cor ergo est principium spiritus huius rationis sola
ponit medium cum dicit prius. Deinde cum dicit

De somno et vigilia

et respiratione declarat illud: sic natura dedit aiali respirationem ut per aerem humidum inspiratum infri-
des calor naturalis cordis propter similitudinem eius al-
ter eius sanguis superius qui est in corde inflama-
retur et combureretur cor: et nascitur iste calor propter inter-
missionem sanguinis in talam cordis: de hac autem
natura respirationis determinat in libro de respi-
ratione: et inspiratione quem non habemus.

Non habentibus vero sanguinem et en-
tomis et non suscipientibus spiritum in pro-
portionali plantatus spiritus inflans et ren-
dens videtur: palam autem hoc in his que
sunt rotalia puta vespis apibus et muscis et
quocumque huiusmodi sunt.

Deinde cum dicitur non habentibus autem ostendit idem in his habentibus san-
guinem dicens quod cum nullus non sit respirato per aliquod organum
deputatum ad hoc cur est camera pulmonis in habenti-
bus sanguinem. in non habentibus aliquid proportionabile
cordi in quo est spiritus coplantatus ad refrigeratio-
nem caloris naturalis in ipso existens: qui quidem spiritus
coplantatur est per subtilis poros corporis cuius sunt
animalia sensitiva que vocantur rotalia: sicut vermes
et vespe et musce: et huiusmodi dicuntur totales in quibus
bet parte alata eo: quod per totum corpus: et ita habet
spiritum ad refrigerationem membri: quod est simile cordi.

Quoniam autem mouere quidem aliquid aut
facere sine robore non est possibile: vigorem
autem facit spiritus detentio et spirantibus
dem que deforis: non respirantibus vero qui
coplantatus: ideo et bombantia alata viden-
tur cum moueant attractione spiritus offen-
dentis ad succintoria rotalium.

Deinde cum dicitur. Quoniam autem et. probat secundam
partem minoris propositi. scilicet quod est simile cordi est princi-
pium motus sensibilis sic si mor localis est a vigore:
et spiritus perseverantia: quoniam spiritus inspirat per organum
propium in aialibus respirantibus et non respirantibus est co-
plantatur intra ergo: et locus mor localis est a spiritus
perseuerantia: et ita a corde: quod est principium spiritus huius
rationis. primo ponit primam propositionem cum dicitur quo-
nia autem. secundo secundam cum dicitur vigorem. Deinde cum
dicitur. Et ideo ostendit finem per signum dicens: quod quod vigor
est a spiritus perseverantia et ideo abundantia que sunt ver-
mes facientes stridit cum videntur continuo mota: eo
quod mouetur per actionem spiritus reuerfatam ad membrum:
quod dicitur succintorium totalis. Et dicitur a quibusdam suc-
cintorium diaphragma: quod est pellis diuidens superiora ve-
tris ab inferioribus: sunt spiritualia a nutritiis ad quas
pellis fit reuerberatio spiritus: et potest dici: quod est membrum
in totalis: quod est proportionabile cordi ad quod omnes par-
tes totalis succindunt: siue intunt sicut ad aliquid
sui principium per quod sustentatur sicut omnes partes ter-
re sustentatur ad centrum.

Adhuc autem omne aliquo sensu facto
proprio vel alieno in primo sensitivo. Si
vero est somnus et vigilia passio partis hu-
ius: in quo loco quidem et in qua particula
primo sit somnus et vigilia manifestum. Quo-
uenerunt autem quidam dum dormiunt: et faciunt
multa que vigilantia sunt: non tamen absque
fantasmate et aliquo sensu. Somnium enim est

quodammodo sensatum. Dicendum est autem
postea de ipsis: quoniam vero somnia me-
morantur et pergefacti: vigiliam vero actis
non memorantur: in problematicis dic-
tum est.

Deinde cum dicitur mouetur autem ostendit maiorem princi-
pium dicens sic omne aliquid mouetur per sensum aliquem
factum in primo sensitivo ad presentiam alicuius sensi-
bilis: proprium vel alicuius. I. sensibilis per accensum. id illud
est principium mor: et sensus huius rationis ponit primum
factum cum dicitur mouetur autem. Deinde ponit maiorem
proportionem cum dicitur si vero: et tertio infert principia-
lem conclusionem cum dicitur in qua quidem. Et quod superaddit
quod mor localis fit per sensum factum in prima sensibilis
et aliis obijceret: quod dormientes mouetur localiter aliquem:
qui non sentiunt in actu: respondet dicens: quod dormientes mo-
uentur: et faciunt opera vigilantium propter potentiam fantas-
maticam in primo sensitivo. Et ideo mediante sensu quodam:
et imaginatione que sensu assimilatur somni. non est simi-
litudinis sensibilium: sicut dicitur secundo huius. Et tunc in fine
addit causas quare expulsi eunt a somno memorant som-
nia: que videtur et non memorantur actus vigilantium: quos fe-
cerunt dum dormierunt habet determinatum in lib. problematicis
quod non habemus: in quo tractatur qualesdam phantasmas quod
nes de naturalibus: et hoc est quod dicitur. Qui vero somnia.

Consequens autem est his que dicta sunt
pertransire: quibus factis et unde principium
passionis sit vigilandi et dormiendi: palam
itaque quod quoniam necessarium animali
cum sensum habeat: tunc primo nutrimen-
tum suscipere et augmentum.

In reques autem est circa hec
finali somni: materiali et est vigilia simi-
liter habet determinatam causam efficietem eorum: et di-
uiditur ipsa passio in duas in prima potest intentione. I. se-
cundo persequitur: sed ibi palam itaque et. Et ista in duas
in prima permittit quoniam suppositos: et subiungit quodam
incidens cum dicitur dictus est in secunda. persequitur intantum non
est autem somnus: et habet in duas. primo determinat causam effici-
entem somni in secunda determinat efficietem vigilie ibi. ex-
pergiscunt autem: et ista in duas. primo dat causam efficien-
tem somni. secundo verificat eas: et secunda ibi signum autem
et. et ista in septem secundum quod septem signa: et finem ibi. amplius.
autem tertium ibi quodam vero et. quarta vero ibi idem et par-
uum quantum vero ibi et propter hoc vero causas. scilicet ibi et oio
et. septimum ibi. Nec melancolicus. Et ista in duas. in
principale: et correlaria ibi idem melancolicus et. prima in
duas. primo ponit signum: in secunda ibi: quod manifestum est o-
bus predictis infert principale conclusionem. primo er-
go dat intentionem suam: et patet et. Deinde cum dicitur
palam permittit quoniam suppositos: quare prima est
quod necessarium est cuiuslibet animalis quod cito habet sensum in princi-
pio recipe tam nutrimentum quod augmentum: et nutrimen-
tum recipit usque ad extremum vite licet non augeatur
et causa huius est: quod continua fit deperditio partium aia-
lis per mutua actionem qualitatum elementarium in to-
to tempore vite sue. Et ideo continuo indiget restau-
ratione que fit per nutrimentum: sed augmentum non in-
diget: nisi usque ad perfectam firmitatem sue speciei. Et
ideo non semper indiget augmento.

Nutrimentum autem est omnibus et tre-
mum: his quidem que sanguinem habent

sanguinis natura: his vero que sanguinem non habent proportionale: locus vero sanguinis vene: harum autem principium cor: palam autem quod dicitur est ex anatomis. Deforis quidem igitur alimento ingrediēte in susceptiva loca fit euaporatio ad venas ibi vero permutatur et in sanguinem vertit et vadit ad principium: dictum est autem de his in his que de nutrimento: nunc autem repetendum est de ipsis huius gratia: ut principia motus speculemur: et quid patiente paritula sensitiua: accidit vigiliam et somnum. Deinde cum dicitur quidam ponit secundam suppositionem: quod talis est: quod sanguis est primum nutrimentum cuiuslibet habent sanguinem: sed non habentibus sanguinem est nutrimentum id quod est proportionabile sanguini. Deinde cum dicitur locus autem ponit tertiam. scilicet quod venę sunt continētia sanguinis per quas sicut per vias deferret sanguis ad omnes partes corporis alimentas. Deinde cum dicitur hanc autem ponit quartam: quod principium venarum est a corde: et ab eo ortum habet sicut patet in libro de animalibus. Deinde cum dicitur. Cum ergo ponit quintam quod est: quod nutrimentum ab extrinseco intrat in loca susceptiva nutrimenti: quorum autem primum est stomachus: secundus est epar: tertius est cor: et ab istis locis egreditur nutrimentum ad venas: et quod non totum nutrimentum est receptum: sed solum pars subtilis ad venas deferret ideo dicitur quod fit euaporatio ad venas: et pars grossa per digestionem in sanguinem pervertit et persequenter vadit ad suum principium. scilicet cor: ubi fit multa digestio sanguinis propter illam: que erit in singulis membris. Deinde cum dicitur. Deinde est autem excusata se a sufficiēti de terminatio de nutrimento dicitur quod sufficiēter determinavit de hoc in libro de animalibus: et in aliis libris predicta autem hic sunt repetita: ut per ea igramus causas scientes somni: et vigilię. scilicet faciat homini passiones in parte sensitiua.

Ad eum est somnus quilibet impotentia sensitiui ut dictum est. Etenim amentia et suffocatio aliqua et anime defectio facit huiusmodi impotentiam. Jam autem facta fuit fantasia quibusdam defectum anime patientibus fortiter: hoc quidem igitur aliquam habet dubitationem: si enim cōtingat obdormire defectionem anime patientem: contingit utique somnum esse et fantasiam. Multa autem sunt que dicunt qui animo defecerunt et qui visi sunt mortui esse. De quibus omnibus eandem rationem opinandum est.

Deinde cum dicitur. Ad est autem somnus. Ostendit intentum. Et primo ostendit quod aliquid est efficiens in potentia sentiendi non tamen somnum: sicut amentia: et suffocatio anime defectio facit impotentiam sentiendi ergo non omne efficiens impotentiam sentiendi efficit somnum: nisi ista ratione. primo ponit conclusionem. Deinde medium ibi amentia. tertio ostendit ipsius fit defectus anime esset somnus cum patientibus defectus anime multa fantasinata appareant: sicut et dormientibus illa fantasinata somnia essent. Sed hoc est impossibile ergo et primum. Eadem ratio est de laborantibus

morbo caduco: qui sunt quasi mortui: et aliis hominibus passiones defectum sensus facientibus: nullus enim talis dormit: et hoc dicitur unde facta est.

Sed ut dicimus non est somnus impotentia ois sensitiui: sed ex vaporatio circa nutrimentum passio fit hec. Necessesse. n. quod euaporatum est pulsus quousque ipelli: deinde pervertit et permutari sicut euriipi: calidum vero cuiusque animalis ad superiora naturę est ferri. Cum autem in superioribus locis fuerit multum simul iter reuertit: ferturque deorsus et reuertendo repellit calorem: et ideo marie fiunt somni a nutrimento: nam repetere tunc multa humiditas et compulsiua sursum ferret: istas quidem grauat et facit dormire. Cum vero fluxerit deorsus et reuertens repellit calorem: tunc fit somnus et animal dormit. Signum autem horum et somni fera. N. n. grauedine capitis facit: et potest et cibis: ut opium et mandragora: vinum et lolium: et qui deorsus ferunt: et qui dormiunt: hoc videtur pati: et non potest lenare caput et palpebras et post cibaria marie talis somnus: multa. n. quod a cibis euaporatio. Amplius autem ex laboribus quibusdam. Nam labor quidem colligatium. Colligatium vero fit quemadmodum nutrimentum indigestum: si non frigidum sit. Et egritudine quidem quemadmodum illud idem facit quousque a superfluitate calida et humida: ut accidit febrientibus atque letargicis. Amplius autem prior etas: pueri. n. dormiunt vehementer eo quod nutrimentum sursum ferretur. Signum autem quod magnitudo superiorum membrorum excedit inferiora in propria etate: eo quod adhuc fiat augmentum: propter hanc vero causam et epileptici sunt. Simile enim est somnus epilepsie: et est quodammodo somnus epilepsia. Et ideo accidit multis principium huius passionis dormientibus: et dormientes quidem capiunt: vigilantes vero non. cum enim multum ferat spiritus sursum descendendo rursus venas tumefacit quod coartat porum qua respiratio fit. Ideo pueris non conferunt vina neque nutritibus. Difert enim nihil forsitan ipsos bibere vel nutrices: sed oportet bibere aquaticum et modicum: spumofum. n. vinum hoc autem magis nigrum. Ita vero superiora plena sunt nutrimento pueris: quod sex mensibus neque vertit collum quemadmodum enim embriis sursum fertur humiditas multa. Rationabile autem hanc passionem esse causam: quare quiescent in matricibus embria primum. Et ideo amatores somni qui occultas habent venas: et vasa et magna capita habentes: nam horum venę anguste et non facile desinat que descendit humiditas. Manos vero magnas capita habentibus sursum impetus multus et euapo-

ratio fit. Manifestas vero habentes venas non somnolenti propter amplitudinem venarum nisi aliquam aliam passionem habuerint contrariam: nec melancholici. Infrigidat enim est locus intus: quare non fit ipsis multum do euaporationis: propterea & edaces dicuntur existeres: quemadmodum enim nullo fruentia afficiuntur eis corpora: nigra vero colera cum naturaliter sit frigida & matricium locum frigidus facit & alias particulas vbiq; existit potestate huiusmodi superfluitas. Quare manifestum ex his que dicta sunt: quod somnus est quidam coeuentus caloris intrinsecus: & naturalis reciprocatio propter predictam causam. Ideo motus multus dormientis: cum autem deficit infrigidatur: & propter frigiditatem coeidunt palpebre: & superiora quidem infrigidantur & exteriora inferiora vero & interiora calida: velut qui circa pedes & que intrinsecus.

Cum deinde cum dicitur: ut dicitur ostendit quid est causa efficiens somni dices quod non omnis in potentia sensus est somnus sed illa que fit ex euaporatione. Nutrimenti sicut enim principium quod est sergior maris per incorporationem caloris ascendens: usque ad medium interitum aeris: & descendit ita est circa operationes nutrimenti quibus calor incorporatur necesse est accedere ad superiorem partem animalis. scilicet cerebrum: cum ibi fuerint impelluntur insistant in nube per frigiditatem cerebri: & consequenter descendit propter sui gravitatem per venas in quibus descendit calor naturalis & etiam spiritus ad sensus exteriores ministrantes sensum: & motum animalis: ita obturant venas illas & repellunt calorem naturalem & spiritus ad interiora corporis: ita vacat officium sensus: fit somnus est enim vapor iste multum humidus & etiam corpulentus: ita movetur cum inspissat in mentis & gravat animal & facit illud dormire & vel somnare. Cum deinde cum dicitur signum aut horum: &c. verificat hanc causam per septem signa. primum est quod omnes cibi & potus sunt vaporatui & faciunt gravitatem capitis & longum somnum: ita quod homines non possunt lenare & aperire palpebras per multum tempus cuiusmodi cibis est apud tebaicum & etiam: vnde in magna quantitate acceptum post etiam cibos quoscunque acceptos marinis accidit somnus eo quod multa euaporatio sit a cibis &c.

Cum deinde cum dicitur manifestum &c. ponit secundum signum &c. quod homines multum dormiunt post labores corporeos: & etiam spirituales. Nam talis labor dissolvit partes corporis: & facit multos vapores ascendere a partibus corporis dissolutis: sicut & nutrimentum est multum vaporatum: cum non multum sit digestus perfecte: ut oino frigido indigestum quod. fit ex euaporatione ascendente ad cerebrum: & hoc dicit ibi amplius autem. Cum deinde cum dicitur: & egritudines ponit tertium signum: est quod egritudines quedam que causant a superfluitate humida cuiusmodi sunt febres faciunt multum dormire & hoc est propter multas euaporationes ascendentes a tali superfluitate accedente humidum enim est materia vaporis & cal-

dum: efficiens. Cum deinde cum dicitur: amplius autem: ponit quartum: est quod in prima etate multus fit somnus: ut in pueris eo quod in ipsis maxime ascendant euaporationes a nutrimento: nutrimentum autem tempore maiori parte sui sursum fertur: & signum huius est quod in tali etate partes superiores excedunt in magnitudine partes inferiores propter accessum nutrimenti. Cum deinde cum dicitur propter hanc verbum causam ponit quintum signum: est quod qui dant morbus: qui vocatur epilepsia: qui est morbus caducus fit propter multas euaporationes ascendentes ad cerebrum talis morbus est similis somno: est quodammodo somnus: quia cum deberet somnus naturalis fieri propter superabundantiam vaporum densorum descendendum: & obstantium venas intantum sunt vene quod arteria per quas fit respiratio vite intantum constringit: quod pene deficit spiramen vite: ita fit per somnum morbus unde & frequentius dormientibus. Accidit talis passio: & raro vigilantibus. Cum deinde cum dicitur: Ideo pueris ponit quintum signum correlarie scilicet quod propter huiusmodi. Ascensum vaporum non debent pueri: & nutrices bibere vinum: partum enim differt nutrimentum bibere aliquid: & puerum. Sed debent bibere potum aquaticum & modicum quia vinum est multum vaporosum: & causa magis quam alius potus. Et tunc addit dicens quod partes superiores pueri sunt. Ita repleat nutrimento quod etiam cum iam sint vigilantes tamen suum non possunt nocere caput: ut eorum propter multas euaporationem vini que fertur sursum in eis. Ad cerebrum huiusmodi enim superflua humiditas est tamen ea que embryo quiescat in matrice: & non movetur donec illa humiditas digesta fuerit: & comparat. Cum deinde cum dicitur: & omnino amatores somnorum ponit sextum signum: est quod illi qui habent occultas venas & strictas: & similiter habere magna capita sunt amatores somni: hoc est: quia in habentibus strictas venas derivatur vapor nutrimenti descendens a cerebro inuenis propter earum fortitudines: non descendit faciliter & ita diu repellitur calor naturalis a sensibus: in habentibus vero magna capita euaporatio sursum habentes autem magnas venas & amplas non sunt somnolenti propter facilem sursum vaporum per venas capitis: nisi haberent aliquam passionem effectivam somni & hoc est totum signum quod euaporatio nutrimenti descendens a cerebro est causa somni efficiens.

Cum deinde cum dicitur nec melancholia ponit secundum signum scilicet quod melancholici non sunt somnolenti: hoc quia in eis est melancholia que est frigida & infrigidat locum nutrimenti vel etiam huiusmodi euaporationes sunt edaces duri & edaces sicut nec qui delectabile comprehendunt in nutrimento propter dispositionem communem corporis sui semper tamen aliquod delectabile cupiunt comprehendere. Nigra enim colera que de sui natura frigida est omnes partes corporis in quibus dicitur frigidas efficit. Cum deinde cum dicitur quare vanum est ex omnibus istis signis inferre conclusionem principalem dicens quod somnus est congregatio caloris intrinsecus & recuperatio caloris naturalis ab extra propter causam predictam id est propter repulsionem caloris a vaporibus descendentibus. Et

postea cum dicit ideo multus infert duo: correlaria primum est qd propter congregationem caloris huiusmodi intrinsecus in somno fit motus licet quies sit extrinsecus. Et tunc cum dicit. Non vero ponit secundum qd est propter recursum caloris naturalis ad iterius infrigidatur exterius & superius. non de etiam palpebre incidentur interiora membra & interiora et calcifiunt. etc.

¶ Namquam utiqz dubitabit aliquis qd quia post cibum fortissimus fit somnus: & est somniferum vinum & alia huiusmodi caliditate habentia. Est autem non rationabile somnum quidem esse infrigidationem: causas autem dormientis calidas.

¶ Namqz itaqz dubitabit aliquis qd supra posuit philosophus causas efficientem somni & propter ut per signa: in ista parte mouet dubitationem circa hoc quod dictum est: quod somnus fit propter infrigidationem & fugam caloris naturalis. Et ista in duas. in prima mouet dubitationes. i. secunda soluit eam. vtrum ergo accidat. etc. Et hec in duas. in prima ponit solutiones aliorum. secundo ponit solutionem propriam. Ibi hec autem. etc. prima pars in duas. secundum tres solutiones. secunda ibi vt quoadmodum. tertia ibi amplius multum: tunc sequitur illam qua dat solutionem propriam. & b in duas. prima increpat solutionem aliorum. secundo dat suam solutionem. secunda ibi. Sicut proprie. Tunc sequitur aliam partem que supra fuit diuisa in qua dat causam efficientem vigilię. b in duas. primo ponit tres causas efficientes. vigilię. secundo adaptat illas ad propositum: & secunda ibi. Est autem tenuissimus: & b in. d. primo facit quod dictum est. secundo periplogat & secunda ibi que. quidem ex causa. dicit ergo primo & mouet dubitationem dicens: qd ita est somnus infrigidatio: quauis aliquis dubitare possit: qualiter post cibum & est vinum somniferum que calide nature sunt sicut & natura huiusmodi calida fortissimus somnus fiat: que non videtur rationale somnum esse infrigidationem: cum a calidis causetur.

¶ Atrum ergo hoc accidit quia quemadmodum venter vacuus cum sit calidus est: repletio vero infrigidat propter motum: sic & qui in capite pori loca infrigidantur sursum lata euaporatione.

¶ Deinde cum dicit. vtrum ergo soluit dictas dubitationem & ponit tres solutiones. quarum prima est qd accidit somnus esse infrigidationem: quia venter vacuus est calidus de sua natura quare ingreditur nutrimentum & replens infrigidat mouetur enim venter & paritur a nutrimento vt nutrimentum est cum nihil paratur nisi a suo contrario: & eodem modo loca capitis de se: & vene calide sunt infrigidantur autem quando ad ipsa eleuatur euaporatio frigida nutrimenti. Et fit per euaporationem frigidam superius fugatur caliditate ventris prohibetur administratio spirituum & caloris naturalis circa sensum & efficitur in potentia sentiendi qui est somnus.

¶ Vel quemadmodum profusus calido subi

to tremor fit & in ascendente caliditate cogetur: sic caliditas infrigidat: & qd secundum naturam calidum facit languescere ac secedere. **¶** Vel quemadmodum. secunda solutio est qd sicut cum calido infundet frigidum fit tremor & fuga calidi: & eodem modo cum nutrimentum frigidum accendit ad superiora capitis per calidum fugans illud inter frigidum. Ibi dem collocatum & facit latitare calorem naturalem ibidem existentes & recedere a sensibus & sic capitur in potentia sentiendi qui est somnus.

¶ Amplius autem multo incidente nutrimento quod calor subleuat: quemadmodum ignis impositis lignis infrigidatur quousqz digeratur: fit enim somnus quemadmodum dictum est: dum corpusculum sursum fertur a caliditate per venas ad caput: cuius vero amplius non possit: sed in multitudine excedit quod eleuatum est iterum repellitur: & deorsum fluit. Iaco cadunt homines subtracto calore qui sursum ferebat. Solum enim animalium rectum & incidentis quidem desipientiam facit: postmodum vero sanitasiam.

¶ Amplius magis. Tertia solutio est: qd sicut ignis infrigidatur supra positis lignis viridibz sic quando nutrimentum est in loco digestionis & eleuatur per calorem ad cerebrum calor naturalis ibidem existens infrigidatur donec digeratur nutrimentum & cessat euaporatio: ita fit somnus propter infrigidationem nutrimenti computati & eleuati a calore per venas ad caput dum ibi aggregassetur cum est in magna multitudine repellitur propter sui grauedinem & sit se deorsum impediens vias spirituum & caloris naturalis ministrantium ad sensum: & fit in potentia sentiendi: qui est somnus. Et sic minuitur calor naturalis & fugatur a partibus exterioribus per frigiditatem descendentem qui calor sursum ferebatur a corde & cadunt homines b potest intelligi de casu somni sive epilepsie & dicitur homines cadere quia solus homo est animal recte stature. Et ideo solis illis proprie dicitur cadere. Et cuius cadit. primo habet virtutem intellectus alteratam. **¶** Deinde sanitasiam & illud proprie de epilepsia est verum. Et nota qd sic differt. secunda ratio a prima que ponit locum cerebri de se calidum esse & nutrimenti euaporationem frigidam. secunda solutio ponit calorem a corde ascendentem ad cerebrum & illum debilitari: etiam fugari a frigide nutrimenti: tertia solutio differt ab illa eo qd ponit euaporationem frigidam non solum per sui actionem fugare calorem naturalem: sicut alie ponunt. Sed etiam propter sui descensum illum omnino depellere.

¶ Vel dicte quidem nunc solutiones contingentes quide sunt fiat infrigidatio. Qui immo & prius est locus qui circa cerebrum quemadmodum dictum est in alijs. Omni vero que in corpore frigidissimum cerebrum: non habentibus vero que equuales huic pars quemadmodum igitur humidus quod euaporat a solis caliditate cum vene

rit ad supremum locum propter frigiditatem suam in frigidatur et coëstum deorsum fertur factum rursus aqua sic in elevatione calidi ad cerebrum superflua quedam euaporatio in flegma redigitur. Ideo et catarrhi videtur ex capite fieri. Nutritiva vero et non egrotativa deorsum fertur congesta et refrigerat calidum ad in frigidandum vero et non facile suscipiendum euaporatione coëfert et tenuitas et angustia circa cerebrum venarum. In frigidationis quidem igitur hec est causa quam euaporatio transcendat caliditatem.

Deinde cum dicitur vel hec quidem in hac parte dar solutionem. Et primo increpat solutione aliorum dicens que non sunt omnino convenientes eo quod ponunt causam somni solui in frigidatione nutrimenti et sic notat quod omnes solutiones peccabant in hoc quod postulerent euaporationes nutrimenti de se frigida esse et propter sui frigiditatem somni causare quia omnis vapor de se calidus est. Deinde cum dicitur. Aliter vero primum et soluit dicens quod locus circa cerebrum est locus frigidissimus omnium locorum in animalibus habentibus cerebrum et in non habentibus cerebrum illud quod est proportionabile cerebro est frigidissimum unde sicut ille vapor humidus in aere elevatur in aere per calorem adeptum vel calorem solis cum devenit ad medium solstitium aeris in frigidatur per frigiditatem loci et coëgelatur in nubem et fit aqua et per consequenter propter sui gravitatem descendit eo modo vapor calidus de se elevatur a nutrimento propter sui calorem cum venit ad cerebrum ibidem in frigidatur per naturam loci et compingitur per vires licet de se calidus sit quare postea descendit et quod est egrotativum descendit ad naves et ad aures et sunt catarrhi et quod non est egrotativa ascendit. Sed nutrimentum descendit per vias venarum et repellit calores naturales. Et spiritus ascendentes a corde quibus impulsus in frigidatur loca exteriora. Et fit in potentia sentiendi Et ad in frigidandum huiusmodi vaporem calidum elevatum et ut diu descendit. Coëfert multa tenuitas cerebri et strictitudo venarum circa cerebrum. Et quod huiusmodi vene non suscipiunt tale euaporationem quod diu detinent spiritum et cito obstringunt. Et ita patet quod in frigidatio est causa somni que tamen in frigidatio est a frigiditate loci circa cerebrum originaliter et non a frigiditate euaporationis ascendens sicut ponitur alie solutiones imo illa in suo ascensu calida est.

Expergiscuntur autem cum digestio facta fuerit et obtinuerit que in pacta fuerit caliditas in angusto multa ab eo quod circumstabat et discretis fuerit corpulentior sanguis atque purissimus.

Deinde cum dicitur expergiscuntur autem et determinat causam efficientem vigilie et primo ponit tres causas efficientes vigilie. prima est coëlectio digestionis quando enim coëlecta digestio est cessat euaporatio que causa est somni. secunda causa est quando calor naturalis qui expulsiis vaporis circumstantis obtinuit pro frigus illud tunc enim dissolvit illum vaporem egestum in venis et facit descendere deorsum et ascendit sursum ad sensus et hoc forsan est

causa vigilie et quando aliquis excitatur a somno. Tertia causa est quoniam quando facta est divisio sanguinis puri ab impuro. ubi est digestio. prima autem digestio est in stomacho ubi colligit subtile nutrimentum et mittit ad epas grossum autem descendit ad intestina. secunda digestio est in epate ibi enim digeritur illud subtile in sanguinem et mittit ad cor in talamo cordis fit tertia digestio tunc cum fit discretio sanguinis puri ab impuro. et hoc est discretio.

Est autem tenuissimus quidem sanguis et purissimus qui in capite: densissimus et turbidissimus qui in inferioribus partibus. Omnis vero sanguinis principium sicut dictum est hic et in alijs est cor. Horum autem qui in cordis utriusque talamis communis qui medius quorum uterque suscipit ex utraque vena: et ex ea que vocatur magna: et que adorti: in medio vero fit discretio. Sed diffinire quidem de his aliorum sermonum est convenientius.

Deinde cum dicitur. Est autem tenuissimus manifestat hanc causam dicens quod tenuissimus et purissimus sanguis est ille qui transmittitur ad nutrimentum capitis et turbidissimus qui mittitur ad nutrimentum partis inferioris utriusque sanguinis. principium est cor: et dictum est in tertio libro de animalibus. In corde sunt tres talami scilicet dexter qui recipit sanguines a vena que dicitur aborti et principium venarum non pulsantem que communiter vocatur vene. Et sinister qui recipit sanguinem a vena magna et est principium venarum pulsantem que vocatur arterie. Et nota quod in venis pulsantibus multus est de spiritu vitali et calore et naturale et partem de sanguine in venis non pulsantibus e converso multus est de sanguine et parva de spiritu et est medius talamus inter utrumque qui recipit sanguinem ab utroque et fit ibi discretio sanguinis puri ab impuro sed determinare de his propter pertinet ad libros de animalibus siue ad medicinam.

Quia vero fit maxime sanguis post nutrimenti oblationem indiscretus somnus fit: quoad secernatur sanguis: hoc quidem purissimum sursum: illud vero turbidissimum deorsum. Cum autem hoc acciderit: expergiscuntur absoluta ex nutrimenti gravitate. Que quidem igitur causa dormiendi dictum est: quia a corpulento quod sursum fertur per ingenitum calorem subito ad primus sensitivum: et quid est somnus quoniam primi sensitivi comprehensio et non possit agere ex necessitate quidem factum. Non enim contingit animal esse non accidentibus: que ipsum perficiunt propter salutem vere est: saluat enim quies.

Deinde cum dicitur quia non fit adaptat ad propositum dicens quod sanguis cum effertur cordi et recipit in medio talamo est indiscretus. ideo fit somnus quia gravatur cor ex sanguine donec fiat discretio sanguinis puri ab impuro et purus mutatur ad membra

f. ii

superiora et turbidus ad inferiora cum autem facta fuerit digestio ista vel diuisio sanguinis tunc aial soluit a grauitate nutrimenti et vigilat etc. Deinde cum dicitur que quidam epilogat. Et primo i co. et secundo in speciali. Et primo dicitur quod somnus est reductio caloris naturalis a loco superiori ad locum quod est cor: cum expellat a vapore corrupto nutrimenti per venas descendentes quia vapor ferebat sursum ad cerebrum per calorem proprium et sic tangit duplicem causam somni efficientem et ex consequenti materiales et hoc dicitur ibi quod quidam. Deinde cum dicitur tangit causam finalem dicens quod somnus est necessarius animali non per aial esse nisi iustitiam sibi ea quod perficiat quod habere non potest nisi dormiat presens determinatum est et ideo somnus necessarius ad salutem quies enim saluat ipsum et hoc dicitur et que ex necessitate est etc.

Est hoc autem querendum est de somno: et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitio. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid.

Est hoc autem querendum est de somno: et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitio. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid. **Est hoc autem querendum est de somno:** et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitio. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid. **Est hoc autem querendum est de somno:** et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitio. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid.

Est hoc autem querendum est de somno: et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitio. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid. **Est hoc autem querendum est de somno:** et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitio. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid.

Est hoc autem querendum est de somno: et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitio. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid. **Est hoc autem querendum est de somno:** et primo cui eorum que anime passio hoc inesse videtur. Et verum in intellectu particule passio est hec vel sensitio. His enim soli eorum que in nobis sunt cognoscimus aliquid.

At vero neque opinione: non enim soli ad-

ueniens dicimus homines esse vel equum: sed et album vel pulchrum: quorum opinio sine sensu nihil vtiq; dicit neque vero neque falso: i somnis autem accidit animam hoc facere: similiter enim quoniam homo est: et quoniam albus est: et quod adueniens videtur videre.

Deinde cum dicit. At vero neque in opinione prebat quod non est passio intellectus quod non solum apprehendimus in somnando intelligibile etiam sensibile ergo non est somnus per se passio intellectus. Et tunc ponit medium in speciali exemplo et declarat. Et tunc ponit medium in speciali exemplo, dicens non solum in somno apprehendimus huiusmodi intelligibilia hominem et equum in somno. Sed etiam huiusmodi album et nigrum de quibus non potest intellectus iudicare neque vere neque false sine sensu. Sed de his iudicium facit anima in somno similiter etiam apprehendit quoniam aliquis est homo et aliquod album.

Ampli preter somnum aliud aliquid intelligimus quemadmodum in vigilando sentientes aliquid. De eo enim quod sentimus sepe etiam intelligimus aliquid: sic et in somnis preter fantasmatum alia aliquando intelligimus. Videbitur autem alicui hoc si quis adhibeat mentem et tentet memorare surgens. Nam vero quidam viderunt somnia huiusmodi velut quod videretur secundum memoratum preceptum ponere que proponuntur: accidit enim eis aliud quid preter somnum ponere ante oculos in loco fantasmatum. Quare manifestum quoniam neque somnum esse quod i somniis fantasmatum: et quoniam intelligimus que opinione opinabimur.

Deum cum dicit. Ampli autem ostendit quod somnum non sit opinio siue intellectus siue somno intelligit aliquid preter somnum quod non appetit. Sic appetit in vigilando quod non sentimus aliquid quod immediate post illud aliquid intelligimus. Et somnum non sit siue intellectu huiusmodi rationi soli potest medium et tunc sed ostendit ipse dicens quod manifeste apparet in somno aliquid intelligit a fantasmatibus siue apparet si surgens a somno ratione ad memoriam vigilans quod somniatur nulli. n. videtur huiusmodi somnia in quibus operatur intellectus sic quod disponit et iudicat quod per se et per hoc quod apparet in somno ponit. n. aliquid aliud illi in oculis suis in loco fantasmatum apparere et aliud sentientes quod iudicat per se et fingeret. b. d. ibi videbitur aliter. Sed ostendit quod si de hoc sit iudicium in somno est somnus et quod origo intelligit in somno eo quod sola opinio percipi possumus. et b. d. ibi quod manifestum etc.

Palam autem de his vniuersis memini quoniam eodem quoque vigilantes in egritudinibus decipimur hoc idem in somno facit passionem: et sanis vero et scientibus cum pedale solus est: siue idem siue diuersus fantastici autem et sensitui nihilominus non sit absque videre et sentiri aliquid preter videre: sentiri. n. et preter audire videtur verum aliquid et audiuntur neque tamen id quod arbitrabatur in somno aut potest esse nihil videtur: atque audire neque opinio sentiri ergo non verum verum nihil aut pati sensum non est verum: origo et visus pati aliquid et alios sensus. Singulis autem horum quemadmodum vigilandi adiacet

quidem quodāmodo: non sic autē vt vigi-
lanti. Et quantū idē opinio: dicit que-
ritur falsus: quēdamodū vigilans: quādo-
que vero detinetur: et sequitur fantasma. Ad
quidē igitur non est opinantis neq; inrel-
ligentis passio hoc: quod vocamus somnia
manifestus. Sed neq; sentientis simplici-
ter videre enim vtiq; et audire simplici-
ter.

[illegible]

Sed qualiter oportet? secundū quē mo-
dus considerandus ponatur ergo q̄ ⁊ mani-
festum est: q̄ ⁊ sensitiui passio et somnus.
Non enim alicui animalis inest somnus
aliū vero alicui somnare sed eides. Quoniā
vero de fantasia in his quē de anima dictū
est: et quidem idem sensitiuo fantastico: ē
autē sensitiuo ⁊ fantastico alterus. Est autē
fantasia qui a sensu secundus actus fī mor?
somniaus vero fantasia quoddā videtur ēē:
nam quod in somno fantasia somniaus dē-
cimus siue simpliciter siue quodammodo fa-
ctum. Manifestum q̄ sensitiui quidem est
somniare: huius autē secundū q̄ fantastici.
¶ Sed quali? oꝝ ⁊ quaten? .i. hac pte ostendit cui?
per se sit passio somni. Et pmo dat itētionē. secūdo
psequit. pmo ostendit q̄ est per se passio pte sensi-
tiue sic circa idē sunt somnus ⁊ somniū: sed somnus
est per se passio pte sensitiue ergo ⁊ somniū: pmo
ponit cōclusionē ibi. ponat ergo secūdo minoꝝ ibi.

liquide ⁊ somnus. tertio maiorē ibi. non enim. ⁊ nota
q non est ibi contrarius: quia prius quando p-
batur q somniū nō est passio sensus accipit sensus p
sensu sūm actū: actus in somno ligatur. hic autē pbat
q somniū est passio sensus participis anime: quē non
solum cōparatur sensui: sed imaginariis: ⁊ ideo cō-
sequenter ostendit q somniū est passio sensus in-
quantū fantasmatas est: sic cadē virtus sūm substa-
ntia ē sensui: ⁊ fantasmatas: sed differit sūm cō: ē sūm
nūm est qdā fantasma q somniū cōpassio sensus in-
quā fantasmatas hō: pōnis ponit maiorē: ⁊ h est d
fantasia. Deinde ostendit cā p diffinitionē fantasie.
pōnit minorē cū sua declaratione: ⁊ h ibi somnus
vero. tertio cōclusionē: ⁊ h ibi manifestū quid. ⁊ c.

¶ Quid autem est somnium: et quo
modo fit: ex his que circa somni
um accidunt: maxime vtrius specu
labimur. Sensibilia enim secun
dum singulos sensitivus nobis efficiunt sen
sum: et que fit ab eis passio non solum inest
sensitivis: duos sensus agunt: et non abest.

[illegible]

Simul enim passio in his ⁊ in his que se
runt videtur esse. Item in latissio q. mo
non vltimus contingente mouet. Na
quod motus fecit: mouit aereꝝ quendam: et
rursus motus aliu: ⁊ hoc itaq. in diuersos
que sunt: facit motus: ⁊ in aere ⁊ humidis.
Deinde cum dicit. Simul enim ⁊ probat per
duo signa. primus tale sicut in motu proletoꝝ pro
iciente quiescente tyfimi proletoꝝ. Philolomius
mouet. naz primus mouens mouet aereꝝ sibi con
tinuus quodam ptecto: ⁊ ipse aer mouet motu aliu

aerem continuus: & sic successione quolibet pars aeris mouet aliam: similiter proiectum donec cesset totus motus: non solum accidit hoc in aere: sed in aqua & in alijs humidis: eodem modo quiescere sensibili extra vel absente quod est primum mouens in sensu nihilominus mouet motus in sensu media: te simulacro derelicto huius rationis. primo ponit conclusionem & post medium.

Similiter autem oportet opinari hoc et in alteratione. nam quod calefactus est & calido primum calefacit & hoc distribuit usque ad principium. quare & in quo est sentire quoniam est alteratio quedam qui secundum actus sensus necesse est hoc accideret. Ideo passio est non solum sensibilibus in sensibilibus. sed quiescentibus & in profundo & superficiei tenus.

Deinde cum dicit. Similiter & in alteratione ponit simile sicut est in alteratione quod primum alterans alterat sibi primum & illud sibi primum & sic successione usque ad ultimum alterationis quod est principium quietis: quia in ipso primo deficit primo virtus primum mouentis cuius sensus sit quedam alteratio sic erit in sensu: unde passio fit in organo sentiendi & hoc in profundo quando est fortis: et debilis: primo ponit medium. secundo conclusionem.

Palam autem cum continue sentiamus aliquid transcurrentibus enim secundum sensum sequitur passio: velut de sole ad tenebras: accidit enim nihil videre propter adhuc subsistentem motum in oculis a lumine.

Deinde cum dicit. Palam autem ostendit idem per signa in visu. scilicet quando aliquis videt aliquid lucidum excellens si transferat visum ad res aliquas alias nil videbit propter motum ipsius simulacri detenti in visu: qui expellit aerem sibi primum & sic successione usque ad ultimum generationis quod est primum principium quietis: quia in ipso deficit. primo virtus primum mouentis cum sit sensus quedam alteratio sic erit in sensu. scilicet quod quiescente sensibili primo moto adhuc sit motus in sensu: unde passio fit in organo sentiendi & motus simulacri in visu expellunt motus minores: & hoc est simulacra manent in sensu in absentia sensibilibus.

Et si ad vinum colorem multo tempore aspiciamus aut album vel viridem eiusdem modi videtur ad quodcumque visum permutemur. Et si ad solem prospicientes vel aliquid quod splendidum conluserimus observantibus quidem videtur secundum directionem qua accidit visum videre: primum quidem huiusmodi colorem donec permutatur in purpureum: deinde in purpureum: quousque in nigrum veniat colorem: & evanescat. Et ab his que mouentur aut permittantur. velut a fluminibus: maxime autem ab his que citissime fluunt: videntur enim quiescentia moueri: sunt autem & a magnis sonis obsurdesscentes: sunt autem & a validis odoribus

difficile odorantes similia: hec itaque manifeste accidunt hoc modo.

Deinde cum dicit. Et si ad vinum colores ponit secundum signum & est si aliquid videatur diu aliquem coloribus vehementer imitante ut albus & ceruleus deinde transferat visum ad alios colores omnes apparebunt esse talis coloris qui prius videbatur: & hoc non est nisi propter simulacrum primum coloris mouens ipse deinde cum dicit. & si ad solem ponit tertium signum: est si aliquis videt aliquid lucidum ut soles & subito claudat oculos non auertendo visum sed abscondendo illud directe. primo apparebit ei color rei splendide deinde mutabitur in medios colores successione donec veniat ad nigrum & omnino evanescat et hoc non contingit nisi propter simulacra splendida derelicta in visu. Deinde cum dicit. Et ab his. probat per quartum signum: est si quis velocissime fluens ut flumen respiciat: deinde transferat visum ad res quiescentes omnes apparebunt moueri: & hoc non contingit nisi propter simulacrum motus manens in sensu: quare hec omnia sunt signa per que simulacra manent in sensu in absentia sensibilibus & hoc dicitur ab his. Deinde cum dicit sunt autem ostendit idem per signa in omnibus sensibus dicens quod ab excellentibus sensibilibus corrumpitur sensus omnes ut excellentes odores non odorantur & hoc non contingit nisi propter impressionem simulacrorum talium sensibilibus factorum in sensu que non cessant agere in sensum donec corrumpant ipsum sensum.

Quod autem sensitiva cito & modice differencias sentit: signum est quod in speculis accidit. De quo eodem insistens utique considerabit quis & dubitabit. Simul autem ex ipso manifestum: quoniam queadmodum visus patitur: sic & facit aliquid. In speculis enim valde puris cum mensuris supereminentibus mulieres inspiciant in speculum: fit superficies speculi sicut nubes sanguinea: et si quidem novum sit speculum: non facile e abstergere huiusmodi maculam: si vero vetus facile. Causa vero ut diuinus quoniam non solum visus patitur aliquid ab aere sed & facit aliquid & mouet queadmodum splendida: nam visus splendorum & habentium colorem:

Quod autem cito sensitiva habet per se idem talis quod remouet duas dubitationes diuidit in duas. prima remouet eas in qua quod secundum dispersionem a proposito redit ad aliud ibi. ad eam per prima in duas. primo remouet primam dubitationem. scilicet per ibi. de qua eadem & ista in duas. primo reddit eam a pre oculis. in qua parte speculi ibi. queadmodum & ista in duas. primo ponit eam. scilicet perfirmat eam per se ibi. attestant autem. prima in duas. primo ponit eam per se ibi. per conclusionem super utraque dubitationem ibi. & tunc sequitur illa per. Adhuc autem autem quod ostendit quod appropinquat huiusmodi simulacrorum est simulatio & diuidit in duas. primo ostendit quod decipit & quod si. per reddit eam utriusque ibi. causa vero & ista in duas. primo reddit eam quare quod non decipit per simulacra huiusmodi. secundo reddit eam quare decipit ibi. necesse autem & in ipso sic procedit:

quia ex dictis crederet aliquis quod si sensus re-
tinet simulacrum rei sensibilibus; ideo si conuertat se
ad aliquid sensibile hoc de facili recipiet simulacra
ipsius crederet etiam quod sensus non agit. sed
hinc patitur: ideo remouet hic vtriusq. et primo
primum dicens q. sensus species sensibilibus differ-
rentiam recipit: re videtur in speculo quon-
iam non obstante simulacro prius statim recipit si-
mulacrum alterius obiecti et est verus, si aliquid
sensibile non fuerit excellens: tunc enim impedit re-
ceptionem minoris. Et ideo dicit modicus. ¶ De
inde cum dicit, de quo remouet secundum q. sup
signum in speculo et q. similiter aliquis possit sup
hoc aduerti q. visus non solum patitur aliquid:
sed aliquo modo agit. Deinde cum dicit, in specu-
lo ostendit hoc signum sit si mulier patiens me-
mstruum incipiat speculum apparere: tunc sanguis
neq. in superficie speculi: si nouus sit speculus non
porcit illa macula absterge: facilius si vetus facili-
ter hoc est quoniam visus non solum patitur ab aere
sed deserunt speciem visibilem: sed agit in aere q.
mouet ipsius sicut illa splendida.

Quia quidem igitur rationabiliter cum fuerint menstrua auferuntur: sicut et alia per quolibet corporis: etenim natura existit pleni venarum. Ideo enim sunt menstrua propter turbationem & stagnationem sanguinem nobis quidem que in oculis differētia incerta est: uest autem. Nam eadem natura feminis & menstruum: aer quoque mouetur ab ipsis & cum qui in speculis est aerem continuū existentem qualem quendam facit: talem velut ipse patitur: hic vero speculi superficiei.

Deinde cum dicit. Quasi vero dat causas huius signi: primo a parte oculorum dicens qd cum membrum afficitur quilibet pars mueris e marie in oculo quia pleni sunt venarum in quibus abunde ferunt sanguinem in tempore menstrui: qui turbar dispositionem mulieris e inficit totum oculum: quia eadem est natura feminis e menstrui: unde fit oculi semen generatur ex superfluitate ultimi digiti: sic e menstrui: e ita est in mulieris oculo: oculi infectus mouet aere sibi continuus e ille alius successus vsq ad aerem continuus speculo q aer est infectus consimili passione qua inficitur oculus e sic inficit superficiem speculi.

Quemadmodum enim vestium que ma-
xime munde sunt: cinsime inquinantur.
Nam purum diligenter monstrat quicque
excepit & presertim minimos motus: es
vero eo qd planius sit qualemcumq; tactum:
maxime sentit. Oportet vero intelligere tā-
quam attractionem esse aeris tactum & tā-
quam extersionem & abluionem: propter
mundiciam vero manifesta fit qualiscumq;
sit. Non exendi vero celeriter ex nouis spe-
culis causa est: qd sit & planum: serpit enim
per huiusmodi in profundum: et omnino
magis in talibus. Nam eo quidem quod

purum est in profundum: eo autem q̄ pla-
num omnino. In veteribus vero non ima-
net: quoniam non similiter subit macula: s̄
superficerius magis. Quoniam quidem
igitur ⁊ a paruis differens fit motus: et
quoniam celeres sunt sensus: ⁊ q̄ non solū
patitur: sed contrahit colorum sensitiuum
manifestum est eis.

[illegible]

Attendantur autem his que dicta sunt: et que circa vina: et que circa pigmenta eueniunt: namque quod preparatur est oleum: cito accipit proximosque odores: et vina hoc ipsi patiuntur. Non solum enim eorum que immittuntur vel commiscuntur: sed eorum que prope vasa ponuntur vel nascuntur: recipiunt odores. Ad eam vero que ex principio est: considerationem ponatur vinum quidem quod ex his que dicta sunt patet quod recedat sensibilibus extrinsecus immanent simulacra que sensibilia sunt.

¶ Deinde quoniam dicitur. Atrescuntur autem confirmati cunctam quam possunt per simile a parte speculati dicens q. speculum distans ab oculo potest inspicui ab ipso mediante aere sic euenit enim in vino in uase eneo q. cito recipit corpusum in eo existens. saporis mediante aere & etiā corpusum portumoris si cum eis misceatur & ex his patet q. emissio radiorum talem infectionem facit in speculo et quia fecit digressionem redit ad proprium & reperit prius probatum. s. q. simulacra manent in sensu in absentia sensibilibus.

Adhuc autem quod facile decipimur cir-
ca sensus: cū i pass^o oib⁹ existim⁹. Alij au-
tem i alijs: veluti trepid⁹ et i timore: et q amat
in amore: ita vt videat a modica similitudine

his quidem hostes videre: ille vero dilectus: et hoc utique quanto possibilior: quis fuerit: ratio a minori similitudine videtur. Eodem vero modo et in ira et in omnibus concupiscentiis facile decipitur omnes: et magis quocumque in passionibus magis fuerit. Ideo et febriantibus interdum animas videntur in parietibus a modica similitudine linearum compositarum: et hi quidem aliquando decedunt in passionibus: sic ut si vehementer non laborant: non lateat quoniam falsum. Quod si maior sit passio: et mouetur ad ipsa.

Deinde cum dicitur. Alacritas et ostendit quod apparitio in sensu deceptio est: dicens quod sensus decipitur per simulacra et apparentia: et apparet quod videat hostes et similiter apparet amanti quod videat quem diligit: et quanto vehementior fuerit passio tanto minor est similitudo: unde febriantes credunt se videre animalia et aliquando in huiusmodi passionibus non est vehementer passio: differunt talia simulacra apparentia: et dicit esse falsum quod apparet.

Causa vero ut hec accidant hec est: quia non secundum eandem potentiam iudicat quod principale est: et quo fantasmatas sunt huius vero signum est quoniam videtur sol pedalis. Contradicit autem aliud aliquid sepe ad fantasiam et permutationem digitorum vnum duo videtur: attamen non dicimus quoniam duo. Dignior enim tactu visus. Si vero esset tactus solus: iudicarem? vnum duo. Adhuc autem causa quoniam non solum cum sensibile mouet: apparet quod libet. Sed etiam cum sensus ipse moueatur: si eodem modo mouetur quoadmodum et a sensibili. Dico autem velut terra videtur navigantibus moueri: dum mouet visus ab alio.

Deinde cum dicitur. Causa vero et dat eam quam anima non decipitur: dicit eadem quod non est eadem virtus intra et apprehendens fantasmatas extra. Et ideo iudicium est contrarium illi quod apparet sol visui bipedalis: ratio iudicat ipsam esse multo maiorem et alios propter paruitatem apparet vnum esse duo: et tamen ratio iudicat illum esse vnum. Deinde cum dicitur. Mentendi et. Dat causam quare sensus decipitur et est quia non solum apparet species res sensibilis sicut simulacra rei: motu mouet sed et cum sensus ipse mouet: ubi mouet eodem modo quo mouet a sensibili: unde motu oculo in navi omnia quiescentia videntur moueri: sic intelligit quod species rei dilecte manens in sensulamantis propter fortiter amatis sensum mouet: similiter propter parvam similitudinem apparet et similiter de aliis passionibus.

Et his itaque manifestum quoniam non solum in vigilando motus a simulacris sunt et que extrinsecus et que in corpore sunt. Sed etiam quando fit passio hec que vocatur somnus:

et magis sunt apparent: sub die enim repelluntur: dum operantur sensus: et intelligentia exterminantur: quoadmodum in terra magnum ignem minor et tristitia et oblectationes parue. Secus magnas. Dum vero quiescunt: supernant: et parua simulacra. Propter vero propter vacationem particularium sensus: et in potentiam agendi: eo quod ab exterioribus ad id quod intrinsecus est: fiat caloris reflectio: ad principium sensus referuntur: et sunt manifesta sedata turbatione.

His Superius determinauit apparitionem simulacrorum in simpliciter vigilando. In hac parte determinat in simpliciter dormiendo et hec pars in duas. primo ostendit quod simulacra magis apparent in dormiendo quam in vigilando. in secunda determinat modos et differentias huiusmodi apparitionis ibi. oportet autem et. prima in. d. primo ostendit duos modos iudiciorum. secundo ostendit quando contingit vnum iudicium et quando aliud ibi. quoadmodum ergo et. prima in duas. in prima ponit duos modos iudiciorum. in secunda confirmat eos per simile. ibi. quoadmodum vero dicitur. prima in duas penes duos modos: et secunda ibi quomodo autem et. in speciali ergo sic procedit. primo reperit predeterminata et ponit conclusionem dicens quod et dictis est manifestius quod non solum mouet simulacra in vigilando sed apparent in dormiendo et hi tam ab extra veniunt quam intrinsecus manentium: sed etiam mouent simulacra in somno magis: tunc apparent magis quam vigilando: tunc ostendit hanc conclusionem sic in die repellitur motus simulacrorum propter motus maiores et excellentiores dum operantur sensus tam exteriores quam interiores nec opatur intellectus sicut minor lux non apparet iuxta magnam: sed in somno quiescunt maiores motus eo quod sensus est tunc ipotens propter reflectionem caloris naturalis sensum ministrantis ab exterioribus sensibilibus. ad primum sensuum: tunc dormiendo simulacra mouent ipsum et ita apparet de aliis motibus. et nota quod motus simulacri intus minor est quam motus simulacri ab extra: quia omnis motus a virtute sensitiva est per sensibile obiectum: ideo quanto motus propinquior est sensibili etiam tanto fortior est.

Oportet autem opinari itaquam modicas vertigines: que in fluminibus referuntur sic motum vnicuique fieri continue: sepe quidem similes. Sepe vero dissolutas in alias figuras propter repulsionem: Ideo et post nutrimentum et omnino teneris existitibus veluti pueris non sunt somnia. Adhuc enim motus est propter eam que ex nutrimento est caliditatem: ut quoadmodum in humido: si vehementer moueat quies: quam doque nullum apparet idolum: quandoque vero appetit quod distortum: aut oio ut appetat alteriusmodi quod sit: quod si gestat pura et manifesta idola: sic et dormiendo fantasmatas et reliqua morumque

proveniunt a simulacris: interdu[m] q[uod]dam cum vehementior sit qui dicitur est motus: exterminatur omnino. Interdum vero conturbate apparent visiones et monstruose et de teriora somnia: velut melancholicis et febricitantibus et vinolentis. Omnes enim huiusmodi passionibus cum spumose sunt: multum faciunt motum et turbationem. Sedato autem et discreto sanguine in habentibus sanguinem conservatur simulacrorum motus ab unoquoque sensuum valida facit somnia: et apparere et videre: propterea quidem que a visu deferuntur videre: propterea vero que ab auditu audire. Similiter autem ab alijs sensibus: ex eo enim quod inde progreditur motus ad principium putatur videre et audire et sentire. Quia autem visus interdum moveri videtur: qui non movetur ut dicimus: et quia tactus duos motus annunciat: eo quod unum duo videatur. Omnis enim quod ab unoquoque sensu dicitur principium: nisi alius dignior contradicat: apparet quidem igitur semper: putatur autem non semper quod apparet. Si quod disjunctum non detineatur: vel etiam moveatur proprio motu.

C Deinde cum dicitur. Oportet autem et ostendit quo apparet huiusmodi simulacra in somno dicens quod sicut i somnibus sunt quedam imagines que si non impediant recte sunt. Si autem repugnant ad aliquod obstaculum siue ad alium fortioris motum dissolvuntur: et transmutantur in alias figuras eodem modo simulacra in somnis feruntur a proprijs organibus sentienti ad sensus commune: ut integra manentia: et sub eisdem figuris: sed ut aliqui impediantur et dissolvuntur in alias figuras si ad motum maiores repugnant: et sic insert et hoc quod si statim facto somno per nutrimentum non sunt somnia: Nec et pueris apparet somnia propter vehementem motum simulacrorum: et hoc est quod dicitur et de post nutrimentum. **C** Deinde propter iterum ne sicut aqua si fuerit vehementer mota nullus apparet idola ipsa. Sed si parum moveatur apparet idola distorta et alteri figuris esse deus: sed o[mn]ino sedata tunc apparet idola recta: et manifesta sic in dormiendo quod ne hemetis est motus intrinsecus et nutrimento a passione aliqua extinguunt motum simulacrorum: et non apparet o[mn]ino. Cum autem iste motus sedatur est non tamen o[mn]ino apparet simulacra: sed distorta: et tunc sunt somnia monstruosa et mala: ut in melancholicis et febricitantibus: cum autem motus totaliter est sedatus: tunc tales evaporationes faciunt iterum: et currunt motum simulacrorum sedato o[mn]ino tali intrinseco sicut in sanis propter discretionem sanguinis puri ab impuri apparet simulacra recta et bene dicitur quare in humido. **C** Deinde determinat duos modos apparitionis iudicio huius apparitionis. primus est quod aliquando detinetur a simulacro apparetur: sequitur ipsum: et indicat esse sicut apparet. primo dicit quod huiusmodi simulacra faciunt aliqua apparere et iudicare: prout apparet et quia a visu primo species visibilis ab auditu species audibilis et sic de alijs: et quod iste motus procedit a sensibus proprijs: ideo apparet a se quod videat et audiat et decipitur. et sicut in vigilando visus et tactus decipiuntur: et bene dicitur ibi. apparere et. secundus modus quod virtus superior siue retro detinetur a fantasmatibus: sed moveatur motu proprio tunc dicitur motum simulacri: et iudicat aliter esse quod apparetur: tamen nisi virtus illa indicat semper iudicat anima esse sicut apparet: et bene est quod dicit o[mn]ino autem et.

Quemadmodum vero diximus: quod aliqui propter aliam passionem facile decipiuntur: ita dormientes propter somnium: et quia moventur sensitiva et alia accidentia. circa sensum. Quare modicam habens similitudinem videtur illud. Cum enim dormierint descendente plurimo sanguine ad principium cum descendunt: et movent qui insunt motus: hi quidem potestate: illi vero actu. Sic autem se habent: ut in motu: hi quidem supernatant ex ipso motu. Si vero hic corrumpitur et hic: ad invicem itaque se habent quemadmodum facti ramuli ascendentes in aqua liquefacto sale: ita insunt potestate. Sedente vero quod prohibebat agere et solute in eriguo reliquo sanguine sensitivis moventibus habentes similitudines: quemadmodum in nubibus que similes dicuntur hominibus et centauris cito permixtata. Dormientes autem unumquodque est: sicut dictum est reliquie eius quod in actu simulacri. Et abeunte vero est verum dicere: quoniam hoc quale coriscus: sed non est coriscus. Cum autem sentiebat non dicebat coriscum quod proprium: quod et iudicabat. Sed per hoc illum coriscum verum. Quod itaque sentiendo dicit esse hoc: si non omnino detineatur a sanguine: quemadmodum sentiens hoc movetur a motibus qui sunt in sensitivis: et videtur quidem simile ipsum esse quod verum est: et tanta somni potentia quod facit hoc latere. Quemadmodum igitur si que lateat suppositus digitus oculo non solum apparebit: sed et putabitur esse duo: quod est unum. Si vero non lateat: apparebit quidem: non putabitur autem. Sic et in somnis: si sentiat quidem quoniam dormit et passionem in qua est sensus dormitionis apparet quidem: dicit autem quoniam videtur quidem in ipso ut coriscus: non est autem coriscus. Sepe enim dormiendo dicit aliquid in anima: quoniam somnians est quod apparet. Si vero lateat quoniam dormit: nihil contradicit fantasie.

C Deinde cum dicitur. Quemadmodum diximus ista duas. primo affirmat illos modos per simile. secundo propter intentum ibi. et vero et. prima duas. primo ponit similitudinem. secundo affirmat ibi. quemadmodum in nubibus affirmat

duos modos iudiciorum per simile tale sicut vigilando quod quod percipiens sensus dei indicat sicut sensui apparet: tunc decipit eodem modo in dormiendo anima percipit esse secundum quod apparet et non indicat secundum quod apparet aliam quam non percipit illud esse per somnum: tunc decipit credens esse verum quod apparet dupliciter, primo sicut dictum est per somnum quod per diversas passiones decipiunt in vigilando: quia movent organa sentiendi a simulacris in eis existibus: et propter diversas accidentia circa sensus sicut propter diversas passiones, ut amor timor illud quod habet modicam similitudinem ad quod timet et amat: apparet similitudo: et ita decipit et anima in dormiendo decipit propter somnum. **C** Deinde manifestat similitudinem hanc dicens quod in dormiendo descendit multus sanguis ad primum sensitiuum et simulacra similiter in ipsis propriis organis descendunt ad primum sensitiuum et movent ipsius, alia autem movent solum potentia que non deuenit ad primum sensitiuum, si in primo sensitiuo motus factus ex sanguine descendente ad ipsius minuit motum simulacrorum et impedit ipsos sed quia sanguis nondum digestus est: partes sanguinis digesti se habent aduices: sicut aqua in qua resolutum est sal. Et ita durante motu sanguinis solus est simulacrum ipsius sensibilibus in ipso sensitiuo in potentia remota illo motu post digestionem que prohibeat motum simulacrorum: iam sunt in actu et movent primum sensitiuum post sanguinis resolutionem in partes eriguas sicut in vigilando sicut simulacrum mouet organum sentiendi particulare et ibi cum dormierit etc. **C** Deinde ostendit quod est ista similitudo dicens quod sicut aspicienti in nubibus in vigilando apparet simulationes hominum et aliorum que cito permittunt a figura in figuram quando mouet successiue post aliam: eodem modo est de simulacris quod quilibet apparet post aliud: et unum in aliud cito permittunt: et hoc ibi. Quodammodo in nubibus etc. **C** Deinde propter intentum dicens quod abundante sanguine impeditur motus simulacrorum: et simulacro mediante per actum aliquando prigit animam iudicare secundum veritatem quod est simulacrum rei et non res, ipsa sicut in vigilando aliquis sentit similitudinem chorusei non chorusei iudicat secundum similitudinem eius: quod sicut re iudicat aliquando de eo quod apparet sensus vigilando se iudicat non dormiendo quod non decipit a sanguine: quod deceptus potest errare iudicare sicut virtus iudicativa quod non sentit re verum: sed solum mouet a simulacris rei credit esse verum quod sibi apparet, tanta enim est potentia somni sapientia animam quod facit latere ipsum simulacrum esse quod sibi apparet credendo ipsum esse verum: et hoc ibi, cunctis vero etc. **C** Deinde ostendit quod fit unum iudicium et quando fit aliud dicens quod sicut quod supponit digitum oculi unum apparet esse duo: et si lateret alius digitum supponi oculi iudicat esse quod apparet, si autem non lateat digitum oculi supponi: tunc apparet sensum unum esse duo. Sed ratio cum dicat e contrario secundum veritatem sicut est in somno: quando anima simul in apprehensione simulacrorum pendit se dormire: tunc non iudicat esse verum: quod apparet: sed dicit esse somnum et simulacrum rei et non rem si non lateat se dormire credit esse verum quod apparet: et hoc est quodammodo etc.

Quoniam autem vera diximus: et quod sunt motus fantastici in sensitiuis manifestus: si quis attendens reteret micromazare que patimur dor-

mientes quidem et expergefacti. Interdum enim que apparent idola dormienti aspicimus et expergefactus esse motus in sensitiuis. Quibusdam enim iuniorum et omnino perspicientibus et si sint tenebre idola apparent plura que mouentur: ita ut velentur frequenter timentes. Ex his itaque vniuersis oportet syllogizare quod est somnium fantasma quidem aliquod et in somno. Nam que modo dicta sunt idola non sunt somnia. Neque siquid aliud sensibus solutis videtur: neque quod in somno fantasma omne. Nam primus quidem aliquibus accidit et sentire aliquo modo et sonos et lumen et saporem et tactum languide quidem et veluti de longe. Jam enim in dormiendo respicientes et mor excitati: quod debiliter videbant lumen lucerne dormientes ut arbitrabantur expergefacti statim cognouerunt quod lucerne erat: et gallosum et canum debiliter audientes vocem expergefacti cognouerunt manifeste. Quibusdam vero respondent interrogati contingit enim et vigilare et dormire simpliciter altero existente et alteri aliquo modo inesse: quorum nullus somnium dicendus. Sed neque quocumque in somno quidem sunt vere intelligentes preter fantasmas. Sed fantasma quod est a motu simulacrorum cum in dormiendo fit: in eo quod dormit: hoc est somnium. Jam vero quibusdam accidit: ut nullum somnium viderit inuita. Rarum quidem huiusmodi est: accidit tamen: et his quidem perseverant. Quibusdam vero et multum prouectis etate accidit: cum primum nullum somnium viderint. Causas autem que non fiat simile aliquid oportet arbitrari: quoniam neque quod post cibum dormitauerunt: neque pueris fit somnium. Quibusdamque enim hoc modo consistit natura: et ita ut multa ascendat euaporatio in superiorem locum vel iterum deorsum lata facit multitudinem motuum conuenienter istis nullum apparet fantasma: prodeunte vero etate nihil inconueniens est apparere somnia: permutatione enim aliqua facta vel secundum etatem usque passionem necessarium accidere contrarietatem hanc.

Noniam autem vera diximus etc. Hic determinat apparitiones simulacrorum in languedine dormiendo et in languedine vigilando: et diuiditur ista pars in duas. In prima determinat de languedine vigilando, in secunda de languedine dormiendo ibi, sed neque de etc. prima in duas in principalem et incidentales uel correlarias ibi, ex his autem tunc sequitur illa in qua determinat apparitiones simulacri intelligibiles et illa remanet idiuisa: tunc sequitur illa pars in qua determinat de somno in comparatione ad nos: et hoc similiter remanet indiuisa

in spali sic pcedit in prima determinat apparitiones simulacrorum in languedine vigilando dices q manifestu est motu simulacrorum fieri in organis sentiendi in dormiendo sicut prius determinatu est p hoc q aliquando dormientes subito expergefacti sunt et illud idem patiunt in vigilando qd patiunt in dormiendo appareret etiam ipsi dormienti vigilantia aliqui et ita idem motus simulacrorum manet in organis sentiendi post expergefactionem quoniam fuit in somno. et ideo prius aliqui expergefacti a somno si tenebre sunt videntes. n. simulacra que videt in dormiendo: ita qd dormiendo timet qd sit veru qd apparet et hoc videt ibi qm vero: et nota qd huiusmodi apparitio non fit simplr vigilando sed languedo. f. fm qd somnus i est sensibus fm qd. Deinde inferret correlarie qd ali quid est apparere pter somnu in somno. na predicta simulacra apparentia vigilantibus languede non sunt somnia: neqz si aliqd aliud apparet b e sensu fo luto et no ligato per somnu et b est ex his r. Deinde ostendit illud in languede dormiendo. i. qd no omne simulacru apparet i somno est somniu. Na aliquando simulacra sensu ve mouet sensus dormientium apparet etiam dormienti sentire sonos: et audire sonos et sic de alijs: languedo tame erit a longe et deinde expergefacti pcedit no fuisse somnu qd apparuit sed se vidisse lumen vel tactu: et hoc est sed i omne. Deinde dar cam huius apparitionis et est qd vi gilare et dormire sint contraria: vnus pot esse simplr et aliud fm qd. languede. n. vigilans simplr no vi gilat: sed dormit fm qd languede dormies ecouerso et nullu simulacru ei apparet est somniu: et b est. ptingit. n. r. Deinde ostendit apparitione simulacri intelligibilis dicens qd quecuqz simulacra intelligi bula apparet esse i somno no mediate aliq fatasma te aut sensibili no sunt somnia: sed visiones: et b e i neqz quecuqz. Deinde cu dicit. Excludit qd simulacru facit in somnu dicens qd simulacru sensibile e qd apparet dormienti inquatu dormit et sic e somniu per hoc qd dicit dormienti excludit oia que apparen languede dormienti: qd illa apparet fm qd vigilat: et b est sed fatasma r. Deinde determinat de somno in copatione quo ad nos dicens qd aliquib nullu accidit somniu in tota vita: licet hoc sit raro: et causa est continua turbatio cerebri: et motu cotinu interior: qui impedit motu simulacri. accidit autem alijs somniu in tota vita vt his qui sunt in continua gere alijs in prima etate no accidit somnus sed cu fuerint puecti: et causa cois est in istis et in illis qui statim dormiunt post cibum et causa illius quare desit somniu est ascensus multi vaporis nutrimenti ad cerebrum qui cosequeter descendens variatione motus interioris ipedit motus simulacrorum: et id nulum eis apparet somniu: s. alias permutatio facta interioris et mutatio interior que ptingit ppter pueritiam et ita sedata passione que turbationes faciebat: tunc apparent somnia pterea eniz causa ponit pteritum effectum et b est ia eis quibudaz.

E diuinatione vero que in somnis fit: et dicitur accedere a somnis neqz continere idoneus neqz suaderi. Nam quod omnes quides vel plures existimant habere aliquam significationem somnia: prestat fidem tanquam ab experientia dictum: et qd de quibusdam fit di

uinatione in somnis: non est incredibile: habet enim aliquam rationem. Ideo et de alijs somnis similiter vtiqz quis arbitratur.

E diuinatione autem que in somnis determinatur prius de somno et quibusdam proprietatibus eius hic determinat de quodam psequit ad somnu. f. de diuinatione somni: et est diuinatione alicuius futuri et absentis significati precognitio et ista pars i duas diuiditur in prima ponit intentum. in secunda psequit de intento ibi na oes r. et ista in duas. primo pcedit op ponendo. fo determinando ibi. necesse est r. prima in duas. in prima ostendit diuinationem per duas rationes et fa ibi: sed de quibusdam illa pars in qua procedit determinando in duas diuidit pmo determinat de diuinatione somniorum qm est ex parte ipsorum et fo qm est ex parte somniantium ibi. quida. n. prima ps diuidit in duas. primo determinat d somnii quoz origines sunt semper in somnis. secundo determinat de illis quoz origines no sunt in somnis ibi. de his vo r. prima in duas. pmo ponit tres qstiones et exponit eas cu dicit dico aut. secundo verificat eas ibi. ergo somnior et b in duas. primo verificat qstiones illas. secundo mouet quidam dubitationes circa illas ibi. oio aut r. pma in duas s. numeru triu conclusionu. fa ibi. at vero qdaz tertia ibi. plura vo r. illa pars in qua remouet dubitationes pma in duas. primo remouet vna circa conclusionem vltima. fo remouet dubitationem circa primam ibi. qm no eueniunt. prima i duas fm duas rationes. scda ibi. signu aut r. filz alia ps bz duas rones. fa ibi. cu multa pulta in spali sic pcedit. primo ponit intentu dicens qd diuinatione somniorum que accidere dicitur neqz erit pmeda neqz oio suadenda. Deinde cu dicit. Namqz omnes psequitur et primo pbat per duas rones qd diuinatione somniorum est: et primo ponit rationes a rei iudicio sic omnes vel plures dicunt somnia aliqd significare: et ita diuinatione somniorum pot adesse: qd sic ostendit cam in isto tractatu fm hunc libru impossibile est famoz esse falsum fm totu. Deinde cu dicit. et quibusdam ponit fam rone que talis est de quibusdam somniis fit vera diuinatione ergo et eade rone de omnibus.

Nullam vero rationabilem causam videre secundum quam vtiqz fiat hoc decredere facit. Nam deum quidem esse mittentes cum alia irrationabilitate et non optimis et prudentissimis sed quibuslibet amittere iconueniens: ablata vero que adeo causa nulla aliarum conueniens esse videtur causa. De his que secus herculeas columnas et que i bo ristene preuidere aliqua super naturam videre esse prudentiam inuenire originem horum. Deinde cum dicit. Nullam vero arguit ad oppositum si ipsa somnia imitterentur a deo et ipsa diuinatione nulla alia causa est ipsorum somniorum diuinatione: et sed deus non imittit somnia ergo non est aliqua causa in illis quare debeant somnia aliqd significare et eorum diuinatione esse minor: sic pbat somnia et accidunt quibusdam fatuis magis qd sapientibus sed si essent a deo iconueniens esset ipsa potius imittere fatuis qd sapientibus: et oibz hominibz

indifferenter ergo deus huiusmodi somnia non limitat huius rationis. primo ponit medium. secundo ponit maiorem et habilitatem. tertio probat eam sic supra natum est cognoscere ea que sunt in remotissimis partibus per somnia: quoniam manifestum est quod hoc non potest esse nisi per infusionem divinam et hoc dicit de his enim.

Necesse igitur somnia vel causas esse vel signa eorum que sunt aut accidentia vel omnia vel aliqua eorum vel unum solum. Deinde autem causam quidem vel unam defectus solis vel laborem febris. Signum vero defectus stellam subintrare: asperitatem vero lingue febricendi: accidens vero aliquo ambulante deficere solem. Neque enim signum deficiendi hoc est: neque causa neque defectus ambulandi: ideo accidentium nullum neque semper fit neque ut multum. Sunt ergo somniorum hic quidem cause et signa velut eorum que circa corpus accidunt. Dicunt quidem et medicorum grossi: quoniam oportet valde intendere somniis: conveniens autem sic existimare: et artificibus autem considerantibus aliquid et philosophantibus.

Deinde cum dicit. Necesse est ergo. preceps determinando. et primo ponit tres conclusiones quas intendit probare et est prima talis quod somnia sunt signa eorum que sunt. secunda est quod somnia sunt cause eorum que sunt. tertia est quod somnia sunt accidentia eorum. Deinde cum dicit. dico autem exponit eas dicens quod causa aliquid est somnium sicut est causa interpositio lune eclipsi solis et signum est asperitas lingue signum est febris accidens sicut accidit soli eclipsari quo ambulante. Neutrum tamen est causa alterius vel signum: sed solum a casu est quod simul sunt. Et quia a casu nullam causam habent: ideo non sunt semper neque frequenter ut probatur in sexto meth. Deinde verificat has conclusiones. et primo ponit simul primam cum secunda cum dicit sunt igitur. Et postea declarat primam dicens quod boni medici dicunt quod oportet multum intendere somniis et causa est vel potest esse quod somnia sunt signa egritudinum futurarum vel sanitatis future abundantia autem caloris in somno movet fantasiam et facit apparere homini quod sit in igne et ita abundantia flegmatis quod sit in aqua quia talis abundantia aliquo modo movet sensum tactus licet in vigilia talis motus propter sui parvitatem lateat similiter omnibus mechanicis accidunt somnia que sunt signa fiendorum ab ipsis et hoc est quod dicit quod.

Nam qui in die motus nisi magni valde faciunt: et fortes latent secus maiores qui in vigilando sunt motus: in dormiendo autem contrarium: etenim parvi magni videntur esse. Manifestum autem ex his que in somniis accidunt: frequenter arbitramur. n. fulgura cadere ac tonitrua fieri: parvis sonis in auri bus factis et melle et dulcibus saporibus perfusi tenui flegmate deficiente et ambulare per ignem: et calefieri vehementer

parvo calore circa quasdam partes facto: ex pergefactis autem manifesta hoc modo se habentia. Quare quoniam parva omnium principia manifestum quoniam et egritudinum et aliarum passionum que in corporibus dicuntur fieri. Manifestum ergo quoniam necessarium hec in somniis esse patentia magis quam in vigilando.

Deinde cum dicit. namque in die dat causam huiusmodi apparitionis de nocte et est quod motus si mulacrorum que sunt in die non sunt valde magni et fortes: et ideo latent animam: sed in dormiendo apparent huiusmodi motus eo quod tunc quiescent sensus a magnis motibus sensibilibus exteriorum. et ideo apparent quod multo maiores videntur esse quam sunt sicut enim parvis sonus in aure dormientis apparet dormienti tonitruus esse. ita credit se gustare mel siue huiusmodi dulcia parvo flegmate descendente ad gustum apparet ei sibi quod sit in igne propter parvum calorem in ipso abundantem. et quod his causis appareant talia perpendiculariter expergefacti post somnium. Nam cause presentes fortes talium passionum magis possunt apparere in dormiendo quam in vigilia et ita somnia ipsarum figurarum possunt esse.

Et vero quedam quidem que in somniis fantasmatas causas esse propriorum cuiusque actuum non est irrationabile: quemadmodum enim debentes agere et in actibus existentes aut olim agentes sepe recta his somnia intuemur et agimus. Causa autem quoniam preparatus existit motus a diurnis inchoationibus: sic rursus necessarium est eos qui in somno sunt motus frequenter principium esse diurnorum actuum: eo quod preparata sit rursus et horum intelligentia in fantasmatibus nocturnis: sic ergo continetur somniorum quedam signa et causas esse.

Deinde cum dicit. Et vero quedam intendit verificare secundam conclusionem. et primo ponit eam. secundo verificat eam sic dicens quod illi qui debent facere aliquam operationem in futuro vel cum sint in presenti in actu operandi vel dudum inceperunt agere causa complementi et intendunt per fantasmatas rem in somno et causa huius est quod aliqua operatio inchoatur in vigilando et non perficitur quia non potest anima completere eius perfectionem cognoscere propter occupationem anime circa simulacra eius operationis que imprimuntur in anima et movent ipsam: non tamen possunt iudicare propter varias occupationes impressas anime circa aliqua in vigilando si tamen dormit: quia tunc quiescit ab omni occupatione exteriori convertit se super simulacrum et complet in eis dormiendo quod incepit in vigilando: et ita acquirit cognitionem per somnium mediante quo perficit quod intendit. et ita sunt somnia cause operationum fiendarum et hoc dicit ibi quemadmodum enim.

Plurima vero accidentibus assimilantur maxime ut transcendunt omnia: et quorum non est origo in nobis. Sed de naturali

bello et de his que procul accidunt sunt. De his enim eodem modo se habere verisimile est velut quando memorari de aliquo contingit hoc factum esse. Quid enim prohibet et i somnis ita magis autem verisimile multa huiusmodi accidere. Quodammodo igitur neque meminisse de aliquo neque signum neque causa accidendi ipsius. Sic nec ibi post eventum somni videntur neque signum neque causa: sed hec symptomata: ideo multa somniorum non eveniunt. Symptomata enim neque semper neque ut frequenter fiunt.

Deinde cum dicitur. Plurima vero verificat etiam conclusiones. et primo ponit eam dicens quod maior pars somniorum sunt accidentia respectu eorum que sunt et hoc est solus a casu quod futura manifestantur sicut omnia alia somnia que transcendunt scientiam et aliorum origo non est in simplicitate sicut ea que sunt de casualibus futuris et de his que sunt in partibus remotis. Deinde verificat eam per simile sicut contingit aliquem cognoscere de aliquo futuro contingenti. et deinde accidit illud contingens vel aliquod simile. Nec tamen ista cognitio est causa: nec signum illius futuri eodem modo contingit aliquid somnari quod contingenter sit vel ex suo similitudine. Nec tamen est somnium causa illius futuri: sed solum a casu et ita accidit. Et ideo etiam pro minori parte somnia eveniunt quia quod casuale est non semper est sicut nec frequenter ut dictum est prius: et hoc est de his enim.

Omnino autem quoniam et aliorum animalium somniant quedam a deo vitiis missa non erunt somnia: neque facta sunt huius gratia. Demonstra tamen natura enim daimonia non divina. Signum autem valde enim stulti homines previdentes sunt et recte somniantes tamquam deo non imitantes. Sed quorumcumque quasi loquar natura est et melancholica: multimodas visiones videns: eo enim quod sunt plura et multipharia moveantur cum theorematibus existens in his si ut quidam rapiunt contententes. Nam quodammodo et dicitur si multa iacias: alias dispariter iacis: et in his hoc accidit.

Deinde cum dicitur. Omnino autem remouet dubitationes contra conclusiones ultimas diceret. n. aliquis quod huiusmodi somnia que transcendunt scientiam humanam et sunt de valde remotis cum sint causa et naturaliter imitantur a deo etiam per ipsas possunt futura cognosci et remouet per duas rationes. prima est huiusmodi somnia fiunt in aliis animalibus ergo non sunt missa a deo nec fiunt per gratias divinas. Deinde cum dicitur. signum autem ponit secundam rationem que talis est homines mali et infirmi somniant et prevident futura per somnia: sed talibus non imitatur deus aliquam gratiam siue cognitionem ergo solum a casu: et non per missiones divinam sic somniant. Deinde cum dicitur. habuit eam quare quedam multum somniant: est quod natura illorum circa multa est occupata. i. multorum san-

tasmatum informata sicut ptingit in melancholicis et ideo multa videntur somnia quasi enim circa plura et diversa occupantur in uigilando: ideo a similibus fantasmatibus manifestantur in dormiendo. fortunari autem aliquando divinant futura: sed hoc est a casu et non ab arte nec per naturam sicut etiam multi contendunt circa aliquid a casu est quod vniu illorum vincat et hoc est quod dicit sed quorumcumque.

Quoniam autem non eveniunt multa somniorum non est inconueniens. Neque enim eorum que in corporibus sunt signorum et celestium velut aquarum et ventorum. Si. n. alius uehementior isto accidit motus a quo futuro non sit signum et multa consulta bene que fieri expediebat: dissoluta sunt propter alias digniores inchoatides. Omnino. n. non omne fit quod futurum erat: neque idem quod erat: et quod futurum erat: neque idem erat et quod futurum: veritamen quidem precipia dicendum esse a quibus non perfecta sunt et signa: et signata sunt hec aliquorum que non fiunt.

Deinde cum dicitur. quoniam vero remouet alias dubitationem circa primas conclusiones quereret enim aliquis cum somnia sunt futurorum quare non semper accidunt ea quorum sunt signa multis enim apparent signa que sunt in igne: et tamen non sebricitant: hoc remouet per simile dicens non esse inconueniens multa evenire quorum signa somnia sunt: ita enim est in natura quod multa signa apparent in corporibus inferioribus quorum cognata non sequuntur sicut infirmo apparet aliquando signum mortis vel sanitatis: et tamen non sequitur signatum et sic in celestibus aliquando apparet signum pluvie: vel venti: et tamen non sequuntur significata et causa huius est: quia signa futurorum cum sunt a causis presentibus eorundem: cum autem causa superior et fortior superuenit tunc non sequitur signatum ipsius signum. Deinde cum dicitur. sed multa confirmat hoc per aliud simile in his que sunt a proposito dices quod multoties in his que sunt preuisa ut hanc licet expediat ipsa fieri: tamen propter aliqua digniora et meliora que fieri possunt omittuntur: et ideo non est necesse propter signum evenire signatum nullum enim contingens futurum ad utrumque de necessitate eveniet et licet non eveniat multo minus ponendum est ipsa habere principia in rerum natura mediantibus quibus nata sunt fieri. Nihilominus tamen ponenda sunt hec signa vera dicentibus signa cridere: et nota quod cause naturales ut frequenter causant effectus suos: non necessario. et ideo licet ita sit tamen effectus ad utrumlibet dicitur quia contingens naturam contingens ad utrumlibet est omne quod a necessario dicitur.

De his vero somniis que non huiusmodi habent origines. Sed dilationes vel temporibus vel locis vel magnitudinibus vel horum quidem nihil: non tamen habentibus in seipsis principia qui vident somnia: nisi preuisum fiat ab accidente: tale vitiis erit magis: quoniam ut dicit Democritus idola et

deffusiones causas.

His vero re. Supra philosophus determinavit de his quorum origines sunt in somnis hic determinat de his quorum origines non sunt in somnis & h in duas in principalem & correlariam que ibi incipit: ideo accidit & prima in duas. primo determinat quomodo sunt somnia huiusmodi. secundo dat causas quare apparent dormientibus & nocte ibi. quicunque contingit re. prima in duas. primo ponit modum illum. secundo confirmat h per similitudinem ibi. quoadmodum cum quis videtur re. alia pars in duas. in prima dat causam quare apparent magis de nocte q̄ de die. secundo quare apparent dormientibus ibi. & in corpore re. Tunc sequitur illa pars in qua determinat de diminutione in somnis a parte somniantium & illa in duas. primo determinat de illis qui bene diuiniunt in somnis. in secundo determinat q̄ opinione diuiniunt i artificiosius re. prima in duas secundū q̄ sunt tria genera hominum bene diuiniunt. in secunda ibi. quosdam autem re. tertia ibi. melancholici vero re. prima ergo ostendit modum quo sunt huiusmodi somnia dicens q̄ huiusmodi somnia que non habent originem in somnis: sed de distantibus per multa tempora vel loca: siue magnitudines non preuidentur in somno nisi a casu: quia non habent in se principium somniorum. i. nihil precognoscit somnians de tali somnio. Non enim potest fit ab aliquo simulacro potest in sensu ut ab ipso recepto huiusmodi somnia sunt per deffusiones a rebus sensibilibus remotis que mouentur per medium & intrant per sensum vsq̄ ad animas: somniantis & apparent ei sicut vult democritus per deffusionem a rebus sensibilibus: & tunc ponit causas compositionis cuiuslibet sensitiue.

Quomodo enim cuius cuius quis moueat aquas vel aerem: hoc aliud mouit & quiescit: te illo accidit huiusmodi motus prodire vsq̄ ad aliquid: illo quod mouit non presente sic: nil prohibet motum aliquem & sensum pertingere ad animas somniantes: a quibus ille idola facit & deffusiones: et quascunque contingit pertinent magis sensibiles esse nocte: eo q̄ que in die deferuntur: dissoluntur magis. plus enim sine turbatione aer noctis eo q̄ silentiores sunt noctes in corpore facere sensum propter somnum. Ideo & paruos motus intrinsecus sentire dormientes magis q̄ vigilantes: hi vero motus fantasmatia faciunt ex quibus preuident futura & huiusmodi. Et ideo accidit passio hec quilibet & non prudentissimis. In die enim utique fierent & sapientibus. Si deus esset mitis. Sic autem verisimile quoslibet preuideri. Nam intelligentia horum non est curis affecta: sed tanq̄ deserta & vacua ab omnibus & mora secundū mouens ducitur.

Deinde cum dicit. Quomodo confirmat hoc per simile tale sicut cum aliquis mouet aerem vel aquam vel pars aque vel aeris mouet aliam & sic successiue vsq̄ ad remotum terminū primo motore

quiescente vel absente eodem modo motus facit in aere a re sensibili vel quiescente potest succedere successiue ad loca remota: ubi est somnians q̄ motus democritus vocat idolum motus: medio sine deffusione facta a sensibili. Et nota q̄ in hoc errabat q̄ posuit aliqd materiale egredi & moueri per medium vsq̄ ad sensum. Non est autem hoc verum: Sed sensibile mouet aerem medium generādo sui speciem in ipso: ita q̄ nil egreditur a sensibili & talis motus procedit successiue vsq̄ ad sensum a medio.

Deinde cum dicit. quicunque re. dat causas quare somnia apparent de nocte dicens q̄ talia fantasmatia rerū absentium magis appropriare ad somnia de nocte & apparere q̄ de die: quia fantasmatia delata de die per medium propter motus maiores dissoluntur: sed in nocte est medium minus turbulentum propter silentium & quietem noctis: & propter hoc manent fantasmatia mota integra. Deinde cum dicit. in corpore dat causas quare huiusmodi fantasmatia apparent in dormiendo & est q̄ dormientes minores intrinsecus simulacrorum percipiunt q̄ vigilantes propter quietem motu extrinsecorum: unde motus huiusmodi fantasmatum sunt in somno virtute fantasmatum: & faciunt somnia per que somniantes preuident futura de his quorum sunt fantasmatia. Deinde inferit conclusionem q̄ q̄ huiusmodi somnia sic sunt per influentias idolorum & non per missionem diuinam. ideo eueniunt idissime rener & fatius & imprudentibus. Si autem deus imitteret somnia que sunt signa absentium limiteret ipsa de die & sapientibus solum q̄ melius indicaret de his accipiens vigilando q̄ dormiendo: sed quia sunt per deffusiones idolorum: ideo potest quilibet preuideri futura indifferenter per huiusmodi somnia eo q̄ virtus cognoscitiua in somnis est absorta a moribus rerum exteriorum & quiescens ab omni motu exteriori: ideo anima mota ab huiusmodi fantasmatibus de ducitur & perficitur per huiusmodi motus apprehendendo que ipis pino latebant.

Et q̄ quidem erratici preuident causas quoniam proprii motus non insistant. Et longe p̄iciuntur: extraneos ergo maxime sentiunt. Quosdam autem recte somniantes esse notos de notis maxime preuideri accidit: eo quidem q̄ noti maxime pro se invicem solliciti sunt: quemadmodum p̄cul cientes maxime cognoscunt & sentiunt: sic et motus.

Notiorum enim notiores sunt motus. Melancholici autem propter vehementiam quemadmodum iacentes longe bene coniectant: & propter permutationem cito habitus imaginantur ipsi: quemadmodum enim philegiadi poemata & qui furiosi sunt habita similia dicunt & intelligunt: veluti venerem & verē & sic copulant ad id quod longe. Amplius autem propter vehementiam non repellitur eorum motus ab aliquo motu. Artificiosius finis autem est iudex somniorum qui potest similitudines inspicere: recte enim somnia iudicare cuiusq̄ est. Dico autem similitudines quoniam similia accidit fantasmatia

De motibus animalium.

ta eis que in aquis sunt idolis: sicut et prius diximus. Ibi vero si multus fiat morus: non simul sit apparitio et idola veris: promptus vero erit emphases indicare qui potest cito inspicere et sentire dissipata et distorta idolorum: quoniam est hominis: vel equi: aut cuiusque et ibi. Itaque aliquid potest similiter somnium hic: motus enim impedit rectum somnium. Quid quidem igitur est somnus? et somnium: et propter quam causam utriusque bonum sit. Amplius autem et de ea que in somnis est divinatione dictum est.

Deinde cum dicitur: quid est erraticus determinat de divinatione in somnis a parte somniantis dicens quod erratici bene preuident de somnis et causa est: quod non sunt soluti solus circa proprios motus: sed circa alienos. et ideo maxime percipiunt per somnia que sunt circa aliquos. Deinde cum dicitur: quodam autem addit quod sic non recte somniant de bonis et preuident multa de ipsis eo quod maxime sunt solliciti de iniuriis in illis enim sollicitudo facit magnam impressionem simulacrorum: et ideo non recedunt ab iniuriis prius videat in somnis de se iniuriam quam de aliis sicut se melius cognoscant adiuvantes sicut et simulacra eorum magis sunt eis nota quam aliorum et. Deinde cum dicitur melancolicus addit quod melancolicus propter vehementiam bene contemplantur de somnis: inueniunt enim cito signata somniorum eo quod cito permixtantur a simili in simile et isti etiam furiosi iudicant de similibus fantasmatibus eis appetitibus facilius: quia vnum simile aliud apprehendit sicut in colore rethorico qui dicitur inominando sit facilius transmutatio ab uno simili in aliud propter vehementes impressionem talium fantasmatum in melancolicis non facilius repellitur motus ipsorum a motu exteriorum. Deinde cum dicitur: Altruisticissimus et. ostendit quod qui similitudines rerum in fantasmatibus vniuersaliter inspicere ipse bene diuinat in somnis cuius similitudines facilius apprehendit sicut quando fit motus magnus aliunde in aqua apparent simulacra distorta: tamen qui nouerit similitudines in propriis prompte erit et cito perpendit quod sunt hec idola distorta et quid significent prompte eodem modo iudicare de somno: quia tale fantasma apparens in somno similitudo alius rei est et in distortum tamen aliqui motus interiorum recte somniis ipedit. Deinde cum dicitur: quidam epilogat omnia determinat in hoc libro et.

Explicit expositio super librum de somno et vigilia secundum sanctum thomam de aquino.

Incipit expositio super librum de motibus animalium secundum sanctum thomam de aquino.

De motu autem eo qui animalium quocumque quidem circa unum quod genus ipsorum existunt: et que differetie: et que cause singularium accidentium ipsis considerati est de omnibus in alijs.

Incipit philosophus in tertio physicoz volente considerare de natura necessarii est considerare de motu. Et ratio huius est. Natura per motum diffinitur. Et si natura principium motus eo in quo est primo per se et non secundum accidentia. Quando autem aliquid diffinitur per aliud volente considerare de illo: oportet etiam considerare illud per quod diffinitur quare manifestum est quod ad perfectam cognitionem nature oportet considerare de motu. Iterum volente considerare de motu oportet considerare de naturalibus: quod naturalia sunt illa que habent in se principium sui motus. Sunt autem quedam que habent in se principium sui motus passive tantum. Quedam que habent principium sui motus active solum quedam que habent principium actiuum et principium passiuum. principium actiuum sue generationis habent elementa. Ignis enim et aer habent in se solum principium passiuum quod ex eis potest aliquid generari ut dicitur promotor super secundo physicoz: quod generatio elementorum est naturalis naturalitate materie non naturalitate forme. principium actiuum habet illud quod ex simplici aliquid generat sic ignis ex aere generat ignem. ignis dicitur habere principium actiuum. principium autem actiuum et passiuum simul habent aiaia: non quod idem sit mouens primo et motum quia offensus est hoc esse impossibile octavo physicoz: sed ita habet in se utriusque principium sui motus: quia una pars mouet et alia mouetur. Quod autem aiaia habeant in se principium sui motus apparet: quod aiaia tum distinguitur ab inaiato in mouendo. Sed constat quod aiaia habent in se principium sui motus passiuum cum manifeste videamus ipsa moueri quedam aiaia etiam cum hoc habet principium actiuum adhuc ita enim videmus videtia que habent in se principium sui motus actiuum: vni mouere transferre ad illa que videtur habere in se principium sui motus sicut dicimus argentum viuum: quod dicitur ex se moueri. Sicut aquam scaturientem dicimus viuam. Motus autem proprie dicitur triplex. Est enim quidam localis et quidam alterationis et quidam diminutionis et augmenti: sed extendendo nomen motus generatio et corruptio possunt dici motus ut habetur in predicamentis. Manifestum autem quod impossibile est quod aliquid se moueat motu generationis et corruptionis: quod illud quod generat est ens actiuum. illud autem quod generatur tantum inuenitur in actui sine generationis: et ideo nihil est quod habeat in se principium generationis: sicut id si aiaia habeat in se principium sui motus habet in se alterationes et augmenta et motus locales. Quod autem aiaia habeant in se principium alterationis patet: quia aiaia continua sit deperditio: ideo necesse est continua restauratio sit autem restauratio per nutritionem. Nutritio autem fit per alimentum adueniens existens in principio contrarium: et ideo oportet ipsis transmutari digereri: ut fiat simile per virtutes alterantes existentes

in ipsis quare manifestum est quod in aliis est principium actus alterationis. Item alimentum primo recipit in partibus exterioribus ut in ore et ibi recipit quandam alterationem. hanc autem fit per virtutes que primo est in corde. non mutat autem virtutes ad partes exteriores nisi per quandam alterationem quare manifestum est quod in aliis principium actus est sue alterationis. Item in aliis est principium actus augmenti et hoc quia alia ipsa generant sub imperfecta quantitate et natura non intendit ducere ad perfectionem sed ad perfectum magis et ideo oportet quod habeant virtutes per quam possit deduci ad perfectam quantitatem. ducunt autem per augmentum quare manifestum est quod oportet quod habeant in se principium actus sui motus augmenti. Item alia habet in se principium sui motus localis et hoc apparet quod alia est alia per sensum. habet autem alia sensus tactus. tactus vero est medium vel est in media proportione tactus qualitatis. Existit autem in proportione media ut possit cognoscere qualitates corruptas. Cum autem percipit corruptas secundum motum dilationis. Cum autem percipit corruptas secundum motum contractionis: ideo manifestum est quod alia habent in se principium actus motus localis. de motu autem quo moventur alia motu nutritionis et augmentationis in aliis dictum est de motu autem locali idem est nunc: sed consideratio de motu locali duplex potest esse. potest enim motus considerari in se et absolute. Alio modo habet ad organa et partes mediantibus quibus exercetur. aliter potest dici quod motus potest considerari ratione forme vel ratione materie. Si consideret motus ratione materie vel quantum ad partes per quas exercetur motus determinatum est in libro de progressu animalium. Si consideret in se vel ratione forme sic consideratur de ipso in isto libro: unde consideratur de motu hic absolute et de principijs motus et qualiter motus procedat ex istis nec refert ad propositum siue dicamus motum absolute esse subiectum in hoc libro siue alia sed quod movetur ipso motu. Et sic apparet quod sit intentum autem in hoc tractatu. Intendit enim facere considerationem de motu progressu animalium in vltimo vel de ipso alia secundum quod mobile est ipso motu. Dividitur autem ipse libellus in duas partes. in prima dat intentiones suas. in secunda profertur ibi. Quod quidem igitur quedam determinata in aliis. in secunda dat intentiones suas respectu eorum que hic determinaturus est ibi. similiter autem in prima dicit. Quod de motu appetitivo siue voluntario qui debetur ipsis animalibus non in vltimo secundum quod motus voluntarius est absolute et consequitur de alia secundum se in particulari secundum quod consequitur unumquodque generis animalium: puta volatile aut gressibile aut reptabile. Adhuc autem et de differentiis generum animalium et motuum et de causis passionum et accidentium eis per se considerationem secum in aliis puta in libro de generatione animalium ubi consideratur de generatione ipsorum et natura et accidentibus et passionibus et per consequens de motu secundum quod competit unicuique nature ipsorum.

Universaliter autem de communi causa eius quod est moveri motu quocumque: hec quidem enim volatione moventur: hec autem natatione: hec autem gressu animalium: hec autem secundum alios modos tales considerandum nunc. Deinde cum dicit. Universaliter autem dat intentionem suam respectu eorum que hic determi-

naturus est et dicit quod nunc universaliter dicendum est de universalibus causis motus animalium quocumque motu moventur. Quedam enim animalia moventur motu volationis quedam motu reptationis et secundum alios motus nec dicendum est de causis motus ambulationis secundum quod ambulatione nec volationis secundum quod volatio et sic de alijs. Sed dicendum est de causis istorum secundum quod sunt motus quidam appetitivi simpliciter. Et est considerandum quod motus potest tripliciter considerari in se et absolute. Alio modo quantum ad differentias. tertio modo quantum ad organa. Si consideretur motus primo modo sic consideratur de ipso hic et tertio de anima ubi consideratur de motu ex parte anime declarando quomodo anima est principium motus principaliter et parum determinatur de ipso ex parte corporis ibi autem determinatur de ipso ex parte corporis principaliter declarando quod oportet in omni motu animalis aliquam partem quiescere et alia huiusmodi et parum determinatur de ipso quantum ad anima. Si consideretur motus quantum ad suas differentias secundum proprias rationes ipsarum sic determinatur de motu libro de generatione animalium. Si consideretur ergo quantum ad organa et partes ex quibus exercetur sic determinandum est de ipso libro de progressu animalium.

Quod quidem igitur principium aliorum motuum quod ipsi seipsam movent: huius autem quod immobile. Et quod primum movens necessarium immobile esse determinatum est prius: quando quidem et de motu supremo verum est aut non est: et si est: quis est. Oportet autem hoc non solum universaliter ratione accipere sed et in singularibus et in sensibilibus: propter quod quidem et universales querimus sermones: et in quibus putamus oportere adaptare ipsos.

Deinde cum dicit. Quod quidem igitur principium profertur et primo premittit quedam necessaria ad propositum ostendendum. secundo profertur de causis ibi. unde autem in animata vel ibi. reliquum est aliquid considerare. adhuc prima in duas. in prima ostendit quod ad hoc quod aliquid moveatur oportet esse aliquid quiescens secundo iuxta hoc remouet quasdam dubitationes ibi. dubitabit autem. Adhuc prima in tres. in prima tangit quid in alijs dictum est. secundo ostendit illud esse insufficiens ibi. Oportet autem hoc non solum. tertio ostendit propositum scilicet quod ad hoc quod aliquid moveatur oportet esse aliquid fixum id est stans ibi. Manifestum est: in his de primo dicit quod in alijs puta in octavo physiconum ubi inquisitum est: verum sit motus aliquis sempiternus vel non: et si est sempiternus quis est motus ille dictum est. quod illud quod movetur seipsam est principium et causa aliorum motuum. Et causa huius est quia in unoquoque genere primum est causa omnium aliorum. motus autem ex se primum est: quod est per se prius est eo quod per aliud: ideo est causa aliorum. Et dictum est quod moti ex se principium movens quod est primum movens oportet omnino esse immobile. Deinde cum dicit oportet autem non solum ostendit. Illud esse insufficiens ad propositum quod de

terminatum est in octavo physicorum quod cum ostensum est quod primum mouens oportet esse immobile et ipse causa omnis motus ex his apparet quod id quod mouetur ex se est causa omnium aliorum que mouentur ab alio ideo si animalia mouent ex se mouentur ab aliquo immobili et illud est insufficiens quod dictum est: in vniuersali et non solum oportet dicere in vniuersali sed oportet applicare illa vniuersalia ad singularia et sensibilia. Ad perfectas. n. cognitionem rei non sufficit cognitio in vniuersali: quia talis cognitio est imperfecta et in potentia. Sed oportet applicare ad sensibilia. Et propter hoc ubi oportet adaptare vniuersalia ad particularia que rimus prius sermones vniuersales et adaptamus eos ad particularia.

Manifestum enim et in his quod impossibile moueri nullo quiescere. Primum quidem in ipsis animalibus. Oportet enim si moueat aliqua particula quiescere aliquam et propter hoc iuncture animalibus sunt: que admodum enim centro videntur iuncturis: et sit tota pars in qua iunctura et vna et due et recta recuruata permutans potentia et actu propter iuncturas reflexo autem et moto hoc quidem mouetur signum: hoc autem manet eorum que in iuncturis: quemadmodum videtur siquidem dyametri: que quidem a. et d. maneat: que autem b. moueatur: et fiat a. et g.

Deinde cum dicit. Manifestum enim et in his ostendit quod ad hoc ut animal moueatur oportet aliquod esse quiescens. Et circa hoc duo facit. primo enim proponit quod intendit. secundo manifestat ibi oportet enim. In prima dicit quod in singularibus manifestum est ut in animalibus impossibile enim est animal moueri si non sit aliquod quiescens. Deinde cum dicit oportet enim probat perpositum et diuiditur in duas. in prima ostendit quod si aliqua pars animalis mouetur quod oportet aliquam partem quiescere. in secunda vero ostendit quod si animal moueatur oportet extra ipsius esse aliquod quiescens situm et stans ibi. Sed tamen omnes. Ad hoc duo facit. primo probat quod si aliqua pars animalis moueatur necesse est aliquam aliam quiescere. secundo recolligit illud probatum ibi. Quod quidem igitur. prima in duas. in prima facit quod dictum est. in secunda remouet dubitationem ibi. Sed hic quidem considerandum est quod animal mouet seipsum non hoc modo quia totum animal. primo moueat totum animal quia tunc idem moueret seipsum. primo quod est impossibile nec totum moueat partem quia tunc pars moueret seipsum. Sed sic animal mouet seipsum quod vna pars mouet aliam non ita quod anima moueat corpus. Et ratio huius est quia omne mouens debet esse aliquid in actu quod mouetur similiter debet esse ens in actu sed anima non est aliquid ens in actu sed est actus: nec corpus: sed habet rationem materie et entis in potentia et ideo non sic animal mouet se quia anima moueat corpus. Sed quia vna pars quantitativa mouet aliam dicit igitur philosophus quod si aliqua pars animalis moueatur oportet aliquam aliam quiescere et ideo iuncture videntur animalibus et causa huius: quia mo-

uens et motum non possunt esse continua oportet autem quod sint appropinquata. Si igitur vna pars moueat aliam partem non debent esse continua nec separata sed debent esse appropinquata colligationem habentia igitur manifestum est quod necessarium est sunt iuncture partes enim ille videntur iuncturis sicut centro et tota illa pars in qua est iunctura est vna aliquo modo aliquomodo plures. Sicut brachium si consideretur non secundum quod mouetur vna pars sed totum vnum est. Si vero consideretur secundum quod vna pars mouetur et alia quiescit sic est duo et pars que est in iunctura quandoque est recta. quandoque est vna curua permutans b est permutata a potentia in actum ita quod propter iuncturam habet permutationem de potentia in actum in potentia curua actu recta sic et e conuerso. Quia autem sit reflexio vna pars mouetur et alia quiescit et contiguntur ad iuncturas et declarat per simile verbi gratia sit circulus. g. d. b. cuius sit dyameter b. a. centrum si moueatur medietas dyametri vtputa b. a. et moueatur vltima ad punctum hoc signatum in circumscriptione. f. g. alia medietate quiescente circa centrum a. nunc manifestum est quod tota linea dyametri que fuit vna videtur ut duabus et manet aliquid immobile similiter videtur de brachio cui vna pars mouetur et alia quiescit videtur ut duobus vno et remanet aliquid immobile illo motu et videtur illa extremitate partis quiescentis que trahit aliam partem motam per nervos similem ut centro et si totum brachium moueatur videtur illa parte que trahit brachium ut centro.

Sed hic quidem videtur secundum omnem modum indiuisibile esse centrum: et n. moueri ut aiunt fingunt in ipsis: non enim moueri mathematicorum nihil. Que autem in iuncturis ponitur: et actu sunt aliquando quidem vnum: aliquando autem diuiditur. Sed equidem semper principium primum in quantum principium quiescit mota partem que de subitis vtputa brachio quidem motu cubitus: toto autem membro humerus et tybia quidem genu: toto autem sceleo vertebrium.

Deinde cum dicit. Sed hoc quidem remouet dubium comparauit enim iuncturam centro et partes dyametri partibus quarum vna mouetur circa iuncturam et alia quiescit crederet aliquis forte quod omnino esset simile in dyametro et in proposito hoc remouet et dicit quod non quia centrum simpliciter et potentia et actu indiuisibile. Iunctura autem que ei proportionat non est indiuisibilis. Item falsum est quod semidyameter moueatur quia dyameter est res mathematica sed mathematicalia sunt abstracta a motu et a materia et non moueretur si quod huius et ideo dyameter est abstractus et immobilis partes autem animalis: que ad iuncturas copulantur et iunctura aliquando est vnum aliquando plura secundum potentiam et actu. Quando enim totum quiescit tunc iunctura est vna. Quando autem vna pars gescit et alia mouet tunc iunctura est plures. Et iunctura in quantum est principium primum motus est immobile et igitur est principium motus tunc iunctura est plures et in quantum est principium motus gescit

alia pre inferioriori mota verbi gratia brachio mo-
to quiescit iunctura sine cubitus moto cubito geseit
humerus. Similiter tibia mota quiescit genu toto
autem schilen moto quiescit verebum vocatur au-
tem schilen totus aggregatus et tria et ipsa verebum
vero vocat illud os in quo vertit pferadū ē aut
Quod cum dicimus. Quod vna parte mota opor-
tet quod alia quiescat verus est vel simpliciter vel
ab illo motu quo alia mouetur. Aut si mouetur il-
lo motu oportet quod quiescat ab illa velocitate
qua mouetur alia pars. Item patet quod motus
processus est cōpositus ex motu pulsus et tractus.
Semper enim si vna pars pellitur et alia trahitur
ites patet. Quod motus partium animalis progres-
sius quasi circularis est. Cum enī aliqua pars ex-
pellit trahitur alia et ideo videtur quasi circularis.

Quod quidem igitur vnumquodque in se
ipso aliquid oportet habere quiescens vnde
de principium eius quod mouetur erit: et ad
quod pulsus quod appulsus totum inte-
grum mouebitur et secundum partes mani-
festum.

Deinde cum dicit. Quod quidem igitur recoli-
git conclusiones iam probatam et dicit quod manife-
stum est. Quod in animali quod mouetur processu
ne cuius vna pars mouetur oportet aliquid esse quie-
scens vnde est principium motus in parte que mo-
uetur ad quod principium pars que mouetur apul-
sa tota integra mouetur. Similiter si aliqua pars
illius quod mouetur mouetur motu proprio quo-
dam oportet quod sit aliquid aliud quiescens ad quod
appulsus mouetur.

Sed tamen omnis que in ipso quies in sus-
ficiens si non aliquid sit extra simpliciter
quiescens et immobile. Dignum autem scien-
tes considerare de dicto: habet enim theori-
am non solum quantum ad animalia: sed et
ad totum motum et rationem profensas: que
admodum enim et in ipso oportet aliquid im-
mobile esse: si futurum sit moueri. Similiter
adhuc magis extra aīat debet esse immobi-
le ad quod appulsus mouet quod mouetur.

Deinde cum dicit. Sed tamen magis ostendit
quod si animal debeat moueri oportet extra ipsum
esse aliquid quiescens et diuiditur in duas. primo
proponit conclusionem. secundo probat eam ibi. Si
enī cederet primo dicit. quod ad hoc ut animal mo-
ueatur non sufficit quies alicuius partis animalis
sed oportet extra animal esse aliquid quiescens et
immobile et dicitur hoc dignum est facere conside-
rationem ipsi sapientibus. Ille enim consideratio
utilis est non solum quantum ad illa ut considere-
tur principium et motus ipsorum imo quantum ad
motum celi. Sicut enim ad hoc quod celum moue-
atur oportet quod aliquid sit quiescens et stas. Sic
ad hoc quod animal moueatur oportet quod extra
ipsum sit aliquid immobile ad quod appulsus ani-
mal quod mouetur moueatur et ampliori ratione quod
intendit per hoc quod dicit. Sed adhuc magis.
Sed est intelligendum quod non omnino est eadem
ratio quare extra celum oportet esse aliquid fixum
cum animali. Sed communis vna ratio est. Quia si

aliquid moueatur oportet quod sit aliquid circa quod
mouet. respectu cuius se habet nunc et prius illud au-
tem est quiescens vel non mouetur eade specie mo-
tus aut non tanta velocitate et siquidem illud mo-
ueatur: aut erit processus in infinitum: aut erit deue-
nire ad aliquid quod omnino immobile est. Ista ra-
tio communis est animali et celo. Sed alia propria est
in animali animal enim mouetur. Impellendo et tra-
hendo. Impellendo trahit se ad aliud ergo oportet
quod animal simpliciter supra aliquid figurat in se.
Non ergo extra se requirit aliquid ad quod appul-
sum pellat. In motu autem tractus sit motus ab alio
in ipsum quare oportet aliquid aliud esse fixum.

Si enim cederet semper vtriusque muribus
qui in terra aut in arena progrediuntur: non
procedit neque erit neque gressus sed non terra
maneat neque volatio aut natatio sed non ma-
re aut aer sistat.

Deinde cum dicit. Si enim cederet probat propo-
situm et diuiditur in duas. primo enim probat propo-
situm inducendo. secundo probat quod illud non sit pars
animalis: nec aliquid eius ibi. Necessesse autem. In
prima dicit quod si cum animal mouetur non sit aliud
quiescens et fixum. Sed illud ad quod appellatur
cedat sicut mures cum ambulare volunt vel in ter-
ra vel in arena si terra vel arena non quiesceret sed
cederet nunquam procederent nec irent. Similiter
nunquam esset volatio: nec natatio si aer vel aqua
non quiesceret ad minus a motu illo vel velocita-
te illa.

Necessesse autem hoc alterum esse a moto-
re et torum a toro: et partem nullas esse eius quod
mouetur quod sit immobile: si autem non:
non monebunt. Testimonium autem bu-
ius quod dubitatur: quare quidem naues
ad extra: si quis pellat fuste attingens malū
aut aliquam aliam partem mouet facile. Si
autem in ipsa existens quis naui hic tenet
agere non vtiq: mouebit: neque vtiq: curus ne-
que Boceas flans intrinsecus ex naui si ac-
cidat flans secundum modum istum: que
quidem pictores faciunt. Ex ipsa enim ve-
tum emissum. pungunt. Siue enim remisse
spiritum proiciat quis siue vehementer sit
viventium faciat maximum: siue aliquid ali-
ud proiectum aut pulsus: necesse primum
quidem acquiescens aliquid suarum parti-
um appulsus propelli. Deinde iterum hec
pars aut ipsum aut cuius accidit pars eri-
stens ad aliquid extrinsecorum firmati ma-
nere: naue autem pellens in nani ipse eri-
stēs et firmatus ad naue rationabiliter non
mouet naue: quia necessarius est ad quod
firmatur manere. Accidit autem ipsi idem
quod mouetur: et ad quod firmatur: ab ex-
tra autem pellens aut trahens mouet: terra
enim nulla pars nauis.

Deinde cum dicit. Necessesse autem ostendit quod
illud fixum et immobile est diuersum ab animali non

aliquid ipsius & primo proponit conclusionem. secundo probat ibi. Testimonium. In prima dicit quod illud fixum & stans quod extra requiritur nec est animal nec aliquid animalis quod mouetur ita quod totum fixum & immobile est alterum a toto quod mouetur & pars a parte. Si vero non est ita non poterit moueri animal motu processiuo. **C** Deinde cum dicit. Testimonium autem huius probat hoc ex solutione dubitationis & dicit. Quod testimonium huius quod dictum est solutio questionis de qua solet dubitari. Solet enim dubitari quare cum aliquis est extra nauem si cum baculo attingat ad nauem vel ad malum & impellat potest de facili mouere ipsam. Si autem esset in nauis & cum baculo appodiarer se ad pupum vel ad aliquam partem nauis non mouebit ipsam. Nec iterum si ueniat qui dicitur curus vel boreas qui sunt venti septentrionales flarent ex aliqua parte nauis ad velum ipsius vel aliam ipsius partem secundum quam depingunt pictores. depingunt enim ventos flare ex nauis siue remisse emittantur siue cum magno impetu non moueretur nauis soluit hanc dubitationem dicens. Sed necesse est quod impellens aliquid appellatur ad aliquam partem partium. **C** Deinde oportet quod ipsa pars vel ipsum totum siue illud cuius est pars appelletur ad aliquid extrinsecum firmatum siue fixum & immobile. Ille autem qui est in nauis & uult nauem impellere cum ipsa appodicitur & firmetur ad ipsam rationabiliter non mouebit eam quia oportet illud ad quod appodicitur esse quiescens. Si enim moueret eam appulsus ad eam sequeretur quod moueretur & quiesceret: quiesceret quidem: quia mouens eam imitatur ei moueretur autem ex hypothese quare moueretur & quiesceret sed hoc est impossibile quare existens in nauis si appodiat ad eam non mouebit eam. Cum autem est extra & affigitur ipsi terre mouet eam sed terra nulla pars nauis est. Quare manifestum est quod illud fixum & immobile quod requiritur ad hoc quod animal moueatur nec est animal quod mouetur nec aliqua pars ipsius sed aliquid diuersum ab eo.

Abitabit autem utique aliquis utrum si quod mouet totum celum uult esse immobile: & hoc nullam esse esse partem neque in celo.

Abitabit. postquam philosophus probauit. Quod animalis quod mouetur in se non mouetur in se. Cum autem est extra & affigitur ipsi terre mouet eam sed terra nulla pars nauis est. Quare manifestum est quod illud fixum & immobile quod requiritur ad hoc quod animal moueatur nec est animal quod mouetur nec aliqua pars ipsius sed aliquid diuersum ab eo. **C** Deinde cum dicit. Testimonium autem huius probat hoc ex solutione dubitationis & dicit. Quod testimonium huius quod dictum est solutio questionis de qua solet dubitari. Solet enim dubitari quare cum aliquis est extra nauem si cum baculo attingat ad nauem vel ad malum & impellat potest de facili mouere ipsam. Si autem esset in nauis & cum baculo appodiarer se ad pupum vel ad aliquam partem nauis non mouebit ipsam. Nec iterum si ueniat qui dicitur curus vel boreas qui sunt venti septentrionales flarent ex aliqua parte nauis ad velum ipsius vel aliam ipsius partem secundum quam depingunt pictores. depingunt enim ventos flare ex nauis siue remisse emittantur siue cum magno impetu non moueretur nauis soluit hanc dubitationem dicens. Sed necesse est quod impellens aliquid appellatur ad aliquam partem partium. **C** Deinde oportet quod ipsa pars vel ipsum totum siue illud cuius est pars appelletur ad aliquid extrinsecum firmatum siue fixum & immobile. Ille autem qui est in nauis & uult nauem impellere cum ipsa appodicitur & firmetur ad ipsam rationabiliter non mouebit eam quia oportet illud ad quod appodicitur esse quiescens. Si enim moueret eam appulsus ad eam sequeretur quod moueretur & quiesceret: quiesceret quidem: quia mouens eam imitatur ei moueretur autem ex hypothese quare moueretur & quiesceret sed hoc est impossibile quare existens in nauis si appodiat ad eam non mouebit eam. Cum autem est extra & affigitur ipsi terre mouet eam sed terra nulla pars nauis est. Quare manifestum est quod illud fixum & immobile quod requiritur ad hoc quod animal moueatur nec est animal quod mouetur nec aliqua pars ipsius sed aliquid diuersum ab eo.

aliquid immobile corporeum vel non. & dato quod sit aliquid immobile corporeum dubitabitur secundo utrum sit aliqua pars ipsius celi vel nulla. Et potest esse ratio dubitationis: quia celum mouetur ex se sicut animalia que sunt hic animalia autem que sunt hic mouentur ab aliquo corporeo fixo & immobili quod est pars eorum inuicem alium fixo extrinsecum. Quare similiter celum uidetur moueri ab aliquo immobili quod est pars illius & alium fixum extrinsecum.

Sue enim ipsum motum mouet ipsum necesse alicui immobili adhibere mouere: & hoc nullam esse partem mouentis siue confestim immobile est quod mouet. Similiter nullam fore partem eius quod mouetur: & hoc recte dicunt dicentes quod circulario lata spera nulla manet particula: aut enim totam necessarium erat manere aut distrahi cōiunitatem ipsius.

C Deinde cum dicit. Sue enim ipsum dissoluit dubitationem & quia dubitatio habuit duas partes: primo soluit secundam. secundo primam quia secunda ualeat ad dissolutionem prime ibi utrum autem oportet in fine lectionis circa primum duo facit primo ostendit quod dato quod celum mouetur ab aliquo corporeo immobili quod illud non potest esse pars ipsius celi. secundo remouet errorem circa hoc ibi. Sed quod potest. Circa primum est intelligendum. Quod si celum mouetur ab aliquo corporeo aut illud est motus de se aut est statum immobile si sit motus ex se oportet statim reduci ad aliquid immobile & ideo dicit. Quod si dicatur quod celum mouetur ab aliquo corpore cui appellatur in motu suo necesse est reduci ad aliquid immobile & si sit corporeum cui appodiat in motu suo illud non poterit esse aliqua pars ipsius mouentis hoc est ipsius mobilis. Accipit enim motus promobili. Similiter si dicamus. Quod celum statim mouetur ab aliquo immobili corporeo necesse est quod nulla pars celi sit. Et ratio huius est quoniam. Si illud immobile fixum esset aliqua pars ipsius oporteret aliquam partem celi quiescere reliquis partibus motus & est manifestum ex se si haec si fieret: fieret destructio in partibus celi quod est impossibile. Et hoc est quod quidam dicunt & conuenienter quod illius quod per se secundum motum circulariter mouetur nulla particula manet. Aut enim totam necesse est manere aut totam moueri secundum quamlibet partem eius aut partem moueri & partem quiescere quod est impossibile quia tunc celum diuideretur quod est impossibile. ergo si moueatur necesse est quamlibet partem eius moueri & si quiescat quamlibet quiescere.

Sed quod polos putant quandam virtutem habere nullam habentes magnitudinem sed existentes extrema & puncta non bene. Cum hoc enim quod est nullam substantiam esse nullius talium. Et moueri unum motum a duobus impossibile: polos autem duos faciunt.

C Deinde cum dicit. Sed quod polos remouet errores

circa hoc. secunda ibi. Quod quidem igitur. Circa primum considerandum quod quidam dixerunt quod celum mouetur ab immobili corporeo et illud dixerunt esse polos celi quia soli poli videntur esse immobiles dicitur. Quod illud quod quidam dixerunt volentes soluere predictam dubitationem non conuenienter est dictum dixerunt enim quod duo poli ipsius celi virtutem habent ut super ipsos firmetur motor celi in mouendo ipsum: sed hoc est impossibile quod poli celi nullam habent magnitudinem quia sunt extrema dyametri siue axis et sunt indivisibilia. Si ergo poli sunt illud firmum immobile quod erigitur in motu celi non erit aliquod corporeum et magnitudo et hoc est contra positionem eorum. Adhuc illud cui affigitur motor celi in mouendo oportet esse aliquam substantiam quia prius est celo et motore celi sicut firmans illa in mouendo. poli autem non sunt substantia sed accidentia puta extrema celi. Preter impossibile est vnum motum esse a duobus motoribus per se non ordinatis poli autem duo sunt sicut ipsi dicunt ergo impossibile est motum celi esse a duobus polis sicut ab eo super quo firmatur mouens: sic manifestum est. Quod tres rationes adducit philosophus breuiter contra ipsos.

Quod quidem igitur habet aliquid: et ad totam naturam sit quemadmodum terra ad animalia et ad mota per ipsa: et talibus utique quis dubitabit. Qui autem fabulose athlantem faciunt in terra habentem pedes videtur utique ab intellectu dixisse fabula quod habet velut dyametrum existentem et verticem celum circa polos: hoc autem utique accidit secundum causam quia terra manet. Deinde cum dicit. Quod quidem igitur mouet secundum errorem et primo tangit ipsum. secundo improbat ibi. Sed hoc dicentibus. in prima dicit quod alii dixerunt quod oportet aliquid esse quod ita se habeat ad motum celi sicut terra se habet ad animalia et ad ea que mouentur in ipsa terra. Hoc autem dixerunt esse terram: ita quod celum mouetur firmatum ad ipsam et hoc ex his duobus dixerunt figurari per fabulam de athlante fingerunt enim quidam athlantem esse magnum hominem caput habentem in vno polo et pedes in alio et brachium dextrum in oriente sinistram in occidente primum sic sustinere celum et mouere celum ipsum a dextro in sinistram. Istud autem si intelligatur secundum quod littera sonat falsum est et incredibile. Si autem consideretur quantum ad illud quod intelligebant signari per istud intelligentiam veritatis dixerunt quod per athlantem voluerunt intelligere arcem celi: qui transit a polo in polum et per centrum mundi: quod centrum firmum est firmitate terre et voluerunt quod motor celi in mouendo figuratur per huius arcem qui firmatur ad terram et hoc secundum rationem accidit quia terra per quam transit secundum se est immobilis et ita voluerunt quod motor celi in mouendo firmaretur ad terram.

Sed hoc dicentibus necessarium dicere ipsam nullam esse partem totius.

Deinde cum dicit. Sed hoc dicentibus improbat istam opinionem et habet duas partes secundum

primum quod improbat per duas rationes. secunda ibi adhuc autem oportet. in prima dicit. Quod si motor celi firmatur ad terram in mouendo celum quod isti dicunt et terra non est pars totius celi quod mouetur sequeretur quod firmum erigitum ad motum celi non sit aliqua pars eius hoc autem et si verum esset tamen contra eorum opinionem est.

Adhuc autem oportet virtutem equare mouentis et eam que manentis. Est enim aliqua multitudo vigoris et virtutis secundum quam manet quod manet: quemadmodum et secundum quam mouet mouens. Et est quedam proportio ex necessitate quemadmodum et contrariorum motuum sit et quietum: et equales autem impassibiles aduicem: obtinentur autem secundum excessum propter quod siue Athlas siue aliquid tale est quod mouet alterum ab his que in terra: non oportet magis contrarietate mansione quam terra manens: aut mouebitur terra a medio et ex proprio loco. Sicut enim pellens pellit: sic pulsus pellitur et simul secundum virtutem: mouet autem quiescens primum: quare magna ratio prior virtus et similis et equalis quieti. Similiter autem et moti quidem non mouens autem: tantum ergo oportebit virtutem esse se terre in quiescendo quantum totum celum habet et mouens ipsum. Si autem hoc impossibile: impossibile moueri et celum ab aliquo tali eorum que in terra.

Deinde cum dicit. Adhuc autem ponit secundam rationem et primo ponit eam. secundo incidentaliter mouet dubitationem circa dicta ibi. Et autem quedam. circa primum duo facit. primo declarat quandam propositionem qua videtur secundum illa arguit ibi propter hoc seu athlas. Circa primum considerandum quod adequatio vno modo attenditur secundum equalitatem quantitatis secundum quod equalitas est comitans quantitatem. Alio modo ostenditur secundum proportionem quandam secundum quod dicimus: quod virtus agentis adequatur virtuti patientis quando hoc natum est agere in illud et illud pati ab illo. Et sic accipiens adequationem dicit. Quod quandoquidem aliquid mouens mouet aliquid in motum alicuius fixi in mouendo oportet adequari id est proportionari virtutem mouentis in mouendo et quiescentis in quiescendo secundum aliquam determinatam proportionem mouens enim in mouendo habet determinatum quandam vigorem seu virtutem secundum quam mouet mobile: et illud cui innititur similiter habet quandam determinatam virtutem in quiescendo secundum quam quiescens potest figere mouens et est determinata quedam proportio secundum virtutem mouentium in vicem et quiescentium. Sed hoc in motu quiescentius potest moueri: et secundum quam firmum et quiescens potest mouens figere et in qua hoc potest moueri in motu quiescenti et mobile et vltima agens parata si

fuerint omnino equata secundum suas virtutes secundum quas agunt et patiuntur impossibile est quod unum in alterum agat. primo quamvis possit in ipsum agere secundum partem sed si debeat agere unum in aliud oportet quod excedat in virtute secundum enim hoc mouet et illud mouetur et hoc agit et illud patitur. Quod unum excedat in virtute aliud exceditur. Quodcumque ergo mouens mouet aliquod mobile per hoc quod innatum est alicui quiescenti quiescentes illud est maioris virtutis in quiescendo mouens in mouendo. **C** Deinde cum dicitur propter quod seu ablas arguit ad propositum et dicitur propter quod seu ablas seu quod cuius aliud moueat celum firmatum ad terram seu aliquid eorum que sunt in terra intendit per hoc quod dicit non potest esse maioris virtutis in mouendo quam terra sit in quiescendo. Si enim sit maioris virtutis in mouendo terram: quam terra in quiescendo impellet eam ex loco suo quoniam sicut huiusmodi mouens ipsum sic pellet terram et per virtutem eius: ita quod sicut impellens pellem sic quod pelletur. Quare si ablas sit maioris virtutis impellet eam. Sed manifestum est quod primus quod mouet celum quiescit: quia est omnino immobile ut patet octaua philosophorum quare est maioris virtutis aut equalis cui eo cui inititur et verificatur distinctiua pro altera parte. Similiter oportet ipsum habere maiorem virtutem in mouendo quam celum in quiescendo. Sic igitur terra cui firmatur in mouendo ipsam oportebit esse maioris virtutis in quiescendo quam sit celum et motor eius in mouendo hoc autem est impossibile quia virtus terre per quam quiescit est grauitas eius que causatur a motu celi et manifestum est motorem celi maioris virtutis esse quam sit celum: et celum quam sit grauitas terre ergo impossibile est celum moueri ab aliquo motore firmato ad terram vel ad aliquid corporum intra ipsam existens.

Est autem quedam dubitatio circa motum partium celi quam ut existentem conuenientem dicitur considerabit utique quis. Si enim aliquis excedat virtute motus terre quierem: palam quia mouebit ipsam a medio et virtus aut aqua hic potentia quod non infinita manifestum: neque enim terra in finita: quare neque grauitas ipsius. Quoniam autem impossibile dicitur multipliciter. Non enim similiter dicimus vocem esse impossibile videri et eos qui in luna a nobis: hoc quidem enim ex necessitate hoc autem natum videri non videbitur. Celus autem incorruptibile quidem esse et indissolubile putamus quidem ex necessitate esse: accidit autem secundum hanc rationem non ex necessitate natum: est enim ut contingit esse motum maiorem: et a quo quiescit terra: et a quo mouetur ignis et quod sursum corpus. Si quidem igitur sunt excedentes motus dissolueretur hic abinueniem.

Deinde cum dicitur. Est autem quedam occasione cuiusdam dicitur introducta quedam dubitationem et primo tangit ipsam cum ratione eius. se-

cundo remouet responsione que posset dari ibi. Si vero non sunt in prima dicitur. Quod ex precedentibus potest accidere dubitatio quedam circa motum celi et partium eius: puta speram quam dubitationem sic consequentem ad ea que dicta sunt prius potest aliquis considerare quod si motor celi firmatus ad terram in mouendo excederet terram in quiescendo ut suppositum est manifestum est quod mouebit ipsam a medio sicut si terra ad quam firmatur nauta in mouendo non esset maioris virtutis in quiescendo quam nauta in mouendo moueretur terra. Sic est in proposito. Si motor celi firmatus ad terram esset maioris virtutis in mouendo quam terra in quiescendo moueret terram. Non enim potest dici. Quod terra sit infinite virtutis in quiescendo. Et ideo mouetur a motore celi seu motor celi sit finite virtutis seu infinite. Terra enim quiescit propter grauitatem eius. grauitas autem eius finita est: quia quantitas eius finita est. Quare virtus propter quam quiescit terra finita est. potest igitur moueri a maiori virtute. Alterius considerandum est. Quod impossibile multipliciter dicitur. Uno modo per se et simpliciter. Alio modo per accedens et secundum quid. Non enim eodem modo dicitur impossibile vocem videri et eos qui sunt in luna vocem enim impossibile est videri per se et simpliciter quia non est de numero eorum que apta sunt videri. Illa autem que sunt in luna sunt de natura eorum que sunt apta videri nobis autem impossibile est ea videre propter remotiorem: vel propter excellentiam luminis. Celum autem impossibile est corrumpi simpliciter et per se loquendo de impossibili. Nec enim habet materiam per quam possit corrumpi nec contrarium a quo corrumpatur habet: si tamen motor celi firmatus ad terram moueret terram ex medio sequeretur quod ipsum corrumpetur. Et huius ratio est. Quoniam si motor celi mouet terram ex medio contingit maiorem motum esse aliquem quam sit motus quo natum est celum moueri. Celum enim natum est moueri terra quiescente: motus autem quo mouetur terra ignis et celum maior est illo: quare motor celi natus est facere maiorem motum quam celum natum sit moueri hoc autem attentio dissolueretur proportio motus ad mobile determinata quare motus et mobile corrumpetur quia motor celi sicut est causa motus celi ita et esse. Si igitur motor celi in mouendo sit maioris virtutis ut suppositum est quam terra in quiescendo dissolueretur celi et motus celi.

Si vero non sunt quidem contingunt autem esse: infinitum enim non contingit propter neque corpus contingere infinitum esse: contingit itaque dissolui celum: quid enim prohibet hoc accidere si quidem non impossibile: non impossibile autem si non oppositum necessarium: sed de hoc quidem dubio alter sit sermo.

Deinde cum dicitur. Si vero remouet responsionem que posset dari posset quis dicere. Quod motor celi cum firmatur ad terram potest ipsam mouere ex medio nunquam tamen mouebit ipsam et ideo non sequitur quod celum nunquam corrumpatur. Et ipse dicit

q̄ si aliquis dicat sic q̄ moto: celi non mouebit terra: q̄ nō erit maior: motus q̄uis cōtingat cō esse ita. terra. nō. infinita nō est ita vt moueri nō possit te-
quetur q̄ q̄uis nō corūpatur mot⁹ eius q̄ p̄tigat
ipsūm corūmpti vel q̄d phibet ipsūm corūmpti esse
si nō est impossibile ipsam corūmpti. Ihd̄ est autē im-
possibile ergo suo oppositū. si ipsam esse nō est neces-
sariū. Et itēq̄ possibili posito in esse q̄d seag nō est
impossibile. Sed de hac dubitatione vtrū celi ē mo-
tus q̄uis corūpatur aut nō alī cōsiderandū ē p̄-
mu. primo de celo: octauo phoy. Similit̄ de dis-
solutione dubitationis p̄posite p̄sequenter erit fermo.
apparebit enī de dissolūtoe p̄ncipalis dubitationis.

v. **T**rium autem oportet aliquod imo
bile esse ⁊ quiescens extra id quod
mouetur nulla pars illius existens
aut non: ⁊ hoc utrum ⁊ in omni sic
existere necessarius est.

¶ An autem oportet aliquid postea
postea pbs dissoluit dubitatio
quod ad secundam partem ipsius soluit nunc
quod ad primam et principale et diuidit in
duos. primo enim resumit eam vltius et ppter postu-
rit in scda soluit cu dicit. forte. n. pmo repetit dubi-
tatione vltius et resumendo pbus questionis querimus
est illud qd mouet qd esse aliqd quiescens ad
qd adulsus moueat. Et hoc quod ad aiata qd sunt
hoc et qrimus vtru in pmo motu qd est esse oportet
ad esse aliqd tale quiescens corporeum ad qd moro-
eius firmet in motu ei. Et hoc est qd dicit quantum
ad primam partem dubitationis.

ad prima patet dubitationibus.
Primo enim vtijs videbitur ineduciens
 esse: si principij motus in terra: propter qđ
 videbitur vtijs sic cristimantibus bene di-
 ctum esse apud Homero. Sed noui vtijs
 amonebunt e celo in terram iouez supremi
 omnium. Pecs si valde multus laborant ap-
 prehendere omnes dij omnes: que: de tota
 liter enim immobile a nullo ptingit moueri
C Deinde est dicit. forte. n. soluit: p primo quantū
 ad celum. secūdo quantū ad animalia. cō dicit. In
 aialibus aut circa primus. primo facit qđ dicim est
 secūdo peluid: solutionē dubitationij incidentaliter
 mote prius cū dicit. vide soluit. In prima dicit. Lū
 querit vtrum celum moueat ab aliquo que sunt in
 tra qđ forte ioueniens videt: est qđ m. celū mouet
 ab aliquo firmato ad aliqđ corpore eoz que sunt
 intra celū ineduciens qđ omne qđ pinctur ad intra
 celū: dependet ex eo. Si ergo motor: celū depēdet
 ex aliquo qđ sit intra celū dependebit ex suo mobili
 qđ est impossibile: celū manifestū est qđ impossibile est
 qđ motor: in mouēdo celū dependeat ex aliquo cor-
 pore intra celum. **C** Deinde qđ ois motor: qđ mouet
 firmatur ad aliqđ aliud bz aliqd pri? cō i mouēdo
 scilicet illud cui firmat: motore aut celū nibil ē pri-
 us ergo nō firmat ad aliqđ aliud in mouēdo: cum
 etiā motor: celū est immobilis ideo puenit vř di-
 ctū fm istam cristianione: qđ dicit est ab Homero
 dicit qđ si oēs dij deo hoc est oēs virtutes maiore:
 p minores laborant apprehendere iouem hoc est pri-
 mi mores nō poterit ipsi mouere de celo ad ter-
 ram: itēdū fm qđ vř qđ qđ iusticijs multiplicentur

virtutes aliorū nō poterūt ipsius mouere. Et causas
subiūgit. Quia illud q̄ oīno est immobile a nullo pre-
terit moueri primus aut̄ moro; celi oīo immobilē p̄ se
et per actiōis vt̄ pbatum est. viii. p̄bōz ergo a nullo
virtute actiōis multiplicetur pōt moueri. Si aut̄
firme ad terrā i mouēdo celus aliquāter moueret̄
a terra vel saltem depēderet in motu ex ea.

Unde soluitur 7 olim dicta dubitatio:
vtrum contingat aut nō pringit dissolui ce-
li stantias: si ex immobili ortu est principio.
¶ Deinde cū dicit. Unde soluit solutiones pēdit
cūsqda qōntes pā more incidentaliter. In illa parte
Est aut. Et dicitur: q ex his q dicta sunt manifestum
est q nō oportet dicere q celū cōsumatur ppter ro-
tationē predictā: q illud qū immediate pcedit a princi-
pio oīno immobili nō potest corrūpi: sed celi pcedit i-
mediate a principio immobili: cū celi nō pōt corrūpi
nec oportet q dicam⁹ ipsū corrūpi per rationē quē
dicebam. arguebat ista. Si motor celi sit maior⁹ vir-
tutis in mouendo mouebit terrā si terra moueat
celū nō mouebit⁹ ista corrūper. dicendū q nō oportet.
Si motor celi sit maior⁹ virtutis in mouendo q
terra ingerebōd q ppter hoc moueat ipsam. Verū
enim esset hoc. Si motor celi assignet ipsi terre in
mouendo sed nō est ita vt primum est.

In animalibus autem non solum sic impossibile oportet existere: sed et in ipsis que mouetur secundum locum quæsiō mouent ipsa seipsa: oportet enim ipsis hoc quides quiescere: hoc autem moueri: ad quod appulsus quod mouetur mouebitur velut siquid moueatur partium: appellatur enim alterum ut ad manens alterum.

¶ Deinde sic dicit. In aialibus aut dissoluit dubitationem predicarum quod ad aialia. r dicit qd istud non solum necessarium est in aialibz scilicet ad qd moueat qd si rationalis affertur extra imo oportet in aialz qd mouetur vna parte quiescere si aialia mouet quicquid bene animalia mouet mouet scilicet necesse est qd si aliqua partiu moueatur altera quiescat cuius appellatione vt ad naues sicut ostensum est prius.

Dubitabit utique aliquis utrum omnia habeat
 in ipsis: et quiescentium autem quiescentium mouentem
 et ad aliud extrinsecorum quiescentium appellat. necesse est
 hoc: aut impossibile: puta ignem aut terram
 aut inanimatorum aliquid. Sed a quibus pri-
 mis mouentur hec: omnia enim ab alio mo-
 uentur inanimata: principium autem omni-
 um sic motorum ipsa seipsa mouentia. Alium
 autem de animalibus quidem dictum est:
 talia enim omnia necesse est in ipsis habere es-
 scntiam: et extra ad quod propulsi sunt. Si au-
 tem aliquis est superius et primum mouens
 manifestus: et alius sermo de tali principio
 alia autem quiescentia mouentur omnia ad ex-
 teriora propulsa mouentur et respirantia et ex-
 pirantia. Quibus enim differt magna proxi-
 re grauitatem: aut paruam quod quidem facit

De motibus animalium.

spuentes et tussientes: et inspirantes et expirantes.

¶ Deinde cum dicitur de inanimatis autem mouet dubitationem circa motus inanimatorum et diuiditur in duas partes. In prima mouet questionem circa inanimata. scilicet. Vtrum inanimata indigeant in motu suo aliquo affixo qui sit pars eorum et aliquo extrinseco qui non sit pars eorum. secundo mouet dubitationem de alijs motibus a motu locali inanimatis ibi. Vtrum autem in mouendo. Circa primum duo facit. primum mouet dubitationem. secundo soluit ibi. Aliud impossibile. In prima dicitur circa inanimata que mouentur dubitabit aliquis. Vtrum in motu suo locali indigeant aliquo fixo et quiescente esse ipsa que non sit pars eorum cui mouens ipsa assignatur et vtrum in ipsis sit aliqua pars quiescens sicut est in animalibus. Et dicitur per hoc. Quodcumque mouetur per terram que non mouet vel saltem partes que sunt circa centrum. ¶ Deinde cum dicitur aut impossibile soluit dubitationem et dicit quod impossibile est quod inanimata sint ignis aut terra habeant in se aliquid quiescens quod non habet in se principium sui motus quoniam manifestum est quod inanimata tota sunt continua et eiusdem nature in toto et parte nec est aliqua pars contigua alij. In continuis autem impossibile est vnam partem moueri alia non mota nisi solutur continuitas et ideo inanimata non habent aliquid quiescens in se ipsis similiter nec est se. Et ratio huius est quod ratio quare animata habent in se ipsis aliquid quiescens est quod habent in se principium actionis sui motus oportet autem principium motus esse immobile ideo habent in se aliquid quiescens. Talia autem non habent in se principium sui motus. Item habent extra se aialia cum mouentur aliquid fixum et quiescens quod ipsa mouentur motu pulsus et trache que sunt quasi violenti in motu aut pulsus impellit aliquid a se vel ab aliquo fixo et in motu trachus trahit aliquid ad se vel ad aliud ideo oportet quod sit aliquid fixum ex se a quo trahit talis aut non est motus huiusmodi corporum et ideo non indigent aliquo fixo extra se ad quod firmet in motu suo quod mouetur ab extrinseco vtrab ipso genere nominis nisi omnia ista reducuntur ad motum ex se quod est motus ab alio ductus ad motum ex se et talia sunt ipsa aialia et huiusmodi mota ex se habent aliquid fixum sed de animalibus quidem que sunt de numero rationalium que mouentur ex se dictum est quod necessarium est oia talia habere in se ipsis aliquid quiescens. Item necessarium est quod habeant extra aliquid fixum et pulla moueantur et si moueantur reducuntur ad aliquid causam superiorem immobilem. Sed vtrum sit aliqua causa superior immobilis immanens est nunc ex tractatu isto. Alii enim dicuntur est de hoc sed istud manifestum est quod omnia aialia quecumque mouentur habent aliquid fixum extra ad quod appulsa mouentur et istud vix est in respirantibus et expirantibus non refert siue piciant magnam molem seu parua sicut sunt spuentia et tussientia semper. n. i. talibus oportet esse aliquid fixum. Si enim moueat pedem aliquis quiescit in terra: si pedem et tria quiescit aliud si totum aggregatum ex oibus istis gessit cerebrum et tunc impellit magnam granitatem. Similiter si spuat aliquid in terra quiescit.

¶ Vtrum autem in mouente seipsum secundum locum solo oportet aliquid manere: aut etiam in alterato ipso anime ipso et augmentato. De generatione autem ea que a principio et corruptione altera ratio. Si enim est quas

quidem dicimus primus motus generationis et corruptionis: hec causa quidem vtrique erit et aliorum forte motuum omnium. Quemadmodum autem in toto et in animali motus primus iste cum perficiatur.

¶ Deinde cum dicitur. Vtrum autem in mouente mouet dubitationem de alijs motibus a motu locali inanimatis et primo mouet dubitationem. secundo soluit eam. Quare et augmentationis. In prima dicitur. Quod dubitabit aliquis vtrum inanimata quod mouet seipsum motu locali solum isto motu requiratur aliquid fixum et stans et non in alijs. Aliud requiratur in alijs motibus: sicut in motu alterationis et augmentationis de generatione vero et corruptione que fit a principio intrinseco alteratio est quia secus de generatione que est a principio intrinseco acquiratur esse et ideo non potest esse quod tali motu aliquis seipsum moueat cuius ratio est quod ois mouens est in actu secundum n. hoc mouet et agit vnuquodque secundum quod est in actu quod generatur autem cum generatur non est in actu secundum quod huius: sed tamen in via generationis et ideo non potest esse quod motu generationis aliquid moueat seipsum. Si autem generatio sit primus motus erit causa aliorum quia primus in vnoquoque genere est causa aliorum. Similiter esset in vniuerso si generatio esset primus motus in celo etiam causa moris localis non est autem quia generatio est finis motus alterationis qui presupponit motum localem et ideo generatio non potest esse primus motus sicut in celis: tamen motus localis primus in vniuerso ita generatio in animali cum generatur primus motus est de eo via generationis via tamen perfectionis motus localis est prior vel alter potest exponi quod sicut in toto generatio esset primus motus si totum esset generatum sic in animali cum generatur generatio est primus motus.

¶ Quare et augmentationis siquidem sit ipsum sibi ipsi causa et alterationis. Si autem non: non necesse. Prime autem et augmentationes et alterationes ab alio sunt et per alteras. Generationis autem et corruptionis nequaquam possibile est ipsum causam esse sibi ipsi nullum: preexistere enim oportet ei quod mouetur mouens et generans ei quod generatur: nihil autem prius est ipsum seipso. De anima quidem igitur siue moueatur siue non: et si mouetur quomodo mouetur prius determinatum est indeterminatis de ipsa.

¶ Deinde cum dicitur. Quare et augmentationis soluit questionem et primo soluit quantum ad augmentationem et alterationem. secundo quantum ad generationem ibi generationis autem. Soluit autem sub additione quantum ad augmentationem et alterationem et dicit. Quod si animalia habent in se principium sue augmentationis habent in se principium sue alterationis et huius ratio est quia augmentum fit aliquo adueniente: quod quertitur in subiectum membrorum quod dicitur nutrimentum. Et ideo quia ois ipsum digerit huius autem fit per alterationem alteratio autem non fit nisi aliqua virtute existente ergo si habent in se principium sue alterationis et augmentatio a se augmentatur et a se alterantur prime tamen augmentationes et alterationes sunt ab alijs causis

sis et alio principio sicut apparet in embrione. Alter ratio enim que fit in materia et qua generatur em-
bryo est a principio intrinseco sed a principio intrin-
seco. Et verum est quod animalia mouentur istis mo-
tibus a se quia habent principium istorum motuum
in se illud autem principium quiescens est ideo in
motu augmentationis et alterationis est aliquid fixum
et stans quod vel est virtus anime et augmentat in alte-
rata et in augmentata saltem illa alteratione vel secundum
illum gradum. Deinde cum dicitur generationis
autem soluit questionem quantum ad generationem
et dicitur quod nihil potest moueri a seipso motu genera-
tionis et huius est ratio. Quia sicut dictum est gene-
rans ex hoc generat quia est mouens est autem mo-
uens ex hoc quod est actus: quare generans oportet quod
sit actus quod autem generatur est in potentia et est
in fieri generationis ergo nihil potest moueri isto mo-
tu. Tunc enim idem esset prius seipso et posterius et
causa sui ipsius que sunt impossibilia. Et quia pri-
mum principium motus in animali est anima cre-
deret aliquis quod ipse vellet dicere quomodo
anima mouetur si mouetur et ideo dicit hoc remo-
uens quod siue anima moueatur siue non et si mouetur
quomodo mouetur dictum est in libro de anima ubi dictum
est de ipsa et ideo hic nihil de hoc determinatur.

Noniam autem inanimata omnia
quod mouetur ab altero: de primo au-
tem moto et semper moto secundum
quem motum mouetur: et quomo-
do mouet primum mouens: determinatus
est prius in his que de prima philosophia
Reliquum est considerare quomodo anima
mouet corpus: et quod principium motus ani-
malis.

Noniam autem inanimata post
quod philosophus de-
clarauit quod in animali quod mouetur oportet
esse aliquid quiescens intra et extra ad quod
appulsum mouetur. In parte ista declarat de prin-
cipio et modo motus: qui fit in animalibus et habet
duas. primo ponit intentionem suam et causam inten-
ti. secundo profectur ibi videmus autem. Circa
primum duo facit. primum dat intentionem nam. se-
cundo causam intentioni cum dicit. aliorum enim. In
prima dicit quod cum ita sit quod inanimata mouentur ab
aliquo et motum ex se reducitur ad aliquid mouens
immobile motum autem ex se est celum. et animata
quomodo celus quod est primum motum et semper
motum secundum ipsum mouetur et quomodo pri-
mum mouens mouet celum dictum est. Alii enim
hoc dictum est in viii. physicorum et primo de celo
que scientie dicuntur prima philosophia dictum
enim est ibi. Quod mouetur perpetuo motu vniformi
et regulariter nunc vero reliquum est con-
siderare quomodo anima mouet corpus et quid est
principium quo mouetur animal siue principale prin-
cipium siue instrumentale de istis enim considera-
bit scilicet quid est principium motus et qualiter mo-
tus procedat ab isto.

aliorum enim preter totius motum que
animata causa motus quicquid non mouetur
ab inuicem: propter quod et finem habet
omnes ipsorum motus: etenim qui anima-

torum: omnia enim animalia et mouetur et mo-
uetur gratia alicuius: quare hoc est ipsis om-
nis terminus motus ex cuius gratia.

Deinde cum dicit. Aliorum enim dat causam
intenti et dicit quod de motu animalium dicendum est
quia ea que animata sunt sicut animalia sunt causa
motus aliorum enim excepto tamen motu totius
Animalia enim que mouentur ex se et sunt hic non
sunt causa motus celi sed potius e contrario sunt autem
ca aliorum autem quantumcunque non moueantur ab
inuicem hoc est naturaliter ex se sicut ignis sursum
et terra deorsum hoc est quod resistit sibi ab inuicem sed
mouentur et dicit ab inuicem sicut est in motu proie-
ctionis tractionis pulsionis et causa huius est: quia
propter hoc quod talia inanimata mouentur ab animali-
bus motus ipsorum finem habet et ratio huius est quod
motus animatoz finem habet. Omnia enim mo-
uentur et mouentur propter finem finis autem illo est
gratia cuius. sunt omnes motus animalis siue au-
tem adepti manifestum est quod cessat motus anima-
lium terminatur quandoque terminato autem motu
animalium necesse est terminari motum in anima-
toz cuius animalia sunt causa. Et quia motus in
animatoz fit ab animalibus motus animalium fit ab
anima dicendum est quomodo anima nunc mouet et
corpus mouet et dicendum de alijs principijs motus ani-
malis ut de instrumentalibus qualiter motus fiat per ista

Videmus autem mouere animal intel-
lectum et fantasiam: electionem et voluntates
et concupiscentiam: hec autem omnia redu-
cuntur in intellectum et appetitus: etenim fan-
tasia et sensus intellectui eundem locum ha-
bent indicatiua enim omnia. Differunt au-
tem secundum causas in alijs dictas volun-
tas autem et ira: et concupiscentia omnia ap-
petitus: electio autem omnis intellectui et
appetitui.

Deinde cum dicit. Videmus autem profectus
intentionem suam et diuiditur in partes duas. In
prima determinat de causis et principijs motus vo-
luntarij et qualiter fit ab illis principijs. secundo de
terminat de causis et principijs motus in volunta-
rijs et qualiter fit ab illis principijs motus in volun-
tarijs ibi. Mouentur autem ab aliquibus in volun-
tarijs. Circa primum. primo facit quod dictum est. se-
cundo comparat animal ad ciuitatem ad euidenti-
am dictorum ibi existimandum autem. Circa pri-
mum duo facit principiorum enim motus animalis
quodam est principale et alia instrumentalia. primo
ergo determinat de principijs et causis principalibus
motus in animalibus et quomodo fit ab alijs. in
secunda determinat de principijs et causis instru-
mentalibus et qualiter fit ab istis ibi quemadmodum
anthoma. Circa primum duo facit. primo determi-
nat de principijs principalibus motus voluntarij
que sunt et quot sunt. secundo ostendit quomodo mo-
tus fit ab istis principijs ibi. Noniam autem intel-
lectus. Circa primum determinat de illis princi-
pijs. secundo infert quedam correlaria ibi. Ita pa-
lam adhuc prima in duas principiorum enim motus
voluntarij quodam est immobile quedam sunt mo-
uentia mota. primo igitur determinat de mouente
primo mobili in eis ibi. Quare mouens primum.

In prima dicitur quod ea quae movent animal sunt ista scilicet sensus, fantasia, sensus appetitus, voluntas, ira, concupiscentia, electio cum omnia ista reducantur ad duo moventia scilicet intellectum et appetitum. Sunt enim quaedam quae movent per modum iudicantis sicut intellectus sensus fantasia veritatem sensus exterior non movet quia non comprehendit rem sub ratione puenit. Ad enim comprehendit intentiones individuales sensibiles sed hoc pertinet ad alium sensum ut ad fantasiam tamen sensus exterior principium est huius ideo prius nominat hic fantasia autem movet et quia fantasia communi nomine nominatur intellectus ideo ista causa ad intellectum reducitur quod autem intellectus et fantasia differunt et sensus dictum est libro de anima. Sunt autem alia quae movent per modum inclinantis seu principalis moventis sicut voluntas et ira et concupiscentia et electio omnia enim ista sunt quidam appetitus, appetitus autem est quaedam inclinatio et electio est quidam appetitus non quicquid sed est quod prius habetur est per deliberationem et hoc est quod intendit per hoc quod dicitur quod electio communis est appetitus et intellectus.

Quare movet primum quod appetibile et quod intellectuale non autem intellectuale sed quod operabile finis propter quod tale est bonorum quod movet sed non omne quod bonum in quantum enim gratia huius aliquid et in quantum est finis eorum quae alterius alicuius gratia existit sic movet. Propter autem ponere et apparens bonum boni locum habere et delectabile apparens enim est bonum.

Deinde cum dicitur. Quare movens primum determinat de primo movente mobili dicitur. Ita dicitur est quod intellectus et appetitus sunt moventia. Alia autem movent ab appetibili et intelligibili quae non movent ab aliis manifestum est quod prima moventia animal sunt intelligibile et appetibile sed non omne intelligibile est principium motus sed intelligibile quod est finis operabilium quia intelligibile quod movet est finis operabilium propter hoc rationes boni habet et debet esse aliquid bonum tamen non omne bonum movet quia non bonum est sed particulare bonum sed bonum finis hoc movet finis quod gratia ipsius aliquid sit et est finis finis quod est finis eorum quae sunt gratia alicuius movet et quia bonum ratione finis operabilium et operationum habet non nisi sub ratione particulari quia finem oportet proportionari eis quae sunt ad finem id non movet nisi sub ratione particulari quod finem oportet proportionari non autem in vi. Et quia aliquis posset dicere quod bonum quod movet semper est bonum finem veritatem dicit quod istud ponendum est quod bonum non movet nisi finis quod apprehensum in finis quod huiusmodi apparens et huius appetitus fertur in illud quod apprehensum est sub ratione boni et quod illud quod non est bonum potest apprehendi sub ratione boni et per consequens apparere bonum bonum apparens bonum ipsum potest movere. Similiter et delectabile oportet enim quod illud quod movet ad perfectionem habeat rationem delectabilis ideo delectabile movet et apparens. Apparens enim aliquid bonum est apparens delectabile.

Itaque palam quia est quidem ut similiter

movetur quod semper movetur a semper movente animalium et alium unumquodque est autem ut aliter propter quod et hoc quidem semper movetur animalium autem motus habet terminum sempiternum autem bonum et quod vere et primo bonum et non aliquid quando quidem aliquando autem non divinius et honorabilius aliquando esse ad alterum.

Deinde cum dicitur. Itaque palam inferit tria correlativa et dividitur in tres finis hoc secunda ibi quod dicitur. Tertia ibi manifestum est. Primo igitur inferit primum dicens quod quia bonum quod est finis operabilium apparens movet in actu manifestum est quod prima mota et se scilicet divina corpora quae tamen movent a semper movente unumquodque ipsorum finis intentiones prius et uniformiter in ratione animati et intellectus semper attingit et uniformiter movetur contra autem quaedam alia est hic quae aliter et non uniformiter moventur et ideo celum semper movetur uniformiter. Motus autem animalium quae sunt hic habet terminum. Si enim motor et mobile similiter se habeant et in se et ad invicem semper necesse est mobile semper uniformiter moveri. Si autem dissimiliter aut in se aut ad invicem se habeant utraque vel alterum aut non semper aut non uniformiter movetur quod movetur et hoc se manifestum est primum autem movens simpliciter in ratione amati est bonum eternum semper existens et est univoce id est per essentiam suam bonum et non per aliquid additum et primum bonum omnino ergo per essentiam suam est bonum. Siquidem est primum principium et non est bonum aliter et aliter se habens in se transmutabile existens esset enim aliquid prius eo. Et iterum hoc dicimus et honorabilius omnibus posterius oportet equaliter id est uniformiter se habere ad alterum scilicet ad mobile siquidem illud inalterabile est ergo semper et uniformiter hoc movetur et illud movetur bonum autem cuius gratia movetur animalia aut non similiter se habet in se siquidem sit bonum transmutabile aut non in comparatione ad animalia. Et enim cum sint transmutabilia cognitionem et appetitum habent transmutabile et ideo aut non semper apprehendunt et appetunt idem bonum aut non similiter igitur aut non semper moventur uno motu aut non uniformiter.

Quod quidem igitur principium non movetur appetitus autem et appetitum motum movet ultimum autem motorum non necesse movere aliquid.

Deinde cum dicitur. Quod quidem igitur. Concludit secundum correlativum et dicit quod manifestum est quod primus movens animal scilicet appetibile non movetur sed est immobile. Appetitus vero sive appetitum movet scilicet animal et movetur ab appetibili. Sed ultimum non necesse est moveri ab aliquo.

Manifestum autem ex his etiam quia rationabiliter latius ultima factorum in his quae sunt. Movetur enim et procedit animal appetitum aut electione alterato aliquo secundum sensum aut fantasiam.

Deinde cum dicitur. Manifestum autem est. Celum

h n

ait trium correlarium & dicit q manifestum est ex his que dicta sunt q in animalibus motus localis posterior est omnibus motibus que sunt in eis dico posterior: via generationis. Et istud manifestum est quia mouetur & procedit animal per appetitum vel electionem aliqua alteratione in partibus corporis vel per sensum vel per fantasiam. Cum enim sensus alteratur peruenit alteratio usque ad fantasiam: fantasiam autem alterata mouetur intellectus & sequitur appetitus vel voluntas quo existente alteratur alia pars corporis que primo mouetur & tunc mouetur animal & sic manifestum est q motus localis est finis alterationis. Quare manifestum est q motus localis ultimus est via generationis omnium motuum: qui sunt in animali prior tamen secundum substantiam & perfectionem.

Noniam intellectus quandoque quidem operatur: quandoque autem non operatur: & mouet quandoque: aut non mouet: videtur similiter accideret de immobilibus intelligentibus & sillogizantibus.

Noniam autem intelligens etc. postquam philosophus determinauit de principijs & causis principalibus motus animalium concludit qualiter motus procedat ex talibus principijs & diuiditur in duo: duo enim sunt principia motus animalium: primum motus est intellectus & aliud est appetitus. primum ostendit qualiter intellectus practicus mouet. sedo qualiter appetitus speculatur ibi. Alia quidem primo declarat modum secundum quem mouet intellectus practicus per habitudinem ad intellectus speculatiuum & diuiditur in duas. primo comparat intellectum practicum ad speculatiuum secundum conuenientiam. secundo secundum differentias ibi. Sed ibi quidem theorema. In prima dicit q quia ita est q intellectus practicus aliqui opas & aliquando non operatur sicut speculatiuus aliquando intelligit & aliquando non operatio intellectus practici & speculatiui videntur esse similes attendit autem similitudo quantum ad hoc q sicut in speculabilibus oportet deuenire ad aliquod vnum sicut ad rationem entis sic in operatione intellectus practici ad aliqd vnum. scilicet ad bonum. Sicut enim intellectus speculatiuus in speculabilibus omnia reducit ad ens & ex ratione entis sillogizat sic practicus omnia reducit ad bonum & expositione boni sillogizat & sicut in speculabilibus est deuenire ad aliquod completum ad qd alia reducitur scilicet de eodem non verificat simul esse & non esse. Ita in agilibus est deuenire ad vnu completum ad quod alia reducunt sicut finis est appetendus & sicut intellectus speculatiuus cum arguit primo accipit vnam propositionem vniuersalem postmodum & alia sub illa & ex illis concludit. Si practicus primo accipit vnam propositionem indeterminatam & sub illa accipit vnam particularem & ex illis concludit & sic dicitur pbus q similiter se habet intellectus speculatiuus sicut practicus & e converso.

Sed ibi quidem theorema finis: cum enim duas propositiones intellexerit conclusio nem intellexit & composuit: hec autem ex duabus propositionibus conclusio fit operatio.

Deinde cum dicit. Sed ibi quidem. Comparat intellectum practicum ad speculatiuum secundum differentias ex quo aliquo modo apparebit modus quo mouet intellectus practicus. Et primo ponit differentiam. secundo manifestat ibi vt puta. In prima dicit q quantitas sit conuenientia inter intellectum practicum & speculatiuum quantum ad dicta. Tamen differentia est q intellectus speculatiui finis est consideratio siue cognitio. In enim intellectus speculatiuus accipit duas propositiones & eas ordinat secundum debitum modum & figuram statim intulit conclusionem & cognitio conclusionis finis est rationationis. Sed finis intellectus practici est operatio. Cum enim intellectus practicus accipit duas propositiones non concludit conclusionem sed opus & hoc est quod dicit pbus. in secundo methodo q finis speculatiui est veritas practici finis est opus.

Et puta cum intellexit: quia omni homini ambulandum ipse homo ambulat confestim. Si autem quod nulli nunc ambulandum homini: ipse autem homo statim quiescit: & hec ambo facit: si non aliquid prohibeat aut compellat faciendum nisi bonum: dominus autem bonum facit domum statim.

Deinde cum dicit. Ut puta manifestat illud q dictum est per exemplum & diuidit in duas in prima ostendit qualiter intellectus practicus aliquando vritur duabus propositionibus. secundo ostendit qualiter superponit vnam quandoque sicut manifestam inferens operationem ex alia sola expressa ibi. Quodmodum autem. Adhuc prima in duas. In prima ostendit qualiter intellectus vritur duabus propositionibus. In secunda ostendit unde sumat ratio illarum ibi propositiones. In prima considerandum q sicut in speculatiuis speculatiuus deuenit in conclusionem per vnum sillogismum. Aliquando per duos. Ita practicus intellectus aliquando venit in conclusionem suam vt per vnum sillogismum: aliquando per duos. In prima dicit ita dictum est q practicus vritur duabus propositionibus sicut cum intellexit q omni homini est ambulandum & ipse est homo. statim ambulat non ergo concluditur conclusio q isti est ambulandum sed sumptis duabus propositionibus concluditur ipsa operatio ambulat ergo. Si autem intelligat q nulli homini est ambulandum & ipse est homo statim quiescit & istud accedit si non aliquid impediatur vel extra ipsum aut in ipso vt si intelligat q faciendum est sibi bonum & domus est bona statim facit domum.

Tegumento indigeo: vestimentum autem tegumentum vestimento indigeo: quo indigeo faciendum vestimento indigeo vestimentum faciendus & conclusio vestimentum faciendum operatio est. Operatur autem a principio si vestimentum erit necessesse hoc ipsum. Si autem hoc & hoc operatur statim quod quidem igitur operatio manifestum.

Deinde cum dicit. Tegumento indigeo ostendit qualiter intellectus practicus deuenit in conclusionem per duos sillos & dicit q aliqui contingit q intellectus practicus non potest venire ad comparisonem per vnum sillogismum sed per duos & tunc facit duos sillos verbi gratia. Tegumento indigeo vestimentum est tegumentum. ergo vestimento indigeo.

Tunc ulterius arguit quo indigeo faciendum est vestimento indigeo concludit vestimentum faciendum est et sequitur operatio et sic procedit ab eo quod primo intendit versus ad illud erquo incipit operatio ut verbi gratia. Si vestimentum erit necesse est habere esse. primo scilicet panem scilicet si panis oportet esse pecuniam. Et ita procedendo versus ad illud erquo incipit operatio et si illud sit in potestate nostra operamur et sic quod conclusio intenti est operatio sic ergo apparet quod siue sit unus filius siue duo quod semper in practica conclusio est operatio.

Propositionis autem factine per duas species sunt per bonum et per possibile.

Deinde cum dicit. Propositiones autem factine ostendit a quo sumitur ratio. propositionum. propositionum et a quo determinatur. et dicit quod propositiones in syllogismo pratico debent determinari per bonum et possibile et ita oportet considerare in omnibus propositionibus sicut enim in speculativis omnes propositiones determinantur per rationem entis similiter in presentis omnia determinantur per bonum quod est prima in genere et ad illud reducuntur. Cum enim per rationem deventi est ad aliquid nisi illud sit bonum cessat intellectus. Si autem fuerit bonum non tamen est possibile cessat et ideo si debeat sequi operatio oportet ista duo ibi considerare et quod sit bonum et quod sit possibile. Et est intelligendum quod in syllogismo pratico conclusio immediata non est operatio quod ratiocinatio est motus quidam rationis oportet autem motum esse eiusdem speciei cum termino ad quem sed ratiocinatio practica non est de genere operationum et ideo finis illius non debet esse operatio sed cognitio alicuius operabilis quod etiam per aliud patet quia operatio non fit nisi propter appetitum; et quod debet fieri appetitus autem alicui? non nisi propter cogitationem illius appetibilis quare immediata conclusio est cognitio non autem operatio. Sed propositiones duabus propositionibus statim intellectus intelligit operationem cuius est appetitus et quod est appetitus quia manifestum est quod sequitur talis conclusio non exprimit intellectus conclusionem immediatam quia evidens est.

Quemadmodum autem interrogantur quidam sic alteram propositionem eam que manifesta neque intellectus insistentis considerat nihil puta si ambulare bonum homini; quod ipse homo non iam immoratur: propter quod et quocumque non ratiocinantes operantur velociter operamur. Cum enim operatus fuerit aut sensu ad id quod cuius gratia: aut fantasia aut intellectu: quod appetit statim facit. pro interrogatione enim aut intelligentia appetitus sit operatio potabile mihi concupiscentia dicit. Istud autem potabile sensus dicit: aut fantasia: aut intellectus statim bibit. Sic quidem igitur ad moveri et operari animalia impetum faciunt. Ultima quidem causa eius quod est moveri appetitum existente hoc autem facto aut per sensum: aut per fantasiam et intelligentiam: appetentium autem operari hec quidem pro

pter concupiscentiam: aut iram: hec autem propter appetitum aut voluntatem: hec quidem faciunt: hec autem agunt.

Deinde cum dicit. Quemadmodum ostendit qualiter aliquando supponit unam propositionem sicut materiam et alteram sola exprimit et habet duas. primo ponit intentum. secundo probat ibi propter quod. In prima dicit quod sicut in speculabilibus interrogantes non accipiunt duas propositiones: sed unam et alteram: que est manifesta supponunt ita quod intellectus non insistent circa illa sicut est in practica quod intellectus practicus unam exprimit: vel considerat actu et aliam quod manifesta est dimittit sicut si intelligat quod ambulare sit bonum homini circa hanc quod ipse sit homo non immoratur quia manifestum est: sed statim concludit conclusionem. Deinde cum dicit propter quod declarat istud: et quod sit illud. et dicit quod quod syllogismo pratico non accipit una propositio: sed supponit multotiens sit error. Sicut enim in speculabilibus cum non accipitur minor propositio: vel maior: quia creditur esse manifesta vera multotiens sit error: sic in practica sit error quia illa propositio non accipit que supponitur sicut manifesta. unde quocumque operamur non deliberantes cito operamur. Cum enim deventi homo vel per sensum vel per intellectum: vel per fantasiam ad aliquid quod operandus est propter illud gratia cuius sunt alia in quod fertur appetitus statim operatur ut si cum concupiscentia dicat quod potandum est. Si sensus vel intellectus dicat hoc est possibile quamvis non secundum certitudinem deliberet statim bibit non considerando de altero utrum hoc sit faciendum ex appetitu autem concludit conclusionem et insert operationem sic autem non est faciendum sed oportet cum deliberare inquiri verum illud sit tale quale dicit appetitus aliter pergeret error. Sic ergo animalia faciunt. Impetus ad motum et operationem. Deinde cum dicit. Ultima quidem causa ostendit qualiter movet appetitus quod est causa proxima. Et dicit quod ultima causa et prima ipsius motus est appetitus: quia ratio non movet nisi secundum quod determinata est per appetitum ut dicitur in x. et b. et non quicquid appetitus sed existens in actu non in potentia quia nihil agit nisi secundum quod est in actu: sit autem appetitus in actu vel per sensum: vel per fantasiam vel intellectum. Appetitus vero est principium operationis appetitus autem dividit in appetitum intellectualem et sensitivum appetitus intellectualis dicitur voluntas vel electio appetitus autem sensitivus quidam est concupiscentia et quidam irascibilis et ideo quedam sunt per concupiscentiam quedam per iram. hoc autem per appetitum intellectualem seu voluntatem et que faciunt aliquid vel agunt propter appetitum: aut voluntatem aut concupiscentiam vel iram faciunt et agunt.

Quemadmodum autem animalia moventur modico motu facto solutis strebilis et pellentibus invicem strebilis: et curvus quem quod insidet movet ipsum in rectum: et iterum circulatio movetur: eo quod inaequales habeat rotas minor enim quasi centrum sit: quemadmodum in chylididis: sic et animalia moventur: habent enim organa talia: sanasque nervos

rum naturam: et eam que ossium: hec quidem
vibrilignum et factum: nervi autem ut stre-
bile: quibus solutis et remissis moventur.

¶ **Admodum** autem postquam
principibus determinavit de principijs et causis
principalibus nunc determinat de princi-
pijs et causis motus organici que sunt partes anima-
lis. Inter autem istas est deventire ad unam: que
primo movetur a primo movente principali et que
mover alias et id dividitur in duas. In prima deter-
minat qualiter movetur pars organica a primo mo-
vente principali. secundo ostendit que est illa pars
que primo mota est et similiter qualiter mover alias ibi
primum autem movens, prima in duas. Et quia arti-
ficialia sunt posteriora natura quam naturalia et poste-
riora natura sunt nobis magis nota et prius quam
alia declarat interius suum per se de artificialibus
primo comparat artificialia ad animata secundum conve-
nientiam quantum ad motum a principali moven-
te, secundo secundum differentias secundo ibi. In an-
thomatis quidem igitur. In prima considerandum
est quod artificialium quedam habet principium sui mo-
tus immanens nobis sicut anthomata que quasi
unam ex se esse mota. Alia habent principium sui
motus manifestum nobis sicut in anthomata. id est que
qualiter videntur ex se moveri sunt sicut currus his
visis dicit philosophus quod sicut anthomata id est
ea artificialia que videntur in se habere principium
sui motus. Anthomata dicuntur enim quasi per se ip-
sa mota sicut horologium modico motu movetur so-
luta scribilibus id est vinculis a primo movente et una
scribilibus aliam pellentem et trahentem invicem per
virtutem eius sicut currus ab eo qui insidet equo
movetur puta ab auriga per hoc quod movet equum
et equus trahit lignum ad quod est ligatus. Lignum
autem ligatum est ad arcem currus arcem autem trac-
to per equum movens mediolum secundum circumulum
et per sequens rote maiores que sunt in extremita-
tibus colligate ad mediolum per radios sicut in chi-
lindris. id est in horologijs parva rota movetur ma-
ior ita quod in tali motu est considerare illud qui in-
sidet super equum sicut principalis motor et equum
et lignum ad quod ligatus est et cordas cum quibus
ligatus est et arcem et mediolum et rotas. Et autem
mediolum parva rota que est sicut centrum. Sic est
de motu animalis movetur enim animal facta ex-
tensione et retractione nervorum. Sunt enim in ani-
mali partes proportionales que concurrunt ad mo-
tum currus. Et in animali aliquid quod proportionatur
ei qui insidet scilicet anima. Et est quod proportionatur
equo qui trahit qui movet et movetur. Et hec est pars
prima organica que movetur et habet virtutem mo-
vendi alias partes ligni ad quod equus ligatur pro-
portionatur ossa vincula autem quibus ligatur equus
proportionatur nervi. Sicut enim extensus cordis
sive vinculis movetur currus sic nervis extensis et re-
tractus movetur animal et quiescit.

In anthomatis quidem igitur et curribus
non est alteratio: etiam si sunt minores que
intra rote et iterum maiores et si circulo idem
moveatur in anima: aut ponat idem et ma-
ius et minus fieri et figure permutari augmen-
tationis partibus propter calorem et spiri-

tum et frigiditatem et alterationis.

¶ Deinde cum dicit. In anthomacis assignat dif-
ferentiam inter motum istorum que moventur per artem
et motum animalis ex quo apparent motus organi-
ci. primo a movente principali et habet duas pres.
primo ponit differentiam. secundo assignat causam
differentie ex altera parte ibi. Alterant autem. In
prima dicit quod quantum motus animalis proportio-
natur motui currus et eorum artificialium que videtur
in se habere principium sui motus sicut horologium ta-
men differt. Quia auriga et currus non movetur per
alterationes et dicit quod minor rota sicut mediolis sic
ret maior non tamen hoc esset per alterationem sic
quantum idem mediolis factus maior vel minor cir-
culariter moveretur. Non sit autem est de motu ani-
malis. Immo in animali sit eadem pars maior et mi-
nor et permutatur eius figura facta extensione vel
retractione in partibus. sit autem ista retractione et ex-
tensione partibus alteratis diversimode per calorem
et spiritum. Cum enim spiritus diffunditur et dilata-
tur membris movetur secundum extensionem. Cum autem
retrahitur spiritus retrahitur membrum sit autem hu-
iusmodi retractione a frigido. Et per hunc modum sit
motus brachij. Cum enim spiritus extenditur bra-
chium extenditur cum retrahitur et brachium retra-
hitur.

alterant autem fantasie et sensus et medi-
tationes: sensus enim statim sunt alteratio-
nes quedam existentes: fantasia autem et in-
telligentia habent rerum virtutem aliquo
enim modo: species intellecta calidi aut fri-
gidi: aut delectabilis: aut tristabilis: talis eni-
sit qualis quidem et rerum unaquodque: prop-
ter quod tremunt et tument intelligentes so-
lum. hec autem omnia passiones et alteratio-
nes sunt. Alteratis autem in corpore hec qui-
dem maiora: hec autem minora sunt.

¶ Deinde cum dicit. Alterat autem declarat ista
secunda parte dicit et dividitur in duas. primo de-
clarat que sit causa alterationis ad caliditatem et frigi-
ditatem. secundo declarat qualiter istis concurren-
tibus movetur animal ibi. Istis autem prima in du-
as secundum quod dupliciter probat. secunda ibi princi-
pium siquidem igitur. Adhuc prima in duas. pri-
mo ostendit quod sensus fantasia et intellectus alterant
corpus ad caliditatem et frigiditatem. secundo quia
species existens in sensu: vel fantasia universalis
vel intellectu videtur modicam virtutem in alteran-
do declarat qualiter modico motu facto sit altera-
tio in partibus remotis ibi. Quod autem modica.
Adhuc prima in duas. primo facit quod dictum est.
secundo concludit quod alteratis partibus partes sunt
maiores. Ibi alteratis autem. In prima dicit quod princi-
pium alterandi corpus ad caliditatem et frigiditatem
sunt sensus fantasia et intellectus in actu cum sit sensus
in actu statim est alteratio. sit enim sensus in actu a sensibili
in actu: unde sensus in actu non est alius quam motus sensibili secundum ac-
tum in sensu. Et ita manifestum est quod sensus in actu retinet
virtutem sensibilitatis. Si igitur sensibile immutatus sensus fue-
rit calidus vel frigidus talis in virtute est sensus et huius-
modi alterandi corpus quod habet rem veritatem. Et
ratio huius est. Quia fantasia in actu talis est vir-
tute: quales res sensibiles extra sunt in virtute in

actu quia fantasia fit aliquid simile sensui. Si-
militer intellectus fit aliquoties similis rebus ita
q hoc videtur esse verum vniuersaliter q qñ ali-
qua sunt ordinata essentialiter ita q vnum agit in vir-
tute alterius. scdm retinet virtutē pmi. Sicut vi-
demus in muris vñ dicit Seneca q sapor pabuli
remanet in lacte & vis vini remanet in aceto. Si-
militer virtus hominis remanet i seie & virtus cæ-
pne remanet in secunda causa. Et ideo si res agat
suas apprehensiones in sensus fantasiam & intelle-
ctum. Sensus fantasia & intellectus retinebit vir-
tutē rerū. Et ppter hoc dicit philosophus q spēs
calid & frigid delectabilis & tristabilis talis existit
qualis vnaqueque rerū. Et ppter hoc aliquando
pungit q ad solam apprehensionē alicuius exima-
bilis statz tremunt homines & tunc dato q nihil vi-
deant de timibili sed q intelligant. cum. eniz aliquis
pcepit aliqd timibile statz fit reuocatio calor & spi-
ritus ad interiora & remanēt partes exteriores in
frigiditate & ideo tremunt & timent & talia sunt que-
dam passionēs & alterationes. Deinde cum dicit.
Alteratis autē cōcludit q alteratis partibus sunt
maiores & minores & dicit q alteratis partibus que
sunt in corpore quedaz sunt maiores & alteratione fit
ad caliditatem quasi per quadam rarefactionē si ad
frigiditatem sunt minores p cōdensationē. Iterū cūz
vna pars alterat & extenditur alia retrahit.

Quod autem modica permutatio facta i
principio multas & magna facit differentiās
deinceps non inmanifestum velut gubernacu-
lo: sed aliquid modicum transposito ma-
gna pro re fit dispositio. Adhuc autem se-
cundum caliditatem aut frigiditatem: aut se-
cundum aliam aliquas tales passionem cum
fiat alteratio extra cor: & in hoc secundū ma-
gnitudines in sensibili parte multā facit cor-
poris differentiam in ruboribus & pallo-
ribus & tremoribus & timoribus & hor-
strariis. Deinde cum dicit. Quod autem modica de-
clarat qualiter modica facta alteratione in principio
fit magna diversitas in consequentibus partibus:
& istud manifestum est ad sensum. videmus enim
q gubernaculo navis modice translatō s; potentia
magna fit transpositio navis vel ad dexteram ptez
vel ad sinistram & causa huius est q gubernaculo
se habet in ratione principij & ea que sunt post prin-
cipium virtute sunt in principio & ideo regimē par-
tium navis & totius navis vi gubernaculi regimē
est propter q modico transposito gubernaculo rota
navis transponit cor autem est principium i aiali.
ergo modica facta alterandē i corde vel circa cor
ad caliditatem vel frigiditatem magna & multa fiet di-
versitas in partibus exterioribus quia partes exte-
riores vel alterantur ad ruborem palorem vel tre-
morem vel timorem vel ad contraria istorum. Si
n. fiat alteratio circa cor ad frigiditatem reuocat ca-
lor & spiritus ab exterioribus ad interiora & reman-
ent partes exteriores in frigiditate & tunc fit palor:
& quandoq; tremor vel timor. Si autem fiat alte-
ratio ad caliditatem mittuntur spiritus & calor ad
exteriora & fit rubor.

Principium quidem igitur quemadmo-
dum dictum est motus quod in operabili-

bus persequibile & fugibile: ex necessitate
autem consequitur meditationi & fantasie
ipsorum caliditas & frigiditas: tristabile. n.
fugibile: delectabile autem prosequibile: s;
latet circa modica hactenus hoc. Sunt autē
tristabilia & delectabilia omnia fere cūz fri-
giditate aliqua & caliditate: hoc autem palas
ex passionibus: audacie enim & timores et
ad uenerea motus & alia corporalia tristabi-
lia & delectabilia. hoc quidem secundū par-
tem cum caliditate aut frigiditate sunt: hoc
autem secundū totum corpus.

Deinde cum dicit. Principium quidem igitur
ponit secundam rationem ad probandū q fantasia
& sensus & intellectus habeant virtutem alterandi
corpus. Et diuiditur in duas. in prima facit q di-
ctum est. secundo concludit alteram partem eius q
prius probauit ibi. Quare rationabiliter prima in
duas. primo ostendit q fantasia sensus & intellectus
alterant corpus. secundo dicit q hoc idem faciunt
memorie & spēs ibi. memorie & spēs. in prima di-
cit q principium in operabilibus est appetibile et
fugibile ita q duo sunt principia motus appetibile
& fugibile appetibile inclinatur ad persequentiē ipm
fugibile inclinatur ad fugam que necesse est meditari
antequā moueantur meditationes autē & fantasias
ipsorum necessario sequitur caliditas & frigiditas.
Istud vero q est appetibile est delectabile. secundū
vero fugibile tristabile: sed q fantasia ipsarum et
meditationem sequitur caliditas & frigiditas non
inmanifestum est circa modicas passionēs. Quādo
enim delectabile & tristabile faciunt diuersas pas-
siones patet q alterant ad caliditatem & frigidita-
tes. Quod autem apprehensionem delectabilis & tri-
stabilis sequatur caliditas & frigiditas. Manife-
stum est q delectabilia & tristabilia fere sunt cūz ca-
liditate & frigiditate. dicit enim fere propter de-
lectabilia intelligibilia q se non necessario sunt cum
caliditate & frigiditate. Quod autem delectabilia
& tristabilia sunt cum caliditate & frigiditate patet
ex passionibus enim audacie & timores & cōcupiscē-
tie ad uenerea & similiter cetera delectabilia & tri-
stabilia sunt in caliditate pñ totum corpus quedā
pñ partem sicut timiditas. Cum enim apprehendi-
tur tristabile sub ratione tristabilis tunc in frigidatē
spiritus & fit alteratio ad frigiditatem. cum autem
apprehenditur delectabile sub ratione delectabi-
lis calent spiritus & fit alteratio ad caliditatem.
Totum autem fit in virtute calidi & frigidi quorūz
species sunt in intellectu vel in fantasia.

Ad memorie autem & spēs quasi idolis vtē-
tes his. aliquando autē minus: aliquando
autem magis cause eorundem sunt. Quare
rationabiliter iam condita sunt que intus &
que circa principia organicarum partium
permutantia ex condensatis humidis: et ex
vel humidis compacta et mollia: & dura ex
inunicem.

Deinde cum dicit. Memorie autem ostendit
q idē faciūt spēs & memorie & dicit q spēs & memorie qz
spēs delectabilis & tristabilis pñungunt hñt alteraf

corpus ad caliditates et frigiditates et cause per quas hoc faciunt eedem sunt cum illis propter quas spes calidi intellecta vel apprehensa habent virtutem alterandi corpus manifestum est autem hoc quod. Memoria enim est certa acceptio alicuius sub ratione prius comprehensi propter quod memoria habet virtutem eius per prius sunt apprehensum quia habet speciem illius sed species calidi virtutes habet calefaciendi et alterandi corpus quare habet virtutem alterandi corpus. Similiter spes virtutem habet alterandi corpus quia spes est expectatio futuri magni boni et hoc non est nisi cum apprehensione illius et ideo est cum delectatione. delectatio autem est cum caliditate quare spes alterare habet corpus et similiter memoria et aliquando minus et aliquando magis. Manifestum est enim quod quanto passum est magis dispositum ad receptionem actionis agentis tanto facilius recipit et quanto virtus est maior tanto fortius alteratur. Contingit autem aliqui minus magis esse dispositum ad tristitiam sicut melancholicus aliqui ad delectationes et gaudium. Item contingit quod species sit fortius impellens in uno quam in alio et tunc contingit tales magis alterare et fortius. Deinde cum dicitur quare rationabiliter concludit quod partes quedam corporis alterantur facta extendunt quedam contrahuntur. Et dicitur quod cum fiat aliquando alteratio ad caliditates cum est extendere quandoque ad frigiditates cuius est condensare rationabiliter sunt dispositae partes quod sunt inter partes similiter organice et de facili a dispositione ad dispositiones mutantur ita quod condensantur et rarefiunt et sunt dura et molia et ex adiacet.

His autem accidentibus secundum modum hunc et adhuc passivo et factivo talem habentibus naturam quales in multis locis diximus quando contingit ut sit hoc quod dem factivum hoc autem passivum et nihil deficiat ipsorum utriusque eorum que in ratione confertur hoc quidem facit hoc autem patitur. Propter hoc autem simul ut est dicere intelligit quia ambulandum et ambulat si non aliquid impedit alterum. Organicas enim partis preparant idoneas passionibus appetitus autem passionibus appetitus autem fantasiam hoc autem fit aut per intellectum aut per sensum. Simul autem et cito quod passivum et factivum eorum que ad invicem sunt naturae. Deinde cum dicitur. His autem declarat qualiter istis concurrentibus movetur animal et primo facit hoc secundo concludit correlativum ibi propter hoc in prima dicitur quod accidentibus his que dicta sunt et per modum qui dictus est. Et iterum activo et passivo existentibus talibus que dicta sunt sicut in aliis puta quod factivum sit in dispositione in qua natum est facere et passivum in illa in qua natum est pati et nil deficiat de ratione activi et passivi de necessitate hoc agit et illud patitur et movebitur animal per totum vel per partes. Deinde cum dicitur propter hoc insert correlativum et dicitur quod quia presente activo et passivo necessario fit actio et passio accidit et cum aliquis intelligit quia ambulandum est consequente voluntate natum ut est dicere ambulat si non sit impedimentum et dicitur ut est dicere quod non statim movetur semper

per quia contingit aliquis deficere vel ex parte anime vel ex parte organorum quandoque propter quod autem movetur manifestum est quia passionibus idoneis scilicet calidum et frigidum preparant partes organicas et appetitive passionibus appetunt fantasiam. fantasia autem fit per sensum vel per intellectum. Simul autem cito intelligit quia ambulandum est movetur quia activum et passivum istorum que ad invicem sunt ordinata secundum naturam presentia sunt et in dispositione in qua hoc natum est agere et illud pati natum est.

Primum autem movens aial necessesse est aliquo principio.

Primum autem movens. Philosophus declarat quod qualiter primum movens organice movetur a principali movente in parte ista ostendit in qua parte existens primum movens principale movet primum organice movens et dicitur in duas in prima ostendit philosophus in qua parte primum movens scilicet virtus anime sit situratum in secunda quid et quale est primum movens organice ibi. Secundum rationes adhuc prima in duas primo ponit quod est in aliqua parte secundo inquit que est illa pars ibi. Iunctura de primo dicit quod primum movens aial puta virtus seu potentia anime immediate quia est movens organice corporeum necesse est esse in aliqua parte corporis quia est virtus in corpore. Et si sit cum motu primo corporeo quod movens et motum primum oportet esse sit.

Iunctura autem quia quidem est huius quod de principio huius autem terminatio dicitur est propter quod est quidem ut videtur autem ut duobus videtur natura ipsa. Quia enim movetur hinc necesse hoc quidem quiescere signorum extremorum hoc autem moveri quod enim acquiescens oportet appellari quod movetur dictum est prius.

Deinde cum dicitur. Iunctura inquit in qua pre sit et primo declarat quales oportet esse partem in qua est virtus anime motiva secundo cum dicitur. Quoniam autem primum declarat quod non est in extremis partibus nec et in iunctura tertio cum dicitur. quoniam autem si habet declarat in qua pre existit determinate et quod videtur quod magis virtus motiva in iunctura esse primo declarat quod ipsa iunctura se habet ad motum secundo cum dicitur. Mouetur quidem igitur dicit qualis est pars in qua est prima virtus motiva de prima dicit quod superius dictum est in principio quod iunctura est principium unius et terminus alterius partis et ideo natura virtutis iunctura aliquando ut videtur aliquando vero ut duobus quoniam vero tota pars movetur in qua est iunctura vel quod sit tunc natura virtutis co ut videtur cum autem una pars quiescit alia movetur tunc virtutis ipsa ut duobus quando una pars movetur necessarium est quod alia quiescat quod dictum est quod omne quod movetur oportet appellari alicui quiescenti.

Nunc quidem igitur et non movet extremitatem brachii eius autem que in cubito iunctura hoc quidem movet et moveat quod in ipso toto motu necesse est esse aliquid immobile quod utique dicimus potentia quidem unum esse

signus operatione autem fieri duo. quare si animal esset brachius hoc utique alicubi esse principium anime mouens.

Deinde cum dicit. Nunc quidem ostendit qualiter est primus mouens et quasi inferens et predictus dicit quod extremum brachii non mouet sed mouetur: quod extremum brachii non est primus alterius sicut iunctura sed est terminus: et ideo non mouet sed iunctura que in cubito est aliquid eius quod mouetur et aliquid quod mouetur. Et similiter est in toto animali quod mouetur et oportet quod sit aliquid quiescens quod est unus potentia seu virtute operatione autem duo quod illud unus in se est principium motus et quies sic duo operatione. Et ex his manifestum est quod si totum brachium esset animal quod in eo esset anima mouens et sic apparet quod prima pars in qua est primus mouens oportet esse unam subiecto plures sunt opinioniones.

Quoniam autem contingit ut ad manum habere aliquid sit inanimatorum: puta si moueat baculum in manu manum quia non utique erit in neutro extremorum anima: neque in extremo eius quod mouetur: neque in altero principio.

Deinde cum dicit. Quoniam autem contingit ostendit quod talis pars non est iunctura nec aliqua pars extrema. Et circa hoc primo proponit intentiones suas. secundo probat cum dicit. Et enim lignus in prima dicit quod contingit aliquid inanimatorum sic se habere ad manus sicut manus ad iuncturas manus: ut si manus moueat baculum sicut ias iunctura manus mouet manus: sed in neutro extremorum baculi et anima nec enim est principium in quo tangit manus nec alio: ita anima mouens non est in extrema parte manus nec in alia in qua tangit carpon iuncturam.

Et enim lignum habet et principium et finem ad manum. Itaque propter hoc si non sit in baculo mouens ab anima principium inest: neque in manu. Similiter enim habet et extremum manus ad carpon: et hec pars ad cubitum. Nihil enim differunt que sunt ad nata ab his que non sunt: sit enim quemadmodum auferibilis pars baculus: necesse igitur in nullo esse principium quod est alterius terminatio: neque si quid est alterum illo magis extra velut extremi baculi in manu principium huius autem in carpo. Si autem neque in manu quia superius adhuc principium: neque hic: adhuc enim manente cubito mouetur totum quod deorsus continuus.

Deinde cum dicit. Et tunc lignus probat intentiones suas habet duas. primo probat. secundo remouet dubium deducendo rationes suas. ubi. Nihil enim differt in primo dicit quod sicut baculus se habet ad manus sic et manus ad cubitum: quia sicut baculus principium habet et finem ad manum ita manus finem ad carpon et cubitum: sicut baculus mouetur a virtute existente in manu ita manus mouetur a virtute existente in carpon et cubito. Sed manifestum est quod virtus baculi mouens non est in aliqua extremitate baculi nec in coniunctione manus ad baculum: sed magis in manu. quare nec similiter virtus mouens.

primo manus est in aliqua extremitate manus nec in iunctura proxima: sed in aliquo priori. Deinde cum dicit. Nihil enim differt remouet dubium deducendo rationes ulterius. Aliqua enim posset dicere quod non est simile quia manus est pars adnata quasi carpon: sed baculus non est adnatus manui hoc remouens autem dicit quod ipsum ad propositum illa que sunt adnata non differunt de his que non sunt adnata. Baculus enim est sicut pars auferibilis a manu. Manu autem est pars non auferibilis sed natura ad carpon et sicut carpon continuatur naturaliter manui motus: sic manus quodam coniungitatem habet ad baculum motum in actu. Cum igitur in nullo extremo baculi sit virtus mouens ipsius manifestum est quod similiter virtus partes aliquas mouens non est in principio alterius partis ad quod terminatur pars illa puta virtus motiva manus non est in extremo brachii ad quod terminatur. Sicut igitur si sit aliquid extrinsecum ab homine quod a manu moueatur extremum habens in ipsa sicut baculus motus extremum habet in manu virtus mouens ipsius non est in extremo manus ad baculum: sed superius magis similiter si manus mora terminetur ad carpon brachii virtus mouens ipsius non erit in ipso carpon sicut nec mouens baculum in extremo manus: sed superius magis in eodem ita se habet de extremo brachii respectu cubiti. contingit vero totum inferius ad cubitum moueri virtute existente in superiori cubito.

Quoniam autem similiter habet a sinistris et a dextris et simul contrariis mouentur: ut non sit in quiescendo sed dextrum moueri si sinistrum: neque in eo quod hoc illud semper autem in superiori amborum principium: necesse in medio principium esse anime mouentis: amborum enim extremorum medium ultimum.

Similiter autem habet ad motus hoc et ad eos qui sursum et deorsum: puta eos qui a capite ad eos qui a spina habentibus spinam.

Deinde cum dicit. Quoniam autem similiter declarat in qua parte existit et primo ostendit quod principium mouens est in medio superioris et inferioris dextri et sinistri et posterioris et anterioris. secundo quod illa pars est dissimilis ibi. medium autem corporis tertio quod non consistit in tota illa parte sed in medio eius ibi. Sed adhuc contingit. Adhuc prima in duas sed quod probat intentionem suam per duas rationes. scilicet ibi. et rationabiliter adhuc duo facit. primo ostendit quod virtus illa mouens est in medio dextri et sinistri. secundo quod in medio superioris et inferioris ibi. Similiter autem habet in prima intendit quod quando aliquid duo simul mouentur vel simili motu vel contrariis oportet principium motus illorum esse in aliquo priori ad illa duo: quia mouens est prius moto et diuersum ab eo. contingit autem dextrum et sinistrum simul moueri motibus contrariis et hoc simul et non est semper ita quod cum sinistrum moueatur dextrum quiescat nec dextrum moueatur et sinistrum quiescat sed simul mouentur ergo necesse est principium mouens esse in aliquo priori. hoc autem est medium dextri et sinistri quare principium anime mouens est in medio. quod autem prius sit medium patet quod ultimum dextri et sinistri medium est cor. Illud autem ultimum est in quo principium mouens: quare principium mouens est in medio

et dicitur ultimum illud partium exteriorum diuisum
sumptarum: quia medium comparatum ad utrumque
extremorum ratione habet altius extremum: et ad medium respectu
dextrae et sinistri simul sumptorum. **C** Deinde cum di-
citur. Similiter autem habet ostendit quod primum principium
motus sit in medio superior et inferior et dicitur quod illud
quod dicitur est communitate se habet ad motus eius par-
tium. Similiter ad motus superioris et inferioris sicut est
caput et spina in habentibus eam sed sicut dicitur est.
quando aliqua duo mouentur oportet quod principium mo-
uens illorum sit in aliquo principio. contingit autem superius
et inferius moueri ergo oportet quod principium motus
illorum sit in aliquo principio. huius autem est medium quod
oportet quod mouens sit primum motus. Mouens au-
tem unum est et illud non posset esse primum superioris
et inferioris nisi esset in medio quare manifestum est quod
primum principium mouens in animali est in medio su-
perioris et inferioris sicut est caput et dextra et sinistra.

Et rationabiliter autem hoc accidit. et in
sensitivis hoc dicimus esse: quare alteratio
propter sensum loco qui circa principium et
permutato habito simul permutantur extre-
se et conducte partes: uter necessitate propter
hoc fiat motus in animalibus.

C Deinde cum dicitur. Et rationabiliter probat se-
cunda ratione quod primum mouens sit in medio et di-
citur quod rationabiliter accidit quod primum mouens sit in me-
dio quod sensum principium est in medio et propter
alterationes factas ab illo sit alteratio in partibus
consequenter se habentibus propter quam alterationes
partes mutantur per extensionem et contractionem et pro-
pter hoc necessario fit motus in alijs partibus. Si
igitur sensum primum est in medio. primum autem
principium mouens est ubi est sensum primum: quod
motus sit propter alterationes factas ab illo manifestum
est quod primum principium mouens est in medio.

Mediam autem corporis partes potentia
quidem unam operatione autem necesse fieri
plures: etenim simul mouentur membra a pri-
ncipio: et altero quiescente alterum mouetur.
Dico autem puta in a. b. g. b. mouetur: mo-
uet autem a. sed adhuc oportet quidem ali-
quid quiescere si futurum sit hoc quidem mo-
ueri: hoc autem mouere: unus igitur poten-
tia existens: ipsius autem operatione duo erit
quare necesse non punctum: sed magnitudi-
nem aliquam esse.

C Deinde cum dicitur. Media autem ostendit quod il-
la pars media in qua est primum principium mouens
est diuisibilis et quod non est in toto: sed in medio eius
est et dicitur quod pars illa media in qua est primum prin-
cipium mouens est una subiecto. plures autem secun-
dum operationem et hoc manifestum est. **C**ontingit. n.
membra id est partes ipsius simul moueri et contin-
git alteram partem moueri altera quiescente ut si
ponamus. a. b. g. corporis esse partes. a. g. unam par-
tem eius et a. b. aliam contingit. a. b. g. totam magni-
tudinem et g. b. partes extremas moueri diuisim. s.
una quiescente altera simul etiam contingit ambas
moueri puta. g. et b. a mouente ipsius. oportet autem
cum aliquid mouetur esse primum principium mouens
in aliquo superiori est igitur b. mouet os in ipso. a. est illud a

quo mouentur. b. et cum. g. quiescit oportet quod in a.
sit aliquid a quo quiescit quare. a. est aliquid unum
subiecto. duo autem sunt operationem necesse est igitur
a. cum in ipso sit aliquid quod mouet et aliquid quod
quiescit ipsum. a. non esse aliquid indiuisibile sicut
punctum: sed diuisibile secundum magnitudinem aliquam.

Sed adhuc contingit et g. simul cum. b.
moueri: itaque necesse ambo principia ea que
in a. nota mouere. **O**portet igitur aliquid
esse preter hoc alterum mouens et non mo-
tum: appellentur quidem igitur extrema et
principia motorum que in a. ad inuicem que
admodum utique si qui dorsa contra tenentes
moueant crura: sed mouens ambo necesse est
unum: hoc autem est anima alterum quidem
existens a magnitudine tali in hac autem exis.

C Deinde cum dicitur. Sed adhuc contingit ostendit
quod virtus mouens non consistit in tota illa parte:
sed est in contactu ipsorum accidit enim utraque par-
tem ipsius. a. parte. s. medie moueri simul. **E**t n. n.
a. sit indiuisibile si diuidat in. g. a. et a. b. contingit
g. a. g. vocat. g. et a. b. g. vocat. b. simul moueri et
necesse est ipsam simul moueri ab aliquo mouente et
mobili illo motu. huius autem mouens immobile pri-
us est et diuersum a partibus que mouentur oportet
igitur in. a. preter. g. et b. esse aliquid diuersum pri-
us quod est medium utriusque. s. b. et g. copulabitur igitur
utriusque extremorum mobilitatem que sunt in. a.
toto a se inuicem sicut duo contra se inuicem dorsa
tenentes mouentur per crura quasi per virtutem et si
stantem in contactu ipsarum videtur esse principium
mouens. **M**ouens quod est virtus anime motiva quare
pars anime motiva existit in magnitudine sicut vir-
tus quedam ipsius diuersa est ab ipsa secundum rationem
erit in ipso contactu duarum partium prima ad inuicem.

Secundum rationem quidem igitur
tur dicentem causa motus est
appetitus medium quod mouet
motum: In animatis autem cor-
poribus oportet aliquid esse corpus tale quod
quidem igitur mouetur: non natum autem
mouere potest pari secundum alias virtutes.

Secundum rationem autem et
postquam philosophus
determinauit de mouente principali in ani-
malibus in ista pre determinat de eo quod mo-
uet sicut in istis et diuidit in pres duas. i. prima inuitur
preter principale mouens in animalibus oportet esse mouens ali-
quod organicum quod mouet sicut in istis et organicum. i. secunda
ostendit quod est illud ibi. **M**ouens autem necessarium: prima di-
citur quod mouens in animalibus per formam et rationem quod dicitur causa: mo-
tus per se: s. non primo appetit? et non mouens principale et
primo s. mouens motum mouet. n. ab appetibili quod est
mouens per se et primo non motum et mouet partes organicas
ad motum. preter autem istud mouens oportet pone-
re in animalibus aliquid corporis organicum motus
mouens alias partes organicas et aliqua que mo-
uetur non nata mouere. pars autem illa que moue-
tur: et non nata est mouere. est que patitur vel na-
ta est pari a virtute alterius partis et nihil agere in
alia et tale pre necesse est esse in corpore. **D**icitur enim
per man? quod mouet ab alia pre et non habet virtutem modi

aliquā partē aliā corporis per se.

Ad mouens autē necessarium habere quandā potentia et virtutes. Omnia autē mouentia aialia habentia spiritū cōplantatum et potentia ista. Que quidē igitur saluatio spiritus cōplantati dictū est in alijs.

Deinde cū dicit. Mouens autē declarat quid est mouens organice quod quidē est corporeū et intendit declarare qd huiusmodi mouens organice sit spiritus et diuiditur in partes duas sūm qd probat hoc per duas rationes. secūda ibi. videt autē bene naturaliter adhuc prima in tres. primo ponit rationes ad probandū qd spiritus est huiusmodi mouens. secūdo ostendit in quo est spiritus huiusmodi mouens ibi. h. autem ad principiū. tertio excusat se a solutione cuiusdam questionis que posset sibi fieri ibi. vtrum autē in prima dicit qd mouens pūm organice in aialibus debet habere potentia et p. quā possit ab alio moueri et ipelli et virtutes per quā possit moueri et impellere de facili. sed manifestum est qd omnia aialia a prima sui generatione hnt spiritū cōplantatū et pportionatū eis qui habet potentia et per quā de facili potest moueri et habet virtutem p. quā potest mouere aliud et impellere. hoc autē ptingit spiritū. quia subtilissimū est corpus mīrtuū. subtilissimū autē de facili ppropellitur et citissime transfertur qñ per omnia potens penetrare: adeo vehementissime impellit et mouet. istud manifestū est ad sensus. ventus autē qui spiritus quidā dicit d. facili impellitur ab aliquo et virtutē habet ipellens alia impellit enī aliquādo illa quibus obuiat. vehemētissime quare rōnale est qd spiritus cōplantat. aialibus beat potentia et per quā possit moueri et virtutem actiua per quā possit mouere. Si igitur tale esse mouens organice in aialibus manifestū est qd spiritus est mouens organice in animalibus. Et qd fecit mentionē de spiritu que oportet saluare et non dixit qualiter saluatur addit post qd qualiter spiritus cōplantat saluatur dictum est in libris aialib. alijs. si libro de generatione animalium. videtur enī eē cadē rō de saluatiōe spiritus et de alijs pibus: vñ intelligendū est qd in aialibus cōtinne fit aliqua deperditio calidū. n. agēs in humidū aliqd. resoluūt et cū pūmne agat in humidū pūmne resoluūt et ideo fit deperditio ppter qd oportet si debeāt saluari qd fiat restauratio per alimentū adueniens. qñ enim calidus tantū vel plus restaurat qd deperditus fit saluatur aial per istū igitur modū spiritus saluatur in aialibus. Cum enī cōtinne fiat aliqua deperditio spiritus per calidum quādiū qd deperdit potest restaurari saluatur.

Hoc autē ad principiū animal habere similiter visum est: queadmodus qd in iuncturis signum mouens et motus ad mobile. Quoniam autē principium his quidem in corde: his autem in proportionali: ppter qd et spūs cōplantatus hoc videt existens.

Deinde cū dicit. hoc autē principium declarat in quo primo inuenitur spūs. Et dicit qd qui mouet i aialibus organice videtur se habere ad principale mouens immobile sicut signū mouens in iunctura se habet ad mouens immobile signū autem in iunctura mouet motum. mouet enim partē corporis postero

rem et mouet sicut igitur huiusmodi signū recipit a mouente immobili virtutē mouendi et motus. Sic spiritus recipit virtutē per quā mouet et mouetur et motus mouendi a motu principali: et ita qd principale mouens est in corde vel proportionali. Et ratio huius est quia ibi debet esse principale mouens vbi terminantur alterationes et mutationes sensus. hoc autem est cor: vel sibi pportionale quare mouens principale in corde erit vel pportionale ergo spiritus primo debet esse in corde cuius ratio est qd primo mouens et primo motus debet esse pproxima et simul. Si ergo principale mouens est in corde et primo motum scilicet spiritus manifestū est qd debet esse i corde in habentibus cor: vel in proportionali cordi in animalibus nō habentibus cor.

Utrum quidē igitur idē est spiritus sp: aut sit sp alteri: alter sermo: idem enī est de alijs partibus.

Deinde cū dicit. Utrum igitur excusat se a solutione cuiusdam questionis dictum est enī qd spiritus est mouens organice queret aliquis vñ iste spiritus vñ et idē maneat in tota natura et vita et dic qd vñ spiritus maneat vñ et idē i tota vita alibi dictum est. Eadem enim ratio videtur esse de spiritu et de alijs partibus. Quia autē maneant partes alibi dictū est. In libro de generatione aialium: vñ intelligendū est qd sūm qd dicit ibi pbus. Caro et os et vñ quodqz naturalium diuidit et sūm formam et sūm naturam. Et eadem est pars sbo que sūm materiam est et sūm formam: sed sūm proprietates materie dicitur sūm materiam sūm proprietates forme dicitur sūm formam. in tota autē duratione rei naturalis partes secundum formā manent sed partes secundum materiam non manent omnino sed sūunt sicut videmus in fluuiō qd partes fluuii manent secundum materiam sū sūnt sūm formam nisi qd diuersitas est qd in fluuiō non manet aliqd idē secundum numerū sed secundum speciem sed in animalib. semper aliquid manet sūm numerū qd aqua que aduenit non cōcedit in eandem substantia: nūero cū aqua que prius aduenit sed est extra ipsum quāvis continua. in partibus autem eorum que nutriuntur illō quod aduenit transmutatur in illud cui aduenit et efficitur vñ numero cū illucita ut nihil vñ sit extra aliquid alterius et ideo manent eodem numero in actu toto tempore quāvis aliquid resoluatur ab eis et aliqd adueniat.

Videtur autem vñde naturaliter habent hoc ad quod sit motuum et eribeat virtutem: opera autem motus pulsio et tractio: qd re oportet organū augeri posse et derivari: talis autē est spiritus et natura: etenim sine violētia correpta et tracta: et pulsiua ppter eandem cām: et habet grauitatem ad ignea: et leuitatem ad contraria.

Deinde cū dicit. Videtur autem bene ponit secundam rationem ad probandū quod spiritus est mouens organice et diuiditur in duas. in prima ponit rationem. in secunda declarat quodam accipit in ea ibi. oportet autē qd futurus est. in prima dicit quod mouens organice in animalibus naturaliter debet esse tale vñ bene possit moueri a mouente principali et qd beat virtutem mouendi aialia

de facili & sine violentia motus autem quo mouetur animalia motu progressiuo est motus pulsus et tactus. in motu autem pulsus oportet quod mouens impellat se ad illud in motu tactus oportet quod aliud trahat ad se vel ad alium quare manifestum est quod in utroque motu oportet quod mouens organice sit presentem mouenti principali & mobili non mouenti sed autem non potest esse nisi mouens organice possit augeri & minui augeri per rarefactionem minui per ingrossationem tale autem est spiritus. Spiritus enim potest trahi & iterum impelli attrahi & augeri sine violentia propter eandem causam quod habet gravitates & leuitates secundum quod comparatur ad diuersa. Secundum enim quod comparatur ad igneam & leuiam gravitatem habet in quantum in ipso virtute manent corpora grauiora & potest ingrossare. secundum autem quod comparatur ad contrariam ut ad grauiam leuitatem habet quod leuia manent in ipso virtute & potest rarefieri quare manifestum est quod spiritus potest augeri & minui & sic habet potentias per quas potest moueri et impelli ab alio & virtutes per quas potest mouere & facili. Si igitur tale est mouens organicum manifestum est quod spiritus est mouens organicum in animalibus.

Oportet autem quod futurum est mouere non alteratione tale esse: obtinent enim secundum excessum naturalia corpora inuicem leue quidem deorsum a grauiori deuiatum: graue autem sursum a leuiori. Quia quidem igitur mouet mota parte anime dictum est: & propter quam causam.

Deinde cum dicit. Oportet autem quod futurum est manifestum quodam dictum. dictum est enim quod spiritus potest augeri & minui: quod habet gravitates et leuitates declarat quod habet ista. & dicit quod illud quod mouet organicum in animalibus deest tale. scilicet graue & leue non alteratione. scilicet solum: sed compositione. contingit enim quod aliquid per alterationem est graue ut ignis potest ingrossari a frigido & sic gravitatem habet: sed non ut ignis & naturaliter sed violenter. Similiter aer rarefieri ut si calefiat potest etiam similiter habere leuitates. similiter spiritus gravitatem potest habere per alterationem: ut si ingrossetur et in frigidetur & leuitatem si rarefiat & calefiat: sed non solum gravitatem habet isto modo: sed habet hoc ex compositione. Si enim solum secundum alterationes gravitates haberet & leuitatem non posset sine violentia contrahi & rarefieri videmus enim quod illa que solius alteratione sunt grauiora vel leuiora continere se inuicem violenter ut leue a grauiori detinetur deorsum: graue a leuiori sursum. Si ergo spiritus sine violentia potest ingrossari & rarefieri & extendi & remitti manifestum est quod non solum alteratione est & grauius & leuius: sed compositione tunc recapitulat & dicit. Quod in qua parte anima existens mouet corpus & propter quam causam dictum est.

Restumandum autem constare animal quodammodo civitates bene legibus rectam. In civitate enim quando semel stabilitus fuerit ordo nihil opus est separato monacho quem oportet adesse per singula eorum que sunt: sed ipse quilibet facit que ipsius ut ordinatum est: fit hoc post hoc propter consuetudinem. In animalibus autem idem hoc propter naturam fit: & quia natum est iniquitatem sic constantium facere proprium opus: ut nihil opus sit in unoquoque esse animam. Sed in quodam principio corporis existente alia quidem vivere eo quod ad nata sunt: facere autem proprium opus propter naturam.

Restumandum autem. postquam de principijs & modo motus qui fit in animalibus in ista comparatur motus qui sunt in animali ab anima moribus eorum qui sunt in civitate a monarcha parans animam civitati & motus animalis moribus eorum in civitate anima que est causa motuum in animalibus ad monarcham civitatem qui est causa motuum qui sunt in ipsa ad determinandum illud quod dicit prius animam existere in aliqua parte & principaliter mouere totum corpus & dividitur in duas partes. in prima facit quod est dictum. in secunda recapitulat ibi. Quod quidem ergo in prima dicit quod existit mandatum est qualiter animal quod mouet motu progressiuo se habet sicut civitas bene constituta & legibus ordinata. Sicut enim civitas composita est ex partibus habentibus ordinem ad inuicem ad aliquid unum & sic in civitate omnes partes recipiunt virtutes operandi & modum ab aliquo uno & bonum suum ordinant in bonum illius sic est in anima omnes partes virtutes & modum operandi accipiunt ab aliquo uno & bonum suum ordinant in bonum illius. Sic autem videmus in civitate quod quando ordo politie semel bene stabilitus est legem vel consuetudinem non oportet quod in operando cuiuslibet civis sit semper presentis monarcha secundum substantiam: sed quilibet facit que ad ipsius pertinent & secundum quod ordinatum est: & unum sit post aliud propter consuetudinem vel legem. Similiter in animalibus contingit. Cum enim constitutum est secundum omnes suas partes tunc quilibet pars nunc comparatur secundum quod nata est operari nec necesse est animam esse presentem cuilibet parti corporis sed presentem est uni parti. alie autem nate sunt vivere eo quod coniuncte sunt vel ad nate illi parti in qua est anima. operatur enim quilibet pars propositum opus propter naturam non consuetudinem. Sed est intelligendum quod si anima consideretur secundum substantiam suam sic est in toto corpore & in qualibet parte actuali & perfectio substantialis eorum quauis principaliter in una parte. scilicet in corde vel proportionali sibi & sic non loquitur hic philosophus de ipsa. Si autem consideret secundum virtutem motuam sic est in principali animae parte & illa etiam mouet alias mediante spiritu. Et sic intelligendum est quod hoc est quod dicit philosophus. Sed in quodam principio existente corporeis alia quidem vivere & vivere re operatur permouere.

Quomodo quidem igitur mouentur voluntariis motibus animalia: & propter quas causas dictum est. Deinde cum dicit. Quomodo quidem igitur recapitulat & dicit quod quomodo animalia mouentur motibus voluntariis & propter quas causas dictum est. Mouentur autem & in aliquibus in voluntariis quedam partium: plurimis autem non voluntariis. Dico autem in voluntarios: ut puta eum qui cordis & cum qui pendendi multotiens enim apparere aliquo: non

tamen iubente intellectu mouentur. Non voluntarios autem ut puta somnum et vigiliam et respirationem et quicunque alij tales sunt: nullius enim horum diu simpliciter et neque fantasia: neque appetitus.

Deinde cum dicit. Mouentur autem et aliquibus postquam philosophus determinauit de causis motus voluntarij. determinat de causis motus inuoluntarij: et diuiditur in duas. in prima ponit intentum suum. in secunda probat ibi. Sed quoniam necesse. in prima dicit quod sicut animalia mouentur motibus voluntarijs sic contingat ipsam moueri motibus inuoluntarijs et motibus non voluntarijs et pluribus non voluntarijs mouetur quod voluntarijs et exponit qui sunt motus voluntarij et non voluntarij dicens quod motus voluntarij sunt motus qui sunt per sensum vel per imaginationem. inuoluntarij autem sunt a natura: sicut non mediante appetitu animali vel intellectu: sicut naturali magis sicut in intellectu: sicut in genitibus. Contingit enim apparente aliquo delectabili vel tristabili moueri cor vel caput: hoc contra imperium rationis et intellectus et huiusmodi motus inuoluntarij est: quod sit contra imperium voluntatis. Motus vero non voluntarij sunt sicut somnus et vigilia et inspiratio: et similes isti sunt non voluntarij: quia fantasia simpliciter non est diu aliquis istorum. Similiter nec appetitus et dicit simpliciter quia fantasia aliquo modo diu est et non diu inuoluntarij nisi quod sunt contra imperium rationis vel voluntatis.

Sed quoniam necesse alterari naturali alteratione animalia: alteratis autem partibus hec quidem augeri: hec autem decrementum pati: ut iam moueantur et permuteantur naturae haberi permutationibus inuicem. Causae autem motus caliditas et frigiditas quae de foris et intus existentes naturales: et praeter rationem vias facti motus dictarum partium alteratione incidente sunt. Intellectus enim et fantasia sicut dictum est prius factiua passionum afferunt species. in factiua afferunt. Deinde cum dicit. Sed quoniam necesse assignat causam huius motus inuoluntarij et primo facit hoc. secundo recapitulat ibi de partibus quod sunt. Adhuc prima in duas. primo assignat causas motus inuoluntarij. secundo modum huius motus ibi. motus autem adhuc circa primum. duo facit. primo assignat causam huius motus. secundo declarat quare partes maxime mouentur isto motu ibi. maxime autem partem. in prima dicit quod animalia mouentur motibus inuoluntarijs quod necesse est animalia et partes animalium cum sint corpora naturalia alterari quibusdam alterationibus naturalibus ab intrinseco vel a continere alteratis autem partibus animalis necesse est quidam dilatari et augeri quosdam diminui et refrigi et hoc finem spiritus ingrossatur vel rarefit ita ut moueantur ab inuicem permutationibus quibus nate sunt moueri. Causa autem huiusmodi alterationum et transmutationum sunt caliditas et frigiditas potentis et caliditas et frigiditas intrinsecae et naturales. Si. n. continens fuerit calidum vel frigidum calefit vel frigefacit coeuentum. Similiter calidum intrinsecum

naturale et frigidum alterat corpus et tunc contingit partes alterare non iubente intellectu quia ratione mouentur quaedam partes sicut puchedeu incidere tali alterante ab exteriori vel ab interiori. Incidit autem interiorius alterans per intellectus vel fantasia. intellectus enim et fantasia afferunt species rerum. species autem calidi virtutem habet calidus quia effectus calidi virtutem habet calidus. Species autem calidi intellectus vel imaginata effectus est calidus. i. et actus habet virtutes calefaciendi. Similiter species frigidi virtutem habet infrigidandi corpus cum sit effectus ipsius.

Maxime autem partium he faciant notabiliter propter velut animal etranque separatam esse partem. Huius autem causa quia habent humiditatem vitalem. Et quidem igitur manifestum propter quam causam principia enim habent sensum. pars autem genitalis: quia talis est signum: etenim erit ex ipsa velut aial quoddam spermatis virtus.

Deinde cum dicit. Maxime autem declarat quod licet quaedam partes maxime mouentur isto motu inuoluntario et dicit quod inter omnes partes corporis ille quae maxime notabiliter mouentur isto motu sunt cor et genitalia. Et causa huius est: quia vitraque pars est velut aial separatam habens humiditatem vitalem. Et quidem quia in corde est primus principium sensum et ad ipsum terminantur alterationes eorum. animal autem habet humiditatem vitalem hoc est spiritum plantatum: et ideo cor cum sit velut aial habet tale humiditatem. talis autem humiditas est mobilis de facili a natura ut dictum est prius propter quod de facili mouetur. Sic igitur apparet propter ad cor mouetur isto motu et propter quam causam sunt genitalis pars mouetur isto motu quod est velut aial separatam quod huiusmodi figuratum est aialis quod ab huiusmodi modi parte erit sperma quod habet virtutem aialis et oportet quod habeat humiditatem vitalem quae bene moueat sicut dictum est et ideo huiusmodi pars nata est moueri motu inuoluntario.

Adnotum autem principia a partibus: et partibus a principio rationabiliter eueniunt: et adinueniuntur sic pertingunt.

Deinde cum dicit. Motus autem dat modum motus animalibus et primo facit hoc. secundo soluit questionem quandam quae posset fieri ibi. quod autem quicquid in principio facit. primo proponit intentum suum. secundo manifestat ibi. oportet enim intelligere. in prima dicit quod rationabiliter motus sit a partibus ad principium quicquid a principio ad partes quicquid a parte ad partem ita quod motus quicquid incipit ab una parte et tendit in aliam partem vel eandem.

Oportet enim intelligere. a. principium motus igitur finem unumquodque elementum inscripro ad principium pertingunt: et a principio moto et permutatione: quoniam multa virtute est principium quidem ipsius. b. ad b. quod autem ipsius. g. a. d. g. quod autem amboz ad ambo. a. b. autem ad g. propter. a. b. quidem ad a. venire ut ad principium ab a. autem ad g. ut a principio.

C Deinde cū dicit. Oportet. n. intelligere manifestat. ppositū suū i terminis ⁊ dicit sic. a. primū principū motus. f. cor. b. ⁊. g. sicut due ptes ut puta sit. b. visus ⁊. g. auditus ita q. describat vn⁹ triangul⁹ et. a. sit i cono ipsius. b. ⁊. g. i extremitatib⁹ basitunc manifestū est q. motus ipsius. b. ⁊. ipsius. g. i. visus ⁊. auditus ad principū pringūt. f. ad. a. i. ad cor. alterationes. n. sensū exterior terminant ad cor. ⁊. id sacra alteratōe i sensū visus ⁊. auditus pertingit vsqz ad cor. huiusmodi alteratio. Sūl⁹ motus ⁊. trāsmutatio facta i corde pringūt ad visū ⁊. auditū. Cū. n. cor. alterat alterant partes exteriores. Sūl⁹ cōtingit motū ab eodē venire in idē vt visū ad visū vel. a. g. ad. g. i. ab auditu ad auditū. Cum eim alterat visus huiusmodi alteratio puenit ad cor. et altatō cor. iterū alterat visus ad magis spiritū dū vel min⁹. Sūl⁹ alterato auditu alterat cor. quo alterato. iterū alterat auditus ad magis ⁊. minus audiendū. iterū potest motus pringere ab vno sensu ad aliū sensū vt a visū ad auditū ⁊. hoc sic cū alteratur visus pringit alterari cor. cor. alterato alteratur auditus ad audiendū ⁊. sic pertingit motus a visū ad auditū. Sūl⁹ pot fieri eōuerfō. Cū audit⁹ alterat. altat cor. cor. alterato altat visus ad videndū. Sic igit apparet q. motus pot pringere ab vno sensu ad aliū ⁊. eōuerfō ⁊. ab vno sensu ad cor ⁊. eōuerfō. ⁊. iterū ab eodē in idē pot fieri.

Quod aut quādoqz quidē eadē itelligentibus sit motus: qui ppter rationem i partibus: quando autēz nō causa quādoqz quidē inesse passiuas materiā: quādoqz autēz non tantam aut talē. De partibus quidem igit vniuersisqz animalibus ⁊. de anima: adhuc autem de sensu ⁊. somno ⁊. memoria ⁊. communī motu diximus cum causis: reliquos autēz de generatione dicere.

C Deinde cū dicit. Qd aut qnqz eadē soluit qnē quandā que posset fieri. cōtingit. n. aliqñ q. idē apprehendend⁹ sit motus pringit qnqz q. nō. Sicut enīz aliqñ aliqz pte delectabili vel tristabili non mouet. aliqñ pte delectabili vnus mouet. alī. n. nō. ⁊. posset aliquis querere ppter quā cāz hoc est et soluit dicens q. cā ppter quā eadē itelligentib⁹ qnqz sit motus aliqñ nō est q. ad motū nō soluz regrit appetit⁹ q. mouet ⁊. dispositio ei⁹ q. mouet ⁊. id f3 diuersitate eius q. mouet sequit diuersitas motus aliquādo. n. subiectū est dispositū ad motū ⁊. tunc presente delectabili mouet aial ⁊. fm q. magis ē dispositū magis ⁊. citi⁹ mouet ita q. fm maiorē ⁊. minorem dispositionē sequit maior motus vel minor. si aut nō fuerit subiectū dispositū ad motū nō mouet presente delectabili. cōtingit aut q. vn⁹ aliqñ dispositus est ad motū ⁊. alter non ⁊. tunc presente eodem delectabili vn⁹ mouebit alter non. iterū cōtingit q. vnus ⁊. idēz aliqñ disponitur ad motū aliqñ non ⁊. ideo pte eodēz delectabili aliqñ mouet aliqñ non. Deinde cū dicit. De pibus quidē igitur recapitulat ⁊. dicit q. dictū est de pibus cuiuslibet aialis sicut in libro de aialibus dictū ē ⁊. d. aia dictū ē de sensibus ⁊. sensibilibus ipsis ⁊. de memoria ⁊. reminiscētia. iterū dictū est de causis motus aialis ⁊. hoc i vli consequenter dicendū est de generatione animalium.

Explicit expositio lib. 8. mo. aia. f3 san. tho. 8. ag.

Incipit expositio sup libū de longitudine ⁊. breuitate fm sanctū thomā de aquino.

Eo autem qd est hoc quidem esse longe vite animalis: hoc autem breuitas vite: ⁊. de vite totaliter longitudine ⁊. breuitate considerandum causas.

Item scribitur quarto ⁊. sexto meth. eiusdem scientie est cōsiderat subiectū ⁊. per se passiones illius subiecti sicut ⁊. primi pbi est cōsiderare ens fm q. ens ⁊. passiones per se entis secundū q. ens est ⁊. ratio huius pot esse qm scientia est habit⁹ pclusōis sūl⁹ demonstratiui. Nullis aut demonstratiuis pcludit passionē d. sbo p. cām proximā ⁊. mediā ⁊. ideo sciaz oportet cōsiderare sōm ⁊. passiones illius. In scia aut naturali pōderat ens mobile. ideo oportet pōderari i scia nāli passiones entis mobilis fm. q. mobile ē. Corpus aut aiatum est ens mobile q. h3 i se principū motus. id naturalis pōderare h3 corpus aiatū ⁊. ea que debent componi aiatū fm q. huiusmodi passiones corporis aiatū diuersificant f3 diuersos grad⁹ vniētū. alie. n. sūt passiones aiatū vt aiatū ē: ⁊. alie aiatū fm q. sensitiuū ⁊. alie fm q. alia huiusmodi grad⁹ aut videntū sunt qtuor. qdā. n. vūetia sunt solū aia vegetatiua quedā aut vegetatiua et sensitiua. imobilia tñ fm locū sicut sunt bruta ipsefecta quedā sunt que vūit vita vegetatiua ⁊. sensitiua ⁊. mobilia sunt fm locū vt bruta pfecta. quedā autē cū h3 sunt intellectuales vt boies ⁊. cū hoc sunt diuerse pōnes corporis aiatū quedā. n. sunt passiones corporis aiatū fm q. vūit vita vegetatiua quedā fm q. vūit vegetatiua ⁊. sensitiua que fm q. principat motus fm locū quedā est passio aiatū fm q. principat rōnē ⁊. est intelligere q. fm q. huius non est de cōsideratiōe naturalis passiones corporis aiatū fm q. mobile est moueri ⁊. de talib⁹ pōderat pbs i lib. de motib⁹ aialis ⁊. i lib. de pgressu. In libro. n. de motu aialis cōsiderat de pibus aptis ad motū mediātib⁹ quib⁹ aial mouet de passionib⁹ vero que se quāt corpus aiatū fm aiaz sensitiuū determinatur i libro de sensu ⁊. sensato ⁊. de somno ⁊. vigilia ⁊. de memoria ⁊. reminiscētia passiones vero q sequunt corpus aiatū fm q. huiusmodi sunt proprie mors et vita ⁊. longitudo ⁊. breuitas vite ⁊. alie que coordinant ad istas fm. n. pte: aie vegetatiua primo vūit aiatū fm q. dicit aristo. primo de generatione aialis q. embrio prius vita plante vūit q. vita aialis ⁊. tales passiones sunt sanitas ⁊. egritudo sanitas enī bona est dispositio ad vitā ⁊. egritudo mala dispositio tales sunt sūl⁹ nutrimentū ⁊. nutribile d. morte ⁊. vita in quo determinat de inspiratione ⁊. respiratione que sunt necessaria ad vitā in quibusdā ⁊. de iuuentute ⁊. senectute que diuersificant vitam ⁊. de istis insimul: q. fere easdē cās hnt de sanitate aut ⁊. egritudine in libro separato sūl⁹ de nutrimento ⁊. nutribili qui libi nōdū peruenerūt ad nos d. causis vero longitudinis ⁊. breuitatis vite in isto libro cōsideratur. Cōsiderat enīz ppter quā cāz qdaz sunt longioris vite quedā aut breuioris. diuiduntur autem liber iste in problemū ⁊. erectiones. scda ibi: sunt autē humana prima diuiduntur i ptes. tres. in prima dat intentiones suā. in secunda dat modū

De longitudine et breuitate.

precedendi ibi. Principium autem generationis. in tertia dat ordinem huius doctrine ad quasdam alias partes scientie naturalis ibi. de somno quod igitur. i. prima intelligendum est quod cum consideratio effectus dependeat ex consideratione cause et principiorum consideratione de longitudine et breuitate vite oportet considerare eas et principijs longitudinis et breuitatis vite. id dicitur quod nobis considerantibus longitudinem et breuitatem vite. Considerandum est propter quod cum quedam animalia sunt longioris vite et propter quod cum quedam sunt breuioris: longioris sicut elephas et homo breuioris sicut sunt animalia quorum produm non est nisi unus mensis et alia quorum vnus dies notabilis tantum et vix considerandum est cum longitudinis et breuitatis vite quod dicitur propter placentas quas quedam sunt longioris vite: quedam breuioris quas eas assignabit.

Principium autem considerationis necessarium post ex eo quod est dubitare de istis. Deinde cum dicitur. Principium autem considerationis dat modum considerandi. et diuidit in duas partes. in prima dat modum considerandi. in secunda dat eas huius ibi. Non enim palam. in prima dicitur quod cum in his que sunt manifesta. precedentia sit et manifestis. et primo dubitando volentibus considerare eas et longitudinis et breuitatis vite. primo precedentia est dubitando.

Non enim est palam vtrum alterum: aut idem causa omnibus animalibus et plantis eius quod est: hec quidem esse longe vite: hec autem breuis: et plantarum has quidem pauci temporis: has autem multum durabilem habere vitam.

Deinde cum dicitur. Non enim palam assignat causam huius. et diuidit in duas secundum duas causas quas assignat. secunda ibi. Adhuc autem vtrum eadem. in prima dicitur in his que sunt manifesta nobis rationabile est procedere dubitando: sed manifesta est nobis causa longitudinis et breuitatis vite i. videntibus ergo in hac precedentia est primo dubitando minore. declarat dicentes quod rationabile est procedere dubitando: quod non est manifestum: vtrum propter eandem causam oia que sunt longioris vite sunt longioris vite: nec similiter est manifestum vtrum propter eandem causam omnia que sunt breuioris vite sunt breuioris vite similiter in plantis non est manifestum vtrum propter eandem causam sunt breuioris vite et alia longioris.

Adhuc autem vtrum eadem que longe vite: et que secundum naturam sana natura constantium: aut separata sunt. Et quod breuis vite et langorosum. aut secundum quosdam quidam langores appropinquant langorosa secundum naturam corpora his que breuis vite: secundum quosdam autem nihil prohibet langorosos esse longe vite existentes.

Deinde cum dicitur. Adhuc autem assignat causam aliam precedentia dubitando et posset esse declaratio minoris perfecta et dicitur quod rationabile est procedere dubitando quod manifestum est vtrum eadem sunt animalia sanata et que sunt longioris vite: aut alia sunt sanata et alia que longioris vite aut sicut alii egrotantia que tamen sunt longioris vite.

De somno quidem igitur et vigilia dictum est prius. De vita autem et morte dicendum

est posterius. Similiter autem de langore et sanitate quantum adiacet naturali philosophie. Nunc autem de causa eius quod est: hoc quidem esse longe vite: hoc autem breuis vite: sicut dictum est prius considerandum.

Deinde cum dicitur. De somno quidem igitur dat ordinem istius prius ad quasdam alias partes scientie naturalis i. libro. n. de somno et vigilia et sensu et sensato dicitur de istis passionibus dicendum est: id dicitur quod de somno et vigilia dictum est prius in libro de somno. De vita autem et morte dicendum est posterius et similiter de sanitate et egritudine: hoc quod pertinet ad naturales: et ideo dico hoc quia considerare eas sanitaris et egritudinis in vniuersali pertinet ad vniuersales: sed i. particulari pertinet ad medicum. Nunc vero dicendum est de causis longitudinis et breuitatis vite sicut prius dictum est.

Sunt autem habentia differentiam hanc tota ad tota genera et eorum que sub vna specie altera ad altera. Dico autem secundum genus quidem differre: ut hominem ad equum: longioris enim vite genus hominum quod quod equorum. Secundum speciem autem hominem ad hominem. Sunt enim et homines: bi quidem longe vite: bi autem breuis vite: alteri secundum altera loca distantes. Que quidem enim et calidis gentibus longioris vite. Que autem in frigidis breuioris vite: et habitantium autem eundem locum differunt. Similiter aliqui qui hac differentia adiungunt.

Deinde cum dicitur. sunt autem humana persequitur de causis longitudinis et breuitatis vite et diuiditur i. partes duas. i. prima permittit duas differentias videntibus i. longitudine et breuitate vite animalium. i. secunda inquit de causis et principijs ipsorum ibi. oportet autem accipere. in prima dat duas varias animalium i. longitudine et breuitate vite et dicitur quod animalia in longitudine et breuitate vite differunt et hoc duabus differentis. Queda enim sunt animalia que secundum totam suam speciem sunt longioris vite quam animalia alterius speciei ut homo secundum totam suam speciem vel secundum totam suam speciem longioris vite est quam equus appellatur ibi. genus species. alia sunt animalia que sunt longioris vite quam quedam animalia eiusdem speciei ut quidam homines sunt longioris vite quam alii et hoc propter duas causas contingere potest quas vna est diversitas complexionis. Alia autem diversitas regionis. Illi enim qui morantur in calida et humida regione vel repata sunt longioris vite quam illi qui habitant i. frigida. Inter contingit quod homines quidem sunt longioris vite quam breuioris et causa huius est diversitas complexionis. Illi enim qui sunt sanguinei longioris vite quam sunt calidi et humidi. Alia autem fiat per calidum et humidum et melancholicum sunt breuioris vite.

Oportet autem accipere quid facile in natura corruptibile constantibus: et quid quod non facile corruptibile. Oportet autem accipere. Inquit de causis longitudinis et breuitatis vite. et diuiditur in duas. in prima determinat de causis longitudinis et breuitatis vite dubitando. in secunda determinat secundum veritatem ibi. erunt autem ad

buc. prima in duas. in prima inquirit eas corruptio-
nis. in pa mouet quandaz dubitationē ibi. forte aut.
pma diuidit i duas. i pma pmitit itionē suā. i pa
psequit ibi. ignis. i pma itelligendū q mors cor-
ruptio quedā est ideo uolentē piderare de cāis lōgi-
tudinis t breuitatis vite oportet piderare qd cor-
ruptibile t quid facile corruptibile t quid difficile
corruptibile.

Ignis t aqua t his cognata nō habētia
eandē virtutes existunt generationis t cor-
ruptōis causa alijs. Itaqz t quelibet alioz
ex his entia t pstituta picipare horz nām.
C Deinde cū dicit. Ignis psequit t diuidit ipar-
tes duas. in prima assignat cām corruptōis in his
que sū natura sunt. secūdo in his que sū fm artē
ibi. rationale quecūqz. i pma dicit q ignis t aq
t aer t terra cūz nō habeant eandē virtutē q ignis
petrarat aque in vitraz qūrate t aqua terre. iterū
q materia hnt ipsa sunt cā corruptōis in alijs pp
qd rationale est q illa que pponunt ex istis sunt
corruptibilia sed mixta sunt hui⁹ qre tē.

Rationabile aut. Quicūqz quidē ppo-
sita ex multis sunt vt domus.

C Deinde cū dicit. rōnabile aut ostendit eas cor-
ruptōis in artificialibus t dicit q rōnale est qūqz
cōposita sunt ex multis sunt corruptibilia t nō solum
mixta sed t alia vt domus t ratio huius est q ppo-
sita ex aliquibus resoluitur i ea ex quibz pponitur.

De his quidē igitur altera ratio. Sunt
eniz t pprie corruptiones multis existētia:
vt scientia sanitas t egritudo. hec enim cor-
rumpunt etiā nō corruptis suis suscepimus
sed saluatis: t ignorātie quidē corruptio re-
miniscentia t eruditio. Scientie autēz obli-
tio t deceptio. Secūda accidens autē cō-
sequunt naturalibus que alioz corruptio-
nes. Corruptus eniz animalibus corrupun-
tur t scientia t sanitas que in animalibus.
C Deinde cū dicit. De alijs quid igit tē. assignat
cām corruptōis in simplicibz. et diuiditur in pres-
duas. In prima facit qd dictū est. In secūda infert
correlatiū. secūda ibi. ppter qd de aia. in prima di-
cit q in alijs mixtis est alia cā generationis t cor-
ruptōis. sunt. n. aliqz forme que habent aliā cor-
ruptōis: qz sic corruptio eoz in quibz sunt sicut ignis
corruptur duplt nō corrupto subiecto in quo ē vno
modo per eruditionē. alio modo per reminiscentia.
scilicet scia t sanitas t egritudo corrupunt salua-
tis subiectis in quibus sunt scientia quidē per obli-
tiones t quādo delect spēs i aia. Alio modo p igno-
rantia dispositōis. alio modo corrupunt p accides
per corruptionē eoz in quibus sunt. corrupto cim-
aiati corrupitur sanitas que est in eo vel egritudo:
vel scia t in hoc tangit az. duplicem modū cor-
ruptōis talium formarū quoz vna est a petario.
alio alijs est per corruptionem stoz quibus sunt.

Propter quod de anima rationalitur
quis vtiqz ex his. Si enim est non a natu-
ra: sed quēadmodū scientia in anima: sic et
anima in corpore: erit vtiqz ipsius t alia cor-
ruptio preter corruptiones qua corrupitur

corrupto corpore. Itaqz quoniam non vi-
detur talis existēs: t aliter vtiqz habebit ad
corporis corruptionem.

C Deinde cū dicit. ppter qd t de aia infert cor-
relatiū qz dixerat q sanitas que forma est quedam
est aliā hz corruptōis a corruptione qua corrupit
corrupto corpore dicit q cū sit forma quedā ratio-
nabiliter dubitabit aliquis. si. n. aia nō sit nāe subiecti
ens sed sit sic in corpore sicut scientia i aia. erit ipi⁹
alia corruptio aie q illa qua corrupitur corrupto
corpore. itē q manifestū est q aliter se hz ad cor-
pus qz scientia ad aiam itelligendū q aut pbus lo-
quitur de aia sententia t vegetatiua aut de intelle-
ctiua. si primo modo manifestum est q corrupitur
corrupto corpe t nō aliter corrupitur: ideo alio mo-
do se habet aia ad corpus qz scientia ad animā: quia
scientia se habet ad aiaz nō sicut act⁹ secūdo: nō scia
pōt hēre aliā corruptōis t generationē pter gene-
rationes t corruptionē corporis: ideo si loquit⁹ d aia
vegetatiua t sententia rōnabiliter loquit⁹ de aia ve-
geratiua t sententia. si loquat⁹ de intellectu non pōt
esse verā qz ille simplici est corruptibilis nec ipse lo-
quitur de intellectu: qz dicit. Si. n. non existens nā
intellect⁹ aut natura est fm se.

Fortē autem vtiqz quis dubitabit ratio-
nabiliter vtiqz est: vt incorruptibile erit qd
corruptibile: vbi ignis sursum: vbi non est
contrarium. Corruptunt enim qui quidē
inexistunt contrarijs secūda accidens: eo
q illa corrupuntur. Inexistunt enim con-
traria ab inuicem. Secūda accidens autē
nihil contrariū: in substantijs corrupitur
propter de nullo subiecto predicari substantia-
tiam. Quare cui non est contrarium: t vbi
nō est: impossibile vtiqz erit corrupti. Quid
enim erit corruptus: si a contrarijs quidēz
corrupti accidit solis: hoc enim non existit:
aut totaliter aut hic.

C Deinde cū dicit. forte autem vtiqz postqz de-
clarauit que sunt cō corruptōis i mixtis t i simplici-
bus in parte ista mouet quandā dubitationē t eam
dissoluit t diuidit in partes tres. In prima mouet
dubitationē. In secūda arguit ad partem vnam
ibi. corrupitur enim. In tertia soluit ibi. aut hoc. sic
in prima dicit q circa ea que dicta sunt dubitabit
aliquis t hoc rōnabiliter vtiqz cōtingat esse aliqz
locum in quo qd est corruptibile fm naturā suā
nō possit corrupti ppter similitudine dispositionē sic ignis
q de nā sua corruptibilē possit i cōcano orbis lune
sit ibi incorruptibil vbi nō vī hēe sūm t rō dubitatio
nis pōt ē: qz si nihil corrupit nisi a sūo si corp⁹ cor-
ruptibile s: nāz suā i aliq loco nō hēat sūm vī q in
illo nō possit corrupti. C Deinde cū dicit. corrupit
n. arguit ad vnā ptes dubitatis. t pmo assumit q
qūqz sunt sūm ipsa corrupunt: t iō p corruptionē
sūm corrupunt q sūm istit. illd aut qd ē sūm duo-
rū sūm p accēs nō corrupit: qz qd corrupit habet
sūm qd ē i potētia ad illd pncipiū sūm nō bz sūm: et
iō pimum sūm duoz sūm nō corrupit s: accēs. di-
co aut fm accēs ita q corruptio intrat sūm ei⁹: sed
aut sicut dicim⁹ naturā corrupi quātū aliqd in ipsa
corrupt⁹ ex his accipit hoc q sūa s: se corrupunt.

Illa autē que sunt ipsi sū accēti q̄ ergo nō hz p̄rū
et vbi nō hz nō corūp̄it autē ibi. simpli nō pōt corūp̄
p̄rū nō pōt esse corūp̄ens ibi aut nō est: corūp̄ens
cū corūp̄io solū fiat a p̄rio: et ibi nō sit p̄rū: s̄ ignis
in sup̄iori loco nō hz p̄rū. ergo ignis ibi simplici
ter erit corūp̄ibilis.

Aut hoc siquidē verū est: sic autē nō.

C Deinde cū dicit. Aut hoc siquidē verū soluit
dubitacionē: et diuidit in p̄s duas. In prima p̄po
nit solutionē suā. In secūda manifestat ibi. Impos
sibile. n. materiā. In prima dicit q̄ corpus corūp̄
tibile sū naturā suā ē corūp̄ibile in aliquo lo
co p̄pter similitudinē dispositionē. vno modo verū ē. alio
modo nō falsū quidē est esse corūp̄ibile simplici
ter verū est autē esse corūp̄ibile. i. de facili corūp̄
tibile. in corūp̄ibile. n. dicit dūm aut oīo est non
corūp̄ibile aut q̄ nō de facili.

**Impossibile enīz materiāz habēti nō erit
stere aliquid contrariū. Omnino quidē
enīz inesse calidū aut rectū cōtingit. Omne
autē esse impossibile aut calidū aut rectū
aut albū. Erunt. n. passiones septe.**

C Deinde cū dicit. Impossibile. n. manifestat suā
solutionē: et diuidit in duas. In prima p̄e declarat
q̄ illud qd est corūp̄ibile ē naturā suā nō pōt esse
corūp̄ibile simplici. In secūda ostendit quō pōt
esse corūp̄ibile. i. nō de facili corūp̄ibile ibi p̄o
pter qd et t̄rāposita. in p̄ma p̄mo facit qd dicitur ē.
in secūda infert correlariū ibi. p̄pter qd oīa. in p̄ma
duo facit. p̄mo p̄bat q̄ omne habēs materiā hz cō
trariū necessariū. scdō ex hoc p̄cludit q̄ omne corūp̄
tibile de necessitate corūp̄et ibi. si igit̄ quādo in
p̄mo dicit q̄ impossibile est id qd habet materiā nō
habere aliquo modo p̄rū et ratio p̄hūsus est. p̄rariū
necessariū inest alicui nature subiecte. Natura autē
subiecta potētia est ad duo cōtraria. Inter sū possi
bile est id p̄rariū inesse nāe subiecte ē: quālibet ex
parte et possibile ē aliquid ēē calidū oīo vel rectū:
sed impossibile est ēē ens esse calidū aut rectū. in hoc
enīz esset frigidū aut curū hoc est cōtrariū eius: si
nihil esset eis cōtrariū nō t̄rāmutarentur nisi t̄rā
mutaret a formis oppositis sepe a materia hoc
autē est impossibile: q̄ cū iste passiones calidū et hūmi
dum immediate t̄rāsmutent a formis et accidentib⁹
que sunt immediata p̄ncipia alteraciōis sequit̄ q̄ pas
siones siue accidentia erunt sepe a materia qd ē
possibile ergo impossibile est omne ens esse calidū
aut rectū ergo oportet aliquid aliū esse frigidū aut
curū: quare manifestū est q̄ omne habens mani
festum contrariū habet.

**Si igitur quando simul fuerint factiū
et passiuū: hoc quidēz semper facit: hoc au
tem patitur impossibile nō p̄mutare. Adhuc
si necesse superflū facere. superflū autem
contrariū: ex contrario enim semper per
mutatio. superflū autem reliquis p̄rioris.**
C Deinde cū dicit. Si igitur q̄ ex hoc p̄bat q̄
omne corūp̄ibile de necessitate corūp̄et. et habet
duas partes. In prima sup̄posita ista p̄tione q̄ oē
habens materiā habet cōtrariū. p̄bat qd est hīs
materiāz est corūp̄ibile. s̄ qd corūp̄ibile vbi cū
q̄ ponat necessariū corūp̄et ibi. Si autē oē. s. m. d.
sū qd dupliciter p̄bat. s. ibi. adhuc in p̄ma dicit

Adhuc dicitur est q̄ omne habens materiā hz p̄rū.
p̄rū aut p̄rū app̄roximari p̄rio. actiuis autē et pas
siuis p̄rariis app̄roximatis impossibile est ea nō agē
re: sed p̄raria agentia siue patientia impossibile ē nō
p̄mutare quare manifestū est q̄ corūp̄ibile de ne
cessitate corūp̄etur. Deinde cū dicit. adhuc si ne
cesse. arguit hoc idēz secūdo et dicit q̄ idēz rōnabili
ter apparet si sup̄ponamus qd superflū agit i mi
nus et hoc rōnabile est: q̄ superflū aliquo modo
cōtrariū est minori: vel diminuto. cōtrariū autē na
tūm est p̄mutare cōtrariū. ergo manifestū est q̄ cor
ūp̄ibile necessariū corūp̄et: q̄ corūp̄ibile super
flūz habet p̄rariū et subdit q̄ ista ratio non ē alia
a prima sed est aliquid p̄rioris rōnis quoniam super
flū est q̄ accipiat i prima ratiōe et super quo sūm
dabatur et hoc intendit per istas litteras. sup̄flūm
aut relique p̄rioris.

**Si aut omne ex pellit quod actu p̄rariū:
et si hic corūp̄ibile vtiq̄ sic aut non: sed a
cōtinente corūp̄itur: siquidēz sufficiens ex
dictis. Si aut nō sup̄ponere oportet q̄ est
aliquid actu cōtrariū. Et superflū sit: p̄
pter quod et minor flāma cōburitur a multa
secundū accidēs: quia alimentum quod illa
in multo tempore consumit sumum: hoc flā
ma multa cito.**

C Deinde cū dicit. Si aut omne p̄bat q̄ corūp̄i
bile vbi cūq̄ ponat necessariū corūp̄et et dicit q̄
p̄rariū secundū actū corūp̄itū et expulsiū est sū
p̄rariū. Si enīz fuerit p̄rariū formaliter app̄oxi
matūz p̄rario agit et corūp̄it sū p̄rariū et si corūp̄
tibile ponatur in aliquo loco vbi cūq̄ corūp̄et a
suo cōtrario. Si autē p̄sens non fuerit p̄rariū for
maliter: ita q̄ in loco aliquo non habet cōtrariū for
maliter corūp̄et tū a p̄tinente siquidē fuerit cōti
nens ei cōtrariū virtute et meret sufficiens ad cor
ruptionē: et hoc manifestū est ex dictis. Actiua enīz
et passiuā app̄roximata impossibile ē nō agere. ideo si
p̄tens fuerit virtute cōtrariū corūp̄ibile corūp̄it
per ipsum. Si autē p̄tens nō fuerit virtute p̄rium
oportet sup̄ponere qd adhuc formaliter aliquid ex
cellens seu p̄rariū et sic superflū est. id qd est ex
cellens virtute ipm corūp̄ibile iam corūp̄et ipm
vel aliter q̄ cōtrario qd oportet ponere qd sit su
perflū et in aliquo mō contrariū p̄pter qd minor
flāma a maiori corūp̄etur sū accidens eius q̄ bur
dum vel sumus minoris flāme qd erat nutrimentūz
ei in magno tēpore et cōsumebat in multo cōsumit
in paruo a maiori flāma. hūmido aut corūp̄to qd
erat nutrimentū minoris flāme corūp̄it illa flāma.

**Propter qd omnia semp in motu sunt
et sunt aut corūp̄untur. Continens autēz
aut cooperatur: aut operatur: et p̄pter hoc
p̄pter hoc t̄rāposita durabiliora quidem
sunt et paucioris durationis natura: eterna
autem nusquā qui buscūq̄ contraria erunt.
Confestim enim materia contrariū habet:
quare siquidē eius quod vel secundū locūz
permutat. Si autem quātū secundū augmē
tū et decrementū. si aut passiois alterat̄.
C Deinde cū dicit. Propter qd oīa infert ex dictis**

suū correlariū: & dīc q̄ q̄z necessariū ē vbiq̄m q̄z po-
nas corruptibile ad eē s̄ vī formali: vī vīte q̄ cor-
rumpit ut expellit id hīc ē q̄ oīa mālta sunt ī pīnuo
motū & trāsmutatiōe & d̄ vīuētib⁹ manifestū ē hoc:
cūz. n. sunt ex pīuīs q̄ ī ipīs sunt aliq̄ mō vt vīte sal-
tiz sunt aliq̄ mō actia & passiua. iō manifestū ē q̄ ip̄a
sunt cūz pīnuo motū. sūt autē d̄ alijs q̄uis non sūt
ita manifestū. pīnēs vō aliq̄ coopat pīeto aliq̄ p̄
opaf. s. n. pīnēs fuerit sūtis dīpōis nō corrupit
pīetū: s̄ pōt saluat. s. aut fuerit pīu dīpōis dībi-
litat & trāsmutat ad aliā dīpōitiōē & p̄ pīa corū-
pit ip̄m. Deide cū dīcīt. Et p̄ p̄ h̄ trāspōita dēclarat
quō vīx ē q̄ id q̄d ē corruptibile s̄ nāz sūa sūt cor-
ruptibile & est itelligēdū q̄ corruptibile dīob⁹ mōdīs
dī. vno. n. mō dī corruptibile q̄ nullo mō corrup-
bile alio mō dī corruptibile q̄ d̄ facili ē corruptibi-
le: iō dīc q̄ cū pīnēs coopet rei ut s̄ opes s̄ trāsse-
rat res d̄ regiōe ad regiōē erit maioris duratiōis
vī pautiōis s̄ trāsserat ad regiōē pīlis dīpōis
fortificat & pīnat a pīnēte. s. aut trāsserat p̄ pīu
dībitat & alterat & corrupit vt s̄ hō sūt calidū tēpa-
te & trāsserat ad regiōē calidā excellētē extermia-
tur calidū nāle hōis & dīpōit ad corruptionē & ci-
to corrupit s̄ s̄ trāsserat ad regiōē frigidā ex-
cellētē extinguit calidū a frigiditate regiōis. s. aut
ad vīa sibi pīmīle trāsserat difficultē corrupit:
s̄ n̄ p̄ p̄ h̄ etern⁹ erit. Nullus. n. q̄d pīu h̄z etern⁹
ē q̄ corruptibile māz h̄z q̄ at māz h̄z necessariū pīu
um h̄z. tale at corrupit: iō s̄ pīu h̄z aliq̄d pīu
vbi corruptibile ē s̄ vbi. s. vō pīu h̄z s̄z q̄mz trā-
smutabile ē s̄z augmentus & acremētus. s. vō pīu
h̄z s̄m qualitatez alterabile est.

Rurū sit neq̄ maria īcorūphī
liora: equ⁹. n. hōie breuioris vite
neq̄ pua. Epeteia. n. multa ento-
moz: neq̄ plāte totaliter aīali b⁹.
Epeteia. n. q̄dā plātar neq̄ sāguīne hīcia.
Apis. n. durabilior: quorūdā sāguīne ha-
bentū neq̄ er angūia: malachia. n. Epeteia
q̄d er angūia: aut neq̄ q̄ ī terra. Et. n. plāte
epeteia sunt & alia gressibilia: neq̄ q̄ ī mari.
Et enim ibi que breuis vite & ostrakura et
malakia.

Rurū arcumme dīermit d̄ eāis lon-
gitudis & breuitatis vite. et
dīuīdīt ī duas. In pīma remonet q̄dāz q̄
vīdēbant eē cā lōgitudis vite. In p̄a cāt
q̄ ē pīb⁹ sunt cā lōge vite. oīo at. ī pīma dīc q̄ ma-
gnitudo vī s̄ cā lōgioris vite q̄ vīdēt q̄ equ⁹
maior ē q̄ hō. itēz nec paruitas est cā lōge vite q̄
multa aīalia q̄ dīuīdīt sunt Epeteia. ī p̄ānū vīuī seu
p̄par tps duratīa. Itē plāte vī nō sunt longioris
vite q̄ aīalia q̄dā plāte Epeteia. ī duratīa p̄ pīu
tps vī p̄ pīu sūt sūt ita terre nascētīa. iterum
nec hīcia sāguīne sunt longioris vite q̄ nō hīcia
sāguīne. apes. n. lōgioris vite sunt q̄ aliq̄ hīcia
sāguīne q̄ malachia q̄ sunt aīalia mollis teste nō
durāt nī p̄ānū aut aliq̄d breue tps. itē nec illa q̄
sup̄ terrā vīuūt sunt longioris vite q̄ q̄ ī mari q̄
plāte & q̄dā aīalia gressibilia nō durāt nī p̄ annū
aut p̄u tps. itēz nec illa q̄ ī mari vīuūt sunt lon-
gioris vite q̄m q̄ ī terra q̄ ostracodema que sunt
aīalia dure teste malachia que sunt aīalia mollis

teste breuis vite sunt q̄ nō vīuūt nī p̄ annū aut
aliud paruum tempus.

Dio aut lōgissime vite ī plātis sūt vt pal-
ma & cypressus. Et ī sāguīne hīci b⁹ aīali-
bus magis q̄ er angūib⁹: & īgressibilibus
magis q̄ ī aīali b⁹. Quare & cōb nantibus
ī sāguīne hīci b⁹ & gressibilib⁹ q̄ lōgissime
vite aīaliū sūt vt hō & elephas: & vīq̄ q̄ q̄d
maiora vt ad pl⁹ ē dicere miorib⁹ longioris
vite. Et enim alijs accidit his que longioris
vite magnitudo sic dictis.

Deide cū dīc. oīo at enīerāt q̄dā q̄ vt ī plō sūt
cā lōgioris vite & q̄ sūt lōge vite & dīc q̄ iter plāras
palma & cypressus sūt lōgioris vite. vīuīt. n. palma
p̄ quīdēos ānos & iter aīalia ut ī plō q̄ sūt sāguīne
hīcia sūt lōgioris vite quā aīalia nō hīcia sāguī-
ne & gressibilia ut ī plō lōgioris vite sūt q̄ aīa-
lia. & iō s̄ pīu gēn⁹ ita duo gressibilia & sāguīne ha-
bētīa sūt enīem⁹ q̄ aīalia q̄ sūt gressibilia & hīci sā-
guīne sūt lōgioris vite imo lōgissime vīuīt aīaliū
sūt hō & elephas. itēz aīalia q̄ sūt maioris q̄stratis:
vt ī plō lōgioris vite sūt q̄ illa q̄ sūt minoris q̄-
stratis. Mā ī alijs aīaliū ab hōie & elephante q̄cū-
q̄ s̄ maioris lōgioris vite sūt q̄ illa q̄ sūt minoris q̄-
stratis. Mā ī alijs aīaliū itē magnitudo sicut hōie
& elephanti.

Laulaz autē de his omnibus huic vīq̄
quis cōteplabitur.

Deide cūz dīc. Cāz at d̄ hīs. postq̄ p̄b⁹ enīerāt
ut ea q̄ vīdēt eē cā lōgioris vite & dēclarat illa
n̄ eē eīm vī. ī p̄e ista assignat cāz lōgitudis & breui-
tatis vite pīa & vīte. & dīuīdīt ī p̄es duas. pīmo
n. p̄mittit itētiōē sūa. s̄o māfēstāt ibi. os. n. accipe
ī pīma dīc q̄ aīalia sāguīne hīcia & gressibilia sūt
longioris vite q̄ opposita ut ī plibus & sūt maioris
miorib⁹ cāz istoz pōt aliq̄ p̄eplari ex hīs q̄ sequūt

Dz. n. accipe q̄ aīal ē natura humidū & ca-
lidū & vīuere tale. Senect⁹ aut frigidū & sic-
ca: & q̄d mōrīuī. Quidē. n. sic materia cor-
porū exīstentibus hoc calidū & frigidū: & sic
cum & humidum.

Deide cūz dīc. Oportet. n. Accipe dēclarat et
dīuīdīt ī duas: q̄ pīmo dēclarat eīm lōgitudinis &
breuitatis vite ī vī. s̄o ī pīculari ibi. p̄ q̄ totum
pīa ī q̄trūoz. q̄mīoz. n. sūt ex q̄b⁹ aggregat cā lōgi-
tudis & breuitatis vite & s̄z dīuīdīt ī p̄es q̄mīoz.
ī pīma pōt pīuīz. ī p̄a sēcundūz ibi. Nec rurūz. ī ter-
tia tertiūz ibi. nō solūz. ī q̄tra q̄mīz ibi. ē at aliquib⁹.
pīma ī duas. ī pīma p̄mittit duas sūppōes. ī p̄a er il-
lis sūt pīa cāz lōgitudis vite ibi. necesse igit sene-
scētīa. ī pīma dīc q̄ ad dēclarandūz cāz lōgitudis vi-
te: os accipe q̄ oē aīal est calidū & humidū. q̄ at
sūt calidūz hoc apparet. oē. n. vīuēs nutrīmento idī-
get: vnde omnia vīuentia nutrīmentūz recipiunt.
Nutrīmentum autem ī principio est contrariū
ī fine simile: ideo oportet ipsum alterari a princī-
pio aliquo ītrīnseco. Alterans autem transmu-
rans nutrīmentū est calidū. quare omne aīal & oē
vīuens caliditate habet. calidū autem sine hu-
mido stare non potest: quia ipsum humidum est p̄-
pīum subiectum calidi. ideo esse vīuens calidū
& humidū habet. ī istis autem consistit ipsūz vi-

uer. Senectus vero frigida et sicca est: quia senectus priuatur iuuentute que calida et humida est: mortua vero sibi frigida: et sicca sunt moribunda enim frigida inueniuntur: et iuuentia calida: et ista manifestant ad sensum. unde materia corporum sunt calidum: humidum: frigidum: siccum. Et istis enim existentibus est corpus viuens secundum materiam ista igitur duo sunt que premitur. scilicet quod omne animal est calidum et humidum: quod senectus est frigida et sicca.

Necesse igitur senescentia deficere: propter quod oportet non facile desiccabile esse humidum.

Deinde cum dicitur. necesse igitur inferri ex istis causis longitudinis vite: et diuinitatem. In prima. scilicet quod dictus est in secunda declarat per signum ibi propter quod: et pinguis. In prima dicitur: quod cum semel sit frigidum: et siccum necessario oia senescentia infrigidantur: et desiccantur. In etate enim prius calidum consumebat humidum: ideo necesse fuit esse processum temporis calidus debilitare: quia consumendo: et corripendo humidum per accidens corripit se ipsas: quia igitur calidum efficitur humidum si aliquid debeat esse longe vite: et humidum non esse effecabile cito. Illa namque que habet humidum de facili effecabile sunt breuiter vite que autem non habet humidum de facili effecabile sunt longe vite.

Et propter hoc pinguis imputribilis. causa autem quod aeris: aer autem ad alia ignis. Ignis autem non fit putrefactus.

Deinde cum dicitur. Et propter hoc declarat quod dicitur per signum: dicitur quod illa que habet humidum non de facili effecabile sunt longe vite: propter hoc pinguis longe vite sunt: et imputribilis longe vite que vel sunt: quia pinguedo preter coagulationem que tenet se adiuuare: et ideo non sunt de facili separabiles propter hoc tale humidum non est facile effecabile ut pinguis sunt imputribilia: quia talia habent aerem a diuino. Aer autem sic se habet ad aquam: et frax sic ignis ad oia alia elementa qui imputribilis est respectu ipsorum ergo sicut aer imputribilis est respectu terre: aqua illa que habet aerem a diuino de difficultate putrefacta sunt. Illa vero que habet aquam a diuino est. Alia ratio potest esse: quia putrefactio accidit cum exaltat humidum terrefactum: cum humidum ipsum tunc exaltat calidum. Et si autem totum humidum exaltatum est: totum calidum sit. Et ideo illa que habet humidum cito effecabile et exaltabile cito putrefactum. Illa vero que non habet humidum cito effecabile. Sed habent humidum pingue de facili exaltabile. de difficultate putrefactum: et hoc propter viscositatem partium: et tenacitatem: ideo pinguis non sunt de facili putribilia.

Necque sursum paucum oportet esse humidum: facile siccabile enim quod paucum: propter quod et magna et animalia et planere ut vniuersaliter dicere longioris vite: ut quem admodum dictus est prius. Rationabile namque maiora plus habere humidum.

Deinde cum dicitur nec rursum. scilicet. tangit secundum: quod est causa longitudinis: breuius vite: dicitur quod non solus est humidus et pingue. Sed et ipsius est multus: quia paucum humidum de facili effecabile quod autem habet humidum de facili effecabile cito senescunt: et corrumpunt. ideo si debeat esse longioris vite et quod breuius multum humidum sibi: et quod calidus sit multus: quia si humidus est multus et calidum paucum suffocaret calidum ut si humidus pau-

cus: et calidus multus cito consumeret humidum: et ideo et utraque est magna proportionaliter: et propter hoc magna animalia: et placentia pluribus sunt longioris vite: sic dictus est prius: quia rationabile est: quia maiora sunt plus habent de humidum: dicitur vel ut iter diceretur: primo sicut non est vltimus verus. Modus namque. Aristoteles dicitur quod sermo suus non habet veritatem vniuersaliter.

Pro solum autem propter hoc longioris vite. Dne enim cause quod quantitas: et quod quale quare oportet non solum multitudinem esse humidum: sed hoc et calidum: ut neque facile congelabile sit. Et propter hoc homines longioris vite magis quibusdam maioribus longioris vite deficientes multitudine humidum: si plura ratione excedat secundum quale quod deficiat secundum quantum.

Deinde cum dicitur. Pro solum autem. potest tertium quod vel est causa longitudinis vite dicitur: quod non solum ex hoc: quod habet multum humidum sunt longe vite: humidum: quod est subum vite esse quantum: et sic. i. habet quantitate et sic. i. proportionem cum calido. si namque humidus esset quantum. i. magne quantitates: et non quale. i. non bene proportionata: tunc calidus non consumeret cito sed suffocaret ab illo multo humido vel illud humidum congelaret quod calidus cito deiceret quod si esset calidus multus: et humidus paucum humidum consumeret cito: et oia. Ad hoc: quod aliquid sit longe vite: quod humidum sit quantum: et quale. i. habet quantitates proportionata cum calido: ut non cito sit congelabile vel desiccabile: propter hoc pinguis quod habet longioris vite quod quedam animalia que plus habent de humidum propter quantitates: et plus excedit proportionem quas deficiat propter quantitates. propter hoc homo longioris vite est: quoniam equus: vel et quod quedam animalia que excedunt ipsum secundum quantitatem.

Est autem aliquibus quidem calidum pingue: quod simul facit non facile siccabile et non facile infrigidabile: quedam autem animalia habent humidum. Ideo oportet firmum esse non leuiter corruptibile neque superfluum. Interimur enim quod tale aut longiore aut naturalis priuatur: aut est superfluitatis virtus et corruptiua: hec quidem nature: hec autem periculosa.

Deinde cum dicitur. Et si autem animalibus tangit quantum: quod est causa longitudinis vite et dicitur quod quibusdam animalibus inest humidum pingue: et hoc duo accidunt vnum est quod tale humidum non sit de facili effecabile. Aliud est: quod non est de facili infrigidabile pingue enim acreum est. Aer autem calidus est calidum vero non est de facili congelabile. Ideo pingue non de facili est congelabile. Sed illa que habet aquaticus humidus sunt breuiter vite: quia tale humidum est grossum: et frigidum: et de facili potest infrigidari et congelari: nec etiam pingue est congelabile propter causam prius assignatam. Sunt autem quedam animalia que habent alium humorem. i. alium: et superfluum humidum: quod est causa facilis corruptionis: et propter hoc oportet id quod est futurum corruptibile non de facili carere superfluo humido: talia enim corrumpunt cito: quia calidus naturalis suffocat per humidum superfluum: siue fuerit naturalis: siue egrediens buis aut humidus superfluum: aut est diffusum in tota sub-

vel in aliqua particula: vel in mediore: utroque modo est causa facilis corruptionis quoniam illud magis quod est diffusum per totam substantiam: ideo si debeat aial longe vite esse: quod humidum sit constans non de facili erit siccabile neque congelabile nec superfluum. sic igitur erit istius quatuor: potest colligi causa longioris vite breuitatis vite. scilicet ad quod aliquid debeat esse longe vite: quod humidum habeat bonam proportionem cum calido: et quod non sit in eo aliquid superfluum. Si autem deficiat in aliquo istarum erit brevis vite.

Propter quod coitua: et multi sperma senescunt cito. Sperma enim superfluum et amplius desiccatur emissus: et propter hoc est multus longioris vite equo et alino: ex quibus generatur. Et femelle masculis si coitui sunt masculi: propter quod et pasceres masculi breuioris vite femellis.

Deinde cum dicitur. Propter quod coitus assignat eam longitudinis: et breuitatis vite in particulari: et diuiditur in duas. In prima assignat causas quare quedam animalia sunt longioris vite: et hoc absolute. In secunda facit in comparatione. Ibi aquatilia autem minus. Adhuc prima in duas. In prima assignat eam continentem longitudinis: et breuitatis vite. In secunda assignat eas accidentales ibi alimentum autem prima in duas. In primo assignat eam breuitatis vite. scilicet aliquibus. secundo eam longitudinis. scilicet natura autem. prima in duas secundum quod duas causas dat. secunda ibi adhuc autem quoniam laboriosa. In prima intelligendum est: quod ipsa est superflua. tertie digonis prigitur. n. quod calidum: quod digerit et bum plus digerit quod sit necessarium ad nutritionem: et augmentum et id superfluum est semine: et est humidum: et mittit ad vasa seminaria: et expellit in coitum: et ex illo quicquid generat simile generatur: id semine quod de substantia generantis erat: et quod statim erat natum perit in substantia rei alie de qua n. quod non deficit tale humidum: quod natura mittit humidum: quod erat necessarium ad nutritionem. Ideo dicitur aristoteles. quod animalia que sunt coitua multi: et multi spermatis sunt breuioris vite: quod alia et citius senescunt. huiusmodi. n. superfluum est alimentum: ideo cum tale superfluum non est natura mittit humidum: quod debet esse nutrimentum: ideo desiccant talia multum: et propter hoc nullus longioris vite est quod equus: et asinus et quibus est generatur veli femine: quod masculi: cum tamen masculi coitui sunt multi: quod plus spermatis sunt masculi quod femine: propterea pasceres masculi sunt breuioris vite: quod femelle: quod plus emittunt de femine: et ideo citius erascuntur.

Adhuc autem quoniam laboriosa masculorum propter laborem senescunt magis: de siccatur enim labor: senectus autem sicca est.

Deinde cum dicitur. Adhuc autem laboriosa. dat aliam eam breuitatis vite: et dicitur quod masculi illi qui plus laborant sunt breuioris vite et causa huius est: quod propter laborem citius senescunt. labor. n. erascere huiusmodi: quod excitat calidum ipsum erascit inchoat exalare et persequens humidum erabit: ideo propter laborem citius erascant: et persequens senescunt citius: quod senectus est sicca et ulterius corruptioni. veritatem est quod exercitum et labor aliquod cooperantur vel illis qui sunt humidum superfluum: extraneum: et paucum calidum: n. propter laborem calidum erascit. Calidum autem erascit consumit humidum superfluum: sed huiusmodi animalis: qui non habent tale humidum non competit propter dictam causam.

Natura autem est: ut ad omne est dicere masculi femellis longioris vite. Causa autem quia calidius animal masculis est quam femella. Eadem autem in calidis locis longioris vite sunt quam in frigidis locis propter eandem causam: propter quam quidem et maiora et maxime notabilis magnitudo animalium solidorum secundum naturam: propter quod et serpentes et saute et solidiora magna in calidis locis: et in rubro mari ostracoderma augmentum enim calida humiditas causa est vite. In frigidis autem locis magis aequum humidum quod in animalibus est: propter quod facile congelabile.

Deinde cum dicitur. Natura assignat eam longitudinis vite: et diuidit in duas. In prima assignat eam longitudinis vite et calido naturali. In secunda: et calido regionis ibi eadem autem. In prima dicitur: quod masculi naturali et ut vniuersaliter dicitur longioris vite sunt quam femelle et causa est: quod masculi est calidior: femella in eadem specie. Deinde cum dicitur. Eadem autem assignat eam que sunt in calidis regionibus longioris vite: quod in frigidis: et diuidit in duas partes. In prima facit hoc. In secunda facit correlariu. scilicet ibi quod huiusmodi. In prima dicitur: quod eadem secundum speciem alia longioris vite sunt in calidis regionibus: quod in frigidis. et quod magnitudo earum est valde notabilis: et propter hoc serpentes et rane: solidiora que sunt vari coloris magne quantitates sunt in locis calidis: et in mare rubro ostracoderma et causa huiusmodi: quod calidum humidum est causa vite: et augmentum calidum. n. principium vite est: et calidum est erascere: et dilatare humidum: ideo causa augmentum est: id in regionibus calidis reperitur: et in mare rubro propter calidam multitudinem inueniunt serpentes magne et notabilis quantitates: et in mare rubro ostracoderma: et in locis vero frigidis humidum quod est in animalibus est aquosum: et grossum: et tale de facili congelabile. Et ideo animalia frigida in talibus locis pascuntur sunt quod frigidi et congelantur: et non dilatant. prigitur tamen in locis frigidis propter diuersos locos: inueniunt magna animalia: ut sunt illa que habitant iuxta mare per caliditatem maris: et in valibus. valles. n. calide sunt respectu montium: id videntur huiusmodi quod morantur in talibus locis et magne quantitates et intelligendum est: quod dictum est de calidis regionibus temperate: quod n. sunt in calidis excellent sunt pascuntur.

Quare hec quidem non sunt omnino animalium que pauci sanguinis aut sanguine habentium in his que ad arcum locis neque gressibilia in terra: neque aquatilia mari. Nec autem sunt quidem: minora autem et breuioris vite. Ausert enim congelatio augmentum.

Deinde cum dicitur quod huiusmodi facit correlariu et dicitur: quod cum illa animalia que generantur in locis calidis sunt magne quantitates: et accidunt quod oio non sunt animalia: quod parui sunt de sanguine: ut animalia que sunt sanguine. scilicet frigidus in septentrionibus locis: nec gressibilia in terra. nec aquatilia in mare sunt apte quod sunt quantitates minime sunt quod frigus excellens: auferre: et impedit augmentum: et sunt breuioris vite: et ista satis apparet ex dictis.

Alimentum autem non sumendum et plantarum et animalia consumuntur. consumit. n. ipsum seipsum: quod admodum. n. multa stamabuntur et

corruptit paucam: eo qd alimentum consu-
mat: sic naturale calidum primo digestius
consumit materias in qua est.

Deinde cum dicit. Alimenta autē ostendit cām
breuitatis vite accidentale: & dicit qd cum vivendi
alimenta recipiūt quecūq; p aliqd tēpus cōtinuum
illa qd de alimentis nō recipiūt: aut corrupti aut sūt
brevis vite: qd calidū qd digerit nutrimentū nō iue-
niēs nutrimentū qd digerit dicit se sup: a sūū hu-
midū & cōsumit humidū qd est sūū libi: & per pns
cōsumit seipsum. Sicut. n. multa hāma corripit pua
qd cōsumit humidū qd erat nutrimentū minoris hā-
me: & sic corripit se per accidēs. sic calidū naturale
qd est digestiū nutrimentū. Cōsumit sūū sūū eius
corruptionē sequitur corruptio ipsius: & per psequē-
torius aggregari.

Aquatilia autem gressibili bus minus lō-
ge vite: nō quia humida simpliciter: sed quia
aquosa. Tale autem humidum facile corru-
pibile: quia frigidū & congelabile de facili.

Deinde cū dicit. Aquatilia autē assignat pbus
causam lōgitudinis vite in quibusdā animalib: i cō-
paratione: & diuidit in ptes duas. In prima probat
q aquatilia sūt breuioris vite gressilibus. In se-
cūda q sanguine habetia sūt lōgioris vite quā san-
guine ibi ex sanguine. In prima dicit q aquatilia
sūt breuioris vite gressilibus: nō quia sūt hu-
mida sūt breuioris vite: tunc enim omnia anima-
lia humida essent breuioris vite: qd falsum est: iō
nō et b: q humida sūt sūt breuioris vite: sed quia
aquatilia aquosa sūt: aquosa autē habent humidus
grossum congelabile sūt: & frigida: & talia de facili
sūt corruptibilia & moribunda.

Et ex sanguine propter idē: si non magni-
tudine recompensetur. Neq; enim pingue-
dine habet neq; dulce. In animali enim qd
pingue dulce: propter quod apes lōgioris
vite alteris maioribus animalibus.

Deinde cū dicit. ex sanguine autē & declarat ppe
quā cām ex sanguine sūt breuioris vite q gressibi-
lia & dicit q ex sanguine ppter idē sūt breuioris vite
q sanguine hāta qd habet humidus aquosus. Sūt. n.
sine sanguine. sanguis vero est calidus: & humidus
tale autē acreū est quia igit caret sanguine hnt hu-
midū aquosus: & talia sūt de facili corruptibilia nisi
fiat recompensatio humidū in magnitudine. Si emz
humidū fuerit magnū: cū tamē humidū fuerit ppor-
tionale crunt lōge vite q: que nō habet sanguinem
nō habent nutrimentū dulce: neq; pingue: si autem
sūt aialia que hnt nutrimentū dulce sicut sūt apes
talīa sūt lōgioris vite quibusdā sanguine hntibus
& ideo apes talia sūt: cum vtiā dulciōri nutrime-
to lōgioris vite quibusdā sūt animalibus maiori-
bus sanguinem habentibus.

In plantis autē m sūt que longissime
vite: & magis q in an mal bus: primū qdem
quia aquosa minus: quare nō facile conge-
labilia. Deinde habet viscositatem & frigidi-
tatem & sicca & terrestria ex stentia: nō tamen
autem habent facile siccabile humidum.

Deinde cū dicit. In plantis autē assignat cām
lōgitudinis vite in plantis & diuidit in duas. In

prima assignat causam lōgitudinis vite in plantis
comparādo ad animalia sū dīam in secūda secun-
dum puenientia. Ibi accidit autēz. adhuc prima in
duas. In prima assignat cām lōgitudinis vite in
plantis: & diuiditur in duas cēntalem & naturales.
In secūda accidentale ibi de hoc autem. In prima
dicit q in plantis sūt qdā que sūt lōge vite ma-
gis q in aialib: & rō huius est qd minus hnt humidus
aquosus: & ideo minus pgelabile: & efficcabile. itēz
qd habet viscositatem: & hoc patet qd infāmabilia
sūt cito: q autē sūt cito infāmabilia viscosa sūt: &
itēz habet frigiditatem terrestria & sicca. sed nō ha-
bet siccitatem mortiferā sed repimentē: & domantē
humidū: s nō ppter hoc habet humidū de facili er-
siccabile quia acreū est nō aquosum.

De hoc autē q est naturā arbor: esse du-
rabilem oportet accipere cām. Habet. n. p.
priā ad animalia ppter qd ad antoma. Iuue-
nes. n. sēp plāte sūt: ppter qd multi tē-
poris sēp enim altere germinatōes: hē autē
senescūt: & radices similiter sed nō simul. S
aliquādo quidē solus stipes & rami perierūt
alteri aut iuxta nati sūt. Lū autem sic fue-
runt radices: alie generant: & sic sēp manet
hoc quidem corruptū: hoc autem factum: p
pter quod longe vite.

Dei cū dicit. De h autē assignat cās accidentale: &
pmo ppter intētiā: sed assignat cās ibi iuuenes. In
pma dicit q ex his q dicit d: accipe cās pp quā qdā
plāte sūt lōgioris vite quibusdā aialib: hnt emz p.
priā cās qre lōgioris vite sūt i cōparatōe ad aialia
ppter qd ad entoma. C Deū cū dicit. Iuuenes assi-
gnat cās huius: & pmo facit b. sed cōparat plātas ad
aialia qdā ad b ibi afflāt. In pma dicit q cā qre plā-
te qdā sūt lōgioris vite quibusdā aialib: est: qd reui-
uiscūt sp & ppter h multū tps durāt germinatōes. Ita
q mō germinat vñ ram? & al? efficcāt. Sili mō ger-
miat vna radix alia efficcāt s nō sū nō. n. sū sēp
radix germinat. & radix efficcāt: s pigit q radix ger-
minat: & stipes: & rami efficcāt sūt: & corrupti & alij
iuxta illos nati sūt: cū aut radices fuerit alie & alie
sūt generatō radices ex pteritib: radicib: vñ q ex
ponat ex. i. post radice efficcāt generat alie. & sic sēp
per istd corruptis. Illud autē generat: & pp b plantē
videt ex lōge vite: & lōgioris quibusdā aialib: Quid
aut talis plāta sit vna: & eadē nūcro nūc & pū? du-
biū ē. sic autē de plāte vt de aialib: In aialib: forte
est vna ps p cui? unitatē aial est vñ sē cor. Si. n.
cor vñ: aial vñ si nō est vñ aial nō est vñ sū
nūc vñ aliud & b dicit arist. i lib. de aialib: qrit. n.
de mōstris. vñ sit vñ aial nūcro: vt si hnt duo ca-
pita: vñ vñ caput: & ptes inferiores: duplices q si
cor: vñ pporale cū vñ: aial ē vñ. si nō. Mō: sūl:
dicēdū ē d plāte: q. sē vna ps i plāte p cui? unita-
tem dicitur plantā vna que consistit in contractu
trunci: & radicis: que sit vna: & plantā vna: si ve-
ro nō est vna.

Assimilantur autem plantae antomis: si-
cut dictum est prius: diuise enim viuunt &
duo & multa sunt ex vno. Entoma autēz vñ
qd ad viuere peruenerūt: multo autē nō pūt tē-
pore. Non enim habent organa: neq; face-

re potest ipsa principium in unoquoque: quod autem in planeta potest ubique enim habet radicem et germinem potentia: propter quod ab hac semper puenit: hoc quidem novum: hoc autem senescens modico aliquo differentia in esse longe vite sic: quemadmodum que abspiciantur. Et enim in abspiciatione modo aliquo dicet utique aliquis eadem accidere. Particula. n. quidem que abspiciantur. In abspiciatione quidem igitur separans accidit hoc ubi autem per contrarium. Causa autem quia inest ubique principium virtute existens.

Deinde cum dicit. Assimilantur planete comparat planetas ad entoma. Et primo per convenientiam. secundo per diversam ubi entomata autem. In prima dicitur quod planete in hoc assimilantur entomibus: quod sicut entomia decisa vivunt quia habentynam animam quod actum est una sed virtute et potentia plures similitudo planete habet anima: que quidem actum est una potentia autem plures. Deinde cum dicit. entoma comparat planetas ad entomas per diversam: dicitur quod quibus planete convenient cum entomibus in hoc: quod sicut entomia decisa vivunt sic et planete. In hoc tamen differunt quod entomia decisa vivunt: tamen multo tempore vivere non possunt: et ratio huius est: quod ad hoc quod possent conferuari in esse oporteret quod haberent organa diversa: ut os et stomachum. Hinc autem non habent. Ad. n. potest habere in quacunque parte principium quo recipiunt nutrimentum: ideo non possunt multo tempore vivere et possunt tamen per aliquod tempus abique hoc: quod recipiant alimentum. Sed planete decise multo tempore vivere possunt: et ratio huius est: quod fere habent in quolibet parte potentia et virtute germinem et radicem. Idcirco. n. in nodis. Ideo decisa vivunt per multum tempus: quod possunt trahere alimentum: et habent germinem potest generare. Ita quod non generat unus ramus et alii corrupti: et modica est diversitas ad eam inter ista ubi sic accidit in istis sicut in asplacis. In asplacis. n. amonet unus ramus de uno loco et abspiciantur. alibi sic in proposito unum ramus corrupti: et alii generantur. In hoc tamen est diversitas in asplacis accidit in diversis: sed in proposito hoc accidit in uno et eodem individuo: et autem quare ramus sic potest abspiciantur et quod quasi in quolibet parte potentia et virtute existit principium. Et quo potest accipere alimentum et alii ramus generari.

Accidit autem idem in animalibus et plantis. In animalibus enim longioris vite masculi ut in pluribus: horum autem superiora maiora sunt inferiora: magis enim nanus masculus quam femella. In superiori autem calidius et frigidius in inferiori: et planetarum que capite graves longioris vite: tales autem que non capite sed arborosa. Superius. n. plantae et caput radix est. Epeteia autem ab inferiori et fructum accipit augmentum. Sed de hoc quidem secundum se in his que de plantis determinabitur. Nunc autem de aliis animalibus dicta est causa de magnitudine vite: et de vite brevitate. Reliquum autem nobis considerare de iuventute et senectute: et

vita et morte: his enim determinatis finem utique habebit que de animalibus methodus. Deinde cum dicit. Accidit et assignat eam longitudinis vite in plantis per comparationem ad alia per convenientiam. Et primo facit hoc. secundo excusat se ab insufficienti determinatione et dat intentionem suam respectu preteritis sequentibus sed de his quidem. In prima dicitur quod idem accidit in animalibus et plantis: sic ut accidit in animalibus quod masculi ut in pluribus sunt longioris vite quam femelle. Vasculum enim: et femella in propriis inveniuntur in plantis. Vasculum. n. proprie dicitur qui potest generare in aliquo femella in qua aliquid potest generari ab alio: sed sic non accipiunt masculus et femina in plantis: sed quod habet quasdam proprietates masculorum: et semellarum. masculus. n. maioris virtutis est quam ut in pluribus femella: ideo in eadem specie plantae quod maioris virtutis sunt in fructificatione dicuntur masculique autem minoris semelle. masculus in animalibus habet preter superioris grossiores: quam inferiores semelle vero e contrario: ratio: et ratio huius est: quod masculi calidiores sunt mellis. Calidi autem est movere ad superius: ideo per eleuat de nutrimento in masculis: ad superius quam in femellis. Sed semelle sunt frigide frigidi vero est movere ad inferius. Ideo femine preter illas grossiores habent quam masculi: et hoc potest dici causa cuiusdam quod accidit in casu masculi et femelle. Si. n. cadit masculus preter superiores. primo cadit: huius ratio est: quod preter ille sunt magis graves. Si vero cadit femella. primo cadit per partes inferiores: et hoc est quod magis graves sunt. Et iterum nanus magis est masculus quam femella: non intendit autem quod semper nanus sit masculus proprie: sed pro tanto magis nanus est quam femella quod participat magis proprietate nani masculus quam femella: quod quod nanus preter superiores grossiores habet quam inferiores in plantis autem alie habent inferiores grossiores: et ille qui habet superiores grossiores longioris vite sunt: et arborose magis superius pars. n. superior plantae et caput est radix: tales autem multa caliditatem habentes per radices trahunt alimentum et longe propellunt ad superius: ideo arborosa sunt superius et propter abundantiam ipsi calidi sunt longe vite: femelle autem brevius vite sunt propter defectum calidi et fructus emittunt et augmentant magis circa preter inferiores: quod calidius pauci existens non potest longe propellere nutrimentum. Deinde cum dicit. Sed de hoc. Excusat se de insufficientia: et dat intentionem suam respectu preter sequentis et quod aliquis crederet quod deberet de plantis determinare dicitur: quod de his. f. de plantis secundum se: que est natura plantarum in libro de plantis determinabitur sed ad preter sensum dictum est de causa longitudinis et brevitas vite in animalibus. Sed adhuc relinquimus nobis considerare de iuventute et senectute. de morte et vita. Cum. n. de terminatu fuerit de istis sufficienter: determinabitur de animalibus.

Explicit liber de longitudine et brevitate vite.

Incipit expositio super librum de iuuentute et senectute secundum sanctum thomam de aquino.

Ei iuuentute autem et senectute et vita et morte nunc dicendum: simul autem et de respiratione necessarium forte causas dicere. Quibusdam enim animalium propter hoc accidit viuere et non viuere.

Item dicit philosophus. primo philosophum innata est nobis via et nobis notioribus et prioribus in notiora et priora nature. Summus enim finis natura rationales. rationis autem est deuenire in cognitionem ignoti que non fit nisi per cognitionem alicuius prius magis noti et cogniti non fit nisi ex cognitis. Idcirco ergo innata est et prioribus et notioribus nobis procedere in cognitionem ignoti. Sed nobis ignotiora: ut frequenter sunt notiora nature: quia ignotiora nobis sunt magis entia et talia sunt nota magis finem naturam. ergo innata est nobis via et nobis notioribus procedere in notiora et priora nature: priora et notiora nobis sunt vniuersalia magis. cuius ratio est. Quia illud quod est propinquius ei quod est nobis magis notum finem intellectum est nobis prius et notius finem intellectum et hoc patet per diffinitum prius et notioris. Maxime autem nobis est notius ens simpliciter sumptum: quod est magis vltimo huic autem propinquius magis vniuersale ergo prius et notius est nobis finem intellectum particularia autem et minus vltima et magis determinata sunt notiora nature. Illud. n. est notius finem naturam: quod est magis ens actu: ut dicitur. viii. meth. minus autem vltima et magis determinata sunt magis entia in actu et ideo minus vltima sunt magis notiora et priora nature. Procedendum est igitur nobis finem naturam nostram ex vltioribus magis et determinatis ad minus vniuersalia et magis determinata: et hunc processum tenuit arist. in oibus suis considerationibus fere maxime autem in scientia naturali. primo enim considerauit ens mobile et de principijs eius et de his que consequuntur ipsum finem quod huius: puta in lib. physicorum qui apud antiquos dicitur de naturali auditu. In ipso enim considerauit de ente mobili et de principijs eius: et de his que insunt ipsi finem quod huius. Deinde considerauit de ente mobili sub ratione magis determinata: quia prima determinatio entis mobilis videtur fieri per motum localem simpliciter qui est primus motuum: ideo secundo determinauit de ente mobili finem quod est primo mobile motu simpliciter ad vbi et de contrariis eius et principijs et per se passionibus finem quod huius: et hoc fecit in libro de celo et mundo post hec autem fit determinatio entis mobilis per motum ad formam simpliciter autem ens mobile ad formam proprie est generabile et corruptibile et ideo tertio considerauit de ente finem quod est generabile et corruptibile in vniuersali et quia eiusdem scientie est considerare aliquod genus: et primum in illo genere. Ideo in eadem tertia parte considerauit de generabilibus et corruptibilibus que sunt causa generationis et corruptionis. In alijs fecit autem hoc in lib. de generatione. Sequens autem determinatio entis mobilis fit per motum ad formam mixti finem quod mixti est. Sed

est considerandum quod de corpore mixto in vniuersali potest esse triplex consideratio. Est enim quodam corpus mixtum: quod non vere mixtum est ex quattuor elementis sed in via ad mixturem: vel magis ad mixtum quod fit per hoc quod vniuersale elementum mouetur ad locum alterius: et alteratur ad naturam illius consistit medium quodam modo vel generatur in loco eiusdem mixtum alteratur ad naturam ipsius et de tali corpore et de causis et principijs eius et de his que sunt ei finem quod huius facit considerationem in tribus libris primis methorum fere in quibus determinatur de meteorologicis a quibus liber ille dendiatur: quod dico propter finem tertium vbi considerationem quandam facit de generatione mineralium in vltimo puta in illo capitulo. Que cumque autem in ipsa terra inclusa. Aliud est mixtum vere ex quattuor elementis. Et quia eiusdem est considerare aliud naturam vltimum et primum in illa natura sicut ens vniuersale: et ens primum: sicut per se libro meth. prima autem in genere mixtorum finem naturam sunt mineralia id in eadem parte considerandum esset de mixtis in vltimo et mineralibus: sed non est a philosopho traditum vel si est nobis non apparuit quamuis ab aliquibus traditis inueniatur de mixtis autem in vltimo non habemus a philosopho nisi quantum determinatur de ipsis. secundo de generatione: nec de mineralibus nisi quantum breuiter dicit in fine tertij methorum. cap. dicto. Sunt et quedam passionibus et proprietates que sequuntur tam vere mixta: que ea que dicuntur admixta ratione qualitatum primorum corporum simplicium finem quod huius reputa generatio corruptio putrefactio digestio indigestio liquatio coagulatio et species earum de quibus philosophus considerationem facit in quarto methorum propter quod Allectan. dicit in commento suo super eundem. quartum quod melius primum lib. de generatione et primis libris dicunt tamen aliqui quod in eisdem fit consideratio de mixtis in vltimo finem quod mixta sunt. Et primum videtur rationabilius vltimus determinatio entis mobilis fit ad formam mixti animati: puta de corpore animato et de his que insunt finem quod animati est et de ente finem quod mobile est ad huiusmodi formam mixti animati. puta de corpore animato et de his que insunt per se fit consideratio in sequentibus libris. Ista autem consideratio de corporibus animatis distinguitur in tres partes in ea que est de anima: et in ea que est de corpore passionibus anime et corporis et in illa que est de corporibus animatis et non potest sumi ex hoc quod sicut philosophus dicit in primo de generatione primum animalis. Quia aliud eodem persequitur aliqua plura oporteret considerare illud eodem ne oporteat idem sepius repetere considerando singulas partes illius anime vero eodem inest oibus corporibus animalis sicut actus similis et passionibus preedictis persequitur aliqua plura oporteret considerare illud commune ne oporteat idem sepius repetere considerando singulas partes illius anime vero eodem inest oibus corporibus animalis: sicut actus similis et passionibus preedictis persequitur oia vltima plura et idem seorsus considerandum est de anima et de passionibus eius. Et est intelligendum quod passionibus vniuersalibus anime et corpori quod sunt que sufficienter causant corporibus animalibus ab anima quod anima autem. In hoc videtur et aliud eadem vel dispositione corporis: vltimum aliud exteriori et de illis que sufficienter ab anima eodem finem quod huius non oporteret deinde esse separata ab illa que est de corporibus vel ab illa que est de anima. Ille vero qui dependet ex causa extrinseca preter considerationem finem ordinem quem habet ab anima puta: finem quod causat ab anima: vltimum finem principium consequendi ipsi et finem habere considerat de ipsis in libro de anima et sic considerat philosophus

nutrimento et nutritibili et sentire et sensibili et motui
et mobili in libro de anima: vel potest considerari secundum
illud quod sunt et secundum quod dependent a causa extrinseca:
vel ex dispositione corporis et sic potest seorsum consi-
derari ab anima. Secundum vero hanc rationem philo-
sophus consideravit de ipsis in parte scientie naturalis
que inscribitur de passionibus communibus anime et cor-
poris distinctio autem harum passionum potest accipi
secundum distinctionem partium anime presertim autem anime secundum
primum secundum de anima sunt quattuor secundum gradus
viventium secundum vegetativum motum sensitivum et intelle-
ctivum. Intellectivum autem nulla sequitur passio communis
eius et corporis quoniam per se non videtur corpore:
cuius non sit virtus organica. Et ideo relinquimus quod pas-
siones predictae distinguuntur secundum distinctionem trium
partium: ita quod quedam consequuntur vegetativum secundum
quod vegetativum quedam sensitivum: quedam motuum
secundum quod motum. Ille vero que consequuntur vegetati-
vum factus secundum doctrinam consideranda prius. Sicut
enim vegetativum prius est secundum viam nature et doctri-
ne secundum primum et sensitivum motui sicut apparet ex secundo
de anima. Sic passiones vegetativum precedunt pas-
siones sensitivum et hec illas: que motui. vegetativum
autem potest considerari quantum ad acceptionem na-
ture vel esse: vel quantum ad ipsam naturam vel esse: vel
quantum ad amissionem quantum ad primum debet ei gene-
ratio que est via inesse corpori quantum ad secundum: vi-
ta: que est vel ipsa natura: vel operatio presequens na-
turam quantum ad finem moris vite autem vegetabilium
considerat vel secundum se: vel quantum ad causas:
vel quantum ad ea quibus conservatur in esse: vel quan-
tum ad dispositiones presequentes ipsam. Illa autem
quibus conservantur sunt duorum generum. vita enim
in istis consistit per calidum prout resoluens humi-
dum et ideo prout fit in habentibus ipsam deperditio
propter quod nutrimento indiget. Nutrimenta autem di-
cuntur ad nutritibile: et ideo circa nutrimenta oportet considera-
re de nutrimento et nutritibili ita ut fiat per calidum quod
indiget refrigeratione ut apparet. et iam circa ip-
sam consideranda est causa talis refrigerationis et mo-
dus secundum quem sunt dispositiones que presequuntur viventia
vel presequuntur ratione commitionis qualitatum secundum
aliquam proportionem: sicut sanitas et infirmitas: vel pre-
sequuntur dispositiones alicuius per organice principa-
liter sicut iuventus augmentatio partis refrigera-
tio senectus et defectus eiusdem cuius est pulmo: vel
branchie: vel aliquid proportionale. Et circa vitam au-
tem oportet considerare causas vite absolute vel cau-
sas longitudinis et brevitatis ipsius ergo ad perfe-
ctam cognitionem vegetabilium oportet omnia ista co-
siderare. Mors autem et generatio in vegetabilibus
attributionem habent ad vitam. generatio quidem est
sicut vita mors vero sicut privatio. Similiter re-
frigeratio naturalis calidi in quo consistit vita attri-
butionem habet ad ipsam. Sicut conservatio iuven-
tus autem: et senectus similiter attributionem habet
ad ipsam sicut diversi status eiusdem: et ideo de istis
omnibus consideratur in libro de morte et vita secundum quod ha-
bent attributionem ad vitam. Sic enim de ipsis quo-
dammodo est scientia una. Et circa ista primo consi-
derandum est de morte et vita quia ista priora est secundum
generationem propter quod et via doctrine. Deinde
de nutrimento et nutritibili quibus indigent viven-
tia ad perfectionem et conservationem. Deinde de
causis longitudinis et brevitatis vite. Illud enim quod

est causa vite amplius vel minus factum est causa
longitudinis et brevitatis vite que precedit conside-
rationem de morte et vita: quia ibi considerat de cau-
sis cuiusdam corruptionis animalium quod supponit in
libro de morte et vita. Deinde de sanitate et egritudine
de nutrimento et nutritibili: de sanitate et infir-
mitate in ynnaturali: aut non consideravit philoso-
phus seorsum: aut ad nos non peruenit. Quis aliqui
expositores ipsius de his tractatus composuerunt.
Circum sensitivum considerare contingit ipsum sensibile
quod est motum sensus: et sensum qui movetur a sensibili
et ipsius sentire quod est eius operatio sequens. De sen-
sibili secundum quod motum est actu et sensitivum secundum quod movetur
determinatum est in libro de anima de sensibilibus au-
tem secundum se quale se esse existens potest movere sensus
De sensitivum quantum ad dispositionem materiam dis-
ponit ad ipsum sentire determinatum est in libro de
sensu et sensato. Circum sentire autem contingit considera-
re operatio nem sensitivum virtutum exteriorum
principaliter que dicitur vigilia: et eius privationem
que dicitur somnus. Et de istis determinatum est libro
de somno et vigilia in quo determinat de istis secundum se
et secundum quod pendet ex aliqua dispositione corporis po-
test considerari operatio alicuius: quia aliquarum
virtutum interiorum: et hoc modo considerat de memo-
ria et remissione. Circum motum autem animalis
contingit considerare causas partium organicarum
motus. primo modo fit consideratio de causis motus anima-
lium libro de motibus animalium opportunis ad mo-
tum per se autem scientie naturalis que est de corporibus anima-
tis dividitur in eam que est de corporibus animatis
anima sensitiva. pars autem que est de corporibus
animatis anima vegetativa traditur in libro de plan-
tis: quod non fecit philosophus: sed discipulus eius
Theophrastus. Illa autem que est de corpore animato anima sensi-
tiva tradita est in libro de animalibus. Et sic apparet quod
intentio philosophi in hoc tractatu quod inscribitur de morte vel vi-
ta vel de iuventute et senectute de vita et de his que at-
tribuntur ei puta inspirationem et respirationem. Iuven-
tute et senectute et morte determinare dividitur autem
iste liber in duas partes primum et tractatus: et primum
dat intentionem suam. In tractatu presequitur suum
intentum. secunda ibi. Quoniam autem de anima. In
prima dicitur quod postquam determinatum est de causis lon-
gitudinis et brevitatis vite tam in plantis quam in
animalibus presequens dicendum est de iuventute et sene-
ctute et sunt quidam status viventium. Iuventus est qui-
dam status perfectus. Senectus autem est status defe-
ctus. Sicut dicendum est de vita et morte: que quidem
est terminus vite. Similiter dicendum est de infrigi-
datione: que in quibusdam fit propter inspirationem et
respirationem. In quibusdam fit per inspirationem et
non aliter refrigeratio autem necessaria est viventibus
propter salutationem naturalem calidi determinandum
est igitur de causis respirationis et inspirationis hoc
autem faciendum est quod quibusdam animalibus inest vivere
re propter respirationem non vivere autem sive mors pro-
pter defectum respirationis. Sic igitur patet quod dat inten-
tionem suam respectu trium quorum est primum iuventus
et senectus. secundum moris et vita. tertium est inspira-
tio et respiratio. dicit autem quibusdam quia in quibus-
dam animalibus magis manifestum est respiratio-
nem esse necessariam ad vitam: quam in aliis et defe-
ctum ipsius esse causam mortis.

Quoniam autem de anima in alijs determinatum est. Et palam quoniam non est possibile substantiam ipsius esse corpus. Sed tamen quod in aliqua existit corporis particula manifestum: et in hoc aliquo habentium virtutem in particulis. Que quidem igitur alia anime: aut partes: aut virtutes. Paulitercuius quidem oportet notare distrahatur nunc. Deinde cum dicit. Quoniam autem de anima persequitur intentus suum et diuiditur in duas. Quare enim prius oportet considerare causam quod effectum in quibus causa notior est refrigeratio autem est causa vite et mori ideo primo determinat de refrigeratione quod de morte ibi. Et si quidem igitur secundo reddit ad determinandum modum refrigerationis in animalibus ibi. Tria autem sunt necessaria. Et adhuc prima in duas. primo reformit quedam determinata in lib. de anima. secundo de infirmitate determinat ibi. Quoniam autem. In prima dicit quod cum in lib. de anima sit determinatum de anima et de eius potentia manifestum est quod substantia et natura anime non potest esse corpus quod corpus habet non esse in corpore aliquo. Sed est subiectum alterius aia aut habet esse in aliquo id non est anima corpus. Sed tamen quamuis non sit corpus. existit in solomunus in aliqua parte corporis determinata. Sed est considerandum quod anima duobus modis potest considerari. Uno modo secundum suam substantiam, alio modo secundum suas potentias et virtutes mediantibus quibus operatur. Si primo modo considerat secundum suas substantiam perficit sic totum corpus tota ipsa est in suppositis et tota in qualibet parte. Tota quidem est secundum suam essentiam: non secundum suam quantitates. Si consideret secundum potentias et virtutes secundum quas operatur cum ad operationes suas per istas virtutes requirant partes corporis secundum istas virtutes est anima in diuersis partibus et secundum potentiam visum in oculo auditum in aure: et sic de alijs et sic loquitur philosophus hic quod anima est in aliqua parte corporis determinata secundum quod per virtutes suas determinat sibi aliquam partem corporis quod quidem per significata est de numero partium habentium virtutem aliquam et illa est anima: et subdit dicens quod virtus iste virtutes que sunt anime secundum diuersas particulas corporis debeant dici virtutes vel potentie vel partes anime ad presens dimittat. Mo. n. refert ad propositum: virtus sunt partes: vel potentie siue virtutes verum est quod plato voluit quod essent diuersae anime in diuersis partibus corporis sed illud non est de intentione Aristotele.

Quoniam autem animalia dicuntur et vivere in his quidem que adepti sunt in vtraque hoc. Dico autem vtraque: et quod est et animalia: et quod vivere necesse eadem esse et vnam particulam: secundum quam vivit: et secundum quam appellamus ipsum animal. Alia quidem enim secundum quod animal impossibile est non vivere. Si autem vivit: sic animal existere non necessarium: planctus enim vivit quidem: non habent autem sensum: per sentire autem animal ad animal non determinamus. Numero quidem igitur necessarium vnam esse et eandem hanc particulam: inesse autem plura et al-

teram. Non enim ideo animal esse et vivere.

Deinde cum dicit. Quoniam autem determinat de infirmitate et circa hoc duo facit. primo probat ipsam esse necessariam viventibus. secundo cum dicit. Quoniam autem omne vivens determinat quod fiat. circa primum duo facit. primo probat quod omnia vivencia habent aliquam caliditatem naturalem: quam necesse est esse saluati si vivat animata. secundo cum dicit. palam igitur probat ipsam esse necessariam. prima in duas. In prima ostendit quod in omnibus viventibus primum principium partis anime vegetative est in aliqua parte determinata. secundo ostendit quod in illa parte est calidum quod os saluare ibi. Omnes autem partes. Adhuc prima in duas primo ostendit quod in omnibus viventibus primum principium anime vegetative est in aliqua parte determinata et habitudine sensus ad partes anime nutritive. secundo probat hoc per alias rationes ibi. Sed principium. Adhuc prima in duas in prima ostendit quod in omnibus animalibus necesse est esse vnam et eandem partem secundum quam primo vivit animal et per quam est animal secundo et hoc probat intentum suum ibi. Quoniam igitur probat. adhuc duo facit. primo proponit quod intendit. secundo probat ibi. Alia quidem. n. In prima dicit quod in omnibus illis quod dicuntur animalia et vivunt: ita quod ista duo habent. scilicet et quod vivit et quod sunt animalia necessarium est vnam et eandem particulam esse secundum quam primo vivit: et secundum quam sunt animalia. Deinde cum dicit. Alia quidem probat hoc et intendit istam rationem secundum illud secundum quod animal vivit. primo et recte: est animal et necessarium est esse eandem particulam secundum quam primo est animal et vivit omnia manifesta est nec ea de clarat: sed declarat animam et dicit quod impossibile est quod animal per quod animal non vivat ergo per quod primo est animal. primo vivit nam si non: da oppositum quod non vivat. sequitur si non vivit quod non sit animal et tale debet esse sine vita quod est impossibile quare secundum quod primo est animal vivit. et dico secundum quod primo est animal et non e converso quod non est necessarium quod si aliquid vivit quod sit animal planctus. n. vivit et non sunt animal quod non habet sensum animal autem est animal per sensum. Et concludit ulterius persequens quod necessarium est esse eandem particulam secundum quam. primo vivit aliquid et est animal: numero quidem vnam et subiecto. per rationem differunt. Quamvis enim idem sit subiecto et esse animal et vivere: tamen ratione differunt: quod aliud est esse animal et vivere.

Quoniam igitur propriorum sensitivorum vnum aliquod commune est sensitivum: in quod eos qui secundum actum sensus necessarium obviare: hoc autem vtriusque erit medium anterioris vocati et posterioris. Anterioris quidem enim dicitur in quo est nobis sensus posterioris autem oppositum. Adhuc autem diuiso corpore viventium omnium superiorum et inferiorum. Omnia enim habent superius et inferius. Quare et planctus palas quia nutritivum principium habebunt vtriusque in medio horum.

Deinde cum dicit. Quoniam igitur propriarius probat intentum suum. scilicet quod primum principium partis anime vegetative sit in aliqua parte corporis determinata et vult probare: quod sit in medio superioris et inferioris: anterioris et posterioris. et diuidit in tres. In prima facit quod dictum est in secunda exponit quodam dictum ibi particula enim. in tertia assignat rationem nominis particule illius medie ibi. Tri-

bus autem existentibus. In prima intēdit istam rationem. Eadem est particula fin quam aliqua sentiunt & nutriuntur. Sed particula secundum quam primo sentiunt est in medio superiore inferiore: anteriore & posteriore. ergo particula fin quam animal primo nutritur est in medio superiore inferiore: anteriore & posteriore. huius ratio maior probata est in precedenti particula sed minorem probat & dicit qd cum sensus particulares proprii habent sensum commune ad quem terminatur alterationes sensuum propriorum & qd hoc sit verum patet ex secundo de anima patet enim qd homo iudicat differentiam inter sensibilia diversorum sensuum ut inter albus & dulcis: qd non potest facere per sensum aliquem particularem & ideo oportet ponere sensum per quem huius ipse faciat: & iste est sensus communis. Item manifestum est qd sensus particularis non iudicat de sua operatione ergo oportet qd sit aliqua virtus que hoc faciat hoc autem est sensus communis est igitur ponere primum sensum commune omnibus sensibus propriis. Iste autem sensus communis est in media parte anteriore & posteriore superiore & inferiore: & huius ratio potest esse: quia primum mouens: & primum motum debent esse simul primum & primum mouens in animali est sensus communis. primum motum est cor: ergo sensuum commune est in corde sed cor est in medio anteriore & posteriore: ergo & sensus communis particula igitur secundum quam animalia primo sentiunt est in medio anteriore & posteriore. dicitur autem ulterius unde sit motus sensibilibus in ipsos sensus posterior pars opposita. Item cum corpus cuiuslibet viventis dividatur in superius & inferius erit hoc in medio superiore & inferiore. Si ergo principium nutritiuum sit in eadem parte cum principio sensuum & illud est in medio anteriore & posteriore inferioris & superioris palas qd principium nutritiuum est in medio superiore inferiore: anteriore & posteriore.

Particula enim secundum quam ingreditur alimentum superius vocamus ad ipsas respicientes: sed non ad ambiens totum. De ordine autem secundum quam superfluum dimittunt primo.

Deinde cum dicit. Particula enim exponit quodam dictum. facta enim est mentio de superiori & inferiori in plantis ideo hic ostendit quod vocatur in plantis superius & inferius: primo facit hoc. secundo ostendit quantum ad hoc diversitatem inter plantas & animalia ubi habet autem contrarietate. In prima autem intelligendum est qd in plantis illa scilicet superius & inferius dextrum & sinistrum ante & retro sunt determinata fin virtutē dicitur autem antecius principium motus sensibilibus in ipsos sensus posterioris oppositam. dextrum vero principium motus localis sinistrum vero pars opposita. superius unde alimentum sumitur inferius pars opposita secus autem in vniuerso: ideo dicit qd pars illa in plantis in qua vel secundum quam recipitur alimentum dicitur esse superius. pars autem secundum quam superfluum emittit dicitur esse inferius & est inspicendum ad plantas non ad vniuersum e contrario enim est inferius & superius in plantis & in vniuerso.

Habet autem contrarietate in plantis hoc & animalibus: homini quidem enim propter

rectitudinem maxime existit hoc animalium habere que sursum particulas ad id quod totius sursum: alijs autem intermedie plantis autem immobilibus existentibus & accipientibus ex terra alimentum necessarium semper deorsum hanc habere particulam: proportionales autem sunt radices plantis: & quod vocatur os animalibus: per quod alimentum hoc quidem & terra accipiunt: deo autem per ipsa.

Deinde cum dicit. Habet autem contrarietate assignat diversitatem quantum ad superius & inferius in animalibus & plantis & dicit qd superius & inferius conuersio se habent in plantis: in animalibus. homo enim propter rectitudinem: quam habet maxime inter omnia ad animalia habet particulam illam: que superius dicitur ad sursum totius vniuersi habet autem rectitudinem & superius ad superius propter duo. primum est qd homo est perfectissimum animalium: & maxime accedit ad equalitatem celi: ideo sursum superius est ad superius vniuersi. secundum est qd homo maiorem caliditatem habet qd aliquod aliud animal fin quantitatem sui corporis. Calidi autem est dirigere ad superius: & ideo superius hominis est ad superius vniuersi animalia autem alia medio modo habent superius qd minus accedunt ad equalitatem celi: & minus habent de calido dirigente. plantae autem habent simpliciter ad inferius vniuersi. Et huius ratio est: qd plantae immobiles sunt sursum autem in plantis est unde recipiunt alimentum: recipiunt autem alimentum per radices: radices autem sunt terre affixae: quare sursum in plantis est ad inferius & subdit qd radices in plantis proportionales sunt omni in animalibus. Sicut enim plantae per radices recipiunt alimentum ex terra. Ita animalia per os recipiunt alimentum. Item plantae imperfectissime sunt & minus habent de calido: qd beata animalia. Item minus accedunt ad equalitatem celi: ideo sursum in plantis est ad deorsum vniuersi.

Tribus autem existibus partibus in quas diuiduntur omnia perfecta animalium una quidem qua suscipit alimentum: una autem qua superfluum emittit. tertia autem harum media: hec in maximis animalibus vocatur pectus: in alijs autem proportionale. Dearticulata autem sunt magis alteris altera. Quaeque autem ipsorum sunt processiva apponuntur & particulae: que ad hanc administrationem quibus totum fertur huius crura & pedes & habentia eadem his virtutē.

Deinde cum dicit. Tribus autem declarat quod liter vocatur illa particula media & dicit qd ea sunt tres particulae in animali. una per quam recipiunt alimentum. Alia per quam superfluum emittunt. Et alia pars media illa media: vocatur in animalibus maxime pectus. In alijs autem proportionale est aliquid isti parti. Sicut enim quaedam animalia que istas partes habent magis dearticulatas & diuinas: quaeque autem alie particulae animalium que mouent motu progressu apponuntur propter istas par

ticulas. Sicut ossa ppter sustentationē caro ppter re
pletionem istarū vacuitatū ⁊ kachos ⁊ crura ⁊ pe
des. spēs enim sunt necessarij nō simpliciter s3
si debet ire. Et ppter hoc pbus reddēs causas ista
rum partiū reddit ex fine: ⁊ sic de alijs principib⁹

Ed principium quidem nutriti-
ue anime in medio trium particu-
larum secundum sensum existens
videtur ⁊ secundum rationem.

Ed principiu quide ē. postq opus p-
buit q principiu partis anime n-
tritiue sit in medio anteriore ⁊ posteriori
superiore ⁊ inferiori per habitudines nu-
tritiue ad partē sensitiue anime. hic pbat per alias
rationes. Et diuiditur in partes duas. primo. n. po-
nit intentionē suā dicens q manifestū ē q p-
cipiu partis anime nutritiue sit in medio triū p-
cipiarum: per rōnes naturales que sumunt ē sensu
⁊ per rationem etiā cōmunes ⁊ logicā. secundo
cū dicit.

Quidam enim animalia ablata vtriusque particularum: et ea que vocatur caput: et susceptiua alimenti viuunt. Cum quoque vti fuerit medium.

Multa enim, psequitur ⁊ circa hoc duo facit. pmo
pbat intentum per rōnes proprias ⁊ naturales, se-
cundo per cōmūne cum dicit. Secundū ratiōe au-
tem. Circa pmo, pponit ratiōes ostēdētes fun-
damentū, secūdo qd dicit. Secundū apparentis
inducit cluſione intentas, prima diuiditur in tres
pbi tres ratiōes quas ponit secundam ponit cum
dicit. Adhuc autem in plāctis, tertiā ibi. Sed ad-
huc qd principale, prima in tres, pmo pbat p signis
secundo manifestat ppositū quodā ibi. pālā au-
tem, tertio assignat diuersitatem inter animalia ⁊
plantas ibi necessario autē. In pma dicit qd p-
mū principij nutritiue animalis est in medio superio-
re ⁊ inferiorē. Manifestum est qd videmus qd mul-
ta animalia decēta vtrāq; pculā, s. inferiorē partē
⁊ capite; qd est pars pceptiua alimentī pars me-
dia vniū ⁊ quēquē pculā in qua est pars pceptiua
alimentī pars media; similiter vniū; h autem non
esset; nisi pīmū principij partis animalis nutritiue ef-
set in medio superioze ⁊ inferiorē; anterioris ⁊ po-
sterioris; ergo pīmū principij nutritiui est in
dicta parte.

Palas autem in entomis et vespis et apibus hoc accidit: et multa autem non entomorum diuisa possunt vivere propter nutrimentum vel nutrimentum. Talis autem particulae ac tu quidē habet viam: virtute autem plures. Eodem enim modo planetis consuetum sunt: etenim planetę diuise viuunt et separatim: et finit multe arbores sub vno principio.

¶ Deinde cum dicit. ¶ Palam autē declarāt illud si-
gnū qđ ⁊ habet duas partes. primo facit hoc. se-
cundo circūfcribit qđ ē determinatiōe cuiusdam que-
stionis ibi ppter quā autem causā. In prima bi-
bit qđ manifestū est qđ partib⁹ illis decisū: pars il-
la media vniūt in animalibus entomīs idē icūs
que habent ventrem ad vnā partē: caput ad aliā
colligat aliquo gracili ⁊ tenui: sicut sunt vespe ⁊

apes. Multa enim talium videntur vivere diuina: ꝑ possunt hoc autem esse ꝑpter principia nutritiuu quod est in partibus illis: nec hoc accidit in talibꝫ animalibus solum: sed etia in pluribus antonomis ꝑnt in lumbicis terre ꝛ filibus: ꝑpter eandem caꝑa huius autem partícula in qua est pꝫmꝫ principiu partís anime nutritiue. In predictis quidem animalibus actu quidem est vna: sed virtute est plures: ꝛ qꝫm ad hoc comodius sunt cõstituta a natura ipsius planctis. videmus eniꝫ qꝫdam planctus decesse viuunt: sũnt multo ex vna: causa bꝫius est. Quare anima in planctis vna quidẽ est bĩ actum: plures autẽ sũt virtutibꝫ: ꝛ perficit totam planctam actu: partes autem in potentia. Et sicut partes actu sũnt vna: plures autem potentia ꝛ virtute. Ita anima actu est vna: plures virtute: ꝛ sic plures actu ꝑer diuisionem.

Propter quam autem causam he quidē
non possunt diuise vivere: hec autem asplā
tantur: planctarum alter erit sermo.

Tunc dicitur: *placenta autem inter cetera formis*.
 ¶ Deinde cu dicit, *propter autem causam quaz*
eruciat se a dissolutione cuiusdam questionis: que
 reret enim aliquis: quia videmus q. *placenta* que-
 dam *decise viuunt*: quedam autem ita sunt q. si pla-
 centa diuiditur vna pars viuunt: alia non que bui ra-
 tio est. Et ratio dubitationis potest esse. Cum anima
 perficiat nō solum illam partē: que *decisa viuunt*: imo
 imo alias: quare vtrazq. nō viuunt. Ad dissolutione hu-
 ius eruciat se et dicit q. *propter quā causam ista ps*
decisa non viuūt si transplantat: hoc ergo habet vi-
 deri sed alibi oportet fieri sermones de hoc sicut in
 libro de plantis. Sed tamen sciendum est ad pce-
 sens q. causa quaz quedam *placenta decise viuunt*
 quedam non: nō est q. parte subsistat anime nutriti-
 uis: quia illa totum q. quantitas parit anime: si hoc
 est et parte illorum que necessaria est ad hoc q. pla-
 centa viuat. Ad hoc enim q. viuat indiget potentia nu-
 tritiua primo: vel primo principio primi autem p-
 ncipium primo anime nutritiue est in aliqua parte:
 potest igitur sic abscondi placēta q. vna pars nihil
 habebit et illo principio. Alia autem totum habe-
 bit et tunc illa pars que habet de illo principio nu-
 tritiuo decisa viuūt alia non. Similiter *placenta de*
cisa in aqua est primum principium partis nutritiue
anime: si transferatur ad locū sibi proportionalem
fini completionem viuunt. Si vero nō. Non ergo
 est causa et parte subsistētie nutritiue anime: sed et
 parte eorum que necessaria sunt ad hoc q. viuat
 placenta.

Sed fimiliter habet fecundum hoc plan-
cteq; 7 genus entomozum. Necesse autē 7
nutritum animam actu quidem in haberi
tibus effe viam: virtute autem plures. Si-
militer autem 7 fenficiuum principium: vi-
dentur enim habentia fenfum diuifa ipfoz
Sed ad faluari naturam planctē quidē pos-
sunt: hec autem nō poffunt: quia non habēt
organa ad falutem. Et quia indigētia funt
hec quidē capitiēs: hec autem fufcipiētiēs
alimētum: hec autem aliozū 7 hozū am-
bozū: affimulantur enim talia animalium
multis animalibus fimul iunctis. Optime

autem constituta hoc non patiuntur animalia propter esse naturam ipsorum: ut contingit maxime vinam: propter quod et paruum sensum quedam faciunt: diuise particulari: quia habet aliquam animalis passionem separatis enim visceribus faciunt sensum: ut cortice corde ablato.

Deinde cum dicit. Similiter comparat animalia ad plantas: quo ad quoddam dictum et primo secundum puenitiam. secundo secundum diuersitatem: ibi. Ad saluare. In prima dicitur quod in habentibus partem anime nutritiue os aliam nutritiuam actu esse unam virtutem plures: et cum hoc est: quod anima ipsa perficit totam plantam et partes: partes autem actu sunt aliquid unum: plures secundum virtutem. Similiter principium sensitiuum est unum actu plures virtute. Videntur enim quedam alia decisa habere sensum quod non cogeret si principium sensitiuum non esset plures virtute. Deinde cum dicit. Sed ad saluare naturam ostendit diuersitates. Inter animalia et plantas. Et dicit quod quamuis ita est quod principium nutritiuum in habentibus ipsis sit actu unum virtute plures. Similiter principium sensitiuum. Tamen in hoc est diuersitas inter plantas et animalia quod plantae diu possunt viuere: quia puacam erigunt diuersitatem organorum ad operationes vite que est virtute in pluribus partibus et potest esse actu post decessionem animalia autem non possunt diu viuere quod indigent ad operationes per quas saluantur diuersitate organorum. Multa enim indigent ad minus uno organo: quo ab extra statim nutrimentum suscipiunt sicut orem: cum hoc aliquo suscipiente. Intra et digerente: et aliquo per quod expellat superfluum et alijs diuersis: et quanto perfectiora sunt animalia pluribus indigent: sicut apparet in progressibus. Vnde animalia talia assimilant multis animalibus imperfectis simul iunctis. Animalia autem que maxime sunt perfecta sicut homo: talem diuisiones non sustinent. Et causa huius est: quia talia animalia maxime unitatem habent: ideo partes talium animalium diuise paruum faciunt sensum: faciunt autem aliquem sensum propter motum sive passionem determinatam in illis partibus. In viuentibus autem est una pars principalis: a qua mittitur virtus ad singulas partes. Et ideo cum abscinditur una pars remanet virtus in parte illa: que dicitur facere sensum aliquem et motum. Et non quod hoc peruenit a substantia anime ibi existente in actu: sed a virtute per modum passionis ibi existente in actu: hoc videtur intendere philosophus per modum illa verba habent aliquam animalis passionem quod autem partes tales decise faciant sensum aliquem declarat dicens quod separatis visceribus faciunt sensum: sicut cortice ablato corde mouentur.

Adhuc autem in plantis palam et animalibus eam que ex spermaticibus generationem considerantibus et incisiones et abscissiones.

Adhuc autem in plantis postquam philosophus probauit quod primum principium nutritiuum est in medio superiore inferiori anteriori et posteriore: per rationes sumptas ex diuisione animalium et plantarum. In parte ista ostendit per rationem sumptam ex generatione animalium et plantarum: et habet partes du-

as. primo premitit intentum suum. secundo probat ibi. Que enim. In prima dicitur quod manifestum adhuc considerantibus generationem animalium que est ex permixtis et considerantibus vel plantationes et incisiones quod primum principium partis anime nutritiue est in medio superiore: inferiore: anteriore et posteriore.

Que enim ex spermaticibus generatio accidit omnibus ex medio. Dicitur enim ex stentibus omnibus secundum quod nata sunt medium enim vtriusque est particulari: hinc ramusculus oritur et radix nascentium: et primum autem medium horum est in incisionibus: que et abscissionibus hoc maxime accidit circa ortus. Est enim principium quoddam os rami: simul autem et medium. Quare aut hoc auferunt: aut in hoc insunt: ut aut ramus aut radices ex hoc generentur tanquam existente principio ex medio germine et radices.

Deinde cum dicit. Que enim declarat et primo declarat in animalibus. secundo in plantis ibi dicitur enim. tertio regreditur ad determinandum in animalibus ibi. Et animalium sanguinem. In prima intendit rationem hanc anima nutritiua est in parte illa ex qua accidit generationem fieri omnibus animalibus generatis ex semine: hoc autem fit ex media. Est enim semen superfluum tertie digestionis: quod quidem alimentum natum est conuerti ad membra. Ultima autem digestio fit in corde et ideo peruenit semen ex media quare manifestum est: quod generationes accidunt animalibus ex medio. Quare primum principium anime nutritiue est in medio. Deinde cum dicit. Dicitur autem. probat illud idem de plantis per incisionem. Et dicit quod in plantis: que non sunt obare: sed nate sunt esse dytiron est particula media inter partem superiorem et inferiorem: et ab illa parte oritur ramus et radices terre affixe. Principium enim rami et radices est in parte illa media et istud maxime apparet in incisionibus et transplantationibus. In illo enim est principium nutritiuum ex quo incipiunt pullulationes. Incipiunt autem ex medio. Videntur enim quod in planta ramus oritur ad superius: radix ad inferius: quare manifestum est: quod primum principium nutrimenti est in parte media: et propter hoc illi qui volunt applantare: aut afferere illam partem vel cum ramo accipiunt ut ex illa parte generetur ramus: tanquam ibi existente principio nutritiui et germinis radices et rami. Et est intelligendum quod dytiron est pars que est in medio rami vel radices. Nec est opinandum quod pars illa sit medulla: quia medulla in plantis proportionaliter sumitur et in animalibus. In animalibus autem medulla non est primum principium nutritiue: quare nec est in plantis.

Et animalium sanguinem habentium cor fit primo: hoc autem palam ex quibus in contingentibus adhuc factis videre ceterum platissimus. Quare et in exanguibus necessarium analogum cordi fieri primo. Cor autem quod est venarum principium in his

que circa partes animalium dictum est prius: et quod sanguis in sanguinem habentibus est ultimum alimentum: ex quo sunt particule. Manifestum igitur quod vitam quandam operationem oris virtus exercet: alteram autem que ventris circa alimentum. Cor autem gratia operis anime huius est: oportet quidem enim principalem ad id cuius gratia perficere: sed non in his que huius gratia: ut indicus ad sanitatem.

Deinde cum dicit. Et animalium sanguinem. Regreditur ad declarandum istud idem in animalibus: intendit talem rationem. Primum principium generationis aliarum partium est a corde. Sed cor est in medio superioris et inferioris: quare primum principium nutritivum est in medio superiore et inferiore. Videremur supponere: sed maiorem probat. Et assumitur quod illud quod primo generatur est cor: et dicit istud est manifestum in his que sunt. Dicit et hoc se experisse in quibusdam iam factis. Et istud verum est. Sperma enim maris in matrice mulieris resolvitur in spiritum. Spiritus autem iste penetrat in uterum mulieris: et facit sibi domicilium: et illud vocatur cor: et ibi incipit generatio aliorum membrorum: quare manifestum est quod in animalibus cor primo generatur. Similiter in non habentibus sanguinem proportionale cordi primo. Alterius assumitur quod cor est principium venarum hoc apparet: quia vene sunt pelatue sanguinis. Sanguis autem generatur in corde: ideo principium venarum est in corde: nec dicitur sanguis humidum rubrum: sed humidum pingue et dulce quod autem cor sit principium venarum dictum est in libro de animalibus. Et dictum est quod in habentibus sanguinem: sanguis est ultimum alimentum. Et ultimum autem alimentum est ultima digestione terminata generantur alie particule a corde sicut epas et cerebrum. Manifestum est autem quod prima digestio ipsius sit in ore vel si non sit digestio: tamen est preparatio et via quedam ad digestionem. Alia digestio est in stomacho: et alia in epate: sed de ista non facit mentionem cor autem operatur ad huiusmodi digestionem complementum inducendo. Quando enim plura agentia ordinantur ad aliquem effectum inducendum illud quod principalis est inducit complementum et finem: cuius gratia sunt alie dispositiones: non tamen inducit dispositiones precedentes: que sunt gratia finis et complementi sicut apparet in generatione sanitatis que procedit a medico: et medicina et ipsum complementum sanitatis medicos dirigunt: attribuitur dispositio autem ad sanitatem medicine: sed cor est membrum principale ergo operatur ad digestionem complementum inducendo: quare manifestum est quod completio digestionis alimenti ex quo per se generantur alia membra est a corde oportet igitur quod principium generationis aliorum membrorum sit ex corde.

Sed adhuc quod principale sensuum in hoc in sanguinem habentibus omnibus in hoc enim necessarium esse: quod omnium sensitivorum commune sensuum duos autem manifeste hic tendentes videmus gustum et tactum quare et alios necessarium. In hoc quidem

enim ex alijs sensitivis contingit fieri motum: hoc autem nihil tendunt ad eum qui sursum locum: sine his autem si vivere in hac particula omnibus est: palam quia sensitivum principium necessarium. Quod quidem enim animal hac et vivere dicimus: quia enim sensitivum hac corpus animal esse dicimus.

Deinde cum dicit. Sed adhuc declarat quod primum principium nutritivum sit in medio superiore et inferiore per situationem primi sensitivi: sive redit ad declarandum quod primum principium sensitivum sit in medio superiore et inferiore. Et dividit in duas. Primo ponit rationem. Secundo infert correlativum ibi propter quod autem. In prima intendit talem rationem. Sensitivum est in corde: quare et primum principium nutritivum. Videremur declarare: dicit quod principalis et colligit sensus inter omnes est in hoc id est in medio scilicet superiore et inferiore scilicet in corde hoc et in habentibus sanguinem. In alijs autem primum sensitivum est in proportionale cordi quod autem sensitivum commune sit in medio manifestum est. Videmus enim quod duo sensus immediate tendunt ad cor: et alij mediate tendunt ad cor: et alij ad ipsum. Nam alij sensus fundantur in sensu tactus quare si tactus immediate tendit ad cor et omnes alij sensus. Alterationes enim omnium sensuum contingit fieri in sensum commune. Et dico quod tactus et gustus immediate tendunt in sensum commune quia non tendunt ad cerebrum nec colligationem habent ad aliquid quod sit in cerebro: et etiam ex his que dicta sunt in animalibus vita est primo in corde: quia cor primo movetur. Quare primum principium sensitivum in corde secundum enim eadem particulam secundum quam animal primo est animal vivit. Et adiungatur alia propositio quod sunt idem subiecto primum principium nutritivum et sensitivum: differunt tamen ratione: quia primum principium nutritivum et sensitivum sunt in medio superiore et inferiore.

Propter quod autem hi quidem sensuum manifeste tendunt ad cor: hi autem sunt in capite: propter quod et videtur quibusdam sentire animalia propter cerebrum: causa in alteris dicta est secundum.

Deinde cum dicit. Propter quod. Infert correlativum vel melius excusat se a dissolutione cuiusdam questionis dicit enim quod duo sensus immediate tendunt ad cor alij ad caput propter quod videtur fuit quod sensitivum commune esset in cerebro dicit quod de hoc dictum est alibi in libro de generatione partium animalium. Sed est intelligendum: quod sensus tactus et gustus immediate tendunt ad cor ad cerebrum non. et causa huius est. Quia sensus tactus materialis est magis quam alius aliquis aliorum sensuum: et magis materialiter alteratur. Alteratur enim a quibuslibet sensibilibus que materialiter alterant ideo oportet quod sit talis substantie vel dispositionis per quam possit magis sustinere talem alterationem: potest autem si fuerit substantie solide. Soliditas autem terre est. Quare oportet sensum tactum esse terre a dominio: ideo oportet ipsum esse

in tali parte que sit magis terrestris inter autē partes sensuivas hoc est cor: ideo sensus tactus tendit ad ipsum cor: et propter hoc: quia sensus tactus indiget maiori caliditate in actione sua: quā aliquis aliorum. In corde autē est maxima caliditas ideo sensus tactus dicitur esse in corde. Et quia gustus est quidam tactus: gustus debet immediate sedere in corde. Alii autē sensus indigent caliditate remissa magis: quia actiones eorum magis sunt proportionate: et ideo immediate tendunt in partem illam per quam caliditas refrigerare potest hoc autē est cerebrum: ideo immediate tendit illi tres sensus in cerebrum.

Secundum apparentia quidē igitur palam ex dictis quod in hoc et in medio corporis trium per triū sensuivū anime principium est et augmentativū et nutritivū. Et deinde cum dicit. Secundum apparentia re. concludit conclusionem principalem. Et dicit quod ex apparentibus de quibus dictum est manifestum est principium partis anime sensuivū nutritivū et augmentativū est in corde et in media scilicet trium partium: quarum una est superior. Alia vocatur inferior: tertia media et ista est illud principium.

Secundum rationem autē quia naturam videmus in omnibus et possibilibus facientem optimum. In medio autē substantie principio existente utroque maxime proficitur: quod particularis proprium opus operans scilicet ultimum alimentum et suscipiens: penes utrumque enim ipsorum sic erit.

Deinde cum dicit. Secundum autē rationē probat hoc idem per rationes communes et logicas: et habet duas partes. primo facit hoc. secundo inducit correlarium ibi. Si quidē animal prima in tres habet et ponit tres rationes. secunda ibi. Et est talis media. Tertia ibi inest: ut videtur. In prima dicit quod manifestum est per rationes communes quod primum principium sensuivū sit in medio superioris et inferioris. Quia videmus quod natura ex omnibus possibilibus facit optimum: et ratio huius est. Quia omne agens intendit bonum. Natura autē agens est: quare bonum intendit. Agit autē ex materia sibi subiecta. Quare secundum diversitatem materie diversificatur eius actio. Intendit igitur natura facere optimum: possibile tamen principio autem nutritivo et sensuivo in medio existentibus maxime perficitur operatio: et optime scilicet dirigere alimentum et nutrire membra. Si enim virtus nutritiva sit in medio magis potest nutrire equaliter ad singula membra: alimentum et suscipere ipsum. Iterum et a sensuivo communis sunt alterationes ad particulares sensus et derivatur virtus ab illo in sensus particulares hoc autem melius potest fieri si primum principium sensuivū sit in medio.

Et est talis mediū regio principantis. Deinde cum dicit. Et est talis ponit secundam rationem. Et dicit quod principalis virtutis debet esse regis principalis et locus. Et ratio huius est quia locus sequitur naturam locati et ideo principali virtuti debetur locus principalis magis. Inter autē omnes virtutes sensuivas principales virtus est sensus communis. Locus autē principalis est locus medius: quare primum principium sensuivū est

in medio: sed in eodem est nutritivus in quo est sensuivum: quare manifestum est: quod primum principium nutritivum sit in medio.

Adhuc videtur et quo videtur oportet differre: quemadmodum fistule et moventes fistulas manus. Siquidem igitur animal determinatum est per habere sensuivam animam in sanguinem quidem habentibus necessarium in corde hoc habere principium ex sanguinis aut in proportionali particula.

Deinde cum dicit. Adhuc videtur ponit tertiam rationem: et est talis. Illud quo videtur et quod videtur differunt sicut fistule et manus: que movent manus fistulas. Illud enim quod videtur est principale: quo autem videtur est instrumentum: sensuivum autem commune videtur sensibus particularibus sicut organis et instrumentis ergo sensuivum commune est principale magis. Sed principalis debet esse locus principalis talis autem est locus medius: quare primum principium sensuivum est in medio et in eodem loco est principium nutritivum: quare nutritivum principium est in medio. Deinde cum dicit. Et si quidem inducit correlarium: et posset si legi sicut per rationis precedentis ut induceretur ad probandum notum quod si quod cum animal determinatum sit per habere animam sensuivam manifestum est quod in habentibus sanguinem necessarius est esse primum principium sensuivum in eis: et in non habentibus autem sanguinem necessarium est esse primum principium sensuivum et nutritivum in parte proportionali cordi.

Adhuc autē particule et totum corpus animalium habent quandam caliditates naturalem: propter quod vivencia quidem videntur calida. Morientia autē et privata vivere strarum.

Adhuc autē particule et totum corpus animalium habent quandam caliditates naturalem: propter quod vivencia quidem videntur calida. Morientia autē et privata vivere strarum. Adhuc autē particule et totum corpus animalium habent quandam caliditates naturalem: propter quod vivencia quidem videntur calida. Morientia autē et privata vivere strarum. Adhuc autē particule et totum corpus animalium habent quandam caliditates naturalem: propter quod vivencia quidem videntur calida. Morientia autē et privata vivere strarum.

Necessarium autē esse caliditatis huius principium in corde sanguines habentibus: et sanguinem autem in proportionali.

Deinde cum dicit. Necessarium autē esse caliditatis huius principium in corde sanguines habentibus: et sanguinem autem in proportionali. Deinde cum dicit. Necessarium autē esse caliditatis huius principium in corde sanguines habentibus: et sanguinem autem in proportionali.

Operantur enim et digerunt naturali calido alimentum omnia maxime autem quod principalissimum.

¶ Deinde cum dicitur Operantur enim probat et primo per rationem, secundo per signum propter quod alijs. In prima dicitur quod omnia viventia indigent nutrimento. Nutrimentum autem in principio est contrarium. In fine autem simile. Contrarium autem non fit simile nisi per alterationem. viventia autem corpora agunt in ipsum nutrimentum et digerunt naturali caliditate sicut dictum est prius, sed maxime in ipsis alimentis agunt per partem principalissimam in quodque enim agens agit per illud quod principale est, hoc autem est cor vel proportionale cor, di ergo necesse est esse maxime principis caliditatis in eo.

¶ Propter quod alijs quidem partibus in frigidatis remanet vivere, eo autem qui in hoc corrumpitur omnino, quia hinc oritur principium omne caliditatis et anime tanquam ignis in his particulis et sanguinum quidem in proportionali in corde autem sanguinem habentem.

¶ Deinde cum dicitur propter quod declarat illud idem per signum et dicit quod primum principium caliditatis sit in corde manifestum est quia propter hoc videmus quod alijs partibus in frigidatis remanet adhuc vita in corde. Corde autem in frigidato corrumpitur ipsum animal, ratio huius est quia in corde est primum principium caliditatis et virtutis anime tanquam partes animalis que sunt circa cor sunt igne propter vehementem caliditatem principium igitur caliditatis in non habentibus sanguinem in proportionali cordi, in habentibus autem in corde ipsis.

¶ Necesse igitur simul vivere existere et calidum huius saluationi et vocatam mortem et huius corrupti onem.

¶ Deinde cum dicitur Necesse igitur ostendit quod necessarium est istud calidum saluare si debeat saluari animal et dividitur in duas. In prima concludit hoc ex determinatis, secundo ponit modos corruptionis calidi et cum corruptionis ibi. Sed adhuc. In prima dicitur quod cum omnia viventia caliditatem habeant necesse est ita duo simul existere, scilicet vitam et calidum saluationem. Non enim vivit aliquid sine calido nec calidum est in viventibus sine vita et consistere vitam et calidum similiter et mortem que est privatio vite et corruptiones huius calidi, sic ergo manifestum est quod necessarium est saluari calidum si debeat saluari vivens.

Sed adhuc quidem ignis videmus duas corruptiones marcedineque et extinctionem: vocamus autem eam quidem que a seipso marcedinem eam que a contrariis extinctionem: hac quidem senectute, hanc autem violentia.

¶ Deinde cum dicitur Sed adhuc ignis assignat modos quibus corrumpitur huius calidum: primo facit hoc, secundo assignat causas istarum corruptionum ibi, accidit autem. In prima dicitur ita dictum est quod necessarium est simul existere vitam et saluationem calidi huius autem calidus dupliciter corrumpi potest, uno modo a seipso, alio modo a contrario, corruptio calidi que est a seipso dicitur marcedo: huius illa

que est a contrario dicitur extinctio: et prima corruptio dicitur senectus: alia corruptio dicitur violentia.

Accidit autem ambas propter idem fieri corruptiones: deficiente enim alimento non potente calido accipere alimentum corruptio fit ignis: contrarium quidem enim cessare faciens digestionem prohibet nutrire. Quodque autem marcescere accidit ampliori congregato calore propter non respirare neque in frigidari: cito enim et sic consumit alimentum multum congregatum calidum et pervenit consumens ante ad esse veritatem.

¶ Deinde cum dicitur Accidit autem assignat causam utriusque corruptionis: et primo facit hoc, secundo in se corollarium ibi, propter quod quidem. In prima dicitur quod utraque corruptio accidit propter eandem causam calidum enim indiget alimento, alimentum calidi est humidum: ideo deficiente humido calidum corrumpitur: sed illa corruptio que fit a contrario fit quod contrarium prohibet digestionem, ingreditur enim humidum, humidum autem ingrossatum fit ineptius ad nutriendum convenientis: quandoque autem accidit corrupti calidum in se marcescendo a calido interius adunato et fortificato propter defectum refrigerationis que in quibusdam fit per respirationem in quibusdam aliter et etiam propter motum continuum in habentibus ipsum, calidum autem adunatum et fortificatum sic cito consumit alimentum multum quod multo tempore sufficeret si esset proportionatum et pervenit citius consumendo quod eventatio eveniat ad reprimendum ipsum et sic consumpto alimento marcescit calidus, quare utraque corruptio accidit propter defectum alimentum.

¶ Propter quod quidem non solum marcescit quod minus secus plurimum ignem, Sed et ipsa semel seipsam lucerne flamma imposita in maiori flamma comburitur: sicut quodcumque aliud combustible. Causa autem quia alimentum quidem existens in flamma preoccupat accipiens maior flamma: priusque adveniat alterum. Ignis autem permanet semper faciens et fluens sicut fluvius: sed latet propter velocitatem.

¶ Deinde cum dicitur propter quod quidem inter corollarium, et primo facit hoc, fore dedit causas illas ibi, causa autem. In prima dicitur quod ita dictum est quod calidum multum cito consumit humidum propter hoc et accidit quod non solum prius calidum vel prius ignis in terra magni cito consumit uno minor flamma semel seipsam posita maiori consumit et oburit sicut quodcumque combustible. Deinde cum dicitur causa autem assignat causas huius corollarium: et dicit quod causa quod flamma, minor cito propter maiorem consumitur est quod minor flamma est aliud humidum: quod flamma non est aliud nisi fumus ardens, fumus humidus huius est, non compositus ex sicco terrestri et humido aereo vinctus flamma, maior autem flamma huius humidum attrahit et subleuat et preoccupat antequam eveniat ad humidum: ita quod ignis semper manet idem semel specie: non tamen semel materia numerum: sed sicut fluvius: sed latet nos propter velocitatem. Causa autem quare non manet idem semel numerum est humidum quod est subiectum et materia flammæ non manet idem: sed est aliud et aliud.

Alam igitur q siquidem oportet saluari calidum: hoc autem necessarium si futurum sit vivere: oportet fieri eius quod in principio calidi per quadam refrigerationes.

Alam igit q siquidem. Postq pbus declaravit q oia vinetia hnt caliditate q est i corde i hntib sanguine i alijs i pportionali cordi q necessarium est huiusmodi calido saluare si debeat vivere. viues. i pte ista ostendit q si debeat saluari hnt calidi. qz fieri refrigeratione: q diuidit i duas. In pma fac qd dicitur est. In pma remittit nos ad aliu locu d dissoluitioe cu iusta qome ibi. Sed de ca qde circa pnu adhuc. d. facit. In pma pbat hoc p rones. In pma p exptu ibi. Exptu aut. In pma dicit q cu oia vinetia habeant caliditate q necessarium e saluari hnt calidu si debeat vivere palā e qd os fieri refrigeratione. Oportet. n. oia vinetia hnt calida. Alia aut corrupta q a pno q marcescendo. vitat aut corruptio q fit marcescendo refrigeras. qre manifestu e q os si debeat saluari uiues necesse e q fiat refrigeratio.

Exptu aut hnt accipe est qd accidit in suffocatis carbonib. Si. n. fuerit circūqz obstructi vocato suffocatorio pnuce extingunt cito. Si at secus iucet qz faciat fire/ quater ablatione q appositione manet igni multo tpe. Occultatio aut saluat igne: ne qz. n. respirare phibet ppter raritate cineris recūdit qz eo q in circuitu aere: vt nō extingatur multitudie existētis i ipso caliditate.

Deinde cu dicit. Exptu. n. hnt manifestat hoc q dicit e p exptu q videm accider i carbonib. Si. n. carbones suffocatorio appposito obstruunt pnuce cito extinguit. Quare vicis ponal. suffocatorium q amoueat multo tpe durat ignis: p tale. n. pculatio ne vicis diu pō saluari ignis: q tūc nō phibetur refrigeratio. Si aut cooptat ignis cinerib diu potest durare: qz cineres raritate hnt: id aer circūstas bñ pōt subicōtrari: ita vt carbones ppter defectu refrigerationis nō extingant. est. n. hntelligēda q euz apponit suffocatorium supra carbones ita q nulla respiratio pōt ptingere ad ipos calidu reflect i seipsum q fornicat. fornicatu aut resoluū humidū subtiliter sumit ipz q remanet grossius qd e ineptu ad nutriendū igne. ipō ac humido subtili resoluū q sumptu consumunt ignis.

Sed de ca quidē bac q cōtrarium accidit occultatio q suffocatio igni: hic quidē. n. marcescit: hic autem permanet pluri tēpore dicitu est in pblematibus.

Deinde cu dicit. Sed d ca remittit nos de solutione cuiusdam qonis ad aliu locu q dicit q d ca pp quā suffocatorio appposito supra carbones pnuce extinguit ignis: vicis aut appposito diu manet q saluatur dicitu est i libro de pblematib i quo manifeste inuenit assignasse cam istā: q aliquo mō pōt hēri ex his q dicit pncula tertia. pblemate quo vbi querit pp ad ebum premittit magis qz icēperatū vinū bibūt pstant vinū calidū. tremor aut fit a frigido marime q soluit dices q tremor vlt catur pp ifrigidationes. fit aut ifrigidatio aut pp repulsionē calidi iteri pp

frigus sicut i hyeme accidit aut ppter extinctiones calidi nātis. Extinctio aut fit a pno vel pp longitudine rēpons sicut i senescētib pigit aut ppter superabundā extranei calidi sicut accidit i estuariis a sole vel igne vel arenatis ex labore icēperato. hoc autē accidit bibentibus icēperatū vinū. vinū. n. icēperatū bibitū cū sit calidū virtute superabundantiā caliditatis extraneae inducit in corpore. superabundās aut calidū citius dissoluū humidū nālē: id debilitat calidū naturale. debilitato aut calido inducit frigidū qd inducit tremorē ex quo hētur q superabundāia calidi i pportionalis corūpit calidū. pportionalē q nālē ex hoc q pōt hēri cā pp quā appposito suffocatorio marcescit ignis. nō aut si occultet ciner vel si vicis apponat q admoueat: qz cooptatio appposito reflectit calidū i seipm q fornicat. fornicatu aut cōsumit humidū humido sumptu corūpit calidū q sic manifestu est q e ca q suffocatorio appposito pnuce cito corūpit. cū aut vicis apponit q admoueat. fit aut refrigeratio qua facta debilitat calidū quo debilitato humidū diu saluat q per psequēs calidū saluat q ista arte viuunt illi qui faciūt carbones.

Quoniam aut omne viuens hz aiaz: ipsū autē non existit sine naturali caliditate: sicut diximus. Plantis quidē per alimentū et continēs sufficiens sit auxiliū ad naturalis calidi saluationes.

Deinde cu dicit. qst aut dēmiat d ista refrigeratione quō fiat q diuidit i duas. primo ostendit quō fiat i plantis. fo i aialib ibi. i aialib aut adhuc pma i duas diuidit. pmo dicit p qd fiat refrigeratio. fo pbat ibi. etenim alimentū. in pma dicit q cū ita sit q cū omne viuēs habeat animā q impossibile sit vinē ēē sine nālī caliditate plante igit habet aiam q caliditate q cū caliditas nō possit saluare sine refrigeratione manifestu est ex dēdictis q refrigeratio sufficiens fiti plantis p alimentū q pntes ad saluationē calidi.

Etenim alimentū facit refrigerationē igre diens: sicut q hominibus primo oblati: ieiunia aut calefacientia sitz faciunt: i motus enim existens aer semp calefacit. Alimento autē ingrediente refrigeratur corpus donec vtiq accipiat digestionem.

Deinde cu dicit. Etenim ostendit q alimentū resigeret. fo q pntens ibi. si aut pntens. In prima dicit ita dicitu e q alimentū sufficient refrigerationes facit in plantis q hoc est q alimentū ingreditur in plantis facit refrigerationē sicut videm i hominibus q cū alimentū pmo recipiunt homine fit quecā ifrigidatio q huius ratio est: quia videmus q ieiunia sitim inducit: quia in ieiunio calidū conuertitur supra humidū radiale: tunc accutur calidū naturale q calefacit. agit enim in sicum: sicum est lima caloris. tunc fit consumptio humidū consumptio humido causatur appetitus naturalis humidū talis dicitur sitis: ideo ieiunia per accedens sunt causa sitis q aer ibi motus intus etiaz hominem calefacit cum autem alimentum ingreditur fit ifrigidatio donec alimentum fuerit digestum: quia alimento ingrediente calor conuertitur supra alimentum ita q in partibus alijs minus est de caliditate q ideo remanent in ifrigiditate. sic enim in plantis fit refrigeratio per alimentum ingreditum.

De respiratione & inspiratione.

Explicit expositio super librum de iuventute et
senectute s^{en} sanctū thomā de aquino.

a Animalium autem quoniam hec quidem sunt aquatilia: hec autem in aere faciunt diuersa: ex his et per hoc accipiunt refrigerium: hec quidem aqua: hec autem aere: quo autem modo et qualiter dicendum rationes scientibus magis.

De respiratiōe. n. aliq quidē pauci pzo-
rū philicoz dixerūt: cuius tñ gratia existit
aialibz: bi quidē nīl enūciaverūt. bi autē
dixerūt quidē: nō bene dixerunt: sed se pte
accidēbz. Adhuc at oīa aialia aiunt respi-
rare: hoc aut nō est verū. Quare necessariū
de his primo supcūire: vt nō videamur eos
inamiter accusare.

Que quidē igitur quęquēq; aialū habent
pulinonē respirāt oīa manifestū.

Et horum ipsorum quousque quidem ex sanguine habet pulmonem et cœcum minus indigent respiratione propter quod multo tempore possunt permanere preter corporis validitudinem. pulmonem autem cœcum habent omnia ovi-

ficantia: ut ranarum genus: adhuc autem omni
deus et tortuice multo tempore manent in bu-
midis. pulmo enim modicam habet calidi-
tatem. pauci enim sanguinis habent ipsum.
Inflatus igitur ipse motu refrigerat: et facit
permanere multo tempore. Si tamen cogat quod
valde detinens longo tempore suffocant omnia:
nihil enim talius suscipit aqua sicut pisces.

Deinde cum dicit. Sed et horum ostendit quod aialia
minus et que magis indigent respiratione: et primo
ostendit que minus. secundo que magis ibi. habetia
autem. In prima dicit quod quedam sunt aialia que pulmo-
nes habet cum paucis sanguine. habet etiam ipsum in fi-
gura coccum et talia minus indigent in respirando. p-
pter hoc. n. talia aialia multo tempore possunt esse sine
respiratione sine alia corporis ivalitudine uel de-
trimeto. aialia autem que pulmonem coccum habent sunt
animalia quicquid sicut sunt rane et quodam genus
animalium quod vocat omerides et tortuice et multo tpe
manent in aqua sine respiratione et causa huius est
quod pulmonem habet sine magna caliditate quod par-
bent de sanguine. pulmo autem inflatus semel multum
recipit aerem sine caliditate corporis ppter figuram et
ppter motum aeris subingre dictis refrigerat calidi-
tatem cordis multo tempore: quod igitur talia aialia parum
habent de sanguine et pulmonem habet coccum non mul-
to indigent respiratione et hoc apparet. si autem aliquis
multo tempore teneat ipsa in aqua suffocant: quod nullum
istorum refrigerat per aqua sicut pisces. in piscibus eis
sufficiens fit infirigidatio per aqua non tamen in istis
non enim recipiunt aqua ad refrigerandum.

Habetia autem pulmone habent sanguini
nem omnia magis indigent respiratione ppter
multitudinem caliditatis. Aliorum autem quicquid
non habent pulmone: nullum respirat.

Deinde cum dicit. Habetia autem ostendit que ani-
malia indigent respiratione: et dicit quod omnia aialia
que habet pulmonem multi sanguinis: quod talia magna
habent caliditate indigent respiratione frequenti et
multa et hoc est ppter magnam caliditatem. Deinde
cum dicit. aliorum autem ostendit que sunt animalia quod non
respirant: et dicit quod aialia non habetia pulmone non
respirant et causa huius est: quod pulmo non dat aialibus nisi
ppter refrigerationem que fit per aerem inspiratum
et impossibile est inspirare aerem sine pulmone quod igitur
non habet pulmonem non respirat.

Democritus autem abderites et quidam alij
de respiratione dixerunt: nihil de alijs deter-
minauerunt animalibus: visum sunt tamen di-
cere quasi omnibus respirantibus.

Emocritus autem. Postquam prius finivit quod
sunt respirantia et que non determinat de re-
spiratione et habet duas. In prima deter-
minat de respiratione secundum opinionem aliorum
In secunda secundum opinionem suam ibi. quoniam autem dictum est ad
huc. prima in duas. primo ponit opiniones illorum
qui omnia posuerunt respirare. secundo opiniones il-
lorum que non ibi. In chimeo autem adhuc. primo po-
nit in generali. secundo prosequitur in speciali ibi.
Anarag. quidem. In prima dicit quod democritus abri-
dens ita nominatus a loco et quidam alij philosophi
determinantes de respiratione que convenit tantum

animalibus habentibus pulmonem de ipsa considera-
tione fecerunt volentes dare eam et modum respirandi:
de alijs autem animalibus? nisi dixerunt nisi quod sunt opti-
nari omnia animalia respirare.

Anaragoras autem et diogenes omnia di-
centes respirare: de piscibus et ostreis dicitur
quomodo respirant. Et ait Anaragoras quidem
cum dimittant aquas per brachias eius qui in
ore factum aerem trahentes respirare pisces
non enim esse vacuum nihil. Diogenes autem
cum dimittant aquas per brachias ex cir-
cumsistente circa os aqua trahere vacuum in ore
aerem tamquam in aqua existente aere.

Deinde cum dicit. Anaragoras autem prosequitur ma-
gis in spatio: et primo prosequitur opinionem anaragoras
et diogenis. secundo democrite ibi. democritus autem
adhuc. primo ponit opinionem anaragoras et diogenis
secundo reprobat eam ibi. hoc autem sunt impossibilia. in
prima dicit quod anaragoras et diogenes dixerunt omnia
aialia respirare. qualiter autem respirant non dixe-
runt nisi de piscibus et ostreis et dicit anaragoras. quod pi-
sces cum expellunt aqua per brachias attrahunt ae-
rem quod est ore factus ex aqua per virtutem calidi. hoc autem
fit ne ponatur vacuum. Cum. expellunt aqua nisi aer ac-
traheret esset vacuum intra pisces: id ne ponatur vacu-
um os quod attrahat aerem. aer autem attractus infirigidat
calidum quod est in piscibus? diogenes ubi dicit quod cum pisces
expellunt aqua per brachias fieri respirationem per
hoc quod ex aqua circumsistente circa os per naturam vacuum
attrahit aerem quod est refrigeratio ibi. dicit. n. quod vacuum
est brachia attractiva et dicit aerem esse in aqua.

Hec autem sunt impossibilia. Primo quidem
enim medium rei auferunt ppter dicere quod co-
mune in altero solo respiratio. n. vocatur: hu-
ius autem hoc quidem exspiratio: hoc autem inspi-
ratio: de qua nihil dicunt: quomodo exspi-
rant talia aialia: neque contingit ipsis dicere.

Deinde cum dicit. Hec autem sunt impossibilia improbat
opinionem istorum: et primo improbat opinionem istam istam.
secundo dat causas erroris eorum ppter quam decepti fuerunt ibi.
cum autem adhuc. prima dividit in tres. quod primo improbat
opinionem illam quoniam ad insufficientiam. sed quod falsum di-
xerunt ibi. adhuc autem dicere. tertio quod omnia posuerunt
respirare ibi. adhuc si omnia. circa principium tria facit.
primo improbat illas opiniones ppter insufficientiam. sed mani-
festat quod ad suppositum ibi. Cum. n. respiraverit. tertio co-
cludit falsitatem opinionis ibi. Quare si necesse. In pri-
ma dicit quod illa quod isti dixerunt inconuenientia sunt et impossi-
bilia: et si primo ppter insufficientiam. ipsi. n. medietatem rei di-
mittunt. quoniam. n. aliquid duo continent sub aliquid natura. Si aliquis
velit sufficienter determinare de natura illa. si deter-
minat secundum alteram naturam et non secundum aliam insufficienter de-
terminat: quod medietatem rei hic dimittit et hoc ipse in-
tendit cum dicit. medietatem rei auferunt non ita est quod respi-
ratio communis est ad inspirationem et expirationem. volentes
autem de respiratione determinare de inspiratione solum
determinat non de expiratione et ex dictis ab ipsis
contingit eam reddere.

Cum. n. respiraverit hac quod respiraverit ite-
rum os exspirare: et hoc semper permutatis facit.
Quare accidit simul suscipere aqua secundum
os et exspirare. Necesse autem obuians

impedire alterum. Deinde cum dimittant aqua: tunc exspirant secundum ora: aut secundum branchias. Quare accidit simul exspirare et respirare. Tunc enim aiunt ipsum respirare: simul autem inspirare exspirare impossibile.

C Deinde cum dicit. cum enim respirauerit manifestat quoddam suppositum quod si ex dictis eorum non posset esse manifestum quo inspirat huiusmodi animalia et dicitur cum huiusmodi animalia inspirauerint aerem interius necesse est ipsum calefactum exspirare et per illam partem per quam inspirauerit sicut videmus in animalibus manifeste respirantibus vel hominem et hoc vicissim modo hoc inspirando prius exspirando. si igitur pisces et ostreae exspirant necesse est hoc esse aut simul cum suscipiunt aqua et ad extra aut cum dimittunt simul attrahunt ea cum motus aque ad iterius et aeris ad exterius sunt. Unde qui se invicem impediunt sequitur quod aqua obuias aeri in motu suo impedit ipsum et contra quare non possunt simul cum attrahunt aqua exspirare aerem. Si autem simul cum dimittunt aqua per branchias vel per ora exspirant aerem simul accidit inspirare et exspirare ipsum aerem. simul. n. cum expellit aqua dicitur fieri inspirationem. hoc autem est impossibile quod primum impossibile est igitur per eos assignare causam respirationis.

Quare si necesse respirantia exspirare et inspirare. Exspirare autem non contingit nullum ipsorum palam quoniam respirat: neque ipsorum nullum.

C Deinde cum dicit. Quare si necessecludit falsitates opinionis illorum: et dicit quod manifestum est quod necesse est quicunque inspirant exspirare. Si igitur pisces inspirant necesse est eos exspirare sed nullus pisces exspirat quare nullus inspirat.

Adhuc autem dicere aere trahere ex ore aut ex aqua per os impossibile. Non enim habent arteriam propter pulmones non habere: sed statim venter penes os est: quare necessarium venter trahere: hoc autem et alia vitis facere animalia: nunc autem non faciunt. Et si illa extra humidum essent: manifeste vitis hoc faceret: videtur autem non facientia hec.

C Deinde cum dicit. Adhuc autem dicere improbat opinio eorum eo quod falsus assumebatur. si quod sic respirare per alterationem aeris: et dividitur in partes quod si quod improbat per. rationes. secundum ibi. adhuc autem tertia ibi. adhuc cum moriantur. quarta ibi quo autem modo. quinta ibi. adhuc autem propter quod. In prima dicitur quod dicere pisces attrahere aere per os est impossibile quod animalia attrahentia aerem per os arterias habent: pisces autem arteria non habent: quod pulmonem non habent: quod quicunque. n. pulmonem habent et arteriam habent: quod arteria est inspiratio per quam attrahit aer a pulmonem: ideo quicunque habet pulmonem arteriam habent: sed pisces non habent hoc: venter eorum statim attingit ora. et ideo si attraheret aerem ille pervenirent ad ventrem: sed manifestus est quod hoc non faciunt. Item si pisces attrahunt aerem in aqua: et sit sufficiens refrigeratio per illum aerem cum essent extra aquam attraherent aerem et viverent. hoc autem non faciunt: et istud vitium posset esse alia ratio ad principalem.

Adhuc omnium respirantium et trahentium spiritum videmus quedam motum factum particulam trahentis. In piscibus autem non accidit. Nihil enim videtur moventes eorum quod circa ventrem nulli branchias solum et in humido et in sicco excedentia: cum capta fuerint.

C Deinde cum dicit. Adhuc omnia. ponit secundam rationem. et dicit quod in omnibus inspirantibus et expirantibus cum inspirat et expirat appetit motus cuiusdam particulam per elevationem et depressionem sicut in hominibus cum enim inspiratur aer inflatur pulmo. cum autem exspiratur deprimunt in piscibus autem non apparet aliquid talis motus. Non enim videmus aliquam particulam circa ventrem moveri sed solum circa branchias et in humido et etiam cum in sicco sunt palpitant non autem apparet aliqua talis particula moveri.

Adhuc cum moriantur suffocata in humidis omnia respirantia sunt ampullosa spiritu excurrente violenter: ut si quis cogat torcularis aut ranas aut aliquid aliud talium generum. In piscibus autem non accidit experientibus omnem modum tanquam non habentibus spiritum de foris vllum.

C Deinde cum dicit. Adhuc cum moriantur ponit tertiam rationem et dicit quod in omnibus respirantibus cum suffocantur in aqua appareat quedam ampullosa in superficie et ea humilis est quod in talibus animalibus aer expellitur ad superficies quod erat inspiratus prius expulsio autem ista est ampullosa sicut apparet de conuiciis et ranis si violenter detinerentur sub aqua vel aliquid tale animal in piscibus non apparet hoc sed quicunque modum exspirat aliquid et detineat pisces in aqua. hoc autem est: quia non habent aerem inspiratum.

Quo autem modo dicitur fieri respirationes ipsis contingit et hominibus existentibus in humido accidere. Si enim pisces trahunt ex ea que in circuitu oris atque propter quid hoc non vitis faciunt et homines et alia animalia: et cum quod ex ore vitis trahit similiter piscibus. Quare si quidem et si illa essent possibilia: et hec essent: quoniam autem non sunt palam quod neque in illis est.

C Deinde cum dicit. Quo autem modo ponit rationem quartam: et dicit quod eodem modo quo isti dicunt quod pisces respirare possunt in aqua et homines poterunt. si enim pisces attrahunt aerem aqua circumstante eadem ratione et homines et alia animalia. homines enim trahunt aerem qui est intra eos sicut pisces per ipsos. si igitur pisces possunt hoc facere in aqua et homines cum igitur homines non possunt neque pisces.

Adhuc autem propter quam causam in aere moriuntur: et videntur exterminata sicut suffocata si quando respirant. Non enim vitis alimentum indigentia hoc patiuntur. Quam enim dicit diogenes causa stulta: aut enim quod aerem multum valde trahit in aere: in aqua autem moderatum: et propter hoc mori. Et enim ingressibilibus oportebat possibile esse hoc accidere: nunc autem nullus per valde respirare suffocatur cretibile animal.

Deinde cum dicit, Adhuc autem ppter pontem
quintaz rationez dicit si animalia aquatica respi-
rant ppter quā cām moventur & exterminantur i
aere sicut suffocata animalia q. d. non videtur esse
aliqua ratio: & quia aliquis posset dicere q. est hoc
ppter defectus alimentis dicit q. b. nō potest ee et
ratio huius esse potest: q. pīces pīi tempore sunt
sub aqua q. sit tempus in quo sunt extra aquas. qre
ppter defectus alimentis non moventur extra aq. ite
causa ppter quā pīces moventur extra aquā
q. d. dabat dyogenes multa est & fatia, dicit enī dyo-
genes q. pīces extra aquas attrahēbant multā ae-
rem & i. pportionalem sibi. in aqua autem pportio-
nalem: ideo ppter in. pportione aeris attrahi
in aere pīces moventur. in aqua autem non. hoc nō
valet: quia animalia gressibilia in aere possunt at-
trahere sibi aerem i. pportionalem & tamen nullū
animal gressibile q. d. quicquid valde respiret non suc-
focatur qre ut sit accidit in pīcibus.

Adhuc autem si omnia respirant: palam
quia & cutoma animalium respirant. Aiden-
tur autem ipsorum multa decisa vivere: nō
solum in duas partes sed & in plures: ut q.
vocantur scolopēdres: que qualiter aut qui-
bus contingit respirare. Causa autem ma-
xime non dicendi bene de ipsis: q. in per-
ti erant earum que intus partium: & quia nō
accipiebant gratia alicuius naturam oia fa-
cere. Querentes enī cuius gratia respira-
tio animalibus existit & in particulis hoc i-
spicientes: ut in branchia & pulmone: inue-
nient utiq. velocius cām.

Deinde cū dicit, Adhuc autē improbat opinio-
nes illas in hoc q. posuerunt oia respirare: & dicit
q. si omnia animalia respirarent entoma respira-
rent: q. ista decisa videntur vivere non solum divi-
sa in duas partes. sed etiam cū dividunt in plures
ut illa que vocantur sedependie. qualiter autem ista
respirant non ptingit dicere. si enim talia decisa re-
spirarent: tunc cōtingeret q. haberent organa respi-
randi. s. pulmone & vocales arterias: sed hoc est fal-
sum: quia sequeretur q. in diversis partibus eēt pul-
mo & vocalis arteria: sed hoc est falsus ergo & pri-
mus. Deinde cū dicit, Causa autē assignat causam
erroris ppter quā decepti sunt: & dicit causa quare
decepti fuerunt fuit quia nesciebant anathomiam
partium intrinsecarum sive dispositionis: ut puta pul-
monis & arterie. itē decepti fuerunt quia non suppo-
nebant nām operari ppter finem. si enī posuissent
q. natura agit ppter finem & q. respiratio inest aia-
libus ppter finem: insperissent ad anathomiam par-
tium intrinsecarum sicut pulmonis & arterie: & etiā
branchiarum citius cām respirantis invenissent: et
quia ista non inspererint decepti fuerunt in deter-
minando de respiracione.

Emocritus autem quia quidem
ex respiracione accidit respiranti-
bus aliquid dicit inquit. phibe-
re extrudi animam. non tamen ut
huius quidem gratia facientem hoc naturā
nihil dicit: omnino enī sicut & alij physici:
& itē nihil tetrigitalem causam.

Emocritus autem re. Postq.
posicionē anaragore: & dyogenis improbat
opinionē democriti: & primo ponit eā. se-
cundo improbat ibi. causa autem. prima in duas. i.
prima tangit s. m. democritus quid accidit aialibus
ex respiracione. primo. secundo quid ex cōsequenti
ibi. & ppter hoc respiracionez. Adhuc circa finem
quo facit. primo ponit quid accidit aialibus. primo
ex respiracione. secundo declarat ibi. Dicit autem
q. aia. in prima dicit q. cū ex respiracione aliqd ac-
cidat animalibus respirantibus. dicit democritus
q. ex respiracione animalibus respirantibus acci-
dit hoc primo. s. aiam non extrudi a corpore: tamen
non dicit q. natura esse causa respiracionis. ppter
hoc sicut ppter finem: ut aia nō extendere: quia
sicut alij pbi nō tengerūt d. causa finali. ita nec iste
& ideo nō dicit respiracionem fieri grā alicuius.

Dicit autem q. anima & calidū ideo pri-
me figure sphericorū. Segregatis igitur ipsis
a continente & cōprimente auxilium fieri re-
spiracionem inquit. In aere enim multum
numerum esse talium: que vocat ille intel-
lectum & animas. Respirato igitur & ingre-
diente aere cōgredientia hec & prohibentia
cōpressionem prohibere in animalibus epi-
stentem aiam pertransire.

Deinde cū dicit, Dicit autē qd aia declarat hoc
& est intelligendi q. democritus posuit corpa idui-
sibilia esse principia rez. cū. n. corpora cōposita divi-
sibilia sunt: & diviso s. ipsi n. pcedat i. finitū neces-
se est devenire ad talia corpora que sunt iduisibilia
ex quibus dicit omnia aialia componi & causari. di-
xit etiam ista iduisibilia terminare figuris: quia
figure procedunt in finitū. dicit ista corpora eē in
finita. ex figura autem & ordine & positione reddit
causas & accidentia & passionem in alijs. inter ista
autem corpora iduisibilia corpora circularia sunt
aptiora ad motū & ideo ex illis reddit causam mo-
tus i animalibus. dicit enim aiam componi ex atho-
mis circularibus que sunt de natura ignis dicit. n.
q. democritus dicit q. anima & calidū figura spherica
sunt idem & causa huius est: quia aia & calidū & fi-
gura spherica cā est motus in animalibus. Ista autem
sunt maxime apta ad motum calidum. s. spherica fi-
gura ideo aiam dicit componi ex istis & esse idē euz
istis. In aere autem sunt multi tales athomi quos
vocavit intellectum & aiam democritus cum igit
ex aere ptenente & cōprimente ipsius al. & aiaz intus
ptentaz segregentur athomi & moventur ad iterius
aialis fit respiratio in animalibus & prebetur auxi-
lium athomis intus existentibus cum igitur respi-
ratur aer & ingrediuntur athomi ingredientez. com-
primunt athomos ex quibus est anima & prohibet
eam erire & vivunt ad repellendum cōpressionem
factaz ex athomis extra i. ptenēte existentibus.

Et ppter hoc ex respirare esse vivere &
mori. Cum enim prealuerint continens
opprimens & non amplius de foris ingre-
diens potest prohibere non potente respi-
rare tunc accidere mortem animalibus: eē
enim mortē talis figurarū ex corpore erit
ex cōtinentis oppressione.

T Deinde cum dicitur. Et propter hoc respirare ostendit quid accidit et persequitur aialibus et respiracione et dicitur quod per tale ingressum et copressiones athomos in aialibus accidit viuere et mori et respirare et respirare. Item in .x. pñens pualuerat vir possit cum pñis de repellere athomos et quibus est aia et plibere ingressum cor que sunt exterius id adiunantur deficient respiracione accidit mors ipsi aialibus. alia littera h3. et amplius de foris ingreditur non potest plibere cum negacione et tunc exponend est hic pñens exterius pualuerat pñis de athomos interios et athomi qui ingressi fuerat coadiunantur aia3 non possunt plibere ipet3 pñens pp defectu respiracionis accidit mori aialia. mors. n. non est aliud quod exterius athomos extrin3us i aialia ad exterius propter copressionem pñens.

Et auctores quare omnibus quidē nec-
cessarium mori: non tamē quando stringi:
sed secundum naturam quidem senectutem
violentiā autē prater naturāz nihil demon-
strat: quāvis oportere: quoniam aliquādo
quid videtur hoc factūz: aliquando autē non
videtur vtrum cā extrinsecus est aut intus.

¶ Deinde cum dicit. Cā autē inprobat pēdicas pō-
sitiōē. Et quāuis i. duas. In pīma inprobat opōitiōē
ppter insufficiētia. sō qd sibi ubi autē opōret. pīma
in duas. In pīma inprobat de insufficiētia q̄tus ad
assignatiōē cāe mortis. sō q̄tus ad assignatiōē
cāe respiratiōis bī. Non dicit autē. In pīma dicit
q̄ de mortis bī dicit cām ppter qūā qdā mor-
inēst aīalibus tamen fit quedām moris naturalis q̄
dīc fēcimus quedā pter naturā qe dīcīf. violētā
nō dedit cām vīrīusq̄. nō cūis qe est pter vio-
lēntiā. tāmē hoc opōrtebat qm̄ vīdem⁹ aliqua-
do mori aīalia violētia sicut illa q̄ suffocant aīalia
aliquā vīdēt mori nātūrē sicut illa qe p fenestru-
m. opōret autē vīrīusq̄ iīfraz ēē aliq̄cām tūc
illa cā autē est extrīnseca aut īntrīnseca: sed īpse non
retrīit eam: sīc manifestū est qd īnsufficiēter dīcīt
q̄tus ad cām mortis.

Non dicit autem neq; de principijs re
spirandi quid causam utrum intrinsecus aut
extrinsecus: neq; enim qui defors intellectus
seruat auxilium. Sed intrinsecus principij
um respirationis sit et motus non vniuersa
re vim continere: inconueniens autem et
simul continens cōprimere et ingrediens di
latare: que quidē igit dicit: et vtere hec sunt:
C Deinde cū dicit. Non dicit improbat q̄tus ad
cām respirationis? dicit q; de principio et cā respi
rationis quid sit vniuersū principij sit intrinsecus
vel extrinsecus et vti nō videt esse verū q̄ abho
mi que sunt exteri? cā q̄ ille vocat intellectus sine
cā respirationis p̄bendo auxilij atomis que sunt i
nialia: quia principijum respirationis est ab intrinse
cā: talis motus nō videtur fieri ab inferente: violen
tias q̄ ille motus temp̄ durat q̄dū durat aial. vni
lentia vero nō sit iternā incoenēns est q̄ cōtinens
ingrediens sit cā cōpressionis animalis quia vide
mus q; cum ingredit est cā dilatoris quia videt
q; idem nō est cā oppositorū simul sed cōpresso et di
latario sunt opposita ergo utriusq; nō est causa istoz

simul ista igitur sunt que posuit ⁊ dixit sere.

Si autem oportet putare vera esse prius dicta: nō omnia animalia respirare nō de omni morte causam putandum dictam esse hanc: sed solum in respirantibus: quinimo neq; in his bene. **P**alam autem ex accidentibus: talibus quorum habemus omnes experientiam. In istis enim calcafit magis: et respiratio magis indigemus: et spiritus respiramus omnes. **L**um enim in circuitu fuerit frigidum: et confringitur: et compingatur corpus desinere accedit spiritum quāvis tunc oportebat desoris ingredientem prohibere concussionem. **P**unc autem si contrarium: quando autem multum valde congregatus fuerit calidum nō respirant: tunc indigent respiratione. **N**ecessarium autem inspirantes respirare. **E**stuant autem frequenter respirant tanquā refrigerationis gratia respirantes: quando quod facit ignem super ignem.

C Deinde cum dicitur si autem oportet improbat quoniam non est democriti in hoc q. si dividitur in duas. primo improbat in hoc q. male assignatur cum moris. po in hoc q. per assignatur cum respiratiois ibi. quoniam. In prima dicit q. si vera sunt que dicta sunt superius manifestum est q. cum moris qua assignatur democritus non est cum cumlibet moris sed foris aialibus respirantibus q. moris fin ipsum non est aliud q. extrinso arborum existens in aiali. ppter. ceteris copumis. sic aut non accidit in non respirantibus. **C** Deinde cum dicitur quoniam improbat in hoc q. non per assignatur cum respiratiois aialibus respiratio. B manifestum est ex his q. accidit circa respiracionem. itez manifestum est et talibus quoz oes possunt here expti entia. videmus n. q. in estate quanto homines magis calefacti sunt rito magis indigent respiracione. & frequenter respirant. sed cum ptincens vndiqz frigida fuerit & corp. pstrinsit & spungit aer iclusus detinet in aiali & pot diu infrigidare calido & tamen fin opinionem democriti oportebat tunc fieri sepius respiracione q. cum ptincens est frigidu corpus compmrit quare & arbori extrudunt. Erat aut respiratio necessaria v. pbideret extruso & coccusio ad exterius isozu arborum quare tepore frigido fin ipsum respiratio est magis necessaria. cotrariu quet manifestum est. videmus enis q. cum calidus est multu & est valde muni qre & est pgregari tunc animalia inspiratione magis indigent necessarium. est aut aialia que respirant aliqui inspirare & respirare si debeant saluare qsto aut calidiora sunt tanto frequetius respirant. quia respirant gra ifrigidatiois. qsto autem calidiora tanto magis indigent infrigidatione. ideo tunc frequetius respirant cu calidum ptincens augmetat intrinsecu.

¶ In timore autem scripta circūpul
fio de alijs animalibus nihil de
terminavit: quomodo ipſius cali
di fit in alijs: utrū eodem aut pro
pter aliam aliquaz cauſas. Si enim ſolis cā

pestribus quod respirationis existit dicen-
dum causam: quare solis. Si autem et alijs:
modus autem alius: et de hoc determinan-
dum: siquidem possibile respirare oibus.

In tunc. autem. Id est. Quod si per se im-
probat opinionem de-
mocrati et usus est dicere oia aialia respi-
rare. In parte ista improbat opinionem
platonis et empedoclis: et diuiditur in duas. primo
improbat opinionem platonis. so empedoclis ibi di-
cit autem de respiratione adhuc. prima in duas. pri-
mo improbat opinionem platonis propter insufficientiam.
so propter falsitatem ibi. ad hoc autem et sic in parte. pri-
ma est intelligenda qd plato voluit qd respiratio fit
per quandam circumpulsionem aeris. dicit enim qd qd ap-
parebit statim cu aer intra est calidus expellitur per
os et poros et ingreditur alij circustans et fit respira-
tio. dicit ergo aristoteli qd circumpulsio de qua deter-
minauit plato in thimoe qua dicit ee cam respira-
tionis insufficientis est in assignando cam respirationis
et insufficienter determinauit de respiratione: qd
cu dicit qd circumpulsio erat ea respirationis. dicit b
ee i aialibus pfectis et capestribus: sed qno fit salua-
tio calidi i alijs aialibus imperfectis no dicit vtrum
eodem modo quo in imperfectis aut aliter et propter eas
aliqui. si enim sola aialia capestria respirant oportet
ut assignare cam qre illa sola respirant. Si autem alia
respirant et modus respirationis est alius oportebit
de hoc reddere eas huius et determinare oportebit
vnde respirare insit omnibus animalibus.

Adhuc autem et ficticius modus cause.
Exeruit enim extra calido per os ambiente
pulsu aerem latum incidere in eundem lo-
cum aer per raras existentes carnes. Unde
quod intra eruit calidum propter nihil ee
vacuum antiperistaltum patientibus iuices:
calefactum autem iterum erire secundum eu-
dem locum et circumpellere itra per os aerem
exercentem calidum: hoc itaq; agere semp
facientes respirantes et expirantes.

Deinde enim dicit. Adhuc autem ficticius. Im-
probat opinionem propter falsitates. et primo ponit ea
secundo reprobat ibi. accidit autem in prima. dicit
qd modus fm que plato posuit aialia terrestria re-
spirare ficticius videtur ee et no verus. dicit enim
plato qd cum aer interior est calidus expellit extra
per os: et tunc aer qui est extra circustans corp? mo-
uetur ad eundem locum in quo erat alius et per os et
per raras carnes que porositates habent. mouetur
aut aer interior cu expellit calidus ne pmitat va-
cuum: ita qd in eius motu fit quedam antipulsio in-
transiens et egredientis. cum autem ille aer calidus fue-
rit exit per os et alius intrat per raras et porositas car-
nes et per os et istud attingit sic continue per totam
vitam qd autem autem sit hoc inspirare et respirare aialia.

Accidit autem sic putantibus prius ex-
pirationem fieri qd inspirationem: signum
autem: sunt quidem enim adinuicem hec se-
cus inuicem. Adorientia autem expirant:
quare necessarium esse principium inspirationis.
Deinde cu dicit. Accidit autem posita opinio
improbat eam et diuidit in duas ptes. In prima i-

probat opinionem. In secunda remouet quandam
responsionem ibi. sed etiam neq; alimeti. prima i
tuor fm quod quadrupli reprobat opinionem. fa ibi
id autem cuius gratia. tertia ibi: adhuc autem icon-
ueniens. quarta ibi. inueniens autem. In prima
improbat opinionem platonis in hoc qd fm ipsum
oportet qd respirare. primo insit animalibus et dicit
qd putantibus qd respiratio fiat fm modum tractus ac-
cidit qd respirare prius insit animalibus qd inspira-
re sed istud falsum est et huius signus est inspirare et
expirare sunt pmutum adinuicem ita qd prius sit
alid: mors autem et vita sit pmuta quare oportet qd
siant motibus pmutis: sed videmus qd morientia
ultimo expirant quare manifestum est qd prius inspi-
rant viuencia.

Adhuc autem cuius gratia hec existunt
animalibus. Dico autem respirare et respi-
rare nihil dixerunt hoc modo dicentes: sed
velut de incidente aliquo enunciant solus:
quauis principalia hec videamus viuendi et
moriendi. Cum enim respirare non potue-
runt: tunc accidit corruptionem fieri respi-
rantibus.

Deinde cu dicit. Adhuc autem qd cuius gratia
improbat platonem in alio. si in hoc qd non posuit re-
spirationem fieri propter aliquem finem et dicit qd illi qui
sic dnt de respiratione inueniuntur dnt qd no di-
cunt propter que finem insit animalibus sed loquuntur
de istis sicut de aliquibus qd contingat a casu et tamē
iste videtur principales cause moriendi et viuendi: eas
enim aialia respirantia no pnt amplius respirare acci-
dit ea corrupti qd dnt pnt viuunt. Ad id igitur ita ca-
saliter accidit: sunt principales cause vite et mortis.

Adhuc autem iconueniens calidi quidem per os
eruit: et iterum introitum no latere nos. In pe-
ctus autem spiritus introitum et iterum calefa-
cti exitum latere.

Deinde cu dicit. Adhuc autem inueniens. tertio
improbat ipm i alio. si hoc qd posuit qd introitus aeris p
os et eruit no latent nos: sed introitus aeris p pec-
tus et eruit? later nos et pbs dicit quistud iconueniens
est qd no lateat nos introitus et eruitus aeris per os.
Sed per pectus et raras carnes lateat et ratio hui?
est: qd aer calidus extra sentit et qst ad alterationem
que est p calefactionem et qst ad motum. si aut aer q
ingreditur p poros carnis fm platonem videtur qd alte-
rat pectus ad caliditatem et mouet qre si no lateat nos
motus aeris pos nec pectus et exporos.

Inueniuntur autem et calidi respirationem
introitum esse. Aides enim contrarium: qui qdem
enim expiratus esse calidus. Qui aut inspira-
tus frigidus. Quando aut calidus fuerit: sen-
tientes respirant: qd. n. no refrigerant suffi-
cienter ingrediens multotiens accidit spi-
ritum trahere.

Deinde cu dicit. Inueniuntur autem improbat ipsum
qsto posuit. n. pbs qd aer calefactus inspirabat hoc re-
mouet dnt qd iconueniens e qd aer calidus inspiraretur
uno poti? aer frigidus. calidus. n. apparet nobis ad
sensum. videmus. n. qd illud qd expirat calidum est qd i
spirat frigidum et qd aer ingrediens calefactus e: tunc
inspirat et ea hui? e qd spiritus ingrediens no sufficienter

De respiratione et inspiratione.

pōt in frigidare et quando aer inspirat? calidior est tanto citius inspirant.

Sed et neq; alimeni gratia ex istumadu fieri respiratione tag alito spu eo qui itus igne et respirate quide: que admodu igne sup bip cauma adici. alito aut igne fieri respiratione. **D**einde cu dicit. Sed neq; alimeni remouet quanda solutione q possit dar ad qddā qd arguebat p platonē et pmo pponit respōsionē. So reprobat ibi. hoc. n. videm? In pma dicit q respōsio quā aliq; daret ad rōnē quanda pū: facta nō valet. iprobaf. n. plato. ppter insufficiētiā q: nō dicit grā cuius sit respiratione i aialib? aliq; possit dicere q respiratione fit vt p aerē ispiratū calidū iterius nutriat et sit alimeni illi? calidū. n. pūne agit i humidū pūneru do ipz. pūneru aut ipm debilitat igit vt ipz pūner uet fit respiratione ut spu respiratione nutriat et augmētetur sicut nos videm? q ignis nutrit et cōseruatur cū apponit aliqd bipercauma siue i sensus seu eraltatio calida et sicca. alimeni aut calido fit respiratione et pbus dicit q ispiratio nō fit vt ipm ispiratus sit alimeni calidi interioris.

Hoc eniz dicem? verū: et ad hūc sermo nem que quide ad priores: eteniz i alijs aialibus oportebat hoc accidere aut pportida le hūc. **D**ia. n. habet caliditatez vitale.

Deinde cu dicit. hoc. n. videm? iprobaf. istaz respōsionē p duas rōnes. fa ibi: deinde et fieri. In pma dicit q d ista respōsionē dicem? q d pōres dicim? finit. n. i aialib? terrestrib? fit ispiratio pp nutriendū calidū oportere calidū i alijs aialib? nutrir per spiritū ispiratū cū nō possit saluar sine ifrigidatione et oia trahāt aliqd pportidate hūc: istud n apper.

Deinde et fieri calidū ex spu: quo os modo dicere fictitiū: magis. n. ex alimento hoc factū videm? accidere: quēz hoc suscipere alimeni et supflūū emittere: hoc aut i alijs n videmus factum.

Deinde cu dicit. Deinde et fieri ponit sas rationē ad hoc et dicit q dicere q calidū nutriat ex spu et q ita oporteat dicere fictitiū est et dicit fictitiū q nō cō cordat apparētib? q calidū nutriat a spu ispirato: sed ex nutrimēto magis ex alimeni. n. generat humidū qd ē sūm calidū. et id os sumet alimeni et emit tere supflūū alimeni. n. i pncipio pūū ē: id os ipz alterari et trāsmutere et iter bz aliqd i purū: ideo os q illd abiciat: et ideo aliqd bz purū et aliqd supflūū. b aut nō est factū si calidū nutriat a spu ispirato.

Icit autem et de respiratione **E**m pedocles: nō tamē cui? gratia.

Icit aut de respiratione sc. **P**ostq; pba: probauit opionē plonis de mō respiradi iprobaf opionē empedoclis de ifufficiētiā. So d falsitate ibi. ne ri aut ad hūc. pma i duas. pmo facit qd dictū est. So ifert correlariū ibi. ppter qd qdē ad hūc tria fac. pmo iprobaf ipm i hoc q nō dicit grā cui? fieret respiratione. So in hoc q mō respiradi nō declarauit i oibus aialib? ibi. nec de oibus. tertio q posuit respiratione sol fieri p nares ibi. et de ea. In pma dicit q sicut alijs ifufficiēter dixerat de respiratione: ita empedocles. cū. n. loquere d respiratione nō fecit

mentionē grā cui? hoc fit. hoc aut oportebat: et ideo ifufficiēter dicit.

Neq; de omnibus aialibus nihil facit manifestum: siue respirat siue non. **E**t d. ea que per nares respiratione dicens putat et de principali dicere respiratione. **E**st autē per arteriaz ex pectore respiratione et que per nares: ipis autē naribus siue illa nō est respiratione: et ea quide que per nares facta respiratione priuata aialia nihil patiuntur: ea autē que secundū arteriā moriunt. **A**utur. n. natura ex abundanti ea que per nares respiratione ad odoratū qbusdā animalū. **M**o: ppter qd quidem odoratu fere ipicipant oia aialia. **E**st autē nō oibus idem organū sensus. **D**icitur est aut de ipis in alijs plantis.

Deinde cu dicit. neq; de oibus reprobat in hoc q modū respiradi nō declarauit i oib? aialib? et dicit q i alijs nō deficit q nō declarauit: virū oia aialia respirēt uel nō qdē oportebat et si qdā sint q nō respirēt qūo et p quē modū sit ifrigidatio i istis q nō respirat nō declarauit. **D**einde cū dicit et de ea q p nares iprobaf ipm i hoc qd posuit sol respirationez p nares et dicit q empedocles loquēs de respiratione q fit per nares credebatur sufficienter determinare de respiratione: sed hoc nō est verū. **E**t si. n. quedā respiratione per nares alia p vocalē arteriā. **I**sta vō que est p vocalē arteriā est pncipalis: q illa q fit p nares nō est siue alia. aer. n. q ispirat per nares trā fit per vocalē arteriā. illa aut q est p vocalē arteriā pōt ēē siue illa que est per nares: et hoc patet q: priuata illa respiratione nō moriunt aialia sed priuata illa q est per arteriā moriunt aialia: vnde sicut natura lingue rrit ad duo ad gustū et ad loquelā. ita naribus rrimur ad duo et hoc ppter bñ ēē. q. ad respirationē et olfactū et hoc i quibusdā aialibus. **S**it. n. quedā aialia q pōt odoratōis hnt coopm quada carūcula et nō odorant talia nisi amoueat illa: carūcula. hoc aut fit per inspirationē et respirationem quedā sunt aialia que hnt pōt odoratōis discooperatū et talia statim ad pntiaz odorabilis odorant sicut aialia que nō hnt aliqd velamē sup oculos siue palpebras statim vident ad pntiā visibiles: ita talia animalia presente odorabili statim percipiunt odore et in talibus natura nō rrimur naribus ad olfactū respiratione: s; q melius et citi? fit ifrigidatio et p nares et p arteriā q per arteriā solū et hoc inuebat pbs cum dicit quibusdā aialium. **D**einde cū dicit ppter qd infert correlariū et est b ita dicim? est q natura rrit ex abundanti narib? ppter olfactū et respirationē et hoc i quibusdā ad olfactū: ppter hoc. n. fere oia aialia odoratu picipant tamen nō est organū eodē modo dispositū in oibus aialib? **M**az quedā hnt organū olfactus quadam pellicula coopertū quedā nō sicut dictū est alibi. **L**ibro d sensu et sensato: et dicit fere ppter aialia imperfecta que solum tactū hnt v? cū hoc gustū fm qd ē qdā tact?

Fieri autē aut respirationez et exspiratio nem propter venas esse quasdam in quib? inest quidem sanguis: non tamen plene sūt sanguine: habent autem poros in eum qui

extra aerem partibus quidem corporis minoribus: his autem que aeris maiores propter quod sanguinem suum moueri sursum et deorsum: deorsum quidem lato influere aerem: et fieri respirationem: sursum autem procedente extrudere extra: et fieri respirationes: assimilans quod accidit clepsidris.

Deinde cum dicitur fieri autem reprobat opinionem empedoclis: primo ponit eas diffuse, secundo reprobatur ibi. respirant autem adhuc. circa primum duo facit. primo ponit opinionem. secundo verba eius ibi. sicut autem respirant. In prima dicit quod empedocles posuit fieri respirationem et expirationem isto modo. dicit enim quod in corpore animalis sunt quedam venae in quibus est sanguis. Sunt enim venae vehiculum sanguinis tamen non sunt plene sanguine et iste venae in parte exteriori versus superficiem corporis habent poros minores quam sint partes aeris moti et dicebat quod cum sanguis natus esset moueri et exterius et inferius cum moueret interius aer sequitur et subintrat: et fit inspiratio et cum mouet exterius aer egreditur et fit respiratio. et iterum cum mouet ad interius aer subintrat et fit inspiratio. cum autem ad exterius fit respiratio et sic continue et assimilabat hoc ei quod accidit in clepsidris. Clepsidra est corpus unum quod habet unum foramen ad suum superius et habet multa ad inferius. cum autem ponit in aqua ex parte inferiori in aqua sunt multa foramina: tunc aer expirat per foramen superius cum autem aqua descendit per illa foramina aer sequitur sic in proposito cum sanguis qui est in venis erundat ad exterius expellitur aer et fit respiratio. cum autem mouet ad iterum sequitur aer et fit inspiratio.

Si autem respirant omnia et expirat omnibus deficientes sanguine carnalium canales in ultimis secundum corpus tenduntur et ipsis oribus spissis simul perforare sunt canalibus carnium ultime similitudines per totum: ut erundans quidem occultetur: etheri autem facile iter duplici via pateat. Quapropter cum redierit tener sanguis ether calens descendat. tumore magno: cum autem exiliat iterum expirat.

Deinde cum dicitur. Si autem respirant ponit verba empedoclis et facit duo. primo ponit verba et opinionem. secundo manifestat per simile ibi. ad modum cum puella. In prima dicit quod aialia sic inspirat et expirat. in omnibus enim animalibus canales carnium. id est venae in carnibus existentes deficientes sunt sanguine. id est si non sunt plene sanguine et prendunt secundum corpora usque ad ultima. id est usque ad superficies et post posita sunt officia venarum in ultime similitudines venarum perforate sunt: ita ut sanguis possit erundare per motum ad sanitates illas et postmodum regredi ad inferius: ita quod aeri tunc pater dupliciter via intrandi una per nares alia per poros siue per officia venarum: cum sanguis propter hoc tenetur reuertitur ad inferius aer magno motu descendit et tunc fit respiratio. cum autem iterum sanguis erundat expellitur aer et fit respiratio.

Quemadmodum cum puella clepsidra ludens per bene malleatum es: cum quidem fistule aperturam obstruens formosa manu in

aqua clara tingerit. Et delectabile corpus: neque in vas aqua ingreditur: sed prohibet aeris molles interius ludens ad foramina spissa: donec reuelauerit crebrum flurum. Deinde uno spiritu deficiente ingreditur aqua munda.

Deinde cum dicitur. Quomodo ut puella probat per simile: primo facit hoc. secundo applicat ad propositum ibi. eodem autem modo. In primo dicit quod sicut cum puella aliqua tenet clepsidra que quod est de ere bene malleato: vult bibere cum ea et manu sua formosa claudit et obstruit foramen superius et ponit clepsidra in aqua clara que est corpori delectabilis et ponit in aqua non ingreditur aqua quia aer intus existens prohibet aquam intus ingredi per foramina spissa donec remouerit manu et tunc aer crebro expellitur et aqua subintrabit. Cum enim spiritus expellitur intrat aqua.

Eodem autem modo cum aqua quidem habeat secundum profunda aeris: canali autem obstructo humana manu et poro: aere autem deforis intus angustatus aquam prohibet circa portas canalibus male sonans extrema obtinens quod diu manu obstruatur. Tunc autem iterum aut prius spiritu incidente effluit aqua munda. Similiter autem et delectabilis sanguis erundans per membra cum ipse retro actus redierit ad intimum alterum: morbum rheuma descendit tumore impetuoso: cum exiliit iterum expirat eque postea: dicit quod igitur hoc de respirare.

Deinde cum dicitur. Eodem autem modo applicat ad propositum: dicit quod sicut clepsidra se habet cum aqua posita in ea ita quod aer existens in clepsidra fit profundus in aqua foramine tamen superiori obstructo cum manu tunc aer intus existens extrema clepsidre obstruit et prohibet ne aqua ingrediat et istud contingit quod diu foramen exterius clauditur manu. cum autem foramen aperitur aer egreditur et aqua tunc ingreditur similiter dicit accidere de respiratio: quod cum sanguis delectabilis per membra erundans redierit ad intimum corporis: tunc fit rheuma et aer descendit motu quodam impetuoso et fit inspiratio. cum autem sanguis iterum erit expirat ex eodem modo fit postmodum sicut igitur loquebatur de inspiratione et expiratione empedocles.

Respirant autem quemadmodum diximus manifeste respirantia per arteriam per os simul et per nares. Quare siquidem de hac respiratione dicitur: necessarium querere quomodo congruit dicta ratio cause: videtur enim contrarium accidens: eleuantes quidem. n. locum quemadmodum folles in crariis respirant: attollere autem calidum rationabile. Habere autem sanguines calidus locum: commouentes autem et deponentes quemadmodum ibi quidem tales expirant. Verumtamen ibi quidem non secundum idem suscipiunt aerem: et iterum emittunt: respirantes autem

secundum idem. Si autem de ea que sunt in nares dixit sola: multum peccauit. Non enim est respiratio narium propria sed secundum canalem qui circa guttur: sicut quod extremum palati in ore simul perforatis naribus cedit: hoc quidem sic spiritus: hoc autem per os similiter eriens et intrans: ab alijs quidem igitur dicta de respiratione tales et tantas habent difficultates.

Deinde cum dicit. Respirant autem improbat predictam opinionem: et primo premitur quodam necessarium. secundo improbat ibi. quare siquidem. In primo dicit quod manifestum est sicut dictum est quod animalia respirant per os et nares et per arteriam simul. quandoque autem inuenitur respirare per arteriam et quis non per nares. Deinde cum dicit. quare siquidem. improbat et dicit quod si empodocles inquit de respiratione que est per arteriam dubitatione habet necessariam quomodo cum quas ponit de respiratione sic contentens et contrarium videtur accidere. videmus enim quod cum animalia inspirant autem pecus inflatur et eleuatur sicut videtur in foliibus quod cum aer inspiratur per folles quod inflantur sic est in proposito quod cum aer inspiratur inflatur peccus et eleuatur rationabile enim est calidum extollere: quia sanguis habet locum calidum: cum autem pecus depressum sicut folles: tunc animalia respirant tunc differentia est: quia animalia sunt eandem partes inspirant et respirant aerem: sed folles non sunt eadem partes emittunt aerem et inspirant et sic apparet quod contrarium accidit quod sicut empodocles voluit. dicebat enim quod cum aer inspiratur comprimuntur peccus. cum autem expellitur eleuatur. Si autem empodocles solum loquatur de respiratione que fit per nares multum errauit quia respiratio que fit per nares non est propria animalibus: sed illa que est per vocalem arteriam que coniungitur a pulmone usque ad extremum palati in quo quidem est foramen et aer per os intrat et exit et per nares in fine concludit dices quod dicta ab alijs de respiratione tales habet dubitationes et tantas sicut iam dictum est.

Explicit expositio super librum de respiratione et inspiratione secundum sanctum Thomam de aquino.

Incipit expositio super librum de morte et vita secundum sanctum Thomam de aquino.

Incipit expositio super librum de morte et vita secundum sanctum Thomam de aquino.

Quoniam autem dictum est prius: quod vivere et anime habitus eius caliditate quadam est. Igne igitur operatur omnia.

Quoniam autem dicitur et. postquam prius reprobat opinionem aliorum de respiratione determinat de ipsa secundum opinionem propriam et diuidit in duas. In prima repetit quedam determinata prius. secundo de ipsa prosequitur ibi. quoniam autem animalium. prima in tres. In prima repetit quod dictum fuit de necessitate calidi et loco. secundo repetit quod dictum est de corruptione calidi ibi. corruptio autem ignis. tertio repetit quod dictum est de necessitate respirationis ibi. Quare necesse est fieri. adhuc prima in tres. In prima repetit quod dictum est de necessitate calidi. secundo quod dictum est de loco ibi. propter quod quidem. tertio ponit incipiens ibi. alias quidem igitur. In prima repetit quod dictum est de necessitate calidi. secundo quod dicitur est quod anima est forma sensibilis corporis et habitus et quod ipsa est principium viuendit et quod vivere est ab ipsa manifestum est quod anima non est nisi cum caliditate et hoc declarat quoniam illo indiget anima de necessitate quo operatur et quo non potest operari. hoc autem est calidum. anima enim habet nutrire. hoc vero non potest nisi per alimentum. alimentum autem oportet assimilare rei aliunde oportet igitur ipsum alterare et digerere. hoc autem non fit nisi per calidum est igitur anima et sicut quod est forma et sicut quod operatur cum calido.

Propter quod quidem in quo primo loco et corporis et in qua prima loci huius parte principium necessarius esse tale dicitur: et primam nutritiuam animam necessarium existere.

Deinde cum dicit. propter quod quidem repetit quod dictum est de loco et facit duo. primo ostendit quod istud calidum inuenitur in quo inuenitur principium nutritiuum. secundo ostendit quis est locus ille ibi. iste autem est in prima dicit quod dictum est quod anima indiget in sua operatione caliditate propter hoc necessarium est principium caliditatis esse in illo loco et in illa parte corporis in quo est principium nutritiuum et ratio huius est quoniam in illa parte in qua est principium nutritiuum oportet esse illud sine quo non potest operari. hoc autem est calidum. quare manifestum est quod in illo loco et in illa parte corporis in qua est principium nutritiuum est et primum principium caliditatis.

Iste autem est medius locus suscipientis alimentum: et secundum quem emittunt superfluum ex sanguinibus quidem igitur inordinatum. Sanguinem habentibus autem cor hec particula est. Alimentum quidem enim ex quo ias sunt partes animales: sanguis natura est. Sanguinis autem et venarum idem principium esse necessarium. Alterius enim gratia alter est: ut vas et suscipiens: principium autem venarum cor sanguinem habentibus. Non enim per hoc: sed ex hoc pertractate omnes existunt: palam autem hoc nobis ex

anathomis. Alias quidem igitur virtutes anime impossibile existere sine nutritiva: propter quod autem causas dicitur est prius i his que de anima: hanc autem sine naturam igne. In hoc enim natura collocavit ipsam.

Deinde cum dicit. Iste autem est ostendit quod est locus iste. et primo facit hoc. secundo probat quod dicitur acceptus ibi. Alimenti quidem. In prima dicit quod iste locus est medius superioris secundum quod recipit alimentum et inferioris secundum quod emittit superum et in non habentibus sanguine locus ille inominatus est i habentibus sanguine pericula illa in qua est principium caliditatis est cor. Deinde cum dicit. Alimenti quidem declarat quod dicitur dicitur enim quod in habentibus sanguine pericula illa in qua est principium caliditatis est cor hoc declarat et dicit quod virtutem alimentum est sanguis ex quo sunt partes animalium: sed sanguis et venarum cor est principium et istud necessarium est quod vena sit grata sanguis sicut vas suscipiens aliquid est grata illius quod suscipit: sed principium venarum est cor in habentibus sanguine et hoc declarat per signum quod vena non penetrat cor: sed procedit a corde ad singulas partes et istud manifestum est considerantibus ad anathomiam quoniam cor est principium sanguinis: sed in quo est principium sanguinis et caliditatis quare in corde est principium caliditatis. Deinde cum dicit. Alias quidem igitur ponit incidens. et dicit quod alias virtutes anime non est possibile esse sine nutritiva in mortalibus pura rationalem generativam sensitivam sed nutritivam possibile est esse sine aliis et autem huius dicitur est i his que de anima. rationem enim i his non est sine nutritiva quia intelligentem necesse est fantasmatum speculari sensitivum non est sine nutritiva: quia necessario indiget nutritivo quod non paratur sine nutritivo principio e contrario autem nutritiva est sine aliis quod prius secundum viam generationis siue posteriori prout esse sicut sensitivum sine intellectu. Alie autem virtutes non sunt sine nutritivo. sicut manifestum est quod nutritiva non potest esse sine naturali caliditate. natura enim collocavit nutritivam in calido et igne.

Corruptio autem ignis quemadmodum dictum est prius extinctio et marcor. Extinctio quidem que a contrariis: propter quod quidem subitico que a contrariis frigiditate et quia celeriter extinguitur distractus. hec quidem igitur corruptio violenta. Similiter in aialis et in in aialis: et n. organis diviso animali et coagelato propter frigoris excellentiam moriuntur.

Deinde cum dicit. Corruptio autem ignis repetit quod dictum est de corruptione calidi: primo prout duplicem corruptionem. secundum manifestat ibi. extinctio quidem. In prima dicit sicut dictum est prius duplex est corruptio calidi una quod dicitur extinctio que fit a contrario alia que dicitur marcor que fit a senectute. Deinde cum dicit. extinctio qui et manifestat: et primo prima. secundo secundum ibi. marcor autem. In prima dicit quod illa corruptio que dicitur extinctio fita contrariis et propter hoc videmus ad sensum quod calidum corruptum cito a frigiditate contingit eius est excellens et multum cito corrumpitur cum calidum destrahitur a frigido: et ideo manifestum est quod illa corruptio est violenta et fit duobus modis. uno modo

agendo in humidum et ingrossando ipsum et per consequens diminuendo ipsum. alio modo cum frigido circumsistendo calidum fortificat ipsum et ipsius fortificationem consumit suum humidum quod erit sibi ipsum quo consumptio corrumpit calidum. talis autem corruptio non solum fit in aialis sed et in inanimatis. in aialis videmus quod cum aialis dividit in partes organicas et infrigidat quod moritur aialis et partes aialis et calidum.

Marcor autem propter multitudines caliditatis: et enim si excedat quod i circuitu calidum et alimentum: si non accipiat corruptionem: quod igitur non, infrigidatum: sed marcorem passum. Quare necesse fieri refrigerationem si debeat salutes adipisci. Hoc enim auxiliatur ad hanc corruptionem.

Deinde cum dicit. Marcor autem manifestat secundum corruptionem et dicit quod illa corruptio quod de marcor accipit per multum calidum et excellens. cum calidum circumsistat humidum et excedens si non recipiat alimentum: coramper calidum non corrumpit quod de extinctio si marcor sine suffocatione. Deinde cum dicit. necesse est recolligere quod dictum est de necessitate refrigerationis et dicit ita dictum est quod excellens calidum est de corruptionis calidi quod de necessitate refrigerat aliquid si debeat vivere aialis et hoc petunt quod necesse est fieri refrigerationem: si calidum debeat salvari quod si non sit refrigeratio et augmetur calidum istud facit ad corruptionem ipsi sicut dicitur est prius.

Quoniam autem animalium hec quidem aqua: hec autem in terra faciunt conversatio nem: horum parvis omnino et exanguium facta ex continente aut aqua aut aere usque refrigeratio sufficiens aut auxilium corruptionis huius. modicum enim habentia calorem modico indigent auxilio: propter quod et brevis vite fere omnia talia sunt. Ad ambo enim existetia modica fortuntur inclinatione.

Deinde cum dicit. Quia autem preter de illa respiratione et dividit i duas i prima determinat de modo respirandi et de respiratione in animalibus non habentibus sanguinem. i. ha i habentibus sanguinem. sanguinem autem habentibus. primo i duas. et primo dat modum et causam refrigerationis in habentibus sanguinem. i. ha manifestat quodam supposita sunt ibi. sanguinem adhuc. prima i duas: quod n. animalium non respirant quod sunt logioris vite quod brevis vite vite post declarat modum refrigerationis i animalibus brevioris vite aut logioris vite. In prima dicit quod animalium quod habitant i aqua et dicunt aquatilia et quod i terra sine conversione faciunt i terra et dicunt terrestria horum quod quod pura sunt sine sanguine penitus sufficienter refrigeratio fit ex continere siue fuerit prius aer siue aqua: ita quod per huius refrigerationem i tantum adiuvant quod calidum salvas in ipsis et non corrumpit: et hoc est. s. q. fiat refrigeratio sufficiens a priore: quod talia animalia modica sunt caliditate. ideo modica indigent refrigeratione: et propter hoc omnia ista animalia fere brevis vite sunt et cito deficiunt et dicit fere per multa animalia talia quod multa durant: quod illis calidum bene proportionatum est humidum. cum n. talia animalia et principium vite et indigent respiratione utriusque fortuntur per modicam inclinationem vite quidem

per modicum calidum refrigerationem ipsius per ipsum pñes: s; possit alicui videri q; istis aialib; nō fiat sufficiens ifrigidatio p cōrines: q; aialia maiore caliditate habet q; placte s; plactis nō fit sufficiens ifrigidatio per pñes: s; per pñes: et alimētū quare istis aialib; nō fit sufficiens ifrigidatio p cōrines dicēdū q; oia aialia hñt caliditātē et id ifrigidatione idigēt q; autē mñt hñt calidū idigēt minori ifrigidatōe ista autē aialia q; parua crāgūnia pñt calidū hñt: et ideo sufficit eis pua refrigeratio talis autē est: que fit p alimētū et p cōrines ppter qd sufficiens p alimētū: et p pñes ifrigidant p que autē modū fit ifrigidatio p alimētū: vñs est pñt magis aut fit ifrigidatio i istis aialib; a pñere q; per alimētū et ideo hic solū noiauit ifrigidationē: q; fit a pñere q; suis: et alimētū aliqd faciat i plactis autē marime: pñcipalit fit ifrigidatio per alimētū: et ideo illam noiauit ibi ad rationē autem patet solutio.

Accūsque autem longioris vite entomorum erangula ems sunt omnia entoma bis subdiazomate diuisus est: vi per subtiliorem existentē partem am ifrigidant. Adagis enim existētia calida ampliori indigēt refrigeratione: velut apes. Apum. n. quidam viuūt septem ānis: et alia autē quēcūq; sonant: vtpuata surbonēs et melolone et tecciges. Et enim sonū faciūt spiritu velut astmatica.

Accūmque at longioris et. postq; pñs assignauit cām ifrigidatōis: et modū i aialib; q; sunt breuissimē vite assignat cās ifrigidatōis in aialib; que sunt lōge vite et pmo facit. secō cās quorūdam assignat ibi i ipso. n. pñt. n. dicit q; aialia entoma q; sūt longioris vite: et sine sanguine et dico bñ sine sanguine: q; oia entoma sine sanguine sunt talia autē aialia subdiazomate q; et dicit pellicula: qdā q; diuidit ipa aialia a naturalib; diuisa sūt: hñt quēdā pellicula subtilē: et p illa recipiūt ifrigidatōe illa. n. pellicula. primo ifrigidat. illa autē ifrigidatā ifrigidant. aliq; vñs ad illā partē i qua est pñt pñcipiū caliditātis et cū ista aialia sunt magis calida q; illa de q; dicitur est: quia sunt lōgioris vite maiori idigēt refrigeratōe. Talia autē aialia sunt sicut apes: q; inueniūt viuere septem ānis: et oia illa q; in motu suo faciūt quādam solutōem sicut surbonēs: et melolone: et tetrāiges faciunt enim sonum quendam sicut astmatica.

In ipso. n. succintorio. In isto spiritu eleuato et depresso et accidit secundū pelliculam fieri detractionē. Adhuc enim locū hñt: quē admodum respirātia deioris pulmōis: et pñtes brachias. Simile enim accidit et vñs si quis aliqua respirantiū suffocet os tenens. Et enim hoc facit pulmōis eleuationē hñt: Sed his quidē nō sufficiens facit talis motus refrigerationē. Illis autē sufficiens.

Dein cū dicit. In ipso. n. reddit cās quorūdam dicitur. dicit. n. q; aialia q; motu alicui pñt facit sonum refrācant. nō dicit. reddit cās motu: et sonū: pmo assignat cām motū. secūdo cām sonū. ibi et

percussione. In pñt dicit q; talia aialia entoma hñt succintorio spūs cōplanctatū. Hñt autē spūs qñq; mouet ad exteri: qñq; ad interi: ex quo accidit fieri de pressionē: et eleuationē talis pñt. cū. n. spūs mouet ad exteri: eleuat pellicula: cū eleuat spūs ad interi: deprimūt talia. n. aialia mouet partē istā sicut aialia q; respirat mouet ipm pulmōis. Ita q; cū expirant pulmōis eleuat: cū inspirat pulmōis deprimūt sicut pñtes. In brachias mouent: cū. n. attrahūt aquam brachie deprimūt: cū expellūt eleuant: et accidit sicut in hñt aialib; entomis: sicut si in ags aliqd respirantiū aialis vitat suffocare claudēdo os: et nares. tūc enim aial suffocadū eleuat pulmōis: et pectus ppter refrigeratōis indigēt: et etiā videm; in epulētis si militat aialia entoma ppter refrigerationē mouent succintorio: s; differētia est: q; in aialib; respirantib; talis motus tūc nō facit sufficiens refrigerationem in entomis autem sufficiens facit.

Et concussione ad pelliculam faciunt sonum: quemadmodum diximus qualem per calomios perforatos pueri quando superposuerunt pelliculam subtilem: per hoc enim et tetigim; decantantes cantant: calidiores enim sunt. et diuisum est ipsis subcintorium nō cantantibus autem hoc est nō scissum.

Dein cū dicit: et percussione declarat cām sonū: et dicit: q; talia aialia ex concussione spūs ad pelliculā cāt qdā sonus: sicut diximus sicut nos videmus: q; pueri cū apponūt subtile pelliculā calamis perforatis faciunt quendam sonum. sicut ista aialia ppter motū spūs ad aliā pelliculā subtile ex percussione faciūt quēdā sonū: et p istū modū aialia: q; dñt corrigies faciētia sonū et cātētia cantāt talia. n. aialia calidiora sunt alijs et idē motū spiritū maiore est in istis: q; in alijs: et idē talia sonant: et cantāt. talia etiā animalia in succintorio diuisa sunt: illa autem que non cantant non sunt diuisa.

Et sanguinem autem habentiū et pulmōnem habentiū pauci autem sanguinis habentium et inanem: quedam horum multo tempore possunt sine respiratione viuere: q; pulmōis eleuationē habet multam: paucius habet sanguinem et humidū: propius enim mori ad multū tempus sufficit refrigeratō: tandē enim aut non potest: sed suffocant nō respirantia: quemadmodū dicitur est et pñt. Adhuc coris autem que ppter nō refrigerari corruptio vocatur suffocatio: et sic corrupta suffocari dicimus.

Dein cū dicit. Et sanguine manifestat quēdā et facit duo. primo manifestat illa. secūdo penit incidens ibi: et animalia pñt in duas: s; q; duo manifestat secūda ibi q; autē nō respirant. dictū sūt prius: q; quedam animalia respirantia diu possunt viuere sine respiratione. hoc manifestat. In prima: et dicit q; quedam sunt animalia que sanguinem habent et pulmōnem pauci sanguinis: et potissim; et cōcauum et talia diu possunt etiam sine respiratione: et possunt viuere: et rō hñt: q; talia aialia hñt paucā caliditātē idē modica idigēt ifrigidatōe. itē pulmōis i talib;

animalibus porosus est: et cōcauitates habet multas: et ideo multi pōt recipere de aere in frigiditate calidū: et diu retinere: quia igit talia modica caliditatem habet et pulmonē porosus in quo multus aer recipi sufficit multo tpe ille aer ad refrigerandū: et ideo multo tpe possunt viuere sine respiratōe finalit tū nō infrigidare. Sed si nō respirēt aliū aerē sufficiētē sicut dictū fuit prius sed illa corruptio q̄ fit ppter defectū infrigidatōis dicitur maior: et vocat suffocatio. Et n. aialia moriantur ppter defectū infrigidatōis dictum ea suffocari.

Quod autē non respirant entoma animalium dictū est et prius. Manifestum est autem et in paruis animalibus: puta muscis et apibus. In humidis enim multo tempore viuūt: si nō valde sit calidū aut frigidū. Quis modicā habentia virtutē spissius exigunt respirare: sed cōrumpuntur hec: et dicuntur suffocari repleto ventre: et corrupto humido quidē in succinctorio: propter quod in cinere demorata resurgūt.

Deinde cum dicit. Quod autē nō respirāt manifestat p̄m q̄ dictū fuit. scilicet q̄ entoma aialia nō respirāt: et istud manifestū est in muscis: et apib⁹ post. n. illa animalia tū viuere. In humido hoc autē nō eēt nisi in frigidant ab humido. Si autē viuūt in humido: et i fundant ab ipso. manifestus ē: q̄ nō respirāt: et dico: q̄ viuūt in humido: si humidū nō fuerit valde calidū: vel frigidū: quous talia aialia modicā habeāt enitit: si respirarēt: frequētius et citi⁹ respirarēt. Sed q̄ alius diceret: q̄ cōrumpunt in hūido: et nō eēt: nisi respirarēt. Dicit q̄ ideo illa nō vident esse mortua ppter defectū respiratōis. Sed q̄ aqua subintrat ad interi⁹ et humectat pelliculā illā per quā fit infrigidatio: et p̄ se quēq̄ hebetat calidū: et apparent mortua: sed nō est. ita sicut apparet: quā si ponant in cinerib⁹ resurgūt et viuūt hoc autē nō esset: si fuisset mortua.

Et animalia autē que in humido quecūq̄ ex angustia pluri tempore viuūt in aere sanguinē habentibus et suscipiētib⁹ mare: vtp̄ta piscibus ppter habere enim modicū calidū aer est sufficiens ad multū tempus refrigerare: vtp̄ta malacostratis et polipodibus nō tamē in finē sufficiūt ad viuere: quia sunt pauci caloris: quoniam et pisciū multi viuunt infra latitē: tamē inueniuntur fodientes quecūq̄ enī nō totaliter habēt pulmonē autē exāguem rari⁹ indigēt respiratōe. De exanguibus quidē igitur q̄ his quidē cōtinēs aer: his autē humidū auxiliatur ad vitam dictum est.

Deinde cū dicit. Et aialia ponit quoddā incidēs et est q̄ quēq̄ aialia: q̄ viuūt in aqua: et sanguinē non hnt plus p̄t viuere i aere q̄ aialia q̄ habitāt i aqua que sanguinē hnt: sicut sunt pisces: q̄. n. talia animalia modicā calidū habēt sufficit eis pauc⁹ aer ad refrigerandū multo tpe: sicut sunt aialia que dicuntur malacostrata: et polipodes. finalit tū nō sufficit infrigidatio per aerē: vt possint p̄tinue viuere: imo finalit

suffocant: q̄ nō sunt pauci caloris modica indigent refrigeratōe: illa autē fit per aerē: q̄ autē sint aliq̄ talia manifestus est inueniunt. n. multi pisces: q̄ habitāt sub terra: et latēt. ibi: et inueniunt ibi afocientib⁹. ille. n. que nō hnt pulmonē: aut habēt sine sanguine: minus indigēt respiratōe: et tūc recapitulat: et dicit: q̄ de animalib⁹ nō habentibus sanguinē dictū est: q̄ quibusdā fit sufficiens infrigidatio per aerē quibusdā per aquā: et fit hoc modo. auxilium ad vitam.

Anguinē autē habentibus et habentibus cor quecūq̄ quidē ipsorū habent pulmonē: omnia suscipiūt aerem et refrigeratōem faciūt p̄ respirare et expirare.

Anguinem autē hntib⁹. et post q̄ p̄b⁹ determinauit de refrigeratōe: et modo refrigeratōi in aialib⁹ nō hntib⁹ sanguinē. In pte ista determinat de refrigeratōe. ibi de refrigeratōe in hntib⁹ sanguinē diuidit autē i duas. p̄mo facit: q̄ dictū est in scda soluit quādā dubitatōe ibi circa cotodes: ad huc p̄ma in duas. p̄mo tāgit q̄ sunt respiratōia supponēdo organa. scda cū organa in respiratōe sic pulmonē: et brachie ostēdit q̄ nullū aial hnt simul illa duo. ibi fit autē pulmonē. Adhuc circa p̄mū duo. f. p̄mo ostēdit que refrigerant p̄ aerē. scda que p̄ aquam ibi quēq̄ autē brachias. ad huc circa p̄mū. d. facit. p̄mo ostēdit q̄ aialia habētia sanguinē et cor respirāt. scda q̄ sunt hntia pulmonē ibi hnt autē pulmonē. In p̄ma dicit: q̄ quēq̄ aialia hnt sanguinē et cor: et pulmonē suscipiūt aerē ad sui refrigeratōem: et ratio hui⁹ est q̄ aialia hntia sanguinē et cor claritatē hnt multa: q̄ autē multas hnt calidū indigēt refrigeratōe fit autē nō per aqua: q̄ si fieret per aquas: aut hoc eēt sicut i piscib⁹ q̄ p̄mo aliq̄ p̄s infrigidaret: et deinde alia p̄s vsq̄ ad cor et istud nō pōt esse: q̄ ista infrigidatio nō est sufficiens: aut fieret ita sic fit eis infrigidatio p̄ hoc: q̄ aialia inspirāt. itē talia aialia ppter multitudinē calidi indigēt veloci infrigidatōe q̄re oportet: q̄ fiat p̄ id q̄ cito possit penetrare ad interi⁹ tale aures est aer penetrat. n. per totū interi⁹ p̄ naturā humidi subtilis: q̄ in eo vltima inuenit.

Habent enim pulmonē animalificatā in ipsis et nō de foris solū. Selachea. n. animalificat quidā: sed nō in ipsis: et ouificantiū p̄ nata: vtp̄ta aues et solidota: puta tortuice et lacerte et serpētes. Illa quidē igitur enemem sanguinē habentē: hoc autē plurima et pulmonē habent inanem: ppter quod et respiratōe vtuntur rari⁹: quoniam admodū dictum est et prius.

Deinde cum dicit. Habent autem pulmonem ostendit que animalia habent pulmonem: et dicit q̄ animalium quedam animalificāt in ipsis quedā extrinsecus: illa que animalificāt in seipsis habent pulmonem: q̄ sint quedam animalificatiua extrinsecus solum manifestum est animalia enim que dicuntur selachea solū extrinsecus animalificāt post ouificatōem in seipsis sicut dicit p̄b⁹ capitulo de historia aialium et ratio hui⁹ est: q̄ calidus habēt modicum secundū quantitatem sui corporis ppter ea nō sufficeret ad digerendum nutrimentū necessariū eis: et setui

si alificarent in ipsis propter quod primo ouificant in ipsis. Deinde alificat extra: ut statim fetus accipiat ab extra alimentum. sicut aialia ouificata q̄ p̄nata sunt alificat exteri: sicut pulmonē sicut aues: et foeditata: et coctue: et serpētes: et lacerte hnt pulmonē sicut aia q̄da est: q̄ aues hnt pulmonē plurimi sanguini. alioz aut aialuz plurima hnt ipsuz porosiz: sicut mīnēz: et ideo talia aialia rariuz indigēt respiratōe sicut prius dictum est.

Et tunc autem omnia et quęcūq; morāe et faciunt vitam in aquis: puta ydroz genus et birūdis et ranaz et cocodrilloz: et tortu: ce marime et terrestres et boues marini. Omnia enim hec et talia pariunt in siccō aut humido extollētia caput ppter respiratiōē.

Deinde cū dicit. Utunt aut ostēdit q̄ aialia aqua tūta vnt respiratōe: dicit q̄ multa sunt talia que vtunt aere ad refrigeratōes q̄ habitāt in aquis: et vnt. ibi sicut genera ydroz. ydrus ē serpēs: q̄ p̄uersatur in ags: et tū respirat: quidā alii: q̄ dicunt p̄trādines: et rane: et cocodrilli: et coctue q̄ in tra habitāt et boues marini et oēs boues terrestres q̄uis nutriat in ags tā parit in terrā humido aut erit oia ista et tollit caput et ipsuz q̄ indigēt respiratiōe.

Quęcūq; autem branchias habēt omnia refrigerantē suscipiētia aquam. Habent autem branchias genus vocatōz selacheoz et alioz que sine pedibus. Sine pedibus autem pisces omnes. Et n. que habent secundum similitudinē aliarum habēt pedes aut habentū vnum habet branchiam visozum vocatus cordillus.

Deinde cū dicit. Quęcūq; autē ostēdit q̄ sunt ista aialia in q̄b̄ sit refrigeratio p̄ aquaz: et p̄mo ostēdit q̄ hntia branchias ifrigidant p̄ aquā. secūdo manifestat illa q̄ hnt branchias. ibi hnt aut. In p̄ma dicit q̄ oia aialia q̄ branchias hnt refrigerant p̄ hoc q̄ suscipiunt ags. Deinde cū dicit. Istē aut. ostēdit q̄ aialia habēt branchias et dicit genus aialiu vocatōz selachea hnt branchias: et aialia q̄ sunt sine pedib̄ oēs. n. pisces sine pedib̄. Illi. n. qui vidēt hnt hnt ipsos ad modū alaz ale. n. i piscib̄ sunt sicut pedes igressibilib̄ inter aut aialia: que pedes hnt vnu est: q̄ branchias: et dicitur cordillus.

Simul autem pulmonē et branchias nullum visum vnq̄ habēs. Causa autem q̄ pulmo quidem gratia refrigerationis a spiritu. est. Videtur autem nomen accepisse pulmo ppter susceptionem spiritus. Branchias autem ad refrigerationem ab aqua vnu autem ad vnum oportūm organū: et vna refrigeratio sufficiens omnibus. Quare quoniam ppter frustra nibil videmus facientē naturaz: duobus autem entibus alterum vtrius esset frustra: ppter hoc hec quidē habent branchias: hec autem pulmonem: ambo autem nullum.

Deinde cū dicit. Simul autē ostēdit q̄ nullū animal simul habet branchias et pulmonem: et facit duo. primo facit qd̄ dictū est. secūdo remouet dubiuz. ibi

quā autē ad esse. In p̄ma dicit q̄ cū aialium q̄daz habeāt pulmonē: quēdā branchias nullū est animal visum: et notū q̄ simul habēt vtrius: et cū huius est: q̄ pulmo est organū p̄ q̄ attrahit aer ad refrigeratōem caliditatē cordis. vnde pulmo nomen accepit a suscipiendo aere: et illud verum est apud grecos branchie aut sunt instrumentū p̄ quod attrahit aqua ad refrigerandū calorem cordis. manifestū est autē q̄ vnu organū p̄ se. et primo sufficit et ordiat ad vnā operationē. Et ideo ex vnitāte operationis cōcluditur vnitās organi: cū igitur vna refrigeratio sufficit at omnib̄ aialibus vel ab aere: vel ab aqua: et nibil facit frustra natura. Si autem essent duo organa sup̄auerat alterū manifestū est: q̄ vnus aialis nō potest esse nisi vnu instrumentū: et ideo ppter hoc q̄dam animalia habēt branchias quēdam pulmones et nullū habet illa duo.

Quod autem ad esse quidem alimento indiget animalium vniūquodq; ad salutem autem refrigeratione eodē organo: vritur natura ad ambo hec: quemadmodū quibuscūq; lingua ad sapores et ad interpretationem sic habentibus pulmonē vocato ore et ad alimētū operationem et ad expirationem et respiratiōem. Nō habētibus autem pulmonē neq; respirantibus os quidē ad operationē alimētū: ad refrigeratiōē autem indigētibus refrigeratione branchiarum existit natura. Quāliter quidē igitur dictorum organozum virtus facit refrigerationes posterius dicemus.

Deinde cū dicit. Quoniam autē ad esse remouet dubiū. dicit: q̄ vnus opationis nō potest ēē nisi vnu organū crederet aliq; q̄ natura nō possit vti vno ad duo hoc remouet: et. s. d. p̄mo ostēdit q̄ natura vtit aliquo ad duo. secūdo ostēdit: q̄ ppter hoc nō impedit i operatōe sua. ibi ad nō impedire: adhuc circa primū duo facit. primo pponit. secūdo manifestat ibi quemadmodū quibuscūq; In p̄ma dicit q̄ cū animalia ppter esse indigeant alimēto ad salutem autēz respiratiōē manifestū erit q̄ natura eodē organo vtit ad duo b. s. ad esse: et ad salutē aialis.

Deinde cū dicit quemadmodū quibuscūq; pbat: et dicit q̄ sicut natura in quibuscūq; aialibus vtit lingua ad duo. s. ppter discretiōē sapoz: lingua. n. discernit sapores: et vtit ipsa ad loquelā: ita in aialibus habētibus pulmones natura vtit ore ad duo. s. ad susceptionē alimētū: vel digestiōē: et ad expirationē: in aialibus vero nō habētibus pulmonē nec respiratiōē natura vtit ore ad susceptionē alimētū: ppter refrigerationem: in his que ipsa indigent: sicut branchie: et nam vritur ore ad susceptionē alimētū et ppter refrigerationem vritur branchiis: sed quomodo virtus: et natura organoz facit ad refrigerationem posterius dicitur.

Ad non impedire autem alimentum similiter respirantibus accidit et suscipientibus humidum. Neq; enim respirantes simul suscipiunt alimentum: alioquin accidit suffocari ingrediente alimento aut siccō aut humido. Et ad pulmonem per arteriam prius enim ponitur arteria yfophago per

quam alimentum p̄greditur iudicatus ven-
tres. Quadrupedibus q̄dem igiſ & ſangu-
nem habentibus habet arteria; velut opercu-
lum epiglottis: autibus autem & quadrupedi
ouſificantibus nō inest: ſed cōcluſione idē fa-
ciunt: ſuſcipientia enim alimentū hec q̄des
claudūt: hec autem ſupponūt epiglottis: pro-
greſſo autē hec quidē attollūt: hec autem ape-
riunt & ſuſcipiūt ſpiritum ad reſpirationem
habentia autem branchias dimittētia & has
humidum per os ſuſcipiūt alimentū: arteria
q̄dem. n. non habet. Quare, hec quidem igiſ
nihil vtiq; ledentur ab ea que humidi deci-
dentia: ſed in ventrem ingrediente ppter qd
velocem faciunt dimiſſionē & ſuſceptionē
alimentū: & dentes acutos habet: & omnia fe-
re ſunt carba rotūda. Nō enim cōtingit cō-
minuere alimentum.

Deinde cū dicit. Ad nō impedire, declarat q̄ cū
natura, vno eodē organo vti in aliq̄bus ad duo: q̄
cū vti illo ad vniūq; nō ppter hoc ipedit ab alte-
ro. Et primo ponit intentū ſuū, ſecūdo pbat ibi neq;
enim. In p̄ma dicit. q̄ in reſpirantib⁹ aialib⁹ & ſuſci-
pientib⁹ humidū nutritū. Accidit alimentū ſuſci-
pere nō impediēdo reſpirationē. Deinde cū dicit:
neq; n. pbat hoc: p̄mo hoc pbat in reſpirantib⁹. ſe-
cūdo i nō reſpirantib⁹. ibi hñtia autē branchias. In p̄-
ma dicit ita dictū eſt q̄ cū natura vti vno organo
ad duo nō p̄p̄t. ſ. ipedit opatio vna nō vti ad opā-
tionē aliā: & hui⁹ cauſa eſt q̄ aialia reſpirantia non ſūt
ſuſcipiūt alimentū: & reſpirat: q̄ ſi ſimul ſuſcipiūt ali-
mentū: ſiue ſit cal⁹ ſiue humidū & reſpirat: accide-
ret aialia ſuſlocari: q̄ cū ſuſciperet alimentū aliqd de
alimento ingrederet p arteria vtiq; ad pulmōne: quia
arteria p̄p̄t q̄ vſphagus ponit. n. in pte an-
teriori: & vſphagus i pte poſteriori: & ppter h̄ i qua-
drupedib⁹ hñtib⁹ ſanguine arteria h̄z q̄daz cooptu-
lum: q̄d dicit epiglottis: illud autē epiglottis cū attrahi-
tur alimentū claudūt ipſaz arteria ita q̄ nihil de ali-
mento pōt inire i ipſaz arteria. Nō autē ſit inſpi-
ratio: vel reſpiratio ap̄t in amb⁹ antē: inquadru-
pedib⁹ que ouſificat nō ē hui⁹ epiglottis. S; illud qd
faciūt p epiglottē ipſis habetia nō hñtia per celuſio-
nē: cū. n. illa ſuſcipiūt alimentū celudūt arteria aia-
lia autē q̄ hñt epiglottē ipſa cōcludūt arteria & cū ali-
mentū iam pgreſſus eſt ad interi⁹ q̄ remouet epiglo-
tum: & ſpirat acceſſa: alia vero aperiat ipſaz: & ſuſcipi-
unt aerē ad inſuſpirandū. Deinde cū dicit. Nō ha-
bentia autē, declarat idēz in nō reſpirantib⁹ & dicit q̄
aialia q̄ branchias hñt: p ipſas erpellūt aquā ad in-
ſuſpirationē: & os ſuſcipiūt alimentū: talia. n. aia-
lia arteria nō habet: & ideo ſim parte illā nō poſſunt
ledi ppter alimentū: vel humidū cadēſ: ſ. alimentū
ſtatim vadit ad ventrē: vnde autē & cito ſuſcipiūt
alimentū: & dimittūt in ventrē p̄p̄inquū ori: & iō den-
tes habet acutos: vt cito poſſunt cibū terrere: & mi-
rere ad ventrē. & ideo parū terūt cibū: ſ. ſtatim ipſ
tranſglutunt: vnde omnia animalia aquatica ſere
ſunt raro denta idēſt nō potentia cōminuere alime-
tum: & hoc eſt quod ſubdit. Nō enim poſſunt cōmi-
nuere alimentum.

Irea cirodea aſtem aquatiliū du-
bitabit ynquam quis: habet enim
& ibi ſecundū p̄portionem: vtpu-
ta circa delp̄hos & balenas: & alio-
rum quecūq; habent vocatū canālē: hec enim
ſine pedib⁹ quidem ſunt: habetia autē pul-
monē ſuſcipiunt mare.

Irea cirodea &c. p̄p̄us poſſet decia-
rauit que aialia reſpirant: & q̄
nō: & de organis inſuſpirandis. In parte iſta
monet quāda dubitationē. ſecūdo ſoluit
ibi cauſa autē hui⁹. dubitatio eſt iſta. dicebat ſupe-
rius q̄ animalia q̄ branchias habet reſpirant: aq̄
branchias autē habet: que ſine pedib⁹ ſunt p̄p̄ hoc
ergo dubitabit aliq; circa aialia q̄ dicunt cirodea i
quib⁹ oib⁹ inuenit aliq; p̄portionale: vtpura circa
delp̄hinos: & balenas: & canales hñt per q̄s erpellūt
aquā attractā cū nūmētō ppter reſpirationem.
iſta. n. ſunt habetia pulmōne: & ſuſcipiunt aquaz ma-
ris cuius oppoſitum dicebat.

Cauſa autem hui⁹ quod nūc dictū eſt:
nō enim reſpirationis gratia ſuſcipiūt hu-
midum: hoc quidē enim ſit ipſis reſpiranti-
bus: habent enim pulmōnes: ppter quod &
dormiūt extollentia os & ſterunt delp̄hini.
Adhuc autem ſi capiātur retibus: cito ſuſſo-
cantur: ppter non reſpirare: & ſupernatātia
videntur talia in mari ppter reſpirationē.

Deinde cū dicit. Cauſa autē hui⁹ ſoluit iſta du-
bitationē: & facit duo. p̄mo. n. ſoluit cam. ſecūdo oſte-
dit: q̄ p̄portio male inuenit in quib⁹dā aliis aialibus
ibi ppter idē adhuc autē circa p̄ncipiū. d. ſ. p̄mo oſte-
dit: q̄ male ſuſcipiunt: & h̄ per cam. ſecūdo pbat hoc
p̄ ſigna ibi: ſignū autē adhuc circa p̄mū duo facit.
p̄mo oſteſcit: q̄ nō recipiūt aquā ppter reſpirationē.
nē. ſecūdo oſteſcit ppter qd recipiūt ibi. Sed qm̄ ne-
ceſſariū. In p̄ma dicit q̄ bñdū: qd dictū eſt ſupra:
q̄ iſta cirodea recipiūt mare ē q̄ i talib⁹ aialib⁹ os
cal⁹ reſpirari: ſi debeat ſaluari: talia autē nō reci-
piūt aquā ppter reſpirationē: talia. n. aialia cū ſuſci-
piūt aquā cū hoc ē reſpirat pbat ē circa reſpirantia
q̄ hñt pulmōne: & cū dormiūt tenet caput ex aquā: &
ſtereunt: ſicut appet de delp̄hinos: h̄ autē nō eēt: niſi
reſpirat. itē videm⁹ q̄ ſi capiūt retib⁹: & tū tenet
ſub aq̄: q̄ ſuſſocant h̄ autē nō eēt niſi reſpirat. item
dicūt delp̄hini ſup̄nare h̄ autē ē: q̄ idigēt reſpira-
tione & id p̄tigit: q̄ cum mouet ad fundū maris p̄p̄
ieremētus: & idigēt reſpirationē velocitate mouen-
tur ad ſuperi⁹: & p̄tigit q̄ totā nauē ſubuertunt: & p̄t
eēt ē ſigna tēpeſtaſ cū freſcit appet ſup ſuſpicit aq̄:
& maris tēpore. n. tēpeſtaſ ſurgit exalatōes de fun-
do maris: q̄ ſunt cā tēpeſtaſ: tūc ercitāt calidū in
delp̄hinos: & quia calidi eſt mouere. iō p̄tigit q̄ fre-
quētius tūc moueant ſup aquam: & apparent.

Sed quoniam neceſſariū facere alimen-
tum in humido: neceſſariū ſuſcipiētia humi-
dum dimittere. Et ppter hoc habent omnia
canalem. Suſcipientia enim aquam quē ad-
modum piſces ſecundū branchias hec ſecū-
dum canalem remittūt aq̄nam.

Deinde cum dicit. Sed quoniam necessarium reddidit carnem propter quod: et dicit quod cum propter quod ista recipiunt aquam est quod talia animalia vivunt in aqua: et recipiunt nutrimentum in aqua: impossibile est autem nutrimentum suscipere in aqua quoniam recipiat aqua: et ideo talia recipiunt aquam: recipiunt autem aquam et deinde emittunt illam: et hoc per canalē: cum enim ista recipiunt aquam per os: sicut pisces per branchias postea emittunt sic ista per canalē.

Signum autem et positio canalē: ad nihil enim sanguinem habentius terminatur. Sed ante cerebrum positionē habet et dimittit aquas. Deinde cum dicit. Signum autem ostendit per signum: quod ista animalia non suscipiunt aquam propter refrigerationem et dicit signum huius est: quod si ita esset sequeretur quod canalē in istis haberet aliquid continuationē ad preteritum in qua est sanguis supra ad cor. Nunc autem non habet: sed ante cerebrum positionē habet: per illam emittit aquam non suscipiuntur delphinus et cetēra animalia aquam propter refrigerationem.

Propter idem autem hoc suscipiunt et malacchia aquam et malacostota. Dico autem putat vocatos carabos et cāros. Refrigeratione quidem enim ipsorum nullum existit indigens: pauci caloris enim est et exangue vniuquodque ipsorum. Quare sufficenter refrigerantur a condimento humido sed propter alimentum: ut non simul suscipiendi bus influat humidum: malacostota quidem igitur: velut cancri et carabi secundum aspera amittunt aquam per epiorigmata. Septem autem et polipodes per cōcauum: que per superuocatum caput. Scriptum est autem de ipsis per diligentiam magis in his quod de animalibus historiis. De suscipe quidem igitur humidum dictum est quod accidit propter refrigerationem. Et propter oportere suscipere alimentum ex humido secundum naturam existenti aquatilia animalia.

Deinde cum dicit. Propter idem et oportet quod proportionale iuenit in quibusdā animalibus et primo facit hoc. secundum recollegit determinata ibi de suspēcie quidem. In prima dicit: quod quedā animalia non respirant aquam suscipiunt non propter refrigerationem: sed propter eandem causam propter quod: et animalia de quibus dicta est. et talia habent in aquis: et suscipiunt alimentum in aqua: et non possunt vivere sine aqua: sicut autem huiusmodi animalia malacostota: et carabi: et cāri subdit autem carnem propter quam talia animalia non attrahunt propter refrigerationem: quod nullum istorum indiget refrigeratione quoniam parum habet de caliditate: sunt enim sine sanguine: ideo sufficenter infriquantur a continēte humido. Sed quod recipiunt alimentum in aqua simul et aquam recipiunt: sed cum aqua emittuntur malacostota sicut sunt cancri: et carabi emittunt aquam per preteritum asperas hoc est per creatricem quod intēdit per epiorigmata. dicit enim ab epi quod est supra: et tioria: quod est creatrix. et per partem quidam eleuata supra caput: sed sepies et pelipodes emittunt ipsas per cōcauum: sine per canalē que tēdit ad caput: de istis autem animalibus diligentius dictum est in libro de historiis animalium. In quarto enim de historiis animalium dicit dimittit autem assumendum aquam in partem cancri carabi autem in branchia. Deinde cum dicit. De suscipe autem recol-

ligit predeeterminata quod de susceptōe aque dictum est: quod quedā suscipiunt aquam propter refrigerationem quedā propter alimentum cum enim habitant in aqua non possunt suscipere alimentum quin recipiunt aquam.

Et refrigeratione autem quomodo fit modo do respirantibus et habentibus branchias post hoc dicendum. Que quidem igitur respirant quocumque animalium habet pulmonem prius dictum est: propter quod autem hanc particulam habent quedam: et propter quid habentia indigent respiratione.

Et refrigeratione autem quomodo et. postquam philosophus determinauit quod animalia respirant et que non et de organis infriquantibus et dissoluit quandā dubitationē. In preterita determinat carnem: et modum respirandi: et primo dat inferiorem suam. secundo prequitur ibi. quod quidem igitur et. In prima dicit: quod postea quod dicta sunt dicendum est quomodo: et qualiter sit in animalibus respirantibus infriquantibus: et qualiter in non respirantibus: sed huiusmodi branchias. Deinde cum dicit. Quod quidem igitur prequitur: et primo assignat causas et modum infriquantionis in habentibus pulmonem. secundum in habentibus branchias ibi habentia autem cor. Adhuc circa principium duo facit. primo supponit quidam: et preponit duas rationes. secunda soluit ibi cum huiusmodi. In prima dicit. quod dictum est sepius superius quod animalia que habent pulmonem respirant: sed propter quid habet pulmonem animalia: et propter quod habentia ipsius indigent respiratione. dubitationem habet.

Causa habendi quidem quod honorabiliora animalium pluri sortita sunt caliditate. Simul enim necesse et anima sortita esse honorabiliori: honorabiliora enim hec quod natura plantarum: propter quod et maxima habentia pulmonem sanguinem habent et calidum maiorque magnitudinibus: et purissimo et plurimo visum sanguine animalium rectissimum est homo: et quod sursum ad totum sursum habet solum: propter tale habere hanc particulam. Quare substantie et huiusmodi et alijs ponendum est causam ipsas: quemadmodum quancumque alia particulam habet quidem igitur gratia huius.

Deinde cum dicit. Causa habendi soluit. Et primo soluit primam. secundo soluit secundam ibi propter quid autem habentia circa primum: duo facit. primo assignat causas ibi propter quid autem quare animalia quedā habet pulmonem quoniam propter abundantiam calidi. secundo assignat causam caliditatis et frigiditatis: et aliarum passionum in animalibus ibi causa autem que ex necessitate. In prima dicit: quod causa propter quam quedam animalia habent pulmonem est animalia. non honorabilia que etiam perfectiora sunt maiorem caliditatem habet habentia enim animam necesse est habere caliditatem: sicut dictum est prius ergo ea que perfectiora et honorabiliora habet causam plus habet de ipsa quod plantarum genus quod honorabiliora et perfectiora sunt quod etiam apparet quia propter hoc animalia habentia pulmonem cum multo sanguine: et per consequens cum multa caliditate sunt maxima. et absolute: et maiora alijs secundum magnitudinem calidi enim est extendere: et iterum propter

hoc homo habet plurimum sanguinis: et subtiliorum: et propter hoc plus calidum est subtili: rectius est omnium animalium: et habet sensum ipsi: ad sensum uniuersum: quod pulmonem habet plurimum sanguinis quare aialia honorabiliora: et perfectiora maiorem habet caliditatem. Caliditas, n. maior non est sine plurimo sanguine plurimum autem sanguis in pulmone est quare multitudine calidi est subsistendi hac particulam. s. pulmone: et alias quasvis hnt gratia huius: sicut arterie: et cōsimilia sic igitur apparet: quod causa quare aialia honorabiliora: et perfectiora hnt pulmone est multitudine calidi.

Causa autem que ex necessitate mori causam et talia putare consistere animalia: quem admodum et non talia multa constituta sunt. Nec quidem enim de terra ampliori facta sunt: puta plantarum genus: hec autem ex aqua puta que aquatiliū. Volatiliū autem et campestriū hec quidem ex aere: hec autem ex igne. Singula autem in propriis locis habent ordinem ipsorum.

C Deinde cum dicit. Causa autem assignat eam caliditatis in aialibus alia passionum: et primo facit. s. secundo reprobat opinionem Empedoclis ibi. Empedocles autem. In prima dicit quod putandum est eam quare necesse est existere: si res existat: quous non propter ipsas: si res que est est causa motus naturalis sicut antiquos naturales hoc est eam naturalem: et sic subit propter quid aialia sunt talia puta calida: quedam non talia puta frigida vel humida putandum est circa omnia simplicia quibus componitur. primo videmus. n. quodas que sunt a domino per quedam aqua: quedam aeris et quedam ignis terre: a domino sicut plantae magis aque sunt: et aquatilia volatilia: et campestris: quedam sunt aeris: quedam ignis: et videmus quedam morari sub terra: quedam supra quedam in aquis: quedam vel plurima in aere usque autem passionum in istis causa sunt elementa ex quibus componitur ita quod in illis in quibus terra dominatur: et qualitas terre magis dominatur in quibus aqua qualitas aque dominatur: sic de alijs: et quodlibet eorum mixtorum ordinem naturalem habet ad locum proprium quem habet virtute elementis dominantis in ipso et per quem quod ipsum mouere ad ipsum: et quiescit in ipso.

Empedocles autem non bene dixit hoc dicens calidissima maxime ignem habentia plurimum animalium aquatilia esse: fugientia excessum eius que in natura caliditatis: ut quoniam frigido et humido deficiunt secundum locum saluantur contraria existantia: que enim humidum calidum esse minus aere.

C Deinde cum dicit. Empedocles autem reprobat opinionem Empedoclis: et primo ponit opinionem. secundo reprobat ibi totaliter quidem igitur. In prima. d. quod Empedocles non bene dixit. dicit. n. quod aialia aquatilia sunt calidissima et maxime ignis a domino: quod habent excessum caliditatis fugiebant ad humidum. s. ad aquam ut quod deficiunt quantum ad frigidum: et humidum propter locum proprium ad quem intrant saluantur dicit autem: quod aqua que est humida: et minus calida est aere: ideo aquatica ad aquam mouentur.

Totaliter quidem igitur inconueniens quodammodo contingit factum unumquod-

que ipsorum in secco permutare locum in humidum: fere enim et sine pedibus plurima ipsorum sunt dicens autem eam que a principio ipsorum constitutionem facta quidem est in secco ait: fugientia autem venire ad humidum.

C Deinde cum dicit. Totaliter quidem igitur reprobat opinionem: et primo facit hoc. secundo soluit rationem ibi sed qualia prima duas secundo quod ponit duas rationes ad improbandum opinionem ipsius secunda ibi adhuc autem. In prima dicit quod totaliter inconuenienter dicit Empedocles quod sicut dicitur eius omnia aquatilia facta sunt in secco: deinde mouentur ad humidum: ut per ariditatem loci ad quem mutant saluantur: et quod istud sit inconueniens manifestus est. plura. n. in his fere omnia sunt sine pedibus: quous ergo pergit: quod primo facta in secco moueantur ad humidum: ergo non habet pedes non potest ut dicit assignari ratio.

Adhuc autem neque videntur calidiora existantia quod campestris: hec quidem enim ex aqua omnino: hec autem pauci sanguinis ipsorum sunt.

C Deinde cum dicit. Adhuc autem ponit eam rationem: et dicit quod manifestum est: quod aialia aquatilia non sunt calidiora campestris: quod illa aialia que sunt calidiora plene habent de sanguine. Illa igitur omnia sunt sine sanguine aut parum habent sunt calidiora quod campestris talia sunt aquatilia: aut. n. non habet sanguinem: aut modicum habent.

Sed qualia quidem oportet dicere. calida et frigida secundum seipsam considerationes sunt. **D**e qua autem dicit Empedocles sic quidem habet quesitam rationem: non tamen quod ait ille verum.

C Deinde cum dicit. Sed qualia soluit rationem Empedoclis: et primo ponit quod intendit. s. quod non aliud bene dicit alio modo non. secundo manifestat ibi habitum quidem. n. In prima intelligendum est: quod quodas sunt passionem naturales: quod habet aialia ex natura ipsorum que sunt elementa: et istas vocat pluribus qualitates naturales: alie sunt qualitates mixtorum quas habet a continet vel ab aliis extrinsecis. et istas vocat pluribus habitus et dispositiones. dicit igitur quod Empedocles in ipse ratione sua proposita dicere quia sunt calida: et frigida sicut sunt: sicut natura et non dicit veritatem de his que sunt calida: et frigida sicut sunt de his que sunt accens accipiuntur. unde illud quod dicit Empedocles verum est de quibus accensitibus. Sed non est verum de naturalibus: quod quilibet presertim in locis proprijs: ut si fuerit excellenter frigida perseveret in calidis: si calida in frigidis.

Habitibus: quod. n. excessus habentia loca contraria et tunc saluantur. Natura autem in proprijs saluantur maxime locis: non est autem idem materia aialium: ex qua est unumquodque: et habitus et dispositiones ipsius. Dico autem puta si quod ex cera constitueret: natura non vtiq; in calida ponens saluaret: neque si quod ex glacie: conueneret. n. vtiq; cito propter contrarium: liquefacit. n. calidum: quod a contrario stat. Neque si quod ex sale aut nitro constitueret: non vtiq; in humidum feres reponeret. Corripit. n. humidum

siccus et calidus consistentia. Si igitur materia omnibus corporibus humidus et siccus rationabiliter que quid ex humido et frigido consistentia in humido sunt: et si frigida erant in frigido. Que autem ex siccis et in siccis.

C Deinde cum dicitur. *Habentur quidem n. pbat q. rō sua nō pbat de qualitatib⁹ naturalib⁹ et pmo facit b. sedō recapitulat ibi q. igitur adhuc pmo. f. qd dicitur est. secundo recolligit ibi nature qdē igitur. Adhuc pmo facit qd dicitur ē. sedō inserit correlariū ibi. ppter b. arbores. ut pma dicit. q. q̄litas q. cū erit mā. ipsoz aialitū: sicut ex qualibet eloz q. est naturalis nō est eadē q. q̄litas ac cidentalit q. dicit dispositio q. cū ab aliq. cā extrinseca q. hñtia q̄litates accidentales q. dicuntur habet saluantur in locis p̄rariis: et tēporaliū: cōtrariis: s. hñtia qualitates naturales saluantur i p̄rariis locis. Verbi grā si natura ex terra aliqd p̄stueret si vellet saluare illd si poneret i calido q. in ipso cōspiceret. itē si aliqd hñtaret glatie nō dō: q. ponat in calido loco: q. ppter cōtrarietate cito cōspiceret: que. n. corpa coagulant a frigido: a calido dissoluntur: et que a calido: et frigido dissoluntur: itē si natura ex sale: et nitro faceret aliqd: vel cōstrueret nō poneret ipsuz in humido: q. cōspiceret: q. q. coagulant a calido dissolunt a frigido: sicut dicit quarto methoz nitru ē qdā genus salis: et coagulat a calido: sicut sal. sic igitur apper: q. q̄litates naturales i locis p̄rariis saluantur i p̄rariis nō si igitur omnib⁹ corporib⁹ manifesta ē. calidū: frigidū: humidū: siccū. manifestū est: q. qualitas illoz q. est hñtia i loco humido saluat: q. frigida in frigido: et sic cāi siccū: calida in calido.*

Propter hoc arbores nō in aqua nascuntur sed in terra: quoniam eiusdem rationis est in aqua propter esse ipsa valde sicca: quemadmodum super ignea air ille. **P**mo. n. propter frigidum venit in ipsum: sed q. humidum.

C Deinde cum dicitur. *Propter b. arbores insert correlariū et dicit ita dicit ē: q. dispoñes naturales saluantur i locis p̄rariis: q. ppter b. arbores crescut in terra q. ibi ē sile: et naturale eis: et tñ ppter eandē rōne ppter quā empedocles posuit de aliis q. mouebat ad aq̄s dō dicere de plāetis q. fm ipsuz plāete sunt calidissime: et multū hñt de calido quare deberent moueri ad aquā: nec v̄z: q. aliq. posset dicere. s. q. mouetur ad terrā q. frigida istud nō valet q. cū planete sunt calidissime et sicce deberēt moueri ad humidus: ita que nō est humida sicut pisces: q. siccitate et caliditate hēbant mouebant ad frigiditatem: et humiditatem secundum empedoclem.*

Nature quidem igitur materie in quo quidem loco sunt tales entes existunt: et quidem in aqua humide: que autem in terra sicce: que autem in aere calide. **H**abitus tamē qui quidem excedēs caliditate in frigido: qui autem frigiditate in calido positi saluantur magis. **R**educit. n. ad mensuratum locus habitus excessum.

C Deinde cum dicitur. *Mantre qd igitur recolligit: sive cōcludit solutiones predictas: pmo facit b. sedō inserit correlariū ibi q. qdē igitur. in pma dicit. q. dispoñes naturales q. cūq. insunt corporib⁹ ex suis pncipiis materialib⁹ tales sunt: quales sunt dispoñes loci natura-*

lis: in quo est corpus: et q̄litas naturalis eoz q. sunt aque quā hñt ex sua materia est humida ire frigida aeris calida: et humida: et i illo loco p. cōsequēs saluatur: s. q̄litates accidentales q. excedūt in caliditate i frigido loco saluantur locus. n. reducit ad p̄poriones.

Hoc quidem igitur oportet querere i locis p̄rariis vniuersaliū: q. secundum pmutatōes communis tēporis. **H**abitus quidem enim cōtingit locis p̄rarios esse: materia autē impossibile. **Q**ue quidem igitur nō ppter caliditates nature hec qdē aquatilia: hec autem cāpestria animalū sunt: quemadmodū **E**mpedocles ait: tanta dicta sunt. **E**t quia hec quidem non habet pulmonē: hec autem habent.

C Deinde cum dicitur. *B. qdē igitur. insert correlariū et ita dicitur ē q. qualitates aialitū p̄naturales sunt suis locis naturalib⁹. insert et b. q. q̄les sunt q̄litates naturales corporū microz q. rēre ex dispoñe locoz naturalū tales. n. sunt q̄les q̄litates locoz fm pmutatōne ita q. si mutent q̄litates loci p. tēpus cōe mutatur q̄litates naturales locati nō sic aut ē de q̄libet accidentaliū: q. tales saluantur i locis p̄rariis: sunt enim p̄rariis locis naturalib⁹: s. naturales impossibile ē cōtrarias esse. **C** Deinde cum dicitur. *Quod qdē igitur recapitulat: et dicit q. tāta dicta sunt p̄ra empedocle q. ppter caliditatem naturalem ista nō sunt aquatilia illa cāpestria: sicut empedocles dicit. et dicitur est: q. quedā habent pulmonē: quedam nō habent.**

Roport quid autem habetia suscipiunt aerem et respirant et maxime ipsum forum: quoniam habent sanguinem habentem.

Propter quod autem hñtia et. postq. p̄lus declarauit ppter quā cāz qdā aialia hñtia pulmonē. i parte ista declarat ppter quā cāz hñtia ipsuz pulmonē respirat et diuidit i tres. in pma pponit qd. itē dicit in sēda pbat ibi cā respirādū qdē. in t̄tia recapitulat ibi refrigeratione. in pma dicit q. cū dictū sit. ppter quā cām qdā aialia habeat pulmonē p̄ter dicendū est quō qdā aialia hñtia pulmonē respirat et marie q. habet pulmonē: hñtem sanguinē p̄l. mā sicut homo.

Causa respirādū quidem pulmo inanis existens: et plenus siringis: et maxime vtiq. sanguinem habēs hec particula vocatur viscer. **Q**uoniam itaq. habet sanguinē habentem ipsum celeriter quidem indiget respiratione propter parua esse inclinationē animali ignis. **I**nter autem ingredi per omne propter multitudinē sanguinis et caliditatis: hec autem ambo: aer quidem potest facile facere: propter habere. n. subtile naturam per omne et celeriter penetrans refrigerat: aqua autem p̄rariū.

C Deinde cum dicitur. *Causa respirādū soluit: et diuiditur in duas. in prima ostēdit cām quare hñtia pulmonē respirant: et maxime q. hñt pulmonē habentes sanguinē plurimū sicut homo. secundo ostēdit qualiter ad respirationē sequit. in frigidario caliditatis cordis ibi simul autē: adhuc prima in duas. In prima pbat ppter quā cām hñtia pulmonē respirant. secundo ppter quā cām maxie respirant q. habet pulmonē*

habentē sanguinē ibi et q. marie. in pma dicit q. cau-
sa ppter quā habetia pulmonē respirat est q. pulmo
fm natura sua est porosus: et plenus siringis. i. par-
uis venis: iter ptes q. vocant viscera multū habet
sanguinē: q. autē hnt multū sanguinē hnt multas
caliditate: q. autē multā caliditate habet indigent re-
spiratione calidi: q. calidū tale parus habet inclina-
tionē: et duracionē ppter facile cōsumptionē humidit-
et subtilitate eius q. sanguinē iter hz p totū idiget re-
frigeratione p totū: ideo idiget respiratōe talis cor
poris q. cito et celeriter penetrare possit: et itra p to-
tum: et p motū suū infrigidare. ista autē oia pōt facere
ipse aer penetrat. n. celeriter: et p totū interi⁹ ppter
subtilitate cui⁹ est penetrare: et refrigerare pōt frigi-
ditate sua nō sic autē aqua q. grossa ē nō celerit⁹ pen-
etrat: nec p totū: si etiā subtraret magis cor: nā peret
calidū ppter excellēs calidū q. refrigeraret: et iō ha-
betia pulmonē rōnabiliter respirant aerem.

Et q. marie respirant habentia pulmonē
habentem sanguinem: ex his palam. Quod
enim calidius amphoz indiget refrigeratōe.
Deinde cū dicit. Et q. marie oñdit ppter quā cās
marie respirat q. habet pulmonē hnt caliditate san-
guinē multā: et dicit q. manifestū est ppter quā cām
hntia pulmonē habetēs multā sanguinē magis indi-
gēt respiratōe: q. talia plus hnt de caliditate: que
aut plus hnt de caliditate magis indiget respiratio-
ne: quare hntia pulmonē sanguinē habetē plurimū
indiget magis respiratōe.

Simul autem et ad principii caliditatis.
que in corde progreditur spiritus de facili.
Quo autem modo cor colligatione habet
ad pulmones oportet pteplari ex anatomis
et historiis circa animalia scriptis.

Deinde cū dicit. Simul autē oñdit q. iter ex respi-
ratione segt infrigidatio caloris cordis: et dicit q. ma-
nifestū est istū q. per respiratōe aeris: calor cordis
in quo ē. alimēti principii cito pōt infrigidare: quia
aer cito pōt puenire ad cor: aer. n. p pulmonē attra-
hit. pulmo autē colligationē hz ad cor. prendunt. n.
q. dāz. vne a pulmone ad cor: ideo aer a pulmone
per venas illas pcedit ad cor: quā autē colligationē
habet pulmo ad cor. manifestū est ex anatomis: et ex
libro de historiis animalia.

Refrigeratione quidē igit totaliter indi-
get animalium natura: ppter collationē ani-
me in corde: hanc autē faciūt per respiratio-
nem quecūq. nō solum habent cor: sed etia
pulmonem animalia.

Deinde cū dicit. Et refrigeratione recapitulat et
dicit q. manifestū est ex dictis q. vniūquodq. animalis
indiget refrigeratōe fm suā naturā: et hoc ē ppter ca-
liditate aie: que ē in corde. hoc autē fit per respiratio-
nē in aialibus q. nō solū habet cor: s. etiā pulmonem.
dicit autē animā collocatā in corde. nō q. substantia
eius sit determinata in ipso corde nū. Sed quia ibi
sunt virtutes ei⁹ principales cuiusmodi sunt sicut sen-
sitiū primus: et nutritiū: sicut prius dictum est.

Habetia autē cor pulmonē autem non:
quemadmodū pisces ppter aquatilem ipso-
rum naturam a qua faciunt refrigerationem
per branchias.

Deinde cū dicit. Hntia autē cor assignat cām: et
modū infrigidatōis in hntibus branchias: et diuidit in
duas. In pma pponit qd itendit. secundo declarat
ibi qm autē. In pma dicit q. illa aialia que habet
cor: sed nō habet pulmonē sicut pisces infrigidant p
aquā: et p branchias: sicut per infum per aquā qdē
quia est eis naturalis: q. hnt naturā aquatile.

Quomodo autē positio cordis ad bran-
chias: ad visum quidē ex anatomis oportet
cōtemplari ad certitudinem autem ex histo-
riis: ut autem in summa dicat: et nunc habet
hoc modo.

Deinde cū dicit. Quomodo autē declarat suū intē-
tum: et diuidit in duas. in pma facit qd dictus est.
in secūda assignat pueniētiā inter respiratōe. et non
respiratōe ibi eodē autē modo. Adhuc circa pimum
duo. f. pmo tāgit qd pcedit ad hoc. secūdo ma-
nifestat ppositū ibi videbit qdē. In pma dicit q. in
hntib⁹ branchias branchie sic se hnt: sic pulmo i hntib⁹
ipsius pulmonē pulmo colligationē quandam hz ad
cor: vbi est principii calidi: quare: et branchie in hnti-
bus ipsas colligationē habet ad cor: tunc dicit pte-
p q. qd cor se hz ad branchias: eōuerio ad sensum
apparet ex anatomis fm certitudinem autem appa-
ret ex historiis animalia: ut autē dicat in summa: sic
sufficit ad ppositum cor colligationē hz illo mō quo
dicitur.

Videbit quidē. n. nō eodē modo habere
potentiā cor capestrum animalia et piscib⁹
habet autem eodē modo. Qua enim viuunt
capita ac cor acutū habet. Quoniam autem
nō in eodē modo capita viuunt campestrib⁹
animalia et piscibus: ad os cor acutū habet.

Deinde cū dicit. Videbit autē qd oñdit istā collig-
ationē: et modū refrigeratōis pmo remouet quan-
di opinionē. secūdo assignat colligationē: et modū re-
frigerationis ibi itēdit autē. In pma dicit q. ali-
cui videbit q. cor. nō eandē positionē habet in capē-
stribus et in piscibus: sed manifestū est q. aliquo mō
eodē modo se hz: q. cor: et in his: et illis positū est in
medio superioris: et inferioris adhuc oia aialia arces
cordis: et officii ipsius dirigūt ad partē illā fm q.
capita vniūq. alius mēbris. f. ad collū: et ad caput: vt
a caliditate effluēt ex officio cordis frigiditate ce-
rebrī mitiget aliquatē calidū cordis s. q. nō eodē
modo oīno se hz capita ad alias ptes in piscib⁹: et cā-
pestrib⁹. In piscib⁹. n. magis depimitur: magis vi-
det habere ad os: acutum eius.

Tendit autē ex extremitate cordis cana-
lis: quasi vena et nervus ad mediū secundū
q. ptingunt inuicē omnes branchie. Aspar-
tus quidem igit iste est: hinc autem et unde
corde pteadunt: et alteri in extremitate vni-
uersūq. branchiarū per quas refrigeratio
fit ad cor decurrente semp aqua p branchias.

Deinde cum dicit. Tēdit autē assignat colligatio-
nem: et modū infrigidationis et dicit q. ab extremita-
te cordis pteadit canalis qdam: q. est qdā: vel vni⁹
ad mediū: qd ē inter ipsū cor: et caput vbi collig-
ationē habet et os branchie. iste autē nervus h in isto
medio marie vni⁹ ē et colligationē hnt ad circūse-
rentia: totū officii cordis ista q. ab vtraq. pte cordis

vene et nervi ad istud medium perveniunt: et ibi sunt vni
ab hoc autem perveniunt alii vene: vel nervi ad extre-
mitates eius brachiarum: et ideo infirmitas brachiorum per
aquam infirmitas capitis aliarum venarum et illis infirmita-
tis infirmitas pater pater alie illarum: sic vltima ad illam
canalem vni perveniunt: et illa infirmitas refrigerat cor: p
aquam decurrit: vel p alterationem factam ab ipsa.

Eodem autem modo respirantibus thorax
sursum et deorsum movetur frequenter suscipit
tunc spiritum et emittit tunc: ut brachie piscium.
Et respirantia quidem in paucis aere: et eodem
suffocantur: velociter enim vtriusque ipsorum fit ca-
lidum. Calefacit enim sanguis attractus vtrius-
que: calidus autem existens sanguis prohibet re-
frigerationem: et non potest movere respi-
rantia quidem pulmonem. Aquatilis autem brachias
propter passionem aut propter senectutem
tunc accedit mors.

Deinde cum dicit. Eodem autem modo assignat pervenien-
tiam iter respirantia: et non respirantia. et dividit in tres se-
cundum quod tria sunt in quibus assignat pervenientiam. secunda ibi:
et respirantia. tertia ibi: et non potest. In prima dicitur: quod
sicut in aialibus respirantibus propter caliditatem: et deprimunt
cum expirant: et inspirant sic in piscibus brachie eleant
cum emittunt aquam. deprimunt autem cum attrahunt: eodem
modo. Deinde cum dicit. et respirantia dicit quod sic respiran-
tia in paucis aere eodem modo moriuntur: quod ille aer inspi-
ratus cito calefacit: cum enim sanguis sit calidus prohibet refri-
gerationem: et ideo moriuntur sicut pisces in eadem aqua: et
pauci suffocantur: quibus non ita cito. Deinde cum di-
cit. et non potenter ponit tertium. et dicitur: quod cum respi-
rantia non possint movere: pulmonem: et pisces brachias
quod potest contingere vel propter passionem vel propter senec-
tutem: sic accedit mors propter defectum infirmitatis.

Et quidem igitur omnibus aialibus com-
mune vivere generatio et mors. Ad-
di autem differunt specie. Non enim
indifferens corruptio: sed habet aliquid
commune: mors est: hec quidem violentia: hec
autem secundum naturam: violentia quidem qua-
do principium extra fuerit. Secundum naturam
autem quando in ipso et partis assistentia ex
principio talis: sed non adventitia aliqua pas-
sio: plantis quidem igitur ab aulis: in aiali-
bus autem vocatur hec senectus.

Et quidem omnibus plantis propter caliditatem de-
terminat de morte et vita: et immutatur: et senec-
tute. Et dividit in tres partes. In prima determinat de
his: in secunda recapitulat ibi quod quidem igitur. tertio fert cor-
relativum ibi palam autem adhuc prima in duas. primo assignat
eam istam. secunda assignat rationes: et diffinitiones ibi gene-
ratio: adhuc prima in duas. primo diffinit mortem. se-
cundo ostendit: quod non eodem modo invenit in omnibus: ibi est autem
mors. In prima dicitur quod mors: et generatio sunt eadem
omnibus aialibus. eadem dico eadem generis. modi autem cor-
ruptionis differunt specie: cum enim mors in diversis considerat
modi et differunt secundum speciem: est eadem species generis: et ge-
neratio sicut quod generatio. est via in subiectis: et corruptio

in pervenientia est. Si generatio species sumit et ibi: et ideo
corruptio rationes: et species sumit ex illo. Si igitur
considerent animalia vni species moris in eis est
vni species. Si autem differat species et perveniant gene-
re sit moris in illis eadem species generis moris autem: et eadem species
duplex est quidem violentia: quidem species naturae: et violentia dicitur
tunc principium est ab eis. Naturalis autem est cum principium est
ita: vel in toto: vel in resistentia partem propter tale principium
sicut in secunda potest non pergere: quod ad corruptionem partem totius
corruptionis a principio et tunc in illa parte habet sit aliquid potentia
ab extrinseco. s. violentia: et talis corruptio in plantis dicitur
tunc ab aulis et aialibus. dicitur senectus. Et est considerandum quod
natura duobus modis dicitur vno modo dicitur de materia. alio
modo dicitur forma: et ideo aliquid potest dici naturale: quia
natura materie aliquid quod natura forme. modo dico quod
corruptio non est naturalis natura forme: quod ipsa per-
venerit. Si est naturalis natura materie: quod materia est in
potentia ad formam: et ad pervenientiam forme: et ideo est in pote-
ntia ad corruptionem forme. ideo corruptio naturalis est na-
tura materie. Alteri considerandum est: quod in his formis
et materie: et est aliquid dispositiones: sub quibus forma sit in
natura: et secundum quas materia patitur et alias species quod for-
ma agat. modo autem ita est quod iste dispositiones quibus sunt ipsi
et quibus sunt imperfecto est. Ita quod cum sunt imperfecti et sic
viri: est ipsi: cum autem sunt imperfecto est: et viri: est
imperfecto est: cum autem sunt imperfecto est: et deficiunt: ad non est
et corruptio: tunc dico quod si consideret forma species dispositiones
secundum quas est in materia seu dispositiones ille ipsi: seu im-
perfecto est corruptio non est naturalis: nec natura materie
nec forme. Si autem consideret secundum quod dispositiones deficiunt
et inclinant ad non esse sic corruptio est naturalis na-
tura materie.

Est autem mors et corruptio omnibus si-
militer non imperfectis: his autem assimilatum
quidem alio autem modo. Imperfecta autem di-
co: ut puta ova et semina plantarum quicquid
sine radice.

Deinde cum dicit. Est autem mors. declarat quod mors
non est eiusdem rationis imperfectis: et in imperfectis: et dicit quod mors
inest omnibus aialibus perfectis species vni rationes genere. tunc in
imperfectis non est oio species rationis vni: ratio huius est. Mors
rationis sumit ab illo a quo generatio. generatio autem ratio-
nem sumit a subiecto: et mors: si igitur aialia perfecta vivunt
et imperfecta non sunt vni rationis: nec mors in istis
erit vni rationis tunc imperfectis invenit secundum quandam assi-
milationem: et proportionem ad perfecta: et exponit que sunt
imperfecta: et dicit quod imperfecta sunt sicut ovium: quod ipo-
tentia est aialia et semina plantarum: in quibus non sunt ra-
dices in actu: sed etiam impotentia.

Omnibus quidem igitur corruptio fit
propter caliditatem alicuius defectum: perfectis au-
tem in quo substantie principium: hoc autem
est: quemadmodum dictum est prius: in quo
sursum et deorsum copulatur: plantis quidem
medium vitulaminis et radices. Animalium
autem quidem habentibus sanguinem cor:
ex sanguinibus autem proportionale: horum
autem quedam virtute multa principia ha-
bent: non tamen actu propter quod et entomo-
rum quedam divisa vivunt et sanguinem ha-
bent: quicquid non vitalia valde sunt: multo
tempore vivunt ablato corde ut puta tortice

et mouent pedibus adhuc existentibus rotatilibus propter non componi naturas ipsorum bene similes entomis.

Deinde cum dicitur. Omnis quibus quidam igitur assignat eam mortis et primo ostendit quod mors accidit propter defectum calidi. Secundo ostendit quod accidit defectus calidi. Ibi principium autem vite. In prima dicitur quod oia animalia sunt natura corruptibile propter defectum calidius calidi cuius ratio est quod oia quandoque qualitate sunt et necesse est saluare si debet vivere: quare ad corruptionem eiusdem necesse est ipsa corrumpi. Sed aialia perfecta corruptibile propter defectum calidi in parte principali ubi est principium subie in anima propter participationem cuiusdam calidi in eodem principio corruptibile humidum autem principium est prout media ad quod coniungitur finis et deorsum: et in planis est medium radices propter calidum ipsum. Et tunc et quod per Aristotelem. Notandum est quod in animalibus habentibus sanguinem dicitur cor in aliis proportionale tale autem principium. In quibusdam multa inueniuntur per virtutem: id est unum animal est plura virtutes in actu unum tamen: sicut est unum animal in actu: id est aialia et nomina multa habentia talia principia virtutis diuisa in multa virtutes: et quod etiam habentia sanguinem: quod non optime constituta sunt nec multa ita ita virtutis ablato corde: ita ut pars que auferatur cum corde uiuat: sic aialia relique autem partes inueniunt moueri per pedes: et quibus pedes sunt inueniunt. hoc autem accidit eis quod non sunt per eprime copiosa et maxime una sicut dicitur est prius: et sunt similia quod tunc ad hoc entomis.

Principium autem vite deficit habere cum non refrigeret calidum: et comunicas ipsi: et quemadmodum enim dictum est: frequenter corabescit ipsum a seipso. Quando igitur his quidem pulmo: his autem branchia indurata fuerit propter temporis longitudinem: deficit his quidem branchiis: his autem pulmone et factis terrestribus non possunt has partes mouere: neque eleuare: neque simul ducere: tandem facta intentione marcescit ignis.

Deinde cum dicitur. Principium autem assignat eam defectus calidi: seu principium. Et primo ponit. Secundo probat ibi propter quod et prius. In prima dicitur quod prius principium vite in aialibus. Anima deficit propter defectum calidi: deficit autem calidus: cum non refrigeret: et ipsum: et cor: in quo primo inuenit sicut. n. dictum est supra calidus corruptus marcescit propter hoc: quod corruptus humidus quod est sublimis ipsius. hoc autem fit propter defectum irrigationis. accidit autem iste defectus in habentibus. n. pulmone. pulmo est instrumentum respirationis in non respirantibus branchiis: cum igitur accidit quod pulmo et branchie indurata fuerint propter longitudinem temporis in quo consumitur humidum naturale ab ipso calido. In his quidem pulmone in aliis branchiis: ita quod sunt. q. terrestres: ne aialia non possunt istas partes eleuare: sunt enim inepti ad motum: tunc facta quadam intentione calidi ad partem cito corruptus humidum naturale erat sub illius: quo corrupto corruptus calidus: tunc accidit propter quod aialia mori: et propter hoc videmus tales: cum sunt propter mortem quod letant: et hoc est quod calidum accidit.

Propter quod et parus passionibus aduenientibus in senectute velociter moriuntur propter paucum enim esse calidum: velut pluri

mo evaporato in multitudine vite. Si quia utique molestia fiat particule: cito extinguuntur. Quemadmodum enim momentanea et parua in ipso flama existente propter paruum motum extinguuntur.

Deinde cum dicitur. Propter quod declaratur: diuidit in duas. finis quod erit quod declaratur: secunda ibi: infirmitas. primo facit: quod dicitur. sed ostendit correlariu ibi propter quod et sine. In prima dicitur quod: mors accidit propter defectum calidi naturalis: prout: quod senectute prius erant passionibus moriuntur: ideo est hoc: est: quod in senectute uarieta modicum sunt calidus: calidus. n. prout agit in humidum ipsius consumendo: et quanto plus humidum humidum tanto calidum magis debilitat: et quod in senectute propter longitudinem temporis humidum consumptum est ideo calidum paucum. Si igitur fiat aliquid parua molestia particule: quod est instrumentum refrigerationis statim moriuntur prius enim erant calido: et momentaneo propter modicum partium corruptis sicut videmus: quod parua flama erant in humidum propter paruum motum extinguuntur.

Propter quod et sine tristitia est que in senectute mors. Nulla enim violenta ipsis passione contingit moriuntur. Sed infensibilis anime absolutio fit omnino.

Deinde cum dicitur. Propter quod et sine inter correlariu propter quod et sine et dicitur. quod aialia in senectute modico facto motu partium facit moriuntur: et propter hoc mors que est in senectute est sine tristitia. Et oia. n. accidit et coarsu partium passione violenta interitus: contra inclinationem. In morte autem tali nulla fit passio violenta nec est contra inclinationem: et ideo sine dolore moriuntur: et oia separatio anime est infensibilis.

Et infirmitas quocumque facit pulmone duru: aut nascentis: aut superfluitatibus: aut caliditatis egritudinalis excessum: quemadmodum in febribus spiritum spiritum facit: propter non posse pulmone longe tollere sursum et demittere. Tandem autem quando non amplius potuerunt mouere motum expirationis.

Deinde cum dicitur. Et infirmitas secundum assignat rationes motus pulmone branchiarum: quod infirmitates quocumque facit pulmone duru: et inceptu ad motum vel propter nascentia sunt aut apostemata. in quibus colligit humidum induratum: et grossius autem propter superfluitatem humidum: aut calidi sicut accidit in febribus accidentibus et spiritum et humore: grossius cito morte inducunt quod pulmone: vel branchiis induratum: inceptu ad motum non potest eleuare: aut deprimi ad attractionem refrigerationis. hoc autem non facto non accidit refrigeratio propter quod calidum suffocatur: moriuntur animalia expirationis. ultimo iste enim est ultimus motus in ipsis.

Generatio quidem igitur est prima participatio in calido nutritio anime: vita autem mansio huius.

Deinde cum dicitur. Generatio quidem assignat rationem istam: et diuidit in tres. primo ponit diffinitionem generationis. secundo assignat rationem iuncturam: et senectutis ibi iunctus autem est. tertio assignat motus diffinitionem ibi mors autem. In prima intelligendum est quod generatio dicitur: dicitur uno modo acquisitio forme subalis materia: et ista est in infanti: et indurabilis: quod id quod est

De morte et vita.

Indivisibile est respectu forme substantialis: et quia ista inductio est finis alicuius motus qui est alteratio potest dici generatio tota illa transmutatio composita ex alteratione ipsa: et ex inductione illa: et hoc modo diffinitur generatio et quarto metho: cum dicitur generatio simplex et naturalis est puritudo ab his virtutibus: cum habeat rationem ex materia subiecta. primo modo diffinitur hic scilicet quod est tracta ad invicem dicitur quod generatio est prima principatio nutritive sive calido sibi proportionali et dicitur bene. prima participatio: quod quod primo in materia inducit est forma substantialis: et inter qualitates et dispositiones accidentales: et hoc dico necesse non tempore. vita autem est scilicet quod primo vivat vivetia que sunt hec permanentia et huius pars aie nutritive cum calido sibi proportionali. unde autem vita uno modo idem quod anima alio modo idem quod essentia ipsius in corpore. tertio modo dicitur vita operatio precedens ab ipsa anima si vita sit idem quod anima sit vita non est prima forma formalis: sed principium eius si sit idem quod essentia sit est permanentia formalis: et diffinitio formalis si sit idem quod operatio si est effectus: et dicitur diffinitio posteriori secundum naturam: prius tamen quo ad nos.

Iuventus autem est prime refrigerative particule augmentatio. Senectus autem huius detrimentum: active autem horum medium.

Deinde cum dicitur. Iuventus ponit rationem iuventutis et senectutis: et est intelligendum quod omnia vivetia generantur in imperfecta etate sicut sub imperfectis aliquibus dispositionibus et ideo recipiunt alimentum: et digerunt illud et purificant et subam: et augumentant. et autem quod vadit de imperfecto ad perfectum hoc tempus in quo movetur ad perfectionem: et tempus in quo movetur ad non esse: et corruptionem: et cum inter duos motus contrarios cadat quies media sicut philosophus octavo philosophorum. quod si sit tempus medium in quo non deficit nec deficit: sed stat in tempore perfecti. virtutes et dispositiones in tempore defecti deficient in tempore status stat sub sensibili perfecta: stat erit ergo ipse perfectus virtutis: et ideo augmentetur tempus dicitur iuventus defectus: dicitur senectus tempus autem in quo nec augetur nec deficit dicitur status absolute: et manifestus est quod in respirantibus dicitur perfectus: et augmentatur per refrigerativam augmentatur cum autem deficit: et deficit vera particula: ideo philosophus volens diffinire iuventutem. diffinit eam per partem refrigerativam: et dicitur quod iuventus augmentatio prime particule refrigerative: senectus est detrimentum illius particule: tunc autem dicitur status medium: in quo non deficit nec perit.

Mors autem et corruptio violenta quidem calidi extinctio et marcor. Corruptetur autem vitis propter ambas has causas.

Deinde cum dicitur. Mors autem assignat rationem mortis: et primo mortis violente. secundo naturalis ubi autem secundum. In prima dicitur quod mors violente est extinctio calidi sive marcor. sit. n. mors propter vitium calidum. extinctio. n. calidi sit a frigido: etiam extinguitur calidum cum calidum in seipsum venit: et fortiter utantur: quod subiectum prius corruptum quo corrupto calidum corripit et tunc accedit mors extinguit. n. calidum cum calidum in seipsum venit et fortiter marcescend.

Que autem secundum naturam eiusdem huius marcescentis propter temporis longitudinem facta et perfectissima: plantis quidem ab aulis: in animalibus autem vocatur mors. Quibus autem que quidem in senectute mor-

tis marcedo particule propter impotentiam refrigerandi a senectute.

Deinde cum dicitur. Que autem assignat rationem mortis naturalis: et dicitur quod mors naturalis est marcescentia calidi propter longitudinem temporis facta: et perfectissima: calidum. n. primum agit in humidum naturale plumbum idem plumbum autem humidum debilitat seipsum per longitudinem autem temporis accedit quod totum plumbum vel resoluatur et tunc marcescit calidum et accedit marcescentia propter temporis longitudinem et ista marcescentia dicitur ab aulis in plantis in animalibus autem mors naturalis. mors autem naturalis aialis illa que accedit in senectute propter longitudinem temporis.

Quod quidem igitur est generatio et vita: et mors: et propter quas causas existunt animalibus: dictum est. Idem autem ex his et propter quam causam respirantibus quidem animalium suffocari accedit in humidum: piscibus autem in aere. His quidem enim per aquam refrigeratio fit: his autem per aerem quorum vitros prius permittunt loca. Causa itaque motus his quidem brachiis: his autem pulmonibus: quibus elevatis et depositis hec quidem et respirant et inspirant: hec autem suscipiunt humidum et emittunt. Adhuc autem consistentia organi hunc habet modum.

Deinde cum dicitur. Quod quidem recapitulatur: et dicitur quod dicitur est quod generatio et quod mors: propter quas causas ista insunt aialibus. Deinde cum dicitur palam. Item ex his correlariis: primo ponit ipsius. secundo repetit: quod dicitur causa infrigidationis cum dicitur cum itaque mors. in prima dicitur quod manifestus est ex predictis propter quod causa animalia respirantia suffocant in humidum: propter quod eam pisces suffocant in aere: quod respirantibus fit infrigidatio per aerem: piscibus autem per aquam: cum autem respirantia ponunt in aqua: pisces in aere nulli illorum. unde fiat et infrigidatio sufficiens: ideo propter defectum infrigidationis moriuntur et suffocant. Deinde cum dicitur. causa autem. recolligit quod dicitur est de causa infrigidationis aialibus que est motus brachiarum in hominibus brachias et mors pulmonibus in hominibus pulmonem. pulmone. n. elevatio habetia ipsum inspirat. depresso autem ipso expirat: sicut elevatis brachiis suscipiunt aquas pisces de pressis emittunt. item manifestum est: quod natura et substantia organi hunc habet modum quod dicitur est.

Ria autem sunt accidentia circa cor que videntur eandem naturam habere. Habent autem non eandem salutem et pulsum et quod respirationis.

Ria autem accidentia postquam philosophus ostendit causas infrigidationis in animalibus in premissa reddit ad declarandum modum qualiter infrigidatio fit: et quia infrigidatio accedit propter motum cordis: vel alicuius particule inter eos assignat eam motum accidentium vel circa cor. Et primo ponit. secundo assignat eam ibi salutis. in prima dicitur quod tria sunt accidentia circa cor que videntur habere eandem naturam: non habet illa tria accidentia sunt mors saltem: et mors pulsum: et respiratio. videntur autem ista habere eandem naturam: quod sunt pro motu elevationis: et depressionis: non tamen habent: sunt a diversis causis. ut saltem

cordis in naturalis est alij duo motus sunt naturales et pot sunt sufficiencia eorum quod motus accens circa cor: aut est naturalis: aut in naturalis. Si in naturalis sit: est motus saltus: si naturalis: aut est in loco: sic est motus pulsus: aut alteratio: et sic est motus refrigerationis.

Saltus quidem igitur est costrictio calidi quod in ipso propter refrigerationem superfluituam: aut coarctationem: ut puta in infirmitatibus que vocatur palmos: et in alijs infirmitatibus et timoribus.

Deinde cum dicit. Saltus quidem igitur dat casus istorum motuum: et dividit in tres res. in prima dat casum saltus cordis. in secunda dat casum motus pulsus. in tertia autem. tertio dat casum respiratoris. ibi respiratio. prima in duas. primo ponit casum. secundo manifestat eam ibi. et n. timores in prima intelligendum quod cum vniu coarctationem circadit a contrario suo vniu in seipsius: et fortificat: sicut videmus de exaltatione inclusa in ventrem subis: quod coarctata a frigido circulantem vniu in seipsius: et fortificat. item vniu contrarium nitit repellere contrarium: unde videmus quod illa exaltatio inclusa in nube multa percussione nubes percussit: et fundit eam: modo ita est: quod in corde est caliditas: ideo est caliditas cordis circulantem a frigido: et coarctat in maiore loco: nitit repellere frigidum. et dicit ergo quod saltus cordis non est aliud quam circumscriptionis calidi existens in corde: et hoc propter refrigerationem superfluituam: aut mortificationem et est intelligendum quod saltus non est coarctatio formalis. vniu in diffione ista ponit subm saltus et dispones proprias: et casum efficientem subm saltus est caliditas cordis propria dispositio et costrictio ipsius efficiens est frigidum superfluitu: vel calefactionis: vel mortificationis sic accidit infirmitate quod est palmos quod est propter coarctationem vel repletionem nervorum frigidum. h. et sic accipit sicut apper in ira: quod n. sume frigida sicca est: sicut accidit in alijs infirmitatibus: et in timoribus.

Et enim timores in frigidant secundum superiorem. Calidum autem fugiens contrarium facit saltum in parum et strictum: ita ut aliquando extinguant animalia et moriantur propter timorem et propter passionem egredientialem.

Deinde cum dicit. Et n. timores manifestat casum: et dicit quod timores in frigidant in partibus exterioribus. Timor enim non est aliud quam translatio causata ex coarctatione mali futuri per resistit: vel corruptionem et ideo perit: quod in timoribus calidum a partibus exterioribus. ad interius a frigido repellere. vniu quibus perit vniu dissolutionis: et quod n. gunt calidum autem sic perit: a frigido in parum locum facit quendam saltum in partibus interioribus: et perit aliqui ita perit calidum ut extinguat: et moriantur animalia. propter timorem h. n. frigidus fuit excellens ita quod quod calidus: et erpellat: et non perellat ab ipso extinguat calidus: quo extincto moriunt animalia perit et hoc propter passionem egredientialem calidum repellit: et extinguat: et quod moriantur.

Accidens autem pulsatio cordis: quoniam am semper videtur faciens continue similes nascenti est: quoniam faciunt motum cum dolore propter preter naturam esse sanguinis per mutationem: sit autem visus quod visus sanies fiat digestus. Est autem similis bullitioni hec passio: bullitio autem sit solummodo facto humido a calido: eleuatur enim propter amplio

rem fieri molle. Pulsatio autem in nascentis quidem si non respirauerit spissioris facti humidi putrefactio: bullitioni autem excedentia per orientes.

Deinde cum dicit. Accidens autem assignat casum motus pulsus: et declarat in similitudinem primo facit hoc. secundo recapitulat ibi resalatio adhuc circa primum. d. f. primo ponit simile. secundo adaptat ad propositum ibi in corde. aut in prima dicit: quod motus pulsus cordis: quod cordi accidit: et sit continue assimilatur motui in ceteris: sunt autem nascentie et peragat de humidi indigesti: quod dicit vel per opit latet: vel per si perit: vel per casum attrahentes ad locum aliquem illud humidum grossum: et indigestus casus est peragat calor naturalis agit in illud humidum digerendo et resoluetur aliquid de illo in spiritum: ille vero spiritus pulsatur ad exteri. Deinde igitur dicit: ad interius. iste autem motus est cum dolore: et cum huius est: quod sit motus sanguinis per naturam consensum eiusdem: durat autem motus donec sanguis fuerit digestus et coarctatus infirmitatibus: sicut ille motus similis est bullitioni sit autem bullitio: quando calidus agit in humidum: et resaluit in spiritum: qui mouet ad exteri spiritus enim ille mouet qui apperit maiorem locum: motus autem qui sit in apostematibus duobus modis cessat vniu motus per expirationem: quod humidus non est viscosus et pres ille in quibus apostema sunt rare et calidus est potes resolueretur: et spirat fora materia et cessat motus apostematibus. alio modo cessat motus ille: si humidum sit grossum: et viscosum non potes resoluit: quod humidum potius est sanie. Et dicit autem bullitio cessat quod humidum est eleuatur visus ad ostium vasis.

In corde autem semper accidentis humidum ex alimento per caliditatem tumefactio facit pulsus eleuatur ad vltimam tunicam cordis et hoc semper sit continue. Affluit enim semper humidus ex quo sit sanguinis natura. Primo enim in corde sit. Pulsa autem in generatione a principio. Non enim distinctis venis videtur habere sanguinem.

Deinde cum dicit. In corde autem adaptato simile ad propositum. et primo facit hoc. secundo assignat causas proprietatum momentis motus cordis ibi et per hoc. in prima est intelligendum: quod in corde est calor naturalis: ut probatum est supra. item necessarium est recipere alimentum continue et calidum agit in alimento subtilando: et ipsum subtilatum facit quendam timorem. dicit igitur quod calidus cordis agens in alimentum continue adueniens rarefacit ipsum: et etiam resoluit alimentum autem rarefactum: et purificatum tumefactionem inducit hunc autem motum facit pulsus in corde. humidus enim tumefactum eleuatur visus ad vltimam tunicam cordis: et facit motum dilationis non potens autem ulterius progredi reddit ad interius facta eius alia resolutione: et sit motus coarctationis: et hoc sit continue per totam vitam animalis: quia alimentum aduenit continue ex quo sit sanguinis natura in ipso corde principaliter quod potest esse manifestum coarctationem generationes que sit a principio. cum enim non sunt vene distincte: nec membra formata apparet sanguis in eo. et calidum natura e continue agit in ipsum rarefaciendo: rarefacto autem

est causa motus pulsus: & ideo cōtinue fit per totam
vitā aialis talis motus est autē intelligendū q̄ calidū
alterans alimētū in corde nō pōt ēē cā p̄ncipalis
motus cordis: & rō huius est q̄ motus cordis est p̄
se aialis causa: q̄ motus cordis nō est per accidēs
sed per se: s; calidū nō pōt ēē cā p̄ se. & alidū enī est
alterare subtiliā resoluere ad que sequit̄ mor? q̄re
calidū nō pōt ēē cā p̄ncipalis cordis mor? p̄
terea qd̄ fit a motu cordis nō pōt ēē cā motus cor-
dis: q̄ idem ēē cā sū ipsius qd̄ est ip̄sibile: q̄ mo-
tus cordis est cā caliditatis augmentat. n. calidum
p̄pter motus cordis. Quare calidū nō potest ēē cā
p̄ncipalis motus cordis. Itē motus p̄mus i aiali
est motus cordis. hoc ergo oportet ēē cā p̄ma &
per se b nō est calidū: nec sua actio est alteratio que
presupponit aliū motus: & ideo dicendū est q̄ mo-
tus cordis per se fit a forma aialis hūis cor: & ratio
huius est: quia p̄ncipalis operatio aialis debet at-
tribui p̄ncipali agēti. Sed p̄ncipalis operatio in
animali est motus cordis quare debet ēē a causa p̄n-
cipali i animali hoc est anima. Anima igit̄ est cā p̄n-
cipalis motus cordis: vnde sicut nutrit̄ i aialis de-
betur aliquis motus: & etiā simplicibus elemētis et
serro debet motus quo mouet̄ ad imaginē ita aiali:
vnde aiali habenti perfectā cor debet aliquis mo-
tus. hic autē est motus cordis: & hūis aia fit causa
p̄ncipalis istius motus in aia agit. istum motū me-
diante calido sic ignis calefacit p̄ forma suā tñ me-
diante caliditate ita aia mouet̄ cor: tñ mediante ca-
lido aia igit̄ sensitua cā est istius motus & causa
p̄ncipalis: & calidum est secundaria & sicut in infim.

Et propter hoc pulsus magis iunioribus
& senioribus. fit enim exaltatio amplior iu-
nioribus.

Deinde cū dicit. Et p̄pter hoc pulsus. assignat
cās quarundā actionū & reddit cām duor: & fm hoc
diuidit in duas. primo reddit cās p̄mi. secūdo se-
cūdi ista: & pulsus. In prima dicit: ita dictū est q̄
calidū subtilians alimētū cā est motus cordis & p̄-
pter hoc maior & fortior est motus pulsus iuniorib?
q̄ in seniorib? & cā huius est: q̄ in iunioribus calidū
maius est q̄ in senioribus: quia maius est plus ele-
uatur de spiritu seu exaltatione que sunt cā motus
cordis: & ideo fortior est motus pulsus in iunioribus
q̄ in senioribus: & ideo bñ medici per pulsū iudicat
de calido & de disponsib; cordis.

Et pulsant & vene omnes: & simul iuicem

p̄pter ortas esse omnes a corde: mouet autē

semper. Quare & ille semper & simul iuicem

quando mouet: resalatio quidem igitur est

facta obuiatio ad frigidū cōstrictionem: pul-

satio autem humidi calefacti spurificatio.

Deinde cum dicit. Et pulsant reddit causas se-

cūdi & dicit q̄ quia motus cordis fit in eo p̄pter

resolutionem spiritus ex alimento moto vsq; ad tu-

nicam ex tenorem accitit omnes venas mouet q̄

omnes vene ortum habent ex corde mouet autem

pars superior cordis ex qua vene ortum habent.

Quare vene mouent simul qñ illa pars mouetur.

vnde pulsus est humidi n̄trimentalis purificatio

& est diffinitio m̄lis. Deinde cum dicit. resalatio

quidem recapitulat & dicit q̄ manifestū est qd̄ mor?

salus fit obuiatio calidi que fit p̄pter p̄strictionem

factam a frigido. motus autem pulsus fit quia ge-
neratur spiritus ex humido calefacto qui motus ad
exteriorem tunicā cordis causat motum.

Respiratio autem fit augmentato calido
in quo principium nutritiuus: quemadmo-
dum enim & alia indigent alimento: & illud
& aliis magis. Item aliis illud alimēti cā
est. Necesse itaq; amplius factus. eleuare or-
ganum. Oportet autem existimare consistē-
tiam organi similem esse folliibus: qui in er-
rarijs. Non longe enim neq; pulmo neq;
cor ad suscipere figuram talem: duplum autē
esse q̄ tale. Oportet enim in medio esse nu-
tritium naturalis virtutis.

Deinde cum dicit. Respiratio autē dat modum
respirationis & diuidit i duas. p̄mo dat modū respi-
rationis i respirantib?. s; i nō respirantib? ibi. eodem
autē modo adhuc p̄ma i duas. p̄mo dat modū respi-
rationis i respirantib? absolute. s; i hūitibus pul-
monem habentib; multum sanguinem ibi & marime
habentibus. p̄mo assignat modū motus i spiratōis.
s; modū exspirationis. ibi quēadmodū p̄ma i tres
p̄mo ostendit modū fm quem necessariū est moue-
ri pulmonē. secūdo quō illo eluato & dilatato necet
fariū ē pecc? moueri ibi eluato aut. tertio quō pecto-
re eluato attrahit̄ aer ibi eluatio autem. In p̄-
ma dicit q̄ motus respirationis fit p̄pter augmen-
tationē calidi ex humido in illa parte in qua est p̄n-
cipiū nutritiue p̄is aie. sicut. n. alic p̄is indiget nu-
trimento sūt & cor & plus q̄ cor: est cā alimēti alijs ex
corde. n. m̄tri f sanguis ad motū cetera mēbra ex q̄
nutriunt: & iō cor cā ē alimēti alijs ergo ism nutriē
& magis: s; calidū augmentatū eleuat organū respi-
rationis. Itā cā calidū augmentatū est mouet̄ cor per
dilationē. pulmo autē colligationē h̄s ad cor: & ideo
augmentato calido eleuat pulmo. existimandū autē
est pulmonē ēē simile folliibus nec multū distat figu-
ra ipsius a figura folliū nisi q̄ i pulmone apparet si-
gura folliis duplicata. p̄pter duas partes ipsius ele-
uat igit̄ pulmo amplior & maior factus per nām
calidi qd̄ necesse est ēē cū p̄mo principio nutri-
tuo qd̄ existit in medio ipsius aialis.

Elevato quidem igitur necessarium ele-
uari: & continentem ipsam particulam. Quod
quidem videt̄ facere respirantes. Eleuant
enim pectus p̄pter principium existens in
ip̄so huius particule idem hoc facere. Eleua-
to enim quēadmodū in folles necessariū in
ferre aerem: qui desozis & frigidum existen-
tem & refrigerantē extingueret excessus ignis.

Deinde cum dicit. Elevato autem ostendit quō
modo elevato pulmone eleuato & dilatato necessa-
rium est moueri pectus & dicit q̄ cū pulmo eleuat:
oportet quod illa particula que ipsū p̄inet. s. pec-
tus eleuet̄ & istud apparet in respirantibus vide-
mus enim q̄ respirant & eleuant pectus & causa hu-
ius est calidum quod mouet pulmonem. cum enim
pulmo mouetur contingit partes propinquas mo-
ueri: ideo pectus mouetur principium enim huius
motus est intus sub pectore. Deinde cum dicit. ele-
uato ostendit quō pectore eluato necessarium est

De bona fortuna.

Incipit expositio super librum de bona fortuna
sancit Thomaz de aquino.

Quidam fortuna felicitati ut vult
plus primo ethi. qui nō oīo irrationabi-
liter locut^r est. **N**ā vt dicit primo ethi. in
tractatu deliberatiū felicitas ē eūpria. i. bona ope-
ratio cū virtute vel est per se sufficientia vite hoc
igitur dno videlicet bona operatio sū virtutē & p
se sufficientia vite videtur esse de rōne felicitatis p-
secere. **N**ā loquēdo de felicitate pollicita vt in pro-
sequēdo patet nō cū omni sua pfectiōe hī talis fe-
licitas pōt nūi pcurat ibi per se sufficientia vite per
se aut sufficientis quis nō erit nisi existant ipi interior
ra & exteriora bona. quare cū exterior bonoz fortu-
na sit dña vt vult plus in hoc libello de bona for-
tuna si sine bonis exterioribus nō sufficit quis sibi
plene in vita & absq; sufficientia vite cē nō pōt felici-
tas pollicita oīo pfecta. sequit^r q; bona fortuna aliq;
modo ordinanda sit in idē cū ipsa felicitate inq; tu-
facit ad quandā pfectionē ei⁹. vnde plus in primo
ethi. adducēs testī alterius cū dixerit bonā fortu-
nā ordinandā esse felicitati in principio hui⁹ libelli
hoc approbat. d. q; multi qui putant felice^m vitā ēē
bonā fortunā aut nō esse sine bona fortuna in hoc re-
cte dñt & ipse ait q; sine exteriorib⁹ bonis que sunt
bona fortune nisi ptingit felice^m esse. **C**his autē sic
pluribus de lea pōt patere cui pri⁹ phie iste libellus
aliquat^r & cui libro annexi debet. **N**ā si bona for-
tuna est aliqd annexū felicitati. libell⁹ aut iste anne-
cti debet libello ethi. vel magis moralibus vbi dē fe-
licitate tractat. vident^r n. magna moralia quedam
eorū esse recap^{ta}. q; tradunt in ethi. siue b opusculoz
primū⁹ ad ethica siue ad magna moralia non est
his aliq; faciendā cū in magnis moralibus multa de
felicitate sunt tradita cōter hūc libello. **I**stā qdaz
pponit q; incipit liber de bona fortuna translat^r uel
accept^r de sō libro magnoz moralū dñ quidez hoc
opusculū acceptū ēē de magnis moralib⁹. q; q; hic
tradunt obsequē & admiculant eis que sunt i ma-
gnis moralibus declarata. p; q; q; sit necessitas ppo-
nendi hunc librum in quo agit de bona fortuna. **N**ā
si in moralibus de felicitate tractat^r & bona fortuna
ē pōt facere ad quandā pfectionē felicitatis ad
cōpletā traditiōē moralū oportuit de bona fortu-
na aliq; libellum efficere q; sit aut hui⁹ libri titu-
lus & que sit cā formalis eius & quis fuerit auctor il-
lius quia talia difficultatē nō habēt nō est in eis vt
crius insistentū igit^r ad expositiōē hē accedam⁹.

Abūz autē vtiq; crūt his dicere:
b quoniā de felicitate est sermo de
bona fortuna. Putant. n. multi
felice^m vitā cā que bona fortuna ē:
aut nō sine bona fortuna.

Abūm autē vtiq; in his rē. sicut
cōter aliquos libros pbi
diuidim⁹ in ptes. d. v. in partē phemias
tem & creaturā sic & hūc librum l; non vi-
deat^r oīo ē opus p se sēpatum sed magis videatur
quid annexū magnis moralibus vel libro ethi. b ta-
men non obstantē ipm diuidē possum⁹ i duas par-
tes in probemū & tractatū. scīda ibi primū quidē
igitur super hoc p; phemias diuidit in tres ptes

fm q; in probemio tria. f. **N**ā sūmo pūuat hunc li-
brū ad ea q; sunt tradita in moralib⁹. sō assignat ra-
tiōē hui⁹. tertio tradit ordinē dicendū in hoc li-
bello. pā ibi recte forte. tertio ibi determinandum
igit^r. dicit^r q; q; sūp; i moralib⁹ est sūmo de felici-
tate. iō dicere. i. tractare de bona fortuna erit vtiq;
hūz. i. erit qd pū se hūz & qd annexū his. f. q; sunt
tradita in moralib⁹ de felicitate. **N**ā multi putāt fe-
lice^m vitā aut cē ea rez q; est bona fortuna aut nō esse
sine bona fortuna aut q; felicitas vel est bona for-
tuna vel nō est sine ipā tractat^r de bona fortuna ra-
tionabilē ē pūz & annex⁹ his q; i moralib⁹ de felici-
tate sunt tradita. Dubitaret forte aliq; quō diuer-
simode determinat^r hic d bona fortuna & i libro pbi
dicendū q; de fortuna fm se determinare spectat
ad fm phicoz vbi agit de cāis p se & de cāis p acci-
dēs. ppter qd cū fortuna sit cāp accidēs determina-
re de ipā spectat ad illū librum. s; d fortuna vt admi-
culat felicitati spectat ad hūc librum dicendū est q; q; i
phicoz magis determinat^r de fortuna vt est qdā
euctus rez. Et iō dē cōcursus cāz. hic autē magis
determinat^r de ipā vt ē qdā ipet^r i aia factus adeo
mouētē totā nām. **M**otandū q; q; determinare d bona
fortuna nō spectat ad hūc librum vt est aliqd fm se. s;
vt est aliqd admiculare felicitati. **I**deo tradita i
hoc libro nō faciunt op⁹ oīo per se separat^r s; magis
faciūt op⁹ qdā habitū. i. pūz & annexū his q; de fe-
licitate i moralib⁹ sunt tradita signant^r q; plus hūc
librum incipit dñs q; hūc. i. pūz erat dē de bona fortu-
na hūz q; dicra sunt i moralib⁹ de felicitate. **M**otandū
ē q; aut felice^m vitā ēē bonā fortunā uel nō ēē sine
bona fortuna q; vt patet felicitas de qua hic lo-
quimur l; nō sit cōtūtaliter bona fortuna cum oī sua
pfectione nō est absq; bona fortuna.

Et recte forte sine enim exterioribus bo-
nis quoz fortuna est domina non contin-
gat felicem esse.

Deinde cū dicit. Et recte forte assignat cām di-
cti. d. q; recte forte felicitas nō est sine bona fortuna
quia sine exterioribus bonis quoz fortuna ē dña
non contingit esse felicem. **D**ubitaret forte aliquis
vtrum sine exterioribus bonis possit esse felicitas
videtur q; sic quia que sunt impeditiua felicitatis
non faciunt ad felicitatem nec in eis est ponenda
felicitas. sed exteriora bona vt videtur velle phi-
losophus in septimo poll. sunt huiusmodi ergo rē.
Proterea fm eundem ibidem anima preciosior
est corpore & bona corporis & bona exteriora eligen-
da sunt propter bona anime. Cum ergo in bonis p-
tiosior & in illis bonis propter que bona alia eligun-
tur sit ponenda felicitas. **E**rit felicitas in bonis ani-
ne quare exteriora bona impertinentia videntur
esse ad felicitatem. **D**icendum q; pertinere ali-
quid ad felicitatem potest intelligi dupliciter: vel
q; sit de essentia ipsius vel q; admiculatur ei fa-
ciat ad quandam claritatem cuius bona ergo exte-
riora non pertinent ad felicitatem quasi sint ali-
quid de essentia eius. **N**am secundum philosophū
in septimo poll. vbi istam questionem pertractat
in hoc sumus beati fm q; assimilamur deo. ipse au-
tem vt describitur beatus est propter nullum exte-
riorum beatorū sed propter se ipsum deus itaq; p
ea que de ipso cognoscimus testificatur beatitudi-
nem ponendas non esse in exterioribus bonis. ideo

que est ipsi? dei. ars est ut ars est non minus ordinata est
quod non in eo magis est quod ordo nature precedat et ordi-
ne alicuius sapientie vel alicuius artis. quod vero di-
cebatur quod ars nostra deficit a natura et est unitate
eius dicendum quod ars nostra ut ars est non deficit a na-
tura sed ut nostra est et ut defectiva est potest ab ea de-
ficere arguere enim artem nostram deficere a natura
pro tanto verum est quod operatio nature est opera-
tio intelligentie et in ordine naturali realiter expli-
catur ordo artis dei et ipsa separata. pro tanto ergo
ars nostra deficit a natura: quod scientia nostra deficit
a scientia dei et intellectus ars nostra ut ars et intellectus ut i-
tellectus nam super quod contra ordinis est in natura ex
intellectu et arte originem trahit.

Sed forte quid bona fortuna est: ut cu-
ra quedam dei: aut hoc non utique videbitur.
Deum autem dignificamus dominum et
stantem talium: ut dignis distribuat et bo-
na et mala. Fortuna autem et que a fortuna:
ut vere velut utique contingit sunt. Si autem
deo tale attribuimus: prout ipsum iudices
faciemus vel non iustum: hoc non conue-
niens est deo.

Deinde cum dicit. Sed forte quid ostendit bona for-
tuna non esse curam et benivolentiam divinam. Sed forte
quid bona fortuna est quedam cura. i. quedam benivo-
lencia dei subdit autem quod aut hoc non utique videbitur
bene dictus. Nam deum dignificamus exstentes do-
mini talium ut dignis. scilicet bonis. prout digni sunt et prout
meruerunt distribui eis bona et mala sed fortuna et
que sunt a fortuna sunt ut vere velut utique con-
tingit. i. sunt ordinate et casuali. Si autem deo tale quod
attribuimus ut dicamus ipsius non sua bona ordina-
re sed casuali: ubi casus distribuere faciemus ipsius ut
pau vel in iustum iudicem hoc non est conveniens deo:
quare bona fortuna non est quedam cura aut quedam
benivolencia dei. Notandum autem quod per ipsum in-
ter. et ethi. iudex deus esse quasi regula media non ob-
liquata ad aliquid parte que cum in debita realiter quod
dam equalitas servet nunc est aliquid dignus iudex
nisi aliquid equalitates et proportionem servet ut unicuique
tribuat prout meruit igitur si deum dignificamus deus
i. si facimus ipsius dignus dominum et dignum iudicem
oportet quod unicuique prout est dignus et prout meruit
bona aut mala distribuat. Notandum et quod ad hoc quod
iudex distribuat aut bona ut oportet. scilicet ut ea tribuat
digne et debite duo requirunt primo ut habeat prout
dentiam in intellectu ut cognoscat qui sunt digni et
qui indigni. secundo ut habeat rectitudinem et iusti-
tiam in voluntate. Nam multi non propter ignorantiam
sed propter corruptiones appetitus iniquis distribuunt
bona sibi commissa deus itaque si non digne distribuit sua
bona vel hoc est quod est pravius et non est bonus iu-
dex vel quia nescit iudicare vel quia est in iustus et
non vult recte agere et quia neutrū deo convenit bo-
na fortuna non est idem quod divina cura et divina be-
nivolencia.

Sed tamen extra quidem est in nihil ali-
ud: fortunam utique quis ordiabit. Itaque ma-
nifestum quod horum utique aliquid erit. Intel-
lectus quidem utique et ratio et scientia. Omni-
no extraneus quid videtur esse: at vero neque
cura et benivolencia que a deo videbitur uti-

que esse bona fortuna: eo quod pravius eveniat.

Deum enim pravorum non verisimile curas
habere. Restat igitur et convenientissimum bo-
ne fortune est natura.

Deinde cum dicit. Sed tamen extra quidem hic
postquam determinavit de bona fortuna dubitando de
terminat de ea veritates exequendo quid sit bona
fortuna circa quod duo facit. primo venat partes po-
sitas in diffinitione bene fortune. secundo concludit
diffinitiones eius tanquam venat ibi est igitur bona
fortuna circa primum duo facit. quia primo. scilicet quod vi-
ctus est. hoc est his quod dixerat ostendit in quibus esse prin-
cipali: hoc bona fortuna et quod ista dicitur quod est idem quod
sine ratione nam ideo duo. scilicet quod primo venat hanc pte-
lam diffinitionis bene fortune ut quod est nam quedam
bona venat pteculā alia quod. scilicet est sine ratione ibi. est autem
bona fortuna. dicit ergo sed tamen quid extra hoc. i.
extra naturam et extra rationem rectam et extra benivolentiam
dei in nihil aliud aliquid quod ordinabit bona fortu-
nam: itaque manifestum est quod utique erit aliquid horum tri-
um utique intellectus quid est et ratio et scientia oio videntur esse quod
extraneia fortuna at vero neque a bona fortuna vide-
bitur utique esse cura et benivolencia quod est a deo dñi. non
est verisimile hanc curam pravorum restat igitur et est conve-
nientissima bene fortune utique quod sita quedam. C. Mo-
tandum autem prout rationis huiusmodi hoc persistere quod si bona for-
tuna est aliquid vel est nam quod benivolencia quod dicitur
una vel ratio intellectus non est benivolencia divina nec ratio
nec intellectus et convenientissima est ipsa et nam quod
venat et itaque una pteculā posita in diffinitione bene
fortune utique quod est nam quodammodo aut hoc stare possit quod
ipsa sit nam quedam hoc supra negati fuerit et se quod
lectio parebit. Dubitaret forte aliquis quia non videtur
deus verum quod plus aut utique quod nihil potest esse bona fortu-
na nisi vel benivolencia divina vel intellectus et ratio
vel nam. Nam bona fortuna est causa in determina-
ta quolibet autem trium videtur esse quid certum et de
terminatum ergo nullum predictorum convenit di-
ci potest bona fortuna dicendum quod sicut omne possi-
bile sumit originem ex aliquo actuali et omne tempora-
le ex aliquo eterno sic omne indeterminate ex aliquo
determinato sumit ortum vel ad aliquid determina-
tum reducitur. causa autem per se et determinata
non est nisi duplex ars. scilicet et natura: sed et ars est du-
plex quedam est casualis naturam ut ars divina et
substantiarum separatarum quedam vero est a na-
tura causata ut ars nostra erit itaque natura media
inter artem divinam et nostram. omnis ergo causa
determinata vel est ars et benivolencia dei et substantiarum
separatarum vel est natura vel ratio et scientia
nostra quare si bona fortuna reducitur in aliquid
causam determinatam oportet eam reduci in ali-
quod trium dictorum inde est itaque quod licet largo
modo loquendo de natura dici possit quod bona fortu-
na de qua hic intenditur sit natura: quod edam tamen
quia non per omnem modum hoc habet veritates
ideo forte signanter plus non simpliciter et absolu-
te aut bonam fortunam esse aliquid dictorum trium
sed quod ordinatur et reducitur ad aliquid predicto-
rum trium: quia non reducitur nec in benivolentiam
divinam nec in scientiam et rationem ergo est
natura. i. reducitur in naturam. ulterius forte du-
bitaret aliquis quomodo manifestum sit quod intelle-
ctus et ratio et scientia oio videatur esse quod extraneum a fortuna videtur
quod intellectus et ratio et scientia cognitiones quandam im-

portant ppter qd qd hinc hoc mō fuit sunt cognita p
uita r ordinata. cū aut cāles r fortuiti s; q; bu
tus sunt oīo incogniti r ipseus qre bñ dicitur est q
ratio scientia r intellectus oīo vident esse qd extra
neū a fortuna: q; pteus s; q; huius est aliqd ex
traneū ab ipseus inde est ergo qd supius dicebat
q; vbi plurimū intellectus r ratio ibi minima fortuna
r eōuerfo: q; dīto aliq sunt magis pūsa r cognita
r magis sunt s; m rationē r intellectū tanto contin
gunt ibi pauciora casualia r fortuita.

Est autē bona fortuna: r fortuna in his
que non in nobis existunt: non autē quo
rum ipsi domini sumus r potētes operari:
propter qd iustum s; m q; iustum nullus di
cet bene fortunatū neq; fortem: neq; totali
ter eorū qui s; m virtutes nullum. In nobis
enī est hoc: r habere r nō habere: sed iam et
in talibus conuenientissimē bonam fortu
nam dicimus.

Deinde cū dicit. Est autē bona fortuna postq
venatus fuit hanc partē diffinitionis bone fortune
q; est quedā namra venat partē aliā q; est sine ra
tione r quidē nō est existens i potestate nostra dicit
q; bona fortuna r vlt oīa fortuna est in his que non
sunt in nobis. i. que nō subsunt voluntati r rōni nre
vnde subdit q; nō ē aut sup bona fortuna i his quo
rum ipsi sumus dñi r in his quorū potentes sumus
operari: ppter qd iustū s; m qd iustū nullus diceret
fortunatū neq; fortem neq; totaliter nullā eorū qui
sunt s; m virtutes. i. qui sunt virtuosī s; m q; in his
quis dicit ēē bñ fortunatū. Nam i nobis hīc b. i. vir
tutes r nō habere sed iam r in talibus conuenientissimē
me habet ēē bona fortuna que sup nō subsunt volū
tati aut rōni nostre. Dubitaret forte aliquis q; vi
dentur pbis conuenienter pbare ppositū. vult enī
ostendere fortunā nō esse aliquid s; m rationē et igit
tur prudentia sit in rōne iustitia r fortitudo sit i ap
petitu nō debuit dicere iustū r fortem: s; q; hui? nō
esse bene fortunatū: sed q; prudēs vt talis est bene
fortunatus dici nō debet. Est. n. prudentia aliquid
s; m rōne: ppter qd si bona fortuna ad scientiā r pru
dentiā nō pertinet oportet eā sine rōne existere: di
cendū q; nulla virtus est siue sit intellectualis siue
moralis que nō sit in parte rōnali. Sed pars rōna
lis duplex est: vt distinguit pbis pmo etibi. q; que
dam est rōnalis per pceptionē vt appetitus que
dam per eēntiā vt intellectus: i appetitu ergo non sunt
virtutes morales nisi inquantū est aptus nat? q; ob
edire rōni. Inde ergo est q; indiffinitūde cuiusli
bet virtutes ponit rō ut p; ex pō etibi. vbi dicit q;
virtus est habitus electus i mediare existens quo
ad nos determinata rōne r vt vtiq; sapiēs deter
minabit. Dīa igit opera virtutū moralīū sunt aliqd
s; m rationē qre si esse iustū fortem r operari aliā q;
sunt s; m rationē nō est esse s; m fortunatū manifeste
apparet fortunatū nō esse aliquid s; m rōne.

Mobilē enim bene fortunatum dici
mus. Et totaliter cum talia bonorum cri
stant: quorum non dominus ipse est. Sed
tamen neq; hic vtiq; principaliter bona for
tuna dicitur.

Deinde cū dicit. Mobilē ostendit in quib? sit
bona fortuna principaliter: r in quibus nō ad cuius cui

dentia sciendū q; ex hoc est aliq; bene fortunatus i
quantū operatur aliquid quo facto absq; sua p;eco
gnitōe r absq; p;euidē sua inde sequitur aliquid
quod est per se desideratum r per se volitū dupli
citer ergo circa aliqd nō est principaliter bona for
tuna nostra primo. Si illud non sit acquisitū ex ope
ribus nostris. secundo si illud non sit per se volitū
duo ergo facit. primo ostendit bonam fortunam nō
esse principaliter inesse nobiles vel in habendo ea
que non acquiruntur ex operibus nostris. secundo
ostendit eam non esse i fugiendo mala quia malorū
fuge non sunt per se opeate nec per se volite. secu
da ibi est autē r multipl. dicit ergo nobilem di
cimus esse bene fortunatum r totaliter dicimus be
ne fortunatum cui existunt s; m bonorum quorū ipse
non est dñs. i. non fuit in potestate sua habere vel
non habere bona illa nec ipse acquisiuit ea r subdit
sed tamen neq; vtiq; b. i. in talibus p;eipaliter di
cetur esse bona fortuna. Notandum autē q; non
solum hīs exteriora bona quia in talibus vt pluri
mū fortuna est oīa dicit ēē bene fortunatus: sed et
r filij eorū qui habent exteriora bona dicuntur ēē
et b; bene fortunati r quia nobilitas s; m vñ modū
accipiendi est idem q; antice diuitie cum habere
antiquas diuitias esse non possit nisi quis fuerit fi
lius diuitum esse filium diuitum redncitur ad bo
nam fortunā r esse nobilem ad bonā fortunā redu
citur: nō tñ i talib? est p;eipaliter bona fortuna: q;
diuitie parentū r si faciūt bene fortunatos filios nō
tamē sunt acquisite ex ope filiorum.

Est autē r multipliciter bene fortuna
tus dicitur. Etenim cui p;eeter cogitationē
suam acciderit aliquid bonum operari be
ne fortunatum aimus. Est igitur bona for
tuna in eo q; bonum aliquid existit p;eeter
rationem: r in eo q; est malum non sumere
rationabile. Sed magis r conuenientius bo
na fortuna vtiq; videbitur esse in eo q; ē bo
num sumere: qd r s; m seipsū videtur eufor
tunum esse. In eo autē: qd est malū nō
sumere per accidens eufortunū.

Deinde cū dicit. Est autē r multipl. ostendit bo
nam fortunā non esse principaliter: i frigidando mala
dñs q; multipl. ē q; dicitur bñ fortunatus. Nam bñ
fortunatum aimus cū cui p;eeter cogitationem suā
accidit operari aliquid bonum ergo bona fortuna
est in eo quod existit alicui aliquid bonum p;eeter
rationem. i. p;eeter suam cogitationē r p;euidē
r etiam est bona fortuna in eo qd est malum nō su
mere r hoc est rationale. i. rōnabiliter dictum q; bo
na fortuna sit in his duobus i sumere bona r nō su
mere mala sed magis r conuenientius bona fortuna
vtiq; videbitur esse in eo quod est bonum sumere
quod si bonum sumere r s; m seipsū videtur esse s;
in eo quod est malum non sumere eufortunatus est
per accidens non per se. Dubitaret forte aliquis:
quia magis videtur esse eufortunum in non sumē
do mala q; in habendo bona. Nam in eo est magis
eufortunum quod est magis volitum. magis autē
est volitum fugere mala q; habere bona. videmus
enim canes r alias bestias timentes verberari r
vulnerari retrahine p;esequantur bona aliqua eis
delectabilia quod non esset nisi vbi potius uellent

De bona fortuna.

illud malū fugere q̄ hēre tale bonū. Dicendū q̄ cū malū non sit nisi quedā priuatio fugere malū nō pōt esse per se uolūtā. Māz malū uult fugere p̄uationes nūi ppter p̄fectionē que priuā per priuatiōnes illas sicut quilibet uult fugere malū per accidens inquantū per id malū priuā aliquo modo bono: quare si homines et etiā bestie timētes uulnerari et verberari retrahunt ab aliquibus bonis: ut fur timens verberari uel suspendi retrahit ne accipiat pecuniaz: hoc nō est: quia potius uult fugere malū q̄ hēre bonū: sed quia potius uult hēre bonū qd̄ habet in actu q̄ bonū qd̄ habet in potentia ut si fur suspendit uel mutilat perdit mēbrū uel uitā quā h̄z in actu: sed si nō sumit pecuniam auri perdit bona que habet in potentia: semper igitur fugit malū rōne boni uel huius uel illius: quare circa fugā mali est eufortuniū et desideriu per accidens: s̄z circa sumere bonū est per se.

Et igitur bona fortuna sine ratione natura.

Si igitur bona fortuna ē. Postq̄ philosophus uenatus est p̄res diffinitionis bone fortune. In parte ista cōcludit diffinitionē eius tāq̄ uenatā. Ad cuius euidētiā sciendū q̄ bona fortuna de qua hic p̄ncipaliter intendit illa que est quasi priuā et diuina nō illa que est oīo per accidens et ex eventu rerū et q̄z huiusmodi bona fortuna de qua hic p̄ncipaliter et sermo est qd̄ammodo diuina ut patet circa fines huius libelli illud qd̄amōdō reduci h̄z in beneuolentiā diuinā. tria ergo facit. Māz p̄mo p̄cludit diffinitionē bone fortune tāquā uenatā. s̄z ostēdit qd̄o h̄nt bona fortuna reduci i beneuolentiā diuinā. tertio separat hanc bonā fortunā que est. q̄. diuina et priuā ab ea que est discōrtina et quasi oīo per accidens et ex eventu rerū. s̄z ibi simile paties h̄is. rētia ibi bonā aīte fortunā. p̄ma in. d. q̄ p̄mo p̄rigit diffinitionē bone fortune. s̄z declarat mēbra in diffinitione eius posita. s̄z ibi bene fortunatus p̄nuat sic dictū est supra q̄ bona fortuna est ab aliquo mō. nā qd̄a et est de illis que non sunt in potestate nostra nec subsunt rōni et electioni nostre. erit igitur diffinitio bone fortune q̄ bona fortuna est sine rōne nā. i. bona fortuna est quidā nātis impetus ad ea que nō subsunt rōni et electioni nostre. Dubitaret forte aliquis q̄ uidet hic p̄bus p̄cedere qd̄ supra negauit dixerat. n. bonā fortunā nō esse nām quādas: q̄ nā est ut in pluribus et si fortuna ubi in pauciorib⁹ et nō ubiq̄z. Dicendū q̄ aliqd̄ esse naturā uel aliqd̄ esse naturā pōt intelligi dupliciter. p̄mo uel q̄ nā sufficienter facit id et sic calefacere est igni qd̄ naturā et descendere deo: s̄z est qd̄ naturā grauib⁹ et q̄ sic est naturā est semper et ut in plurib⁹ imo nisi impediatur est semper et ubiq̄z semp. n. et ubiq̄z grauiā descendit nisi per aliqd̄ detinens et sustinēs uel cōpellens impediatur huius descendus. alio uo modo dicitur eē aliquid naturā nō q̄ natura sufficienter illud efficiat sed quia h̄is naturāle impetū ut id fiat et sic esse aīte ciuile est homi naturāle quia ut dicit p̄mo p̄oll. nā qd̄ ipetū in oībus hoībus ad talem cōitatem sic etiā esse uirtuosum esset hoī naturāle nō q̄ uirtutes s̄m esse perfectū insine nobis a natura: sed quia sumus apti nati ad illos et p̄ rationes nobis naturāliter inditāz h̄m naturāles impetū ad uiuendū s̄m eas. ideo dicit s̄o et h̄i q̄

virtutes neq̄ sunt omnino s̄m naturā neq̄ p̄ter naturā sed in natū est nobis suscipere eas. perfectis aut per assuetudinē q̄ aut sic est naturāle nō est icōueniens esse ut in paucioribus q̄ si naturāle ē hoī esse uirtuosum ut plurimū tamē homines sequunt bona sensibilia et non sunt uirtuosi hoc uiso facile ē respondere ad questū. Nam bona fortuna non est natura: ut supra negabatur et est natura ut hic dicitur. Nam non est natura ita q̄ natura eam sufficienter efficiat: ideo nō oportet eam esse similiter et ut in pluribus est tamen natura quia aliqui homines habent naturāle impetū ut sint fortunati et quia q̄ sic est natura non oportet ipsum esse ut in pluribus non est inconueniens bonam fortunam sic existentē naturam non esse ut in pluribus sed ut in paucioribus uicinius forte dubitaret aliquis accipiendo naturā pro naturāli impetū cuiusmodi sit p̄dicatione ista bona fortuna est quedā natura siue quidā naturalis impetus. dicendum huius p̄dicationē nō esse essentialē et formāle sed magis materialē et causāle talis enī est h̄ p̄dicatione de bona fortuna q̄ est natura quedam qualis est illa quā facit philo sophus de odore in d̄ sensu et sensato dicit q̄ odor ē sumalis euaporatio. Māz odor. ē. essentialiter et formaliter non est ipse vapor: sumosus sed euaporatio sumalis est materia odoris et causa eius. potest enī odor fundari in tali uapore tanq̄ in propria mā et i p̄p̄o s̄o sic ipse naturalis impetus non est cēntia liter et formaliter ipsa bona fortuna habentes tamē tales impetus habent uiam et materiam ut sint b̄i fortunati et ex tali impetū causari habet bona fortuna ex hoc autem potest solui superius questū. Mā loquēdo ē de naturāli ipetū bona fortuna nō est nā siue nō est nātis ipetū formalis tamē ē p̄dicationē cāle bona fortuna est talis impetus quia ab huiusmodi ipetū causari potest.

Bene fortunatus est enim sine ratione habens impetum ad bona et hec adipiscēs: hoc autem est nature. In anima enim est natura tale: quo impetu ferimur sine ratione: ad que utiq̄ b̄i hēbimus. Et si quis iterroget sic habetē propter quid hoc placet tibi operari: ne scio inquit: sic placet mihi.

C Deinde cū dicit. Bene fortunatus. n. declarat siue pbat mēbra diffinitionis p̄dicte circa qd̄ duo facit: q̄ p̄mo declarat mēbrū secūdū v̄z q̄ bona fortuna est nā quedā. s̄z declarat mēbrū p̄mū v̄z q̄ ē sine rōne ibi et si q̄ iterroget. dicit. n. q̄ b̄i fortuna tus est h̄is ipetū adipiscēs hui⁹. i. huiusmodi bona et hoc sine rōe. hoc aut. s̄z h̄e talē ipetū est necesse. i. est qd̄ nāle qd̄ sic p̄s. Mā i aīte nā. i. nātis tale. i. talis ipetū quo ipetū sine ratione mouent ad adipiscendū ea ad que utiq̄ b̄i hēbim⁹. si ē h̄ est naturāle bona fortuna est quedā natura siue qd̄a naturalis ipetū. Deinde cū dicit. et si q̄s iterroget declarat aliud mēbrū v̄z qd̄ bona fortuna est sine rōne. d. q̄ si quis iterroget h̄ntes sic. i. h̄ntes huiusmodi impetū quare placet tibi operari h̄ et q̄re sequēs talē ipetū nesciet assignare rōne. Mā sequēs talē ipetū cum querat ab eo ratio quare hoc faciat ingt. i. dicit. ne scio et assignat ab eo uoluntas. dicit. n. placet mihi ideo sup̄ hoc facit. **M**otandū aut q̄ q̄nōcurrūt nobis plures uie ad faciendū aliqd̄ multotiens habemus quedā naturāle impetū: et indicat nobis cor

q sequendo alterā vñ accidit nobis bonū sequendo
vo aliā accidet nobis malū. sequendo aut illū natura
les ipetū & illud dicamē cordis sic euenit nobis ut
putabam. Et ergo hēm? talē ipetū & volum? seq
ipm & p? huiusmodi ipetū eligim? alterā viā si qrat
a nobis qre hoc facim? & quare hāc viā eligim? ma
gis q? aliā multoties nescim? assignare rationē: sed
dicim? ita dicat nobis cor: & ita placeat nobis facer
quare in h? erit bona fortuna qñ sine rōne fm natu
rales ipetū & dicamē cordis eligim? i agibilib? aliā
viā quā eligēdo adipiscimur bona.

Simile patiens his qui a deo aguntur.
Et enim a deo verti sine ratione impetū ha
bent ad operari aliquid.

C Deinde cū dicit. Sicut patiens ostendit quō bona for
tuna reducitur i diuinā beniuolentiā. d. q. bene for
tunatus & bñ sequens naturalē impetū est sile patiens
his q agunt. i. q. mouent a deo eterno tales vecti. i.
ducti & moti a deo sine rōne hñt ipetū ad operari
i. ad h? vt operent aliquid bonū. Motandū aut q de
mouet naturā totā & mouet alas nostras: & q: ipē ē
ēntialiter bon? semp ad bonū mouet sequentes igit
tur talē motionē diuinā & ipetum factū a deo i alas
nostras bona sequunt? & adipiscunt? qñis nesciūt
assignare rōnes quare sic opor: teat agere: preiudicat
enim de? vt dicit ita bonū futurū q iñt? debent adi
pisci & mouer eos ad illud bonū ad qd bonū ipi sint
moti & q: puidere nō possunt nesciūt rationē assigna
re. **C** Motandū ē q aut q bñ fortunat? est simile pa
tiens his que a deo agunt? q: de? fm istū ordinē
quē videm? qñ est de se sile: mouet tamē ppter di
uinitatē recipientiū nō oēs sile: percipiūt huiusmodi
motū qñ est q ex parte dei bene fortunati sunt sile
patietes oibus alijs qui agunt? & qui mouent a deo
q: vt dictū est fm istū ordinē quē videm? de? oēs tā
bñ fortunatos q? alios sile: agit siue agunt? & mouet:
tamē nō oēs sile: agunt? & mouentur sed qui h? natu
raz talē & sic dispositā q impetu dei agunt? bñ sen
tentia pbi bene fortunati sunt. vñ aut deus possit
facere pter istū ordinē & possit qñ est de se sile: mo
uere nō est pñtis speculatiōis. **C** Motandū ē q
cū dicimus hñtes naturā talē q impetu dei agunt?
& adipiscunt? bona bñ fortunatos esse. Intelligendū
est de bonis nature que possimus ex puris natura
libus adipisci: q: de alijs bonis nō inuenim? pñm
tractasse dubitaretur forte aliquis cū bona fortuna de
qua hic pñcipaliter intendit sint a deo mouente: et
ab aptitudine naturali fm quā pperere possim? mo
tū mouens illas & agere fm cā quare pñs magis at
tribuit bonā fortunā ipsi nature vel ipetu naturali
q? beniuolētie diuine videt? tamē magis tribuendā
esse dei beniuolētie q? effectus magis tribuendus
est pñcipali agenti q? iñstali. Dicendū q fm sen
tentia pbi deus quantū ē de se vniformiter agit & nō
diuersificat voluntas sua nisi ppter diuersitatem
recipientiū nō ppter agens id ergo qd nō effectibus
est vniforme nō variatā fm pñs attribuendū ē pñ
me esse vniformiter agenti & mouēti qd nō diuersi
cat in entib? attribuendū est diuersitati recipientiū
vel agentibus secundis. quare cū nō oēs sint bñ for
tunati: imo in hoc sit maxima diuersitas q? aliq? sunt
bene fortunati aliqui male & vnus & idē tēpore vno
agit fortunatus alio tēpore infortunatus operatur: id
pñs bonaz fortunā h? referat ipsam in dei beniuolē
tiam & in dei mouente naturā totā tāquā in causāz

vniformale attribuit ei ipas naturalis ipetui tanquā
cāe proprie & pñcipali. qd vo addit attribuendum
esse effectū agenti pñcipali nō iñstali: verū ē re
seruata ppositione iter effectū & cāz vt effect? vñs
magis attribuendus agenti nali q? organo & effect?
pñcipalis magis attribuendus est agenti pñcipa
li pñcipali q? organo tñ si effectus sit pñcipus & pñ
cipalis attribuit agenti. sō & pñcipali vt caleface
re h? sit ab igne & ab intelligentia mouente obtem &
a deo attribuit igni tanq? pñcipio & pñcipali agenti.
agit enim deus plus & minus i quolibet opere na
ture q? ipsa natura tñ vt pñcipi & pñcipales effect?
reducantur in proprias & pñcipales causas: attri
buimus effectus naturales naturalibus agentibus
vt dicimus bonā fortunā esse a naturali ipetu non
obstante q? oēs huiusmodi effectus sunt a deo tāq? a
pñcipali cā mouente naturā totā.

**Bonam autē fortunā nō habemus con
uenienti & proprio nomine appellare. Sed
causam frequenter alius est ipsam. Cau
sa autem alienum a nomine: causa enim & cu
ius est causa aliud est.**

C Deinde cū dicit. Bonā fortunā separat vel distin
git bonā fortunā que est quasi cōtinua & diuina ab
ea que est nō pñcipia & ex euentu rex circa qd. d. fa
cit: quia primo facit qd dictū est. sō resilit qdā
qd super? supponit & epilogat circa determina
taz ibi. qñ igit est felicitas ad euidentiā aut. primo
pñs sciendū bonā fortunā que est qñ pñcipia qñ ad
pñs spectat tripl? differre a bona fortuna que est
nō pñcipia. primo q: huiusmodi bona fortuna que est
quasi pñcipia quodāmodo pōt esse cā alterius alias
nō. sō q: hec que est qñ pñcipia est cā quodā impetu
illa vo sine ipetu. tertio quidē q: h? est magis pñcipia:
& magis amera felicitati. Illa vo minus. tria ergo
facit fm qd has tres dñas assignat inter hanc bo
nam fortunā & illā. sō dñā incipit & sine ipetu. tertia
ibi & videt? hec. dicit ergo q bona fortunā nō hēm?
appellare conuenienti & pñcipio noie: sed hanc bonā for
tunā que. i. est pñcipia frequenter alius ipsam esse
cām alteri? bone fortune cā aut qd alienū ē a nomie
cāi q: aliud est cā & cui? est cā. **C** Motandū autem
q oia debent ēē cōsona rebus que ergo habet alias
& aliā qd dñatē debet noīari alio & alio noie. Inde ē
ergo q si bona fortuna ē est quasi pñcipia est alteri?
& nomine. Itaq? si illa que est nō pñcipia dicit? bona
fortuna hec que est qñ pñcipia tāq? conuenienti & pro
prio noie bona fortuna dici nō pōt. **C** Motandū autē
attentionē pñi i hac pñcipia i hoc pñstere bona fortu
nā q ē qñ pñcipia differt ab illa que ē non pñcipia qñ
h? pōt ēē cā illi? & pñcipie & conuenienti nō noīat eodē
noie cū illa ēē h? dubitandū quō bona fortuna h? ra
tionē cūc? & quō bona fortuna pñcipia pōt ēē cā bone
fortune nō pñcipie & h? nomē bona fortuna quō potest
dici de bona fortuna q est magis qñ pñcipia & cum
quodā impetu & huiusmodi nomen cui magis pñcipie
cōpetit an ei que est qñ pñcipia vel ei que est nō pñ
cipia sed hec iñstā plenius patefient.

**Et sine impetu adipiscente bona causa
dicta: puta aut malum non sumendi: aut ite
rum non existimans bonū accipere bonūz
sumere. Est igitur talis bona fortuna ferēs
ab illa.**

C Deinde cū dicit. & sine ipetu assignat secundam

De bona fortuna.

diam dicens q bona fortuna nō cōtinua est dicta cā in adipiscēte bona sine ipetu aut iterū dicitur cā qñ aliqñ nō cōtinuās nec hñs ipetqz bonū accipet ptingit ipsū bonū sumere est igit talis bona fortuna ē nō est pūna & sine impetu differens ab illa q supra est pūna quasi & cū impetu. ¶ Morandus tñ q cū decurrat diuerse vie agibiliū si abiqz eo quod sciam? aliquā rōne assignare eligim? alterā illarū viarū q electa opemur aliqd bonū dupl: pōt b pūgere. pmo si oio casualiter & fortuito & abiqz alio impetu eligim? viā illā & cū sic adipiscimur bona illa dicim? agere per bonā fortunā q est qñ oio per accidens & nō pūna. sō b pōt ptingere si ad sequendū viā illā hēat aliqñ impetū & dicat nobis cor: quia melius sit sequi viam illā & huiusmodi fortuna dicit esse quasi cōtinua differt itaqz b ab alia nō solū: qz pōt b esse cā illius sed etiā q b est quasi pūna & cū impetu. Illa autē dīcōtinua & sine impetu.

Et videtur hoc ex rerū euentu fieri & fm accidens bona fortuna. Itaqz & si talis ē bona fortuna: sed ad felicitatem talis: vtiqz erit bona fortuna.

¶ Deinde cū dicit. Et videt b assignat tertiā differētiā. d. q. & videt hec bona fortuna que. s. ē nō pūna fieri solū ex rerū euentu & fm accidens. Itā fit huiusmodi bona fortuna in qua ut dicitur due res vel due cāe pueniūt & decurrūt oio inopinate & oio accidentaliter itaqz & si talis q est nō pūna est bona fortuna nō tamē supra: ita est pūna felicitati: sed talis que supra est quasi pūna cuius in ipso est pncipiū. ipetus ad adipiscendū bona erit vtiqz bona fortuna magis pūna ad felicitatem. ¶ Morandus ē q si bona fortuna est ānēra felicitati & pūna ei inquantū per ipsā adipiscimur bona illa que est cum impetu adipiscēdi aliqua & q est magis pūna est magis pūna felicitati qlibet. n. cā fortuita per quā adipiscimur bona pōt dici bona fortuna: illa tñ bona fortuna que est quasi pūna & cū impetu est magis pūna & magis pūna ad felicitatem qz alia cā dubitaret forte aliquis cui felicitati sit magis ānēra bona fortuna. dicendū q felicitas est operatio anūne pū vir tūe pfectā vt vult pbus pmo ethi. In oī enim genere virtutū est dare aliquā virtutes excellētiorem & pfectā in cuius opatione pbi posuerūt felicitatē. Quare cū duplex sit virtus b quidē moralis hec quidē intellectualis vt dicit sō ethi. tā i genere virtutū moralū qz intellectualū est dare virtutē aliquā excellētiore alijs vt respectu virtutū moralū est dare prudentiā que dirigit oīs illas in cuius opatione cōsistit felicitas politica. Itaqz fm pbum nil aliqd est esse felicem politicū nisi esse prudentem & scire pūari & pūdere bona sibi & alijs sic ēt inter scias pūcas quas philo: pbi appellauerunt virtutes speculatiuas est dare vñā aliquā excellētiorem alijs vt sapientiā vel meth. in cuius opatione fm pbus est felicitas speculatiua. est enī felicitas speculatiua nihil aliud est qz scire bñ pūderā & bene speculari fm sapientiā siue fm meth. Est autē alia felicitas incōpabiliter excellētiōr istis q principaliter pūst in dei dilectiōe. sed de hac pbi nil aut modicū tractauerunt: pūdicte autē due felicitates a pbiis posite quarū vna dicit pol. cōsistens in actu prudentie & alia speculatiua pūstēns i pūderatione sapientie & in speculatione cāz a deo fuerunt famosē apud eos vt etiā poete in suis ver

sibus de his duabus felicitatibus mentionem facerent. Nam de felicitate politica poeta dicit: felix quem faciunt aliena partecula cantum. Itaqz ille est bene prudens & bene felix pol. qui ex periculis aliorum se sibi providere bona & cauere pericula propria. Itum vero ad felicitatem speculatiua dictū est etiā per poetā felix qui potuit rerum cognoscere causas. Nam fm pbum pmo meth. mathematico considerat causas altissimas & considerat causas cārum inter scias enim speculatiuas sola meth. marie considerat cās rerum & quia i speculando per meth. fm pbus cōsistit felicitas speculatiua: ideo felicitatem illam principaliter posuerunt in cognoscendo per meth. causas rerum. vñō igitur fm pbus felicitatem duplicē esse politicā & speculatiuā si queratur cui felicitati est magis propria & ānēra bona fortuna leuis est. rñō. Nam si cūlibet eaz aliquid pōt facere bona fortuna. tñ illi felicitati magis ānēritur que magis indiget exterioribus bonis quorū fortuna est dñā. huiusmodi autē est felicitas pol. vt patet per pbum. x. ethi. itaqz ad felicitatē politicā magis requiritur bona fortuna quā ad speculatiua.

Quoniam igitur est felicitas non sine exterioribus bonis: hec autem sunt ex bona fortuna. sicut satis dixim: cooperatiua vtiqz erit felicitati. De bona quidem igitur fortuna dicta sunt hec.

¶ Deinde cū dicit. Quoniam igitur resūm qddaz qd superius determinauit & epilogat circa determinata. d. q. quoniam felicitas & maxime. s. pol. non est sine exterioribus bonis. hec autē. s. exteriora bona sunt ex bona fortuna sicut supra satis diximus cooperatiua vtiqz erit felicitati bona fortuna. hoc autē totum qd supra fuit tactū. resūmpro igitur quod superius tetigerat epilogat circa determinata. d. q. de bona fortuna qd dicta sunt b. ¶ Morandus q sine exterioribus bonis vt patet per hita dicitur non esse felicitas politica cui est cooperatiua bona fortuna nō quia nullo modo esse possit sine illis: sed quia cum vñū sua claritate abiqz eis ē nō pōt.

¶ Quoniam autem non solus prudentia facit eupragiā & virtutem: sed dicimus etiam bene fortuna: bene faciente eupragiā & eadem scientie. Considerandum est vtrū est natura: hic qdem bene fortunatus: hic autem infortunatus an non: & quomodo se hz de his.

¶ Quoniam aut nō solus rē. vt dicitur. s. pbus in hoc libello tria intendit inquirere videlicet quid est bona fortuna qui sunt bene fortunati: & in quibus impetibus vel circa quos ipetus habet esse bona fortuna expedita ergo prima parte hic ersequitur de secūda inquirens qui sunt bñ fortunati circa qd tria facit: qz pmo pūnat se ad dicēda. sō ostēdit hanc inquisitionē esse rōnabilem. tertio ersequit de intento: secūda ibi videmus inspicere. tria ibi vtrū igit aliqd die q sic qñ aut. nō solū prudentia facit eupragiā. i. opationē bonā & virtutē. i. opationē virtuosā: sed dicimus et bñ fortunatos bñ opari tāquā fortuna facit eupragiā & tāquā fortuna erit eadem scie qz q fortuna videt esse similis

scire vel prudentie et videt facere bona operationem sicut illa consideranda est virtus nomine hoc nam contingit ut nam est hic quidam bonus fortunatus, hic autem infortunatus aut quod hoc non est nam: consideranda est et quod se habet de his quod scilicet quidam sunt boni fortunati quidam sunt infortunati. Dubitaret forte aliquis quod videt esse falsum quod hic probus ait quod fortuna sit eadem scire et prudentie vel quod sit illi similis. Nam que sunt oio ex fine et diuersa non sunt eadem nec similia sed ut dictum est. Intellectus rationis et scia oio videntur esse sicut dictum est supra eadem a fortuna et ratione. Ad hoc videt illud facere quod est superius sunt dictum. ubi ubi prima fortuna ibi minimus intellectus quod non contingeret si idem esset intellectus et scia quod fortuna vel si hoc esset adiunctum filia. Dicendum quod bona fortuna de qua hic intenditur est quidam imperius natus a deo mouente nam tota: et quare dicitur quodam sequi illos imperius et adipisci bona. Quodam vero non sequi eos et adipisci mala. Et hoc dictum est quodam esse boni fortunatos, quodam vero non. Quare sicut opus nature est opus intelligentie et sic nam agit ac si intelligeret et sciret quod agit mota ab intelligentia sciente sic huiusmodi imperius natus sunt quidam imperius diuini: et intelligentiarum et opera facta per huiusmodi imperius sunt quasi opera diuina et separata. Unde est ergo quod opus nature videtur esse simile operationi sciente et sic natura boni agit et tendit in finem ac si sciret et intelligeret sic bona fortuna de directe dirigere in finem et facere bona operationem sicut scientia vel prudentia et dicitur et esse similes scientie et prudentie quod imittit imperius naturalibus qui reducunt in intelligentias separatas vel in deum quibus maxime cooperit scire et intelligere et prudentie agere. quod videtur dicebat quod scia et intellectus videntur esse oio quid extraneum a bona fortuna et ubi plurima fortuna ibi minimus intellectus et eodem modo dici potest bona fortuna esse fortuna extranea et finem quod huiusmodi non reduci aliquo modo in sciam nostram reduci tamen habet aliquo modo in sciam diuinam a qua sunt tales imperius naturales quibus mediantibus contingit aliquos esse bene fortunatos: et quod bona fortuna sic reducitur in diuinam scientiam de bona fortuna eadem scire vel scire illi.

Quod quidem enim sunt quidam bene fortunati videmus. Insipientes enim existentes dirigunt multa in quibus fortuna domina. Si autem et in quibus ars est multo magis et fortuna inerat: puta in militari et in gubernatura.

Deinde cum dicitur. Quod quidem enim bene fortunati ostendit hanc inquisitionem esse rationabilem. Nam rationabiliter queritur: unde est quod aliqui habent sapientes sunt bene fortunati, videmus. nam quod insipientes existentes dirigunt multa et bene agunt multa: puta in militari gubernatura et in multis talibus in quibus fortuna potest esse domina. quod autem in his possit esse fortuna ostendit. dicitur. si autem est in quibus ars est multo magis et fortuna erit puta in militari et gubernatura et in aliis similibus. Morandum autem quod si solus scientes militare viuere et solus scientes gubernare educerent nauis ad portum et non nisi habentes mercatoris experientiam: rarent non esset questio quare quidam adipiscuntur et possunt adipisci bona, quidam autem non possunt, diceretur enim quod possunt quidem hi adipisci talia ubi scientes et prudentes, hi autem non possunt, scilicet ignorantes: sed quia videmus insipientes in eo quod tales bona adipisci ut ignorantes militare non arte: sed fortuna.

et vincere et nescientes artem gubernandi non per scientiam quam habent: sed per fortunam peruenit ad portum: ideo est quod mirabile et merito dubitatur: unde est quod contingit aliquos bene esse fortuitos. Dubitaret forte aliquis quod videt falsum esse quod hic dicitur. ubi quod in quibus est ars multo magis est et fortuna quia vel intelligitur de arte diuina et separata vel de arte nostra, de arte autem diuina et intelligentiarum non quod cum bona fortuna de qua hic principaliter intenditur reducat in artes diuinas et non eodem modo esse non potest quod in quibus est ars diuina in illis multo magis sit fortuna: sed forte eodem modo veritate habere: quod in bonis in quibus dirigat fortuna multo magis in illis ars diuina ea quod imperius natus in quibus intelligitur bona fortuna: de qua hic agit tanquam in principali causa reducunt in diuinam artem nec etiam dici potest hoc debere intelligi de arte nostra: quod ut dicebat superius ars et scia nostra est oio extranea a fortuna et ubi hec abundat illa deficit. non igitur ubi est ars, ibi multo magis est fortuna imo ubi maxime est ars ibi minime est fortuna, de nulla ergo arte veritate habet quod hic de qua scia probus non est vera. Dicendum quod hoc dictum debeat intelligi de arte nostra et non de arte diuina, scilicet, intelligendo verum est quod oia agibilia nostra que diriguntur per artes multo magis diriguntur per fortunam. Nam cum agibilia humana et ea de quibus oportet negotiari et psillia respiciant futura contingencia circa quod scia nostra nimium deficit vir autem natus sunt aliquid agibilia circa que non contingit aliquid ipsovisum circa quod habet esse fortuna. potest ergo contingere multoties et pluries totius agibile ab aliquo esse ignoratum et ipsovisum ab eo, propter quod ibi ita erit fortuna et quod ibi ubi dirigere sita erit fortuitum et casuale quod modicum aut nihil erit ibi de prudentia vel de arte sed vir autem natus erit aliquid agibilium sic, prout circa quod non contingit aliquid casuale et fortuitum, propter quod si circa agibilia ita accidit ut plurimum magis sunt ibi ipsovisa quam prout bene dictum est quod in agilibus nostris quibus habet ars multo magis fortuna. quod autem solui habet quod in contrarium dicebat si sequetur plenitudo apparebit, vltimus forte dubitaret aliquis quod verificat hec propositio quod in quibus est ars multo magis et fortuna inerat. Dicendum eam non esse formaliter et per veram sed materialiter et ratione scilicet, sic enim imaginari debemus quod sicut albus et niger sunt opposita et quod est albus non est niger nec eodem modo sic fortuna et ars nostra sunt opposita et quod est ab arte non est a fortuna nec eodem modo. Nam quod est ab arte est prout quod a fortuna improvisum, prout vero et eorum opposita. quare formaliter et essentialiter hec sunt diversa, materialiter vero apta nata sunt fieri circa idem. Nam sicut albus et niger et ubi ois calor est aptus fieri eodem modo ut in supposito, sic ars et fortuna circa idem bene fieri ut certa agibilia nostra et sicut eadem superficies potest oppositis coloribus colorari: sed non simul quia coloratur vno colore non coloratur alio idem agibile potest dirigere per fortunam et per prudentiam vel per artem non tamen si multum quia cum dirigatur per fortunam non dirigatur nec per prudentiam nec per artem, accipimus autem hic agibile et artem large pro omni eo quod ab homine efficitur et pro omni humana prouisione circa quecumque futura opera figitur sub aliqua plaga celi: ut in aliqua regione essent homines albi et nigri plures tamen essent nigri quam albi sic verificaretur in regione illa quod si ibi sunt homines albi multo magis sit

De bona fortuna.

et nigri sic quod opera nostra dirigi possunt per fortunam et artem et quia ars nostra est valde deficiens et plura corrigunt in talibus ipso quod prouta: vix est quod dicitur quod si in talibus est ars multo magis ferit et fortuna. quod ergo in precedenti problema dicebatur artem et fortunam esse adiunctas extranea et diversa solutio est per iam dicta. Nam extranea sunt formaliter materialiter tamen sunt apta nata fieri circa idem ut circa opera nostra in quibus ut patet magis habet esse fortuna quam ars.

Utrum igitur ab aliquo habitu isti sunt aut non: eo quod ipsi quales quidam sunt opera sunt eorum que bone fortune.

C Deinde cum dicitur. Vtrum igitur ab aliquo esse quod de intento ad cuius evidentiam sciendum quod si bona fortuna est natura quedam sine ratione ut in precedenti capitulo dicebatur oportet bene fortunatos esse habentes naturam talem quod absque ratione et absque sua perfectione sequendo naturalem impetum adipiscunt bona hoc ergo que multi est propinqua nature propter quod in inquirendo quod sunt bene fortunati multa recitat de his que supra dixerat cum declaravit quid est bona fortuna in declarando autem qui sunt bene fortunati tria facit. primo sub dubio premitte unde pergit aliquos esse bene fortunatos. vtrum sit a natura vel aliud alio habitu siue ab aliqua alia causa. hoc ostendit bene fortunatos esse a natura. tertio obicit per determinatam secundam ibi: nunc quidem enim. tertia ibi at vero naturam quidam dicit ergo vtrum igitur isti sunt ab alio habitu aut eo quod ipsi sunt quales quidem per naturam vel si per aliquid per aliquam aliam causam quod. scilicet operantur sunt eorum que sunt bone fortune.

Nunc quidam enim sic putant ut natura quibusdam existentibus. Natura autem quales quosdam facit et confestim a nativitate differunt: quemadmodum hi quidem glauci hi autem nigri oculorum: eo quod tale finem esse oportet tale oportet et habere: sic et bene fortunati et infortunati.

C Deinde cum dicitur. Nunc quidam enim ostendit bene fortunatos esse a natura circa quod duo facit: quod primo ostendit hoc per auctoritates aliorum. secundo per rationem ibi. i. quod quidem ostendit ergo quod nunc quidem. n. sic multi putant ut existentibus quibusdam bene fortunatis hoc est per naturam. Natura autem istos facit quales quosdam. i. facit homines existentes quales siue existentes bene dispositos et bene fortunatos et confestim finem eos a nativitate differunt bene fortunati ab aliis quod quemadmodum confestim a nativitate hi quidem sunt glauci. hi autem nigri oculorum sic et bene fortunati et infortunati et quia in eis est aliquid tale vel aliqua talis natura oportet eos habere tale ergo a natura supra fortunatum vel infortunatum.

Qui quidem enim non prudentia dirigunt manifestum. Non enim sine ratione prudentia: sed habet rationem propter quid sic operetur. Hi autem non habebunt utique dicere propter quid dirigunt. Ars. n. utique est.

C Deinde cum dicitur. Qui quidem igitur. postquam ostendit ex aliorum dictis bene fortunatos et a natura ostendit idem per rationem intendit autem talem rationem si aliqui sunt bene fortunati vel hoc ab arte et prudentia vel a divina benivolentia vel a natura non ab arte nec a prudentia nec a divina benivolentia ergo a natura. tria ergo facit. primo ostendit bene fortunatos non esse ex arte nec ex prudentia. hoc declarat hoc non esse ex divina benivolentia. tertio ostendit hoc esse ex natura: facta ibi aut ex eo quod amicitia ibi si istam necesse. circa primum tria facit per tres rationes adducit ad ostendendum bene fortunatos non esse ex arte nec ex prudentia: facta ibi: amplius autem manifestum. tertia ibi: finem quemadmodum in talibus. dicit ergo quod quidem bene fortunati non dirigunt suas actiones prudentia. i. per prudentiam manifestum est. Nam prudentia non est sine ratione: sed quilibet prudens est habens rationes. propter quid sic operatur. hi autem. scilicet bene fortunati non habebunt utique dicere. i. nescienter dicere et assignare rationem propter quid dirigunt vel propter quid sic operantur. Nam si rationem assignare scirent: ars utique esset non fortuna.

C Dubitaret forte aliquis quod prudentia non est sine ratione dicendum quod tam per prudentiam quam per alias virtutes materiales directe intendit bonum. aliter tamen hoc facit prudentia existens in intellectu et aliter virtutes morales existentes in appetitu. Nam dupliciter contingere potest quod aliquid intendat directe in aliquo terminum. primo per inclinationem et aptitudinem naturales et sic gravia tendunt deorsum et levia sursum. hoc propter visionem et cognitiones ut quod visus aliquid terminum vel aliquod signum eligit sibi viam per quam tendit in illud. his ergo duobus modis tendimus in finem. Nam per virtutes morales tendimus directe in finem tanquam per ea que nos inclinant in finem per modum nature. per prudentiam vero tendimus in finem inquantum per eam invenimus bonas et rationabiles vias per quas tendimus in bonum finem: ideo prudentia supponit finem a virtutibus morales nec supponit finem in quem per modum nature inclinant nos virtutes morales et presupponit quod talem finem rationatur de his que sunt ad finem quod melius possumus consequi finem illum et quod hoc absque ratione et consilio esse non potest: ideo dicitur prudentia non esse absque ratione.

Amplius. n. manifestum insipientes existes non quia circa alia. Hoc quidem enim nihil inconueniens: velut Hippocras geometricus existens. Sed alia negligens et insipiens erat: et multum aurum nauigans perdidit ab his qui in bisantio quinquagensorum talentorum propter stultitiam: ut dixerit. Sed quod et in quibus fortunate agunt insipientes. Circa naucliriam enim maxime industrii bene fortunati.

C Deinde cum dicitur. Amplius autem ostendit manifestum est per rationem aliquam non esse aliquos bene fortunatos per artem vel prudentiam. Nam aliqui insipientes existentes non quia circa aliqua. Nam hoc quidem nil inconueniens. scilicet aliquis sapiens circa unum insipiens tunc aliquid male accidit ei in eo circa quod est insipiens velut Hippocras existens geometricus. i. sapiens circa geometriam: sed circa alia. scilicet circa artem nauigandi erat negligens et insipiens et sic quia erat negligens perdidit multum

aurū qđ fuit ei acceptus ab his qui in bisano erant. Mas dictus hypocras pādit pondus gngento us talentor: hoc ppter sua stulticiā vt dixerunt. hoc igit nō est in cōueniēs neq; mirū: sed mirū est qđ insipientes in quibus sunt insipientes formate agunt sicut nō marime iūstrere circa nauiculā sit bene fortunati circa ipas: tunc ergo supplenda est ratio qđ si insipientes sū qđ boni sunt bene fortunati: tamē insipientes sū qđ tales nō sunt prudētes neq; artificiales b: na fortuna nō est ars neq; prudētia.

Sed quēadmodū i tarillorum casu hic quidem nihil: alius autem iacit eo qđ naturā habet bene fortunatam.

C Deinde cū dicit. Sed quēadmodū adducit ad b. idē tertiā rationē dicit qđ quēadmodū in casu tarillorū hic quidē nihil pōt iacere: nū pōt lucrari. alius aut iacit ex inuentis et eo qđ habet naturam bene fortunatā. cū vō hoc nō sit ex prudētia nec ex arte ergo fortuna neq; est ars neq; prudētia. Dū bitaret forte aliquis quare bona fortuna de qua hic intendit assumat casu tarillorū. dicendū qđ ad hoc qđ tarillus cadat i hoc puncto magis qđ i alio ex triplici de cā qđ ad presens spectat pōt ptingere primo ex dispoñe tarilli. sō ex situ quē hz in manu. tertio ex impulsu sūm quē a manu impellit ex dispoñe quidē tarilli uenit in plus minus pāctus qđ alius si tarillus in vna sup erit sit amplior: et longior: qđ in alia vlti ppter plumbū et lunationē hz aliā dispoñtiones in vna parte qđ in alia nō hz: vnde et lufiores tarillorum dicere cōfiterentur aliquos tarillos esse de vno puncto: et aliquos de alio cōsiderantes eos eē sic dispoñtos vt magis apti nati sint cubas i vno puncto qđ in alio. secundo hoc ex situ cōtingit sūm qđ aliter et aliter situant i manu sic sunt apti nati vt cubent in alio: et alio puncto: vñ lufiores docti nō permirunt vt ludentes cū eis aspiciant tarillos eritētes in manu ut cognoscentes eorū situ facilius proiciant vt optant punctū. tertio hoc ptingit ex impulsu quia vt magis vel minus vel vt aliter et aliter impellit tarillus iacit aliū et aliū punctū. quare vbi ista concurrunt vt qđ sic sit situatus tarillus i manu et qđ sic sit dispoñtus et qđ nec plus nec minus impellatur si sequat optatus punctus sit per accidens et a casu iō ludus tarillorū nisi ibi adhibeat virtus et malitia est casualis: fortuitus simile est itaq; de cū tarillorū et de fortuna quia sicut ex fortuna est qđ illa ibi concurrant et vena optatus punctus sic ex bona fortuna est qđ omnia hec cōcurrunt vt qđ habemus spētus et qđ eos pspiciamus et agamus sūm eos s; quos agendo cōsequemur bona.

Aur eo qđ ametur: vt aiunt a deo: et intrinsecum aliquid sit dirigēs: vt puta nauis male regibilis melius frequenter nauigat: sed non propter seipsam: sed quia habet gubernatorem bonum: sed sic qđ bene fortunatum daimonem habet gubernatorem. Sed icō ueniens deum autem daimona diligere talē: sed non optimum et prudentissimum. Si itaq; necesse aut natura: aut intellectus: aut cura quadam dirigentia autē non sunt: natura vtiq; erat bene fortunati.

C Deinde cum dicit. Aut ex eo qđ ametur. ostendit bene fortunatos non esse ex benignolentia diuina

.d. qđ aut supra cōtingit aliquos esse bene fortunatos eo qđ amentur a deo vt aiunt et eo qđ cōtrinfecus aliquid sit dirigens illos vt puta nauis male regibilis habens bonum gubernatorem melius frequenter nauigat et citius peruenit ad portum: sed non ppter seipsam sed qđ habet bonū gubernatorem sed et sic contingit qđ bene fortunatum videmus bene dirigi et bene operari non propter seipsam sed quia habet gubernatorem et directorem daimonē. i. deū sed inconueniens est deum aut siue daimonē talia dirigere: sed non optimum et prudentissimum. Et notandum autem qđ daimona est casus accusatiui. nā nomina vt habemus a grecis in non desinentia vt plurimum faciunt acc. in um. vel in. a. vt thesaurum vel thesa daimonem vel daimona. Deinde cum dicit. Si itaq; necesse concludit conclusionem intēram. d. si itaq; opera bene fortunatorum necesse ē eē dirigē vel directiua aut natura aut intellectu aut quadam cura et benignolentia diuina non sunt dirigenda supra nec intellectu nec benignolentia diuina natura vtiq; erunt aliqui bene fortunati.

Et vero natura quidē causa: aut eius quod est semper: similiter autem eius quod est in pluribus: fortuna autem contrarium. Si quidem igitur quod preter rationes adipiscitur fortune videtur esse. Qui autem propter fortunas bene fortunatus non vtiq; videbitur talis esse causa semper eiusdem: aut vt in pluribus.

Et vero natura quidē et. Postq; plus ostendit bene fortunatos eē a natura. In parte ista obicit contra dīctaminata circa quod duo facit: quia primo facit quod dictum est. sō ex his que dixerat ingrit vtum fortuna sit aliquid et vtum habeat rationes esse ibi. Si autem similiter circa primum duo facit sūm qđ duas rōnes assignat qđ homines non sunt bene fortunati a natura. Pa ibi: sed quia talis. dicit ergo qđ aut vero natura quidē causa est aut eius qđ est semper aut eius qđ est in pluribus fortuna autē contrarium si quidem igitur preter rationem adipiscitur aliquid fortune videt esse qui autem propter fortunam est bene fortunatus illius bene fortunati vel illius boni quod adipiscit per fortunas nō vtiq; videbitur esse talis causa qđ sit semper eiusdē aut vt in pluribus contrarius igitur. modus nature et fortune quare bene fortunati non possunt dici tales a natura.

Adhuc si quia oportet accidere: sicut qđ glaucus non acute non fortuna causa s; natura. Non igitur est bene fortunatus: s; velut naturatus. Quare hoc vtiq; erit dicendum: quia qđ dicimus bene fortunatos: nō propter fortunā non sunt. Non igitur sunt bene fortunati: fortunati enim quorūq; cā fortuna bona bonorum.

Deinde cum dicit. Adhuc si quia adducit secundā rationē dicit qđ adhuc si quia est homo talis vt qđ habet talem naturā oportet hoc accidere vt oportet. i. ipsum esse bene fortunatum sicut qui est glaucus naturaliter accidit quod non acute videt non

De bona fortuna.

forma causa est huius sed natura. Non igitur talis est bene fortunatus: sed est velut bene natus: quare utique est dicendum: quia quos nos dicimus bene fortunatos non propter fortunam sunt tales: non igitur sunt bene fortunati quia fortunati sunt respectu quicquid bonorum quia fortuna est ea. ¶ Moradus autem vult rationis in hoc consistere quod si boni fortunati causa est natura tunc adipisceretur huius bona non dicitur bene fortunati: sed bene nati: et bene fortunati sunt quia huius non sequeretur bona quorum causa esset fortuna: sed natura. Et ergo ponere est ignorare vult terminorum et implicare predicationem: et dicere bene fortunatos non esse bene fortunatos. Dubitaret forte aliquis quare prius habet rationes non soluit causa superius dixerit et asseruit bene fortunatos a natura esse: quod si negat dicendum prius: has rationes non solvere quod ad praesens spectat duplici de causa. primo quod non sunt omnino falsae aliquae tamen veritates percludit. Nam ut patet per habitam naturam non est simpliciter causa boni fortunati. dicebat. n. supra quod cum dicimus bona fortuna: effectum quidam non est predica to formalis: sed magis quasi materialis. Rursum haec due rationes non solvuntur: quod quomodo solute sunt per iam dicta. Nam prima ratio: quia natura est vult in pluribus soluebat. Sicut cum dicebat bona fortuna esse a natura quod ad aliam fortunam habemus naturalem impetum: quod autem sic sunt naturalia quod huius ad ea naturalis impetus non est esse vult in pluribus. Sed possunt esse: vult in paucioribus vult superius probabat est etiam specialis ratio: quia bona fortuna causa hoc: quod est ab impetu naturali est vult in paucioribus: sed de hoc infra dicetur. Alia vero ratio: quod si bene fortunatus solutio est per iam dicta. Nam si natura sic esset causa eorum que sunt a fortuna quod sufficienter efficeret illa ratio de necessitate percluderet: quod bene fortunatus est bene natus non esset fortuna causa: sed natura huius: sed vult dicitur est quasi simile esset de fortuna: sicut de casu tarilorum. Nam si aliqui tarilli de se sunt apti: vult magis cadant in vno puncto quam in aliquo alio: quod illa aptitudo non sufficit ad hoc: quod semper veniat ille punctus in quo ibi currere determinatus situs tarilorum: et determinatus impulsus: cum huius impulsus sit per accidens casus tarilorum nisi malitiose quis iudicat est casualitas et a fortuna sit sic quod non sufficit impetu naturalis quod habemus ad bonum ad hoc quod consequemur bonum: et si mus bene fortunati: sed oportet percipere illi impetum et agere per ipsos: et oportet haec omnia currere: vult dicebat supra: ideo bene fortunato fortuna est causa et bene fortunatus: secundum quod huius magis dicitur bene fortunatus quam bene natus quod predicatione formalis potius est predicatione materiali.

Si autem sit ratiū: aut erit fortuna omnino: aut erit quidem sed non amplius: sed ne cesset esse et causam esse: erit igitur et bonorum aliquibus causa: aut malorum.

¶ Deinde causa dicitur. Si autem sit ex his que dixerat inquirat an fortuna sit aliquid: et an sit causa alicuius. Nam cum aliquae rationes probarent probarentur fortunam esse naturam quandam: et esse aliquorum causam aliquae vero ostenderunt ipsam non esse naturam quodammodo vult dicebat: si fortuna esset natura quodammodo eorum que videntur esse a fortuna non esset causa fortuna: sed natura igitur per iam dicta: merito dubitat vult fortuna sit aliquid: et dato quod sit aliquid vult sit aliquorum causa. duo ergo facit: quod primo praemittit an sit aliquid: et an sit aliquorum causa: et aut ipsam esse et causam: secundo adducit rationes quorundam opinatum for-

tunam non esse aliquid nec esse aliquorum causam ibi. Si autem omnino segregandum dicitur autem ergo. quod si autem sic est quod fortuna videtur esse natura quedam: vult ostendebat aliter rationes: quod ergo sic est merito dubitabat vult fortunam: aut erit aliquid omnino: aut quidem si erit aliquid: sed non est amplius. i. non extendit se amplius vult sit alicuius causa subdit autem: quod necesse est fortunam: esse esse eorum erit sibi bona fortuna aliquibus causam bonorum: aut malorum. ¶ Moradus autem quod causa vult causa est non solus huius quod sit aliquid in se: sed quod se extendit ad amplius vult ad huius quod sit aliud. Nam causa est ad eum: et sequitur aliud vult autem. ait illud quod sic est effectus: quod non habet rationem causae sic est: quod non est amplius. i. quod non extendit se amplius: vult sit alicuius causa. ¶ Querit quod prius vult fortuna sit: dato quod sit vult sit amplius. i. quod extendat se ad amplius ad aliquid aliud: quod sit alicuius causa. ¶ Dubitaret forte aliquis quod fortuna sit alicuius causa. Dicendum quod magis est fortuna vult de ea prius loquitur: nisi erit eorum plurium causarum est ergo ad aliquem effectum concurrunt plures cause: vult ille habent ordinem per se: et ex tali concursu non resultat effectus fortuitus: et per accidens. ideo si homo generat hominem: et sol. ita quod ad generationem hominis concurrant plures cause: vult homo: et sol. et virtus celestis et virtus informatrix decisa cum semine ex lumbis patris hoc non est per accidens: quod huius cause non habet ordinem per accidens: sed per se ideo generatio hominis non est casualis et fortuita: sed magis habet esse per se omnes enim virtutes corporales existentes in sphaera actiuorum: et passiuorum sunt quasi organa virtutis celestis vult inuit prius in secundo de generatione virtus ergo informatrix existens in quolibet semine alumnalis habet essentiali ordine ad virtutem celestem. Quare concursus harum causarum non facit effectum per accidens sed per se sed si contingat aliquas causas per accidens concurrere: et ex illo concursu sequatur aliquis effectus dicemus illud esse a fortuna: vel a casu: vult lapidis descendere est per se: et hominem ire ad forum: si hoc proponitur. Contingit etiam per se esse: sed quod tunc cum vadit ad forum contingit lapidem descendere: et frangere caput eius est per accidens. Hinc ergo effectus valet fractio capitis oritur ex concursu duarum causarum scilicet ex descensu lapidis: et ex ire ad forum quarum causarum licet quilibet sit per se eas tamen simul concurrere: et facere talem effectum. dicitur esse per accidens: et a fortuna. Nihil est ergo aliud fortuna nisi inopinatus et per accidens causarum concursus: vult satis determinat Boetius in quinto de consolacione propter quod cum multi effectus fiant ex causarum inopinato concursu: et per accidens bene facit philosophus quod cum prius sub dubio praemississet vult fortuna sit omnino et dato: quod sit vult extendat se amplius ad aliquid aliud: et sit aliquorum causa determinando autem veritatem quorundam subdit: quod necesse est fortunam: esse causam: et erit aliquibus causa bonorum aliquibus vero causa malorum.

Si autem omnino segregandum et nihil a fortuna dicendum fieri. Sed nos aliam fieri existente causa propter non videre fortunam esse auius causam: propter quod et diffinientes fortunam ponunt causam sine ratione habere rationem tanquam existente quadam natura: hoc quidem igitur aliud problema utique erit.

¶ Deinde cum dicit. Si autem oino segregandū ad ducit rationem quorūdam opinantiū in veritatem nihil esse a fortuna. & fortunam esse alicuius causam circa quod. d. facit. q. primo ponit huiusmodi opinionem. secundo eam improbat ibi. quoniam quidē videmus. dicit ergo q. si omnino segreganda est fortuna a caliditate. & nil dictum est secundū veritatem fieri a fortuna. ut quidē posuerit. sed nō alia existente causa ppter nō videre. i. ppter nō cognoscere cām illā nos dicimus causam ēē fortunā ppter quod. & sic opinātes distinguunt fortunam ponit eas esse cām sine ratione supra nota. vel cogniti a humane rōnationi tanq. existente quadā natura. i. quadam causa determinata. & p se cuiuslibet effectus. tñ quia illa nō est cognita humane rōnationi. ideo multa esse dicimus a fortuna addit autē. q. hoc quidē igit aliud vtiq. pblema est. Notandū autē. q. vtrum hoc opinio sit vera. q. nil sit a fortuna in veritatem solū dictum nostrā. ut quia dicimus aliqua esse fortuita quia ignoramus eaz causam inuestigare subtilit. ppter ad secundū libris pblema. & ad pbiāz naturāz in moralib. igit vbi in pbum pmo ethicor loquendū est finalit. & typo nō sunt querende subtiles dmostrationes. quare cū sit libellus. annexit morali negotio bene dictū est. q. inuestigare subtilit. quare fortunā est. quare habet esse causa aliud est pblema idest pertinet ad aliam scientiam.

¶ Quoniam autem videmus quosdam semel bene fortunate agentes ppter quid nō iterum. si ppter idem dirigere vnum. & iterum eiusdem enim eadē causa. Nō igitur erit fortune hoc. sed cum idem euenit. ab infinitis & determinatis erit quidem quod bonū aut malum.

¶ Deinde cum dicit. Quoniam quidē videmus reprobat huius opinionem. d. fortuna nō esse causā per se. & per se determinatā ad cuius euentū sciendū. q. de determinate causis euenit. ut inuit. pbus. secundo pbleorum sunt due. i. intellectus. & natura. Natura tñ ē magis causa determinata q. intellectus. q. potēte naturales sunt ad vñ tantū rationales vero ad opposita ut dicit. ar. meth. per anthonomatā ergo natura dicit causā determinatā pbus itaq. volēdo. pbare q. est a fortuna nō esse a causa p se. ut p dicta opinio asserbat. d. f. q. pmo ostēdit effectus fortuitos nō reduci in cām determinatā. i. in naturā q. p anthonomatā dicit determinatā causā. sed ostēdit hūmōi esse et nō reduci in sciām. & intellectū. ibi scia autē si erit dicit ergo qm quidē videmus quosdā simul bñ fortuita agētes ppter qd nūc. & iterum supra bñ fortune agētes ppter qd nūc vna. & idē dirigere. i. ppter eadē vnam. eandē cām dirigētes. & iterum diriget eos fortune agere. q. eiusdē eadē cām. Que ergo sunt a fortuna si haberent cām determinatā. & p se fieret p se. & iterum nō sibi erit b. fortune. i. a fortuna. q. est a cām determinatā. & p se est a natura. q. per anthonomatā d. determinatā cām. & cū idē euenit ab infinitis & determinatis causis. siue q. de hoc erit q. est bonū. aut q. est malū supra dicit. est a fortuna. Notandū tñ quosdā rectus hō. q. cū idē euenit ab infinitis & determinatis causis. i. a fortuna. sed credimus hūmōi rectū esse contrariū. Dubitaret forte aliquis vtrū qd est a fortuna possit dici esse a causis finitis & determinatis. Dicēdū q. fortuita vno modo sunt a causis determinatis. alio modo ab inde-

terminatis & vno modo sunt a causis finitis alio modo ab infinitis. Nam si consideret causē ipse secundū se. ut patet p habita quibet est p se & determinata tamen si consideret pcursum est p accidē. & indeterminatus. ut p se ē lapidis descendere. & determinate atigit hō minē ire ad forū. vel ad aliū locū certū. sed q. illa si mul pcurrit descendit lapidis & ire ad forū. ut dicebat habet cām p accidē & indeterminatā. possit tñ & aliter respondere dicēdo causas fortuitas in potentia esse infinitas & indeterminatas. actu vero determinatas. & finitas. ut si iussit ad forū nō ut inueniret debitor. cū & casualit iussit cām infinitū de causis potuisti ire & iuenire ipsius. q. vel hoc egisti. ut emeres aliquid. vel ut videres. vel ut videres spectacula. vel ut psequeris fugientes. vel aliis infinitis modis potuit hoc ptingere tamē actu fuit aliqua determinata cām. quare hoc egisti siq. g. velle saluare illā tēnī fortuita ēē a causis finitis & determinatis diceret ea esse a causis finitis in potentia sed a causis determinatis in actu vel fortuita sunt a causis determinatis & finitis. finis ē infinitis & determinatis finis concursum.

¶ Scientia autē nō erit ipsius aut ppter experientia. quoniam didicissent vtiq. quidem bene fortunati. aut & vtiq. omnis scientie. quē admodum inquit Socrates eufortunatio esset.

¶ Deinde cum dicit. Scientia autē. d. dicit fortuna nō esse a cām per se. & determinata cuius est experientia. vel scientia & intellectus. dicit q. scia nō erit causa ipsius effectus fortuiti. aut ppter experientia supra nō erit ipse effectus. fortuitus. qm bene fortunati didicissent vtiq. quō fortune agent aut & oēs sane vtiq. essent quedā eufortunati quē admodum socrates inquit. Notandū autem socrate attribuisse omnia cognitūa & scientie. vñ scientia dicitur esse fortunā ut patet ex tertio eth. dicebat. n. ex hoc solū aliq. esse forte. & audacē ad faciēdū aliqd. q. sciebat illud efficere imo oēs virtutes tradidit ēē scientias. & vitiā ignorantias. Si. n. ptingebat aliq. bene agere finē cū. b. erit solus ppter sciam. & si male ppter ignorantia nō distinguēs de ignorantia. & scientia in vniuersali. & plicari finem plicat asserbat qd dixit. vñ pbus. vii. eth. de hoc disputauit ptra ipsius hoc ē modo posuit infortunia esse scias. ut si ptingebat aliq. fortunare agere dicebat hoc esse ppter scientia si infortunitate. ppter ignorantia qd falsum est. quia vbi plurima scientia. & intellectus ibi minima fortuna. ut superius dictum est.

¶ Ad igit. pbibet accidere alicui deinceps talia multotiens nō q. hos oportet. sed quāle vtiq. erit vtiq. cū bos semper longa lacere. Nūquid igitur nō sunt impetus in anima. quidē a ratiocinatione. bi autem ab appetitu.

¶ Ad igitur accidere pbibet & c. post q. pbus determinauit quid est fortuna. & ostendit qui sunt bene fortunati & hac tertia pte huius libelli declarat in quibus impetibus. vel circa quos impetus habet esse bona fortuna circa quod tria facit. quia primo ait. q. in ipsa anima sunt diuersa genera impetū. secundum de ordinē dictorū impetū ad inuicem. tertio declarat qualiter circa illos impetus habet ēē

De bona fortuna.

bona fortuna. Secunda ibi. et primi ipsi. Tertia ibi. Siquidem ita sunt continuetur sic que non sunt supra qualiter sunt aliqui bene fortunati. Ad quod dici potest: quod hoc est propter impetus: quos habemus in anima nostra. ideo ait quicquid igitur prohibet accidere alicui deinceps talia. i. tales ipse? multoties non quia hoc oportet. i. non quod? sed hoc impetus sit necessarii: et oportet nos agere: sed tale aliquid sunt huiusmodi impetus quale utique erit cubos iacet non quid igitur sunt ipse. in anima secundum quos inclinamur si cur prout inclinari. talos: ut iaceat super longa sunt ergo. tales ipse in anima et sunt plura genera talium ipse: quod hi quidem sunt a rectitudine. i. a ratione hi autem ab appetitu. Notandum autem quod corpora cubita: ut puta tarilli si sunt in una parte logiores: ergo in alia: et etiam latiores habet quando paritatem: ut iaceat super longa vel secundum partem latioris. ista tria puitas non inducit necessitatem: quod contingit aliqui tarillos cadere: et iacere non super superficiem logioris vel latioris: tales ergo sunt ipse in anima. ma quales utique est: quod prout cubos super longa iacere. Nam semper cubi habet puitare: ut iaceat longa non tamen actu semper longa iacet sic: nos habemus? puitare quandam ut agamus: sed impetus possumus: tamen aliquando propter impetus agere.

Et primi ipsi sunt. Natura quidem sed propter concupiscentiam delectabilis et appetitus. Natura quidem ad bonum tendit semper.

Deinde cum dicit. Et primi ipsi dat ordinem inter deos imper? existens in anima. d. quod et primi ipse sunt: qui sunt natura quedam. i. qui sunt naturales: quod autem naturales ipse sunt primi patet si consideremus? quod et appetitus propter concupiscentiam delectabilis. i. naturalis natura quidem. i. naturalis semper ad bonum tendit: ergo intentio propter quod semper natura tendit: et redit ad bonum. ideo ipse naturales sunt priores alijs. Dubitaret forte aliquis ut ipse a natura sunt alij ab appetitu: et videtur quod non: quod secundum philosophum ideo natura sunt aliqui bene fortunati: quod absque ratione concupiscunt: et hoc? tunc? sic ut ostendit: sed non eorum propter hoc aliqui bene fortunati nisi ipse quos habemus in anima secundum quos de sideramus: et concupiscimus: ergo. et ut ostendit in nobis naturalis? id est est ipse appetitus: et naturalis circa hoc? et queritur utrum id sit imper? rationis? et naturalis? videtur quod sic: quod secundum philosophum ut habet infra bona fortuna non solum est circa concupiscere: que ostendit etiam circa intelligere: et consilium? ergo. sed cum bona fortuna sit ab ipse naturali? ergo. circa rationem: et intellectum? datur ipse naturales: quod non eorum nisi id est est ipse naturalis: et rationis. Oppositum tamen huius propter philosophum dicentem supra: quod ubi plurima fortuna ibi minimum intellectus? et magis est impetus naturalis secundum quos fortunare agimus: ratio imper? ille est minimum intellectus? et minus secundum rationem. Ad igitur idem est impetus naturalis? secundum rationem. imo hi imper? quasi ex opposito diuiduntur ex hoc etiam apparere potest non esse idem impetus naturalis: et appetitus. Nam cum bonum apprehensum sit motum voluntatem: non videtur posse esse aliqui impetus in voluntate qui non preexistat in intellectu. Quare si non est idem impetus naturalis: et intellectus huiusmodi ipse non erit impetus appetitus. Oportet enim aliquem impetum naturalem esse intellectum si prout aliquem naturalem impetum esse appetitum: videtur quod ratio considerari potest: vel ut ratio est: vel ut est natura quedam: et voluntas: ut voluntas vel ut est natura

quedam sic imaginari debemus: quod cum deus moueat naturam totam mouere habet voluntatem: et intellectum nostrum principium autem: et primum motum voluntatem: et intellectus nostri est ipse deus: cum ipse sit primum: et deus mouens moueat in virtute eius. ideo philosophus infra dicit quod principium rationis non est ratio: sed aliquid aliud melius? mouens? et sic ipse aliquo modo mouet omnia: sic mouet id diuinum quod est in nobis. i. mouet intellectum: et rationem nostram. Que quod diuinum dici potest dicamus ergo. quod cum deus mouens: et omne agens agat: et moueat: ut est in actu ratio nostra dupli? poterit moueri. primo ab eo: qui est diuini actu: ut ab ipso deo: quod est actus cui non est amittenda potentia. sed moueri poterit a seipsa: ut est cum ratio nostra facta in actu per principia mouet seipsam ad intelligentiam conclusiones ratio autem sic: et sic mota: non eodem modo se habet. Nam ut est mota a seipsa magis est ratio: ut ratio: quia hoc modo a seipsa mouet in actum rationis: et discurrendo a principium ad conclusiones tendit: sed ut mouet a deo magis ratio est: ut natura mouet. non ratio nostra adeo ut est natura quedam tota natura. non est omnes res naturales dependet ab hoc principio quod est deus iuxta id rii. meth. ab hoc. non principium dependet: natura ipse. non deus quod naturas alias condidit nobis naturalis rationem indidit propter quod ipse est deus: quod mouet naturas singulas mouet naturam rationem nobis naturalis inditam. Cum ergo tria sit inter potentias naturales: et rationales ut tradit philosophus. in meth. quia naturales sunt magis determinate ad unum: rationales vero ad oppositum in promptu est: et dubitationibus habere non potest quare ratio mota a seipsa dicta est ratio ut autem mota est a deo dicta est natura. Nam ut mouet a deo magis determinate et directe tendit in unum: sed ut mouet a seipsa non sic determinate in unum. Cum ergo. queritur utrum imper? dici possent naturales. dici debet: quod impetus facti a ratione: ut est ratio: et ut mouet a seipsa sunt rationales: et secundum tales non contingit esse fortunam propter huiusmodi ergo. ipse dictum est: quod ubi plurimus intellectus: et ratio ibi minima fortuna sed ipse facti a ratione non ut est ratio: et ut mouet a seipsa sunt rationales: sed ut est natura quedam: et ut mouet a deo dici potest naturales: et secundum hos ipse habet fieri bona fortuna. Nam cum deus semper ad bonum dirigat sequendo tales impetus dirigimur: ut ostendit? et consequimur bonum finem. Soluitur ergo questione quod rationales impetus naturales sit de leui potest patere quod voluntarii impetus naturales etiam dici possunt: Nam sicut ratio potest moueri a seipsa ut cum facta est in actu per principia mouet seipsam ad cognoscendum conclusiones sic voluntas causa est facta in actu. per finem mouet seipsam ad volendum per ea qua sunt ad finem. fines. non in operationibus: et voluntatibus se habent sicut principia in demonstrationibus et speculationibus: ut vult philosophus circa fines secundum philosophum. Rursus sicut ratio nostra mouetur a deo: sic et voluntas nostra adeo moueri potest. Quare sicut est considerare rationem: ut ratio: ut cum mouetur a seipsa: et rationem ut natura: ut cum mouetur adeo sic est considerare voluntatem: ut est voluntas et ut mouetur a seipsa? non sic determinatur ad unum: et ad bonum: sicut prout mouetur: ut est natura et ut mouetur a deo dicitur voluntas: ut voluntas ut mouetur a seipsa: et ut natura ut mouetur a deo: quia ut mouetur a seipsa non sic determinatur ad unum: et ad bonum: sicut prout mouetur a deo erunt itaque quidam impetus voluntarii: et secundum tales non est bona fortuna: sunt autem alij impetus in voluntate non ut voluntas est: sed ut

natura et ut mouetur a deo: et secundum tales habet esse bona fortuna aduertendum autem: quod sicut circa voluntatem distinguimus imperius sic circa appetitum, scilicet imperium huiusmodi imperius distinguere possumus. Nam per sensitiuum appetitum alii qua naturaliter concupiscimus et habemus ad ea imperius naturales: rursumque huiusmodi appetitus est appetitus natus obedire rationi habet fieri circa ipsius imperius rationales. bona autem fortuna non pertinet circa imperius istum appetitus: ut sunt rationales: sed ut sunt naturales est ergo diligenter notandum: quod cum prius distinguitur imperius appetitus contra rationales non loquitur de imperio intellectivo: sed de sensitiuo. Nam ut ista dicitur si imperius voluntas sunt alii quomodo alii ab imperio rationabilibus in tunc sunt alii sic ut, proprie diuersificet bona fortuna per ergo quare circa huiusmodi imperius habet esse bona fortuna: quare non: et per quare imperius rationales: et appetitus sunt naturales: et quare non veritas autem argumentorum contra sufficienter manifestata est per ea que diximus: et declarauimus in principali solutione. Alteri forte dubitaret aliquis: utrum se quis habet sequentia: quod si natura semper ad bonum tendit: quod imperius naturales alii sunt priores. Dicendum quod maius non habet eam efficientem: sed deficientem. Ad id. non est nisi primatio boni. prius autem de se est non ens: ut de primo philosophorum: et quod effectus terminatur ad aliquid esse prius: quod de se non ens non effectus debet defectus quodammodo igitur aliqua causa tendit in bonum: tunc est effectus: et effectus: quod magis a bono deficit tunc est defectus: imperius ergo illi per quos magis tendimus in bonum sunt a causa principali: et efficienti. Tunc ergo quod sunt a causa prior: et principali sunt priores: et principaliore imperius naturales per quos semper tendimus sunt a causa prior: et principaliore: sunt ab ipso deo et per prius priores: et principales quod declarare volebamus.

Si itaque quidem sunt bene nati: quemadmodum indocti non scientes que oportet: sic bene nati sunt et sine ratione imperius faciunt secundum quod natura apta nata est et concupiscunt hoc: et tunc: et sicut oportet: et quando istud indigent. Et si contingat insipientes existentes et sine ratione: quemadmodum et bene erunt non dociles existentes. Tales autem benefortunati erunt utique. Deinde cum dicitur. Si itaque quidam inquit: vel ostendit quod circa predictos imperius habet esse bona fortuna. Ad cuius evidentiam sciendum quod ut per philosophum habet imperius appetitus est bona fortuna. Nam per imperius appetitus: ut sunt appetitus: vel ut sunt rationales non pertinet esse fortuna: de qua hic loquitur: sed ut sunt naturales: sic etiam circa imperius rationales non ut rationales sunt: sed ut sunt naturales habet esse bona fortuna. primo ergo per quod habet esse bona fortuna circa imperius appetitus, secundo coparat huiusmodi imperius ad imperius rationales: et inquit an circa huiusmodi imperius contingat esse bona fortuna. secunda ibi in aliis itaque quod circa prius. d. f. Nam primo ostendit quod circa imperius appetitus habet esse bona fortuna: ut sunt naturales, secundo ostendit circa huiusmodi appetitus non esse: ut sunt rationales. Ad evidentiam autem prius notandum: quod appetitus noster. sic est rationalis per essentiam: tunc rationalis per participationem in quantum est appetitus natus obedire rationi. Si ergo est bona fortuna circa imperius appetitus hoc est sic naturales: non sicut rationales. per quod b

per diuinitatem in. d. par. quod primo ostendit bona fortuna esse circa imperius appetitus: ut sunt naturales, secundo ostendit eam non esse circa huiusmodi imperius ut sunt rationales. secunda ibi: et in illis in quibus circa prius. d. f. quod dupliciter probat dicens si itaque quidam sunt bene nati: et sine ratione imperius faciunt: per quod natura apta nata est moueri et concupiscunt: hoc quod ostendit tunc: et quod: ut ostendit sic bene dirigunt: et bene agunt: et si dirigat eos esse insipientes et infirmos: et sine ratione quemadmodum et bene dicitur est: quod sunt sine ratione: quod tales sic se habent erunt non dociles et infirmos tales autem bene fortunati sunt quodque naturalis sine ratione dirigunt: et bene agunt: ut in pluribus erunt utique igitur tales bene fortunati natura. i. per naturales imperius est bona fortuna circa imperius appetitus: non ut sunt rationales cum sit sine ratione: sed ut sunt naturales ut est per habita manifestum. Notandum autem quod nullus potest doceri qualiter sit bene fortunatus. Nam si in aliqua dirigamur: quod doceri dirigamur in illa a ratione: ut est ratio: ut ratio est nostra: et ut mouet a seipso: sed cum bona fortuna sit circa imperius: qui non sunt in parte nostra sed ut adeo mouemur talia non cadunt sub doctrina: nec sub ratione nostra: ut est ratio: quare bene fortunati non sunt dociles: quod nullus potest doceri qualiter fortunare agant: sunt tales existes sine ratione: quod in re fortuna non cadit ratio: et bona fortuna non est circa imperius appetitus: ut sunt rationales.

Aut multipliciter dicitur bona fortuna. Nec quidem enim operantur ab imperio et preelicientibus operari: hec autem non: sed continue.

Deinde cum dicitur. Aut materia adducit secundam rationem ad idem et sumit hec ratio et dicitur quod bona fortuna: de qua huiusmodi intendit: que est quasi continua: et dicit ad bona fortuna de qua agit in secundo philosophorum: dicit ergo quod aut multiplex dicit bona fortuna. Nam huiusmodi quidem operatur ab imperio. scilicet naturalis: et preelicientibus sic operatur autem videtur bona fortuna discontinua non sic operatur ab imperio naturali: nec apud electionem sed magis operatur. Nam aliquando aliquis preeligit ut per unam viam et tamen eo ignorante fortuitum: et casualiter vadit per aliam viam et dicitur ergo: quam habet hec bona fortuna quod est continua ad aliam quod huiusmodi est ab appetitu naturali: et ab appetitu preeligente: et non illa per hanc bona fortuna esse circa motus appetitus: ut sunt naturales: et ut sunt appetitu naturali. Notandum autem quod si liber huiusmodi duarum rationum adduci possit ad bona fortuna, perbandum est circa imperius appetitus non ut sunt rationales: sed ut sunt naturales. possent tamen hec due rationes sic distingui. Nam qui dicit appetitu naturale duo dicit. dicit enim naturale et appetitum. prima ergo ratio magis probat bonam fortunam esse ac imperio naturali. unde et ibi magis de naturali imperio fit mentio. hec autem magis probat bonam fortunam: de se circa appetitus appetitus unde et hic fit mentio de preelictione que pertinet ad appetitum: et voluntatem ita hec due rationes simul sumptim probant bonam fortunam esse circa imperius naturales appetitus. Dubitaret forte aliquis: quare non videtur quod i preeliegendibus possit esse aliquid fortuitum. Nam electio videtur esse conclusio consilii. Nam proposito nobis sine consilium et eligimus ea que sunt ad finem: sed circa fortuna non sit consilium ergo: ut quod euentus fortuiti non sunt a preelictione dictum quod preeligeretur est de duobus alteri preopere tunc enim dicit aliquis eligere quando inuenitur

De bona fortuna.

pluribus viis alteram istam appetat: sed hoc aliqui
pingit i. vte pñlio: rñe: cū hoc ē: nō est a for-
na: aliaqñ aut qñ alterā viā eligit nullā rñes habēs:
qñ sic agat: s; solū sequēs ipetū: r dīctamē cordis dī-
git sic opationē illā: ideo dicebat sup: a qñ sigs iterro
get sic hñes ipetū pñ qd placet tibi hec opari inger
nescio: s; pñ mibi. Ad ergo oīs electio ē pñlio pñ-
lii nec qñ eligerit aliqd scit assignare rñes: quare sic
eligit fortuna iqd qñ aliqd sine rñe ēē poterit cir-
ca pñlectōes factas nō ēē cōsilio: nec ēē rñe: sed
ēē impetū: r per hoc pñ solutio ad obm.

Et in illis in quibus ratiocinasse videtur
dirigunt: r benefortunate egisse aumus.

Deinde cū dicit. Et i illis: in quibus ostēsa bonā for-
tuna ēē circa ipetū appetitōis: vt sunt naturales oñ
dit ēā nō ēē circa hū impetū: vt sunt rñales circa
qd tria facit. Pñ qñ triplicit. pbat inrēti. scda ibi r vtra
qñ in bis. tertia ibi rñatio autē. d. qñ r in illis ne
gotiis: in qñ bñ fortunati male rñcinasse vidēt dī-
rigit: r bene fortunare eos egisse aim? ergo sup: a bo-
na fortuna nō ēē ab hñōi ipetibus: vt sunt rñales
Motādū autē: qñ i eis in qñ dirigimur eo. qñ rñe se-
quimur cū bene rñcinamur bñ dirigimur r si est ma-
le: male quare si aliqui male rñcinādo pñgit nos bo-
na adipiscit bōa fortuna nō ēē circa impetus: vt sunt
rationales.

Et iterum in his si voluissent vtiq; secun-
dum minus sumpsisset bonū. Illos quidē
igitur bonefortunare agere ppter naturā cō-
tingit. Impetus enim r appetitus existens
cuius oportet direxit.

Deinde cū dicit. Et iter i his. Adducit ad bñ
secundū rñes. d. r iter i bis. i. hñōi agibilib? nō vo-
luisset vtiq; qñ fuerat rñcinati: r pñcōsiliati min?
sumpsisset bonū. i. nō ita bñ eis pñgisset sequēdo vo-
luntatē rñales: vel sequēdo rñē r cōsiliū qñ nō ēē si
fortuna ēē: s; impetus rñales ideo pñcludit: qñ igit
illos qdē sit agēs pñgit bñ fortunare agere pñ na-
turā. nō pñt rñes i talib? n. ipetus r appetitū natu-
ralis existens dūcit eos.

Ratiocinatio autem insipiens r eos qui
dem qui ab hoc: quando quidem ratiocina-
tio non visa recta esse: fortuna autem ipsius
causa existens cōcupiscentia ipsa recta existē-
te saluamur: sed est quando propter cōcupiscē-
tiam ratiocinatus est: verū tamen sic r infor-
tunate egit.

Deinde cū dicit. Rñcinatio autē adducit ad bñ
idē tertiā rñē. d. qñ rñ: aut aliqui est insipiens: r eos qñ
dē bñ. i. circa bñ agibile circa qd ē rñcinatio insipiens: r
tūc qñ quidē rñcinatio ē visa ēē nō recta fortuna autē
ipsius eris cā: r cōcupiscentia ipsa erit recta salua-
uit pñgit. n. aliquos saluari: r bñ agere circa aliqd
agibile circa qd insipient rñcinat: r tūc quādo nō re-
cte rñcinat nō ēē fortuna ēē fin ipetus rñales: sed na-
turales ipetus qñ appetitū si sunt fortuiti hoc est vt
sunt naturales nō vt rñales. imo pñgit aliquādo
qñ rñ pñdit fortuna bonā ideo subdit qñ qñ. i. aliqui
qñ pñt cōcupiscentiā. i. pñt bñ qñ cōcupiscit: r vult ali-
qd rñcinat? est qualē debeat agere. i. illud verūta-
mē sic. i. sequēdo rñes r infortunare agit. i. pñgit il-
lus infortunare agere: qñ nō ēē si fortuna ēē circa i

petus: vt sunt rationales.

Aliis itaq; quomodo erit bona
fortuna secundum eusiam appetitū
r concupiscentie. At vero si hic bo-
na fortuna dicit: r ibi cadē: aut plu-
res bone fortune.

Aliis itaq; quō r. postqñ ostēdit plūs
qualit bñ ēē bona fortuna circa impe-
tus appetitū: in pte ista: vt dicebat cō-
parat ipetus appetitū ad rationales: r i-
quirir an fin tales impetus habeat esse bona fortu-
na circa quod tria facit: quia pñmo comparat hos i-
petus ad illos. secunda inquirir: vniuersaliter de im-
petibus tam appetitū: qñ rationalibus. Tertiā cir-
ca eos habeat esse fortuna. Tercio specialiter descē-
dit ad impetus rationales inquires vtrum fortuna
possit esse fin impetus illos. secūda ibi. Quādo au-
tem videmus. tertia ibi huius quidē: vtiq; dubita-
bit: cōtinuetur autem sic dictum est qualiter habet
esse bona fortuna fin impetus appetitū. Sed in
aliis itaq; appetitū: vt in appetitū: rati-
onabilibus qualiter erit bona fortuna. erit ne su-
pra secūdam tales impetus secūdam entiam. i. secū-
dam bonam cōscientiam appetitū cōcupiscentie me-
rito enim dicit vtrum in aliis impetibus valet in ra-
tionibus sit bona fortuna: prout videmus eam esse.
secūdam impetus appetitū: vel secūdam cōsiliū
tiam appetitū: r subdit qñ ar vero. si hoc idē sit cir-
ca hoc: vt circa impetus appetitū est bona for-
tuna r fortuna dupl: r ibi idē circa impetus rati-
onales erit eadem idē erit eodē mō: dupl: for-
na: autē erit plures bone fortune tā circa impetus
rationales: qñ circa appetitū. Motādū autem qñ
circa impetus appetitū contingit aliquos bene
fortunare agere: vel raro: r discontinue: vel plures
r quasi cōtinue. Nam causa aliquis agit sequēdo
appetitū: vel impetū appetitū: nescit ratio-
nem assignare. Quare sit agat: si cōtingat ipsum dī-
rigit: r adipiscit bona erit fortuna: r si hoc contingat
valde raro erit omnino casuale r a fortuna petus
discontinua: r si sic agendo sepe ei bene accidit dice-
re esse. quasi a fortuna cōtinua. duplex ē erit for-
na vel bona fortuna: r si cōtingit eam esse duplicem
circa tales impetus. Multo magis erit duplex vel
etiam essent plures bone fortune circa impetus ali-
os: vt circa rationales. Motādū etiam qñ philoso-
phus sic loquitur hic cōfute de impetibus rati-
onabilibus nominādo eos impetus aliquos: quia cum su-
pra distinxisset impetus: qñ alii sunt ab appetitū: alii
a ratione. postqñ iam determinauerat de impetibus
appetitū satis est ipromptū: vt p ipetus aliquos
intelligamus rationales qui supra distīcti fuerant
cōtra appetitū. Dubitaret forte aliquis quare
valet b cōsequētia: qñ si duobus modis pñgit ef-
se bonam fortunam circa impetus appetitū: qñ to-
tidem modis: vel etiam pluribus cōtingit eam esse
circa rationales. Dicendum qñ appetitū dicitur.
dupl: vno modo pro sensitiuo: alio modo pro intel-
lectiuis: r in quocūq; modo accipiamur semper ali-
quo modo veritatem habet: qñ hic a philosopho dī-
citur. Nam si accipiamur appetitū pro sensitiuo tūc
non habet dubium: qñ huius appetitū quantum
est de se: quia semper est determinatus ad vnum

ideo bruta bruta appetus sensitiui absq; rōne quasi nō
cōparant nisi dēterminatē & ex tali naturali instruci-
ōe i suis cōpationib; magis agūt q̄ agūt. in hoīe v-
ro. si hmoi appetit' est alior' q̄ si ē susceptiu' virtutis.
hoc nō ē ppter se: s; ppter rōnē cui ē apt' natus obe-
dire: quare si ppter hmoi appetitū nō dēterminamur ad
aliquid dēterminatū sicut aialia alia: s; possum' agere sic
& alit' hoc ē s'm q' hmoi appetit' aliquo mō rōnē p-
cipat: vt ergo sit ad vnu dicere: q' sēp p ipsam rōnē
multomin' dēterminamur ad aliquid p'cularit' agēduz
& q' hui' appetit' particularior' ē q̄ rō: & q' q̄to ē p-
culari' & magis dēterminatū tanto p'utiora. fortuna
p'nt' icurrere circa id. s; circa hmoi ipet' appetitiōis
duob' modis p'git ēē fortuna totidē: vel ē plurib;
modis p'git ēē circa rōnāles nō ē dubiū. q' qd d' ē
appetitū sensitiuū: s; si sit qd ē appetitū intellectiōis
ei d's. q' nō ē intētiōis p'bi distiguit iter ipet' appē-
tit' intellecti: s; ipet' rōnā: q' bi ipet' & illi d'nerfisi-
cēt fortuna. Illa circa rōnē pure speculariā nō p'rin-
git ipet' ēē cū hic igit' p'bus loquat' d' ipetib; circa agē-
dilia secūdu quos p'git fortunare & ifortunare agere
si talia referunt ad rōnē o'z ea referri ad rōnes p'ac-
ticā si ad speculariā: s; cū intellect' extēsiō fiat p'ac-
ticus: q' rō ē p'actica ex eo qd se erēdit ad volūta-
tē loquēdo de appetitū intellectu nō ē distinguēdu.
Iter ipet' appetitiōis: & rōnāles. Illa ē isti ipet'us: & il-
li sunt aliquo mō alii non tū sunt sic alii: q' hēant di-
uerficare fortuna vult. n. p'bus dicit: q' inobis sit
duplices ipet': q' qd sunt appetitū: vt illi q' sequū-
tur volūtatē: vel appetitū intellectuā: s; cū appetit'
intellect' de se sit magis q̄ sensitiu': & nō sic dētermi-
net ad agēdu sicut ille si circa ipet' appetitiōis p'git
duob' modis fortuna totidē: vel plurib; modis p'gi-
git circa intellectuōis.

Quoniam autem videmus preter omnes
scientiam & ratiocinationem recte bene for-
tunate agentes quosdam: manifestum quia
altera vtiq; aliqua erit causa bone fortune.
Illa autem vtrum bona fortuna est aut nō:
quare concipiunt que oportuit: & quando
oportuit.

Deinde cū dicit. Quoniam autem videmus inquit vlt'
de oib; ipetib; tam sensitiuis: q̄ intellectuīs vel tam
appetitiuis: q̄ rōnālib; vtrū circa eos ēē possit for-
tuna circa: qd tria. f. q' pmo qrit: an aliquid sit a fortu-
na. scdo arguit ad qdōne: ppositā ostēdes s'm nullo i
pet' ēē fortuna: & nihil ēē a fortuna. Tercio soluit hu-
ius qdōne. scda ibi rōcinatio quidē. tertia ibi itaq; qui
dē dicit q' qm aut videmus p'et oēm sciam: & rōnē quos
dā recte bñ fortunare agētes. Manifestū est: q' vti-
q; altera alia erit cā bone fortune. i. boni effect' for-
tuiti illa aut cā boni fortuiti ē bona fortuna aut: vt ē
bona: si que cōcupiscim' que oportuit: & qm oportuit:
quare vtrū hoc sit a fortuna vel nō sit a fortuna vi-
dendum est.

Ratiocinatio quidē humana nō vtiq; hu-
ius causa. Ad enim vtiq; omnino sine ratio-
ne hoc: neq; naturalis est cōcupiscētia: sed
corrumpitur ab aliquo. Bonafortunate qui-
dam igitur agere videntur: quia fortuna eo-
rum que preter rationem causa: hoc autem
preter rationem: preter scientiam enim & q

vnum aliter: aliter videtur propter hoc.

Deinde cū dicit. Rōcinatio quidē finis: qdē vtrū
aliquid sit a fortuna: & vtrū ipsoz fortunatoz q' vident'
esse a fortuna sit fortuna cū. hic arguit ad qdōne ppo-
sitā ostēdes s; nullo ipet' ēē fortuna: & nil ēē a fortu-
na. d. rōcinatio qdē humana. i. ipet'us i hoīe facit a
rōnē nō vtiq; erit bñ: cā videlicet: q' sit aliquid cāuz
a fortuna. nō. n. vtiq; b. i. hmoi ipet'us cū sit rōnālis
sit oīo sine rōnē & subdit: q' neq; naturalis cōcupiscē-
tia corrūpit. i. tollit ab aliquo: vt p'aria fortuna au-
tē nō sic tollit: vel tolli pōt q' s'm nullū ipet' b; ēē for-
tuna: neq; s; rōnāle: nec s; appetitū siue cōcupiscibi-
lē aliquid ē a fortuna: s; aliq; quidē igit' ēē bñ fortu-
nare agere: q' fortuna ē cā eoz q' sunt p'et rōnē b' at
q' ē p'et rōnē est p'et sciam: & vlt' videt' ēē a for-
tuna p'et b. f. q' ignoram' cās. Dubitaret forte aliq;
q̄lis cōcupiscētia naturalis corrūpit ab alio dicēdu
est aut naturalit' qdā sunt q' ab hoc ēē: quoz p'ra-
ria naturalit' cōcupiscim' & nō p' assuefactionē sūt no-
bis dēlectabilia: & eoz p'aria sūt nobis multa vt na-
turalit' abhorret appetit' vt comedere carnes hūa-
nas: & nō sunt aliq' adeo bestiales: qd' dēlectabile ē
h' ager & trāstā: cā p'iuat: pōt itaq; corrūpi cōcupi-
scētia naturalis p' assuefactionē p'aria arguit b. rō: q'
fortuna circa quā nil pōt facere p'uetudo: q' nullus
pōt dicere: vel assuescere ēē fortunat'. & ifortunatus
nō pōt ēē s; impet'us: vel s; cōcupiscētia nec ēē s'm ipe-
tū illū rōnāle poterat ēē fortuna cū sit sine rōnē: qua-
re nihil erit a fortuna: s; vident' aliq' ēē fortuna: q' vi-
dent' ēē p'et rōnes: & ignoram' eoz causā.

Itaq; iste quidem sermo nō ostēdit q' na-
tura benefortunate agere agatur. Sed q' nō
omnes qui videntur benefortunate agere p-
pter fortunam dirigunt: sed propter naturā
neq; q' non sit fortuna causa nullius ostēdit
Sed nō omnū quoz videtur.

Deinde cū dicit. Itaq; iste qdē soluit ad qdōne p-
positā. d. q' itaq; iste qdē sermo nō ostēdit q' bñ fortu-
nare agat natura. i. a natura ita q' natura sit suffici-
ens cā effect' fortuiti: s; solū ostēdit b' pmo: q' nō oēs q'
vnt bñ fortunare agere dirigūt: & bñ fortunare agunt
p'et fortuna: sed p'et naturā: vlt' p'et aliquā alia dēter-
minatā cā: & subdit: q' neq; rō facta: neq; s'm p'idi-
cēt' ostēdit q' fortuna nō sit cā nulli: s; q' nō sit oīuz qz
vt ēē cā. Notādū at q' s; multa attribūt' fortune quo-
rū ignoram' cās & multa credam' ēē fortuna q' nō sunt
fortuna: & s; ipet'us naturalis aliorū nō p'cipiat a no-
bis: & s; cōcupiscētia naturalis possit corrūpi p' cuius
corruptiōes ipediti pōt multi effect' fortuiti nō tū p'p-
hoc bñ: & nihil sit a fortuna neq; q' fortuna nulli sit cā
sed q' fortuna nō ē cā oīuz: quoz credit' cā ēē nō q' oīa
reducūt i naturā. i. dēterminatā cā: naturalē. & s; mul-
ta reducūt i cām dēterminatā: vel fortunatā ēēt aut b'
dubitādū. quas p'bus h' negare vt fortunatos ēē a na-
tura & bonā fortunā. Naturā quādā supra pcedet vi-
debat: s; hoc superi' sufficiēt soluebat. vbi diceba-
tur q' bōa fortuna ē aliq' mō natura qdā: q' ēē pōt ab i-
petu naturali: & nō ē natura quēdā: q' natura que est
cā dēterminatā: & per se nō est sufficiēt ratio effect'
tuum fortuitorum.

Hoc quidē vtiq; dubitabit aliquis: vtrū
fortuna causa huius istius qd est cōcupiscē-
re: qd oportet: & quādo oportet. Et sic qdē

De bona fortuna.

omniū erit: etenim eius qd est intelligere ⁊ cōsiliari. Ad enim cōsiliabā cōsiliāns ⁊ an requā cōsiliaret: sed est principii quoddam. Neq; intellexit intelligens priusquam intellexeret: ⁊ hoc in infinitis. Non igitur eius quod est intelligere intellectus principii: ne qd cōsiliandi cōsiliū.

Deinde cū dicit. Hoc quidē vtiq; dubitabit descendit spālter ad inquirendū qualis circa impetus rōnales hz esse bona fortuna. circa qd duo facit: q; primo facit qd dictū est. scilicet ex his ostēdit rōnabile esse qd circa bonā fortunā cōiter tangebant ibi ⁊ ppter hoc qd olim circa primū. d. f. q; primo pmitat qdōq; hanc. Utrū circa intellectū: siue circa impetus intellectus habeat eē bona fortuna. secūdo exequit de qdōne illa ibi. Mō. n. cōsiliabit dicit q; b quidem vtiq; dubitabit aliq; vtrū fortuna sit cā istū hui⁹. i. istū nū qd est pceptū: qd os. ⁊ qū os. Aut sic qdōne ista fortuna erit cā oīz vt ipi⁹ cōcupiscere: ⁊ ei⁹ qd est intelligere piliari. Notandū aut: q; cū loq; de ipetū appetitio appellabit ipi⁹ pceptū: q; ppetū appetitū nō intelligit nisi ipetū factū circa appetitū sensibile. Nūq; cū loq; de ipetū intellectio appellat ipi⁹ intelligere: ⁊ piliari. Mā cōsiliū ppetū sumptū nō respicit nisi agibilia: ⁊ rōnem practica: ipetū fm quos hz esse bona fortuna solū habet esse circa intellectū practica vult q; pbus qreere vtrū bona fortuna sit solū circa appetitū sensitiuū: vt circa pceptū: vel sic etiā circa appetitū intellectū: ⁊ circa voluntatē siue circa piliari: circa intellectū practica q; se extendit ad voluntatē. Dubitaret forte aliq; vtrū bona fortuna hz esse circa intellectū: ⁊ piliari. Dicendū q; sicut ipetū agibilib⁹ distinguunt intellectus: ⁊ scia q; intellect⁹ est principii: scia vero cōsiliōne sic ⁊ in agibilib⁹ distinguunt intellect⁹: ⁊ cōsiliū: q; intellectus respectu finis: vel cognitio q; sciem⁹ de fine. cōsiliū respectu pceptū: q; sunt ad finē. Est. n. finis in agibilib⁹ quasi principii ea vero q; sunt ad finē qualis cōclusio. Lū ergo fortuna possit q; nobis pponam⁹ bonū finē: q; bonū eligam⁹ ea q; sunt ad finē sequit vt circa piliari: intellectū dicatur esse fortuna. Deinde cū dicit. Mō. n. cōsiliabit exequit de qdōne predicta circa qd tria facit: q; pmo pbat intellectū: ⁊ cōsiliū nostrū reduci in aliq; aliud principii. secūdo cōcludit q; circa h oia: vt circa intellectū: ⁊ cōsiliū ptingit esse fortunā. scio manifestat qd dixerat: ⁊ specificat alia q; est illud principii in quod omnia alia tria reduciuntur. secūda ibi igitur quidem aliud. tertia ibi: est aliq; dicit q; q; nō. n. cōsiliabit cōsiliāns: ⁊ hoc an req; cōsiliaret: sed est principii quoddā ipi⁹ cōsiliū. Neq; intellexit intellectū priusq; intelligeret: ⁊ hoc in infinitis. Mō ergo eius: qd est intelligere est intellectus principii neq; ipi⁹ cōsiliandi principii est piliari. Notandū autē q; cū intellectus noster nō semp actu intelligat os ipi⁹ reduci in aliq; aliud principii. Mā si intellect⁹: qui nō actu intelligit reducere in seipsum tanq; in principii sequeret: q; intellect⁹ intellexerit: priusq; intelligeret. Mā omne agēs agit: vt est in actu: quare si intellect⁹ noster: q; nō intelligit reducit in aliq; intellectū oportet eē intellectus actu intelligens: itaq; si intellectus noster nō intelligit q; in seipsum reducere anteq; incipit intelligere oportet ipi⁹ esse actu intelligente vt faceret se tale actu tale. Sed cū hoc sit in cōsiliāns principii in

qd reducit rō nostrā: ⁊ intellectus noster nō est ipi⁹ intellectus. Sed aliq; intellectu melius. Notandum aut: q; si quis piliari: ⁊ prius nō cōsiliat queret ab ipso quare nūc piliatur: ⁊ prius nō q; si diceret se habuisse piliari: vt piliaret cōsiliat: q; nō est abire in infinitū. vti. n. in infinitis si semp principii piliandi esset cōsiliū erit igit principii considerandi: nō cōsiliū: sed aliq; intellectu melius cōsiliat.

Quid igitur aliud q; fortuna. Ita a fortuna omnia sunt.

Deinde cū dicit. Quid igit aliud cōcludit ex dictis circa oia talia ptingere esse fortunā ⁊ cōtinuet sic dictum est intellectū: ⁊ cōsiliū nostrū reduci in aliq; aliud principii. Quod igit aliud q; fortuna. i. hoc dicere qd est aliud q; ppingere q; fortuna sit circa talia: itaq; omnia h sunt a fortuna. i. circa omnia talia tā scilicet circa intellectū q; etiā circa piliū cooperantur fortuna. Dubitaret forte aliq; vti sequit h pna: q; si intellectus: ⁊ cōsiliū nūc reducat in aliq; aliud principii q; oportet circa oia talia esse fortunā dicendū q; vt vult pbus. it. in eth. Valū naturalit est post potentia vnde in reb⁹ eternis: fm ipi⁹ nō est mal⁹ neq; error: omne. n. malū: ois error fundat in aliq; potentia. Mā in actu vt actus est nō cadit malū: nec error: eo q; ipso q; intellectus noster reducit in aliq; aliud principii intelligit in eo esse potentia: itas quēdā ⁊ pōt definit a pstitutione finis circa omne aut tale: qd est sic in potentia qd pōt dirigi: ⁊ nō dirigi ptingere possunt casualia: ⁊ fortuna quare bñ dictū est: q; eo ipso: q; intellect⁹ noster: ⁊ cōsiliū reduciunt in aliq; aliud principii circa omnia talia pōt esse fortuna.

Aut est aliq; principii: cuius non est aliud extra ipsum: aut quia tale secundū esse tale potest facere. Quod autem queritur: hoc est.

Deinde cū dicit. Aut est aliq; specificat: q; est aliq; principii in quod talia oia reducunt: ostendens tale principii eē dō. circa qd tria facit fm q; hoc pbat triplici rōne. secūda ibi qd mot⁹ principii. tertia ibi rōnis autē principii ptinget autē sic benedictū est intellectū: ⁊ cōsiliū nostrū reduci in aliq; aliud principii q; aut est aliq; principii respectu cuius nō ē aliud extra ipi⁹: ⁊ hmoi principii extra q; nihil ē cui⁹ est principii primū. deus ipse: q; est talis fm eē. i. f. actus: q; semp actu intelligit: ideo pōt tale facere. i. mouere intellectū nostrū: facere impetū in ipso: vt aut intelligat: ⁊ vt actu piliat. subdit qd autē querit id est principii qd nos querim⁹ in qd reducit intellectus noster: ⁊ piliū nostrū: ⁊ h est deus ipse. Notandū autem rationis hui⁹ in hoc piliari: q; deus semp est tale in actu: q; semp actu intelligit ideo pōt nos actu mouere: ⁊ facere impetū in aia nostra: vt actu intelligamus pponēdo nobis bonū finem: ⁊ vt bonum piliaret: ⁊ eligamus ea que sunt ad finem. Notandū etiā nihil esse extra ipi⁹ deū: q; sicut aia continet corp⁹: ideo q; cōseruet ipi⁹ vt ea receptibilitate corpus exprat: ⁊ mare fecit sic deus multo magis cōtinet omnia: quia omnia i esse cōseruat: omnia ergo sunt in deo tanq; in cōtinēte pseruante itaq; nihil est extra ipi⁹.

Quid motus principii in anima: palā quemadmodum in toto deus: ⁊ omne illud. Adnot. n. aliquo mō oia qd i nobis dñm.

C Deinde cū dicit. Quid motus principii adducit secundā rationē ostēdente: q. nostrā intelligere: & cōsiliari: vlt. motus facti in anima nra reducunt in deū tanq. in primū principii. d. q. igitur est principii motus in anima nra palā q. quemadmodū deus est principii motus in toto vniuerso: & etiā illud. i. totū vniuersū: reducitur in illud diuinū: siue in ipsū deū: q. illud diuinū: qd est in nobis: & in rōnib. rebus aliq. modo: & mouet oia & p. sequēs mouet intellectū nrm est principii faciēs impetū: & motū in aia nostra: vt intelligamus: & cōsiliemur. **M**otandū autē vlt. rōnis hui. in hoc cōsiliere: q. deus est principii ois motus ergo est principii: & cā mouēs aiam nostrā ad intelligendū: & cōsiderandū: ē q. aliqd diuinū: qd est deus ipse i. aia nostra: mouēs oia nostra ad bonū: sic ē de. in oibus mouēs omnia i. suos finē. Qui s. hūc motus percipiūt: sequūt diuinos ipetus & p. b. adipiscunt bona dicunt esse bene fortunati.

Rationis autem principii nō ratio: sed aliquid melius. Quid igitur vtiq. erit meli. & scientia & intellectu nisi deus. virtus enim intellectus organum.

C Deinde cū dicit. Rōnis autē principii adducit tertiam rōnem. d. q. principii rōnis nō est rō: sed aliqd melius rōne: qd vtiq. erit meli. scia: & intellectu: & totū nisi deus virt. est intellectu. i. virt. intellectiua est quasi organū ipsi. **M**otandū autē oia cū re spectu primi sunt quasi qdā organa: & qdā infra mota ab ipso. Quare si illud in qd reducitur intellectus est melius eo. & solus deus est simpliciter supra intellectū: & sciam: q. ipsi solus est causare: & pducere intellectū & h. intellectu noster est quasi organū ei. ergo omnis impetus: & motus factus in intellectu nro: & in anima nostra habet reduci in deū tanq. in principale principium.

Propter hoc q. olim dicebatur: bene fortunati vocantur: qui impetum faciunt: dirigunt sine actione existentis.

Propter hoc q. olim dicebat. & c. post. q. plus ostēdit qualis h. ē bona fortuna tam p. ipetus appetituos: q. intellectus q. vterq. motus reducitur in deū tanq. i. principii eius est oia dirigere in bonū finē. **I**n pre ista ostēdit rōnabili. esse que cōter dicebāt de bona fortuna circa qd tria facit: quia pmo facit: qd dictū est. secūda distinguit quor sunt species bone fortune. tertio ostēdit q. epilogādo quō h. tradita sunt materiali negotio amica. scda ibi manifestum itaq. qm. tertia ibi picularis quidē igit. circa bonā fortunam quare. **C**ōter tangebant primū erit q. bona fortuna est aliqd sine rōne. secūda erat q. bene fortunatis nō expedit cōsiliari. tertio erat: q. rō multoties impeditū erat bone fortune. quarto qdē: q. bona fortuna excedit: & superat prudentiā: & experientiā sapientū. Quintū vero est: q. insipientes ptingit magis ēē fortunatos: q. alios h. n. **A**. circa bonā fortunā cōf. dicit cōsueuerūt. **I**deo circa principii. v. f. q. ait vera esse h. v. de bona fortuna. secūda ps incipit ibi: & cōsiliari. tertia ibi. Qui autē rōnes. quarta ibi: & horū prudentia vera ibi videt. n. primū dicit s. primo q. ppter h. i. ppter ea q. dicta sunt ptingit vix ēē q. oliz cōter dicebat. v. q. bene fortunati vocant qui si faciant impetū. i. p. impetū dirigūt. i. dirigunt in bo-

nū finem sine rōne eritētes. Est ergo fortuna aliqd sine ratione: quia impetus ille: quē sequitur bene fortunati nō factus est a rōne: sed a deo.

Et cōsiliari nō expedit ipsis: habent enim principium tale q. melius intellectu & consilio.

C Deinde cū dicit. Et cōsiliari verificat secundā cōmune dictū de bona fortuna. d. q. & cōsiliari nō expedit ipsis bene fortunatis habet ēē principii tale qd est melius intellectu: & cōsilio. **M**ā habet deum ipsū directorē: vt ostēsum est.

Qui autem rationem: hoc autem non habent: neq. diuinos instinctos hoc non possunt: sine ratione enim existentes adipiscuntur.

C Deinde cū dicit. Qui autē rōnes verificat. tertium cōmune dictū de bona fortuna. v. q. rō impeditua est bone fortune. **I**deo ait qui autē rationē supra sequitur: aut h. nō habet q. sint bene fortunati nec habent instinctos diuinos: nō possunt h. i. nō possunt psequi bonū finē per tales instinctos sine rōne. n. eritētes adipiscunt h. nō magis bonum finē: & sunt magis fortunati. **M**otandū autem q. sicut bestie magis picipiūt naturales instinctos: q. homines: & magis agūt s. eos eo q. homines dedit rōm & intellectu impediunt ne perciperēt sic tales instinctus sic & iter homines qui sapientiores sunt aliquādo magis impediunt ne tales instinctus percipiūt videt ergo ratio impeditus esse bone fortune.

Et horum prudentium & sapientium vellocem esse diuinatam: & solozum non eam que a ratione oportet suscipere. Alij quidē propter experientiam: b. autem propter cōsuetudinem in cōsiderando vti. **D**eō autem per se hoc & bene videt & futurum & presens. **E**t quozum perit ratio: sic propter melācho- liam & recte diuinantes.

C Deinde cū dicit. Et horū prudentiū verificat. q. tam q. cōf. dicit puenit de bona fortuna v. q. bōa fortuna excedit prudentiā & experientiā hois sapientis d. f. q. & horū. s. bene fortunatoz & soloz. i. solū talium ptingit ēē diuinatiōne yelocē. i. yelocitōne prudentiū & sapientū hnt. n. bōi fortunati yelociores & meliorem diuinatiōne q. meli. diuinat. & yaticinat de finē q. sapientes: & prudētēs. **M**ā bene fortunatos nō o. su scipere eam diuinatiōne q. est a rōne sed q. est a diuino instinctu q. superat oēm sensū & oēm intelligentiā. Quidā habet diuinatiōne ppter experientiā b. autem ppter cōsuetudinē que ptingit eos vt i. cōsiderādo sed deo per se & b. videt & futurū & p. s. ea quoz nō supra nō sunt videt p se ppter qd melancholici & recte sunt diuinātes q. s. tales magis picipiūt naturales instinctos. **M**otandū autē q. hōib. nō sunt p se nota futura & si aliqd de futuris cōcant h. est vel q. diu. vireunt & multa expte sunt & ppter multoz pteritoz experientiā de futuris pcurare pnt vel si nō diu. vireunt diligētē tū cōsiderauerūt pterita & didicerūt ab aliis acta pterita & ppter cōsuetudinē cōsiderari talia pterita alia diuināt de futuris. deus āt nō ppter experientiā nec p doctrinā nec p cōsuetudinē sed per se ipm cōgnoscit pntia pterita & futura imo ea q. nō sunt & q. apud hoies rō nō peruenit sunt apud deū. Sed oia

De bona fortuna.

talita sunt singulari. Et non sigillatim quare de meli-
por dirigere i bona sine qd prudētia in experientia qz
cūqz sapientia bñ qd dictū est q bona fortuna qd dicit di-
tina excedit et superat experientia sapientia. **M**o-
randū ē q ppter hoc melancholia magis dicunt recre-
diuntētes ex dediti et afflicti interioribz magis pceptū
interiores mor? et naturales iūctur. Et id recte per
bñdō iūctus et ipectus possunt ptecurare et diuina
ri quid eos oporteat agere in futurum.

Videtur enim principium amissa ratio-
ne valere magis: et quemadmodum ceteri me-
morantur magis amissisqz his qui visibilia
virtuosius esse: quod memorantur.

C Deinde cum dicit. Videtur aut principium verificat
quā q circa bona fortunā puenit ptingit v3 q sim-
ples sunt magis fortunati qz alii. d. q. huius pnci-
piū per qd diuinit? mouemur et iūctamur ad bonū
sine videt magis valere amissa rōne quare et quem
admodū et ceteri amissis quidē his qui sunt ad visibi-
lia magis memorant et ptingit virtuosius et stabilius
ē qd memorat sit supra simplices amissa rōne et nō
dediti exterioribz agilibz magis pceptū iūctores
iūctus et diuinos ipectus. **M**orandū aut q pluri-
bus iūctus minor ē ad singula sensus. vna. n. aia ē i
qua radicantē tales potētie et qz aia est vtes quasi o-
bus his potētijs qñ vchemētis et fort? est act? vñ po-
tētie debilitat alteri act? vt. vchemētē cogitātē
hōt oculos attonitos et qñ nō videt q p locū ab appo-
sitis qñ amittit vñ sensus fortificat alius vt cecū nō
intēti visibilibz memorat meli? se et simplices nō cu-
rantes de exterioribus agilibz melius pceptū di-
uinos ipectus et iūctus interiores.

Manifestum itaqz quomodo due sunt spe-
cies bone fortune: hec quidem diuina: pro-
pter quod et videntur bene fortunati prop-
ter deum dirigere. Iste autem est qui secun-
dum impetum directiuus. Alius autē qui
propter impetum: sine ratione autem ambo
Et hec quidem continua bona fortuna ma-
gis: hec autē nō continua bona fortuna ma-
gis: hec autem nō continua.

C Deinde cū dicit. Manifestū itaqz distinguit quot
sunt spēs bone fortune. d. manifestū itaqz qñ. due
sunt spēs bone fortune quaz b quidē est bona fortu-
na ppter qd: bñ fortunati vident dirigere et dirigi in
bonū finem ppter deū. Iste autē qui est bene fortuna-
tus. i. directiuus sū impetū diuinū alijs. i. alio mo-
do dicit bene fortunat. que ppter impetū dirigē in
bonū finem hec autē due bone fortune cōueniūt et dis-
serunt pueniūt quidē qz ambo sunt sine rōne fortu-
nata. n. quēcūqz sub rōne nō cadunt differunt vero
qz b quidē bona fortuna que est diuina et cū impē-
tu est magis cōtinua b autē que est sine impetū ē nō
continua. **D**ubitarēt forte aliquis que magis debe-
at dici bona fortuna an illa que est cū impetū et quasi
cōtinua. An illa que est sine impetū et nō continua.
Dicendū q cum dico bonā fortunā duo dico v3 bo-
nam et fortunā. Illa ergo que est nō continua plus
habet de fortuna sed minus de bonitate. Sed illa
que est quasi cōtinua cōuerso plus habet de bonita-
te et minus de fortuna. Nam ex hoc dicitur aliquid
esse fortunatum quia pcedit a pluribus causis qua-
rum cōcurfus est per accidens quāto ergo ille con-

curfus magis est per accidens tāto plus est ibi de for-
tuitu. **S**quare cum fortuna bona discontinua et sine im-
petu pcedat a causis quaz cōcurfus est plus per ac-
cidens ita plus erit de fortuitu. Nam que pcurrit
ad fortunā que est quasi cōtinua et cum impetū licet
cōcurrant ibi per accidens habet tamē aliquē ordi-
nem naturalem nō est omnino per accidens q quis
pceptū impetū in eo factos et agat et dirigat sū
illos. Itaqz plus est de fortuitu in alia bona fortuna
qz in illa tamen plus est de bonitate quia quanto qz
magis continue et pluries per aliam fortunam diri-
gitur in bonum finem tanto illa fortuna est melior er-
go melior est fortuna cōtinua qz non pūua qz pluri-
es per illam adipiscimur bonū finem b itaqz plus erit
bona fortuna ratione bona illa vero plus ratione qz
fortuna.

Particulariter quidē igitur de vnaqua-
qz virtute dictum est prius. Quoniam autē
segregare volumus potentiam ipsarum et de
virtute articulati tractandū ea que ex his
quam vocamus kalokagachiam.

C Deinde est dicit. Particulariter quidem osten-
dit quasi epilogando quō b tradita morali negotio
sunt annexa. d. prius v3 libro eth. vel in magnis mo-
ralibus quibus anectitur hic libellus particulariter
quidem igitur idē specialiter dictū est de vna qua
qz virtute sed qñ nos volumus segregare. i. disti-
guere positionē ipsarū virtutū ostendēdo qualiter
per eas acquirat felicitas. **L**um ad felicitatem p-
tineat bona fortuna et de virtute tractando articulati
idē specialiter et particulariter tractandū est cau-
saqz ex his cooperatur ad b. i. ad hñdō virtutes ad
quā ordinant tales virtutes qz vocamus. kalokar-
gachiam. i. bonam suppositionem vel bonū euentū
q. d. q si tractandū est de virtute tractandū est de
felicitate que ē ex his ad qz operant virtutes et tra-
ctandū est etiam de ipso bono euentu vel de bona
fortuna que cooperat ad felicitatem ad quam ordi-
nant virtutes ppter qd oportet q hic libellus mora-
li negotio est annexus et b de bona fortuna sufficiat.

ExPLICIT EXPOSITIO SUPER LIBRUM DE BONA FORTUNA
SANCTI THOMAE DE AQUINO.

[Faint, mostly illegible text from the reverse side of the page, likely bleed-through or a second column of text.]

Incipit expō sci thome de agno sap lib. de causis

Quoniam causa primaria plus est istius
 supra causam suam quam causa vniuersalis
 secunda. Quia ergo remouet causam vni-
 uersalis secunda virtutes suas a re: causa
 vniuersalis prima non auferit virtutem suam ab
 ea. Quod est: quia causa vniuersalis prima
 agit in causam causam secunde antequam agat in
 ipsum causam vniuersalis secunda que sequitur
 ipsum. Quia ergo agit causa secunda que sequitur
 causam: non creatur ipsius actio a causa pri-
 ma que est super eam: quando separatur causa se-
 cunda a causa que est super ipsam: non separatur
 ab ea prima: quod est super ipsam: quoniam est causa
 ei. Et nos quidem explicamus illud per esse et vi-
 uum et hominem. Quod est quod oportet ut sit
 res esse in primis: deinde viuus: postea homo: vi-
 uum ergo est causa hominis proxima: et esse est cau-
 sa eius longinqua. Non ergo vehementius est
 causa homini quod viuum: quoniam est causa vi-
 uo: quod est causa homini: et similiter quando
 ponis rationalitatem esse causam hominis quod viuus est
 magis causa quam rationalitas: quoniam est causa cau-
 se eius et illi quod significat est: quod quando remo-
 ues virtutem rationalem ab homine: non remouet ho-
 mo: et remanet viuus spirans sensibile. Quia si au-
 tem remoues ab eo viuus: non remanet viuus:
 et remanet esse: quoniam esse non remouetur ab
 eo. Sed remouetur viuus: quoniam causa non re-
 mouetur per remotionem causam sui: remanet
 ergo homini esse. Quia ergo non est individuum
 homo est animal: si non est animal: est et tamen
 iam ergo manifestum est quod planum quod causa pri-
 ma longinqua est plus comprehensibilis et vehemen-
 tior est causa rei quam causa proxima est plus. Et per-
 pter illud fit eius operatio vehementioris ad-
 herentie cum re quam causa proxima: per hoc quidem
 non fit sine hoc: nisi quod res in primis non patitur
 nisi a virtute longinqua. Deinde patitur secundum
 ad virtutem que est sub prima.

Fuit pbs. d. i. r. ctb. vltia fecitatis
 bois pssitit optia bois oratōe
 q̄ ē supine potētie. i. itellec. respē opti ite
 ligibil q̄: vero effec. per cās cōgessit man
 festā ē q̄ cās pū naturā ē magnificatiligibil q̄: effcās
 ē si aliqñ d ad nos effcās sunt notiores cāis pp̄ h̄ q̄
 c̄ p̄clatōr sub p̄ncis cāctōib. vltius ē itelligibil cā
 rē cōgnitōes accepim. os igr q̄ simpit loqñdo p̄me
 rē cāe sunt h̄: fē maria: c̄ optia itelligibilia. cō q̄ fū
 maria etia: f maria tria cū opti alis cētie c̄ vritatē
 cā vt p̄: per p̄bit i sedo meribie quis bus p̄ime cā
 cū sint m̄: potēti note q̄ ad nos h̄. n. fē ad itel
 lec. n̄r. sic cū: notue ad lucē sol̄ h̄. pp̄ c̄cedēte
 claritatē p̄cē p̄cipē n̄r. os igr q̄ vltia fecitatis bois
 q̄ l. ac vltia h̄i p̄t p̄stiat lēndēderatē p̄max cāx q̄
 illud modū q̄ c̄ d̄ c̄is scit p̄t ē magis amabile: nobili
 us oib. p̄ h̄ q̄ d̄ rēb. f̄scitōib. cōgessit p̄st vt p̄ p̄bus

i pmo d' p'ib' aialius q' aut' z q' b' cognitio i nob' p'ci-
cipi' poiit na' vita b' p'fecte b'na p'miss' q' illis euan-
gelii. b' e' vita cina v' co'fiscate d'cu' v'ez v'm' p' m'
et q' p'hoz i'teio ad b' p'ncipi' erat v' p' oia q' i' f'iaz
p'fiderabat ad cognitio'z p'maz eaz p'uic'et. v'n f'iaz
de p'mis cu'p' v'it' ordiabat cu'p' p'fiderato'z vltima
t'ps f'uz v'it' d'putaret. p'mo q'de i'p'ietas a logica q'
modu' f'iaz tradit. s'co p'cedet ad m'aribus cu'p'
et pueri p'nt e' capace. t'mo ad naturale p'bias q' p'uic'
idig'it'z t'ps idig'et. q'to ad morale p'bias cu'p' i'p'et'
e' p'mies audito'z i' p'v'itio aut' f'cie d'it'z i'f'it'p'at
q' p'fiderat p'mas et'ia c'us. Inueniunt i'q' d'da b' p'm'
p'ncipib' s'cripta p' d'ic'it'z p'p'ones d'ficta. q. per
modu' f'ig'it'z p'fiderat'z aliq's v'it'at'z et i' greco q'de
i'uenit. t'radit' b' p'ellu' p'latoni p'ntes d'uctas t'
i' p'p'ones q' i'tit'ulaz elatio' t'rica in arabico v'zo i' uenit
b' liber q' ap'los t'raz d' c'ais d' q' p'f' p'lat' d' arabico
e' d' t'ra'it'uz t' i' greco p'f'it' v' p' ab aliq' p'hoz ara-
bu' e' p'dictu' i' p'elli. e'cept' p'f'et'z q' oia q' i' b' p'
p'nt'et' i' m'lo p'leni' z d'iffu'z p'nt'et' i' m'lo. i'teio i'q'z bu-
ius libri q' d' c'ais d' e' d'et'mi'at' d' p'mis cu'p' r'etu' z
q' nome' eaz. ordi'ne q'da i'p'orat' d' c'ais. o'edo ad i'ue-
it' i'uenit' p'mittit. q. q'da p'ncipi' tot'z f'equen'z op'e-
ris q'da p'p'one ad ordi'ne d'az p'nt'et'et'z q' talis e'f'et'.
D'ic' d'az p'maria plus e' f'it'nes f'uper f'us q'da q' f'e-
d'ic'ia v'is. Alid cu'p' m'ifestat'et'z v'n' co'z'ellu'z i'du-
ct' p'et' q' m'ifestat' p'mu' f'ic' p'et' q'da f'ig'u'z v'n' f'ubdi-
c'u' q'z remouet' q'da f'eda v'is v'it'ue f'ia a re eaz v'is p'
na' i' f'uff'et' v'it'at' f'ua ab ea. z f'ut' b' p'at'et'z idu-
ct' i' p'v'it' d'ic'et' p' q'z v'is eaz p'ma ag'it' i' cau' eaz f'ede
a'q'z ag'it' i' p'p' eaz v'is f'ede. et b' p'ellu'ct' q' f'edo p'o-
t'u' e'z. s'ueniet'et' n'ec'essario e' n. id q' p'ri' adu'it' v'it'io
abf'ed'et' v'idem'. n. ea q' f'unt p'ia i' co'p'one e'z v'is
f'ia i' r'e'f'olutio'z f'ic' i'q'z i'teio b' p'p'onis i' b'is t'p'z p'f'it'
f'ic' q'z p'mu' e' q' p'ma p'z i' f'ect'u'z q'z f'eda f'z e'
q' i'p'eff'o eaz p'me t'rat'z p'cedit' ab e'f'et' t'et'iu' e'z
p'ri' e'z adu'it' q' q'de t'ra p'et'ic'ia p'p'oni i' duab' p'
p'of'it'io'z p'mu' i' p'ma p'p'one f'ut' f'ui b'is q' e' talis e'z q'
p'and'it' i' f'ec'u'f' ad p'ia o'ib'z e'z e' alio'ib'z p'ndu'it'
em'it'et'z b' q'z f'eda p'du'ebant' alia v'ero p'p'one
i' f'equit' p'p'one q' talis e'z ois eaz ai' cau' op'z e'z p'oli p'z
p'luri' e'z f'ubf'it'entia b'is a'ut' t'p'z p'p'miff'is ad ea m'
n'iff'ell'ad p'cedit' p'mo q'de p'et' p'cep'tu' f'edo p'et' r'o'nes
i' b' eaz p'ma adu'it'et'. E'p'liu' aut' v'z p'et'it'et' ad c'ais
f'ormales in q'z q'to f'orma e' v'it'io: t'ato p'ot'z e'f'et' v'
S'ig'z accipiam' aliq's hoie f'orma q'de f'pecifica e'f'
att'end'it' i' b' e'z f'it' r'o'nable f'orma a'ut' g'neris e'f'
att'end'et' i' n' b' e'z v'n' v'el al'. v'it'et'ius aut' id q'z e'
oib'z o'cluf'io e'f' e'z modu' e'f' aut' i' g'et'et'at'et' v'n'it'z
p'articularit'z hois q' i' m'ateriali f'ubio. p'mo i'uenit'
t'et' e'z. d'ic'nde i'uenit' v'n'it'. p'ot'mod' aut' e'f' h'o p'z
e'ntu' i'p'fe e'f' aial q'z homo v'z d'ic'it' i' f'ec'ido de g'e-
neratio'z aialius r'e'f'of'us q'ia i' via co'p'miff'io'z
p'mo amittit' v'is r'at'io'z z remanet' v'n'it'z z f'pi-
ratio. f'ec'ido amittit' e' remanet' i'p'f'um c'us q'z n'o co-
r'u'p't' i' n'ihilu' z f'ic' p'et' i'ntelligi b'o e'x'p'li' f'm v'iaz
generatio'z z co'ruptio'z alicu'z i'ndu'it'u'z z h'ec
e'f' e'z i'ntentio q' p'atet' et b' p' d'ic'it' e'z i'ndu'it'u'z
n'o e'f' homo. i. f'm a'ut' p'p'ri'z ho'minis e'f' aial q'z ad
huc remanet' eo op'atio aialius q' co'f'it'it' i' m'ort' i' f'eu
z e'f' n'o e'f' aial e'f' e'f'f'et' n'o q'z remanet' co'p'us p'e-
nit' i' aial'z v'it'ificat' b' e'x'p'li' i' i'p'fo v'ez o'ib'z. n'a
p'io'z f'mt' e'f'f'it'ia i' v'it'ue'ib'z z v'it'at'ia hoie q'z
remoto ho'mine n'o remouet' aial f'm p'nt'it'ia f'z e'co-
u'et'io q'ia f' n'o e'f' aial n'o e'f' homo z cad'e ratio e'z
de animal'z e'f'f'et'.

De causis.

Et causa prima adiuuat secundas causas super operationem suam: quoniam omnem operationem quam causa efficit secunda: prima etiam causa efficit: verumtamen efficit eas per medium alium altiorum et sublimiorum. Et quando remouetur causa secunda a causato suo: non remouetur ab eo causa prima: quoniam causa prima est maioris et vehemensioris adherentie cum re quam causa propinqua. Et non dicitur causatum esse secunde nisi per virtutem cause prime quod est: quia causa secunda quando facit res in se habet causam primam que est super illam rem de virtute sua: quare adheret illud rei adherentia vehemensior et seruat eam. Jam ergo manifestum est planum: quod causa longinqua est vehemensior causa rei quam causa propinqua: que sequitur eam: et quod ipsa insinuat virtutem suam super eam: et conseruat ipsam: et non separatur ab ea separatione sue cause propinque immo remanet in ea et adheret ei adherentia vehemensior sicut ostendimus et exposuimus.

¶ Deinde cum dicitur. Et causa prima etc. probatur tria predicta per rationem primam autem. scilicet quod causa prima plus insinuat quam secunda sic probatur eminentius pertingit aliquid causae quam causato sed secunda causa causat effectum causatum a causa prima. Nam causa prima adiuuat causam secundam faciens eas operari ergo huius operationis finis est effectus qui ducit a causa secunda magis est causa prima quam causa secunda. Producat autem tem expressius habet causam. Nam secunda est sicut effectus cause prime et substantia sua habet a causa prima sed a quo habet aliquid subius ab eo habet potentiam suam virtutem operari ergo causa secunda habet potentiam suam virtutem operari a causa prima sed causa secunda propter suam potentiam vel virtutem est causa effectus ergo hoc ipsum quod causa secunda sit causa effectus habet a prima causa esse ergo cum effectus in primo fine cause secundo autem cause secunde quod autem est prius in obibus est magis quia perfectiora sunt priora naturaliter ergo prima causa est magis causa effectus quam causa secunda. scilicet quod impressio cause prime tardius recedit ab effectu probatur ibi et quando remouetur causa secunda etc. inducit rationem quod vehemensior inest magis inheret. Sed prima causa vehemensior imprimi in effectu quam causa secunda ut probatur est ergo ei? impressio magis inheret et tardius recedit tertius. scilicet quod prius adueniat probatur ibi et non est causatum cause secunde etc. tali ratione. causa secunda non agit in causatu nisi virtute cause prime et causatum non procedit a causa secunda nisi per virtutem cause prime sic ergo virtus cause prime dat effectum ut attingatur a virtute cause prius. nam attingit a virtute cause prime habet uno modo producit sic probatur causa prima est magis causa secunda quam est perfectioris virtutis sed quanto virtus alicuius cause est perfectior: tanto ad plura se extendit ergo virtus cause prime ad plura se extendit quam virtus cause secunde. Sed id quod in pluribus est prius etiam in adueniendo et ultimo in recedendo scilicet impressio cause primo prima aduenit et ultimo recedit est autem considerandum in quibus causis hec propositio habeat veritatem et si quidem ad genera causarum que ratio refert manifestum quod habet veritatem in quolibet ge-

nere causarum et in causis qui de formalibus exemplum idem est in causis autem materialibus similis positio inuenitur. Nam id quod primo subsistit ut materia causa est prius quoniam modo ut et ipsa materialiter subsistit sicut materia prima equalis que sunt quodammodo materia multorum et oppositum. utriusque autem horum ostendit idem esse ut in efficientibus causis manifestum est. nam quod quanto aliqua causa efficiens est prior: causato ei? virtus ad plura se extendit unde oportet ut prius effectus eius. color sit cause vero secunde prius effectus in paucioribus inuenitur unde et particularior est ipsa. nam causa prima producit vel mouet eam finem agentem et tunc fit ei causa ut agat inueniuntur igitur predicta tria que tacta supra primo dialis quidem in causis efficientibus et hoc manifestum est quod derivatur ad causas formales unde et hic ponitur verbum insinuat et per se? ut verbo productionis que exprimit causalitatem cause efficientis quod autem ex causis efficientibus derivet ad causas materiales non est adeo manifestum eo quod cause efficientes que sunt apud nos non producant materialia sed formam sed si consideremus causas velles cum quibus procedunt et materialia res principia necesse est quod hoc ordo derivet et ad materiales causas ex causis efficientibus quod. nam prime cause et supreme cause efficaciam seu causalitatem ad plura se extendit. Necesse est quod id quod primo subsistit in omnibus sit a prima omnium causa. deinde a causis secundis adduntur dispositiones quibus materie appropriatur singulis rebus quod etiam ut cunctis in his que apud nos sunt apparet nam omnibus artificialibus materiis primam exhibet natura deinde quod artes quasdam priores materia disponunt ut congruat particularibus artificijs comparatur prima omnium causa ad totam naturam sic natura ad artem unde id quod primo subsistit in tota natura est a prima omnium causa quod appropriatur singulis rebus officio secundarum causarum. In causis etiam finalibus manifestum est verificari omnia predicta. Nam propter ultimum finem qui est universalis alij fines appetuntur quorum appetitus aduenit post appetitum ultimi finis et ante ipsum cessat sed et huius ordinis ratio ad genus cause efficientis reducitur. Nam fundamentum est causa in quantum mouet efficientem ad agendum et sic prout habet finem mouentis pertinet quodammodo ad cause efficientis genus. Si autem queratur in quoquoque causarum genere utrum predicta verificentur in omnibus quomolibet ordinatis manifestum est quod non. Inuenimus enim causas ordinari dupliciter. uno modo per se alio modo per accidens per se quidem ante intentionem prime cause respicit versus ad ultimum effectum per omnes causas medias. Sicut cum ars fabri mouet manum manus martellum qui ferrum percussum excedit ad quod ferrum intentione artis per accidens autem quando intentio cause non procedit nisi ad primum effectum quod autem ab illo effectu efficiatur iterum aliud circa preter intentionem primi efficientis sicut cum aliquis accendat candellam preter intentionem eius est quod iterum accensa candella accendat aliam cum illa alia. quod autem preter intentionem est dicimus esse per accidens. In causis igitur per se ordinatis huius propositio habet veritatem in quibus causa prima mouet omnes causas medias ad effectum in causis autem ordinatis per accidens est e converso. Nam effectus qui per se producit a causa prima per accidens producit a causa prima preter intentionem eius existens. Quod autem est per se potius est eo quod est per accidens et propter hoc

significandum dicitur causa vniuersalis que est causa per se.

Nunc esse superius aut est superius eternitate et ante ipsam: aut cum eternitate: aut est post eternitatem: et supra tempus. **E**ssē vero quod est ante eternitatem est causa prima: quoniam est causa ei. Sed esse quod est cum eternitate est intelligentia: quoniam est esse et secundū habitudinem vniuersalem: quod non patitur neque destruitur. **E**ssē autem quod est post eternitatem et supra tempus est anima: quoniam est moriente circulo vel confinio eternitatis. Inferius et supra tempus et si generatio quod causa prima est ante eternitatem ipsam est quod esse ipsa est aliquid finitum: et dico quod omnis eternitas est esse: sed non omne esse est eternitas. **E**rgo esse est plus commune quod eternitas. **E**t causa prima est supra eternitatem: quoniam eternitas est causatum ipsius. **E**t intelligentia opponitur eternitati: quoniam extenditur cum ea: et non alteratur neque destruitur: et anima altera est cum eternitate inferius: quoniam est susceptibilior impressionis quam intelligentia: et est supra tempus: quoniam est causa temporis.

Nunc superius et premissa prima per positionem sicut quodam principio ad totum tractatum sequentem. **I**ncipit hic agere de primis causis rerum et dividitur in partes duas in prima agit de distinctione causarum primarum. In secunda de coordinatione seu dependentia causarum ad invicem in. x. vii. propositione ibi omnes virtutes quibus non est finis et c. prima dividitur in partes duas. In prima distinguit causas primas in secunda determinat de singulis in. vi. propositione ibi causa prima superior est et c. cause autem vniuersales rerum sunt trium generum scilicet causa prima que est deus intelligibile anime unde circa primum tria facit. primo enim distinguit tria genera quorum primum est inditum quia causa prima est una tantum. secundo distinguit intelligentias ibi in quarta propositione prima rerum creatarum est esse in tertia distinguit animas quia propositione ibi intelligentie inferiores et c. circa primum duo facit. primo distinguit tria predicta genera. secundo ostendit quomodo vniuntur per participationem quādam in vltima vel circa propositione ibi omnis anima nobilis et c. circa primum ponit talem propositionem. omne esse superius aut est superius eternitate et ante ipsam autem est circa eternitatem aut post eternitatem et supra tempus. Ad cuius intelligentiam propositionis oportet primo videre quid sit eternitas deinde quomodo predicta propositio habet virtutem non igitur eternitatis indeficientiam quandam sine eternalitate importat dicitur enim eternum quasi extra terminos existens. sed quia ut philosophus dicit l. vii. physicorum in omni motu est quedam corruptio et generatio in quantum aliquid esse incipit et aliquid esse

desinit necesse est quod in quolibet motu sit quedam deficientia. unde omnis motus eternitati repugnat. vera igitur eternitas est indeficientia essendi etiam in mobilitate importat. Et quia prius et posterius in duratione temporis puenit et motu ut patet in quarto physicorum vero capitulo oportet quod sit eternitas absque priori et posteriori tota simul existens sicut quod boetius diffinit eam in fine de consolatione dicens eternitas est interminabilis vite tota simul et perfecta possessio quecumque igitur res cum indeficientia essendi habet mobilitatem et est absque temporali successione potest dici eterna et secundum hunc modum substatias in materiales separatas platonice et participetici eternas dicebant super addentes ad rationem eternitatis quod semper esse habuit quod fidei ipiane non est consonum. Sic enim eternitas soli deo convenit dicimus autem eas eternas tanquam incipientes obtinere a deo esse perpetuum et indeficiens sine motu et temporis successione. unde et dyonysius dicit capitulo. x. de divinis nominibus quod non simpliciter sunt coeterna dico que in scripturis eterna dicuntur unde eternitatem sic acceptam quidam nominant eum quod ab eternitate primo modo accepta distinguunt. Sed si quis recte consideret eum et eternitas non differtur nisi sicut et antropos homo. **I**dis igitur premissis sciendum est quod hec propositio in libro proculi congrua invenitur sub his verbis omne ens vel existens ens aut ante eternitatem est aut in eternitate aut participas eternitatem dicitur autem ens per oppositum ad mobilitatis ens sicut et se stans dicitur per oppositum ad moveri per quod datur intelligi quid est quod in hoc libro dicitur. **O**mne esse superius quia scilicet est supra motum et tempus huius enim esse secundum viros auctores in vtriusque libro in triplices gradus distinguunt non tamen est eadem omnino ratio utrobique proclus enim hanc propositionem inducit secundum platoniceorum suppositiones qui vniuersalium abstractionem ponentes quanto aliquid est abstractius et vniuersalius tanto prius esse ponebant manifestum est enim quod hoc dictio eternitas abstractius est esse eternum. **N**am nomine eternitatis essentia designatur. **N**omine autem eterni id quod eternitatem participat. **N**ursusque ipsum esse commune est esse eternitas. omne enim eternum ens. non autem omne ens est eternum. unde predicta ipsum esse separatum est ante eternitatem id autem quod est cum eternitate est ipsum esse sempiternum. **I**d autem quod est eternitati participans et quasi posterio eternitatem est omne id quod esse eternum participat. Sed huius libri auctor in primo quidem aliquantulum cum predictis positionibus concordat unde exponit quod esse quod est ante eternitatem est causa prima quoniam est causa eternitati et ad hoc probandum inducit quod in ipsa id est eternitate est omne acquisitum id est participatum et hoc probat quia ea que sunt minus communia participant ea que sunt magis communia eternitas autem est minus commune esse unde subdit. **E**t dico quod omnis eternitas est esse. sed non omne esse est eternitas. ergo esse est plus commune esse eternitas. **S**ic igitur probat auctor quod eternitas participat esse ipsum. autem esse abstractum est causa prima cuius scripta est sua et unde relinquitur quod causa prima est causa aqua accipitur esse sempiternum cuiusque rei semper existenti.

sed in alijs duobus membris diuisionis recedit au-
ctor huius libri ab intentione proeli et magis acce-
dit ad communes sententias et platonicoz et parti-
patericoz. Exponit enim si gradum qd est eter-
nitate est intelligentia. quia enim eternitas vt di-
ctum est. Impossibile est indigentiam cum imobilitate
illud qd sed omnia indigentia et imobile totaliter
attingit eternitatem. ponitur autem secundum pre-
dictos philosophos qd intelligentia siue intellectus
separatus habet indigentiam et imobilitatem et
quantum ad esse et quantum ad veritatem et quan-
tum ad operationem vnde centesima sexagesima
nona propositio proeli est. Omnis intellectus in
eternitate substantias habet et potestatem et opera-
tionem. et secundum hoc probatur b qd intelligen-
tia est cum eternitate: quia est omnino secundum
habitudines ynam: ita qd non patitur aliquas alte-
ritatem nec virtutis nec operationis neqz destrui
secundus substantiam et propter: sed etia postea di-
cit qd vificatur eternitati quoniam extenditur eus ea
et non alteratur. Quia. scilicet ad omne id qd est intelli-
gentie eternitas se extendit. tertium vero gradum ex-
ponit de anima que habet esse superius id est supra
motum et tempus. huiusmodi enim anima magis ap-
propinquat ad motum qd intelligentia quia vix in-
telligentia non attingitur a motu neqz secundus sub-
stantiam neqz secundum operationem anima autem
secundum substantias quidem excedit tempus et
motum et attingit eternitatem sed secundum opera-
tionem attingit motum: quia vt philosophi probat
oportet omne qd mouetur ab aliquo reduci in aliqd
primum qd seipsum mouet qd secundum aristotelem est corpus
animatum cuius motus principium est anima et sic
vtriusqz modo oportet qd primum principium motus
sit anima: ideo motus est ipsius anime operatio
et quia motus est in tempore ipse attingit operatio-
nem ipsius anime: vnde et proclius dicit centesima
nonagesima prima propositio omnis anima par-
ticipat substantiam quidem eternalem habet opera-
tiones alias ita ipse et ideo hic dicitur qd omnia est cum
eternitate inferius omnia quidem eternitati quan-
tum ad substantiam sed inferius quantum ad ope-
rationem quia inferiori modo participat eternita-
tem qd intelligentia qd probat per hoc quia est susce-
ptibilis impressionis qd intellectus anima enim non so-
lum recipit impressionem cause prime sicut intelli-
gentia: sed etiam suscipit impressionem intelligentie
quanto autem aliquid magis est remotum a primo
qd est eternitas causa tanto debilius eternitates par-
ticipat: et quia anima attingat ad infimum gradu
eternitatis tamen est supra tempus. sicut causa supra
causatum est enim causa ipse in quantum est causa mo-
tus ad que sequitur tempus. loquitur enim hic de anima
qd attribuitur phi corpori celesti et propter hoc dicit
qd est in orizonte eternitatis inferius et supra tempus
Orizon enim est circulus terminans visum et est in-
fimus terminus superioris emispherii. principium au-
tem inferioris: et similiter anima est vltimus termi-
nus eternitatis et principium temporis. hinc autem
sententie dyo. concordat. r. caplo de dyo. no. b. ex-
cepto qd non asserit celum habere animam quia hoc
catolica fides non asserit. dicit enim qd dene est an-
eterna et qd secundum scripturas dicuntur aliqua
eterna et temporalia qd est intelligendum secundus
modos positos in sacra scriptura. media autem exi-

stentium et factorum. i. generabilis sunt quecumqz
sed aliquid quidem eternum sed aliquid vero te-
pus participat.

Admis anima nobilis tres habet
operationes. Nam et operatio
nibus est eius operatio animalis
et operatio intelligibilis et opera-
tio diuina. Operatio autem diuina quoniam
ipsa preparat naturam cum virtute: que est
in ipsa a causa prima. Eius autem operatio
intelligibilis est: quoniam ipsa scit res per
virtutem intelligentie que est in ipsa anima.
Operatio autem animalis est quoniam ipsa
mouet primum corpus et omnia corpora na-
turalia. quoniam ipsa est causa motus corpo-
rum et causa operationis vere. Et non effi-
cit anima has operationes: nisi quando ipsa
est exemplum superioris virtutis: quod est
quia causa prima causauit esse anime media-
te et intelligentia: et propter illud facta est ani-
ma efficiens operationem diuinam: postquam
ergo causauit causa prima esse anime: posuit
eam sicut instrumentum intelligentie: in qd
efficiat operationes suas. Propter illud er-
go anima intelligibilis efficit operationem
intelligibilem. Et quia anima suscipit impres-
sionem intelligentie facta est inferioris ope-
rationis: quoniam ipsa impressione sua i id
quod est sub ipsa. Quod est quia ipsa non
imprimunt vires nisi propter motum. scilicet quia
non recipit quod est sub ea operatione: ei
nisi ipsa moueat ipsum: propter hanc ergo
causam fit qd anima mouet corpus. De pro-
prietate namque anime est vt viuificet corpora:
quoniam influit super ea virtutem suam: et
directe producit ea ad operationem rectam.
Manifestum est igitur qd anima habet tres
operationes: quoniam habet virtutes tres
scilicet diuinam virtutem: et virtutem intelli-
gibilem et virtutem eius essentie: secundum
qd ostendimus et narrauimus.

Admis anima re. Quia ea q
inferioribus insunt secundum aliqualem
participationem postquam diuinitas tres gra-
dus superiorum entium quorum vnus est superius ad eter-
nitates qd est et aliud autem est cum eternitate qd est intelli-
gentia. tertius autem post eternitatem qd est anima non intendit
ostendere quod tertium precipiat et qd est pmi et qd est scdi.
dicens. ois anima nobilis tres hz operationes na ex ope-
rationibus eius est operatio animalis et intelligibilis:
et operatio diuina. que autem dicitur anima natu-
raliter intelligi potest et verbis proeli qui hanc
propositionem ponit. ccm. sub his verbis. Omnes
diuine anime triplices habent operationes. has
quidē vt anime. has autem vt suscipientes intellectū
diuī. has at vt dyo extra iūcte et quo p5 q anima

nobilis dicitur hec anima diuina ad cuius euidētia sciendū est qd plato posuit viles rerum formas separatas per se subsistentes: qd huius forme viles vltz qdam calitatem sed ipm habet supra picularia entia que ipsa picipiant. id oēs hmoi formas sic subsistentes deos vocabant. Itaz hoc nomine de vltz qdam prudentiam & calitatem importat inter has tñ formas hunc ordinem ponebat qd quanto aliqua forma est vltior tanto est magis simplex & prior: cā picipiatur enim a posterioribus formis. Sicut si ponamus aial participari ab homine & vitaz ab naturali & sic inde. vltimū autem qd ab omnibus picipiatur: & ipsum nihil aliud picipiat est ipm vltz et bonum separatum qd dicebat sōmā dñm & primā oium causam. vnde & libro peti iducit. ppō. ex vi. talis. Dis deus picipabil. i. participat excepto vno. Et qd huius forme quas deos dicebant sunt fm se intelligibiles. intellectus aut sit actu intelligens p species intelligibile sub ordine deoz. i. predictaz formarū posterunt ordinem intellectū qui picipiat formas pdictas ad h qd sunt intelligentes inter quas foras est etiā intellectus ydealis: sed intellectus predicti picipiant pdictas formas fm modū immobile ēt quātum intelligunt eas: vñ sub ordine intellectus ponebant tertiū ordinē aiarum que mediantibus intellectibus picipiant formas pdictas fm motum in quantū. i. sunt picipia corporalū motū per quos superiores forme picipiant in materia corporali. & sic quartus ordo rerū est ordo cor. inter intellectū autē superiores quidaz dicebant esse diuinos intellectus inferiores autē intellectus quidē sed non diuinos qd intellectus ydealis qui est per se deus ēz eos picipiatur quidem a superioribus intellectibus fm vtrūq. i. fm qd est deus ab inferioribus vero intellectibus fm qd est intellectus tñ. & ideo non sunt intellectus diuini. Sordine enim intellectus superiores non solum qd sunt intellectus sed etiam qd sunt diuini. Silt & cū aie applicentur dis mediantibz intellectibus. q. p. p. in quibus. Ipse etiam aie superiores sunt diuine ppter intellectus diuinos qbus applicantur vel quos participant. inferiores autē anime veluti applicate intellectibus nō diuinis sūt non diuine: et quia corpora non recipiunt motum p animā psequens est ēt vt superiora corpora sint diuina fm eos & inferiora corpora non diuina. vnde pclus dicit. c. r. p. p. o. p. o. n. e. Omne corpus diuinum per animam deificatam est diuinum. ois autē anima diuina propter diuinum intellectum. omnis autem intellectus diuinus fm picipationem diuine virtutis. et quia deos appellabant primas formas separatas inquantum sunt fm se viles ppter & intellectus diuinos & animas diuinas & corpora diuina dicebant fm qd habet quandā vlem influentiam et calitatem super subsequentia sui generis & inferiorum generū. hanc autē pōne corrigat dno. Itaz ad hoc qd ponebat ordinatiz diuersas formas separatas quas dicebant deos vt. i. aliud esset per se bonitas & aliud per se esse & aliud per se vita & sic de alijs. Dppter enī dicere qd omnia ista sunt essentialiter ipsa prima omnium causa a qua res picipiant omnes hmoi perfectiones & sic non ponemus multos deos sed vnum & hoc est qd dicit. i. ca. de di. no. nō aliud aio esse bonum dicit. i. sacra scriptura & aliud existens & aliud vitam aut sapientia in multas cās & aliorum alias pductuas deitates & fm exceden-

tes & subiectas sed vnius esse oēs bonos processus quomodo autem h esse possit ex hoc erit consequenter quia ē deus sic ipsum esse & ipsa essentia bonitatis quicquid pertinet ad perfectionem bonitatis. & esse totum ei essentialiter conuenit vt. i. ipse sit cētia vite & sapientie & virtutis & ceterorum. vñ post aliqua subdit. et enim deus na quodam modo est existentia sed simpliciter & i. circumscripse totum i se ipso esse pcepit & hoc sequitur auctor huius libri. Non enim inueniuntur inducere aliquā multitudinem deitatis sed vnitatem in deo constituit distinctionem aut in ordine intellectuum & animarum et corporū fm hoc igitur dicitur anima nobilis idēst diuina anima celestis corporis fm opinionēz pborum qui posterunt celum animatum. h enī anima fm eos habet aliquā influentiam vniuersalem super res per motum. et ex hoc diuina dicitur eo modo loquendi quo etiam apud homines qui vniuersalem curam rei publice habent diuini dicuntur. De hac ergo anima nobilissime diuina dicit qd habet operationem diuinā & exponens dicit qd operatio diuina eius est quia ipsa pparat nature iōtū. i. est picipiūz pūni motus cui tota natura subicitur et hoc habet per virtutem participatam a causa prima qd est vniuersalis omnīū causa et qua formatur quandā vltatē causalitatem in res naturales: & ideo assignans rationem huius operationis diuine anime cōuenientis dicitur qd ipsa est exemplum. i. ymagō virtutis superioris. i. diuine exemplificatur enim in pdicta anima vltas diuine virtutis qd. sicut de est vniuersalis causa omnium entium ita pdicta anima est vniuersalis causa naturalium rerum que mouentur. secundam autem operationem anime nobilis seu diuine ponit intelligibilem que quidem sicut ipse exponit est in hoc qd ipsa cognitio scit res in quantum participant virtutem intelligentie participet erit per hoc quod anima est causata a causa prima mediante intelligentia: vnde anima est a deo sicut a causa prima. ab intelligentia autem sicut a causa secunda. effectus autēz omnis participat ali quid de virtute sue cause. vnde relinquatur qd anima sicut facit operationē diuinā inquantū est a cā pma ita facit operationē itellie inquantū est ab ea picipas eius virtutē b aut qd b dī qd cā pma creauit ēē aie mediāte itellia qdā male itelligētes existimauerūt uelle auctore istī libri qd itellie ēēt creatrices sbe aiaz s; b ēz pōnes psonicas. hmoi. n. calitates simpliciū entū ponebat fm picipationē picipas aut. nō qdē id qd est picipas s; id qd est primū p cētia. i. tale putā si albedo ēēt separata ipa albedo simplex ēēt cā oium alborū iquātū sūt alba nō aut aliqd albedie picipans. s; b s; pōnici ponebat qd id qd ē ipsē ēē cā exi stēdi oibus id aut qd ē ipsa vita ē cā viuēdi oibz id ar qd est ipsa intelligentia ē cā itelligendi oibus. vnde pclus dicit. i. s. p. p. o. n. e. s. u. i. b. i. omne diuinans esse alijs ipsum primo est h qd tradidit recipientibus de uinationem. Cui sententiē cōcordat qd aristoteli. dicit in secūdo meth. qd illud qd ē pūmū & maxime ens est cā subsequentiū. est ergo itelligendum qd ipsa essentia aie fm pdicta cāta est a causa prima que est finis ipm esse. sed ppter picipationes habet ab aliquibz posterioribz picipiis ita. i. qd viuere habet a pma uita. & itelligere a pma itellia. vñ ēt i. x. viii. ppōne huius libri dī. Ites oēs habent essentiam p ens primū & res vñe sunt per vitā pma & res itelligibiles

hinc scias pp intelligētiā pma. sic & intelligit q pma cā
cāuit ēē aīe mediate intelligētia q cā pma sola cāuit
cēntiā aīe f q aīa sit intelligibilis b h3 ex opatiōe in
telligētiā & b sensus oīdū manifeste q vba q sequū
tur. pōt qz & iōtū cāuit cā pma ēē aīe posuere cā sic
istū intelligētiā. i. sūstrant cā opōni intelligētiā. vñ cō
cludit q pp b aīa intelligibilis effie opōne intelligibilē
& b ēē pcorat cū eo q dēū ē i. i. pōt q effect? cāe
pme pēritur effectū cāe vñ & vñ? diffundit. ēē. n. q
ē cōissimā diffundit i oīa a cā pma f intelligere n cōi
cat oib? ab itellia f qūsdā psupponēdo ēē q hūit a
pnci. sed ēē b pō si nō sūne intelligat repugnat vitari
& hūit aīe q arguit i. n. mēb. p. pōnicos ponentes
b mōi oīdū cāz separat f3 cā q d idūidūis pntur
qō segt q sō. erit mltā aīalia. f. ipe sō. & bō separat? &
ēē al' separat. bō. n. separat? participat al' ita ē al'
sōnes at participat vñ aīe. vñ & ē bō & ē aīal. nō igit
tur sō. ēē vñ si ab alio hēret q ēē al' & ab alio
q ēē bō. vñ ēē intelligibilis participat ad ipāz nāz
aīe vtpote cēntiā dīa cū? si ab a' h3 ēē & ab a' nāz
intelligētiā. f. qz ēē q nō ēē vñ simpli. oīz q dōe q a
pma cā a q h3 cēntiā. h3 ēē itellēctū. & b pcorat
sūne dīo. sup pōtē. f. q nā alio sit ipm bonū ipz esse
& ipā vñ & ipā sapia: f. vñ & idē q est dē? a q dī
uat i res & q sūnt & q uīat & q intelligat vñ ipe ibidē
dicit vñ & aī. i. n. mēb. signant attribuit & itellē &
vñ mēre. d. q ipe ē vñ & itellia vñ excludat pāctat
pōnicos pōnes. aliqū mō pōt hēre vitatē si rēfē
rat nō ad nāz itellēctū f3 ad formas intelligibiles
qz aīe itellēctū recipiūt per operationēz itellēz.
vñ dīo. dicit. iiii. c. de dī. nō. q aīe per angelos sūnt
participes illuminationē a dco emanātiū. tertiā vō
operationē aīe nobilissime dīe pōit aīales & ex pōit
q aīalīs operatio ē in b q ipā mouet corp? primū &
per pīs oīa corpora nātia ipā. n. est cā reb? i motus
& h mōi rōni pōtea assignat q. n. aīa est inferior qz
itellia vtpote sūscipiēs itellē ipz cōssionē pīs ē ut in
īferiori modo opēret i cā q sūnt sub ipā qz itellia ipz
mat subiecta sibi. qz cā pīaria pl? insuit qz fā vñ ex
pma pōne p3 itellā aīe ipm i aīas sine motu i
qzū. f. facit aīas cognoscere q ē sine motu: f3 aīa im
pmit in corpore per motū. & id q ē sub ea. f. corp?
nō recipit ipz cōssionē aīe nisi iōtū mouet ab ipā. et
pōter assignat cām qre dōm sit q mor? corporū nā
tiū sit ab aīa. videm? n. oīa corpora nātia dūcēt per
uenire per sūas operationēz & mor? ad dōitos fines
q nō posset fieri nisi ab aliqū intelligēte dirigerēt. et
q vñ q mor? corpō: si sit ab aīa q insuit virtutē sūā
supra corpora mouendo ea b etiā pō nō est ita i fide
. f. q motus celi sit ab anima: sed augū. b' sub dubio
relinquit in secundo super genere ad literas qz an
sit a deo dirigente totāz naturāz & qz corporāl' crea
tura moueatur a deo mediantibus intelligētijs si
ue angelis b augū. asserit in tertio de ce. & Grego
rius i. iiii. dyalo. vltimo autē pcludit ppositum. f. q
aīa nobil' hēat tres pāctas operationēz. ei autē q
dictūz ēē de itellēctū diuino & aīa diuina cōcorat
sūā dīo. qui in quarto ca. de dī. nō. superiores an
gelos vocat diuinas mentes. i. itellēctus per qz
etiam anime dco sōm dono participat sūā vñ
ritatē: sed diuinitatēz acceptit sūm coniunctionem
ad deum. non autem sūm vñ uersalem influentiam
in cāta. Illud enim est magis diuinum qz cōi. ipso
deo maius est id qz ipse est qz in alijs cāt.

Prima rerum creaturarum est esse:
& non est ante ipsum creatū aliud
Quod est quia esse est supra sen
sum & supra animā & supra intel
ligentiam: & non est post causam primāz la
tius neqz prius causatum ab ipso: propter
illud ergo factum est superius causatis reb?
omnibus & vehementius vñtum. Et non
est factum ita nisi propter suam propinqu
tatem esse primo ponitur: & vñ vero in quo
non est multitudo aliquorum modorum. Et
esse causatum quis sit vñtum: tamen multi
plicatur. f. quia ipsum recipit multiplicatē
& ipsum quidem non est factum multa: nisi
quia ipsum esse quis sit simplex: & non sit i
causatis simplicius ipso: tamen est compo
situm ex finito & infinito quod est: quia omne
ex eo sequitur causam primam est intelligē
tia completa & vltima in potentia & reliquis
bonitatibus. Et forme intelligibiles i ipso
sunt latiores & vehementius vñuales: et
quod ex eo est inferius: est intelligentia: ve
rū tamen sub illa est intelligentia in comple
mento & virtute & bonitatibus: & non sunt
forme intelligibiles in illa ita dilatare: sicut
est earum latitudo in illa intelligentia. Et ēē
quidem causatum primum est intelligentia
totum: verū tamen intelligentia in ipso ē di
uersa per modum quēz diximus: & quia di
uersificatur intelligentia: sit vel illic in eo for
ma intelligibilis diuersa: & sicut ex forma
vna ppter ea qz diuersificatur in mundo infe
riori proueniunt indiuidua infinita in mul
titudine. Similiter ex ēē causato primo pro
pterea qz diuersificatur: apparent forme itel
ligibiles infinite. verū tamen quis diuersifi
centur non se iunguntur ad inuicem. sicut ē
seuinctio indiuiduorum qz est quoniam ipse
vñuntur absqz corruptione: & separantur
absqz seuinctio: quoniam sunt vñum ba
bens multitudinem & multitudo in vñitate
& intelligentie prime insunt supra intelli
gentias secundas & bonitates: quas recipi
unt a causa prima: & incedunt bonitatē i cīs
vsquequos cōsequuntur vltimū earum.

Prima rex ēē. pōt qz auctor hui?
lib. distitit triplicē gradū su
periorū entū & oīdū qz participat iue
nis to iiii? eoz nūc itēdit oīdē diffictio
nē si gra. f. ipz ēē qz ē cū ē nīratē nā p m. gra. qz ē cāe
pme cēntia. cēntes pmitit. q. idīfū vñ dēū ē. i. b. nī
alt. pēdit qz i alijs. nā i oib? alijs pmitit pōne & po
stra illa pōit pmissa & pbat b at more dīdēntū pīo
pmitit qdā cōe. f3 illud diuidit ibi. & ēē cātū qz nīf
sit vñū. & iter ptes dīois dīa: assignat ibi. & ēē qz
ex eo segt. ad at qz ē cōe oib? itell' i. s. dīfictū ē ēē cātū

primū de q̄ p̄mittit talē p̄pōnē p̄marez creatay est
eē nō ē an ip̄s creatū aliud ē ē hāc p̄pōnē p̄clus i
suo lib. pōit sub his vōis qm̄ p̄cipatū dīfā p̄p̄tate
r̄ dīficatō p̄mū ē r̄ sup̄ p̄mū ens cui⁹ qdē rō ē p̄z po
fītōes p̄lōmēas q̄ sic sup̄ dēfī ē q̄to aliqd ē cōius
tāto p̄dēbāt illd ē magis separātū r̄ qm̄ p̄us a p̄oste
riorib⁹ p̄cipatū ē sic ēē p̄stērior cāz i ordīe at
eorū q̄ d̄ reb⁹ dīr cōllīmū p̄dēbat vñū r̄ bonū p̄uē
ens ē q̄ ens q̄ bonū vñū d̄ aliqd iuenīf p̄re de q̄
n̄ p̄dicat ens p̄z eos. f. d̄ mā p̄mā q̄ p̄lō p̄iūgebat cū
nō ente nō dīstīguēs iter māz r̄ p̄tōnē vñ hētur i p̄i
mo p̄bi. r̄ tñ m̄. attribuebat vñitatē r̄ bonitatē i q̄
tū h̄z ordīnē ad fōrmā bonū. n. non solū d̄ de sine f̄z
de eo q̄ ē ad finē. sic i gīf sūmū r̄ p̄mā rex p̄cipiūz
ponebāt p̄lōmēi ip̄m vñū r̄ ip̄m bonū separātū f̄z post
vñū r̄ bonū nihil iuenīf. ita cōe sic ens r̄ iō ip̄m ens
separātū ponebāt qdē creatū vñpore p̄cipians boni
tatē r̄ vñitatē i m̄ero ponebāt ip̄s p̄mū iter oīa crea
ta. d̄ vñ. aut ordīnē qdē separātū abstulit sic sup̄ dēfī
est pōnēs cundē ordīnē q̄ p̄lōmēi i p̄fectiōib⁹ q̄s
ceterē res p̄cipiat ab vñō p̄ncipio q̄ ē de vñ i. i. i.
ca. d̄ dī. nō. fōrdīnat nōm bonū i deo oīb⁹ dīuīnis nō
m̄nīb⁹ r̄ dīcit q̄ ei⁹ p̄cipiatio vñq̄ ad nō ens cre
dit itelligēs p̄r nō ens māz p̄māz. dīcit. n. r̄ f̄ est
fas dīcē bonū q̄ est sup̄oia creatū r̄ ip̄m non ex h̄s
dēfīderat f̄z iter ceteras p̄fectiōes a deo p̄cipia
ras i reb⁹ i p̄mo pōit ēē. sic. n. dīc. ii. c. d̄ dī. nō. an alī
dī p̄cipiatioes ēē p̄pōitū ē r̄ ip̄m f̄m se ēē sēp̄.
eo q̄ ē p̄ se vñtā ēē. r̄ eo q̄ ē p̄ se sapiāz ēē. r̄ eo q̄ ē p̄
se dīuīnā sūlūdīnē ēē f̄z q̄s modū ēē auctōr h̄m p̄lib.
h̄ itelligere vñ. dīcit. n. q̄ h̄ rō ē q̄ ēē sup̄ sensūz et
sup̄ aīaz r̄ sup̄ itelligētiā r̄ quō sit sup̄ illa oīdīt sub
dēs. r̄ nō ē p̄ cāz p̄mā latī. i. aliqd cōiūs. r̄ p̄ p̄s
neq̄ p̄ul cānt ip̄e. cā aut p̄mā ē latīo q̄ exēdit et se
ad nō entia f̄z p̄dicat. r̄ ex h̄ clūdīt q̄ p̄p̄ illd q̄ dī
ctū ip̄s ēē factū ē sup̄erī oīb⁹ reb⁹ creatis. f̄ iter ce
teros dei effect⁹ cōi⁹ ē ē vebementī nūc r̄ magis
simpler. nā ea q̄ sūt m̄ū cōia vident se h̄re ad ma
gis cōia p̄ modū additōis cuiusdā videt tñ nō ēē ei
iēntio vñ loq̄ē d̄ aliqd ēē separātū sic p̄lōmēi loquebāt
in de ēē p̄cipiatio cōiter i oīb⁹ eritib⁹ sic loq̄ d̄ vñ.
sed de ēē p̄cipiatio i p̄mo gradu entis creati q̄ ēē
sup̄erī r̄ q̄ūis ēē sup̄i f̄t r̄ itelligētiā r̄ aīa tñ i ip̄a
itelligētiā p̄i. p̄fīderat ip̄m ēē q̄s itelligētiē rō. r̄
sib⁹ ē in aīa r̄ p̄pter h̄ p̄mīssit q̄ est sup̄er aīnā r̄ su
p̄ia itelligētiā de hoc i gīf ēē i itelligētiā p̄ci
pato rōnē assignat q̄re sit marie vñitū. dīcit. n. q̄ h̄
p̄rīngūt p̄pter p̄p̄iūq̄atē sūā p̄me cāe q̄ ēē p̄rūz
substīfēs r̄ ē vñ vñū nō p̄cipiātū in q̄ nō pōt aliqua
multitudo inueniri dīfferentiā f̄m cēntīaz q̄ an est
p̄p̄īnqua ei q̄ est p̄r se vñā est magis vñitū. q̄ mā
gis p̄cipians vñitatē. vñ itelligētiā que ē p̄p̄īq̄
fīma cāe p̄me h̄z ēē marie vñitū. Deinde cū dīcīt.
r̄ ip̄s quidē nō est multa r̄. oīdīt rōnē dīstīctiō
nis q̄ pōt ēē in itelligētiā f̄m ēē vñi p̄fīderādū est
q̄ si aliqd fōrma uel nā sit oīo separātū simpler nō pōt i
ea cadere multitudo sicut si aliqd albedo ēē separātū
nō esset nisi vñā. Itāc aut inueniunt multe albedīes
diuerfā que participant albedīnē. sic i gīf si ēē cātū
p̄mū ēē esse abstractum ut p̄lōmēi p̄fīserunt ta
le esse nō pōtē multiplicari sed esset vñm tantū.
sed quia esse creatū p̄mū est esse participantū in nā
itelligētiē multiplicabile est f̄m diuerfīcatē p̄ci
pantium r̄ h̄ est q̄ dīcīt r̄ ip̄s quidē. f̄ esse creatūz
p̄mū nō est factum multa. i. dīstīctū in multas in

telligētiās ibi nisi q̄z i p̄m sit simpler r̄ non sit iū
cāns aliqd simplīci. eo tñ est p̄pōitū ex finito r̄ i p̄
nitro q̄s quidē p̄pōitōnē ēē p̄clus p̄nit. d̄. p̄pō
fītōne dīcēs ēē cū ens ēē h̄nc ēē r̄ iūitū q̄ quidē
f̄m ip̄m sic expō. oē. n. iūmōlītāt ens iūitū ēē f̄z po
tēntiā cēndi. n. n. q̄ pōt magis dīrre in ēē ē māio
ris pōtēntīe q̄ pōt i iūitū dīrre i ēē ē q̄tū ad h̄ i p̄
nīte pōtēntīe vñ ip̄e p̄mīssit. d̄. p̄pōnē ēē cū ens i
fīnitū ē nā f̄m multītudīnez ei⁹ f̄m magnītudīnē sed
f̄z pōtēntiā solūtā. f̄. cēndi vñ ēē expōit. si aut aliqd
sic habet ēē fīnitū vñtū cēndi q̄ nō p̄ciparet ēē ab
alio. tūc ēē solū iūmōlītāt r̄ tale ēē de vñ d̄ f̄ra. i. o. p̄
pōfītōnē f̄z si sit aliqd q̄ h̄eat iūmōlītāt vñtū ad essē
dū f̄z ēē p̄cipiatū ab alio f̄z h̄ q̄ ēē p̄cipiat ēē fīnitūz
q̄ p̄cipiat nō recipit i p̄cipiatē f̄m totā sūā iūmō
lītātēz f̄z p̄cularitātē i tñ i gīf itelligētiā ēē p̄pōitā
in suo esse ēē fīnitū r̄ iūmōlītātē nā itelligētiē fīnitū
tūa d̄ f̄m pōtēntiā cēndi r̄ ip̄m ēē q̄ recipit est fīni
tū. r̄ ex hoc sequit q̄ ēē itelligētiē m̄līpīcari pōt
īnquāntū pōt ēē participantū. h̄. n. fīgnīficat p̄pō
fītō r̄ iūmōlītāt. Deinde cū dīcīt. r̄ oē q̄ ēē eo segē
r̄. oīdīt dīfīaz iter mēbra dīfīōnis. f̄ iter itelligētiā
m̄līpīcīcatas r̄ h̄ erit p̄mo quidē q̄tū ad diuer
fām p̄fīctiōnē earū. f̄ oīdīt ad m̄fīcīentā quārdā
super alias ibi. Et itelligētiē p̄ime. r̄. tērtio q̄
tū ad effectūz itelligētiāz in aīabus r̄ h̄ in sequē
tī p̄pōitōne que in quībusdā libris inueniunt con
iuncta cū iūo p̄m. r̄ incīp. Itelligētiē superiōres
r̄. circa p̄mū. d̄. f̄m oīdīt dīfīaz. f̄o excludit quā
dā dubitātiōē ibi. Et q̄ diuerfīcat r̄. circa p̄mā
ergo cōfīderandū est q̄ duplīcē dīfīaz. itelligētiā
rū assignat vñā quidēz quārdā naturā ip̄arum
aliā vero q̄tū ad specīes itelligētiāz per quas i
telligunt q̄tū autem ad naturā ip̄arum necesse
est q̄ earum diuerfīcānt f̄m ordīnem quārdā. nō
enī est in eis materialis dīfferentiā sed fōrmālis.
non enī sunt cōpōsītē ex materia r̄ fōrma sed ex
materia que est fōrma r̄ esse participantū vñ dīctum
est. In his autem que materialiter dīfferunt nihil
p̄hibet inueniri multa ex eōnūfōs se habere. nā
in substāntīis īdīuīduā vñius specīei equaliter spe
cīei cōmūnes participant. In accidentībus ēē pōs
sībile est diuerfā substīctā equaliter participant al
bedīnē sed in his que fōrmāliter dīfferunt semp
quidam ordo inuenit sed si quis dīlīgēter p̄fīde
ret in omnīb⁹ specīeb⁹ vñius specīei fīcīes semp i
ueniet vñam aliā p̄fīctiōnē sicut in colorib⁹ al
bedīnē r̄ in animalīb⁹ homīnē r̄ h̄ ideo quia
que fōrmāliter dīfferunt f̄m aliquā p̄rīetātē
dīfferunt. est enī p̄rīetas oīfā f̄m fōrmā vñ p̄b⁹
dīctū. r̄. meth. in contrariis autē semp est vñū
nōbīlīus r̄ aliud vīlīus vñ dīcīt in p̄mo p̄bi. r̄ h̄
est ratio quia p̄ma contrarietas est p̄uātio r̄ ha
bītīs vñ dīcīt in. r̄. meth. r̄ p̄pter hoc in. vñi.
meth. p̄b⁹ dīcīt q̄ specīes rerum sunt sicut nūmerī
qui specīe diuerfīcānt f̄m addīctiōnē vñius sup̄
alterā manifestū est autem q̄ q̄to aliqd est p̄fīctī⁹
tāto p̄p̄īnquīus est entī p̄fīctīssīmo vñde hāc
dīfferentiā pōit quāntum ad itelligētiāz nām
q̄ illud esse itellectuale q̄ īmēdīate affēq̄ cāz p̄mā
est itelligētiā p̄p̄lā vñtū p̄p̄lōe q̄ ad ēē cātū
i pōtēntiā cēndi i religīs bonitatib⁹ p̄rīb⁹. Illud
vero est itellectuale q̄ est īfērī i ordīne itelligē
tiāz. retinet qdē naturā r̄ rōnē itelligētiē sed tamē
est sub pōi itelligētiā i p̄p̄lōmēto naturē r̄ vñtūtem

endi et opandi et i oib? hoib? sine pfectionib?. Quia
aut ad has duas q est ex spib? intelligibilib? supponit
q intelligit per quasda spes intelligibiles intelligant
q hmoi et intelligibiles spes maior? beant amplitudi
ne et vltim? q in inferioribus intelligitur. et h quide
no et diffusius dimutat manifestabit ista in x. ppo
sitione q tota super hoc pcedit. Deinde cu dicit. Et
q diuersificat intelligentia et remouet quandam du
bitatione q: cuius dicitur spes intelligibiles et supio
ribus et inferioribus intelligentiis et differentes possit
h alicui falsus videri ppter h q res intellecta e una
et no ondit quo hmoi spes intelligibiles diuersificent
et pmo iducit ad hoc quoddam creptu. so ondit duas
ibi. veritatem qus diuersificent et. circa primum
pssiderandū est q sicut supra dictū est platonici po
nebant formas res sepatas per quaz picipationes
intellect? heret intelligentes actu sicut per eaz picipa
tione mā corpaliis pstitū in hac vel illa spē: et idem
sequit si nō ponam? ples formas sepatas: sed loco
oiz illaz ponam? vna pma forma ex qua oia deri
uent sicut supra dictū est fm finiam dionisi q vide
tur seg auctoz hui? libri in illa distinctione ponea in
esse diuino. sic igit cu intelligentie sint diuerse et di
ferentes diuersis intelligentiis sicut et diuerse forme
picipate in hoc mudo sensibili inueniunt fm diuersi
tates et diuersas picipantia formas pdictas. De
inde cu dicit. sumptū qus diuersificent et. ostendit
diuersitates in pdicto creptlo forme sensibiles pici
pate in diuersis indiuiduis sunt forme indiuiduae. et
ad inuicem se iunguntur ea se iunctione q vna indi
uiduū se iungit ab alio ita q ambe forme nō pūnt
ad existentia vnius rei: sed diuersaz. qd sic autem
se iungunt forme intelligibiles ex eo q sunt et in di
uersis intelligentiis sine intellectib? q: nō efficiunt
per hoc forme indiuiduales: s; retinet vim sue res
tatis in qdā quelibet eaz in intellectu cui ict causat
vlem cognitione eiusdē rei intellectus: h ratio ex su
pra dictis apparet. Et n. forme rez sue sint diuisz
per se stantes sine vniatē in vno primo beant esse
vltimū et diuina manifestum est q: quāto magis ap
propinquat ad h vltimū esse formā. tanto forme
sunt vltiores. et fm h dicit q forme picipate in su
perioribus intellectib? sunt vltiores illud an q est in
fimu in rebus est tamen corpaliis nature nā recipit
hmoi formas. vt picipantes absq; oī vniuersalitate
et h est q dicit q quāuis forme intelligibiles diuersi
ficent in diuersis intelligentiis tū nō h modo diuidū
tur ad inuicem sicut diuidunt diuersa indiuidua i
rebus sensibilib? q: nihil habent vni cū multitudine
ne vni quide ex parte picipatis multitudine auctoz
fm diuersis modis picipationis in diuersis intel
lectibus et per h totaliū excludit ratio auctozis vo
lentis pbare vniatē intellectus per vniatē intel
ligibilis forme. extimant enim q: si forme intelligi
biles sunt diuerse in diuersis intellectibus q sunt in
diuiduae et intelligibiles in potentia non in actu
q per pmissa patet esse falsum. Deinde cum di
cit. Et intelligentie prime et. ponit secundā differe
tiam que sequitur ex prima. inuenimus enim i quo
libet reum ordine q id qd est in actu agit in id qd
in potentia. semper autem q est perfectius compa
rat ad minus perfectum vt actus ad potentiam.
et ideo perfectiora i quolibet genere. nata sunt age
re in imperfectiora. Cum igitur superiores intelli
gie sint cōpctiores in virtute et reliquis bonitatib?

intelligentiis inferioribus consequens est q: sicut pri
ma causa influat in superiores intelligentias uā su
periores intelligentie influant in inferiores et sic vlt
qz ad vltima.

Intelligentie superiores prime q
sequuntur causam primam ipri
munt formas secundas stantes:
que non destruntur: ita vt sit ne
cessarium iterare eas vice alia. Intelligentie
autem secunde imprimunt formas declinuel
et separabiles: sicut est anima ipsa nāq; ex i
pressione intelligentie secunde que sequitur
esse causam inferius. Et non multiplican
tur anime nisi per modum quo multiplican
tur intelligentie secunde: que seruāt esse quo
multiplicantur intelligentie: quod est: quia
esse iterum anime habet finem: sed quod ex
eo est inferius est infinitum. Hic autem anime q
sequuntur alacibili. i. intelligentiam sunt cō
plete perfecte pauce declinationis et separa
tionis: et anime que sequuntur esse inferius
sunt in complemento et declinatione sub ani
mabus superioribus. Et anime superiores
etiam influunt bonitates quas recipiūt ab
intelligentia super animas inferiores: et om
nis anima recipiens ab intelligentia virtu
tem plus est super impressione fortior. Quia
quod impressum est ab anima: est fixum et
stans: et est motus eius motus equalis et cō
tinuus: et illa in qua ex ea est virtus intelli
gentie minus est impressione sub animab?
primis: et est quod ab ea impressum est de
bile euanescentis destructibile: verumtamen
qus sit ita: tamen permanet impressio per
generationem. Jam ergo ostensum est: quare
facte sunt forme intelligibiles multe: et nō
est esse earum nisi simplex: quare facte sunt
multe anime. Quarum quedam sunt fortio
res quibusdam: et esse earum est vnum sim
plex in quo non est diuersitas.

Intelligentie superiores pri
me et. Postq; in
precedenti ppositione manifestauerit au
ctor distinctiones intelligentiaz h agit d
distinctione animaz qz quide assignat fm differe
tia intelligentiaz eas quodā modo causantū s; ei
positione vñ q hic agit d distinctione aliaz pōt retrā
bi ad distinctione intelligentiaz s; qd distinctio eaz mani
festat p distinctione effectū. vñ et i qbusdā libris hic
nō ponit ppositio per se s; aditū copulatio pcedē
tis ppositio q et appet ex epilogo q hic ponit q
eoz et vtiq; pponit: Et aut ppositio intelligentie su
piores pime imprimūt formas stantes q nō destrūnt
ita vt nō sit necesse iterare eas vice alia. Intelligentie
aut p imprimūt formas declinues separabiles s; est alia
huic autem pponi particulari ponit duas ppones
consideres. i. prima q talis ē. ois diuin? intellectus

participat⁹ ab aiabus diuinis picipat⁹ et infas q⁹ tal⁹ est. Dis intellect⁹ picipat⁹ qd⁹ itelligit ante solis picipat⁹ ab aiab⁹ neq⁹ diuinis neq⁹ scis i trāsmuta-
tione intellect⁹ et ignorare ad euidentiā autē huius pponis tria o⁹ p⁹sidere. pmo qd⁹ ip⁹ressiones aie. po de distinctione aiaz. tertio d⁹ d⁹ia aiaz distinctay. circa ip⁹ressionē n⁹ aie pmo o⁹ p⁹sidere qūo a se cō ueniat ip⁹rimi. po a q⁹ip⁹manē. qd⁹ aut aie oueniat i p⁹rimi māfeste apper. Si q⁹ ip⁹ressionē o⁹ p⁹side-
ret ad q⁹ duo regunt. pma qd⁹ ut q⁹ ip⁹ressus sit i aliq⁹ cōis. po ut nō sit i eo sup⁹iciali: s⁹ extrinsecū cō tactū sol. s⁹ sit intumū. q⁹ penetrās i p⁹fidū. Et h⁹ duo ouenit aie s⁹ p⁹paz ei⁹ rōnē dictū est. s. i. tertia po p⁹ositio q⁹ opatio p⁹pia aie est ut moueat corpora eo q⁹ opatio ip⁹ius ē i⁹ra opationē p⁹piaz itelligitē cui⁹ ē cognoscere res absq⁹ motu. o⁹ aut p⁹ncipiū mo-
tus applicari mobili qd⁹ ut p⁹bat in. vii. pbi. mouēs et motū sunt simul vñ aie s⁹ p⁹piaz rōnē p⁹ingit i cor-
pore mobili ēē mot⁹ aut q⁹ aia mouet corp⁹ ē mot⁹ ui-
uētis corp⁹ q⁹ qd⁹ nō ē a mouēte extrinsecū sicut mo-
tus uiuēt⁹ uel sicut mot⁹ leuiū et grauiū a generate: s⁹ est a mouēte intrinsecū vñ res viue dicunt scias
mouere: i⁹ o⁹ aiaz q⁹ mouet corp⁹ ēē i corpore intri-
secū ei⁹ vñitā. et p⁹p b⁹ d⁹ ēē ip⁹ressa s⁹ opūionē aucto-
ris hui⁹ libri ip⁹ressa ē ab itelligētia. dicit. n. ipa nāq⁹ s. aia i⁹ferior: ē er ip⁹ressionē itelligitē se a p⁹ ordinis
itelligētiay q⁹ itelligētia p⁹a seq⁹ ēē creatū i⁹ferius
i. i⁹ferior: p⁹re ip⁹ ēē p⁹mi creati q⁹ ēē itelligētiay
ut p⁹ q⁹ dicit que seq⁹ rē. pōt retrahi ad aiaz que est
i⁹ra eremitatē itelligitē ut i⁹ p⁹ositionē dictū ē.
s⁹ b⁹ finia nō est vñq⁹q⁹ rara. possemus. n. loqui de
aie ip⁹ressionē d⁹ vño mō er p⁹re ip⁹ aie ip⁹resse alio
mō er p⁹re mōe cui ip⁹rimē et b⁹ quidē distinctio locū
h⁹z in q⁹libet aia p⁹ se stante q⁹is est quelibet aia itelli-
gens ut i⁹ra paretur q⁹ ēē s⁹be ei⁹ nō totaliter p⁹stet i
vñtione sui ad materiā corporale sicut ēē aie nō sub
sistētis q⁹les sunt aie d⁹utorū et plantay. vñ i⁹ his p⁹re
dicta distinctio necessaria nō est: q⁹ simul p⁹sidet
ēē talū aiaz: et p⁹re mōe recipientis et er p⁹re ip⁹ aie.
Si q⁹ loquamur de aia p⁹ se stante. s. itelleuali
q⁹cuq⁹ siue celesti si ponant⁹ corpora celestia aiata s⁹m
q⁹ aucto: hui⁹ libri supponit siue de aia humana er
p⁹re ip⁹ aie. tūc s⁹ radice pōnū plurimay q⁹ i mul-
tis aucto: hui⁹ libri seq⁹ talis aia est er ip⁹ressionē i-
telligitē q⁹ sicut sup⁹ dictū est in tertia p⁹ositioe pla-
tonici posuerunt q⁹ ab alio p⁹ncipio cātur in aliq⁹ re
id q⁹ est cōe et ab alio i⁹feriori p⁹ncipio id q⁹ est magis
p⁹p⁹ia s⁹m b⁹ igit aia p⁹ se stans s⁹m ēē h⁹z a p⁹ma cā qd⁹
aut sit itelleual⁹ et q⁹ sit aia h⁹z a p⁹is causis que sunt
itelligitē. vñ cū ad rationē aie p⁹ncat q⁹ sit corpi i
p⁹ressa p⁹is erit q⁹ b⁹ aia ab itelligētia b⁹ear. s. q⁹ sit cor-
pori ip⁹ressa: sed q⁹ sicut sup⁹ ostendimus p⁹dicta po-
sitiō vñtate nō h⁹z et p⁹ria siue ay. o⁹ dicere q⁹ a p⁹ia
cā a qua talis aia h⁹z s⁹m ēē hab⁹at ē q⁹ sit itelleual⁹
lis et q⁹ sit aia et p⁹ p⁹is q⁹ sit corpi imp⁹ressa. est er-
go s⁹m b⁹ aia nō er ip⁹ressionē itelligitē sed er ip⁹ressi-
one cause p⁹ime. Si q⁹ loquamur de aia h⁹z er p⁹re
susceptibilē ip⁹rimē sic q⁹ ad aiaz celestē. si celū
h⁹erēt animā ēē similis rō. nō. n. nā celestius cor-
porū aliquo mō ab itelligētiis causat⁹: s⁹ a cā p⁹ima
a qua habent cōsēd si loquamur de aia humana er
parte susceptibilis sic aliquo mō est er ip⁹ressionē
itelligitē. in q⁹stā. s. ip⁹m cor⁹ humanū disponitur
ad hoc q⁹ sit susceptiū talis aie per virtutem cele-
stis corporis operantē in scie rōe cuius dicit q⁹ h⁹o

mo generat hominē et sole. corpora autē celestia et s⁹m
doctores fidei xpiane. s. Augu. et Grego. ponunt a
creaturis spūalib⁹ moueri q⁹ dicunt angeli siue itel-
ligentie uel itellec⁹ separi. Et er hoc sequi q⁹ itel-
ligentie aliqd opant ad b⁹ q⁹ aia humana corporis im-
primat⁹ er parte suscep. et per hunc modū potest di-
ci q⁹ aie anime que nō sunt per se stantes sunt er i-
p⁹ressionē itelligētiay et celestū corpora. Deinde
restat p⁹sidendū de aia. s. de distinctione aiarum
et ponit eandē ratiōnē distinctionis siue multiplica-
tionis in aiabus q⁹ in itelligētiis posuerant. sic. n.
ēē itelligitē p⁹positū est er infinito et finito iquantū
esse eius nō est subsistēs sed p⁹icipatū ab aliqua na-
tura rōnē eius pōt distingui in multa. Ita etiam est
et de esse aie et b⁹ est q⁹ dicit et nō multiplicant aie n⁹
si per modū quo multiplicant itelligitē q⁹ est q⁹
ēē aie. Iterū h⁹z finē: s⁹ q⁹ er co est inferi⁹: est tamen
infinitū. inferius aut dicit ipas naturā participantē
esse q⁹ vocat infinitū p⁹pter virtutē ad durandū in
esse infinitū. s⁹m aut esse participantū vocat finitū
q⁹ nō participat s⁹m totā finitātē vñtatis siue: s⁹ s⁹
modū nature p⁹icipantis est tū aduertendū q⁹ quia
natura itelligitē est repetit⁹ absoluta a corpore di-
stinctio itelligētiay attendit sed gradū nature p⁹o-
p⁹ie absq⁹ cōpatione ad aliqua corpora de rōnē n⁹ aie
est q⁹ sit corpi ip⁹ressa et id distinctio aiaz attendit s⁹
p⁹ositionē ad corpora aiata vñ si corpora aiata sit diuer-
sarū speciez aie eis imp⁹resse erit diuerse s⁹m spēm.
sicut oportet dicere si corpora celestia essent aiata
si aut corpora aiata sunt vñius spēi aie et imp⁹resse
sunt vñi⁹ spēi multiplicatē numero solo sicut p⁹z de
aiabus humanis. Deinde p⁹sidendū est tertiū. s.
d⁹ia aiaz distinctay et ponit tres d⁹ias quaz p⁹ima
accipit s⁹m diuersas p⁹fectionem aiaz. dicit. n. q⁹ aie
iste sapiores sicut sit celestū corporū que sequitur
itelligētiā. q⁹ immediate post eā ordina et sunt cō-
plete. s. ip⁹erfectione nature aialis et signū p⁹fectionis
erit subdens pauce declinationis et separationis d⁹ic-
tū est enis supra in p⁹a p⁹ositioe q⁹ aia inquantū de
sicut a cōplēnto itelligētie appropinquat ad mo-
tū: et id q⁹ aie fuerint altiores et itelligitē p⁹p⁹iquo
res tanto min⁹ habent de motu. aie enis inferiores
habent motū non solum q⁹ ad b⁹ q⁹ mouent ut cor-
pus: sed etā q⁹ ad hoc q⁹ nō semper sunt p⁹imere
suis corporibus et q⁹ nō semper itelligūt. Sed aie si
periores semper sunt p⁹imere suis corporib⁹ et sem-
per sunt itelligentes. h⁹z tū de motu b⁹ q⁹ h⁹z cele-
stia corpora: et ideo dicit q⁹ sunt pauce declinationis
quia parū declinant ab imobilitate itelligētie et
pauce separationis quia parū in diuersa separant⁹
ut quandoq⁹ in hoc quādoq⁹ in illo inueniantur. s.
q⁹stū ad solis motum localem celestū corporū. in-
feriores n⁹. anime deficient in cōplēnto et pauca
re declinationis seu separationis a supioribus aia-
bus. secunda d⁹ia sumitur per influentias animarū
imices: sicut enis supra dicit q⁹ itelligētie p⁹ime
influnt supra secūdas bonitates quas recipiunt a
causa p⁹ima. Ita nunc dicit q⁹ superiores anime in-
flunt bonitates quas recipiunt ab itelligētia sup⁹
animas inferiores: et vñbiq⁹ est ratio eadem: q⁹
q⁹ est ip⁹erfectus ap⁹rum est p⁹erfici a p⁹erfectioni s⁹
potentia ab actu tertia differentia sumitur er parte
effectus. Sicut enim de itelligētiis dicit q⁹ supe-
riores imprimunt nobiliores aias ita nunc dicit de
animabus q⁹ anima superior recipiens virtutē in-

mediate ab intelligentia habet fortiores impressio-
nes quia semper causa superior vehementius agit
vt in pma ppositione dictu est: id id q imprimitur
a superiori anima in suo corpore est equalis illi, firma
et immobile et motus eius est equalis illi, uniformis
et pmanens vt p3 in corpore celesti, anima vero infe-
rior ad q pincit virtus intelligentie mediate supe-
rioris anima habet debiliores impressionem in suo cor-
pus fuerit causa inferior: et ideo id q imprimitur corpo-
ri ficut vita et huiusmodi est debile, ppter passibili-
tatem corporis ab exteriori agente: et uanescens a
principio interiori transmutati destruetibile quia
finaliter et totaliter desinit esse id q ab anima in cor-
pore efficitur: tam corpus quodammodo precipat
emperitantes, s. fm speciem: hoc per generatio-
nem. In hoc autem melius sentit auctor: huius li-
bri attribuitur corruptibilitas horu corporu debili-
tate ipsellionis ipsius anime qd platonici qui posue-
runt et animi humani hēre qd corpus incorrupti-
bile sibi semper unitum patet etiam q fm sententia
huius auctoris quido anima humana fuerit perfecta
per coniunctionem ad causam primam poterit cor-
pori suo imprimere vires perpetuas. et p3 h fides ca-
tholica conficitur futuram vitam eternam non so-
lum in animabus sed etiam in corporib' post resur-
rectionem. ¶ Ultimo epilogat que in duabus pro-
positionibus dicta sunt que autem diximus de aia-
bus celorum non asserendo diximus sed aliorum
opinionēs recitando.

Causa prima superior est omni ratione: et non deficiunt lingue a narratione eius: nisi propter narrationem non est ipse: quoniam ipsa est super omnem causam: et non narrat nisi per causas secundas: que illuminantur a lumine cause prime. Quod est quoniam causa prima non cessat illuminare causatum suum: et ipsa non illuminatur a lumine alio: quoniam ipsa est lumen purum: sic quod non est lux in: et quia nihil est superius ipsa sed ipsa super omnia: et illo ergo facta est prima sola eius deficit narratio: et non est ita: nisi quia supra ipsam non est causa: per quam cognoscatur: omnis res non cognoscitur et naturalis nisi ex ipsa causa sua. Cum ergo causa est tantum: et non est causatum: non scitur per causam primam: neque narratur: quoniam est superior: narratione: neque consequitur eam loquela: quod est quia narratio non fit nisi per loquelam: et loquela per intelligentiam: et intelligentia per cogitationes: et cogitatio per meditationem: et meditatio per sensum. Causa autem prima est supra res omnes: quoniam est causa eius: propter illud fit quod ipsa non cadit sub sensu: et meditatione et cogitatione et intelligentia et loquela: non est ergo narrabilis: et cadit sub sensu. Aut est meditabilis: et cadit sub meditatione: aut est fixa stans secundum dispositionem viam: et est

intelligibilis: aut convertibilis destructibi
lis cadens sub generatione ⁊ corruptione:
⁊ est cadens sub cogitatione: ⁊ causa prima
est supra omnes res intelligibiles semper
nas ⁊ supra res destructibiles: quapropter
non cadunt super eam meditatio: neq; sen-
sus neq; intelligentia ⁊ ipsa quidem non si-
gnatur nisi a causa secunda: que est intelli-
gia: ⁊ non nominatur nisi per nomē cāti sui
primi: nisi per modū sublimiores ⁊ nobilio-
rem ⁊ meliorem: sicut offendimus.

Amplius prima supior ē narratiōe postea
c. **A**mplius auctores huius libri videntur
supior gñali tres gradus habere p̄m̄us ē sup̄
eternitate q̄ puenit cāe p̄m̄e. secundus
cū eternitate q̄ puenit intelligēcie. tertius est infra
eternitate ⁊ sup̄ ips̄ q̄ puenit aīe b̄ incipit p̄sequi de
singlis gradib⁹. ⁊ p̄mo de cā p̄m̄a. sō de itellia i. alia
ppōne ibi itellia ⁊ ita r̄c. c. de alia. r̄t̄t̄i. ppōne. i. in
oīa r̄c. de cā b̄ ē q̄ potissimū scire possum⁹. q̄ cū
sciam ⁊ loquētie nram eredit. Illa. n. p̄fectissimū
deide cognoscat qm̄ b̄ de ip̄o tenet q̄ q̄cā cogita-
rit vel dici de eo p̄t min⁹ est eo q̄ deus est vñ dyo.
vicit. i. r. iusticie theolo. q̄ hō sed mel⁹. sue cognitio
nis vñ d̄ de ip̄o oīgnoto eo q̄ nihil de eo cogno-
scit cognosces ip̄m̄ est sup̄ d̄s mente ⁊ ad hoc oīd̄
iudicē b̄. p̄p̄s cā p̄ma supior ē narratiōe p̄ narratiōe
nē auctōs aff̄r̄ intell̄ q̄ q̄cā de eo affirmam⁹ non
puenit ei sed q̄ a nobis significat. Alia. n. a nobis
ip̄ita significat per modū d̄nos intelligimus q̄. cū
de modū cō diuina transcendit vñ dyo. dicit. i. q̄.
c. le. q̄ negationes i diuinis sunt vere affirmatiōis
vōi pp̄p̄e nō vñ i cōueniētes hanc ē. pp̄p̄m̄
p̄m̄us p̄t. r̄t̄t̄i. pp̄p̄e iū libri sub his vñs oīb⁹
q̄ ens ip̄m̄ quide ppter sup̄siales vñtōne idicibile ē
⁊ i cognoscibile oīb⁹ scōis a p̄cipit̄b⁹ aut capibile
ē cognoscibile ppter q̄ solū p̄m̄ penitus ignotū
tāq̄ cognoscit ens p̄ h̄ aut q̄ dicit q̄ ens intelligit
om̄ē formā ydeālē fm̄ platonicōs pōnes puta p̄
hōm̄inē per se vitā r̄c. h̄mōi q̄ deos dicebāt vñ sup̄
dicit est h̄mōi aut h̄is vñtate ⁊ ip̄s super s̄iales
q̄ excedūt oīa subiecta p̄cipari i. oī dicit q̄ neq̄ oī
i neq̄ cognosci pōt vñq̄d̄s cor ab s̄cribōib⁹ ⁊ a
supiorib⁹ cognosci p̄t puta ydea vite cognosci pōt
ab ydea entis. est q̄s̄s nō possunt p̄cere cognosci:
vñ dicit ab s̄cribōib⁹ aliquid t̄i cap̄i cognosci p̄t
a p̄cipantib⁹. i. p̄ciparia sicut p̄ ea que p̄cipat̄
vñt aliqd̄ cognosci de ip̄a vitā. sed illud q̄ ē p̄m̄
simpliciter q̄ fm̄ plōnicōs est ip̄a essentia boni-
tatis est penitus ignotum: quia non habet aliquid
sup̄ia q̄ possit ip̄m̄ cognoscere ⁊ b̄ signat q̄ dicitur
amēbēc. i. non p̄t existens alicui. Et q̄ auctōr
huius libri nō concedat eum platonicis in solō
aliarum naturarū sp̄atay idicālī: ⁊ ponit ip̄m̄ p̄t
m̄m vñ sup̄ia dicit est: ideo p̄tēmissis aliis b̄ hac
cā p̄ma dicit q̄ est supior: narratiōe. Et cām assignat
ppter suā sup̄sialitatē sicut ⁊ p̄oelū. et b̄ est
q̄ subdit in p̄positiōne. nō dēficim̄ lingue a nar-
ratione eius nisi ppter narrationem ip̄ius quoniā
ip̄a est super om̄es cām. qualiter autem narretur
eī subd̄s ⁊ nō narrat nisi per cās secundas q̄ illi
minantur lumine cause p̄m̄e. et docē idē q̄ p̄oelū

dicat qd a picipiantib? capibile ē et cognoscibile h̄ at qd
 dem ēi p̄pōne pbat p hūc modū. triplz. n. aliqd co
 gnoscit. vno mō sic effect? p cāz. alio mō p seipm. 3.
 mō p effectū. pmo qd erit qd cā pma nō cognoscit pmo
 mō. f. p cām. Lū dicit qd cā pma nō cessat illuminare
 cātū suū. et ipa nō illuminat lumine alio. qm ipa est
 lumē puz sup qd nō est lumē. Ad cui? intellectū p̄fide
 randū est qd per lumē corruptibile visibilia sensibilia
 cognoscunt. vñ illud p qd aliqd cognoscit p similitudinē di
 ci pōt lumē pbat aut pba i. tr. meth. qd vñ qd qz co
 gnoscit p id qd est i actu. et id ipa actualitas rei ē qd
 dā lumē ipi? et qd effect? hz qd sit i actu p suā cām. in
 de est qd illuminat et cognoscit per suā cām. Cā autē
 pma est actus p̄turus nihil h̄ns possibilitatē adiacētū
 et id ipa est lumē puz a quo oia alia illuminant et co
 gnoscibilia reddunt. et excludit vltius qd sola
 cā pma sic est pma qd nō pōt narrari qd nō hz causā
 superiorē p quā naret. res. n. p̄fuerit narrari p
 suas cās. et qd a cognitionē p̄cessit a narrationē ostēd
 p̄ter qd cā pma cū sit sup cognitionē o3 qd sit sup nar
 rationē. et h̄ id qd narratio. i. affirmatio sit per loque
 laz. i. per aliquē sermonē significatiū. loquela autē
 est p̄ intellectū qz voces significatiue sunt signa in
 intellectu. intellecta autē sit per cognitionē. i. p̄ rōnez
 et h̄ est verū in hoib? qui rōcinādo pueniūt ad itelle
 ctū vitariē. et cogitatio p meditationē. i. per ymagi
 nationē et ceteras vires sensibiles iteriores qd deser
 uiunt rōni humane. Et meditatio sit per sensū qd
 fantasia est motus factus a sensu p̄m actum. vñ dicit
 tur in libro de aia. vñ cūz cā pma sit sup omnes res
 excedit oia p̄dicta. et h̄ ē d̄yo. ponit. i. ea. de di. no.
 dicēs. et neqz sensus est ei? neqz fantasia qd ille noiat
 meditationē. neqz opino qd ille noiat rōnē neqz no
 mē qd ille noiat loquela neqz pmo qd ille noiat narra
 tionē neqz scia qd ille noiat itellaz. fō vñ erit qd non
 cognoscit fō mō. f. per seipm et h̄ pbat per diuersos
 modos cognitionis. cor. n. que p se cognoscunt qdā
 cognoscunt sensu sicut res sensibiles qndā medita
 tiōe siue imaginatiōe. sic res imaginabiles qd sensus
 subiacent. quodā vñ intellectu sic res necessarie et i
 mobiles quedā vñ rōne siue cogitatiōe sic res gēa
 biles et corruptibiles p̄m qd modū pba i. vi. ethi. di
 cit qd rōnatū est circa ea qd cōueniūt al? se h̄se vñ est
 cā pma sic sup oē h̄mōi gen? rez nullo istoz mōz co
 gnosci pōt h̄ac pbatōnē iducit p̄clus nisi qd medita
 tiōnē ponit loco cogitatiōis et opiniōnē loco medita
 tiōis et quidē circa h̄ac rōnē manifestū est qd cā pma
 est supra res sensibiles et imaginabiles et corrup
 tibiles f̄ qd sit supra res itelligibiles sempiternas
 nō est manifestū et hec probatio h̄ p̄munt: f̄ p̄o
 clus probat per hoc qd omnis cog. intellectualis uel
 rationalis est entium. illud enim qd pmo acquirit
 ab intellectu est ens. et id in quo non inuenitur ra
 tio entis non est capibile ab intellectu vnde cūz cā
 pma sit supra ens p̄mune est qd cā pma sit supra
 res itelligibiles sempiternas. Causa autēz pma
 p̄m platonicos quidem est supra ens inquantūz cōn
 tia bonitatis et vnitatis que est causa pma excedit
 etiam ipsum ens separatim sicut supra dictum est.
 sed p̄m rei veritatem causa pma est supra ens in
 quantum est ipsum esse infinitum. ens autēz dicit
 id qd finite participat esse et hoc est proportionatum
 intellectui nostro. Quis obiectum est qd quid est ut
 dicitur in. iij. de anima. vnde illud solū est capibile
 ab intellectu nostro qd hz quidditatem participatēz

esse sed dei quidditas est ipsum esse: vnde est supra
 intellectum. Et per hunc modum ducit hanc ratio
 nem d̄yo. i. capitulo. de di. no. sicut dicēs si cognēs
 oia existentium sunt et si existentia finem habent in
 quantum. i. finite participant esse qui est supra oem
 staz ab oī cogne et segregatus. tertio ostendit quō cā
 pma cognoscit per effectū et dicit qd cā pma si signat
 in his que de ipsa dicuntur nisi ex cā pā qd est itellā.
 sic. n. loquimur de d̄o. q. de qdā stā itelligēte et h̄ id:
 qd itellā est suū cām p̄mū. vnde est deo simili
 tima et per ipm marie cognosci pōt. f̄ tamē nō suffi
 ciētē cognoscit p cā: qd illud qd est itellā est in cā
 pma alioz modo cā alit excedens effectū nō suffi
 ciētē cognosci pōt per suū effectū. sic ergo patet
 qd cā pma superior est narratione: qd neqz per cāz
 neqz per seipm neqz per effectum suffiēter co
 gnosci aut dici potest.

Intelligentia est substantia que
 nō diuidit. Qd est: qd si nō ē cūz
 magnitudine: neqz corpus est: neqz
 mouet tūc pcul dū nō diuidit: et
 iterū oē diuisibile nō diuidit: nisi aut i mul
 titudine aut i magnitudine aut in motū suū
 Lū ergo res ē fm hanc dispositionē tūc est
 sub tēpore quoniā non recipit diuisionem
 nisi in tēpore. imo est cū eternitate. quapro
 pter facta est altior et superior omni corpo
 re omni tēpore et omni multitudine qd siue
 niatur in ea multitudine nō inueniūt multitu
 do. nisi qd res existens vna. Lū ergo itelligē
 tia sit fm hunc modū diuisionē penitus nō
 recipit: et si ergo quidē illius est redditio sui
 super essentia suā. f. quia nō extendit cūz re
 extēsa ita ut sit vna suarū extremitatū secū
 da est ab alia. Qd est qd cū vult scientias rei
 corporalis non extendit cū ea. sed ipsa stat
 fixa fm suam dispositionē. quoniā est for
 ma a qua non pertransit aliquid. Et corpa
 quidem nō sunt ita. et si ergo qd intelligentia
 non est corpus: neqz diuiditur eius substā
 tia: et operatio ei? est: qd vterqz sunt res vna.
 Et intelligentia quidē est multa propter bo
 nitates: que adueniunt ei a causa pma: et
 ipsa q̄uis multiplicetur per hunc modum:
 tamen quia appropinquat vni est vnum: et
 non diuiditur. Et ita intelligentia quidem
 non recipit diuisionem: quoniā est p̄mū
 causatū qd causatū est a pma causa. et vni
 tas est dignior ea qd diuisio. Jam ergo veri
 ficatū est. Quod intelligentia substantia est
 que nō est cū magnitudine neqz corpus ne
 qz mouetur per aliquē modū motus corpo
 rei. quapropter facta est supra tempus et cū
 eternitate sicut ostendimus.

Intelligentia est substantia et
 est gradu superioris esse. f. p̄māz causas
 dicit in enarrabilem esse. h̄mū accedit

ad finem gradus. scilicet ad intelligentiam. Et primo determinat id
intelligentiam quod ad sui substantiam. hoc quod ad eius cognitionem
et per hoc ibi ois intelligentia scit se. circa primam scientiam
dum est quod ea que sunt superioris ordinis cognoscuntur non per
sufficienter per ea que sunt ordinis inferioris eo quod superiora
excedunt inferiorum modum et virtutem. quod vero humana cognitio
sensu intuitu fuit ea que nris sensibus offeruntur. cognitio
secre sufficienter possumus. sed et his in superioribus
cognitione pervenire non possumus nisi finem ea que est sen-
sibus nobis notis habet oia. ea vero quod totaliter nris sen-
sibus offeruntur sunt inferiora corpora cuius gradus superiora
corpora in eentia sunt non convenienter nec in natura per se de
pervenit autem in ratione quod est in natura et eorum que ad hoc
seque. id est peringere possumus ad cognoscendum de superio-
ribus corporibus et claritate ipsorum inquantum sunt nobis
visibilia et quantitate magnitudinis et motus ipsorum et figu-
raz. et gradus ipsorum finem modum qui pervenit in genere
cui inferioribus corporibus. prima autem natura ipsorum finem rationem
speci scire non possumus nisi per negationem inquantum
transcendit inferiorum corporum naturam. unde per celestem corpus non est neque grave neque leve
neque generabile neque corruptibile. seque et intelligentia tran-
scendit totum ordinem corporum reum. quod in sua gradus ul-
timitate non est ipsum suum esse. sed est res subsistens in suo esse
principio id quod dicitur pervenit in genere cui corporibus
que etiam in suo esse subsistit et sic finem loquens intentionem. unde
quod ponat in genere esse. et id est illa quidam notificari
per enarrationem suam affirmativam quod ad sui gradus
ver dicat esse sua. sed quod ad differentiam specificam enar-
rari non potest. sed oportet quod per negationem nobis notifi-
cet inquantum transcendit totum ordinem corporum reum qui
bus pervenit diversitas. et id notificat intelligentia eentia
per a nobis notificari potest ponit hanc propositionem
intelligentia est sua que non dividit etiam autem prima non est nisi
subsistens in suo esse. quod principio. sed potius est ipsius
esse subsistens. id est super substantiam et simpliciter in enar-
rabilis ponit autem et proclus in suo libro hanc propositionem
sub his verbis. Dis intelligentis imperibilibis est sua
quod ante omnia est probat per divisionem et quod est. verbis h
positis apparet permittit duplex ratio quare prima est et per
ipsius rei divisionem que habet magnitudinem stantem et
quantitatem fluentem. sicut est in tempore et motu et hoc est quod di-
cit quod si non est cum magnitudine neque habet corpus neque
materiam tunc perculdubio non dividit per hanc. quod dicit
si non est cum magnitudine neque corpus excludit magni-
tudinem stantem. id est habentem finem et dicit neque cum magni-
tudine neque corpus. quod corpus est magnitudo. per se
divisibilis finem dione dimensionum superficies autem et linea sunt
magnitudines id est complere finem unam vel duas partes vel tres
quod dicit si non est cum magnitudine ponit ad excludendum
ea que sunt quod per accens sic albedo et filia alia di-
visionem ponit et per ipsius dione. dicit quod de quod di-
vidit vel dividit per multitudinem. id est quantitate discre-
tam vel finem magnitudinem que est dione finem quantitate pri-
mum habentem finem vel finem motum que est dione quantitate
primum non habentem finem eadem est dione per se motus et
probatur in. vi. philosophi. in prima autem dione permittit id mul-
titudine quod dione que est finem naturam persequitur divisionem co-
tinuam ut per in tertio philosophi. et ideo in quibus non est di-
visio finem magnitudinem non est divisio finem multitudines
in his autem dione per se possit ostendit quod per dione modo
rum intelligentia dividit et videtur esse probatio talis quod
dividit. dividit in tempore est enim divisio quedam mo-
tus ab unitate et multitudinem. sed intelligentia non est
in tempore sed est in eternitate totaliter. unde. s. habuit

est in secunda propositione ergo excedit omnem predictum
dione modum et hoc quid est expositio huius proba-
tionis sed quod est verbis h. positis apparet sed scien-
dum est verba h. posita et vito translationis esse
corrupta ut per litteram prolique talis est. Si
enim est sine magnitudine et in corporeus et mobilis
et imperibilibis est. quod vero sequitur non inducitur per
modum alterius divisionis sed per modum probatorem
sic enim subdit esse enim qualitercunque probabile aut finem
multitudinem aut finem magnitudinem aut finem operationes
est partibile et statim probat quod non sit partibile per ope-
rationes est partibile. statim probat quod non sit par-
tibile finem operationes. Nam addit in tempore latas
quod d. ois operationes probabiles sunt in tempore et sub-
dit intellectus aut finem oia est eternalis et ultra cor-
pora et unita est que in ipso multitudine imperibilibis est
est singularia predictorum supra positum erit et primo per
sequitur de incorporeitate sic dicens quod quidem igitur
in corporeis sit intellectus que ad seipsum quod ma-
nifestat est autem conversio intellectus ad seipsum in h
quod seipsum intelligit. Compositum enim nullum ad seipsum co-
vertitur. et hoc quid supra probatur permittit. et v. p.
positionem tale esse quod ad seipsum convertitur est in corpo-
reum est quod sicut probat. nullum enim corporeum ad seipsum
natum est converti. si enim quod convertitur ad aliud co-
pulat illi ad quod convertitur palam itaque quod ois pres
corporis est quod ad seipsum convertitur ad ois copulabun-
tur quod est impossibile in oibus probabilibus propter partium
separationem aliis eorum alibi iacentibus et hoc quidem
probatio h. subditur satis confusa cum dicitur. et si ge-
neratio quidem illius. scilicet quod intelligentia non sit corpus
est reditio super essentiam suam. id est quod convertitur super
ipsum intelligendo se quod pervenit sibi quod non est corpus
vel magnitudo habens unam partem ab alia distante.
et hoc est quod subdit. scilicet quod non extenditur extensione. scilicet
magnitudinis cum re extensa. id est magnitudinem habentem
ita quod sit una suar extremitatum. scilicet ab alia. id est ordine
suis ab alia distincta et posset aliquis credere quod in-
telligentia extendere intelligendo corpora. quod ostendit
do ipa h. excludit subdit quod est quod ultra sciam
rei corporalis non extendit cum eorum. scilicet sua magnitudine
magnitudinem intelligat sic emper. voluit. sed ipa stat
fira finem suam dispositionem. id est non distribuitur in diversas
partes. et hoc probat per h. quod subdit quod h. forma a quod
non pertransit aliquid. magnitudo enim non est nisi in
ma sed intelligentia est forma in multis a quod aliquid non
pertransit vel quod una pars eius non distat ab alia ul-
quod licet sit indivisibilis nihil de re habente magnitu-
dinem preterit eius cogniti subdit autem et corpora quidem non
sunt ita ex quo percludit potest quod intelligentia non sit corpus
deinde finem quod apparet ex vobis hic positum idem est alia
probatio ad ostendendum quod intelligentia non sit corpus.
quod. scilicet est. sua quod eius operatio est indivisibilis et ultra
quod habet unitatem in divisibilitatis quod in corporibus est non
potest. nam corpus et finem substantiam dividit dione magni-
tudinis et finem operationem suam dividit dione temporis.
quod neutrum pervenit intelligentie. sed in libro per-
inductur h. ad probandum aliud membrum. scilicet ad osten-
dendum quod intelligentia non dividitur per motum. dicit
enim sic quod que intellectus sit eternalis manifestat
operationis ad substantias idempitatis et est virtus
probationis huius quia res illa cui sua operatio acci-
dens advenit finem illam operationem variationem recipit
ut quodammodo operetur et quodammodo non operetur vel quodammodo
magis quodammodo minus operetur. res autem illa cui que-
p ii

in ista operatio fin sui essentiam iuariabilis opaf.
Et talis est intelligentia cui puenit intellectualis
operatio fin naturae sue essentie. Deinde oñit ter
tius modus: qñ intelligentia nō diuiditur i similitu
dines: ad b manifestandū inductū qñ aliqui mul
titudines in intelligentia ponere, pueniunt enis b
atque multis a causa prima cuius multiplicatio tonis
rō est qñ intelligentia nō pōt attingere ad simplici
tates unitatis prime cause: ideo perfectio bonita
tis que in prima causa est unitas i simplex multipli
catur intelligentia in ples bonitates: tri qñtis fit m
tudo bonitatū. In istellia tri recta multa indifini
biliter fit inuice coherere. nō n. pōt ēē qñ retineat ēē
admutar unita uel qñ retineat unita i amitar cognēs
sicut acit in istis inferioribus: b ideo qñ cū itellia
fit primi causati ppinquissima est prime causae: iō qñ
sunt in itellia nobilissimo modo pueniunt ei post pri
ma cām, unitas autē i indifinibilitas nobilit: est qñ
dicat. vñ itellia indifinibiliter hā multitudinē boni
tatum quas pncipat a cā prima et ad idem et reddie
probatio qñ pclusio inducit. vltimo autē concludit
propositum. qñ iam probatum cum dicit itē ergo ve
rificatum est ēē.

o Omnis intelligentia scit quod est supra se: et quod est sub se. verum tamē scit qd est sub se: quoniam est causa ei. Et scit quod est supra se: quoniam acquirit bonitates ab eo. Et intelligentia quidem hec est substantia intelligibilis ergo secundum modū sue substantię scit res quas acquirit desuper: et res quibus est causa. Ergo ipsa discernit: qd est sub ea: qd est supra eam: scit qd illud qd est supra eam: est causa ei: et quod est sub ea: est causatum ab ea: et cognoscit causam suam: et causatum suum per modum cui est causa eius. s. per modum substantię sue. Et similiter omnis sciēs non scit rem meliorem et rem inferiorē et deterius: nisi secundū modum sue substantię et sui esse non secundum modum: secundum quem res sunt: si illa est hec: tunc proculdubio bonitates que descendunt super intelligentiam a causa prima: sunt intelligibiles in ea. Et similiter res corporee firmabiles sunt intelligentia intelligibiles. Quod est: quoniam res que sunt intelligentia nō sunt impoēsiones ipsius: imo sunt cause impressiois: si ergo illius est qd intelligentia ipsa ē causa rerum: et que sunt sub ea: per hoc qd est intelligentia: tunc proculdubio causa est rerum intelligentia: sunt intelligibiles etiam. Jam ergo manifestum est: qd res supra intelligentiam et sub ea sunt per virtutem intelligibiles: et similiter res corporee cum intelligentia sunt intelligibiles: et res intelligibiles in intelligentia sūt intelligibiles: quoniam ipsa est causa esse earum: et quia ipsa non apprehendit nisi per modū sue substantię:

7 ipsa quia est sua intelligentia apprehēdit
intelligibili: siue intelligibiles sint: siue sint
corporee.

De Intellectu
Intellectus scilicet quod est et. Posita no-
nificatio intellectus quod ad
scilicet deceptum manifestare cognoscere ipse et prius
declarat modum quo cognoscit alia et scilicet
quomodo cognoscit scilicet scilicet et. tunc. propositione ibi.
omnia intelligentia intelligit per efficientiam suam et.
circa primum tunc facit. primo declarat modum quo
modum cognoscit intellectus et superiora et inferiora. No ostendit
quod est a se superius. et. ppone ibi ois intellectus fito et.
tertio ostendit quod se beati cognoscit inferiora ibi ois intellectus
est plena formis et. ppone ad declarandum igitur modum
quo intellectus cognoscit et superiora et inferiora ponit tale pro-
positionem ois intellectus fit quod est supra se et quod est sub se
sumptum scilicet quod est sub se quod est et. et scilicet quod est sub
se quod acquiri bonitatis ab eo. tunc. scilicet ppone ibi
quod ad supradictam rationem quod calitas fit intellectus et inferiora
gendi et. huius quide fit rone pideret non huius vitare iqua-
ta ad id a quo catur intellectus neque quod ad id a causis
non. catur a sua et a sua scilicet scilicet potius et scilicet causis
cantis ipsas et quo quod sub se sunt quis intellectus catur per
sua scilicet. non tri no scilicet ea quod cat ea sed potius ubi cat
ea quod scilicet ea. verus aut intellectus huius ppone est
sic accipiendus. Manifesta est. n. quod in ordine reru
et altioris gradu obtrinet quod catur. si igit altior sit
et et et catur modum gradu obtrinet iter vltimus et imo
est intellectus. Ma ipsa cat et a prima. et est infra eas. cat
aut quod modum quod cat sit sub ipsa ut. i. ppone est et
positum et ita et huius ea. vult quod dicere quod per gradu suu
et et et catur modum mo se habet et intelligit. na. intellectus
id quod sup se inferiora quod quod illud fit et scilicet quod aut
sua se intellectus altiora quod quod sit in seipsis. et in et et
sensu inducit et libro pti. et. et. ppone et talis est.
Ois intellectus intellectualis est et aut ipse et quod post ipse
quod. et superiora et inferiora sunt et intellectus quod modum
et. intellectus et et huius et sensus inducit huius ppone. dicit
n. quod intellectus quide est huius intelligibilis quod. et et
bile ptingit et rone sue essentie et et in modum sue sue
sue et et acquiri desup et res quod est et et. huius et
et quod vna quod res oportet in modum forme sue et
et operationis principum sicut calidus calefacit in modum
sui caloris vni quod et cognoscit cognoscit in forma
ma que est cognis principum. et in similitudine rei
cognite. que quide est in cognitione in modum sue eius
vni quod et cognoscit in modum sue sue cognoscit.
quicquid intellectus. Et igitur intellectus in modum sue
sue fit et et causam et ipse quod. quidam terminus vel
limes determinans fine distinguens superiora ab inferioribus
ita. et superiora cognoscit per modum sue
sue inferiora. mo quod res superiora fit in seipsis. inferiora
vo cognoscit altiora mo quod sunt in seipsis. quod quide
est intelligit in modum cognis accipiat et parte cognis
scilicet quod. quibus et a prima fit super intellectus et
intelligentia non cognoscit et super intellectus et
intellectualis. et huius quibus corpora sunt materia et sensibilia
et seipsis intelligibilia tri non cognoscit et sensibilia
et materia et intellectualis. et vo accipiat modum cognis
et et parte rei cognite sic cognoscit vna quod pur
est in seipsis cognoscit enim intellectus et a prima et super
intellectualiter in seipsis et res corporales habent
in seipsis esse materiale et sensibile et et huius
et intellectus omnium eorum quod huius.

Omnis intelligentie finis et entia
ei? et p bonitate pura: que est causa pri-
ma. Et virtus quidem intelligentie
est vehementioris unitatis quod res
secunde que sunt post ea: quoniam ipse non acci-
piunt cognitionem ei? et non est facta ita: nisi quod
causa est ei que est sub ea: quod si generis eius est
illud cui? rememoratur: intelligentia est re-
gens omnes res: que sunt sub ea per virtutem di-
uinam: que est in ea: et per ea retinet res: quoniam p
eam est causa rerum: et ipsa retinet omnes res que
sunt sub ea: et comprehendit eas. Quod est: quoniam
de quod est principium rebus et causa eis est
retinens illas res: et regens eas: et non euadit
ab eis: ipse aliquid propter virtutes suas al-
teram: ergo intelligentia est princeps rerum:
que sunt sub ea. Et retinens eas et regens eas:
sicut natura regit res: que sunt sub ea p vir-
tutes intelligentie: quod similiter intelligentia
regit naturas per virtutem diuinam: quod intelli-
gentia quidem non facta est retinens res: que
sunt post eas: et regens eas: et suspendens vir-
tutem suam super eas: nisi quoniam ipse res
non sunt virtus substantialis eis: imo ipsa
est virtus virtutum substantialium: quoniam est
causa eis: quia intelligentia quidem comprehendit
dit generata et naturam et ordinem nature. s.
animas. Itaque ipsa est supra naturam quod est:
quia natura continet generationem: et anima
continet naturam: et intelligentia continet ani-
mas: ergo intelligentia omnes res: et non est
facta intelligentia ita nisi propter causam pri-
mam que supereminet omnibus rebus: quoniam
natura est causa intelligentie: et anime: et nature:
et reliquis rebus: quia causa quidem prima non
est intelligentia: neque anima neque natura. Est
supra intelligentiam et animam et naturas: quo-
niam est creans omnes res: ut est operans in
telligentias absque medio: et creans animas et
naturam et reliquas res mediante intelligen-
tia. Et scientia quidem diuina non est sicut
scientia intelligibilis: neque scientia anima-
lis: imo est supra scientiam intelligentie et scientiam anime:
quoniam est creans scientias. Quia quidem virtus
diuina est supra omnem virtutem intelligibiles
et aialem et naturalem: quoniam ea omni vir-
tuti. Et intelligentia est habens esse tantum
quod si dixerit aliquis necesse est ut scit ylatiz
dicemus hec. i. suum est infinitum: quod in-
diuiduum suum est bonitas: puta effluens super
negligentias omnes bonitates et super reli-
quas res mediante ea.

Omnis intelligentie finis et entia
ei? et p bonitate pura: que est causa pri-
ma. Et virtus quidem intelligentie
est vehementioris unitatis quod res
secunde que sunt post ea: quoniam ipse non acci-
piunt cognitionem ei? et non est facta ita: nisi quod
causa est ei que est sub ea: quod si generis eius est
illud cui? rememoratur: intelligentia est re-
gens omnes res: que sunt sub ea per virtutem di-
uinam: que est in ea: et per ea retinet res: quoniam p
eam est causa rerum: et ipsa retinet omnes res que
sunt sub ea: et comprehendit eas. Quod est: quoniam
de quod est principium rebus et causa eis est
retinens illas res: et regens eas: et non euadit
ab eis: ipse aliquid propter virtutes suas al-
teram: ergo intelligentia est princeps rerum:
que sunt sub ea. Et retinens eas et regens eas:
sicut natura regit res: que sunt sub ea p vir-
tutes intelligentie: quod similiter intelligentia
regit naturas per virtutem diuinam: quod intelli-
gentia quidem non facta est retinens res: que
sunt post eas: et regens eas: et suspendens vir-
tutem suam super eas: nisi quoniam ipse res
non sunt virtus substantialis eis: imo ipsa
est virtus virtutum substantialium: quoniam est
causa eis: quia intelligentia quidem comprehendit
dit generata et naturam et ordinem nature. s.
animas. Itaque ipsa est supra naturam quod est:
quia natura continet generationem: et anima
continet naturam: et intelligentia continet ani-
mas: ergo intelligentia omnes res: et non est
facta intelligentia ita nisi propter causam pri-
mam que supereminet omnibus rebus: quoniam
natura est causa intelligentie: et anime: et nature:
et reliquis rebus: quia causa quidem prima non
est intelligentia: neque anima neque natura. Est
supra intelligentiam et animam et naturas: quo-
niam est creans omnes res: ut est operans in
telligentias absque medio: et creans animas et
naturam et reliquas res mediante intelligen-
tia. Et scientia quidem diuina non est sicut
scientia intelligibilis: neque scientia anima-
lis: imo est supra scientiam intelligentie et scientiam anime:
quoniam est creans scientias. Quia quidem virtus
diuina est supra omnem virtutem intelligibiles
et aialem et naturalem: quoniam ea omni vir-
tuti. Et intelligentia est habens esse tantum
quod si dixerit aliquis necesse est ut scit ylatiz
dicemus hec. i. suum est infinitum: quod in-
diuiduum suum est bonitas: puta effluens super
negligentias omnes bonitates et super reli-
quas res mediante ea.

est bonitas quod sit super ipsam inducens propter ad mani-
festandum quod intelligentia dependet ex causa prima quod talis est omnis in-
tellectus finis et entia est p bonitate pura quod est p causam pri-
mam. hanc autem propter bonitatem ponit s. vltimus. d. xviij. p.
positioe sui libri. cuius entium principium et causa prima bona est
idem autem figurat in hac propter bonitatem quod dicitur bonitas pura et quod
i. propter bonitatem pectus dicitur bonitas. n. pura dicitur bonitas
non participata: s. ipsa entia bonitatis substantia est p boni-
tatem vocatur ipse bonus quod quidem entia: et pure et p se
bonus quod sit prima causa cuius quod ut pectus pbat. s. p ea est
vltior causa. v. n. quod id quod est prima causa est optimum. h. at
est id quod est ipsa bonitatis entia. v. n. quod id quod est essen-
tialiter bonus est prima causa. Et b. est quod dicitur. dicit. i.
c. de di. no. quoniam autem de? est ipsa bonitas entia p ipso
sui est cuius est entia. v. n. et intelligentie que habet esse
et bonitatem participatam quod dependeat puta sicut esse
entia a causa et b. est quod dicitur quod intelligentie finis et entia est p
bonitate pura quod. s. intelligentia ex prima bonitate h. est fi-
nitas. i. imobilitas permanens. h. autem pbat dupliciter. primo
quidem per effectum ipsius intelligentie. et p. sicut vis sue pro-
portionis in hoc quod si aliquid rei propria operatio inueniat
in re alia quod ex necessitate quod res illa habeat ex participa-
tione alterius hanc operationem sicut effectus h. aliquid a
a causa puta si factum ignitum faciat propria operatione ignis
abundantia quod dicitur quod si factum habeat ab igne sicut effectus
a causa. est autem propria operatio ipsius? dicitur quod sit nalis causa regi-
tina cuius ut in. iij. propter bonitatem habitum est. v. n. ad hanc ope-
rationem nihil pringere potest inquantum participat illud a prima
causa sicut effectus ei? Quia vero causa prima est maxime vna
igitur aliquid res fuerit magis simplex et vna tanto ma-
gis appropinquat ad causam primam et magis participat pro-
pria operatione ei? intelligentie vero sunt maioris bonita-
tis et simplicitatis quod res inferiores cui? intelligentias ha-
bentia cognoscunt virtutem non possunt attingere ad cog. in-
tellectus suam propter excessum simplicitatis ipsius per
quod est ratione sensus corpore? dicitur a cog. rei intel-
ligibilis. Et quod sit simplicior et b. manifestat. quod est causa
rerum inferiorum p modum quod supra dictum est in. iij. propter bonitatem
et b. manifestat per id quod subiequitur quod intelligentia regit
omnes res que sunt sub ea per virtutem diuinam que est in ea
intelligentia autem in regie ordinato et morio inferiorum ad
finem et per hunc? virtutem diuinam in se existentem retinet
conseruat res ab impedimentis sui regiminis. h. enim
duo. s. reger et retinere sunt propria causa et operatione ad
effectum. igitur ergo intelligentia per virtutem diuinam regit res
et retinet eas quod per ipsam est causa rerum. quoniam autem reti-
neat res inferiores manifestat per h. quod subdit quod ipsa
retinet causas omnes que sunt sub ea et comprehendit eas in
primendo. s. ei virtutem suam. non. n. est causa omnium inferi-
oribus immediate nisi mediantibus causis inferiori-
bus. h. autem quod dixerat probat consequenter per h. quod dicitur
quod est prima in rebus et causa eis retinet illas res et eri-
git eas ut dictum est et nihil eorum que sunt aliquid cause
possunt eriri a regimine sue cause per aliquam virtutem
extraneam. Et ideo cum intelligentia sit prima rerum inferi-
oribus et per consequens causa eorum per modum primis
consequens est quod habeat respectu inferiorum. q. offi-
cium principis in retinendo et regendo. sic enim videmus
quod etiam ea que sunt infra intelligentiam habent virtutem
regitiam per virtutem intelligentie sicut per natu-
ram que est principium motus in rebus naturalibus
reguntur et retinent ea que subsunt nature. v. n. sicut
intelligentia regit naturam et alia que sibi subsunt per
virtutem diuinam. sicut ergo ex superioribus probatum est
quod intelligentia. q. princeps regit et retinet inferiora
p. iij

per virtutē superioris causę et hō q: ipse est cā-
rum. Et q: sit cā. pcedit ex hoc q: est vehemētioris
virtutis: s; qūo ex hoc q: cā sciat q: retineat cā-
ra et regat nōdū erat probatū: et id huius pbatōnes
subdit. et itellā quidē nō est facta retinēs res q: sunt
post ipsas: et regens eas et suspēdēs virtutē suā sup
eas sunt post ipsas: et regēs eas nūq: qū ipse nō sunt
virtus s; alie ipi. Imo ipsa est virtus virtutū substa-
tialū qū est cā eis cui? pbatōis hęc virt? est: quia
vnaq: res regit et pseruat p aliquā virtutē suā p
quā aliqd opat ad finē et impedimentū resistit s; v?
cāti dependet ex virtute cāti: et nō eōdē modo. Cā enim
virtus sit opandi pncipiū i vnoq:q: necesse ē q: illū
sit virt? virtutis alicui? rei a quo h; q: sit opandi pnci-
piū. dictū est aut in pma. ppōne q: cā inferior opat
tur per virtutē cāe superioris est virtutis cā? virtutis
cāe inferioris. Et p hūc modū dicit q: virtutis vbi in-
telligētē est virtus virtutū s; alia. i. virtutū q: sunt
pprie substatū inferiori rōrā. sic isif p; q: intellā
regit et retinet et inferiorē virtutē suā expandens
super eas ex hoc q: est cā eis. Due aut sunt inferiori
ra que regit ostēdit subdēs q: intelligētia cōprehē-
dit generatā. i. pmet sub se sicut effect? quos regit
et retinet res generabiles et corporales et mī que ē pri-
cipiū mot? in ipsa et inuenitur primo in pmo corpore
et cōprehēdit et ordōnē nāc. s; aīam. dictū est enim
sup i. r. ppōne q: aīa est iōr dōe eternitatis et pars
temporis etis in eternitate et supra tempus: q: ipsa
est supra naturā que est pncipiū motus qui cōpor-
mēsuratur. q: aut intelligētia cōprehēdat oīa sup
dicta. pbat per hoc q: natura pmet generationē et
res generatas rāq: pncipiū generationis etis pri-
cularis. vltis aut natura que est i corpore celesti cō-
prehendit vlt omne generatiōē sicut suū effectus
anima vero cōtinet naturā: q: sū opinōnē pōnētā
corpora celestia aīata quā auctor huius libri suppo-
nit aīa est pncipiū motus pmi corporis et psequē-
ter oīz motū naturalū vti i. i. ppōne habitū est.
Et iterū itellā pmet aīam: q: aīa ab itellā parti-
cipat intelligibiles opationē sicut in eadē ppositiōe
dictū est: vti pēndit q: intelligētia pmet oēs res q:
geqd pmet a cōtēro pmet a pmetē et reperit cām
quare hoc pueniat intelligētē. s; ppter virtutes cāe
prime cuius est ppropriū supeminet oībus nō p. vir-
tē alterius sed per virtutes pproprias ipsa enī per
suā virtutē diuinā est cā intelligētē et aīe et nature
et reliquarū rerū. s; generabiliū et corruptibiliū. Sic
igitur ostensū est q: intelligētia depēdet a cā pma
per hoc q: ab ea h; virtutē vniuersales pncēdi sub-
stantiā. Deinde cū dicit. et cā pma quidē ostendit
idē ex cōditione cē prime demonstratiōe ostendente
ppter quid. Nā pdicta pbatō sū magis per si-
gnū. et primo ponit pbatōnē. scēdo excludit obie-
ctionē ibi. q: si dixerit aliquis. dicit ergo primo q: si
ppōnēs qd probare intendit q: cā pma nō est itel-
ligētia nec est aīa nec natura: sed est supra oīa ista
quasi creatrix earū cū quodaz ordine. nam itellā
creatur immediate ante animas. animam vero et na-
turam et reliquias res mediātē itelligētia qd intel-
ligendū est sicut sup: a dictū est in tertia ppositiōe
nā q: cē eorum sit causārum ab itelligētia s; quia
ista sū suā essentias sunt creata solum a causā pma.
per itelligētias vero foriuntur quasdas qua-
litates superaditas. h; aut q: causā pma causat oīa
predicta incipit probare ibi. et scētia quidem diui

na: ad cuius pbatōnis itellectum sciendum q:
perfectiōnum puenientium in rebus a causā pma
aliud est quod puenit ad omnia etiam vīq:
ad generabilia et corruptibilia. s; cē. aliud autem est
q: natura puenit ad effectus inquantū effectus
sunt sed solum q: ad causas inquantū causę
sunt. s; virtus. vnde participatiō virtutis puenit
vīq: ad naturam que habet rationem pncipiū.
Aliud vero est q: puenit vīq: ad animam intel-
lectualem. s; scētia que tamē inferiori modo est
in anima q: itelligētia. Nam itelligētē cōue-
nit sine motu inquantū apprehendit itētiue. ani-
me vero conuenit cum quodam motu quod ex vno
procedit ad aliud. Sic igitur ad itelligētiam et
animam puenit esse et virtus et scētia ad natu-
ram cē et virtus ad generatā esse tū. Sic igitur cā
pma est causā omnis scētie et virtutis et totius
esse ostensū igitur est vti ab ipsa ordinantur. quod
autem sit omniū horū cā probat per hoc q: id qd
est pncipiū et excellentissimū in vno quozor-
dine est causā omnium consequentium in ordine il-
lo sed causā pma habet scētiā et excellentiōem
omni scētia et virtutem excellentiōem omni vir-
tute et esse excellentissimū omni ente. Et igitur causā
omnis scētie et virtutis et esse et hoc sequitur q:
sit creatrix itelligētē anime et nature et reli-
quarū. primo ergo manifestat de scētia et dicit q: scē-
tia diuina non est sicut scētia itelligētē quia
scētia itelligētē est per participatiōem rei in
tellecte et nihilominus est sicut scētia animalis
non solum est per participatiōem rei in tellecte sed
per participatiōem luminis itellectualis ab itel-
lectu mobiliū se habens circa scētiā: imo scē-
tia diuina est supra scētiā itelligētē et supra
scētiā anime quia immobiliter et absq: oī picipa-
tione itellectualis luminis vel rei in tellecte habz
scētiā itellectualē essentialem per suā cēntias co-
gnoscens res. Et hoc ideo est quia ipsa est creatrix
omnis scētie vnde q: q: sit cā scētie superiorum
idem autem psequitur de virtute et dicit q: vir-
tus diuina est supra omnes virtutes itellectuales
et animales et naturales. quia et itelligētia et aīa
et natura habent virtutem participatā ab aliquo
sed ipsa est causā omnis virtutis. Sequit etiaz p-
sequitur q: ad esse vīdēs q: cā pma h; ab-
tior: mō cē q: aīa. nā itelligētia h; vīdēs. i. aliqd
māle vel ad modū materie se habens. dicitur enī
vīdēs ab vīe q: est materia et qūo h; sit. exponit sub-
dēs quomā esse et forma. quiditas enī ē substantia
ipsius itelligētē est quedam forma subsistens
et in materialis. sed quia ipsa non est suū esse sed
est subsistens in esse participato comparatur ipsa
forma subsistens ad esse participatū sicut poten-
tia ad actum et vī materia ad formā. Et sequitur
in anima est habens vīdēs: non solum ipsam for-
mā subsistentem sed etiam ipsum corpus cuius ē
forma. Sequitur etiam natura se habens vīdēs
quia corpus naturale est compositum ex materia et
forma. Cum autē causā pma nullo modo habeat
vīdēs quia non habet esse participatū sed ipsa ē
esse pimum et per cōsequens bonitas pura q: vīdēs
quodaz inquantū est ens est bonum. oportet autē
q: omne participatū deriuetur ab eo qui pure sub-
sistit per essentiam suā. vnde relinquitur q: esse
itelligētē et omnium entium sit a bonitate pura

esse prime. Sic igitur per id quare supra dixit quod causa prima non est intelligentia nec anima nec natura quod est scia excedit sciam intelligentie et nature et alie et est virtus excedit omnem virtutem et eius esse omne esse. Deinde cum dicitur quod si quis dixerit excludit quandam obiectum potest. n. aliquis dicere quod si causa prima sit essentia tunc quod sit essentia que de omnibus potest predicari et quod non sit aliquid individualiter ens ab aliis distinctus id. n. quod est esse non individuatur nisi per hoc quod in alio recipitur. Causa autem prima est aliquid indivisibile distinctum ab aliis aliis non habet operationem aliquam vltius enim non est nec agere nec pati et videtur quod necesse sit dicere eam primam habere yltimum. i. aliquid esse recipiens. Sed ad hoc respondetur quod ipsa infinitas divini esse infinitum. f. non est terminata per aliquid recipiens habere in causa prima vice yltimum quod est in aliis rebus. Et hoc ideo quod sicut in aliis rebus sit individuatio rei cuius recepte per id quod recipiens ita divina bonitas et esse individualiter et ipsa sui puritate per hoc. f. ipsa non est recepta in aliquo et hoc quod est sic individualiter sui puritate habet quod possit influere bonitatem super intelligentiam et alias res. Ad cuius evidentiam consideranda est quod aliquid dicitur individuatum hoc quod non est natum esse in multis quod potest contingere dupliciter uno modo per hoc quod est determinatum ad aliquid unum in quo est sicut albedo per rationem sue speciei nata est esse in multis sicut albedo que est recepta in hoc subiecto non potest esse nisi in hoc. Istum autem modum non est procedere in infinitum quod non est procedere in causis formalibus et materialibus esse in infinitum sicut probatur in. iiii. et in. ii. metaphisice unde oportet devenire ad aliquid quod non est natum recipi in aliquo et hoc habet in diuina duratione sicut materia prima in rebus corporalibus que est principium singularitatis unde oportet quod de illud quod non est natum esse in aliquo et hoc ipsum sit individuatum. Et hoc est secundus modus quo aliquid non est natum esse in aliquo alio quod. f. non est natum esse in aliquo sicut si albedo esset separata sine subiecto essetis ostensum est per hunc modum individuata et hoc modo individuatio est in superioribus separatis que sunt forme habentes esse et in ipsa causa prima que est ipsum esse subsistens.

Admms intelligentia plena est for
mis: verumtamen ex intelligentijs sunt que continent formas plus universales: et ex eis sunt que continent formas minus universales. Quod est quoniam: forme que sunt intelligentijs secundis universales inferioribus per modum particularitatis sunt in intelligentijs primis per modum universalem: et forme que sunt in intelligentijs primis per modum universalem: et sunt in intelligentijs secundis per modum particularitatis. Et in primis intelligentijs est virtus magna quoniam sunt vehementioris unitatis que intelligentie secunde inferiores et intelligentijs secundis inferioribus sunt virtutes debiles quoniam sunt minoris unitatis et pluri multiplicatis. Quod est quia intelligentie propinque uni vero puro sunt minoris unitatis et maioris virtutis quia intelligentie que sunt longinquiores ab uno pu-

ro sunt pluri quantitatis et debiliores. Et quia intelligentie propinque uni potentie non sunt minoris unitatis. Accidit tamen ut forme que procedunt ex intelligentijs primis procedant perfectione universalius unita et nos quidem abreniamus et dicimus quod forme que veniunt ex intelligentijs primis in secundis sunt debiliores perfectionis et vehementioris separationis. Quapropter fit quod intelligentie secunde projiciunt visus suos super universalem que est intelligentijs universalibus et dividunt eam et separant eam quoniam ipse non possunt recipere eas scilicet per separationem et divisionem. Et similiter aliqua ex rebus non recipit quod est supra eam nisi per modum secundum quem potest recipere ipsum non per modum secundum quem est res recepta.

Omnis intelligentia est plena forma et. **Postquam** auctor huius libri ostendit qualiter scilicet intelligentia est supra se et quod est sub se quod est supra ipsas mimes scilicet ostendit quod intelligentia se per se est prima. Et primo ostendit ostendit quod cognoscit alia a se. scilicet ipse quod cognoscit res sempiternas ibi omnis intelligentia. primo quod mittit tale propositum. Omnis intelligentia est plena forma. verumtamen ex intelligentijs sunt que continent formas plus vltis et ex eis sunt que continent formas minus vltis. Et hoc est in. ii. lib. p. c. et vii. proponit sub his vltis omnis intelligentijs plenitudo specierum et quod vltior hic autem particularior in primis primis species. Circa hac propositum duo considerare. primo id quod est esse omnis intelligentijs vel intellectibus separatis. plenitudo formarum vel intelligibilium species secundum vltimas et particularitatem in ipsis. Circa primum considerandum est quod sicut iam diximus supra platonice ponentes formas res separatas sub hac formarum ordine ponant ordinem intellectus. Quia n. omnis cognitio fit per assimilationem intellectus ad rem intellectus necesse erat quod intellectus separati ad intelligendum participaret formas abstractas. Et huius participationes formarum sunt species vel forme intelligibiles de quibus hic dicitur. Sed secundum hanc Aristotelem. que circa hoc est magis condona fidei christiane non contingit ponere alias formas supra intellectum ordinem secundum ipsas bonis separati ad quod forum universalem ordinatur sicut ad bonum extrinsecum ut dicitur in. xii. metaphisice oportet nos dicere quod sicut platonice ponebant intellectus separatos et participatione diversarum specierum separatarum diversas intelligibiles species consequi in. c. ix. participatione primae forme separate que est bonitas prima que est deus: ipse enim deus est ipsa bonitas et ipse esse in seipso naturaliter comprehendens omnem entium perfectiones. Ita ipse solus per essentiam suam omnia cognoscit absque participatione forme alienius. Inferiores vero intellectus cum eorum substantie sint finite non possunt per suam essentiam omnia cognoscere sed ad habendum rem cognitionem necesse est quod ex participatione esse primae speciei intelligibilium receptis intelligat ut dicitur. vii. capitulo quod ex ipsa divinis nominibus sapientia intelligibiles et intellectuales angelicarum virtutis simplices et bonos sunt intellectus

Et est considerandum sicut Aug. dicit. ii. super gene.
ad litterā q. sicut et verbo de procedit forme i
materiam corruptibilem ad rerum structuram. ita ab
eodem. i. verbo in angelis fit rerus cognitio q. huius
specierum intelligibilium receptionem quia a plato
nisi ponebant fin participationē ydearum et intel
lectus separatos res cognoscere a materiā corporeā
fin diversas species variari. Sed sciendum est q. ead
dem diversitas participationis inveniunt in intellectu
bus. i. in materiā corporeali materia enim inferioris
compositi participat quidem formā aliquā ad esse spe
cificum. sed tamē illa forma nō repletur materie
pctna que adhuc ad alias formas se extendit. Dāre
ria vero intellectū compositum replet forma q. par
ticipat q. nō remane in ea potentia ad aliam formam.
Similiter etiā intellectus inferioris humani nō re
plet intelligibilitē speciebus. Sed a principio quidē
intellectus potentialis humanus. et sicut tabula i qua
nihil est scriptū vel dicitur. i. de anima postmodū au
tē ordine quodā species recipit nec tū in hac vte re
plet. Sed intellectus separatus statim a principio sunt re
pleti speciebus intelligibilitibus ad cognoscendū oīa ad q.
se extendit naturalis facultas ipsius. vnde pto. dicit
illi. de di. no. q. intellectus supermandatū. Intellectus
tū illi dātur fin existentiū rationis. Et hoc est
q. hic dicit q. intelligentiā est plena formas. vel hīc
pctus est pfectus dicit est plentudo formas. q. ipsa
intellecualitas ad ppiam naturam intelligentiā vel
intellectus separati pertinet. circa dīam vltimitatē
et particularitatis speciei. intelligibilitū. hīmo acceden
dū est q. sicut hic dicit. i. in libro pcti dyptores habet
formas magis vniuersales. Et hī etiā dīo. dicit. i.
ra. c. se. vel dicit q. cherubin oīdo participat sapie
tia i cognitione altiorē sed inferiorē substantiā parti
cipant sapientia i scientia particulariōi. Que quidē
vltimitatē et particularitatis nō est referenda ad res co
gnitas sicut aliq. male intellexerunt existimantes q.
deus nō cognosceret nisi vltimā naturā creatā. s. nō
sequēs esset q. in inferioribus intellectibus tanto vni
uersalius cognitio magis in vlti sisset quanto esset alti
or. puta q. vltus intellectus cognosceret solum naturas
substantiā. Inferior vero naturā corporeā. Et sicut vlt
us ad idiuuādas species. Que quidē estimatio apte
rinet falsitates. Cognitione. n. quā cognoscit aliq. se
lū in vlti. est cognitio imperfecta cognitio vero quā co
gnoscit aliq. in ppiā specie est cognitio pfecta. Cō
gnitio. n. speciei includit cognitionē generis sed nō
euerfo. Sequeret igit q. quāto. Intellectus est su
perior. tanto est cognitio eius imperfectior. Et s. hīc
dīa vltimitatis particularitatis attendenda. solū pmo
q. intellectus intelligit quāto. n. aliq. intelligit est su
prior. tanto id quod intelligit est vltius. Ita tñ q. vlti
or cognitio creditur etiā ad ppiā cognitio multo ma
gis q. cognitio inferioris intellectus quā aliq. magis
particularē cognoscit. Et hī etiā exprimeret in nobis p
cipim. Videmus. n. q. illi q. sunt excellentioris intel
lectus et paucioribus auditis vel cognitis totam vir
tutē assequi quæstionibus vel negotiis cōspondendū q.
alii grossioris intellectus existētes percipere nō possunt
nisi manifestē eis p singula rationē cuiusq. essentia
inducere. Et ideo deus cuius intellectus excellen
tissimus vno sio. i. essentia sua omnia cōspondendū
altiorum vero intellectū separator. tanto min⁹ q.
paucioribus speciebus. ad plura se extendit. Et
rem noticiam habet quāto est altioris ita q. intel

etiam humanus qui est infinitus rex scientias habere non potest nisi fingitis specibus singularium rerum naturas cognoscet. ¶ Materia vero corporalis et sensu corporis eius omnia participat et vltissime deficere inuenit. h. igitur differentie q. est fm vniuersalitates et particularitate specierum ppositio eade ponitur h. et in pto. et est sumpta et ea efficiunt. Sicut n. intelligit per intelligibiles formas cognoscit. ita et per intelligibiles formas suos effect. pducit. Quia os intellectus intelligendo operat. vtriusa dicit. Superioris aut intelligitiaz sunt maiores virtutes. Et h. ideo q. sunt magis simplices et minores quantitates. c. compositionis. vt pte vni pm pmaiores os q. virtutes operantur ipar ad plura fei erendia. Et in ipse virtutes sunt magis simplices. Et ei h. appet q. forme superior intelligitiaz sunt vltiores. Quia aut forme q. sunt in superioribz intelligitiaz vntie multiplicent in intelligitiaz scdis manifestat sequenter rones huius assignas scilicet pto. et pre intelligitiaz inferior. ¶ Intelligitiaz n. inferioros psequitur intelligibiles species et superioribz intelligitiaz quodammodo ad eas respectio q. intelligitiaz sicut opposita q. agit intelligendo agit ita eo q. recipit intelligitiaz recipit h. modū sive ppte nature. Et q. natura inferioris intelligitiaz non est tante simplicitatis et vntitatis quate natura superioris intelligitiaz. Ideo nec forme intelligibiles recipiunt in intelligitiaz inferiori illa vntate in q. sunt inferioribz intelligitiaz. Et ppter h. forme intelligibiles magis multiplicant in inferioribus intelligitiaz q. in superioribus ita q. ea que intelliguntur a superioris intelligitiaz p vna speciem intelligit leu inferiori intelligitiaz intelligit per plures. Sed quia sicut dictum est intelligitiaz quicquid operat intelligendo operat. Sicut et intelligendo recipit q. recipit potest ratio huius multiplicacionis specierum assignari non solum et parte intelligitiaz recipientis. fed etiam et parte intelligitiaz impunitis. Quia pmissio multiplicanc species in inferiori intelligitiaz fm suas capacitate vnde vto. dicit. xv. ca. de di. no. vnaqueque essentia intellectus dicta sibi adimere vni forme intelligitiaz puda virtute diuidit et multiplicat ad inferioris ductorem analogiam. i. fm pportionem inferioris subflantie.

Omnis intelligentia intelligit res
semperiternas que non destruantur
neq; cadunt sub tempore. Quod
quoniam si intelligentia est semper
que non mouetur: tunc ipsa est causa rebus
semperiternis: que non destruantur: neq; ca-
dunt sub generatione: 7 corruptione: quia in-
telligentia quides est nisi quia intelligit rem
per esse suum: 7 esse suum semperiternum est:
quod nō corrumpitur. Cum ergo hoc sit ita
dicimus q; res destructibiles sunt ex cor-
poritate et causa corporale vel temporali nō
ex causa intellectuali eterna.

o **Ans** intelligentia intelligit sc. offe
so quomodo intelligētia intel
ligat alia a se. qz p formas intelligibiles. q
bus est plena hic specialiter agitur de co
gnitione qua intelligentia cognoscit res eternas.
Et primo ostenditur q cognoscit res eternas sue

incomptribiles, secundo ostendit modum quo eas cognoscit ibi primorum oium quedam sunt &c. circa primum proponit talem propositionem. Omnis intelligentia intelligit res sempiternas que non destruantur neque cadunt sub tempore & intelligit res sempiternas que sunt supra tempus & motum: ut expositum est in secunda propositione. Signat autem dicitur quod non destruantur neque cadunt sub tempore. Quedam enim cadunt sub tempore que tamen non destruantur, sicut motus celi qui cum tempore mensuretur non destruitur nec cessabit secundum philosophorum positionem. Unde si secundum superiorem intellectum huius propositionis esse quod intelligentia non cognoscat res corruptibiles & cadentes sub tempore sed solum res incorruptibiles supra tempus existentes sed quod non sit hic intellectus propositionis patet ex propositione que subdit in qua non probatur quod intelligentia cognoscat sempiterna & non corruptibilia. Sed quod non causet in medietate nisi sempiterna. unde expositio est omnis intelligentia intelligit. intelligendo causas res sempiternas & hoc patet ex libro primi qui ad hoc inducit duas propositiones quarum una est. ceterum. Omnis intellectus preteritorum est prime & intransmutabilis secundum substantiam subnitentem alia est. ceterum. Omnis intellectus intelligendo insitit ad post ipsum. Et quibus duabus propositionibus auctor huius libri constituit unam & domine breuitati studuit obsecrare induxit. probat autem sub hoc sensu hanc propositionem eo modo quo & prius. & i hac probatione duo facit. primo enim ostendit quod intellectus non producit immediate res corruptibiles vel cadentes sub tempore. Sed solum res sempiternas. secundo unde veniat corruptibilitas in rebus primum aut dicit sic intelligentia producit suum effectum secundum suum esse & hoc ideo quod suum intelligibile est sibi naturale & essentiale nihil autem producit nisi intelligendo ut supra manifestauimus. unde restat quod quicquid producat per suum esse. Sed esse intelligentie est in corruptibile & supra tempus eternitati participatum ut in secunda propositione habuit est. ergo immediatus intelligentie effectus est sempiternus non cadens sub corruptione vel tempore. secundum autem manifestat dicens. quod cum intelligentia immediate non causet res corruptibiles. Sequitur quod res corruptibiles non sunt immediate ab intelligentia. sed sunt ab aliqua causa corporea temporali. Nam corruptio & generatio in his inferioribus rebus causat per motum celi ipse autem motus celi non est immediate ab intelligentia sed ab anima sicut supra dictum est in ista propositione. Si quis autem hunc processum reducere velit ad intellectum qui simpliciter ex propositione apparet. poterit dicere ulterius quod res corruptibiles cognoscuntur ab intelligentia ut sempiternae. Sunt enim in intelligentia sicut non materialiter quous in se sunt materiales ita nec temporaliter sed sempiternae. Quod manifestat per effectum. Quia immediatus effectus intelligentie est sempiternus. Id enim quod intelligentia cognoscit est principium facti in ipsa. Sicut & artifex per formam artis operatur habentem probationem que hic inducit & si a quibusdam philosophis concedatur non tamen necessitatem habet hac enim probatione suscepta multa fundamenta catholice fidei tollerent. Sequitur enim quod angeli nihil de nouo in his inferioribus immediate facere possent. Et multo minus deus qui non solum est eternus sed ante eternitatem ut supra dictum est. Et sequitur ulterius modum sempiternitatis huius videtur esse efficacissimam rationem. potentiam eternitatem mundi que sumitur ex immobilitate factoris. Nam enim videtur posse contingere quod aliquis agens non incipiat operari cum prius non operatur fuerit si

omnino immobilis se habeat nisi forte aliqua exteriori mutatione presupposita quod ut Auerois in. viii. philosophorum commento persequitur. Si aliquid agens volitarium vult aliquid facere postea non prius ad minus oportet quod imagine tempus quod est numerus motus & ideo concludit impossibile esse quod ex voluntate immobili & eterna pueniat effectus nouus nisi presupposito motu. Et quia hoc videtur esse efficacior ratio qua videtur ad probandum eternitatem mundi diligenter est huius rationis solutio attendenda. Considerandum est igitur aliter loquendum esse de agente quod producit aliquid in tempore atque aliter de agente quod producit tempus simul cum re quod in tempore producit. Nam si aliquid in tempore producit oportet accipere aliquam proportionem ad tempus vel solum eius quod producit vel etiam producit ipsius quoniam actio est in tempore non solum ex parte eius quod agit sed etiam ex parte agens. In tempore enim est aliquid secundum quod est in motu. Cuius numerus tempore est. Quando igitur aliqua mutatio inuenitur ex parte eius quod agit vel ex parte agentis. tunc actio secundum utrumque est in tempore puta cum aliquid alteratur a frigore igne de nouo sibi venit in mare ut igne accendat ad frigus pellendum. hoc autem non semper contingit. Est enim aliquid cuius substantia non est in tempore. Sed operatio in tempore est ut infra dicitur huius ergo agens absque aliqua sui mutatione effectum producit in tempore quod prius non fuerat. Et sic etiam deus aliquid potest producere in tempore de nouo quod prius non fuerat secundum certam proportionem huius effectus ad hunc tempus sicut contingit in omnibus miraculosis effectibus qui sunt in medietate a deo. Nec obstat quod dicitur quod producit per suum esse quia suum esse est suum intelligere. Et sic suum esse est unum intelligit tamen multa. Et propter hoc potest multa producere quantumvis eius intelligere unum sit & simplex remaneat ita quantumvis sit esse suum eternum & immobile potest tamen intelligere aliquid esse temporale & mobile. Et ideo & si suum intelligere sit sempiternum per ipsius tamen producere potest effectum nouum in tempore cuius indicium aliquantulum in nobis apparet potest enim homo voluntate immobili permanere opus suum in futurum differre ut faciat id determinato tempore. Si tu dicas quod quotiens hoc conuenit oportet preintelligere alium motum ergo contingat quod aliquid prius non fuerit conueniens fieri post modum indicatur ut conueniens ad sciendum ad minus ipsius tempus de cursum qui sine motu intelligi non potest dicemus si quidem verum esse in particularibus dei effectibus quos in tempore operatur. Quod enim Lazarus suscitauit quarta die & non prius habito respectu ad aliquam rerum mutationem precedentem hoc fecit. Sed in vniuersi productione hoc locum non habet quia simul est mundo sicut etiam tempus & totus vniuersus saliter motus non est ergo aliquod tempus precedentis talis motus ad quod oportebat nouitatem huius effectus proportionari sed solum ad rationem facientis prout intellerit & voluit hunc effectum ab eterno non fore. sed incipere post non esse. Sicut enim tempus est mensura operationis vel motus. Sicut dimensio est mensura magnitudinis corporalis. Si igitur queramus de aliquo particulari corpore puta de terra quare ita hoc magnitudinis limites cohercet & illud extenditur ultra potest eius ratio esse ex proportionem ipsius ad totum mundi. Sed si rursum queramus de tota corpora vniuersitate quare hoc determinate magnitudinis terminos non cedat nec post hoc non esse ex portione eius ad aliquam

magnitudinem. Sed vel oportet dicere magnitudinem corporalem esse finitam. Sicut antiqui naturales posuerunt vel oportet huius determinare magnitudinem ratione accipi et sola intelligentia et nobilitate faciens. Sicut igitur infinitus deus infinitum unum uerum producit secundum sue sapientie rationes. Ita ceterus deus potuit nouum mundum producere secundum eandem sapientie rationem.

Rumorum omnium quedam sunt in quibusdam per modum quo licet ut sit unus eorum in alio. Quod est: quia in esse sunt vita et intelligentia in vita sunt esse: et intelligentia in esse: et vita in intellectu sunt due alie alachie id est intelligentie: et esse et intelligentia in vita sunt due vite: et intelligentia et vita in esse sunt duo esse: quia illud quidem non est ita: nisi quia unumquodque primorum vel principiorum aut est causa: aut causatum. Causatum ergo in causa est per modum cause: et causa in causato per modum causati. Nos quidem abreuiamus et dicimus: quod res agens in rem per modum cause non est in ea nisi per modum qui est causa eius. Sicut sensus in anima per modum animalium: et anima in sensu per modum sensibilium: quare rediamus et dicamus quod sunt et in anima et intelligentia in causa prima sunt per modos suos: secundum quod ostendimus.

Rumorum omnium et postea ostendit quod intelligentia intelligit res sempiternas hic inducit per positionem ad manifestandum qualiter intelligentie que sunt res sempiternae mutuo se intelligant per hanc autem aliquid intelligitur quod est intelligibile. Et ideo oportet in hac propositione declarare quod unum de entibus superioribus sit in alio et est propositio talis primorum omnium sunt quedam in quibusdam per modum quo licet ut sit unum eorum in alio hanc enim propositio proponitur. cuius in libro per se sub his verbis in omnia in omnibus proprie autem in unumquodque idem autem est quod per se dicitur per modum quo licet ut sit unum eorum in alio utrobique. si scilicet quod unum est in alio secundum convenientem modum ei in quo est. Sed a primo quidem inducit hanc propositio secundum positiones platonicas quibus ponuntur forme separate subsistentes quarum ut supra dictum est unam quod tanto est altior: quanto est uniuersalior: et ad plura suam participationem extendens. Et secundum hanc ipsum esse est superior: quam ipsa vita. Et hanc ipsum intellectus. Et ideo hanc per se licet determinans in sua propositione addit. Et enim in ente vita et intellectus et in vita esse et intelligere et in intellectu esse et vivere et sic sicut et videtur auctor huiusmodi libri loqui huiusmodi separata prima nominis subdit enim quod positiones quod est quia in esse sunt vita et intelligentia et vita sunt cause et in intelligentia et in intelligentia supra esse et vita quod est omnino idem cum verbis per se addit autem per se in sua propositione expositionem modi quo unum horum sit in alio dicens. Sed alicubi quidem intellectus alicubi autem vitaliter. alicubi vero entis. id est per modum entis

entia omnia. quod dicit quod omnia tria predicta sunt in intellectu intellectualitatis in vita vitaliter in esse et essentialiter. Sed hoc potest loco huius in libro vii datur esse corruptum et malum intellectum habere. Sed quia. n. sumptum est et vita in intelligentia supra due intelligentie. de n. intelligi quod illa duo. scilicet et vita sunt intelligentia intellectualitatis et et intelligentia in vita supra due vite. id est duo sunt in vita vitaliter et intelligentia et vita supra duo esse. id est ambo supra in ipso esse essentialiter. Si autem intelligat secundum quod verba sonant falsis prius intellectum vivere. n. vivere est ipse et eius ut dicit in se eundo de anima et ipse intelligere prius intelligentis est vita et esse ipse ut in xii. met. dicit. unde et hanc per se excludens dicit quod esse intellectus est cognitum et vita eius est cognitio alioquin sequeretur in eo ueniret quod Aristoteles inducit in tertio met. per platonem eos quod. scilicet. esset tria aialia quod et ipse est aial. et de eo predicat quod aialis communis quod participat. et sicut quod aialis quod est aial. Sequitur. n. quod unumquodque illorum trium esset non unum sed multa. Apponit autem per se per se positionem manifestam ad ea quod dicta sunt desiquet quod tripl. aliquid de aliquo dicitur uno modo casualiter. Sicut calor de sole. alio modo essentialiter sicut naturaliter sicut calor de igne. tertio modo secundum quandam post habitationem. id est per se positionem sicut participationem quodammodo. aliquid non plene habet sed posteriori modo et per se positionem. Sicut calor inuenit in corporibus elatis non in ea plenitudine secundum quod est ignis. Sic igitur illud quod essentialiter in primo dicit participationem in secundo et tertio quod autem est essentialiter in secundo est in primo quidem calidum et in ultimo participationem. Quod vero est in tertio essentialiter est calidum in primo et in secundo et per hunc modum omnia sunt in omnibus. Sed quod auctor huiusmodi libri non videt ponere formas separatas quod hanc dicit esse et vita et intelligentias in se inuicem esse et intelligentiam sed quod inueniuntur in habet esse vivere et intelligere. Quia in ipso esse secundum proprias rationes inueniuntur caliditas vivere et intelligere secundum illum modum quo in prima propositione dictum est quod esse est ea prima vivere et intelligere posteriores cause. Non tamen ita est intelligentiam sicut verba sonant quod intelligentia et vita sunt in ipso esse duo esse. Sed quod hanc duo per se sunt in ipso esse non sunt aliud quod esse. et sicut esse per se est in vita esse ipsa vita est vita nihil addat supra esse nisi determinatum modum essendi. seu determinatam naturam entis. Et ideo intelligendum est in aliis comparibus secundum quas unum istorum dicit esse in alio. Sed quod secundum intellectum huiusmodi auctoris tria non supra quedam res subsistentes sicut dictum est sequenter applicat istam propositionem ad res que per se subsistunt que est et primum quod est deus et intelligentia anima intellectualis et anima sensitiva et dicit quod hoc modo causa est in effectum et e converso quod causa agit in effectum et effectus recipit actionem cause. Causa autem agit in effectum per modum ipsius cause se effectus autem recipit actionem cause per modum suum. unde oportet quod causa sit in effectum per modum effectus et effectus sit in causa per modum cause ergo ea que sunt in sensu sensibilitatis sunt in anima intellectualis per modum enim convenientem. Et ea que sunt in anima per modum animale sunt in intellectu per modum proprium et que sunt in intelligentia intelligibiliter sunt in causa prima essentialiter secundum modum suum et e converso priora sunt in posterioribus secundum modum posteriorum ergo accipi potest qualiter intelligentie se inuicem intelligent. Et causam primam. Una

queq; n. intelligit aliam fm q' alia est in ipsa per modum eius in quo est. Quod etiā in superiorib' sunt inferiores fm quasdam excellentiores similitudines seu species superiores vero in inferiorib' fm quasdam deficientiores similitudines est species.

Omnis intelligentia intelligit essentiam suam. Quod est: quia cum intelligens et intellectus sunt simul.

Cum ergo est intelligentia est intelligens intellectum: tunc pculdubio videt eēntiam suam: scit quia intelligit per intelligentiam essentiam suam quia quando scit essentiam suam: scit reliquas res que sunt sub ea. quoniam sunt ex ea: verū tamen in ea sunt p modum intelligibilem: ergo intelligentia et res intellecte sunt vnum: et intelligentia scit esse suum. Tunc pculdubio quando scit essentiam suam: scit reliquas res: quia quādo scit reliquas res: scit essentiam suam: quia quando scit res: ipsa non scit eas: nisi quia sunt intellecte: ergo intelligentia scit essentiam suam et scit res intellectas simul sicut ostendimus.

Omnis intelligentia intelligit essentiam suā. Ostēso quō intelligentia intelligat alia nōc ad ostēdēdū quō intelligat seipsum: inducitur hec ppositio q' etiā invenit' dicitur vii. in lib. p'li sub his verbis. Omnis intellectus seipsum intelligit. sed hui' ppositionis et p' dationis ei' intellectū oportet nos accipere ex his q' pculus dicit vi. n. supra dictū est fm opiniones platonicas ordo intellectus ponit sub ordine formarum separatarum ex quarū participatione finita intelligentes in actu. unde forme separare comparant ad eos sicut intelligibile ad intellectū. Sicut autē aliarū rerum ponēbāt quasdam ydeas ita et ipsorum intellectuum q' vocabat' primū intellectum. Isti ergo intellectus ydealis inquam ū est intellectus intelligit. et in quantum est forma ydealis est forma intellecta. Sic igitur in eo vnitur omnino intellectus et intellectum. Et per h' perfecte seipsum intelligit: quia ex essentia sua totaliter est intelligibile nō solum intellectus. omnis autē fm platonicos habet intellectum. sed participatum. Sed superiores intellectus participant ipsius intellectum perfectius. unde participant ipsum nō solum q' sunt intellectus. Sed et q' sunt intelligibiles et quodammodo formales intellectus sic igitur cōiungitur in eis fm eorum substantias quodammodo intellectus et intellectum. Et ideo etiā ipsi intelligunt suam essentiam. Sed diversimode a primo intellectu. Nam primus intellectus ydealis nō participat aliquā priorem formā intellectualitatis. Sed ipsemet est prima forma intellectualitatis unde suū intelligibile nō est aliud q' ipse posterior vero intellectus sic habet de forma intelligibiles in sua substantia q' tamē illud derivat a superiori intellectu ydeali. Sic ergo intelligunt essentia suā q' etiam intellect' superiores intellectum q' recipiūt et h' est q' pculus addit in predicta ppositione. Sed prius q' seipsum solum et vñ numerū in b' intellectu et intelligibile vñus quisq; autem ostēdet seipsum simul et que ante ipsum et intelligibile hui' quidē est q' est b' autem a quo est: quia videt fm sententiā

Aristo. que in hoc magis incoate doctrine p'cordat nō ponimus multas formas supra intellectus. Sed vñā solum que est causa prima oportet dicere q' sicut ipsa est ipsum esse. ita est ipsa vita et ipse intellectus primus unde et Aristot. in. xii. meth. pbat q' intellectus seipsum nō tamē ita q' desit ei cognitio aliarum rerum. Sed intellect' cuius nō informat ad intelligendū alia specie intelligibili nisi seipso. Sic igitur superiores intellectus separati tanq' ei p'pique intelligat seipsum et per essentia suam et participatiōem superioris nāc et ideo ad pbandū hanc ppositionem. primo b' inducitur q' intellectus et intellectū in intellectibus separatis sunt simul inquantū. s. fm substantiam suam nō solum sunt intellectus sed intelligibiles vtpote p'pinq' sunt participantēs primū intellectum. unde cōcludit q' intelligentia intelligit essentiam suam et quia essentia sua est essentia intelligentis sequitur intelligendo suam essentiam intelligit se intelligere suam essentiam. Cōsequenter autē ostendit quomodo per hoc q' intelligit essentiam suā intelligit alia habetur enim ex p'missa ppositione q' omnes a' res sunt intelligentia per modum intelligibilem. Et ita sunt vñū intelligentia et res multo fm q' intelligentia. et ideo quādo intelligit essentia suam intelligit res alias et eadem ratione quādo cōiungit intelligentia intelligit res suas intelligit seipsum. Sed vñū b' cōueniant anime intellectuali iuxta b' cōsiderabimus.

Omni animares sensibiles sunt per hoc q' sunt exemplum ei quia res intelligibiles in ea sunt quia scit eas et non facta est ita nisi quia expansa inter res intelligibiles que non moventur et inter res sensibiles que moventur quia anima sic est fit q' imprimit res corporeas quapropter facta est causa corporum et facta est causata ex intelligentia que est ante eā. Res igitur que imprimuntur ex anima per intentiones exempli scilicet quia res sensibiles exemplificantur: sed exterius anime: quia res que cadunt supra animam sunt in anima per modum acquisitum. Cum ergo hoc sit ita: rediamus et dicamus q' res sensibiles omnes in anima sunt per modum cause p'pter q' anima est res exemplaris: intelligo per animam virtutem agentem res sensibiles: verū tamen virtus efficiens in anima non est materialis: et virtus corporea in anima est spiritualis: et virtus imprimens in rebus habens dimensiones est sine dimēsiōne. Res intelligibiles in anima sunt p modum accidentales scilicet quia res intelligibiles que nō diuiduntur sunt in anima p modum diuisibilem: ergo res intelligibiles vñte sunt in anima per modum motus. Itaque ostēsus est q' res intelligibiles et res sensibiles sunt in anima p modum animalē vñtum: et q' res intelligibiles vñte quiescentes sunt in anima p modū multiplicati motus.

In omni anima re. postquam determinavit de causa prima et intelligit: hic determinat de anima et primo determinat de ea secundum habitudinem quod habet ad res alias. secundo determinat de ea secundum seipsam ibi. Omnis sciens et c. Circa primum ponit tale propositionem in omni anima res sensibiles sunt per hoc quod est exemplum eis et res intelligibiles secundum ea que sunt eas. Ad intellectum autem huius propositionis respondemus id quod scribitur in libro primi circa hoc ponit. ii. iii. c. viii. propositionem taliter omnis anima est omnes eos exemplum res quidem sensibilia vocat autem intelligibilia. Et dicitur quod communicat per modum ymaginis. ymago. n. est quod sit ad similitudinem alterius sicut exemplum est id ad cuius similitudinem fit aliud hoc autem propositio probatur talis hic quod in libro primi hoc modo. anima. n. ut habitus est in secunda propositione media. Inter res intelligibiles que sunt a se separata a motu et per hoc participant eternitatem et iter res sensibiles que moventur etiam cadunt sub tempore et quod priora sunt et posteriora quod anima sit et corpus intelligit sit et anime per modum supra expositum manifestum est autem quod oportet effectus peccare in causis exemplariter quod cause producat effectus secundum suam similitudinem et ea creata habet ymaginem suam causarum ut dicitur d. ii. ca. de di. no. Sic igitur res sensibiles que causantur ex anima per modum et c. Ita. f. quod huius res que sunt infra animam creantur ad exemplum et similitudinem anime. Res autem sunt supra animam quod anima per modum acquisitionis. i. per quamdam participationem ita. f. quod operantur ad animam sicut exemplaria et anima ad ipsa quodammodo. Sicut ymago. Sic igitur patet quod sensibilia per se existunt in anima vitam quod quodammodo est exemplum effectuum. Exponit autem sequens de qua anima intelligat dicens intelligo per aliam virtutem agentem res sensibiles per illos. n. que ponit corpora celestia animam anima celi est causa omnium corporum sicut inferiorum animarum ynaqueque est corpus. Nulla ergo inferiorum anima habet causalitatem respectu sensibilibus et ideo sensibilia non fuerunt in ea per modum cause. Sed solum in anima celi quod supra sensibilia habet ymaginem causalitatem et hanc hie appellat virtutem agentem. res sensibiles ynaqueque vero animarum que sunt hic habet quidem causalitatem respectu corporum. Sed non causat ipsas neque per sensum neque per intellectum ymaginem habet sui corporis intelligibiles extra res rationes causas ipsas per virtutem naturales unde in secundo de anima dicitur quod anima est efficiens corporis causa tale autem agens non agit per aliam rationem enim extrahere proprie nisi ipsas naturas per quas agit dicamus exemplar effectus ad et similitudinem producat aliquomodo. et per hunc modum in natura anime virtute preexistunt omnes partes sensibiles sui corporis. Quapropter n. potentis anime que est eius natura preexistunt et que res sensibiles sunt in anima que est causa earum non tamen sunt in ea per modum que sunt in seipsis. Nam virtus anime est in materialis quous sit causa materialium et est spiritualis quous sit causa corporum et sine dimensione corporis sit quous causa rerum habentium dimensionem quod effectus sunt in causa secundum virtutem cause. Oportet quod corpora sensibilia sunt in anima in divisibilibus etiam in corporalibus. et sunt res inferiores in anima sunt et aliorum modum in seipsis. Et ita res superiores. scilicet et intelligit sunt in anima. Inferiorum modum in seipsis si habet yconomi ce vel per modum ymaginis ut pelus dicit loco cuius hic dicitur per modum accidentale. i. quodam inferiorum modum participationis. ita. f. quod res intelligibiles que sunt in seipsis divise et multe et immobiles sunt in anima

in divisibilibus et yna et motus per comparationem ad intelligit. Dicitur. n. ad hoc proportionate ut sunt cause multitudinis et divisionis motus res sensibilibus vel dicitur quod res ymversales per motus modum quod sunt platonice anime proprium est quod sit movens seipsam secundum Aristotelem autem est principium motus rei movetur seipsam. Ultimo autem epilogando concludit propositionem et est manifestum ex premissis et ex his que dicta sunt appere potest qualiter superiores anime celorum sunt animarum possunt cognoscere sensibilia et intelligibilia. Sic enim cognoscunt ea secundum quod sunt in eis.

Omnis sciens qui scit essentiam suam est rediens ad essentiam suam reditio completa. Quod est quia scientia non est nisi actio intelligibilis. Cum ergo scit sciens suam essentiam tunc redit per operationem suam intelligibiles ad essentiam. Et hoc non est ita nisi quando sciens et scitum sunt res yna quoniam scientia scientis essentia sua est ex eo quod cum quia est sciens et ad eum quia est scitum. Quod est quia propterea quod scientia est scientis et sciens scit scientiam suam est eius operatio rediens ad essentiam suam ergo scientia eius est rediens ad essentiam ipsius iterum. Et non significo per reditioem scientie ad essentiam suam nisi quia est stans fixa per se non indigens in sui fixatione et sui essentia realia regente ipsam.

Omnis sciens et c. ostendit qualiter anima se habet ad seipsam et proportionat talis propositio omnis sciens scit essentiam suam ergo est rediens ad essentiam suam reditio completa et ad huius propositionis intellectum phidrande sunt quedam propositiones que in libro primi ponitur quarum yna est. iii. libri et que talis est. Omne quod ad se ipsum convertitur in corpore est. Et hanc propositionem supra manifestaturus in. vii. propositionem huius secundam propositionem sumes que est. xvi. in libro primi que talis est omne ad seipsam convertitur habet substantiam separabilem ab eo corpore et huius probatio est quod cum corpus ad seipsam convertitur non potest ut ex premissa propositione habet seque quod converti ad ipsum sit operatio separata a corpore cuius autem operatio a corpore separata necessario est quod substantia sit separabilis unde omne quod ad seipsam convertitur potest est a corpore separabile tertiam propositionem sumamus. lxxviii. libri eius que talis est. omne ad seipsam convertitur est antiperlationem. i. per se subsistens quod probatur per hoc quod ymagines quod convertit ad id quod substantiat unde si aliquid ad seipsam convertit secundum substantiam esse quod in seipso subsistat. Quartam propositionem sumamus. lxxviii. libri eius quod omne quod secundum apostrophonem ad seipsam convertitur et hoc probatur per hoc quod converti ad seipsam sit perfectio secundum substantiam ad seipsam non convertitur quod secundum operationem convertit sequere quod operatio esset melior et perfectior quam substantia. Quintam propositionem sumamus. lxxviii. libri eius. que talis est omne sui ipsius cognitum ad seipsam omnium quod convertitur est. Unius probatio est ad quod sapientia cognoscit ad seipsam per suam operationem et per sequens per suam substantiam ut patet per propositionem premissam.

Sextam propositionem accipiemus libri eius que talis est omnis anima est eius in corporea substantia et separabilis a corpore que sic probatur per premissa anima cognoscit seipsam ergo perit ad seipsam oī ergo est in corporea et a corpore separabilis: his igitur visis considerandum est quod in hoc libro tria ponuntur quorum primum est anima sciat essentia suā. de anima enim intelligendum quod dicitur per quod est quod excluditur quod redeat ad essentia suam reductione completa et hoc est idē ei quod in propositione primi dictum est quod oī sui ipsius cognitio ad seipsam omni quaque persequitur est et intelligit reddidit sive conuersio completa et per substantia et per operationem ut dictum est quod autem secundum sequitur ex primo probatur sic quod cum dico quod scit ens scit essentia suam ipsius scire significat operationem intelligibilem ergo patet quod in hoc quod scit scit essentia suam reddidit. i. perit per operationem suā intelligibilem ad eēntiam suā intelligendo. scilicet causa et quod debeat vocari reddidit vel manifestat per quod cum anima scit essentia suam sciens et scitum sunt res vna et ita scit quod scit essentia suam ipsa operatio intellectus est et ea inquantum est scita et sic est ibi que circularis que imponitur in verbo reddidit vel peritendi et ex hoc autem quod per suam operationem reddidit ad essentiam suam excludit viterius quod etiam per animam suā est rediens ad essentia suam et ita sit reditio completa per operationem et substantia et exponit persequenter quod sit redire per substantia ad essentia suam illa. n. dicunt per substantia ad seipsa perit que subsistit per seipsa habentia flexione ita quod non perit ad aliquid aliud substantia ipsa sicut est peritio accidentia a substantia. Et ideo contingit cause et vnicuique scit seipsas quod materiale esse est substantia simpliciter sufficiens sibi per seipsam. quod non indiget materiali substantiam et hoc potest esse intus quod anima sit separabilis corpore vni tati. propositio in probatione primi autem hoc. scilicet quod anima sciat essentia suam hoc non probatur. probatur autem in libro primi sic. Ne vero quod cognoscitur per seipsam manifestum est. Si. n. et que super ipsas cognoscit. et se per ipsam nata est cognoscere multo magis tanquam a causis que sunt ante ipsas cognoscere seipsam ubi diligenter considerandum est quod supra ea de intellectu et cognitione ageret dixit quod primus intellectus intelligit seipsum tamen ut in. xii. propositione dictum est. scilicet quod ipsa est forma intelligibilis ydeas alii vero intellectus tanquam ei perit participat a primo intellectu et forma in intelligibilis et virtute intellectualis. Sicut dicit dyo. iiii. ca. de di. no. Suppreme substantie intellectuales supra intelligibiles et intellectuales. vñ vnusquisque eorum intelligit seipsa et superiorē quod participat. Et quod anima intellectiva inferiori modo participat intellectum in substantia sua non habet nisi vim intellectuales vñ intelligit substantia suam non per eēntia suam sed per platonicos per superiora participat per Aristotelem autem in tertio de anima per intelligibiles species que efficiuntur quod forme inest per eas sunt actu.

Omnes virtutes quibus non est finis pendentes sunt supra per infinitum. Primum quidem est virtus virtutum: non quia ipse sunt acquisite sive stantes in rebus entibus: imo sunt virtus in rebus entibus habentibus flexiones. Quod si aliquis dicat quod primum ens creatus

scilicet intelligentia est virtus: etiam cui non est finis: dicimus quod non est ens creatum virtus: imo est ei virtus quedam. Et virtus quidem eius non est virtus infinita nisi inferius non superius: quoniam ipsa non est virtus: puta que non est virtus: nisi est virtus: et est quod non finitur in superius: neque superius ens aut primum creans est infinitum primum purum. Quod est: quia si entibus foribus non est finis quod propter suam acquisitionem ab infinito primo ponit: propter quod sunt entia: si ens primum ipsum est: quod ponit res quibus non est finis: tunc ipsum perculdubio est supra infinitum. Ens autem primum creatum. scilicet intelligentia non est finitum: imo dicitur quod est infinitum: neque dicitur quod est ipsummet: quod non est finitum ens: primum ens mensura entium intelligibilium et entium secundorum sensibilibus scilicet quia ipsum est quod entia creant: et mensuravit ea mensura convenienti omni entia. Rediamus ergo et dicamus quod ens primum creans est supra infinitum. Sed secundum creatum est infinitum: et quod est inter ens primum creatum et ens secundum creatum est non infinitum. Et relique bonitates simplices sicut vita et lumen: et que sunt eis similia sunt cause rerum omnium habentium bonitates scilicet quod infinitum est causa a prima: et creatum primum est causa omnis vite: et similiter relique bonitates descendentes a causa prima super creatum primum in primis: et est intelligentia. Deinde descendunt super reliqua creata intelligibilia et corporea mediante intelligentia.

Omnes virtutes quibus non est finis. Postquam de diffinitione causarum superiorum ostendit. scilicet etiam singulis partibus diffinitionis habet accessum ad ostendendum compositionem earum ad invicem et circa tria facit. primo dicit quod inferiora dependunt a superioribus. secundo ostendit quod superiora insunt in inferiora propositione ibi ea prima regit et ostendit quod inferiora diuersimode recipiunt. Insunt primo insunt. riii. ppone ibi ea prima existit et circa primum. v. scilicet primo ostendit quod inferiora. scilicet a superioribus dependunt per virtutem. secundo quod dependunt per substantiam. xii. ppone ibi res oēs habet essentia circa primam. v. scilicet primo ostendit quod oēs virtutes infinite dependunt a prima infinita virtute. secundo ostendit quod maius vel minus et assimilatur. xii. ppone ibi oēs virtus vita et circa primum potest habere. ppone oēs virtutes quibus non est finis pendentes sunt per infinitum primum quod virtus virtutem. non quod ipse sunt acquisite sive stantes in rebus entibus imo sunt in rebus habentibus flexiones. hanc autem secundam partem in oibus libris vñ est corrupta de. n. singulariter dici. Ad quod ipsa sit acquisite sive stantes in rebus entibus imo est virtus et. ut referat hanc virtutem virtutem et hanc in lib. primi cuius propositio. lxxxi. talis est. Ois multitudo infinitarum potentiarum ab vna. prima infinitate erona

est que nō vt picipata potētia ē neq; in potētiā sub
sistit. S; fm scipias nō alicui? participant ens potē
tia s; oīum caraz entū vbi pma piderādū ē. q. inini
ta potētia dicitur cuiuslibz semp entis. sicut supra di
ctū est i qnta ppōne inqntū. f. videm? q. q. p. durare
possint hāc maiore virtute eēndi vñ illa q. in inini
tū durare pnt hnt qntū ad infinitū potētiā fm autē
platonicas pōnes oē q. i plurib? muenit o; reducere
ad aliqd pmiū q. p. suā eēntiā est tale a quo alia p p
cipationē talia dicuntur. vñ fm eos virtutes ininite
reducantur ad aliqd pmiū q. ē eēntialit? ininitas vñ
nō q. sit vñ pncipari i aliquo subsistere. S; q. est
subsistēs p seipias h aut fm platonicos nō ē ipa ydea
entis q. hnt ens separatu h; quidē potētia ininita
Sed cū h; ē finitū sicut supra i quarta ppositōe
habitu est. vñ relinqt q. nō sit pma potētia q. eēntia
lit ipa ininitas neq; tñ ponebat q. illa ininitas ydea
sit pmiū simplr q. ipa ininitas picipat vñitate t bo
nitate. vñ pmiū simplr est vñ bonū. h aut ininitū
ydeales a quo oēs virtutes ininite depēdēt est me
diū iter vñ bonū q. ē pmiū simplr t inter eas i ita
hanc ppōnes pclus erponit. S; q. aucto: hui? libri
nō ponit vñitatem reale iter hntōi sōmas ydeales
ab ita cras q. per eēntiā suā dicit. Sed oia attribuit
enti pmo q. ē deus vt supra ē patuit ex verbis d; o
ni. ideo fm iniectionē hui? auctoris h pmiū ininitū
a quo oēs vñtutes ininite depēdēt ē pmiū simplr q. est
de? p ens autē de quo pclus pbat de ydea ens h p
bat de ente pmo cāto q. ē intelligētia dicit q. si aliq;
velit dicere q. pma ens cātū q. ē intelligētia sit vir
tus ininita nō tñ erit dicendū q. ipa sit eēntialit? imo
est hñs vñtutē. vñ nō ē illud pmiū ininitū a quo depen
dēt oēs vñtutes ininite t q. nō sit pma vñtutē inini
ta nūstiat p h q. de? t q. cuiuslibz ē est ininita solū inie
ri? nō superi? dicit qdē itēri? ininita vñtutē intelligētie
q. nō cōprehēdit ab his q. sunt i ipsa nō est aut inini
ta superi? q. eretēct a suo supiori cui? cōprehēsiōne
finis vñ pclus dicit. t. xxiij. ppōne oē ininitū in en
tib? neq; suppositū ininitū ē i subop. q. sicut ipē pbat
ibidē a seipso q. ē supiori? cōscribere t finia
tus ab inferiorib? aut pscribi aut dēmiari nō pōtōi ē
vñtutē intelligētie nō est respectu oīuz ininitas q. nō ē ei
vñtutē vt. f. sit virt? subsistēs talis. n. res q. eēntialit?
virt? est neq; ininit? itēri? neq; oīo in superi? non. n. h; q.
aliqd pmiū a quo possit circūscribi. S; intelligētia q. ē
pmiū ens creatū h; finē t er? finis ē sed remanet. i. h; q.
q. deficit a suo supiori. q. post ipsū remanēs ve
lud ipsū asseq nō valēs. Deinde ostēdit q. sit illud pmi
ū ininitū a quo depēdēt oēs vñtutes ininite. t h; q.
dē accipit h; ens pmiū creatū. f. deus q. ē pmiū inini
tū pur. q. eēntialit? eris vñtutē ininite t h; pbat q. intel
ligētie quas vocat h; scilicet t fortēs ppter magnitu
dinē vñtutis q. hnt sunt ininite ppter a d qntōne suaz.
picipationē a pmo q. ē ininitū eēntialit? a qua hnt
nō solū ininitatē. S; ēē t sciens pmiū creatū est q. si
ne participatōe facit res ēē ininitas tūc o; q. ipsū
sit supra ininitū q. q. dē. fm ea q. h; dīcunt debēt intel
ligere q. est pmiū vt supra ininitū q. quidē fm ea q. h;
dicunt participatū t creatū. Sed fm pmiū h; dicitur
de ydea vñt? ecloni que ē fm platonicos supra ydea
ininitū subdit q. intelligētia est ininitū participati
ue nō autē eēntialit? ita. f. q. ipsa sit id q. est inini
tū pcluditur igit ex pmissis q. cū ens pmiū de
intelligētijs est t in ininitates ipsūz. n. mensura pmo.

rum entū. f. intelligētiā t per cōsequēs secundoz
entū. f. sensibiliū. fm q. pmiū in quolibz genere est
mensura illius generis inqntū per accessū ad ipm
vel recessū ab ipso cognoscit aliqd ēē perfecti? vt
minus perfectū i genere illo. Sed ipse erponit ens
pmiū esse mensura oīum entū quia creauit oia en
tia cum debita mensura que puenit vñitūz fm suā
dispositionē q. enim aliqua magis vel minus acce
dant ad ipsū ex eius dispositione. vltimo colligit ex
pmissis. q. epilogādo pncipale intentionē t dī
cit q. ens pmiū creans est supra ininitū illud t fm
q. participatue ininitū est. Sed ens fm q. creatū
est. f. intelligētia est ininitū participatiue illud autē
q. est mediū inter ens pmiū creatū q. est intelligē
tia t ens fm creatū q. est corpus corruptibile est in
nitum. f. corpus celeste. Sed pclus hic ponit tanq;
ydea ininitū sint media boni. t ydea entis h; autē nō
ordine instituto esse ininitum. Subdit similiter de
alijs. t dicit q. omnes alie bonitates simplices. f. vi
ta t lumen t similia sunt causa rez habētū hntōi bo
nitates. Sicut enim causa pma est ipsum ininitū
t omnia alia ab eo habent ininitates. Ita etiā cau
sa pma est ipa vita t ipsum lumen t ab ipa creatū
ipsum. f. intelligētia habet vitā etiā lumen intelli
gibile t similiter etiam alie bonitates descendit a pmi
ma causa. pmo quidē sup causatum pmiū q. est
intelligētia t deinde sup alia mediāte intelligētia
siue ista alia accipiuntur anime intellectuales siue
res speciales.

Adnis virtus vnita plus est ininita
q. virtus multiplicata. Quod est:
quia ininitum pmiū quod est in
telligētia est pmiū quū vñtutē
ppter illud ergo factum est: q. in omni vñtutē
te propinqua vñtutē nō est ininitas plus q. vñtutē
numero: quoniam virtute longinqua ab eo
quod est: quia virtus quando incipit multi
plicare tunc destruit vñtutē eius t quan
do destruit eius vñtutē: tunc destruit ei
ininitas: t non destruit ininitas eius: ni
si quando diuiditur t illius quidem signifi
catio est virtus diuisa. Et q. ipa quāto ma
gis agit t vñtutē: tanto plus magnificatur: t
vehementior fit: t efficit operationes mira
biles. Et quanto magis patitur t diuiditur
tanto plus minoratur: t debilitatur t efficit
operationes viles. Jam igitur manifestum
est t planum q. virtus quanto plus appro
ximat vñtutē puro t vero: fit vehementior eius
vñtutē. Et quanto vehementior fit vñtutē:
est ininitas: t ea magis apparens t manife
stior t sunt operationes magne mirabiles t
nobiles.

Adnis virtus vnita plus est ininita
q. virtus multiplicata. Quod est:
quia ininitum pmiū quod est in
telligētia est pmiū quū vñtutē
ppter illud ergo factum est: q. in omni vñtutē
te propinqua vñtutē nō est ininitas plus q. vñtutē
numero: quoniam virtute longinqua ab eo
quod est: quia virtus quando incipit multi
plicare tunc destruit vñtutē eius t quan
do destruit eius vñtutē: tunc destruit ei
ininitas: t non destruit ininitas eius: ni
si quando diuiditur t illius quidem signifi
catio est virtus diuisa. Et q. ipa quāto ma
gis agit t vñtutē: tanto plus magnificatur: t
vehementior fit: t efficit operationes mira
biles. Et quanto magis patitur t diuiditur
tanto plus minoratur: t debilitatur t efficit
operationes viles. Jam igitur manifestum
est t planum q. virtus quanto plus appro
ximat vñtutē puro t vero: fit vehementior eius
vñtutē. Et quanto vehementior fit vñtutē:
est ininitas: t ea magis apparens t manife
stior t sunt operationes magne mirabiles t
nobiles.

De causis.

q̄ plurificata pbat aut vtrobiq̄ dicit. pmo quides
prone h̄ mo sicut ex p̄milla ppone habet oēs q̄s v̄i-
tes inūte depēdet a p̄mo inūto q̄ ē v̄tus v̄tutūz ōs
igit q̄ q̄to v̄tus p̄p̄gor: fuerit illi p̄ime v̄tuti tāto
magis p̄cipet de ei⁹ infirmitate. Illa aut v̄tus p̄ima
est cēntialit v̄nū ōs q̄ q̄to aliqd ē magis v̄nū tā-
to h̄uit magis inūta t̄m est q̄ v̄tus itelligēte q̄ est
p̄ma iter v̄tutes creatas inūtas ē maxima inūta
v̄tpote p̄p̄gor: v̄ni p̄mo v̄tutes v̄ro q̄ multipli-
cant ex h̄ ipso deficiūt ab v̄nitare. s̄ sic minorat ca-
rā posse. Et h̄ exēplū apper i v̄tutib⁹ cōḡscitūis. In
tellect⁹ aīe q̄ nō diuidit i mltas potētiās efficacior
est in cognoscendo q̄ sensus q̄ in multis diuērfica-
tur eadē pōne v̄tutis cognoscitūa itelligēte q̄ non
diuidit per sensitiuā t̄ itellectiū est fortior: q̄ v̄tus
cognoscitūa h̄uana tā circa sensibilia singularia q̄
circa itelligētia cognita. S̄ mō pbat per signū vi-
dem⁹ in reb⁹ corp̄oralib⁹ particularib⁹ q̄ q̄i multa
agregant t̄ v̄nū. fit v̄ebemēti⁹ eor⁹ v̄tus etq̄ p̄se
quis mirabiles operatōes sicut p̄s in multis hōib⁹ s̄t
trahētib⁹ h̄uū q̄ diuūm nō p̄it eā trahere nec par-
tes ei⁹ p̄portionalē. Et q̄ q̄to magis diuidit v̄i-
tus rei corp̄oralis tāte debili⁹ sit t̄ facit operatōes
v̄tiliores. sicut tota domus a magno igne agregato
calefit q̄ fieri nō pōt si ignis diuidat per diuērfas
partes domus. ex quib⁹ duab⁹ p̄positionibus p̄clu-
ditur p̄positū v̄t in littera p̄abit.

**Et omnes habent essentiam propter ens primum. Et res viue omnes sunt mote per essentiam suam. i. ppter vitam primam. Et res intelligen-tes omnes habent scientiam ppter itel-
ligentiam primam. Quod est: quia si ois cau-
sa dat causato suo aliquid: tūc proculdubio
ens primum dat causatis suis omnibus ens.
Et similiter intendat causatis suis vitā: vel
eae simul t̄ motum: quia vita est processio
procedens ex ente primo quieto sempiter-
no t̄ primus motus. Et dat similiter intel-
ligentia causatis suis scientiam quod est: q̄
scientia ibi nō est nisi itelligentia: t̄ itelli-
gentia est primum sciens quod est: t̄ est istius
scientiam super reliquas scientias. Redea-
mus autem t̄ dicamus q̄ ens primum est ge-
nū: t̄ est causa causarum. Et si ipsum dat
rebus omnibus ens: tunc ipsum dat eis p
modum creationis: vita autem dat eis que
sunt sub ea vitam nō per modum creationis
imo per modum forme. Et similiter itelli-
gentia nō dat eis que sunt sub ea vitam ea-
dem de scientia t̄ reliquis rebus nisi p mo-
dum forme.**

Es oēs habet cēntiā. Postq̄ ostēsum ē
q̄ res oēs depēdet a primo s̄s su-
am v̄tutē h̄c ostēdit q̄ depēdet oia a p̄mo
s̄m suā naturā t̄ circa h̄ duo facit p̄mo ostē-
dit v̄tem depēdeti⁹ rez a p̄mo s̄s oia q̄ p̄tinet ad
naturā vel substantiā eaz. sc̄do ostēdit diuērsi⁹ gra-
dū approp̄iationis ad primum a quo depēdet sicut
t̄ depēdentia v̄nū dixerat t̄ h̄. r̄. ppone ibi ex itel-

ligēti⁹ est t̄. p̄mo s̄ ponit talē ppōnē. Res oēs h̄nt
cēntiā per ens primum t̄ res viue oēs sunt mote per
cēntiā suā ppter vitā primā t̄ h̄ idē dicit i lib. p̄li t̄
in ppōne sub his v̄bis. oia ḡdes qualitercūq̄ cēntiā
ex fine sunt. t̄ i fine t̄ i inūto ppter p̄mū ens. oia aut
viuētia sui ipsoz motiua sunt ppter vitā primā oia
autē cognitiua cognōde participat ppter itellectum
primum. dicit aut q̄ oia sunt ex fine t̄ inūto ppter p̄i-
mū ens q̄ supra habitū est i. s̄. ppōne ens creatum
cōpositū est ex inūto t̄ inūto ad h̄mōi autē p̄positi-
onis itellectū. p̄mo ḡde p̄siderandū est q̄ oēs gra-
dus r̄cū ad tria videt̄ r̄ducere q̄ supra ēē viuere
t̄ itelligere t̄ q̄ nūq̄ refert̄ p̄siderari p̄ius quidem
s̄m se t̄ sic puenit ei ēē. sc̄do put̄ t̄dit in aliqd ali-
ud t̄ sic erit ei moueri tertio s̄m q̄ aia in se h̄z t̄ sic
puenit ei cognoscere q̄ s̄m h̄ cognōio p̄fecta. q̄ co-
gnitū est i cognoscere fiḡdes materialit sicut aut h̄re
aliqd i se formalit̄: nō materialit in quo cōsistit rō
cognitiōis ē nobilissimus modus h̄ndi vel p̄inēdi
aliqd a seipso est nobilissimus mobilitatis modus t̄
in h̄ p̄sistit rō viue. Itā ca dicimus viuētia q̄ se ali-
qualiter mouēt esse igit q̄ ē p̄mū cōmune ē omni-
bus. sed nō oia p̄tingūt ad illā p̄fectionē v̄t sunt
sui ipsoz motiua v̄nū nō oia sunt viuētia. sed quedā
q̄ sunt p̄fectiora i cētib⁹ rursus. q̄ eor⁹ q̄ sunt moti-
ua sui ipsoz vel alioz nō sunt motiua per modum
cognitiōis sed per aliq̄ materiale principū sicut
accidit in p̄lāns. v̄nū etiā nō omnia viuētia p̄tin-
gūt ad gradū cognitiōis sed solū illa in quib⁹ p̄in-
cipū motiōis est aliqd formale absq̄ materia. Itā
t̄ ipse sensus susceptiuus speciez sensibilib⁹ sine ma-
teria v̄t dicit̄ in sc̄do de anima. sc̄do p̄sideran-
dus est q̄ in v̄noquoq̄ genere ē causa illud q̄ ē p̄in-
cipū in genere illo a quo oia que sunt illi⁹ generis i
illa genere p̄stuntur. Sicut inter claria corp̄ora
ignis est p̄mū calidū a quo oia caliditatem forniūt
Itā est aut in aliquo rez ordine in inūto p̄cedere
igit ōs in ordine cēntiū esse aliq̄ p̄mū q̄ dat oib⁹ ēē
t̄ h̄ est q̄ dicit̄ q̄ res oēs habent cēntiā per ens p̄i-
mū. S̄t ōs in genere viuentiū ēē aliqd p̄mū t̄ ad
h̄ oia viuentia h̄nt q̄ viuat. t̄ q̄ viuentis p̄p̄mū est
q̄ sit sui ipsoz motiua. Itā dicit̄ q̄ res oēs sunt mo-
tue per essentia suā. i. mouētes seipsas ppter vitāz
primā v̄nū lib. p̄li dicit̄ oia viuētia sui ipsoz mo-
tiua sunt ppter vitā p̄mā t̄ q̄ mouere seipsas p̄cedat a
p̄ma vita pbat subdēs. Quoniā vita ē p̄cessio p̄ce-
dens ex ente primo q̄to sempiterno ad cuius itel-
lectū est sciendū q̄ prius est aliqd ēē in se q̄ moueri
in alter v̄nde mouere p̄supponit esse q̄ si ipm ēē
sit subiacēs motus. Itēz oportet p̄supponi aliq̄
principū t̄ sic quousq̄ deueniat ad aliqd ens imo-
bile q̄ est p̄ncipiū mouēdi seipsas oib⁹. t̄ h̄ est vita
prima v̄nū manifestū est q̄ vita in oib⁹ viuentib⁹ ē
p̄cessio quedā p̄cedēs a quodam p̄mo ente q̄to
sempiterno. i. nulli mutationi suba. Similit̄ etiā in
ordine cognoscētiū ōs esse aliq̄ p̄mū modū autēz
est q̄ ordine p̄fectionis t̄ vera cognitio itellectū
na pri⁹ est sensitiua q̄ est magis in materialib⁹ v̄nū
t̄ per itellectū de cognitiōe sensitiua iudicam⁹ sic
de inferiori per superi⁹ in ipsa aut itelligētia cogni-
tōe manifestū ē in r̄cinatina inḡstione a principis
per se noris p̄cedit quoz itellectus v̄nū ratio sequi-
tur itellectum primum ergo in ordine cognoscētiūz
est itellectus. t̄ ideo oportet q̄ omnes res itelli-
gibiles. i. cognoscitūe hanc autē sciam. i. cognōdes
q̄ ii

propter intelligentiam primam unde et in lib. pelt. dicitur.
 q. omnia cognitiva cognitione participat et ratio hu-
 ius assignat q. omnis scientia radicaliter non est nisi
 intelligentia. Intelligentia enim est sicut vnde as que-
 dam ut pelus dicit ois cognitionis. unde intelligen-
 tia est primum cognoscens et influens cognitionem in om-
 nia cognoscenda. Sicut autem supra dictum est q. in pla-
 tonicis primus est q. est ydea entis est q. sibi supra
 prima vita. i. supra ydeam vite et prima vita est ali-
 quid supra primum intellectum ydeale. Sed fin. dyo.
 primus et ens et prima vita et primus intellectus sunt
 vni et idem q. est deus. vñ et Arist. in. in. meth. pri-
 mo principio attribuit q. sit intellectus et suo sensu et intel-
 ligere sit vita et in hoc ab eo oia habet esse vivere et
 intelligere. tertio considerandum q. illa tria: diversissimo
 de causantur in rebus: sive a diversis principiis fin. pla-
 tonicis sive ab eodem principio q. hider doctrinam et
 Arist. est. n. duplex modus causandi vñ quo aliquid
 fit presupposito altero et b. modo dicitur fieri aliquid
 per informationem. q. illud q. posterius advenit se ha-
 bet ad id q. presupponitur p. modum forme alie mo-
 do causat aliquid nullo presupposito et hoc modo di-
 citur aliquid fieri per creationem q. intelligere presuppo-
 nit vivere et vivere presupponit esse: et autem non pre-
 supponit aliquid aliud prius. Ideo est q. prima ens dat
 esse oib. per modum creationis. prima autem vita q. cu-
 q. sit illa non dat vivere per modum creationis sed per
 modum forme. i. informationis. Et similiter dicendum est
 de intelligentia. et quo patet q. cu supra dicitur. Intelli-
 gentia esse eas anime non intellexit q. esset causa ei?
 per modum creationis. sed solum per modum informatio-
 nis. ut supra expostum est.

Et intelligentis est que est intelli-
 gentia divina: quoniam ipsa reci-
 pit ex bonitatibus divinis que p-
 cedunt a causa prima per receptio-
 nem multam. Et de eis est que est intelligen-
 tia tantum: quoniam recipit ex bonitatibus
 primis nisi mediante intelligentia. Et ani-
 mabus est anima intelligibilis: quoniam ipsa
 est pendens per intelligentiam: et ex his est que
 est anima tantum ex corporibus naturalibus
 est cui est anima regens ipsum: et faciens di-
 rectionem super ipsum: et de eis sunt que sunt
 corpora naturalia tantum: quibus non est ani-
 ma. Et hoc non est ita nisi quoniam intelligibi-
 lis tota: neq. animalis tota: neq. corporea
 tota non pendere per causas que est super ea:
 nisi que ex causa est completa integra: et que
 pendet per causam que est super eam. Simili-
 ter quia non omnis intelligentia pendet per
 bonitates cause prime: nisi que ex eis est in-
 telligentia completa primis integra. Ipsa n.
 potest recipere bonitates descendentes ex ea
 prima: et pendere per eas: ut vehementius fiat
 suavitatis. Et similiter iterum non omnis ani-
 ma pendet per intelligentiam: nisi que ex eis est
 completa integra: et vehementius similiter si-
 milis causa intelligentia: p. hoc q. pendet per

intelligentiam: et est intelligentia completa. Et
 similiter iterum non corpus naturale h. ani-
 ma: nisi q. ex eis completam integram: quasi
 sit rationale: et sunt secundum hanc formas
 reliqui ordines intelligibiles.

Et intelligentis est q. postea ostendit p-
 cedenti propositione q. omnes res fin. suaz
 in natura deperdet a primo h. ostendit quo q. daz
 diversimode et appropinquat fin. partici-
 pationem perfectionis: et ponit talem propositionem
 Et intelligentis est que est intelligentia divina: quo-
 niam ipsa recipit ex bonitatibus primis que proce-
 dunt ex causa prima receptione multa. Et de his q.
 est intelligentia tantum: quoniam non recipit ex bona-
 tibus primis nisi mediante intelligentia: et anima-
 bus est que est anima: intelligibilis quoniam est ipsa p-
 dens per intelligentiam: et ex eis est que est anima.
 tantum. Et ex corporibus naturalibus est cui est ani-
 ma regens ipsum: et faciens directionem super ip-
 sum: Et de eis sunt que sunt corpora naturalia qui-
 bus non est anima. Hec autem propositio invenitur in
 libro pelt. cri. propositione sub his verbis. Omnis
 intellectualis scire dicitur ordinationis h. quidem sunt
 divini intellectus suscipientes deorum post habito-
 nes idest participationes. h. autem intellectus solum
 et omnis alius scilicet scire h. quidem fin. in-
 tellectuales anime ad intellectus suspensivos. pro-
 pter hoc autem anime solum. Et omnis corporalis na-
 turalis hec quidem et animas habent assantes de-
 sunt. Hec autem sunt vero solum: animalis ex par-
 tis presentia. Ad cuius evidentiam sciendum est q.
 secundum platonicos quadriplex ordo invenitur
 rebus primis erat: ordo deorum idest formarum
 ydearum. Inter quas erat ordo secundum ordinem
 universitatis formarum ut supra dictum est. Sub
 hoc autem ordine est ordo intellectuum separato-
 rum sub quo est ordo animarum. sub quo iterum est
 ordo corporum: et h. tres inferiores ordines accipi-
 untur sed tria que in premissa propositione sunt tacta
 nam corpora participant esse tantum anime autem
 secundum propriam naturam participant ulterius
 esse et vivere intellectus autem participant esse vi-
 vere et intelligere. Causalitatis autem horum ad
 ordinem divinum pertinent sive ponantur multi dii
 ordinati sub vno secundum platonicos sive unus
 tantum in se omnia habens servos. universitatis
 enim est causalitatis propria est deo. huius autem
 ordines cum ab vno primo procedunt continentes
 quandam habent ad invicem. ita q. ordo corporum
 attingit ordinem animarum et ordo animarum at-
 tingit ordinem intellectuum qui attingit ad ordinem
 divinum. vbiq. autem diversi ordines sub invicem
 coniunguntur oportet q. id q. est supremum in-
 feriores ordinis propter propinquitates ad superio-
 rem ordinem aliquid participet de superioris ordi-
 nis perfectione et h. manifeste videmus in rebus na-
 turalibus. Nam quedam animalia participant ali-
 quam rationis similitudinem et quedam pluralita-
 te participant aliquid de distinctione servus que est
 propria generabilium unde et dyonisius dicit. vii.
 capitulo de divinita. no. q. per divinam sapientia
 am fines primorum coniunguntur principis se-
 cundorum. Sic igitur illi qui sunt supremi in ordine

intellectu vel intelligentiā dependēt qdā pfe-
ctiore participatōe. ppinguis a deo et magis pici-
pat de bonitatib⁹ et de vlt. tertio cālitatē ipsius. et
ideo dicunt diuini intellect⁹ vel diuine itelligētie. si-
cut et dō. dicit qd sup̄mi angeli sunt qī vestibulis
deitatis collocati. Inferiores vero intellect⁹ qui nō
pertingūt ad tam excellētē participatōē diuine si-
militudinis sunt intellect⁹ nū nō habētes illā diuinā
adignitatē. Et eadē ratio ē de alabus respectu intel-
lectu. Nā sup̄me aie sunt intellectuales. p̄pore
pping⁹ ordinē intellectū alie vero anime inferiores
nō sunt intellectuales. sed hnt solū id qd est aie vt. f.
sunt vniūcatie sicut maria inde alabus alijs et plā-
tar. Et eadē rō est de ordine corporū respectu aia-
rū. Nā corpora nobilitiora qd perfectiori rōne sunt cō-
stituta sunt animata alia vero corpora sunt īaiata.
Et eadē ratio est de oibus alijs ordinibus. In quos
p̄diciē generales ordines distinguūt qz etiā ī cor-
poribus sunt diuersi ordines et similiter in animab⁹
et intellectibus.

Causa prima regit res creatas om-
nes: p̄ter quod cōmīscatur cum
eis. Quod est: quia regimē nō de-
bilitat virtutem eius exaltatam. sup-
omne esse: neqz destruit eam: neqz prohibet
essentiam virtutis eius semotā a reb⁹: qui
regat eas. Quod ē: quia causa prima fira stās
cum virtute sua pura semper et ipsa regit res
creatas omnes: et influit sup̄ eas virtutes vi-
te et bonitates secundum modum virtutis ea-
rum receptibitum et possibilitatem earum.
Prima enim bonitas influit bonitates su-
pra res omnes influxione vna: verūtamē
vnaqueqz rerum recipit eam illa influxione
secundum modum sue virtutis et sui esse: et
bonitas prima non influit bonitates supra
res omnes nisi p̄ mediū vnum: quod nō
est bonitas nisi per suū esse et suū eis et
suā virtutē ita qd est bonitas et bonitas
esse suū res vna scit qd ipsum influit boni-
tates influxione cōmuni vna. Et diuersificā-
tur vnitatē et dona cum cursu recipientis.
Quod est: quia recipientia bonitates nō re-
cipiunt equaliter imo quedam eorum reci-
piunt plusqz quedam hoc quod est per ma-
gnitudinē sue largitatis et bonitatis. Redea-
mus ergo et dicamus qd inter omne agens
quod agit per esse suū tantū et inter factū
nō est cōtinuator: neqz res alia media: et uest
cōtinuator inter agens et factum vsqz addi-
tio super esse: si quando agens et factū sunt
vnum facit per esse suū: et sunt composita.
Quare p̄pter recipientem recipit per cōtinua-
tionem inter ipsum et factorem suū: et est
tunc agens et seūctum a facto suo: agēs ve-
ro inter quod est et inter factum cuius non
est cōtinuator penitus est agens verum et re-
gens et verum faciens res per fides decoris

per quod nō sit possibile vt sit decus aliud:
et regit factum suū per vltimū regiminis
quod est: quia regit res per modum cōmu-
nem. agit et nō agit nisi per esse suū: ergo eis
eius iterum erit regimē eius: quā p̄pter fit
qz regit et agit per vltimū decoris: et regimē
in quo non est diuersitas neqz cōtinuitas:
et nō diuersificantur operationes et regimen
p̄pter causas primas nisi secūdu meitū.

Causa prima igit et. p̄ ostēdit qd est suū
est qualis inferiora a superioribus
bus dependeat. Nō ostēdit qualis superiora
inferioribus influat p̄ suū regimē et circa h. d.
facit. p̄mo agit de vlt. regimē causē p̄mē. p̄mo de re-
gimine itelligētie. r̄tū. p̄positione ibi oīs itelligē-
tia diuina et. circa p̄mū. d. f. p̄mo ostēdit modū vlti-
regiminis cāe p̄mē ad regendū. r̄tū. p̄p̄cē ibi p̄mū
est diues circa p̄mū ponit talē p̄p̄cē. Causa
p̄ma regit oīs res creatas p̄ter qd cōmīscatur cum
eis. Ad cui⁹ euidētia cōsiderandū ē qd in hūano re-
gimine h. p̄tingere videm⁹ qd ille qd h. curā regiminis
plurimorū vice est vt ex suo regimine ad plura dūtra
hāt. Qui vero a cura regiminis aliorū est liber magis
in sap̄io p̄t vniūmitatē cōseruare vñ et epycuri
p̄bi vt q̄t et vniūmitatē diuina p̄seruaret possue-
runt deos nulli regiminis curā h̄re. h. oīs otiosos et
nihil curātes vt sic videant et felices et id p̄tra h. i.
hac p̄p̄cē inducit qd h. duo in cā prima nō sunt con-
traria nec se inuicem impediūt vlt. regimē eorū et
summa vnitās per qd deus exaltat supra oia vñ sta-
tim in principio ex p̄mō ponit qd est quia regimē nō
debilitat vnitates ei⁹ exaltatū super oēm rem neqz
destruit eā quia. c. neqz ī toto neqz in p̄te p̄ vniū-
fale regimē vnitati diuine derogat et cōdūso sub-
dit neqz p̄hibet cā essentia vnitatis ei⁹ secūda a re-
bus qn regat et h. totū in. c. r̄tū. p̄positione p̄li ponit
eur sub alijs vbiis oē diuinū et p̄uidet secūdis et crep-
tū est ab his qbus p̄uidet neqz p̄uidetia submitten-
te suā in multā et vniāle excellentiā neqz separa-
ta vniūde p̄uidetia cōterminatē. Ad hūc aut p̄p̄-
sitionis manifestatōē tria inducūt. p̄mo nāqz oī
dicitur diuersus modus recipiēdi influētias cāe p̄-
mē ex parte rez recipientiū. secūdo ostēdit vnitā-
ex parte cāe p̄mē influētis ibi. Et bonitas p̄ma et.
Tertio ex his duob⁹ cōcluditur p̄positum. f. qd regi-
men causē p̄mē citat absqz h. qd cōmīscatur rebus
ibi redeamus antez et dicamus dicit qd prima qd om-
nes bonitates que inueniūt in reb⁹ efflūt a cau-
sa p̄ma. Et hūius bonitates recipit vna q̄qz res
sū modū et p̄p̄tate sue substantie et virtutis. Sūt
autem diuersa rez diuersē nature et virtutes. Et
inde est qd q̄us causa prima influit vno inflūru su-
per oia diuersimode tamē inflūru eius diuersis re-
bus recipit. Cuius eritibus euidētia in lumine qd
quidē a cōpore lucido vno modo p̄cedit. Sed sūm
qz radij diuersi transeūt p̄mū diuersimode collo-
ta diuersas apparētia faciunt. Deinde ostēdit qd cau-
sa prima vniū inflūru influat in res oēs influit eis
in res sūm rationē boni habet enim bonitates boni-
tatis. i. que est p̄ncipiū bonitatis in oibus bonitas au-
tē causē p̄mē est ipm suū esse: sua cēntia qd causa
prima est ipsa essentia bonitatis vnde cū cēntia ei⁹
sit maxima vna. qz p̄mū p̄ncipiū est sūm sē vniū
et bonū p̄sequens est qd causa prima vno modo quā
q. iij

海

Causa prima est super omne nome
quo nominatur: quoniam nō per
tinet ei diminutio neq; comple
mentum solum. Quod dimi
nutionem est non complementum ⁊ non potest
efficere operationem completam: quoniam
quando ei diminutum ⁊ completum apud
nos quamuis sit sufficiens per seipsum: tamē
non pot. creare aliud: neq; insinere a seipso

omni. Si ergo hoc ita est apud nos: tunc dicimus qd primum nō est diuinitum sed completum tantū: imo est supra completum. Quoniam creans est res et influens bonitates super ea infusione completa: quoniam est bonitas cuius nō est finis neqz dimensio: bonitas ergo prima implet omnia secularia bonitatibus: verū tamen nō omne seculum recipit de illa bonitate nisi secundū modum sue potentie. Jam ergo manifestum est et clarum: qd causa prima est super omne nomen quo nominatur: et superior ea et clarioz.

Ansa prima est super et. Omnia autem dantia diuine bonitatis hō ostendit excellentiā ipsi? dicēs. Causa pma ē super omne nomen qd nominatur. Ad cui? ppositionis intellectū cōsiderandū est id qd h. sub vno colligit pclus i suo lib. per diuersa distiguit cui? ē. crv. ppositio talis dicit deus super subalis est et super vitalis et super intellectus? qd qd pclus dicit pbat pmo pbatōne cōi. que talis est deus ē vnitas per se perfecta vniūqz aut alior qd supra sub deo nō est ipsa vnitas. S; est aliqd participas vnitate manifestū est igit qd deus est vltra oia hui? secūdo pbat pbatōne speciali qd. f. substantia nō est idē esse et substantia esse et vniū cē. sed quibet substantia substantēs participat ēē et vno vnde relinqt qd deus qui est ipsū vniū et cns per seipsum sit supra substantias. et per pns supra vniū et intellectū qd pceptū substantiā vt patet ēē in b libro. crviii. ppositione supra iuducta. S; qd auctor hui? libri ppositionē in cōi inducit pte nūc est sola ppositione cōi. In oibus. n. qd sunt infra eam primā quedā inueniuntur perfecte entia sue cōpleta quedā imperfecta siue diminuta perfecta qdēz videntur esse ea qd per se subsistūt in natura qd a nobis significant per noia cōcreta vt homo sapiēs et hui? imperfecta autē sunt illa qd per se nō subsistūt sicut forme vt humanitas sapientia et hmoi qd significantur apud nos nobis abstractis inter que duo sunt hec dicit qd illud qd nō est cōpletum nō potest perficere operationē perfectā. Itā sicut calor nō calefacit s; calidū. Neqz sapientia sapit. Sed sapiēs. Illud autem qd est cōpletū apud nos quā sit per se subsistēs in hōs sibi quodāmodo nō indiget alio facit initia sicut subiecto tū quia forma qd est pncipiū virtutis est i ipso limitata et participata nō potest agere per modū creationis aut in fluxu sic agit id qd totū est forma qd sui participatione sim se totū est alior pduciūz. Cū ergo ita sit apud nos ita bis que sunt diminuta et cōcreta sequit qd deus neqz sit diminutus neqz cōpletus simpliciter sed magis cōplet. Neqz enim caret actione. sicut diminuta et agit per modū creatis et influētis qd nō possit ea qd sunt cōpleta apud nos et hō est qd subdit qd ipse est creas res et influens bonitates super eas infusione cōpleta. Et hō ideo est quoniam ipse est bonitas subsistēs cui non est finis. i. nō est bonitas terminata ad aliquā naturā participante in corporeā sicut est bonitas intelligentie. Neqz sunt ei dimēiones ad quas terminet sicut est de bonitate corporali ex quo vltimus pcludit qd qd causa prima est ipsa bonitas interminata seqz qd ipsa sit prima bonitas terminata et qd repleat oia secula. i. omnes distinctiones rez et ipsū bonitatib? suis. licet

nō omnia recipiant eadē modo et equaliter bonitatem et. Sed vniūqz sū modum sue potentie vt supra habitū est in. rr. ppositione. tota ē virtus huius ppositionis ad hō reddit qd pclus breuiter tāgit qd. f. deus et est ipsa vnitas nō vnitas aliqd. Sicut completa que sunt apud nos. et tamen est per se perfecta a quo deficiunt diminuta in forme nō subsistentes que apud nos sunt. Et quo hic vltimus pcluditur qd causa prima est altioris oī nomine qd a nobis imponit quia omne nomen a nobis impositū nihil significat p modū pleni participantis sicut noia concreta vt significat p modū diminuti et partis formali sicut nomina abstracta videt nullū nomen a nobis impositū esse cōdignum diuine excellentie.

Admis intelligentia diuina scit res per hoc qd ipsa est intelligentia: et regit eas: per hoc qd ipsa est diuina. Quod est: quia proprietatem intelligentie est scientia: et nō est eius complementum et integritas. nisi vt scit scēs reges: ergo deus benedictus et sublimis: quoniam ipse replet res bonitatibus: et intelligentia est primum causatum: et est plus similis deo sublimi: et ppter illud regit res: que sub ea sunt: quia sicut deus benedictus et sublimis influit bonitatem super eas que sunt sub eo: similiter intelligentia influit scientiam super res que sunt sub ea cum ea: et deus benedictus et sublimis precedit intelligentiam per regimē: et regit res sublimiores regimine et altioris ordinis. quoniam sit regimen intelligentie: quoniam est illud quod cadit intelligentie regnum. Et si ergo illius quod res que recipiunt regimen creationis intelligentie quod est: quia non est regimen eius aliqua rebus omnino: quoniam vult vt faciat recipere bonitatem suam simul omnes res quod est: quia nō est quod omnes res que desiderat intelligentiam: et res omnes desiderant ipsam desiderio multo in illo non est aliquis qui dubitet.

Anis intelligentia diuina et. Postquam tradidit modum diuini regiminis et ostendit sufficientiam dei ad regendum hō agit de regimine secūde cause scilicet intelligentie qd quidem regimen sit et virtute cause prime. Et pponit hanc. Omnis intelligentia diuina scit res per hō qd ipsa est intelligentia. Et regit eas per hō qd est diuina. Et vniuersalis propositio inuenitur in libro proeli. Centesima tricesima quarta sub his verbis. C. Omnis diuinus intellectus intelligit quidem vt intellectus puidet autēz deus ad cuius euidētiā cōsiderandū est qd supra. rir. ppositione. dictum est. Et intelligentis quedam est diuina et quedam non diuina. Suppre mi quidem intellectus vel intelligentie diuini notantur propter abundantē participationē diuine bonitatis. Et ppropritate ad deum. Quod autē abundanter participant pproprietatem alicuius rei assumi

latur rei non solum in forma sed etiam in actione. Si
autem patet quod corpus que illuminant a sole quedam par
ticipant lumen solis solum quantum ad hoc quod videantur
Quedam vero quantum ad hoc quod alia illuminantur quod est per
primum actum solis. Sicut patet de luna. Quia vero
forma est principium actionis necesse est quod omne illud
quod ex abundanti participatione inferioris superioris
agentis acquirit actionem eius habeat duas actiones
ynam. scilicet per primum formam aliam; vero per secundam par
ticipatam a superiori agente. Sicut cultellus igni
tus per primum formam incidit in quantum vero est
ignitus urit. Sic igitur et suppremax intelligentiarius
vnaqueque que divina dicitur habet duplicem actionem
vnam quidem in quantum participat abundantis bonita
tem divinam aliam autem secundam primum naturam. Et au
tem primum intelligentie in quantum huiusmodi cognoscere
res. Et ideo intelligentia divina in quantum est intellige
tia est res cognitio scientia primum habent est dei qui
est ipsa essentia bonitatis ut se alijs comunicet vi
demus quod vnumquodque in quantum est perfectus et actu
ens similitudinem suam alijs credit unde id quod est es
sentialiter actus et bonitas. scilicet deus essentialiter et pri
mo die dicat suam bonitatem. rebus et hoc pertinet
ad regimen ipsius. Nam regere primum est perducere
re ea que reguntur ad primum finem debitum quod est
bonum sicut igitur intelligentia divina in quantum par
ticipat abundantis bonitatem divinam ipsa sit regi
tiua rerum manifestum est aut quod vnumquodque agit per pro
priam et naturalem formam aliquam actionem vehementer
tius et perfectius agit illam actionem. id est id quod agit ea
per participationem virtutis superioris agentis sicut
ignis vehementius calefacit quam corpus ignitus. Et
sol magis illuminat quam luna. Oportet igitur regimen
dei quod est actio eius secundum suam essentialem bonitatem
esse altius et efficacius quam regimen intelligentie quod co
uenit ei secundum participationem bonitatis divine. Et ideo
est quod regimen cause prime quod est secundum essentiali bon
nitatis se extendit ad omnes res cuius signus est quod
omnia desiderant bonum vel appetitu intellectuali
vel animali vel naturali. Regimen autem intelligen
tie quod est per primum non se extendit ad omnia. Sed solum
in illa que sunt nata intelligere unde nec omnia intel
lectuale bona appetunt sed solum bona absolute.

Ausa prima existit in omnibus re
bus secundum vnam dispositionem
sed res omnes non existunt in pri
ma secundum vnam dispositionem
Quod est: quia quavis prima existat in re
bus omnibus: tamen vnaqueque rerum reci
pit eam secundum sue potentie medium quod
est: quia ex rebus sunt que recipiunt vnam re
ceptionem causam primam: et ex eis que recipi
unt vnam receptionem corporali: et diversitas quod
dem receptionis non fit ex causa prima sed
propter recipientem quod est: quia sufficiens
diversificatur: propter illud ergo sub rectus
est diversificatum influens sic existens eum
non diversum influat super omnes res bo
nitates equaliter. Res ergo sunt diversita
tis fluxiones bonitatis super res: proculdu

bio: ergo non sciuntur omnes res in prima
per medium vnum. Ergo secundum medium
proximitatis omnes prime et secundus me
dium quo recipere potest causam primam se
cundum quantitatem illius ex ea et delecta
ri per eam: quia quod non recipit res prima
causa: et delectatur in ea nisi per modum esse.
Et non intelligo per esse nisi esse et cogni
tionem. Nam secundum modum quo cogno
scit res causam primam creatorem secundus
quantitatem illam recipit ex ea: et delectatur
ea sicut diximus.

Ausa prima existit in omnibus rebus
secundum vnam dispositionem
Secundo patet in speciali de diversitate re
rum que sunt in diuino regimine. rer. ppone ibi sub
stantie vnite et circa primum ponit tale ppone: causa
prima existit in rebus omnibus secundum dispositionem vnam. sed res
omnes non existunt in causa prima secundum dispositionem vnam: Ad
cuius euidenciam considerandum est quod aliquid dicitur
esse in alio multiplex vno quidem modo realiter alio
modo secundum habitudinem actionis et passionis secundum igitur
primum modum dicendum est quod omnia sunt in cau
sa prima est vna et eadem res. scilicet virtus diuina sunt
enim effectus virtute in sua causa. Causa autem pri
ma secundum hunc modum est in rebus diuersimode quia. scilicet
causa prima in rebus causatis est secundum quod eis similitu
dinem suam imprimit diuersis ad res diuersimode si
militudine cause prime recipiunt. Sed modo secundo eodem
uerso. Nam causa prima secundum vnum modum agit omnia et
ideo dicitur esse in rebus omnibus secundum dispositionem vnam. Ad au
tem res omnes res recipiunt eodem modo actionem eam prime. et
ideo dicitur quod res omnes non existunt in causa prima unde secundum
dispositionem vnam. Ad cuius propositionis manifesta
tionem tria subsequuntur. Nam primo manifestat propositionem
secundo probat ibi et diuersitas quidem est. Tercio inferre
quoddam correlatiu ibi ergo secundum modum esse. Dicitur ergo
primo quod ideo dicuntur res omnes non esse in causa prima secundum
dispositionem vnam quod si causa prima existat in rebus omnibus in
quantum. scilicet attingit res omnes per effectus sue actionis
tam vnaqueque res recipit actionem eius secundum modum
sue virtutis. Et exemplificat hoc in res diuersitates
predictas inuentas in rebus quorum prima est secundum
diuersitatem unitatis et multitudinis que quidem
diuersitas pertinet ad ipsas substantias. Nam ea
quorum substantia est simpliciter recipiunt cause pri
me actionem vnite. Illa vero quorum substantia
est composita recipiunt ea multiplex. scilicet secundum modum
sue substantie. Secunda diuersitas subditur ex
parte durationis rerum in suo esse. Quedam enim
recipiunt actionem cause prime receptione eterna
illa. scilicet quorum esse non subdidit motui unde eo
rum duratio in suo esse non variantur secundum pri
us posterius. Quedam vero recipiunt actionem
cause prime receptione temporali illa scilicet quo
rum esse subditur motui. Et per consequens eorum
duratio continuatur secundum successione prio
ris et posterioris. Terciam diuersitatem ponit ex
parte speciei seu forme ipsius rei secundum quod
quedam sunt in corporea secundum suam speciem et illa recipiunt

influentias cause prime specialiter. Quodam vero sunt
 sunt sua specie corpea et huiusmodi recipiunt influentias
 cause prime receptivae corruptibiles. hoc autem totum
 quod premissum est dicitur propositio que ponitur in libro p-
 cli. cxi. que talis est. **¶** Dicitur quidam dicitur ad hunc
 de modo non autem omnia eodem modo dicitur aliter: sed singula sunt
 ipsorum ordinem et potentia transmutantur illorum potentias. hoc
 quidem unumquodque recipit. huius autem multiplicatis et huius quidem
 perpetuo. huius autem sunt tempus. et huius quidem in corpore. huius autem
 incorporei. Deinde cum dicitur. et diversitas quidem est. p-
 bar quod premissum est hoc modo diversitas est receptio
 nis ex duobus potest pingere. quoniam quidem ex agente si
 ue influente. quoniam autem ex recipiente. Quia. n. diver-
 sitas causa causat diversitatem in effectibus. necesse est ut
 si agens sit diversum et recipiens unum quod diversitas
 receptionis causet ex agente non ex recipiente. Sic
 aqua que ex frigido congelatur et ex calido dissolvitur.
 Si autem eodem modo agens fuerit unum et recipiens di-
 versum erit diversitas receptionis et per partem recipien-
 tis non ex parte agentis sicut per de sole qui durat lu-
 tum et dissolvit eam. Manifestum est autem quod causa prima est
 una nulla diversitate habens. sed ea que recipiunt in-
 fluentiam cause prime sunt diversa. diversitas ergo re-
 ceptionis non est ex causa prima que est bonitas pura in-
 fluens bonitatem rebus omnibus sicut est propter diversi-
 tatem recipientium. si ergo per quod causa prima inuenit in
 omnibus per modum unum sed non eodem modo. Et si autem atten-
 dendum quod duplex est actio cause prime. una quidem
 sunt quod influunt res quod dicitur creatio. alia vero per quam
 res ipsas influunt regunt ipsas igitur actio non habet locum
 quod hic dicitur: quod si omnes diversitatem effectuum reduce-
 re in diversitatem recipientium oportebit dicere quod sunt
 aliquid recipientia que non sunt a causa prima quod est illud
 quod dicitur est. xviij. propositione omnes habent essentiam
 per causam primam: unde oportet dicere quod prima diversitas re-
 rum sunt quod sunt diversitas naturas et virtutes non sunt ex ali-
 qua diversitate recipientium sed ex causa prima non quod i-
 ea sit aliqua diversitas: sed quod est diversitatem cognoscens
 est. n. agens per sua scientia: sed idem diversitas rex gradus. p-
 ducit ad complementum unumquodque. huius in actio recipientis d-
 quo nunc agens diversitas receptionis est per diversita-
 tem recipientium. Deinde cum dicitur. ergo per modum
 et. infer quod dicitur correlativum ex predictis. Si. n. di-
 versitas receptionis influens causa prime preuenit re-
 bus per diversitas virtutem recipientium cum illa que sunt
 per quod prima causa sunt maius virtutis se-
 quitur quod perfectius recipientiam causam primam et influentiam
 et quod omnia substantia cognoscens quanto perfectius habet esse
 tanto perfectius cognoscit causam primam et influentiam bo-
 nitatis est et quanto magis se recipit et cognoscit ta-
 to magis in eo delectatur in ea.

Abstantie vnde intelligibiles si sunt
 gnate: et ex re alia omnia substantia stans per
 centiam suam est non gnata de re alia.
 Quod si aliquis dicit possibile est ut
 sint gnate ex re alia dicemus. ut si possibile
 est substantia stans per centiam suam sit gnata ex re alia:
 per aliquid substantia illa est diminuta indigens ut
 pleat ea illud ex quo gnatur. Et si ipsi est
 generatio ipsa. Quod est: quod generatio non est nisi via ex dimi-
 nutio ad complementum. Nam si inveniatur res non
 indiges in generatione sui id est in sua forma et sua for-
 matione de alia nisi sit et causa ipsa formationis

sue et sui complementi: ubi propter revelationes
 sua semper. Illa ergo comparatio est formatio eius et
 ipsius complementi simul. Itaque ergo manifestum
 est quod omnis substantia stans per centiam
 suam non est generata ex re alia.

Abstantie vnde intellectui
 supra dictum est quod creature recipiunt diversimode regimen-
 tas: materiae prime sunt triplices diversitates. scilicet. uni-
 tatis et multitudinis quod pertinet ad simplicitatem vel co-
 positionem eternitatis et ipsius et specialis et corporei.
 Corporeo autem accidit corruptio et corruptio vnde
 hic incipit persequi de patientis diversitatibus rerum.
 Et primo de diversitate corruptibilis. secundo de
 diversitate simplicis et compositi. et vnde. propositione
 ibi. omnia substantia per essentiam suam est simplex et. ter-
 tio de diversitate eternitatis et temporis. et. vnde. propo-
 sitione ibi. omnia substantia causata in tempore circa. primus. d. f.
 primo ostendit substantia quod est generabilis: hoc agitur
 corruptio ex. lxxvi. propositione ibi. omnia substantia stans per se
 ipsam non cadens et. circa. primus ponit duas propositiones
 quarum prima talis est scilicet. vnde intelligibiles non sunt
 generare ex re alia. vocat autem substantia unitas substantia
 simplices eo quod omnes compositi quidam multitudinem in
 se continent. intelligibiles autem substantia vocat que sunt apte
 nate intelligere que et cum sunt immutabiles sunt intelligibi-
 les actum. quod autem dicitur non sunt generare ex re alia potest
 intelligi vel sicut multa sunt quod hoc prepositio ex. ipor-
 tat habitudinem cause materialis vel ex causa agente secundum quod
 predicta propositio importat habitudinem cause efficien-
 tis et hic intellectus magis videtur sonare his que sunt
 per rationem eorum partium. Ita propter rationem omnia substantia stans per cen-
 tiam suam est non gnata ex re alia. unde autem substantia stans per centiam
 suam quod est per seipsum substantia. huius cum per seipsum substantia sit pro-
 prium substantia sequetur huius quod nulla substantia sit gnata. et huius dicitur quod
 substantia et centiam rei per se. significat distinctio. quoniam igitur
 huius forma in materia fundata huiusmodi substantia non sunt substantia per
 centiam suam quod sunt substantia in materia et huiusmodi ipse est quod sunt gnata
 et autem per rationem quod prima propter conclusionem ex hac causa. su-
 pra. n. per rationem est omnes substantia intelligentes sunt substantia per cen-
 tiam suam quod habent et in. propositione. et. omnia substantia sciens scit et. Si
 igitur omnia substantia stans per centiam suam est gnata. sequitur quod omnia substantia
 intellectualia sit non gnata. duas autem propositiones propositas
 prima in. per se inveniuntur: sed sola substantia est in. sui libri talis
 omnes antipostare. et. per se substantia ignabile huiusmodi propter
 bas. inter eodem modo huiusmodi et in. per se manifestum est quod
 enim omnes gnati est de se imperfecti: quod est ens in potentia et non
 indiget quod pleat sine perfectia per illud ex quo generatur. et. per
 generatur quod reducit ipsi de potentia in actum et huiusmodi signus est
 quod generatio non est aliquid via quod dicitur de completo ad completum
 oppositum. et. ad completum per rationem. et. n. generatio sit
 per rationem et for. ma autem substantia ex. sit sit per rationem huiusmodi ipse
 est et sic per quod generatio est via sine translatio de imperfecto ad per-
 fectum oppositum sit igitur et aliquid quod non indiget aliquid alio ad
 sui formationem sunt ipsi et causa sue formationis: quod. f. b. c. i.
 forma sequitur quod talis res sit per se completa sine perfectia et sic
 et ea non potest transire de imperfecto ad perfectum: sed statim
 per se ipsa est ens et unum ut dicitur in. xviij. meth. et. elingit
 quod omnia substantia quod est forma subsistens est generabilis. Et
 neque ex hoc male intelligeret aliquis quod huiusmodi substantia non
 haberent causam suam ex supra dictum sit quod res omnes habent
 essentiam per ens. prima manifestat inter quod sit in
 intelligendum quod dicitur est. Quod enim dicitur quod sit causa sue for-
 mationis per hoc quod est complementum huiusmodi sit intelligendum.

q. nō dependeat ex alia causa superiori sed dicte esse causa sue formationis per hoc q. habet sempiternam relationem ad cam suam primam. unde p. cōparationem ad suam habet simul. i. statim formationem & cōplementum. Ad cuius evidentiam cōsiderandum est q. vnumq. participat esse s. habitudinem q. habet ad primū essendi principium. res autem composita ex materia & forma non habet esse nisi per consequentem sue forme. unde p. suam formam habet habitudinem ad primū cōdi principium: sed materia tempore preteritit forme in hac re generata psequens est q. semper habeat predictam habitudinem ad principium. essendi neq. simul cum fuerit materia: sed postmodum su perueniente forma. Si ergo aliqua substantia sit ipsa forma sequuntur q. semper habeat habitudinem predictam ad cam primam nec adueniat ei post tempus sed simul cōcomitans cum sua substantia. que est forma. Sic ergo manifestū est q. omnis substantia stans per essentiam non generatur ex aliq.

Adnis substantia stans per seipam est non cadens sub corruptione. Si autem aliquis dicat possibile est substantia stans per seipam q. cadat sub corruptione. Dicemus q. possibile est ut separet eius essentia: & sit sua stas per essentia sua sine essentia sua: hoc est scd. ueniens impossibile: qm postea q. est vna: Omnis autē cadens sub corruptione non sit corruptū nisi propter separationē suam a causa sua: vñ. vero permanet res pendens per cam suam retinentem eam & seruantem nō perit neq. destruitur. Si ergo hoc ita ē substantie stantis per essentia suā: non se paratur cā semper: quoniam est inseparabilis ab essentia sua: ppterea q. eius: & ppterea ifor matione sua & nō sit sui ipsius cā nisi ppter relationes suas ob cam suam. Et illa relatio est formatio eius: & ppterea quia est semper relata ad cam suam: & ipsa causa ipsius relationis est ipsa causa sui ipsius per modum quē diximus: quia nō perit nec destruitur: quoniam ipsa est causa & causatum simul: si cut ostendimus nuper. Itz ergo manifestū est q. omnis substantia stans per seipam nō destruitur neq. corrumpitur.

Adnis substantia stans per seipam supra actum est de genera bili h. agitur de corruptibili & incorruptibili & primo d. corruptibili. secundo de incorruptibili circa primū ponitur talis propositio ois substantia stans per seipam est nō cadens sub corruptione que quidē ponit in libro procli. c. vi. ppositio sub his verbis omne antipostarum incorruptibile est ad cuius propositionis evidentiam considerandum est q. cum propositio per denotet causam illud dicitur per se stare siue subsistere q. nō habet aliam causam essendi nisi seipam. est autē duplex cā essendi. scilicet forma per q. aliquid actu ē & agens q. fa

cit actu esse. Si ergo dicatur stans per seipam q. nō dependet a superiori agente sic stare per seipam cōuenit soli deo qui est causa prima a qua oēs secūde cause dependent vt ex superioribus. Si autē dicat per se stans illud q. nō format per aliqd. aliud sed ipsūmet est forma. Sic esse stans per seipam puenit oibus substantiis in materialibus. Substantia enim cōposita ex materia & forma puenit stans per seipam nisi ratione partium q. scilicet materia est actu per formam & forma subdantatur in materia sicut dicitur aliquid mouēs seipm ratione partium: q. vna pars est mouēs & alia pars eius mora. Sic igitur patet q. stare per seipam nō pōt puenire nisi sbe que est forma sine materia. huius autē substantia ex necessitate est incorruptibilis. manifestū est enī in rebus corruptibilibus q. corruptio accidit p. h. q. aliqd. sepat a sua cā formali p. q. aliqd. h. ē ē actu. sic. n. gno q. est via ad eē ē p. acq. sitionē forme ita cor. q. ē via ad nē ē ē amissionē forme. sic igit. sba stas p. cēntia suaz cor. nō pōt opteret q. separet a cā sua formali: sed sua forma ē ei? cēntia g. separet a sua cēntia q. ē ipossibile. nō ē ē possibile q. sba stas p. seipam cor. nō p. ne alig. credat q. hui? sue stas p. cēntia sua nō dependat ab aliq. supiori cā agere excludit h. pnter. & nō sit cā sui ipsi? & dic q. h. nō ē intelligēdus q. huius sba sit cā sui ipsi? q. nō dependeat a supiori cā agente: s. h. d. q. hui? sba p. seipam h. relationes ad cam primā iānt. scilicet cā sue formationis. videm? n. q. res males referunt ad cā primā vt accipiat eē ab ea p. sua forma: & iō sba cui? tota cēntia est forma h. p. se ipas relationē semp ad cam. s. cā ista relatio i. huiusmodi stas p. aliq. alia formā: inde est q. d. ē cā sui p. modū p. dicitur & idē ē q. nō pōt cor. nō sit ois est p. igit q. ois sba stas p. seipam est incorruptibilis.

Adnis sba destructibilis si sem piterma aut ē pposita: aut ē delata super aliā rem. Propterea q. est sba: aut ē idigēs reb? ex qb? ē: & pposita ex eis: aut ē indigēs istide sua dif finitōe cēntia. Et si sepat differēs cā: cor rumpitur & destruitur: q. si substantia nō ē cōposita neq. delata: est simplex: & nō destrui tur: neq. minuit omnino.

Adnis substantia destructibilis re. ppositio ostendit q. sit cōdi cō ppositio substantie incorruptibilis h. ostendit cōditionem corruptibilis ponens hāc ppositionem omnis substantia corruptibilis non sem piterma aut est composita aut est delata super rem aliā & eadez propositio ponit in libro procli. c. viii. huius propositionis probatio est: quia si omne q. ē stans per seipam est incorruptibile vt probatū est ne cesse est q. omne q. corrumpitur non sit stans per se ipsum. Sed indigeat aliquo subsistente q. quidem puenit duob? modis. vno mō sic totū idiget pnt? ad sui pstitutionē. vñ pnt? abūicē discēdētib? seq. cor ruptio alio mō q. forma nō est subsistēs s. idiget ad sui fitionē sbo deserere & iō q. subiectū deserēs sit i. dispositū ad talē formā necesse ē q. fiat sepatio forme a sbo: ita seq. cor. vñ manifestū ē q. ois sba cor poralis nihil ē pposita ex diuersis pnt? p. q. x. dissolutionē seq. cor. totius sicut p. i. cor. pnt? multis aut forma idiget materiali sbo ad sui sustentationē: ex

ita per transmutationem sibi sequitur corruptione sic
p3 in corporibus simplicibus et in accidentibus: et id
possimus b correlarie accipere qd si aliqua substā
tia non est composita sed simplex neq3 est delata su
per subiectum. q. indigens eo ad suum esse sed est
stans in seipso b oio est incorruptibile. sicut patet in
intelligentia et in anima intellectuā de qua mani
festum est qd non est forma delata super materiā cui
dat esse ita. f. qd est totaliter unita qd sequit qd nulla
eius operatio est sine comune materie corporalī
q p3 est falsus et his que pbat i tertio de aia.

Omnis substantia stans p eētia suā
am et est simplex et nō diuiditur.
qd si dixerit aliq3 possibile est
ut diuidatur: dicēs si possibile ē ut
substātia stans p se diuidatur: et est ipa simplex
possibile est ut eētia partis ei3 sit p eētiā
suā: iterū sicut eētia totius. Ad ergo pos
sibile est illud: reddit ps sup seipam: sicut ē
redēs totū sup eētiā suā: hoc est iposibi
le. Sic ergo ē iposibile substātia stans p
seipam: ē indiuisibilis et est simplex. Si autē
non est simplex: sed est composita: pars ei3
est pars melior: parte et pars illius melio
re: ergo res melior est re viliori: et res vi
lior melior ē ex re meliore qm ē ois pars ei3
seuncta ab oī parte ei3: quare ē vniuersitas
ei3 nō sufficiens p seipm cū indigeat partib3
suis: ex quib3 cōponit: et hoc quidē nō est
nisi rei simplicis. imo natura substantiarū
oppositar. Itā ergo manifestū: qd ois substā
tia stans per suā eētiā est simplex: et nō di
uidit: et qm recipit diuisionē et est simplex: nō
est recipiēs corruptionē neq3 destructionē.

Omnis substantia stans p eētia suā
generacionē et corruptionē hic psequit
diuersitate stans que pōt attēdi sū sim
plicitate et oppositionē et idcirco ad hoc pponēs duas
quar pā videt ēē quēta pōis. pā ergo talis dis
ticta stans per suā eētiā est simplex et nō diuidit. q
et pō pōis i lib. pēli. pōē. et vii. sub his vrbis de
antipositā itribile est simplex xbi primo pōderā
dū videt qd simplex et itribile est idē sbo. differunt
aut rōne. Itā ipartibile dicit aliqd per priuationē
diuisionis q. f. nō est in multa diuisibile. Simpler
aut dicit aliqd p priuationē pōis q. f. nō ē et mul
tis pōis. pmo ergo pbat qd sba per se stans sit in
diuisibilis. sō qd sit simplex. pma aut meli3 pbat i
libro pēli qd b est cui3 b eius pbatō. Si. n. in quā
tribile est antipositā ens. i. per se substēs itruet
tribile seipm et totū ipm itet ad seipm et oī in oī se
ipso crū. b aut iposibile itribile ē antipositā. ad eu
ius euidentā pōderandū est qd b accipit ēē aliqd
stans per seipm nō rōne pns ut. f. vna ps ei3 sicut p
aliā sicut accidit i sūis mōib3: s. rōne totū vt. f. rō
tū itet per se totū. unūq3 aut querit ad id per q
stat sicut effectus ad causā: o3 qd sit in eo sicut i sūo
fundamēto. si ergo aliqd tribile sit stans per seipm
oportebit qd quelibet ps ei3 sicut per qlibet: qlibet
fundat in qlibet qd est impossibile qd sic sequeretur qd

vna et eadē ps ei3 ēē cā et effectus simul respectu
eiusdē qd est iposibile. In hoc aut libro pbat sic il
lud qd ptingit alicui per seipm ptingit cuiuslibet parti
eius si sit tribile. Dicit aliqd sit stans per seipsum
oportebit qd quelibet pars eius itet per seipam et ita
nō itet cāteri3 ad pōitionē totius. b aut pbatō
nō est adeo eff. car qd nō est necessarium qd qd p
se cōuenit alicui totū ptingit singlis partib3 ei3. ē. n.
qd dā totū sit pāri ut aer et aqua et qd dā pōis
um ut al et dom. qd aut illud qd est stans per seipsum
sit simplex. i. nō cōpositū ex multis pbat duplici ra
tione i oī pōis et plurib3 pōis: necesse est pōis
qd dā prius ordinē vt. f. vna ps eius sit melior et
alia vilior: multa enī ad vnu pōiendum ordine
quodā perueniunt sicut et ab vno multitudine ordi
ne quodā pōis. vñ videm3 qd i pōis nōis
forma est pstantior mā et compositione corporis
muti vñ elementū dīat et in cōpositione partium
ajalis vñ mēbrū est pncipali3 alio et in partib3 ali
cui3 pā vna ps magis accidit ad pūctū qd est prin
cipiū magnitudinis qd alia. Si ergo aliqd pōis
et pluribus partibus sit stans per seipm oportebit
qd quelibet pars ei3 sit stans et qualibet: ita pars
melior de pōis debet ex parte viliori et cōuerso. sēda
ratio est qd o3 qd est stans per seipm est sibi sufficiens
in suo esse nō indigens alio ad sui substantiā p qd
nō excluditur dependentia a causa agente. Sed a
causa formali et materiali substantiā pbat omne
cōpositum ex partibus non est sibi sufficiens sed in
diger ad sui substantiā partibus ex quibus pōi
tur que se habent in habitudine cause material
ad totū s nullū cōpositum ex partibus ē per se stans
quare igitur substantia per se stans est simplex. scien
dū tamē est qd hec secūda ratio dīstincte ponitur i
libro pēli. s. i. b libro inducit per modū cōclusionis.

Omnis substantia simplex est stans
per seipam. f. p eētia suā. Itā ipa
est creata sine tpe: et ē substantia
te sua supior substantiā spali3. Et
significatio illi3 est: qd nō est generata ex ali
quo. quomā est stans per eētiā suā et sub
stantie generate ex aliquo sunt substantie cō
posite cadentes sub generatione. Jam ergo
manifestū est qd omnis substantia stans per
eētiā suā nō est i vno tēpore: et qd alior
vel supior tēpore et rebus tēporalib3.

Omnis substantia simplex est
nō pōis pōis quēta pōis pōis
ris que talis est. Omnis substantia sim
plex est stans per seipam. f. per eētiā
suā. Sciendum tamen est qd hec pōis in cō
posito nō probatur: sed interponitur quedā qd pro
batur. f. qd substantia stans per seipm est causata
sine tēpore et est in substantiāte sua supior
substantiā tēporalibus et hoc ex quinquagesima
prima pōis lib. pōis sub his vrbis omne
antipositā exemptū ē ab his que tēpore me
surantur secundum suā substantiā tēpore me
surare dicuntur vel pōis referri ad substantias p
se stantes que secundum suā substantiā xbi cō
siderandum est qd b qd dicitur secundum suā sub
stantiā pōis referri vel ad ipsas substantias tēpo
rales qd ē ēē sba sba narratō. vñ sba sba

sunt substantiis temporalibus superiores. h^o ergo pro
positiois supradite ponitur. p^obatio talis ostensio est
enim supra qd nulla substantia stans per seipsum ca
dit sub generatione. oēs autem substantie que me
surantur tempore finem suam substantias cadunt sub ge
neratione. per hoc enim finem suam substantiam a te
pore mensurantur qd eorum essentiale variatur p
generationem. et eo. relinquatur ergo qd nulla sub
stantia stans per seipsum cadit sub tempore: sed est
superior omnibus substantiis temporalibus. possumus
autem ex hac propositione sic probata conclu
dere illa que pretermittitur. Si enim hoc est pro
positum substantie per se stantis qd sit non cadens s^z
suam substantiam sub tempore. h^o autem convenit
ei substantie simplici quia ois substantia g^oaliter ea
dens sub tempore est composita ex materia et forma
relinquitur qd ois substantia simplex sit stans per se
ipsam qd fuit primo propositum.

Quoniam substantia creata in tempo
re aut est semper in tempore: et te
pus non superfluit ab ea: quoni
am est creata: et tempus equaliter
aut superfluit super tempus: et tempus sup
erfluit ab ea: quoniam iam est creata in horis tem
poris quibusdam. Quod est: quia si creata
sequuntur se ad invicem et substantias ei su
periores non sequitur nisi substantia ei si
milis et substantia dissimilis sunt substantie
similes substantie superiori: ut sunt sub
stantie create a quibus non superfluit tem
pus ante substantias: que simulantur substā
tijs sempiternis: et substantie sunt abscessisse
a tempore causate in quibusdam horis tem
poris cum substantiis sempiternis: quoni
am assimilantur eis omnino. Substantie
igitur sempiternae in tempore sunt ille que co
tinuant substantiis sempiternis: et sunt me
die inter substantias fixas: et inter substan
tias secretas factas in tempore. Et si est pos
sibile ut substantie sempiternae sint supra te
pus: sequetur supra substantias temporales
cātas in tempore nisi mediantibus substan
tijs spūalibus abscessisse in tempore: et ille q
dem substantie non facte nō sunt medie: ni
si quia tempus augmentat: cum substantiis
sublimibus in pmanencia et augmentant cū
substantiis temporalibus abscessisse in tempore
per generationem. Ipse n^o quis substantie
sunt sempiternae cum pmanencia eorū ē. per
generationes et motū: et substantie sempiter
ne cū tempore sunt similes substantiis sempi
ternis: que sunt supra tempus per durabi
litate: et non assimilant eis in motu vel ge
neratione substantie: que sunt in tempore: nō
assimilantur substantiis que sunt supra te
pus per aliquē modor: si ergo assimilantur
eis: tunc non possunt recipere eas neq; tan
gere eas: necesse ergo sunt substantie que tā

gunt substantias sempiternas que sunt su
pra tempus vel erunt iungentes substantias
factas in tempore ergo aggregabunt p mo
rum suū substantias sempiternas: que sunt
supra tempus: et aggregabunt durabilitates
suas inter substantias que sunt supra tempus:
et inter substantias que sunt sub tempore. f. q
sunt cadentes sub generatione et corruptio
ne. Et aggregabunt iter substantias bonas
et inter substantias viles: ut nō priuient sub
stantie viles substantijs bonis: et priuient cū
bonitate et omni cōmunitate: et nō sit eis re
manencia neq; fixio. Itā ergo ostensum ē ex
hoc qd durabilitatis duae sunt species: qua
rum una est eterna: et altera est temporalis: ve
rūtamē una durabilitatis earū ē stans aetē.
Et durabilitas altera mouet: et una earū ag
gregat: et opatides ei⁹ oēs simul: neq; qdas
earū ē an quāda: altera ē currens et tēsa. Que
dā opones ei⁹ sunt an qdā: vtilitas vnius
earū ē p cēnā suā: et vtilitas alteri⁹ ē p pres
suas: qz vnaq; eūctā sub pōne p modū
primū postremū. Itā g manifestū ē qd qdam
sunt q sempiternae sunt supra tps: et ex eis sunt
sempiternae eōles tps: et tps non superfluit ab
eis ex superiori earū: et ipar istorū. f. principio
earū vsq; ad ipar postremū et substantie earū
dentes sub generatione et corruptioe.

Quoniam substantia creata in tempo
re aut est semper in tempore: et te
pus non superfluit ab ea: quoni
am est creata: et tempus equaliter
aut superfluit super tempus: et tempus sup
erfluit ab ea: quoniam iam est creata in horis tem
poris quibusdam. Quod est: quia si creata
sequuntur se ad invicem et substantias ei su
periores non sequitur nisi substantia ei si
milis et substantia dissimilis sunt substantie
similes substantie superiori: ut sunt sub
stantie create a quibus non superfluit tem
pus ante substantias: que simulantur substā
tijs sempiternis: et substantie sunt abscessisse
a tempore causate in quibusdam horis tem
poris cum substantiis sempiternis: quoni
am assimilantur eis omnino. Substantie
igitur sempiternae in tempore sunt ille que co
tinuant substantiis sempiternis: et sunt me
die inter substantias fixas: et inter substan
tias secretas factas in tempore. Et si est pos
sibile ut substantie sempiternae sint supra te
pus: sequetur supra substantias temporales
cātas in tempore nisi mediantibus substan
tijs spūalibus abscessisse in tempore: et ille q
dem substantie non facte nō sunt medie: ni
si quia tempus augmentat: cum substantiis
sublimibus in pmanencia et augmentant cū
substantiis temporalibus abscessisse in tempore
per generationem. Ipse n^o quis substantie
sunt sempiternae cum pmanencia eorū ē. per
generationes et motū: et substantie sempiter
ne cū tempore sunt similes substantiis sempi
ternis: que sunt supra tempus per durabi
litate: et non assimilant eis in motu vel ge
neratione substantie: que sunt in tempore: nō
assimilantur substantiis que sunt supra te
pus per aliquē modor: si ergo assimilantur
eis: tunc non possunt recipere eas neq; tan
gere eas: necesse ergo sunt substantie que tā

scilicet omne q^o fin tempus subsistit aut eo qd^o semper te-
 pore est aut aliquando i parte tēporis ppositis bñs
 ad pmissis ppositis manifestantur. primo pmissis
 ppositis. sō iūte qdā cor. ibi. iā qdā sūz ē et b. rē.
 ppositio aut pōit cadē i vīroq; lib. ita. n. pcedit oī
 dōrēz ut sūta se inuicē subseqatur. ea vō que sūnt
 pēnitus dissilia nō subseqatur se inuicē in gradib;
 rēz nisi p aliqd mediū sicut videm⁹ q^o al pfectū et
 planta sūnt dissilia pēn⁹ qm ad dno. Al aīal pfe-
 ctū est sensitiuū et mobile motu pēn⁹ pēn⁹ plāta autē
 neutru hor b; natura s; nō pcedit imēdiare ab aīa
 libus pfectis ad plātas. s; pducit i mediū alia pfe-
 ctā que sūnt sensibilia cū aīalibus et inobilia cū plā-
 tis. Manifestū est aut q^o substantie spūales que par-
 tificānt eternitati vt supra dictū est. et substantie ge-
 nerabiles et corruptibiles s; pēn⁹ dissilia. Al sba
 spirituales et sūnt sub et sūnt imobiles quozā neutru
 cōuenit substantiis generabilib⁹ et corruptibilib⁹. vñ
 oī pōit iter b duo extrema aliqd mediū q^o sit sūte
 vīroq; extremo vt sic grad⁹ rēz pcedat p sūta. Et
 sic pōit iūstigando pcedit iter id q^o est semp
 mobiliter ens et id q^o est aliqd mobiliter nō sūnt
 nisi tripler mediū. id q^o semp mouet id q^o aliqd
 mobiliter est id q^o aliqd b est tēnū nō pōt ēē mediū
 q^o id q^o aliquādo est idem est ei q^o aliquādo mouet
 q^o dīemus ēē extremūz. nīl etiā nec pōt ēē mediū
 id q^o aliquādo imobilitate est ipossibile. 2. n. ēē aliqd
 tale nīl. n. dīmit ēē nīl per alia trāsmutatio-
 nem. vñ id q^o imobilitate est nō pōt ēē aliqd ens sed
 est semper ens. Reliquū s; q^o mediū iter id q^o sem-
 per est imobilitate et iter id q^o aliquādo est mo-
 biliter sit id q^o semper mouetur. s; enim cōuenit cūz
 superiori quidez in hoc q^o est semper esse cū inferio-
 ri vō extremo in b q^o est moueri. vtē autē nōle ge-
 nerationis cōter pōt qualibet trāsmutatio. qz
 in quolibet motu includitur generatio et corruptio
 vt or in. viii. pbi. Sic igit substantie que semper
 mouentur. s; celestia corpa. ptingit fin quāda sūta
 dūez vīroq; extremū et per ea cōiungunt quodā-
 modo substantie superiores imobiles substantia in-
 feriozibus generabilib⁹ inquantūz vīroq; superiorū
 substantiaz dīertur ad generabilia et corruptibilia
 per motū celestū cor. et bis aut inducit psequen-
 ter quodam correlatiū. s; q^o dupler est vel perpetua
 durabilitas. vna quide per modū eternitatis. alia
 vō per modū totius tps et dīerunt hē pperue
 duratiōis triplē. primo quide q^o pperuitas essen-
 tialia est sūta stans imobilis. pperuitas aut tpsale ē
 sūtiens et imobilis inq̄tum tps est mēsurā mor. eter-
 nitas aut accipit ut mēsurā ēē imobilis. sō q^o ppe-
 ruitas eternalis est tota simul. q. i. vno collecta. p-
 peruitas aut tēporalis habet successiua extēsiōne
 sūm prius et posterius que sūnt de rōe tēporis. rē-
 tio q^o pperuitas eternalis est simpl⁹ tota sūm seipaz
 crītes s; vītas sūe totalitas pperuitatis tēpor-
 talis est sūm diuerfas partes sibi succedentes.
 Iter rez cuius substantia et ac-
 tio sunt in momento eternitatis
 et inter rez cuius substantia et ac-
 tio sunt in momento tēporis
 existens est mediūz. et est illud cuius substā-
 tia est ex momento eternitatis et operatio ex
 momento tēporis. Quod est qui res cui-
 us substantia cadit sub tempore. s; quia tē-

pus continet causa est in omnibus dispo-
 sitionibus suis cadens sub tempore. quo-
 niam quando substantia rei cadit sub tem-
 pore: proculdubio etiam eius actio sub tē-
 pore cadit. Res autem cadens sub tempore
 in omnibus dispositionibus suis sūm
 et est q^o re cadente sub eternitate in omni-
 bus dispositionibus suis sūm et est: con-
 tinuat⁹ autem non est nisi in rebus simili-
 bus. Necesse ē ergo vt sit res alia tēna me-
 dia inter vīroq; cuius substantia cadat sub
 eternitate et ipsius actio cadat sub tempore.
 Impossibile nāq; vt sit res cuius substan-
 tia cadat sub tempore: et actio sub eterni-
 tate: quia actio ei⁹ melior esset ip⁹ substā-
 tia: hoc autem impossibile est. Manifestū ē
 igitur est q^o res cadentes sub tempore cū
 suis actionib⁹ et substantiis: et iter res qua-
 rum substantie et actiones sunt cadentes sub
 momento eternitatis sunt res cadentes sub
 eternitate per substantia sua: sicut ostēdū⁹.

Inter rem cuius substantia et actio sunt in momento eternitatis et inter rem cuius substantia et actio sunt in momento tēporis est mediūz. et est illud cuius substantia et actio sunt in momento eternitatis et operatio ex momento tēporis. et videt⁹ hoc momentū sūm eternitatis vel tēporis pō-
 mensuratione vt. s; illud dicatur esse in momento
 eternitatis q^o eternitate mensuratur. Et in momen-
 to tēporis q^o tempore mensuratur hoc est propo-
 sitio. c. vi. in. libri pōit sub his verbis. omnis ei⁹
 q^o omni q^o eternalis est sūm substantiam et operatio-
 nem et eius q^o substantiam habet in tempore medi-
 um est q^o hac quidem eternalis est hac autēz tempo-
 re mensuratur. possunt autem aliter videri q^o hoc
 mediū sit corpus celeste quod quidem sūm substā-
 tiam suam incorruptibile est sed motus eius tempo-
 re mensuratur. sed b non bene dicitur. Nam i p-
 cedenti propositione illud q^o semper mouetur. pos-
 tum est simpliciter inter temporalia vt ens i quar-
 to philosophum philosophus dicit sicut tempus me-
 surat motum ita nunc tēporis mensurat mobile:
 vnde corpus celeste q^o mouetur non est in momen-
 to eternitatis: sed in momento tēporis. Et s; mo-
 tus nō est actus eius q^o mouetur sed magis passio
 est autem actio mouentis ut dicitur in tertio philo-
 sōm principium autem motus est anima ut in se-
 cunda propositione habitum est: quia ergo mobile
 sed se imobilitate. actio autem eius est motus con-
 sequens est vt anima secundum suam substantiam
 sit in momento eternitatis. eius vero actio sit i tpe
 corporis vō q^o mouetur et substantia et operatio

est in tpe. itellie ſo? ſba? actio eſt in momēto eter-
nitatis. huius aut phatio eſt ſilis pbatōnis ſimile
pōnis. ſūp. n. dictū eſt gradus ptiōis ſtutūm ſil
ſimile ſz quādā ſitūdinē. vñ ea que ſunt totaliter
diſſila. ſequunt ſitūē ordinē rex p aliqđ mediū
ſz ſitūdinē cū vtrōs extremos. rex aut illa cū
ſus ſba? actio eſt i tēpore totaliter diſſilis eſt illis
cui? ſba? actio eſt i tēminū ſz neceſſe dicitur ea ſit
rex media ut illa q? ſba? eſt cadat ſub eternitate et
actio ſub tpe ut cōſidero. Sz b eō nō pōt q? aliquid?
rei ſba ſit i tpe? actio eternitatis: q? ſic aliquid eſſet
altioris? melior? q? ſba? eſſet? q? cū q? eſt poſſibile
relinq? q? illa rex media ſit ſbā? ſz i momēto eter-
nitatis? ſz oporēdū i tpe? b eſt q? pbare iudicū?

Adiuncta substantia cadēs i. gubēdā
q̄ disponib⁹ suis sub eternitate: ⁊ i
q̄busdā disponib⁹ suis sub tpe ē
ēnis ⁊ gñō sit. Dis. n. res cadēns
sub etnitate ē ēnis uere: ⁊ oīs res cadēs sub
tpe ē gñō uere. si g̃hoc ita ē: tūc si res vna cā
dēs sub etnitate ⁊ tpe: tūc est ēnis ⁊ gñō n.
modū vnū: s; p modū ⁊ modū. Itā g̃manife
stū ē ex eo qd̄ dixim⁹: qd̄ g̃nati cadēs per
q̄as suā sub tpe bñs f̃bas dependēt p esse
purz qd̄ ē cā durabilitatis ⁊ cāz sempter
nari oīnz: et. n. destructibiliū necessariū ē:
vñ faciēs reliq̄i vnitates ⁊ ipm nō adpi
scant. S; reliq̄i vnitates oēs sunt acq̄site
et illi: itaq; si g̃ ē qd̄ dico: si iuenit vnū faciēs
acq̄rens nō acq̄litur: ⁊ aliud acq̄rēs faciēs n̄
acq̄litur: tūc ē differētia iter ipz ⁊ primū acq̄
rēs faciēs nō acq̄sitiū: nō. n. pōt eē gñi aut
sit simile i oib⁹ disponib⁹ suis: tūc vñ nō
est primū: ⁊ alterz secundū: si vnū eoz nō
ē simile alteri i oībus disponib⁹ suis: tūc
pculdubio vnū eoz erit primū: ⁊ alterz scdm
illud ergo i quo vnitas f̃cit nō iūcta ab alio
ē pp vnū primū vze: sicut ostēdim⁹: ⁊ illud
i quo vnitas iūcta ex alio ⁊ pp vnū primū.
Si ergo ē ex alio: ex illo primo nō acq̄sita
vnitas puenit: vt vnū purū vero ⁊ reliq̄is
vnis sit vnitas iterū. Et nō sit vnitas iterū:
⁊ nō sit vnitas nisi pp vnū uerum: qd̄ est cā
vnitati. Itā ergo manifestū est ⁊ planū qd̄
omniū faciēs p̄ter vnum verum est acq̄si
ta causa: verūtamē vnum verum. primū est
creans vnitates facientes acq̄sitiū nō acq̄
rens: sicut ostēdim⁹.

[illegible]

premitit pbatōne pponēis inducere que quidē tota
dependet cō significatiōe nominū: q. n. eternitatis
ē tota simul carēs successiōe pteritū & futurū. vs
pba babitū est id ē eternitate ē dōr cns q; semp est
i actu. tps aut pssitū i successiōe pteritū & futurū:
vtrū qd est i tpe. q. i q; significat nomē generatiōis
q; ergo est totaliter i eternitate cns totalis est cns
q; autē totaliter i tpe ē totaliter gno q; vō fm ali
quid i tpe & s; aliqd ēternitate ē simul cns ē gno.
vō ibi. i. ergo manifestū est qd. iducit qdā corolē
cns talis dispō endū q; iferiora a supiorib; depen
dēt: vñ necesse ē q; id ē totaliter gno. q; s; ab; & op
tione ē hñs i tpe dependeat ab eo q; est simul cns
q; gno hñs s; ab; i eternitate & optatiōe i tpe. h; autē ne
cesse ē q; dependeat q; est totaliter i eternitate fm
siam & optatiōē & h; vltim; depēdeat ab ente priō
q; est sup; eternitate & ē pncipū duratiōis rerū eius
& sempiternitatis & corruptiōis. tertio ibi necessariū ē
vñ facit s; cōsidit q; ab vñ vñ pmo alia depen
deant & ad itellctū hui; q; h; d; sumeda ē. c. p.
ppli que talis est oīs deus pncipia. crecepto vñō. q;
quidē ppo ad ostendū qd pncipia pōnebat ples
deus. hñs. n. pōnebat oēs cō cēdēt vñ pōnebat
primū q; nihil pncipat: sed ē cētrālē vñū & bonū.
alios vō deos pōnebat iferiores pncipat autē supiū
vñū & bonū. Et huius pbatōne iducit de primo
et supremo deo manifestū ē q; nihil pncipat alioq;
nō eēt cā pñā oīs. semp. n. pncipia supponit aliqd
q; est pncipia. S; q; oēs alii oī sunt pncipant
vel pbat pbat q; p pñm d; est vñū cētrālē
nō pncipatiue & nō aliq; alioz deoz est s; vñū.
et sic nullo differt a pñō. itē o; q; sit vñū pncipatiue.
S; n. ipm vñū est cētrā pñm oīs q; si aliqd ab eo
differt. q; pōt pñm etnū nō sit tale q; cētrā ē
itē ipm vñū. S; sic pncipat vñū. & h; q; h; pñm
tur q; necesse ē pñone vñū pñm faciens adpñtū
vñitatis. i. a quo pncipant vñitātē ab aliq; alio.
Et huius quidē pbatōne iducit que pñmissa est.
Et sic terminatur liber de causis: s; sint grātē deo
oportet qū est pñm oīmū causa.

Parua hec aristotelis naturalia cū sancti Thome
agnatis expositione. Dilligētissime emēdata fuere
p Clarissimū artū & medicinē doctōrē Magistru
Dnō fr̃nz de fūntana Placentinū: ac Impellā
Padue per Hieronimū de curantīs. Anno dñi
Mcccclxxxij. die. iiiiij. mensis May ad laudē
eterni dei eiusq̃ glorioſissime mris vñis: Marti

ਭੁਖਤੁਤੁ

C Mouerit oēs q̄ sup̄noiat? hui? voluit opifer vs
magr hiero. Durate obtinuit de spali grā ab iel
lustrissimo venit. dñio vñ nemini liceat se vel p
aliū tē venetis q̄ i vñsfero vñet. dñio ipzime
aut impm̄ facere dictū volumi: at alibi impessus
in terra dicti domini vendere p̄ annos. r. a die su
p̄scripta sub irevocabili pena p̄dici oēs libros.
Et vltimus solendi ducatos q̄ngtos quoz ter
tia ad accusatoe vel repertoze applicet. tertia ad
magistratum vel officū cui hoc erit denuntiatur.
tertia vero ad ipsūz magr hiero. officē deuoluat.
Lais deo.

Laus deo.

Registrum huius operis.

^a Prima alba Incipit expositio communis omnibus scilicet causam	^g in speciali sic bello ⁊ de his ta eis terminatum est	^m sicco ⁊ calido vene et nervi indivisibile est est causa
^b pore celesti portionatissimi sunt inutem positione morum aqua	^h spuentes et in prima dicte tunc viterius actu quia	ⁿ illud malum differentiam dicent et nigri fortuna causa
^c aer terra ut videlicet patiendi qui sentire in	ⁱ tamen iubente procedendi ibi illa autem vere senectus	^o omnium erit talia sunt et causa sed in alijs
^d duos sensus bile vel bus corpus deinde cum dicit	^k quoniam autem riculas sicut que circa operantur enim	^p mediate ab ad secundum omnes intelligentie cause prime
^e quid sit habere potestatem gnitudinem cognoscat feratur sicut	^l deinde cum dicit potest in frigidare secundum idem per modicum	^q Septam propositionem q plurificata intellectum omnino si ergo
^f et respiratione declarat ratio fit rit ad quidē quodāmodo		

